

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**GÜLME KURAMLARI BAĞLAMINDA
KAZAN TATAR FIKRALARI**

GÜLŞAH YILMAZ

**ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ ANABİLİM DALI
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ BİLİM DALI**

HAZİRAN 2019

GÜLME KURAMLARI BAĞLAMINDA KAZAN TATAR FIKRALARI

Gülşah YILMAZ

DOKTORA TEZİ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ ANABİLİM DALI
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2019

Gülşah YILMAZ tarafından hazırlanan "Gülme Kuramları Bağlamında Kazan Tatar Fıkraları" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalında Çağdaş Türk Lehçeleri Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ

Kuzey-Batı Türk Lehçeleri ve Edebiyatları ABD, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Jale DEMİRCİ

Eski Türk Dili ABD, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye: Prof. Mehmet Fatih KİRİŞÇİOĞLU

Kuzey-Doğu Türk Lehçeleri ve Edebiyatları ABD, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Prof. Dr. İbrahim DİLEK

Türk Halk Edebiyatı ABD, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Prof. Dr. Nezir TEMUR

Türkçe Eğitimi ABD, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 17/06/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen Zaif

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gülşah YILMAZ

17. 06. 2019

GÜLME KURAMLARI BAĞLAMINDA KAZAN TATAR FIKRALARI
(Doktora Tezi)

Gülşah YILMAZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

Fıkralar, özünü gerçeklikten alan, işlekliliğini yitirmeden günümüze kadar ulaşan önemli folklor ürünlerinden biridir. Ruhun hissettiği duyguların fizyolojik yansıması olan gülmeyi ise fikranın noktası olarak değerlendirmek mümkündür. Çalışmamızda Türk dünyasının İdil Ural Bölgesinde 1552 yılından itibaren Rus hâkimiyeti altında yaşayan Kazan Tatar Türklerinin fıkraları ele alınmış; Tataristan’da yapılan araştırmalar çerçevesinde fıkraların Kazan Tatarları için müstakil bir tür hâline gelme süreci ve fikranın yapısı, içeriği, işlevi üzerine araştırmacıların görüşleri değerlendirildikten sonra çalışmanın temelini oluşturan 939 fıkra incelenmiştir. Söz konusu fıkralar, Tatar Halk İcatı serisinin Mâzâklâr cildinde yayımlanmıştır. Çalışmamıza daha önce değerlendirilmiş olmaları nedeniyle, Nasreddin Hoca fıkraları dâhil edilmemiştir. Çalışmanın temelini oluşturan fıkra metinleri Türkiye Türkçesine aktararak gülme kuramları bağlamında ve fıkra tipleri açısından incelenmiştir. Gülme kuramları bakımından yapılan değerlendirmede, Kazan Tatar Türklerinin mizah algılarının ve kültürel eğilimlerinin tespiti mümkün olmuştur. Fıkra tiplerinin tespit edilerek tasnif edilmesi ve tip değerlendirmesi sonucunda, şimdiye kadar yapılan çalışmalarda ele alınmayan tiplerin tespiti ve buna bağlı olarak Kazan Tatar fıkraları için yeni bir tasnif denemesi önerilmiştir. Çalışmada ele alınan fıkralar ilk defa Türkiye Türkçesine kazandırılan fıkralardır. Bunun yanı sıra, Kazan Tatar fıkralarının kuramsal açıdan incelenmesi ve detaylı tip değerlendirmesi de ilk defa gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızda, her fıkra ele alınarak en baskın olan kurama göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında Kazan Tatar fıkraları ile ilgili elde edilen veriler sunulmuş ve kuramlar üzerine yeni bir değerlendirme yapılarak bundan sonraki çalışmalara katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bilim Kodu : 30304
Anahtar Kelimeler : Kazan Tatar, fıkra, mizah, gülme kuramları, tip, kuram, folklor
Sayfa Adedi : 799
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ

KAZAN TATAR ANECDOTES WITHIN THE CONTEXT OF LAUGHTER THEORIES

(Ph. D. Thesis)

Gülşah YILMAZ

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June 2019

ABSTRACT

Anecdotes are one of the important folklore products which take its essence from reality and survive until modern days without losing its functionality. It is possible to assess laughter, which is the physiological reflection of emotions that the soul feels, as the point of anecdote. In this study, anecdotes of Kazan Tatar Turks who have been living under the dominance of Russia since 1552 in Idyll Ural Region of Turkish world are discussed; within the frame of researches carried out in Tatarstan, opinions of researchers on the process in which anecdotes became a separate genre for Kazan Tatars and on the structure of anecdotes were evaluated, and 939 anecdotes which underlie the study were analysed. The mentioned anecdotes were published in the volume of Mäzäklär of the series of Tatar Hälk İcatı. Since they were evaluated earlier, Nasreddin Hodja anecdotes were not included in the study. Anecdote texts which underlie the study were translated into Turkish and they were analysed within the frame of laughter theories and in terms of anecdote types. In the evaluation made in terms of laughter theories, it became possible to identify the sense of humour and cultural tendencies of Kazan Tatar Turks. As a result of the classification of anecdote types and of the evaluation of types, identification of types which have not been discussed in the conducted studies so far and consequently a new classification for Kazan Tatar anecdotes were suggested. Anecdotes which were discussed in the study were translated into Turkish for the first time. Besides, analysis of Kazan Tatar anecdotes in terms of theoretical perspective and the detailed evaluation of types were also carried out for the first time. In the study, each anecdote was discussed and evaluated in terms of the most dominant theory. In the conclusion part of the study, information acquired about Kazan Tatar anecdotes was presented, and it is aimed that it shall contribute to the future studies by making a new evaluation on theories.

Science Code : 30304

Key Words : Kazan Tatar, anecdote, humour, laughter theories, type, theory, folklore

Page Number : 799

Supervizor : Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ

TEŞEKKÜR

Çalışma konumu seçmemde, kaynaklarımı bulmamda yardımcı olan, tez yazım aşamasında her soruma büyük sabır ve titizlikle cevap veren, kaynaklarını ve tecrübesini benimle paylaşan, bilimsel dikkati ve titizliği ile tez sırasında karşılaştığım soru ve meselelere çözüm arayan, değerli yardım ve katkılarıyla beni daima geliştiren kıymetli hocam Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ'a; tezimle ilgili kıymetli görüşlerini benimle paylaşıp yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Jale DEMİRCİ'ye ve Prof. Dr. Fatih KİRİŞÇİOĞLU'na; tezimin ana kaynağının temininde yardımlarını esirgemeyen ve yazım aşamasında manevî varlığını her zaman yanımda hissettiren kıymetli hocam Prof. Dr. Zühal YÜKSEL'e; Kazan Tatar kültürü konusundaki engin bilgisiyle bana yol gösteren, fıkraların doğru yorumlanmasına katkı sağlayan kıymetli hocam Prof. Dr. Farid HAKİMCANOV'a; tez konumuyla ilgili Tatarca materyallere ulaşmamda yardımcı olan Arş. Gör. Dr. Erkan KARAGÖZ'e; çalışmamızda rastlanan Rusça kelimeleri tercüme ederken görüşlerini aldığım kıymetli arkadaşım Okt. Emine ÖZTÜRK'e, doktora öğrenimim boyunca kıymetli bilimsel fikirleri ve manevi desteğiyle her açıdan yanımda olan kıymetli arkadaşım Arş. Gör. Tuğba BAYRAKDARLAR'a; ve bu süreçte bana her konuda destek veren kıymetli arkadaşlarım Arş. Gör. Zeynep ASLAN'a ve Arş. Gör. Doğan ÇOLAK'a, ayrıca manevi desteğiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, bugünlere ulaşmamda haklarını ödeyemeyeceğim çok değerli aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. KAZAN TATAR FIKRALARI VE FIKRA TİPLERİ.....	25
2.1. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Görüşler.....	25
2.2. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Metin Yayınları.....	27
2.3. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Çalışmalar.....	28
2.4. Kazan Tatar Fıkra Tiplerinin Değerlendirmesi.....	36
2.5. Kazan Tatar Fıkra Tipleri Üzerine Tasnif Denemesi.....	67
3. KAZAN TATAR FIKRALARININ GÜLME KURAMLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	71
3.1. Kazan Tatar Fıkralarının Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	71
3.2. Kazan Tatar Fıkralarının Üstünlük Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	157
3.3. Kazan Tatar Fıkralarının Rahatlama Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	205
3.4. Kazan Tatar Fıkralarının Duygu Karmaşası Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	218
4. KAZAN TATAR FIKRA METİNLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI.....	293
4.1. Hâkim Sınıflar, Hüküm İdare İşleri ile İlgili Kazan Tatar Fıkralar.....	293
4. 2. Zenginler ve Fakirler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	307
4.3. Din ve Dinî Gelenekler, Ruhanîler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	334
4. 4. Zeki, Hazır Cevap, Hilekâr Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	391
4. 5. Tembeller, Çalışma Disiplinine Sahip olmayanlar, İlimsizler, Cahiller ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	405
4.6. Yabancı Dil Bilmeyenler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	454
4. 7. Ahmak, Deli, Toy, Boş, Hayalperest Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	479
4. 8. Övüngeç, Yalancı, Korkak Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları.....	532

4. 9. Cimri Açgözlü, Arsız Kişiler, Hırsızlar, Alkolikler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları	558
4. 10. Yaşlılık, Hastalık, Yoksulluk ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları	598
4.11. Aşk, Sevda, Kızlar, Yiğitler (Delikanlılar), Gelinler, Güveyleyler, Dünür ve Dünürçüler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları	624
4.12. Kadın ve Erkekler ile ilgili Kazan Tatar Fıkraları.....	689
4. 13. Anne Baba ve Çocuklar ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları	727
5. DEYİMLER SÖZLÜĞÜ	767
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	779
KAYNAKÇA.....	793
ÖZGEÇMİŞ	797

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar**Açıklamalar**

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
haz.	: Hazırlayan, hazırlayanlar
neşr.	: Neşriyatı
RÜNÜ	: Halk Eğitim İl Müdürlüğü
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TİKA	: Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TTAS	: Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü
vb.	: Ve benzeri, ve başkaları, ve bunun gibi
vd.	: Ve diğerleri, ve devamı
vs.	: Vesaire
s.y.a.	: Sözlüklerde yer almayan
Yay.	: Yayını, yayınları

1. GİRİŞ

Gülme Nedir?

Gülme, her koşulda taraflı gerçekleşen bir eylemdir. Tarafı yani insanların mizahî algısını ise, mensubu olunan millet; yaşanan sosyal, coğrafi, siyasi, tarihî koşullar ve içerisinde bulunulan duygu ve ruh durumları belirlemektedir. Günlük hayatta sıkça karşılaşılan durumlardan basit bir örnek vermek gerekirse, yolda herhangi bir sebeple düşen biri görüldüğünde genellikle gülme durumu oluşur. Ancak olaya şahit olanların toplumsal algısında engellilere hassasiyet oluşmuşsa ve düşen kişinin bir engeli bulunuyorsa ya da düşen kişi, olaya şahit olanların çocuğu veya birinci derece yakını ise gülme, yerini endişe ve acıma hissine bırakabilir. Dolayısıyla aynı olay karşısında her zaman gülme durumu oluşmayabilir. Gülmenin oluştuğu durumlarda gülmeyi tetikleyen birden fazla, sosyal, bireysel, tarihî ve güncel etken vardır demek mümkündür.

İzmirli İsmail Hakkı'nın "Gülmek, umûr-ı garibe-i idrâktır."¹ (Usta, 2009: 17) sözü gülmenin tarih boyunca ne kadar çetrefilli bir iş olarak görüldüğünü ispatlar niteliktedir. Bu anlamda nedeni tam olarak çözümlenememiş olan bu konuyla ilgili olarak tarihsel süreç içinde, bazı görüşler belirtilerek tanımlar yapılmıştır. Konu, yüzyıllar boyunca düşünürleri ilgilendirmiş; ünlü filozof Platon gülmeyi, zayıf ve zararsız olmak şartıyla, bir kişinin diğerleri üzerinde üstünlük kurma ifadesi olarak tanımlamıştır (Öğüt Eker, 2003: 64). Platon, söz konusu tanımında, bir şeye gülebilmek için gülünen şeyin zararsız olması gerektiğini vurgular. Birisine maddi veya manevi yönden zarar veren bir şey için gülme, normal bir davranış değildir; gülen kişinin psikolojik açıdan rahatsızlığı olmasa bile, sorunları olduğunu gösterir. Platon, bu tanımında, henüz gülme kuramları bilinmezken, gülmenin üstünlük kurma ifadesi taşıdığını da dolaylı olarak dile getirmektedir. Bu görüş, günümüzde üzerinde çalışılan kuramlardan birini oluşturmaktadır ki, MÖ IV-III. yüzyıllarda yaşamış olan Platon'un felsefi açıdan konuya yaklaşımının doğruluğu da anlaşılmaktadır.

Rene Descartes gülmeyi; *Bir kötülüğe karşı kayıtsız olduğumuzda veya ondan bize zarar gelmeyeceğini anladığımızda meydana gelen sevinç* (Türkmen, 2013: 55) olarak tanımlamıştır. 1596-1650 yıllarında yaşayan Fransız filozof Descartes, bir sıkıntının bizi

¹ Gülmek, akıl ermez işlerdendir.

teğet geçeceğinden emin olmanın verdiği huzura dikkat çekmektedir. Bu huzurun gülmenin en temel sebebi olduğunu işaret eden Descartes'in görüşleri rahatlama kuramının temel fikrini ortaya atmıştır.

1724-1804 yıllarında yaşamış olan Alman Filozof Immanuel Kant, gülmeyi; *Yıkılan bir umudun hiçliğe doğru ani değişiminden doğan bir duygu* (Morreall, 1997: 26) olarak tanımlamıştır. Yaptığı tanımdan Platon'dan etkilendiği anlaşılan Kant'ın tanımında beklenmeyen bir sonuçtan doğan uyumsuzluk göze çarpsa da daha çok yıkılan umudun ardından gelen sevinç yani rahatlama hissi etkin rol oynar. Dolayısıyla Kant'ın görüşleri iki kuram arasındaki bağ ile birlikte bir fıkranın/güldürü ögesinin iki kuramı da barındırabileceğinin ispatı niteliğindedir.

Hollandalı filozof Johan Huizinga, gülme konusunda psikolojik etkileri göz ardı eden bir değerlendirme yapmıştır. Huizinga'ya göre gülme; *İnsana özgü, ciddi olmayan fizyolojik bir olaydır* (Öğüt Eker, 2003: 64). Dolayısıyla Huizinga'nın bu tanımı, gülmenin sebebini değil, sonucunu ortaya koymaktadır.

Hekim Taberî'nin görüşüne göre gülme:

... doğal kanın kaynaması sonucudur. Bu olay ise insani bir varlık, kendisini alıştığı yönden saptıran ve böylece şaşırtan ve heyecanlandıran bir şey gördüğü veya duyduğu zaman ortaya çıkar. Eğer bu durumda o bu olayla ilgili olarak düşünme yeteneğini kullanmazsa gülmeye yakalanır (Rozenhal, 1997: 211).

Taberî'ye göre gülmek için akli dışarıda bırakmak, duygulara odaklanmak gerekir. Taberî, insanın ansızın başına gelen olaylar karşısında hissettiği heyecan ve şaşkınlığın gülmeyi oluşturduğu görüşündedir; duraklama ve düşünme araya girdiği takdirde gülme meydana gelmeyebilir. İsmi koymasa da *uyumsuzluk kuramına* işaret eden Taberî, gülmenin fizyolojik yönünü öne çıkartırken aynı zamanda psikolojik yönlerine de dikkat çekmiştir.

Herbert Spencer gülmeyi; *sinirsel gücün doğal yatağından birdenbire saparak yeni bir yola girmesi* olarak tanımlamaktadır. O, ayrıca karşıtlık teorisini benimsemiş ve bu konudaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *Karşıtlık iki türlü olup biri hafif bir bilinçten şiddetli bir bilince doğru yükselir; öbürüyse şiddetli bir bilinçten hafif bir bilince doğru düşer* (Nesin, 1973: 20). İngiliz filozof ve sosyolog Spencer, benimsediği görüşler sonucu

uyumsuzlukla birlikte açığa çıkan enerjiye dikkat çekerek gülmeyi izah etmiştir. Dikkatimizi odakladığımız olay dışında başka bir durum oluştuğunda içeride oluşan enerjinin boşalması gülmeye sonuçlanır.

Danimarkalı filozof ve teolog Soren Kierkegaard gülmeyi, *iki düşünce arasındaki karşıtlık* (Nesin, 1973: 20) olarak tanımlamış ve algımızda yer etmiş iki veya daha çok olayın görünüşünün bir diğeri ile benzeşmesi, birbirinin yerine geçmesi ile oluşan uyumsuzluğa dikkat çekmiştir. Bir erkeğin kadın kılığına girmesi, yetişkin ve ciddi bir insanın ağzında emzikle dolaşması vb. ile oluşan zıtlık durumu, Kierkegaard'ın görüşüne örnek verilebilir.

Aziz Nesin'e göre, *İnsanın kendi toplumsal ortamındaki bir nedenin etkisiyle herhangi bir haz duyumu alması sonucu, bunun dışı vurumu, gülme denilen psikofizyolojik bir belirtidir* (Nesin, 1973: 18). Nesin'in ifadesindeki psikolojik açılım yani hazzın sebebi net olarak belirtilmemiştir. Dolayısıyla üstünlük veya riskten kurtulmaktan, yani rahatlama sonucu doğan bir haz da gülmenin sebebi olabilir. Psikolojik etken ucu açık bırakılsa da fizyolojik olarak enerjinin salınımı yani hazzın dışı vurumu ile gülme durumu açığa çıkmaktadır.

Franz Rozenhal *Gülme, özel olarak karmaşık, fizyolojik ve psikolojik bir olaydır* (1997: 209) diyerek gülmenin basit bir eylem olmadığını vurgular. Tıp, matematik, astronomi, psikoloji, fizik, kimya, müzik ve felsefe gibi birçok alanda çalışmalar yapan filozof Kindî ise gülmeyi, sevincinin görünür hâle geldiği bir noktaya kadar ruhun genişlemesi ile birlikte kalbin kanının tam kıvamındaki saflığı olarak gördüğünü ve gülmenin fizyolojik olduğunu belirtir (Rozenhal, 1997: 211).

Günümüze kadar bu konuya değinen araştırmacı ve düşünürler tarafından farklı tanım ve görüşler belirtilmişse de gülme kavramı üzerinde hâlen ortak bir kanıya varılamamıştır. Gülme, sebebi ve zamanı açısından kesin olarak bir kaynağa bağlanamamış, bireye özgü koşullarda, şaşkınlık, korku, rahatlama ve mutluluk gibi ruh hâlleri sonucu oluşan bir davranış biçimi olarak tanımlanabilir. Bu davranış, kahkaha ile gülme, gülümseme, bıyık altından gülme, tebessüm, dişleri göstererek veya katılarak gülme gibi farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Gülmeye bazen bir delilik anının, bazen bir zaferin ilanının, bazen sitemin, bazen de zirvede bir mutluluğun yansıması olarak

karşılaşmaktadır. Bu yansımalara göre gülme biçimi de şekillenmektedir; sitem için gülüş şekli ile zafer anını gösteren gülme şekli birbirinin aynısı olamaz.

Hippokrat, *gülüşün gizli kalan anlamının, kendisi için anahtar soru* (2008: 18) olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle fizyolojik veya psikolojik bir rahatsızlığın yanı sıra rahatlama sonucu da oluşabilen bir davranış olduğundan dolayı her gülme durumunu mizah çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Dolayısıyla tezde bahsi geçen gülme durumu, hiciv, nükte, ironi, satir ve kinaye gibi unsurlarla bezenmiş fıkra metinleri aracılığıyla oluşan mizahi gülmedir.

Tarihsel süreç boyunca her toplumun etkilendiği iç ve dış unsurlar, o toplumun kültürünü oluşturmakta, değerlerinin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Kültür de mizah duygusunu etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Gülin Ögüt Eker, mizahı kültürlenme sürecinin bir birleşeni olarak tanımlar (2014: 83). Romalı filozof Marcus Tullius Cicero da mizahın kültürün bir ürünü olduğu ve uygarlıktan doğduğu görüşündedir (Ögüt Eker, 2014: 47). Kültürel hayatın bir parçası olarak mizahın bizi ilgilendirdiğini belirten Ferit Öngören kısaca, mizahın kökeninde eğlence ve hoşgörünün yer aldığı; yeryüzünde, hemen bütün alanları içine alan mizahın, eğlence ve hoşgörü boyutları ile kişilik kazandığı ve temel gelişimini sürdürebildiği (1998: 7-15) ifadelerini kullanarak mizahın eğlence ve hoşgörü ile bağına dikkat çekmiştir. Henri Bergson ise, *gülmenin örf ve âdetleri düzelttiğini, insanların görünmesi gerektiği gibi görünme çabasına girdiğini ve zamanla iyileştirdiğini* (2013: 19-20) ifade ederek, gülmenin sosyal açıdan sahip olduğu yaptırım gücüne işaret etmektedir. Nitekim bazı sosyal aksaklıklardan dolayı kendisine gülünen kişi, bu aksaklıkları düzeltme yollarını aramaya başlayacak veya hiç değilse kafasında bir soru işareti oluşacaktır.

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, hakkında genel bir sınır ve ölçüt belirlenemeyen gülmenin edebiyatta en yoğun ve öz şekilde yer aldığı tür fıkradır. Bir milletin nelere güldüğünü, bir başka toplum için çok normal görünen bir davranış veya olayın bir başka toplum için niye gülme konusunu olduğunu fıkralar gösterir.

İnsanlar Neye Güler?

Gülme, birden çok dinamiğe bağlı karmaşık bir tepkidir. Dolayısıyla insanların neye güldüğü sorusuna verilecek kesin ve tek bir cevap yoktur. Bu soruya refleks olarak *İnsanlar komik olana gülerler* cevabı verilebilir. Ancak komik algısı da kişiye, koşullara göre değişkenlik göstermektedir. Gülmeyi tetikleyen koşullardan ise olumlu ve olumsuz olarak iki açıdan bahsetmek gerekir. Eğer gülme durumu psikolojik bir olumsuzluktan dolayı ortaya çıkmadıysa, gülmek istemek en temel koşullardandır. Gülin Öğüt Eker, Sigmund Freud'a göre olumlu ve olumsuz koşulların nedenini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Mizah üretmenin en ideal koşulu, insanın gülmeye en eğilimli olduğu neşeli bir ruh hâlidir.
2. Benzer şekilde arzu edilen etki, mizahın beklentisiyle, mizah zevkine uyumlu olmakla ortaya çıkar.
3. Gülme eylemi dışında kişinin o anda zihnini meşgul eden herhangi bir zihinsel bir etkinlik, komedi için istenmeyen bir koşuldur.
4. Dikkat, eğer tamamen komikliğin neden kaynaklanacağını anlama üzerine yoğunlaşmışsa, eğlence keyfi kaybolur.
5. Bir başka duygunun ortaya çıktığı ortamda (ağlama, şaşırma gibi), mizahın oluşumu büyük ölçüde engellenmiş olur.
6. Eğlence zevkinin yaratılması, eşlik eden herhangi bir diğer keyifli şartlarla teşvik edilebilir (2014: 76).

İnsan bir olaya mutluyorsa farklı, standart ruh hâlindeyken farklı, mutsuzken farklı tepki göstermektedir. Mutluluk insanı gülmeye güdüleyen en etkili ruh durumudur. Mutluyken komik unsurunun çok baskın olmadığı mizahi öğelere dahi gülünebilir. Mutluluğun içerisine, kalben ve zihnen başka durumlarla muhatap olmamayı, diğer bir ifadeyle, gönül ve zihin dinginliğini dâhil edebiliriz. Bununla birlikte gülmek için komik unsuru barındıran mizahi öğenin kültürel algımızda karşılık bulması da önemlidir. Hem gülen hem de güldüren için bu koşullar doğallık içerisinde, doğru zaman ve mekânla, doğru üslupla birleştiğinde ise gülme durumunun oluşması uygun zemin hazır olmuş olur.

Bergson, insani olmayan şeylerin gülünç olmadığını, gülünen nesnelere komik olanın insanın ona kattığı nitelik olduğunu, ifade eder. Herhangi bir hayvana ise, onda bir insan davranışı, insani bir ifade gördüğümüz için güleriz (2013: 11). Dolayısıyla gülmeyi incelenirken merkeze insanı alıp ona duygusal ve toplumsal çerçevede bakmak gereklidir.

Tarih boyunca birçok önemli filozof ve araştırmacı gülme üzerine fikir beyan etmiş olsa da ortak bir payda da buluşulamamıştır. Dolayısıyla tam olarak uzlaşamamış bir konu olması gülme hususunda uzlaşılan tek noktadır. Öğüt Eker, mizah kavramı ve kuramları üzerine eserler veren araştırmacıları şu şekilde tespit etmiştir:

Aristo, Platon, Sokrates ve Cicero'yla başlayan mizahın sorgulanması gerektiği düşüncesi, özellikle 19. yüzyıldan itibaren bir disiplin ve kuram çerçevesinde uygulanmaya başlamıştır. Batı dünyasında Spencer (1860), Darwin (1872), Stanley (1989), Hecker (1973), Dearborn (1900), Sully (1902), McDougall (1922), Greig (1923), Gregory (1923), Diserens (1926), Hayworth (1928), Kimmins (1928), Diserens Bonifield (1930), Menon (1931), Piddington (1933), Rapp (1947), Monro (1951), Flugel (1954), Fry (1963), Lauter (1964), Berlyne (1969) vd. (2014:135).

Nelere, kimlere ve niçin gülündüğü konusunun araştırılması, fıkra araştırmalarının temelini oluşturmuş; bu konu üzerine yapılan çalışmalar, XX. yüzyıla kadar “mizah anlayışı”, nükte anlayışı”, “mizah teorileri” gibi başlıklar altında yer almıştır. Son yüzyılda, yukarıda değinilen bilim adamlarının görüşleri daha sitemli hâle getirilerek “gülme kuramları” tespit edilmiştir. Rıdvan Şentürk, filozofların kendi yargılarını ifade eden birkaç cümle dışında gülme üzerinde yeterince durmadıklarını ve insanı gülmeye sevkeden şeyin ne olduğu sorusu üzerine dikkate değer derli toplu bir teori geliştiremediklerini ifade etmektedir (Şentürk, 2016: 19).

Gülme Kuramları

Antik Yunan döneminden günümüze kadar sosyolojik, psikolojik, felsefi, kültürel, dinsel vb. olmak üzere çeşitli açılardan incelen gülme konusunda, henüz kesin bir çerçeve çizilememiştir. Gülmenin özünü anlamlandırmak için aracı olan kuramlar da günümüze kadar yapılan mizah çalışmalarında farklı ürün ve yöntemlerle incelenmiştir. Ortaya atılan daha fazla kuram olmasına rağmen çalışmada Kazan Tatar Türklerinin mizahi algısını çözümlmek için Kazan Tatar fıkra metinleri üstünlük, uyumsuzluk, rahatlama ve duygu karmaşası kuramları olmak üzere dört başlık altında değerlendirilmektedir.

Üstünlük Kuramı

Geleneksel gülme kuramlarından üstünlük kuramı, en eski ve en çok kabul görenleri arasında değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu kuramın tarihini Platon'a kadar götürmek mümkündür. Platon, kahaahada her zaman birinin cehaletini, gururunu veya

ikiyüzlülüğünü küçümseme ögesi bulunduğunu ima etmiştir (Feinberg, 2014: 281). Aristo'nun gülmenin aslında *alayın* bir türü olduğu düşüncesi de onun Platon'la aynı görüşte olduklarının göstergesidir (Emeksiz, 2010: 61). Ayrıca Platon'a göre kişi kendini olduğundan daha akıllı, daha zengin, daha namuslu sandığı sürece komiktir (Türkmen, 2013: 43). Ona göre gülmenin uygun nesnesi insani şeytanlık ve budalalıktır (Morreall, 1997: 8).

Başkalarının kusurlarına şahit olmak, bireyin kendi üstünlüğü, zor bir durumdan kurtulmanın verdiği hafiflik, insanlara rahatlık ve keyif veren durumlardan birkaçıdır. Bu duygular insanda gülmeyi ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda İngiliz filozof Thomas Hobbes;

İnsanlar, içinde nükte veya şaka bile olmayan şanssızlıklara ve ahlaksızlıklara gülerler... Ayrıca insanlar, başkalarının zayıflıklarına da gülerler. Bu yüzden gülme isteğinin, başkalarının zayıflıklarıyla veya bizim önceki zayıflıklarımızla karşılaştırıldığında kendimizdeki üstünlüğü birdenbire fark etmekten kaynaklanan ani bir övünmeden başka bir şey olmadığı sonucunu çıkarabilirim ifadelerini kullanmaktadır (Feinberg, 2014: 281).

Platon'un yukarıda verdiğimiz tanımı Hobbes'in tanımı ile karşılaştırıldığında, ikisinin aynı çizgide buluşmuş olduklarını söylemek mümkündür.

Psikolog Alfred Adler'e göre psikolojik güdüler arasında en önemlisi üstünlüktür. Bu güdü kişinin toplumda itibar kazanma, başarılı ve üstün kişi olma isteğinden kaynaklanmaktadır (Öğüt Eker, 2014:142). Belirtmek gerekir ki her üstünlük duygusu mizah içermez. Başka dinamikleri vardır. Ancak olayların ansızın ve beklenmedik şekilde gelişmesi mizahi gülmenin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Albert Rapp ise gülmenin kaynağını ilkelliğe bağlanmakta ve onu, *bir eski zaman ormanında geçen düellonun zafer kükremesi* olarak tanımlamaktadır (Morreall,1997: 13). Dolayısıyla gülme için zaferin akisleri desek yerinde olacaktır. Her zafer, karşısındakine karşı üstünlük içermektedir.

Bu teorinin en büyük savunucusu Hobbes olmuştur. Hobbes'un, gülmeyi kişinin kendisiyle gurur duyması olarak nitelendirmesi, teorinin özünü oluşturmaktadır.

Uyumsuzluk Kuramı

Genel kabul gören bir başka gülme kuramı uyumsuzluk kuramıdır. Uyumsuzluğu gülmenin kaynağı olarak kabul eden Aristoteles, bu kuramın temelini oluşturan fikirleri, henüz kuram ortaya konulmamışken ilk irdeleyen kişidir. O, insanlar arasında belli bir beklenti yaratıp sonra da onları beklenmedik bir şeyle vurmanın iyi bir güldürme yolu olduğunu düşünmektedir. Ancak kuramı geliştirme yoluna girmemiştir. (Morreall, 1997: 25). Hazlitt, Kant, Schopenhauer, Kirkegaard, Morreal ve Kanadalı nöropsikolog Prathibe Shammi bu kuramı destekleyenler arasındayken kuram tam olarak James Beattie tarafından sistemleştirilmiştir (Usta, 2009: 90). Komiğin hayatla sanat arasında gidip geldiğini söyleyen, gülmenin toplumsal faydası üzerinde daha çok duran Bergson da uyumsuzluk kuramını savunanlar arasındadır (2013: 21).

Kurama göre iki veya daha çok uyumsuz/uygunsuz bileşen ilişkisi, yani benzeşemeyenlerin sentezi söz konusudur. Herhangi bir olayın akışı sırasında, seyreden/dinleyenlerin beklentisi dışında gelişen olaylar, kişiyi şaşkınlığa uğratmakta veya şoka sokmaktadır. Beklenenin dışında, çok farklı bir sonuçla karşılaşan kişi de, uğradığı şaşkınlığa ya da hayal kırıklığına gülmeyle tepki göstermektedir (Öğüt Eker, 2014: 138).

Kültürel belleğe yerleşen kodlar hayatın olağan akışını belirlemektedir. Bu kodlara uygun olan olaylar normal sayıldığından komiklik unsuru ortaya çıkarmaz. Ancak bireyin algısına yerleşen hayatın olağan akışına ters olaylarla karşılaşıldığında oluşan şaşkınlık, gülme durumunun ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bu durum, uyumsuzluk kuramının mantık üzerine temellendiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

William Hazlitt mizahı, beklenmeyen benzerlikler ile farklılıkların bileşkesi olarak görmektedir (Öğüt Eker, 2014:139). Beklenmeyen zamanda, beklenmeyen şeylere şahit olmayı mizahın sebebi olarak gösteren Hazlitt'in yanı sıra Kant ve Arthur Schopenhauer da uyumsuzluk kuramını savunmaktadır. Schopenhauer'a göre *Her durumda gülmenin nedeni, bir kavramla, o kavram ilişkisi içinde düşünülen gerçek nesnelere arasındaki uyumsuzluğun aniden algılanmasıdır ve gülmenin kendisi bu uyumsuzluktan başka bir şey değildir* (Morreall, 1997: 25). Kant ise, gülmeyi *Endişeli bir bekleyişin aniden hiçe dönüşmesinden doğan sevgi* olarak tanımlamaktadır (Türkmen, 2013: 51). Kant'ın bu sözleri, her ne kadar uyumsuzluk kuramının temeli gibi görünse de, bu tanımı daha çok rahatlama kuramı ile örtüşmektedir. Çünkü rahatlama kuramında kilit nokta, maruz

kalmacağı muhtemel olan tehlike veya sıkıntılı durumdan kurtulmanın verdiği sevinçtir. Bu tehlikeye maruz kalan gülen taraf değildir.

Jhon Morreal'ın ifade ettiği gibi umulan ile bulunan arasındaki tezat (1997: 24-25) insanı en çok güldüren şeylerden birisidir.

Rahatlama Kuramı

Descartes'in 1649 yılında dile getirdiği ve yukarıda verilen gülme tanımı, insanların rahatlama sonucunda güldüklerini ifade eder ve rahatlama kuramının temelini oluşturur.

Gülmenin sinirsel enerjinin ortaya çıkışı olarak görülmesi, rahatlama kuramı ile ilgili olarak belirtilen görüşlerin ortak noktasıdır. Dolayısıyla bu kuramla ilgili değerlendirmelerde daha çok fizyolojik bakış açısı üzerinde durulmuştur denebilir. Üstünlük kuramı gülmeyle ilgili duygular üzerinde, uyumsuzluk kuramı gülmeye yol açan nesnelere ya da düşünceler üzerinde yoğunlaşırken, rahatlama kuramı bu iki kuram içerisinde çok az tartışılan bir soruyu; *Gülme, neden girdiği fiziksel biçimi alır ve bunun biyolojik işlevi nedir?* sorusunu sormaktadır (Morreall, 1997: 32).

Rahatlamanın, gülme durumu için uygun olabilecek iki biçimi vardır. Kişi, ya serbest kalan sinirsel enerjiyle bu duruma girebilir ya da gülme durumunun kendisi, sinirsel enerjinin serbest kalmasına olduğu kadar, birikmesine de neden olabilir (Morreall, 1997: 33). Gülerek rahatlamak, kişinin gülmeye başlamadan önce birikmiş olan sinirsel enerjisinin açığa çıkması olarak kabul edilebilir. Bir diğer rahatlama türü, vaktiyle var olan enerjiyle değil, gülme durumunun kendisi sayesinde biriken enerjiyle rahatlamadır (Morreall, 1997: 35).

Öğüt Eker'e göre, XIX. yüzyılda Bain ve Spencer'in rahatlama kuramları, istihza sorununu yeniden gündeme getirir. Spencer ve Alexander Bain, mizahı biyoloji yoluyla açıklama arayışı içine girerler. Ancak onların çerçevesini çizdiği biyoloji, salt biyoloji olmayıp insan doğasını daha geniş perspektifte ele alan toplumsal düşünceyle de ilgilidir. Bu anlamda kahkaha analizi, gerçekte bir eğlendirici entelektüel sorunların analizinden daha zordur (2014: 143).

Başkasının başına gelen olumsuz hadiselerle maruz kalmadığı için rahatlayan bireyin, bu rahatlama sonucu ortaya koyduğu tepki de, kendisinin maruz kalacağı muhtemel sıkıntının endişesi ve gerginliği içerisindeyken negatif durumdan ansızın

kurtulmasıyla oluşan keyif sonucu verilen gülme tepkisi de rahatlama kuramı bağlamında değerlendirilebilir.

Kuramın temelini psikanalitik görüşler oluşturmaktadır.

Duygu Karmaşası Kuramı

Antik yunan filozofu Sokrat'a göre gülme, hasetten kaynaklanan keyif ve acının aynı anda yaşanmasından ileri gelir (Öğüt Eker, 2014:141) görüşü üzerinden bir değerlendirme yapılacak olursa, duygu karmaşasına bir kuram olarak olmasa da daha Antik Dönemlerden itibaren dikkat çekildiği söylenebilir.

Gülmenin neşe ve üzüntüdeki karşılıklardan kaynaklandığı kuramını ortaya koyan ilk araştırmacı Eastman [1579], kuramı geliştiren de Joubert'tir [1921]. Descartes [1649] nefret, şok veya her ikisinin bir arada olmasıyla gerçekleşen neşeyi, gülmenin nedeni olarak kabul eder. Platon tarafından ortaya atılan, Aristo ve Hobbes tarafından geliştirilen bu kurama göre insan, rencide olunan, küçük düşürülen herhangi bir olay ya da davranış karşısında, kendisi aynı gülünç duruma düşmediği için üstünlük ve zafer hissine kapılır (Öğüt Eker, 2014: 141-142).

Bir olayda birey, olayın kahramanından daha üstün olduğunu düşündüğü zaman gülme durumu gerçekleşir. Üstün görülen kişiye karşı alaycı bir tavır sergilenmez. Küçümsenen, aşağıda olduğuna emin olduğumuz kişiye karşı içimizde oluşan acıma hissini yanında, insanın kendinin daha üstün olduğunu hissetmesi bir sevinç uyandırır. Acıma ve sevinç duygularının bir arada yer alması, bir duygusal karmaşadır.

Düşülen olumsuz/gülünç durum veya harekete, olayı dinleyen/seyreden kişinin dışında bir başkasının neden olması, pasif olarak olaydan/hareketten etkilenen kişide ani üstünlük duygusunun ortaya çıkmasına sebep olur. Gülünç davranış/olayı dinleyen/seyreden kişide aynı hataya düşmemenin, aynı yanlışı yapmamanın verdiği güvenle oluşan üstünlük duygusu, gülme eylemiyle dışa vurulur (Öğüt Eker, 2014:142).

Kısacası kişiler, başkalarının hatalarını gördüklerinde kendilerinin de aynı hatayı yapabileceklerini düşünmeden gülerler ama aynı durum kendi başlarına geldiğinde genellikle bunda gülünecek bir şey bulamazlar hatta başlarına gelen olay, utanma duygusunu bile tetikleyebilir. Bu durum, gülmenin genellikle dışa dönük olduğunu göstermektedir. Duygu karmaşası, bir durum karşısında dıştan alınan etki ile kişinin aynı durumda kaldığı takdirde kendisinde oluşacak duygu ve düşüncelerin çatışmasıdır denilebilir.

İnsanlar Kimlere Güler?

Fıkra Tipleri

Fıkra türü incelenirken ele alınabilecek önemli unsurlardan biri de tiplerdir. Fıkraların mensup olduğu milletlerin yaşadıkları olaylar, eleştirilen veya takdir edilen yön ve durumlar fıkralarda tipler aracılığıyla yansıtılmaktadır.

Tipler, içerisinde bulunduğu durumu yansıtmak için toplum tarafından yaratılan karakterlerdir. Dursun Yıldırım fıkra tipini; *Halkın kendini temsil etme gücünü verdiği şahıs* olarak tanımlamaktadır. Ayrıca *ister sözlü, ister yazılı gelenekte, bütün fıkralar şu veya bu şekilde halkın yarattığı herhangi bir fıkra tipine bağlı olarak anlatılır. Fıkraların temel hususiyetlerinden biri de budur. Fıkra tipi fıkranın bir kahramanıdır, ama tek kahramanı değildir.* İfadelerini kullanarak fıkralardaki ana tipe *fıkra tipi* adı verildiğini, fıkra türünde tipleşme temayülü gösteren kişiler ile gündelik hayatın çeşitli sahnelerinde karşılaştığımız ikinci dereceden tiplere de *alt tipler* adının verilebileceğini belirtmiştir (2016: 55).

Saim Sakaoğlu, fıkra kahramanlarının bir veya ikisinin fıkra tipi olurken, diğerlerinin alt tip olabileceğini belirtip *örneği az olmakla beraber, sadece bir fıkra tipi olan, alt tipi dahi bulunmayan fıkralar da vardır*, ifadesini kullanmıştır. Bu ifadeler Sakaoğlu'nun Yıldırım ile alt tipler konusunda aynı görüşte olmadığını göstermektedir. (1992: 14).

Türk edebiyatında fıkraların ilk ilmî tasnif çalışması, Faik Reşâd tarafından yapılmıştır. Fıkralar ile ilgili ilk olması açısından önemli kabul edilen bu çalışma; tip, konu ve mekân olmak üzere çeşitli kriterlere göre yapılan karışık bir tasniftir (Yıldırım, 2016: 57).

Faik Reşâd'ın söz konusu tasnifi, nelere gülündüğünü ifade etmektedir. Özgün şekliyle Yıldırım tarafından nakledilen bu tasnif (Yıldırım, 2016: 57-58) günümüz Türkçesine aktararak şöyle sıralanabilir:

1. Hükümdarlar, emirler, beyler, vezirler, hâkimler.
2. Kutsal kişiler, âlimler, irfan sahibi kişiler, şeyhler, bilginler,

3. Edipler, yazarlar, şairler, ozanlar, kitap yazarlar, eser sahipleri,
4. Hazırcevaplar, zeki kimseler, keskin fikirliler.
5. Memurlar, diplomatlar.
6. Hakimler, davacılar, şüpheliler ve mahkûmlar, avukatlar, şahitler.
7. Askerlik, harp, atıcılık, binicilik.
8. Hekimler ve doktorluk taslayanlar, sakat ve hasta gibi görünen, yalandan hasta olanlar.
9. Acıklı, dini öğütlerde bulunan vaizler; rahipler; ikiyüzlüler.
10. Öğretmenler ve öğrenciler, mektep ve medreseler.
11. Aile, karı ile koca, ebeveyn, evlât, akraba.
12. Kadınların hâlleri, aşk, evlilikler, işvebazlar ve söz ustaları.
13. Bilgisizler, ahmaklar, bönler, temiz yürekli, saflar, köylüler, kaba adamlar.
14. Ziyafet, yemekler, mutfak, lokanta, aşçı, kâhyâ, oburluk, aç gözlülük.
15. Misafirlik, ev sahipliği,
16. Fakir, dilenci, züğürt, dalkavuk.
17. Eli sıkılar, cimriler, yeme içme düşkünleri.
18. Esnaf, tüccar, amele.
19. Sarhoşlar, tiryakiler.
20. Hırsız, dolandırıcı, hilekâr, yankesici, zorba, eşkiyâ, çapkın, serseri.
21. Hizmetkâr, lala, sütnine, dadı, mürebbiye, köle, cariye, yönetici, kâhyâ.
22. Savurgan, eğlenceye düşkün akılsız kişiler.
23. Seyâhat, nakliye araçları (at, araba, tramvay, şimendifer, vapur, kayak, otel, han).
24. Eğlence mahâlleri (müsamere, balo, tiyatro, kahvehane, gazino), oyuncular.
25. Mabâğalacı, yalancı, yukarıdan atıp tutan, lafazan, korkak.
26. Allah'ın birliğine inanan, yalancı peygamber, müneccim, rüya yorumcusu, falcı, sihirbaz, efsuncu kişiler.
27. Cinli kişiler ve meczuplar
28. Başka neticeler umma, kabahatten büyük özürler.
29. Bilgisiz, yanlış konuşan ve okuyanlarla, dili dönmeyenler, peltekler, dilsizler.
30. Hayvanlar ve cansızlarla ilgili küçük hikâyeler.
31. Manzum latifeler.

Faik Reşâd'ın bu denemesinin ardından Pertev Naili Boratav, Mehmet Tuğrul, Sait Uygur, Dursun Yıldırım, Nevzat Gözaydın ve Saim Sakaoğlu gibi araştırmacıların da fıkra tipleri ile ilgili tasnif çalışmaları yaptıkları, yani gülünenleri sınıflandırdıkları bilinmektedir.

Dursun Yıldırım, Pertev Naili Boratav'ın, Lâmiî Çelebi'ye ait Letâifnâme adlı fıkra külliyyatının belli bir tasnife göre düzenlendiğini söylediğini ancak Letâifnâme adlı eserin hangi nüshasında, hangi istinsahında yer aldığı bilinmeyen bu tasnifi kendilerinin gördükleri nüshalarda bulamadıklarını, Boratav'ın bu tasnifi, şu şekilde verdiğini belirtmektedir:

- Çocuklar üzerine hikâyeler,
- Deliler üzerine hikâyeler,
- Çeşitli başka insanlar üzerine hikâyeler,
- Karı –koca üzerine hikâyeler,
- Hayvan masalları,
- Cansız şeyler üzerine hikâyeler (Yıldırım, 2016: 59).

Yıldırım, Pertev Naili Boratav'ın kendisinin bu konu üzerinde ayrıntılı bir çalışmadan uzak durarak fıkraların *kişileri belli halk tipleri olan fıkralar ve belli topluluk tipleri, ortadan insanların güldürücü maceralarını konu edinen fıkralar* olmak üzere iki ana grupta toplanabileceği görüşünde olduğunu belirtmektedir (2016: 60). Ancak Yıldırım bütün fıkra tiplerinin halk tipi olduğu görüşünden hareketle, onun bu ayrımı arasında keskin bir fark görülmediğini söylemektedir.

Yıldırım, Mehmet Tuğrul'un tiplere dayandırdığı tasnifinin de Boratav'ın tasnifinden çok öteye gidemediği kanaatindedir. *O, fıkraları kahramanlarına göre, adı bilinen şahıslarla ilgili fıkralar ve türlü tiplere bağlı fıkralar diye ayırmaktadır* (Yıldırım, 2016: 60). Dolayısıyla gruplandırmaların açık ve anlaşılır olmamasının yanında aralarında büyük bir fark yoktur. Diğer fıkra tipi tasnifleri de benzer özellikler içermektedir.

Dursun Yıldırım'ın, fıkra tiplerini merkeze alarak yaptığı yedi maddelik tasnifi ise şöyledir:

1. *Ortak şahsiyeti temsil yeteneği kazanan tipler:* Bu grupta temsil derecelerine göre beş alt madde yer almaktadır.
 - a) *Türkçenin konuşulduğu coğrafi alan içinde ve dünyada nü kabul edilen tipler:* Nasreddin Hoca.
 - b) *Türk boyları arasında tanınan tipler:* İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Esenpulat, Ahmet Akay, Kemîne.
 - c) *Türk boyları arasında halkın ve zümrelerin ortak unsurların birleşmesinden doğan tipler:* Bektaşî, Aldar Köse.
 - d) *Aydınlar arasından çıkan tipler:* Haşmet, Koca Ragıp Paşa, Mîrâli, Nasreddin Tusî, Keçecizâde İzzet Molla...
 - e) *Mahallî tipler.*
 - f) *Belli bir devrin kültürü içinde yaratılan tipler:* Karagöz.
2. *Zümre tipleri:* Bu gruptaki tiplerin temel hususiyeti sadece temsil ettikleri zümrelerin karakteristiklerini yansıtmalarıdır. *Mevlevî, Yörük, Terekeme, Tahtacı, Köylü* gibi.

3. *Azınlık tipleri: Bu tipler, azınlık hâlinde yaşayan etnik grupların ortak hususiyetlerini temsil eden ve temsil ettiği etnik grubun adı ile anılan tiplerdir.*
4. *Bölge ve yöre tipleri: Bu tipin temel hususiyeti coğrafi bir isimle anılması ve adı geçen coğrafya içinde yaşayan insanları temsil etmesidir. Kayserili, Çemişkezekli, Andavallı, Karadenizli, Konyalı, gibi isimlerle anılan fıkra tipleri bu gruba girer.*
5. *Yabancı fıkra tipleri: Başka milletlerin fıkra edebiyatına ait olup bizim edebiyatımızda da görülen tiplerdir. Mesela Fars Fıkra Edebiyatının tiplerinden Behlül-i Dârende veya Behlül ile Arapların “Karakuş Kadi”si misal olarak verilebilir.*
6. *Gündelik fıkra tipleri: Cemiyet hayatında her zaman karşılaşılan çeşitli vak’aların herhangi bir kişiye, kişinin taşıdığı sığata, ünvana, lakaba istinat ettirilerek hikâyeye edilmesinden ortaya çıkan fıkraların temsilcilerine bu adı veriyoruz.*
 - a) *Aile fertleriyle alakalı tipler: Anne- baba, karı-koca, kaynana, baba-çocuk, anne-çocuk vb.*
 - b) *Hastalıklı ve kötü tipler: Deli, hasis, cimri, pinti, kör, topal, sağır, dilsiz, hırsız, dolandırıcı, eşkıya, yankesici, bıçkın gibi...*
 - c) *Sanat ve meslekleri temsil eden tipler: Ressam, şair, doktor, avukat, hâkim, bezirgân, bakkal, kasap, molla, imam, kadı, asker gibi...*
7. *Moda tipler: Bunların hususiyeti, cemiyetteki belirli bir tutum ve davranışın yarattığı tipler olmaları ve bu anlayışın değışmesiyle ortadan kaybolmalarıdır (2016: 62-71).*

Sakaoğlu da Yıldırım gibi tip merkezli bir tasnif önerisinde bulunmuştur. Onun tasnifi üç ana maddeden oluşmaktadır:

- I. *Tarihte yaşamış şahıslar etrafında teşekkül eden fıkralar: Bu grup kendi içerisinde iki alt maddeden oluşmaktadır.*
 - 1) *Her bölgede tanınan ünlü tipler (Nasreddin Hoca, İncili çavuş, Bekri Mustafa gibi).*
 - 2) *Sadece yaşadıkları bölgede tanınan tipler (Tayyip Ağa (Konya), Niyazi Dede (Sivas), Murtaza (Kastamonu), İbik Dayı (Ağın-Elazığ) gibi).*
- II. *Bir topluluğu temsil eden tipler etrafında teşekkül eden fıkralar:*
 - a) *Din ve inanış sistemiyle ilgili olanlar (Hoca, Kadı, Bektaşî, Tahtacı gibi).*
 - b) *Bir bölge halkı ile ilgili olanlar (Laz, Karatepeli, Kayserili gibi).*
 - c) *Bir karakter veya meslek grubu ile ilgili olanlar (Ahmak deli, cimri, sarhoş, hırsız, doktor gibi).*

III. *Eş kahramanlı fıkralar (Hoca-talebe, usta-çırak, ebeveyn-evlat, komutan-asker, efendi- uşak gibi)'' (1992: 43-44).*

Verilen tasniflerden görüldüğü üzere bir takım farklılıklar olmakla birlikte, Yıldırım ve Sakaoglu'nun tasnifleri genel itibariyle birbirine benzer ve destekler mahiyettedir. Sakaoglu, Yıldırım'ın tasnifinden en farklı maddesi, *eş kahramanlı fıkralardır*. Bu özellikler dikkate alındığında, genel olarak Türkiye'de yapılmış fıkra tipleri tasnifleri arasında en kapsamlı tasnifin Yıldırım'ın tasnifi olduğunu söylemek mümkündür.

Tez çalışmamız kapsamında ele aldığımız Kazan Tatar fıkraları da çeşitli yöntemlerle tasnif edilmeye çalışılarak kimlere güdüldüğü ortaya konulmuştur. Bu konuda önemli çalışmalar yapan Huci Ehmet Mehmütov, özetle şu görüşleri beyan etmektedir:

Diğer pek çok halkın folklorunda kabul edildiği gibi, Tatar halk fıkralarını da iki prensip temelinde gruplandırmak mümkündür.

Birincisi, fıkraları şahıslar temelinde gruplandırmak, yani tanınmış fıkra kahramanları hakkındaki eserleri ayrı sınıflar olarak toplamak. Bu şekilde işlendiğinde Tatar folklorunun temelinde genişçe bir alan olduğunu görürüz:

- 1) *Äkmäli Fıkraları;* 2) *Rähmi Tilmaç fıkraları;* 3) *Mükıt Fıkraları;* 4) *Mändi fıkraları;*
- 5) *Gıybıdi fıkraları;* 6) *Äşti ile Mäşti fıkraları;* 7) *Mücip Divana fıkraları;* 8) *Akıllı gelin Ülmäs Sılu fıkraları;* 9) *Tembel gelin Pəriha fıkraları;* 10) *Ciränçä Çiçän fıkraları;* 11) *Huca Nasretdin fıkraları vb.*

....

Fıkraları gruplandırmanın ikinci usulü, onları fikir ve konu bakımından incelemektir.

1. *Sınıfsal ve sosyal içerikli fıkralar.*
2. *Maişet, aile ve edep ahlak temasına uygun fıkralar.*

Birinci maddeye dâhil olan fıkralar ezici sınıf temsilcilerinin (hanlar, padişahlar, vezirler, beyler, zenginler, kadılar, mollalar) zalimliğini, adaletsizliğini, ahmaklığını, açgözlülüğünü, cimriliğini, ahlaki bozukluğunu; toplumda rekabetle hüküm, idare, eğitim, terbiye gibi çeşitli alanlardaki aksaklıkları yansıtır.

Sosyal içerikli fıkralarda, karşıt figürler, bir açıdan hizmet eden sınıf, diğer açıdan ezici sınıf temsilcileri çatışır (Huca Nasretdin ve Aksak Timür, Rähmi Tilmaç ve milliünir Üzın İbray, hızmätçi ve bay, mujik ve mulla vb.)

Fıkraların ikinci tematik grubu, yukarıda bahsedildiği gibi edep ahlak meselelerini ön plana çıkarır. Onlar ayrı kişilerin yaşamında, karakterinde, kendi kendine mücadelesinde rastlanan çeşitli yetersizlikleri, kusurları ve aksi yöndeki sıfatları (tembellik, cahillik, ahmaklık, ahmaklık, pasaklılık, kabalık, cimrilik, yalancılık,

konuşma adabı ve iş düzeni, yeme içme adabı bilmemek vb.) tenkit edilir (Mehmütov, 1979: 21-24).

Kazan Tatar Türklerinin tasnif denemelerinin de çok detaylı olmaması dolayısıyla, çalışmada ele alınan fıkralar, Yıldırım'ın tasnifi esas alınmakla birlikte Sakaoğlu'nun tasnifinden de faydalanılarak ve tarafımızca çeşitli ilavelerle değerlendirme kısmında tip tasnifleri bakımından da incelenmiştir.

Fıkra ve Benzeri Türler için Türkiye Türkçesindeki Adlandırmalar

Tarihi en az gülme kadar eski olan fıkra türü, literatürümüzde farklı terimlerle de adlandırılmıştır. Kâşgarlı Mahmud'un Divân-ü Lügât'it Türk adlı eserinde *küg* "her yıl, her şehirde, halk arasında dilden dile dolaşan güldürücü şeyin adı" (Ercilasun-Akkoyunlu, 2014: 401) olarak geçer. Bu tür, tarihsel süreç içerisinde *latife*, *hezl*, *nükte*, *anekdot* gibi farklı terimlerle de adlandırılmıştır. XVI. yüzyılda "latife" sözünün mizah içeren türler için kullanılan edebî bir terim hâlini aldığını görüyoruz. Arapça kökenli bir kelime olan *latife*, Kamus-Türki'de "güldürecek tuhaf ve güzel söz ve hikâye, şaka, mizah" olarak tanımlanmakta; *hezl* ile arasındaki fark olarak *hezlin* "az çok açık ve bî-edebâne" olduğu belirtilmektedir (Sami, 2010:711).

Yine Arapça kökenli bir kelime olan *nükte*, Kamus-Türki'de "1. Zımmen anlaşılan ince ve dakik mana, bir söz ve ibareden istihraç ve remiz ve işaretle ifham olunan şey. 2. İyi düşünülmüş dakik manalı ve zarif söz, mazmun" olarak tanımlanmaktadır (Sami, 2010: 927). Kamus'ta yer alan bu üç terim karşılaştırıldığında, *latife* ve *nükte*de gülünecek şeyin yanında güldürme şeklinde de bir incelik olması, gereksiz söz kalabalığı hâlinde bulunmaması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Diğer bir ifadeyle, halk edebiyatının en kısa türlerinden olan ve daha sonra Türkiye Türkçesinde yaygın olarak *fıkra* terimi ile karşılanacak olan bu anlatılarda zarf da mazruf kadar önemlidir.

Latife, *hezl* ve *nükte*den anlamca biraz farklı olan *anekdot* terimi zaman zaman *fıkra* karşılığında kullanılsa da TDK'nın Bilim ve Sanat Ana Sözlüğü'nde karşılığı *kısa öyküdür* (tdk.gov.tr).

XIX. yüzyılın sonlarına doğru yayınlanan kitapların kapaklarında, *letâif* adının yanı sıra *fıkarât* (fıkralar) terimi de yer almaya başlamıştır. Dursun Yıldırım'ın ifadesine göre,

bu mecmuaları veya kitapları hazırlayan yazarlar, yayınladıkları hikâyelerin “fikra” olduğunu açıkça belirtmişlerdir (2016: 36-37).

XIX. yüzyıldan günümüze kadar yaygın bir şekilde kullanılagelen fikra teriminin birçok sözlükte ve çalışmada çeşitli açılardan tanımı yapılmıştır. Türk kültürünün bilinen ilk sözlükçülerinden Ahmet Vefik Paşa, fikra için *parça, cümle, kısacık hikâye, bend, madde, omurga kemiği* (2000: 616); Şemseddin Sami ise, *1. Omurga kemiği, 2. Makale ve yazının ayrıca bir kelam veya bahis teşkil eden ve makale veya yazının mâkabl ve mâbâdından ayrılabilen parçası, 3. Nizam ve kanun veya kavâid-i ilmiyye ve fenniyye kitaplarında bend, madde, 4. Küçük hikâye, kıssa* (2010: 1001) karşılıklarını vermiştir. Bu tanımlardan hareketle, konumuzla ilgili olan fikranın güldürme anlamının XIX. yüzyılda tanımlarda yer almadığını, fikranın küçük hikâye karşılığında kullanıldığını söylemek mümkündür.

İnsan yaşamının ve duygularının mizahla yoğurulmasıyla ortaya çıkan fikra türünü, Türk fıkraları ve özellikle Bektaşî fıkraları üzerinde çalışan bilim insanı Dursun Yıldırım şu şekilde tanımlamıştır:

Fikra, hikâye çekirdeğini hayattan almış bir vak'a veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa veya yoğun anlatımlı, beşerî kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, ziddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fikra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerden ibaret yaygın epik-dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir (2016: 35-36).

Fikra türünün en geniş ve açık tanımlarından biri sayılabilecek olan yukarıdaki tanımda, fıkraların şekil olarak kısa bir anlatıma sahip olması, içerik olarak hayatla ilgili her konuda kusurlu ve aksayan yönleri, çatışmaları hünerli, nükte içeren ve dikkat çekecek bir söz yapısı ile dile getirme gibi özelliklere dikkat çekilmiştir. Nitekim günlük hayatta karşılaşamayacak olağanüstülükler de fıkralarda yer alabilir ancak bunlar peri masalı türünden olağanüstülükler değildir, bir yönüyle günlük hayatla bağlantılıdır ancak abartma söz konusu olabilir.

Fıkralar kısa olmalıdır, uzun anlatılarda nükte anlatının içinde kaybolur ve etkileyiciliği ortadan kalkar.

Fıkra anlatımında hünerli bir dil olmalıdır; bazen herkesin söyleyebileceği bir söz olmadık yerde söylenmeli, bazen da okuyucu veya dinleyici ben bu durumda bu sözü söylemeyi akıl edemezdim diye d ş nebilmelidir. Fıkra dinleyicisi uzun dialoglara takılıp kalmamalı, en kısa yoldan çarpıcı cümleye ulařmalídır. Bunlar fıkra türünün en temel nitelikleridir.

Yıldırım, bu hususta fıkraların merkezinde daima insan-cemiyet; cemiyet-insan münasebetlerinin yer aldığı, cemiyet hayatında meydana gelen zıtlıklar, düşünce ve davranış farklarından doğan çatışmaların fıkraların konularını oluşturduğu görüşündedir (2016: 38). İçerik açısından bakıldığında, hayata dair doğrudan veya dolaylı olarak insanı etkileyen her durum, fıkranın konusunu oluşturabilmektedir. Yapısal anlamda bakıldığında ise fıkralar, en genel ifade ile giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan kısa ve yoğun, mizah  hik yelerdir. Fıkraların yapısı konusunda Dursun Yıldırım'ın her ayrıntıyı dile getiren açıklaması şu şekildedir;

Sözlü edebiyat mahsulleri arasında halk mizahını temsil eden en tipik estetik yapı olan fıkralar, kuruluş bakımından bir tez ve bir karşı tezden oluşur. Fıkranın hik ye şeması i  şeması içindeki i  mekanizması 'vak'a-tezat-muhakeme-sonuç' unsurlarını ihtiva eder. Vak'alarda kahramanların yaşadığı yer, karşılaştığı durum kısaca tanıtılır. Tezat kısmında tez ile karşı tez yer alır, burada çatışma veya tartışma başlar. Muhakeme adını verdiğimiz bu tartışma kısmında fikr  faaliyet, tezat, ikrar, ink r, tekzip ve kıyaslama yollarından geçerek bizi hükme ulaştırır. Hüküm muhakeme edilen şeyin neticesinde elde edilen karardır. Sonuç bölümünde karar, hüküm cümlesinde de hisse bulunur (2016: 42).

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, fıkrada uzun uzun tasvirlerle yer yoktur. Doktor dendiğinde bir meslek grubunu temsil ettiği, Temel dendiğinde bir mahall  tipten s z edildiği herkes tarafından anlaşılır. Kahramanın yaşadığı yer, olayla ilgili olduğu ölçüde fıkrada tanıtılır. Bir Bektaşi her yerde olabilir; Karadenizli mutlaka Karadeniz kıyısında bulunmak zorunda değildir. Fıkrada gülme durumu zıtlıkların olduğu muhakeme bölümünde başlayıp sonuç bölümünde açığa çıkar.

Sakaoğlu, daha çok fıkraya duyulan ihtiya ı, fıkraların işlevini ve gülmeyle ilişkisini yorumladığı tanımında şu ifadeleri kullanmıştır:

Fıkralar tek bir motife yer veren kısa anlatımlar olup günlük hayatta çeşitli vesilelerle anlatılırlar. Bazen bir meseleyi açıklamak, bir konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için anlatılırken, bazen de hoşça vakit geçirmek için anlatılır. Bazı

fıkralar kahkahalarla güldürürken bazıları sadece bir gülümsemeye vesile olur. İçlerinde sadece düşündürülenler de vardır. Hatta bazıları anlamak için ilgili olduğu konuda bilgi sahibi olmanın gerektiği de unutulmamalıdır (1992: 13).

Sakaoğlu, fıkraların en yaygın işlevlerinden biri olan hoşça vakit geçirmenin yanında, anlatımı kolaylaştırma misyonuna da değinmiştir. Sakaoğlu'nun tanımındaki en önemli husus ise ismini duyduğumuz zaman dahi kendimizi gülmeye hazırladığımız bu türün tüm mahsullerinin eşit derecede gülmeye neden olmadığını gerekçeleri ile belirtmesidir. Çünkü bir fıkrayı doğru yorumlamak için fikranın yapısının yanı sıra, dinleyenden kaynaklanan bazı özellikler de gereklidir. Fikranın etkili olabilmesi için, dinleyenin de fikranın mensup olduğu dile ve kültüre hâkim; nükteyi tam olarak kavrayabilmesi için de kıvrak bir zekâyâ sahip olması gerekmektedir. Bu koşullardan biri eksik olduğu takdirde fikranın doğru yorumlanması mümkün olmayacaktır. Özellikle yabancı toplumların fıkralarının zaman zaman anlaşılabilirliği, hatta bunun neresinde komiklik var dedirten yönü, aslında o fıkrada işlenen konunun o kültürdeki yerini açık bir şekilde bilmemekten kaynaklanmaktadır. Bazı fıkraların zor anlaşılır olmasının bir başka sebebi de fıkrada yer alan nüktenin ancak keskin bir zekâ ile anlaşılabilir kadar örtülü olmasındandır.

Fıkra ve Benzeri Türler için Türk Lehçelerindeki Adlandırmalar

Türk lehçelerine bakıldığında, Azerbaycan Türkçesinde 'latife'; Başkurt Türkçesinde 'kölemes', 'mezek', 'merek'; Çuvaş Türkçesinde 'şüt'; Gagauz Türkçesinde 'nükte, cümbüş', Karaçay-Malkar Türkçesinde 'çam'; Hakas Türkçesinde 'hormaçı çoohl' Karakalpak Türkçesinde 'anız', Kazak Türkçesinde 'küldirgi engime', 'közkaras'; Kırgız Türkçesinde 'ılapak' 'köz-karaş'; Kumuk Türkçesinde 'anekdot', 'anekdot habar'; Özbek Türkçesinde 'latife'; Türkmen Türkçesinde 'anekdot', 'şorta söz' 'yomak'; Uygur Türkçesinde 'letipe', 'anekdot'(Ercilasun,1991:244; Ögüt Eker, 2003: 78) şeklinde adlandırılan fıkra, Huciehmet Mehmütov'a göre, devrime kadarki Tatar matbuatında sıkça "hikâye" ismi ile basılmıştır. Aynı şekilde 'latife' ve 'mezek' adlandırmaları da kullanılmaktadır. Arap dilinden giren bu sözcükler Tatar Türkçesinde "komik kısa hikâye" manasında kullanılır (1979: 11). Marsel Hayırnasoviç Bakirov'a göre, Tatar Türkçesinde ve diğer halkların folklor biliminde, yerli isme sinonim olarak uluslararası "anekdot" teriminin de kullanıldığını kabul etmek gerekmektedir (2008: 146).

İslâmî etkiyle latife ve Rus etkisiyle geçen anekdot terimi, tarih boyunca, Türk dünyasında fıkra için kullanılan çeşitli adlandırmalar arasında en yaygın olanlarıdır. Buna rağmen çoğu lehçede fıkra karşılığı olarak kendi dillerine mensup kelimelerin üretildiği de anlaşılmaktadır.

Kazan Tatar Fıkraları Konusunda Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Çeşitli açılardan değerlendirmelere olanak sağlayan fıkra türü üzerine çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de Kazan Tatar fıkraları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çok az sayıda olduğu görülecektir. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu’nun 1994’te Türk Dünyası Kültürel Değerler toplantısında sunduğu ve 1996’da Türk Lehçeleri ve Edebiyatı dergisinde basılan “Kazan Tatar Fıkra Tipleri ve Onların Türkiye’deki Benzerleri” isimli çalışması ile 1999 yılında İsa Özkan’ın hazırladığı ve TİKA tarafından yayınlanan “Nasreddin Hoca Fıkraları”, 1983 yılında Kardeş Edebiyatlar dergisinde Mahmut Tahir tarafından derlenerek yayımlanan “Kazan Tatar Türkleri Halk Edebiyatından Latifeler” adlı eser dışında Türkiye’de Kazan Tatar fıkralarını ele alan detaylı ve müstakil bir çalışmaya rastlanılamamıştır.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, Kazan Tatar Türklerinin tarihsel aynası niteliğindeki sözlü kültür ürünlerinden biri olan fıkraları, Türkiye Türkçesine kazandırmak ve fıkra metinleri temelinde, Kazan Tatar Türklerinin hangi duygularla, kime, neye, neden güldüklerini, üstünlük, rahatlama, uyumsuzluk ve duygusal karmaşa kuramları bağlamında değerlendirmek; Kazan Tatar fıkra tiplerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktır.

Bu çalışma, kapsamı açısından değerlendirildiğinde Kazan Tatar fıkralarının Türkiye Türkçesine kazandırılması, fıkra tiplerinin detaylı analizi ve sınıflandırmasının yapılarak gülme kuramları bağlamında Kazan Tatar Türklerinin mizah yapılarının çözümlenmeye çalışılmasıyla, alanda ilk olma özelliği taşıyacaktır.

Daha önce hakkında yeterince çalışma yapıldığı düşüncesiyle ve diğer fıkraların kapsamlı bir değerlendirmesinin yapılmaması sebebiyle, Türk Dünyasının önemli ortak tiplerinden biri olan Nasreddin Hoca fıkralarını bu çalışmanın kapsamı dışında tutma

zarureti doğmuştur. Bu sebeple, ele alınan kitaptaki Nasreddin Hoca ile ilgili fıkralar dışındaki tüm fıkralar incelenmiştir. Dolayısıyla tezde değerlendirilen Kazan Tatar fıkra metinleri vasıtasıyla Tatar sosyal hayatının ve Kazan Tatar Türklerinin kültürel izleri, düşünce yapısı da değerlendirilebilecektir.

Çalışmanın Temelini Oluşturan Metinler

SSCB'nin Bilimler Akademisi, Kazan Şubesi, Alimcan İbrahimov Dil, Tarih ve Edebiyat Enstitüsünde 1950 – 1955 yıllarından itibaren halk edebiyatı uzmanları ekibi ve halk edebiyatı ile ilgili kişiler tarafından çok sayıda fıkra toplanmıştır. Bu enstitü bünyesinde çıkan Tatar Halık İcatı serisinin 1979'da Kazan'da Tataristan Kitap neşriyatında basılan Mezekler (Fıkralar) cildinde 1169 fıkra yer almaktadır. Bahsedilen ekip tarafından toplanan fıkralar ve XIX. yüzyılın ikinci yarısından kitabın basımına kadar matbu veya el yazması eserlerdeki fıkralar, Mehmütov ve Aysılı İ. Sadykova tarafından bu kitapta toplanmış; editörlüğü ise Ravil Feyzerahmanoviç Kukuşkin tarafından yapılmıştır. Tezde, bu kitaptan seçilen 939 fıkra, Tatar Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çalışmamıza alınmayan fıkralar, yukarıda açıklandığı gibi, daha önce İsa Özkan tarafından değerlendirilmiş olan Nasrettin Hoca fıkralarıdır.

Ele aldığımız kitapta, Kazan Tatar fıkraları 14 madde hâlinde verilmiştir. Bu 14 madde iki prensibe dayanmaktadır. Bunlardan ilk 13 madde, tematik açıdan yola çıkılarak sosyal içerikli ve edep, ahlak, aile – maişet prensibi ile 14. madde ise temel kahraman yani ikinci prensip ile alakalı olarak verilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamızda, metinlerin değerlendirilebilmesi için öncelikle seçilen metinlerin Türkiye Türkçesine aktarması yapılmıştır.

Aktarmalar yapılırken üç ciltten oluşan *Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü*, Mustafa Öner'in kaleme aldığı *Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü* ve Veli Menger Vakfı yardımıyla çıkan *Tatarca Türkçe Sözlük* isimli kaynaklardan faydalanılmıştır. Bununla birlikte yine aktarma sırasında anlam bütünlüğü bakımından önemli unsurlardan biri olan deyimlerin doğru ve tam aktarımının yapılmasını sağlamak için İsenbet'in derlediği iki ciltten oluşan

Tatar Tilinin Fraziolojik Süzligi, F. Hekimcan ve D. Hekimcan'ın 1001 *Eytim* ve Ehetov'un *Tatar Tilinin Fraziolojik Eytilmeler Süzlegi* eserleri kullanılmıştır.

Fıkralarda tespit edilen özel isim taşıyan tiplerin ve bazı kültür unsurlarının ne ifade ettiğini daha net anlayabilmek amacıyla, Gümer Sattar Mulillî'nin *Tatar İsimleri Ni Söyli?* ve Adlır K. Timirgalin'in hazırladığı henüz iki cildi basılmış olan *Milliyet Süzligi* eserlerine başvurulmuştur.

Çalışmada yapılan birebir alıntılarda, tarih ve özel isimlerin yazılışında alıntıdaki imlâ muhafaza edilmiştir.

Fıkralar, özgün anlatımlarında farklı zaman kipleriyle çekimlenmiş olsa da aktarmalar genellikle duyulan geçmiş zaman kipiyle çekimlenerek ifadede bir bütünlük sağlamaya çalışılmıştır.

Aktarma tamamlandıktan sonra fıkralar kuramları açısından değerlendirilmek için tarama ve fişleme metoduyla tasnif edilip malzememiz incelemeye hazır hâle getirilmiştir.

Fıkralar, Türkiye Türkçesine aktarıldıktan sonra yapılan değerlendirme ve tasniflerle Kazan Tatar Türklerinin kime, neye ve niçin güldükleri tespit edilmeye çalışılmış ve Kazan Tatar Türklerinin gülmesine yol açan etkenler, fıkralar aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Kazan Tatar Türklerinin fıkralarında genel fıkra tipi sınıflandırmalarının yanı sıra sadece o coğrafyaya özgü tiplerin de bulunduğu öngörüsü, tezin tartışma kısmını, oluşturmaktadır.

Fıkraların, toplum veya o toplumu oluşturan bireylerin içinde bulunduğu durumu aydınlatmak ve genel bir kanıya varmak amacıyla, zengin malzemeler içerdiği öngörüsünden hareketle, tezde fıkra konusu seçilmiştir.

Tezin birinci yani giriş bölümünde, tezin konusu, amacı, metodu gibi temel soruların cevabının yanında *Gülme nedir?* sorusuyla meşgul olan bazı filozofların bu konudaki fikirlerine yer verilerek gülme açıklanmaya çalışılmış; Kâşgarlı'dan günümüze kadar fıkra ve benzeri türler için Türkiye Türkçesindeki adlandırmalar verilerek fıkra

teriminin Türk halk edebiyatının en kısa türlerinden biri olarak yaygınlaşmasından ve fıkranın tanımından bahsedilmiş; fıkra türünün Türk dünyasındaki adlandırmaları verilmiş; *İnsanlar Neye Güler?* başlığı altında, tezde esas alınan uyumsuzluk, üstünlük, rahatlama ve duygu karmaşası kuramları ve *İnsanlar Kime Güler?* başlığı altında da, fıkra tipleri ve tiplerle ilgili günümüze ulaşmış bazı tasnif denemeleri açıklanmaya çalışılarak çalışmanın literatür kısmı oluşturulmuştur.

Giriş bölümünden sonra yer alan İkinci Bölüm'de Kazan Tatar fıkraları, fıkraların tarihsel gelişim süreci, yapısal ve işlevsel açılardan fıkraların taşıdığı özellikler değerlendirilmiştir. Kazan Tatar fıkraları, inceleme kısmında tipler açısından da ele alınmıştır. Değerlendirilme sonucunda, Saim Sakaoglu ve Dursun Yıldırım'ın tasnifleri esas alınarak yeni bir tasnif denemesi yapılmıştır.

Üçüncü Bölüm'de Kazan Tatar fıkraları *İnsanlar Niye Gülerler?* başlığı altında ele aldığımız uyumsuzluk, duygu karmaşası, üstünlük ve rahatlama kuramı bağlamında değerlendirilmiştir.

Dördüncü Bölüm'de ise Kazan Tatar fıkralarının transkripsiyonlu metni ve Türkiye Türkçesine aktarılmış metinleri verilmiştir. Rusça kelimeler çoğunlukla telaffuzdan kaynaklanan söz komiğine yol açtığından dolayı Tatar Türkçesine göre transkribe edilmiştir. Çalışmada, fıkra metinlerinde yer alan ancak Türkiye Türkçesinde deyim olarak karşılığı bulunamayan deyimler ek olarak oluşturulan sözlükte verilmiştir. Ayrıca, fıkra metinlerinde yer alan yemek, bitki ve araç gereç isimleri ile Rusça kelimeler de genel olarak Türkiye Türkçesine aktarılmıştır ancak Türkiye Türkçesinde tam karşılıkları olmaması veya komiği ses benzerliklerinin oluşturması durumlarında metinde orijinal biçimleri kullanılmıştır. Bu kelimeler ile Türkiye Türkçesine aktarıldığı takdirde anlatım ahengini bozacak ve komik oluşumunu zedeleyecek olan kelimeler özgün şekilleriyle bırakılıp sözcüklerin anlamları okuyucu için kolaylık sağlaması açısından sayfa altında dipnot olarak verilmiştir. Aktarmada kinaye ve mecaz anlam barındıran başlıklar, orijinal metinde olduğu gibi tırnak işareti içerisinde verilmiştir.

Sonuç kısmında fıkraların tipler ve seçilen gülme teorileriyle ilgili değerlendirmeleri, yorumlar ve istatistik bilgiler şeklinde sunulmuştur.

Fıkra metinleri, tarihin karanlık zamanlarına ışık tutan, mensup olduğu toplumun kültürel yapısını, düşünce tarzını, yaşadığı coğrafyayı, başından gecen olumlu ve olumsuz tecrübeleri ve olaylara karşı tepkilerini yansıtan, içerisinde mizahî unsurlar barındıran sözlü kültür ürünlerinden biridir. Gülme ise insan doğası kadar karmaşık bir tepkidir. Tezde, fıkralar aracılığı ile Kazan Tatar Türklerinin mizah anlayışları, sosyal sorun ve duyarlıkları tespit edilmiş, tarihten bu yana çözümlenemeyen gülme sorununun çözümüne, söz konusu alanda, bir parça katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

2. KAZAN TATAR FIKRALARI VE FIKRA TİPLERİ

2.1. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Görüşler

Fıkralar, etkili dert anlatma yöntemlerinden biridir. Sorun, şikâyet ve eleştiriler açıkça ifade edildiğinde olumsuz, sert, amacını ve haddini aşan, hak edilmeyen muamelelerle karşılaşmak mümkündür. Dolayısıyla insanlar bu tür muamelelere maruz kalmamak için tepkilerini dolaylı yoldan gösterme eğilimi gösterebilmektedir. Bu yollardan biri de mizahi fıkralardır. Birey temelinde toplumu yansıtan fıkralar, mensubu olduğu milletin kültürel zenginliğinin yanı sıra anlatımda kullanılan dil ve üslup ustalığıyla birlikte etkili bir silah bazen de sağlam bir kalkan görevi üstlenmektedir.

Bireyi büyük oranda ait olduğu toplum şekillendirmektedir. Bu durum doğal olarak insanın kendini ifade etme tarzına da yansımaktadır. Buradan yola çıkılarak halk edebiyatı ürünlerinde mensup olduğu millete dair birçok ipucu bulmak mümkündür. Çalışmanın konusu, Kazan Tatar fıkraları temelinde şekillendiğinden, Kazan Tatar Türkleri ile ilgili tarihî, sosyal ve kültürel birçok alanda bilgi sahibi olunmaktadır. Ancak öncelikler Kazan Tatar Türklerinin fıkrayı nasıl tanımladığı, bu konu üzerine yapılan araştırmalar, araştırmanın içeriği ve Tatarlara göre fıkraların ne ifade ettiğinden bahsetmek yerinde olacaktır.

Mehmütov'un verdiği bilgilere göre, Tatar fıkraları, 1926 yılında M. Vasilyev ve G. Rehim tarafından hazırlanan *Folklor ve Halk Edebiyatının Derlenmesi İçin Klavuz* adlı eserde, ilk kez müstakil bir tür olarak ele alınmıştır. Bu kitapta fıkraya için *Güldürücü karakterdeki çok kısa hikayelere, anekdot (latife) denir*, şeklinde bir tanım yapılmıştır. Ancak 1960 yılına kadar bu tür üzerine özel bir araştırmaya rastlanamamıştır (1979: 5). Bu tanıma dikkat edildiğinde, daha sonra ayrılacak olan anekdot ile latifenin bir arada kullanıldığı görülmektedir.

Tatar folkloristi Gömer Beşirov:

Fıkralar, halkın bin yıllar boyunca toplanıp gelen zengin hayat tecrübesini, halkın akıllı kişilerinin çok yıllık gözlemlerini, hayatın özünde sınıyan kıymetli fikirleri kendisinde toplamıştır. İsimleri hiçbir yerde olmayan eski ustalık ve akıl sahipleri fıkracılar, masalcılar, türkücüler, iki sözcüklerinden birinde atasözü ve deyim kullanıp, söylemlerini bilmecelerle güzelleştirip, aforizmalar ile zenginleştirmişlerdir. Zeki, akıllı, usta dilli, halk filozofu söyleyiciler farkında olarak veya olmayarak

gelecek kuşak için hiçbir zaman kaybolmayacak ve unutulmayacak övgüye değer, iyi işler başlamışlardır (1963: 386).

ifadelerini kullanmıştır. Beşirov, ilk söyleyenleri unutulsa da halk arasında etki bırakan fıkraların, nesilden nesile aktarıldığını ve aktarımı sağlayan kişilerin de sıradan kişiler olmadığını ifade etmektedir.

Celeliyiva, sözlü halk edebiyatının nitelikli türü olarak gördüğü fıkraları, kısa, komik, beklenmeden çözülen, mizah ve satire temellenen yaygın eserler olarak tanımlar; hazır cevaplılığı ve ansızın tamamlanışı ile fıkra dinleyicinin hislerini uyandırdığını düşünür (1991: 35). Fıkralarda gülmeyi sağlayan komik unsurunun önceden sezilmesinin gülmenin etkisini azaltacağı görüşünde olan Celeliyiva'nın bu görüşünü, aynı fıkranın ikinci kez dinlendiğinde aynı etkiyi bırakmadığı gerçeği de doğrulamaktadır.

Fıkralarda halk hayatının türlü hâlleri, insanın cemiyette tuttuğu yer, ona kattığı değer hakkındaki düşünceler ve bu doğrultudaki fikirleri canlandıran, mizah ile geliştiren felsefi bir netice toplanmıştır. Eski yetenek ve akıl sahipleri, hikâyeciler, fıkraacılar, halk arasındaki kötü adetlere her zaman karşı çıkmışlar, toplumun lehine olan örf ve adetleri daha da pekiştirmeye çalışmışlardır (Hakov, 1993: 16-17). Bu sözleriyle Hakov, fıkraların sosyal yönüne dikkat çekmekte ve tenkit işlevi üzerinde durmaktadır. Bazı örf ve adetlerin zaman içinde toplumun geçirdiği değişimlerle birlikte değişmeye ihtiyacı vardır. Bunları en net şekilde ortaya koyan edebî türler fıkralardır.

Günümüzde anekdot çoğu halkın folklor biliminde müstakil bir tür olarak tanınmakta ve bununla ilgili ayrıca araştırmalar yapılmaktadır. Tatar araştırmacı V. İ. Gusiv, “Biz fıkra diye, açık görünen ve gerilimli, beklenmeyen bir çözüme sahip, bir epizot üzerine kurulan satirik ya da mizahi içerikli epik eserleri anlatıyoruz.” (Minnulin, 2004: 3-4) diyerek anekdot ile fıkra arasındaki farkı, fıkraların gerilimli ve sürpriz sonuç içeren bir tür olduğu şeklinde vurgulamaktadır.

N. Osmanov ve K. Mergen, halk yaratıcılığındaki kısa, komik ve mizahi (satirik) eğilimli ve genellikle ansızın tamamlanan, konulu eserleri fıkra olarak tanımlarlar. Onlara göre, fıkra dendiğinde, bütün türlerden daha oyunbaz, beklenmedik bir şekilde hazırcevap, komik, muntazam olayların hikâyeye edildiği bir tür anlaşılır (Minnulin, 2004: 3-4). Bu tanımdan hareketle, fıkranın içerisindeki sürpriz hazırcevaplılık ve gülme durumunun

oluşması için gereken şokun ancak ciddi bir düzenle birlikte oluşması gerektiği anlaşılmaktadır. Yani şok, başında veya ortasında gerçekleştiğinde gülme ortaya çıkmayacaktır. Şoktan sonra fıkra kahramanının konuyu daha fazla uzatmadan fıkranın düğümünü çözmesi gerekmektedir.

Ferit Hatipov fikrayı, hayat şartlarının ağır, azapların çok olduğu devirlerde, hayatın karanlığına ışık serpen; çalışanların ezenlerden üstün olduğunu ispatlayan; optimistik ruhu, ümidi söndürmeyen faydalı bir çare olarak değerlendirmektedir (Hatipov, 1973: 20). Bu tanımdan Hatipov'un fıkraların, halkın ruhundan taşan olumlu veya olumsuz duygularını, dil yetenekleri ve kültürel zenginliklerle birleştirilerek ortaya çıkardığı ürünler olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Halkın en ümitsiz durumlarda bile fıkralarla içinde bulunduğu durumu ifade ederek rahatlamasını sağlayan fıkralar, bu özelliği ile faydacı eserlerdir.

2.2. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Metin Yayınları

Tatar fıkra metinleri, Tatar edebiyatında Kayyum Nasırı, Taip Yahin ve Şihabîdin bini Gabdilgaziz (Rehmetullin) gibi bilim adamlarının derlemelerinde, bazı yazar ve âlimlerin kitaplarında, ihtilal zamanına kadar süreli yayın sayfalarında, takvimlerde yer almıştır. İhtilalden sonra yayımlanan bazı hikâye kitaplarında ve sonraları *Çayan*, *Yalkın* gibi dergilerde, duvar takvimlerinde de görülmeye başlanmıştır. İhtilale kadar fıkraları birleştirip toplayarak çıkarılan küçük kitaplar da vardır. Bunlara örnek olarak, Şihabitdin bini Gabdilgaziz'in *Çın Süz* ismi ile 1896'da, *Çın Ekiyet* ismi ile 1909'da Kazan'da bastırılan derlemeler verilebilir. Bunların birincisi sadece fıkralardan oluşmaktadır. Şihabîdin'in ikinci kitabında çeşitli, kurnazca fikirler, fazlasıyla facialı olaylar, çeşitli ilginç durumlar da yer almaktadır. Ancak kitap, fıkra temelinde kurulmuştur. Beşirov, iki kitapta da fıkraların büyük bölümünün Tatar halkının kendi yaratıcılığının meyvesi olduğu kanaatindedir (1963: 376). Bu bilgilerden ilk Nasrettin Hoca kitabının 1845 yılında Kazan'da yayımlanmasından kısa süre sonra diğer fıkra örneklerinin de yayımlandığı anlaşılmaktadır.

Birinci Rus devrimi yıllarında Tatar dilinde süreli yayınlar çıkarılmaya başlandıktan sonra, fıkraları yayınlama işi tekrar canlanır. Çoğunlukla *Şura* dergisi sayfalarında özellikle Türk literatüründen tercüme edilen fıkra metinleri yer alır. Devrime kadarki literatürde yer alan fıkraların büyük bölümünü, doğu halklarının edebiyatından ve

Rusçadan tercümelemler teşkil eder. Tatar halkının kendi fıkralarının sistemli şekilde derleme ve yayımlanma işi Sovyet devrinde, çoğunlukla da 1950'li 1960'lı yıllara rastlar (Mehmütov, 1979: 10-11).

G. Beşirov tarafından 1960 yılında *Doksan Dokuz Fıkra* ve 1963 yılında *Binde Bir Fıkra* başlıklı fıkra antolojileri yayımlanmıştır.

Sovyetler sonrası daha doğrusu çalışmada temel alınan kitabın çıktığı dönem sonrası Tataristanda yeni derlemelerin yapılmadığı göze çarpmaktadır. Bu yıllardan sonra ve günümüzde de mizah içerikli süreli yayınlarda popüler konularla üretilen fıkralar yer alırken yayımlanan kitaplarda daha önceki derlemelerde elde edilen fıkraların kullanıldığı görülmektedir.

2.3. Kazan Tatar Fıkraları ile İlgili Çalışmalar

Kazan Tatar Fıkralarını bilimsel çerçevede inceleme konusunda İosif Samoiloviç Branginskiy, Vlademir Aleksandroviç. Gordlevskiy, A. Peltser, Efim Malov, Nikolay Andreyev, G. Beşirov, A. Ehmet, ve Hamit Yarmi tarafından araştırmalar yapılmıştır (Hatipov, 1973: 21).

XIX. yüzyılın ikinci yarısında fıkra türünün edebî alanda geniş yer almaya başlayışını, her şeyden önce, Tatarlar arasında aydınlanma hareketinin sağlam bir şekilde büyümesiyle bağlantılı olarak anlatmak gerekir. Bunun nedeni, büyük aydınlanmacı Kayum Nasıyri'nin faaliyetlerinde açıkça görünür. *Cevahiril Hikeyet*, *Kırık Bakça*, *Fevakihilçölesa* gibi kitaplarında birçok fıkra metnine yer vermiştir. Onlarda dinî fanatizm, süfizm, şeyhlik kurumu, skolastik düşünce, aptallık, cahillik, açgözlülük, cimrilik, tembellik gibi kötü görülen olayları ortaya çıkarmak amaç olmuştur. Bu amaca hizmet eden materyali, K. Nasıyri, temelde doğu folklorundan almıştır. Mehmütov, *Doğuda, orta asırda halkın mizahî yaratıcılığında, resmî olarak sürdürülen baskılara ve dindarlık öğretisine karşı koyulduğu ve doğu fıkralarında ayık akılların, gerçek içeriği olmayan nesirler üzerinden söz konusu olaylarla alay edip güldüğü* (Mehmütov, 1979:8) kanaatindedir. Ona göre, eziciler dünyasının dogmalarının ve kanunlarının canlı materyal uygulama taleplerine karşılık fıkralar, insanların ruhî ihtiyaçlarına cevap veren türlerdir ve

bu tür içeriğe sahip eserler XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki Tatar cemiyet hayatında da güncel durumdadır.

Albert Yahin ise, Tatar fıkralarının aydınlanma hareketinden doğduğunu göstermek için yeterli kaynak olmadığı görüşündedir. Ona göre, doğu halklarının fıkralarının XVI - XVII. yüzyılda dünyada tanındığı, XIX. yüzyıl başından büyük Ekim devrimine kadar Tatarlarda basılan yüzden fazla fıkra metninin İran, Türk ve Rus dillerine tercüme edilen Avrupa halklarının fıkraları olduğu görülmektedir. Yahin'e göre Tatar aydınlanmacıları, fıkralar yayımlarlar ama bundan yola çıkarak o fıkraların kendi memleketlerinde aydınlanma çağında doğduğunu söylemek için bir dayanak yoktur (Yahin, 1979: 54). Öte yandan, Yahin'in Tatar fıkralarının Avrupa fıkralarının etkisi ile doğduğu görüşü de dayanaksızdır. Fıkraların tarihî süreçte yayılma alanları dikkate alındığında gezginler, öğrenciler, dervişler, tüccarlar, bilim insanları gibi sözlü kültür taşıyıcıları vasıtasıyla fıkralar da masallar gibi geniş coğrafyalara yayılmıştır, her kültürün mizah anlayışının birbirinden farklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda Tatar fıkralarında Avrupa etkisini aramak, mizahın millî olabileceği görüşünü göz ardı etmektir.

G. Beşirov tarafından 1960 yılında *Doksan Dokuz Fıkra* ve 1963 yılında *Binde Bir Fıkra* antolojilerinde yer alan *Fıkra Hakkında Bir İki Söz* ve *Fıkra Nasıl Doğmuş* isimli makalelerde sadece fıkranın tür özellikleri, onun ortaya çıkışı, fikrî ve estetik değeri hakkında önemli fikirler ortaya konulmuştur. F. Hatipov'un 1973 yılında yayınladığı *Epik Türler* isimli eserinde yer alan *Fıkra Türü Hakkında* başlıklı bölümde fıkra ile ilgili olarak ilk defa geniş bir değerlendirme yapılmıştır. Mehmütov, doğrudan fıkra türü ile ilgili bilimsel çalışmalar geç başlamış olsa da eski Tatar edebiyatı eserleri içerisinde latifelere rastlandığını söylemektedir (1979:5). Bu da fıkra türünün ayrı bir tür olarak değerlendirilmese de diğer edebî türlerle iç içe olduğunun göstergesidir.

Hatipov, fıkraların diğer folklor ürünlerine nazaran masallarla daha kuvvetli bağlarının olduğunu ifade etmektedir. Geçmişte de fıkraları, masalların bir dalı sayarak, masallarla birlikte derleyip yayınlamışlardır. Bu durum Hatipov'a göre nedensiz, temelsiz bir davranış değildir. Çoğu fıkroda tıpkı masaldaki gibi, beklenmeyen konular ve fantastik durumlar yer almaktadır. Çünkü konunun ilk kısmı sona doğru tam tersine döner, başta aptalca görünen kişi sonunda diğerlerinden daha akıllı olur, onlara kazık atar veya sert, güçlü ve cemiyetin üst tabakasına mensup olanlar tam tersi olarak zekâ ve gözü açıklülüğe

yenilirler. Kısacası masallardaki gibi kibirlilerin lehine değil, fıkralar itilip kakılıp, aşağılananların lehine sonuçlanmaktadır. Zor durumda olanlar fıkra da ilginç bir söz söyleyip kendilerinden üstün olduklarını düşünenleri yenerler (Hatipov, 1973: 21).

Hatipov'un fıkraların yapısıyla ilgili görüşleri de vardır; final, bitiş, son söz fıkralarda oldukça büyük rol oynar. Dolayısıyla fıkra kompozisyonunun en önemli unsuru finaldir. Finalde, fikranın tüm özü, ibreti, manası toplanır. Fıkraların başta ve ortadaki bölümleri basit söyleyişten, durumu beyan etmekten ibarettir. Bu bölümlerde, oyun, gülme, şakacılık ve fıkra anlayışına dair bir şeye rastlanmaz. Anlatıcı vaktinden önce güldürüp zekice söylenmiş sözün kıymetini kaybetmek istemediğinden sonuna kadar saklar. Onu sonradan komik bir çözüm hâlinde açıklar (Hatipov, 1973: 21). Kısa bir tür olsa da fıkralarda da giriş gelişme ve sonuç bölümleri vardır. Hatipov, bu bölümlerden en önemli olanının ve fikranın başarısının ortaya çıkan kısmının final kısmı olduğu gerçeğini Tatar fıkraları üzerinden vurgulamaktadır.

Tatar fıkralarında da diğer bütün milletlerin fıkralarında olduğu gibi atasözü ve deyimlere sıkça yer verilir. Bunların fonksiyonu anlamı pekiştirmek, fikranın manasını ve verilmek istenen mesajın hikmetini, özünü anlatmaktır. Bu konuda Hatipov, atasözünün şakalı hadiseye hikmetli, felsefi netice verdiğini ifade eder. Bazı fıkralar da Hatipov'a göre bilmeceleri anımsatırlar (1973: 22). Yani anlaşılabilmeleri ve mizah duygusunun ortaya çıkması için üzerinde düşünmek, bazı anahtar kelimeler vasıtasıyla örtülü olanı ortaya çıkarmak gerekir. Bu tür fıkralarda, fikranın ortaya çıkmasının sebebi ile komik sonucun arası epeyce uzaktır. Bazı farklı milletlerin fıkralarının gülme etkisi yaratmamasının sebebi bundandır. Onları anlayabilmek için kültür kodlarının anahtarlarını iyi bilmek gerekir. Aynı millete ait kimi fıkralarda ise, bağlantıyı sağlayıp konuyu anlamak çok basit olmadığından belli sözcükler üzerinde kafa yormak gerekir. Örneğin "Kendi Bilemeyince (659)" isimli fıkra da sevdiği kızla karşılaşan delikanlının açtığı sohbet uzayınca kız korkar. Delikanlı kıza neden korktuğunu sorunca, kız: "Akşam oluyor, ormanda kimse yok, beni kucaklarsın diye korkmaya başladım" der. "Kucaklamak" Türkiye Türkçesinde ve Tatar Türkçesinde kollar ile sarılmak manasında kullanılırken Tatar Türkçesinde, sözlüklerde olmayan, halk arasında kullanılan "birlikte olmak" manası anlaşıldığı zaman fikranın komik unsuru ortaya çıkmaktadır.

Kültürü bilmeden fıkranın anlaşılacağı konusuna başka bir örnek de *Örmüş Ekmek Eriştesini* (228) başlıklı fıkradır. Bu fıkroda, bir adam oraktan dönen tembel karısına “Ey hatun, çok biçtin mi?” diye sorar. Karısı “Biçtim biçmedim, bakıp durmadım, durup turna saymadım, etrafıma bakmadım, üçer desteden üç yığın deste biçtim.” der. Kocası da “Hı, örmüşsün ekmek eriştesini” diye cevap verir. Kadının cevabında karşılaşılan söz oyunu dinleyicin karşısına basit bir bilmece çıkarmıştır; az veya çok biçtim, şeklinde bir cevap beklenirken kelimelerle oynayarak yaptığı işi çok gösterme çabası kafa karıştırıcıdır. Ancak sonda üç deste, yani azıcık biçtiği anlaşılmış ve bilmece kolayca çözülmüştür. Asıl bilmece ise kocanın cevabındadır. Ekmek eriştesi ile ekin biçmenin ne alakası var? Yemek mi yiyecekler? İki cevap arasında veya sonda bir anlatım kısmı kullanılmadığından dolayı bir mantık köprüsü kurulamaz. Bu bilmece, ancak “Ekmek eriştesi örmek” deyiminin halk arasında, boş işlerle uğraşıldığı imasını taşıdığını bilmekle çözülebilecektir. Eğer bu cevap bir açıklama ile birlikte veya örtülü anlatım yerine açıkça verilse idi fıkranın komiği ortaya çıkmazdı.

Buradan anlaşılıyor ki fıkralar atasözü ve bilmece gibi türler ile sıkı bir ilişki içerisindedir. Onlarda kullanılan süslü anlatım, ahenkli söyleyiş fıkralarda özellikle düğüm kısmında göze çarpmaktadır.

Folklorun çoğu türü ile iç içe olan fıkra türünün yazılı edebiyatla örtüştüğü noktalar da dikkat çekmektedir. Karşılıklı konuşma şeklinde birçok fıkraya rastlandığına göre fıkralarda diyalogun etkisi yadsınamaz. Çeşitli olaylar çerçevesinde, meselenin temelini, sebebinin sorulması karşısında verilen ilginç, dikkat çekici cevaplar oluşturur. Örneğin *Saç Sakal Neden Ağarıyor?* (203) başlıklı fıkroda:

Bir adam arkadaşına sorar:

— Benim saçım ak, sakalım kara. E senin tam tersine, saçın kara, sakalın ak. Neden öyle acaba?

Arkadaşı ona şöyle cevap vermiş:

— Saç ve sakal ağarması pek zor çalışmanın işaretidir. Sen başını pek güçlü çalıştırıyorsun, e ben ağız ile yanaklarımı kuvvetlice çalıştırdım.

Hatipov, bu tür fıkralarda cevabı daha da mühim görmüş ve diyalog şeklinin cevap alma amacına hizmet ettiğini vurgulamıştır (1973: 25). Fıkralarda cevapları verenlerin genellikle soruyu soran kişiyi alaya alabilecek zekâ ve dilsel maharete sahip kişiler olduğu anlaşılmaktadır.

Fıkraların diğer türlerle hatırı sayılır derecede bağlantılı olmasının yanında fıkranın karakterini açığa çıkaran asıl unsur, bir gizem altında yatan gülmece unsurudur. Fıkra bu gülmece unsuru alandaki görünüşlerin en küçük parçasını, bir vakayı alıp anlatır. Bu bir vakalık durumu, fıkra kompozisyonunun önemli bir özelliğidir. Yani burada komik hâllerini tam olarak hikâyeye etme dikkat çekmez. Çoğunlukla eser bir olay ile sonuçlanır. Ama nadir de olsa birkaç vaka ile oluşan fıkralara da rastlamak mümkündür (Hatipov, 1973: 27).

Hatipov, bazı fıkralarda birden fazla görünüş olduğunu söyler ancak onların hepsinin son vakayı ortaya çıkarmak ile ilişkili olduğu kanaatindedir. Baştakiler sebep, sonuncusu o sebeplerden şaşırtıcı neticeye ulaşmayı sağlayan vakadır. Böylece hepsi de komik durumun unsurlarını oluştururlar ve onun elementleri olarak hizmet ederler. Eserin fıkra özellikleri son vakada verilir. Ondan dolayı da dikkatin merkezi son vakadır. Öncekileri ise ona hazırlık şeklinde dile getirilmektedir (Hatipov, 1973: 27). Yani son olay durumun özünü, temelini teşkil eder. Böylece bu tür fıkralar kompozisyonun sadece bir olay ile sınırlandığı fikrinin her zaman doğru olamayacağını göstermektedir. Çünkü fıkraya birkaç olayı da sığdırmak mümkündür. *Seni Sevse Ne Onu Sevse Ne... (132)* başlıklı fıkra, Hatipov'un bu açıklamasına delil olarak gösterilebilir. Fıkradaki ilk görünüş, kendisini aldatan kocasını tekrar kendisine bağlamak için Abbas Molla'ya gidip ondan dua öğrenmek istemesi ve ondan bir muska alıp Abbas mollaya sadakasını verdikten sonra evine dönmesidir. İkinci görünüş ise, muskayı takip kocasına daha şefkatli, muhabbetli olmaya karar vermesiyle kocasının karısını yeniden sevmesidir. Üçüncü görünüş, muskanın hikmetine inanan kadının, Abbas mollanın sevdirci duasının faydalarını önce ahretliğine anlatması ve sonra bunun dilden dile duyulması ve merak uyandırması sonucu kadınların muskayı açmaya karar vermeleridir. Son görünüş ise muskadan dua yerine "Seni sevse bana,/Onu sevse bana!/Beş kuruş para kim verse,/Faydası o bana!" satırlarından oluşan bir mani çıkmasıdır. Diğer görünüşlerin komiğin düğümünü gizleyen sonuç bölümüne hizmet ettiği de açıktır.

Özetle, fıkraların kısalığı, yoğunluğu estetik açıdan önemlidir. Bununla birlikte kısalık ve yoğun anlatım fıkralarda estetik öneme sahip olsa da fikrayı ortaya çıkaran sadece bunlar değildir. Yani meselenin aslı miktara bağlı değildir. Belki tasvir edilen görünüşün karakterine bağlıdır. Durumun fikra özelliği taşıması için onun komik, gülünç olması zaruridir (Hatipov, 1973: 27-28). Hatipov'un bu açıklamasından da anlaşılıyor ki fikrada yer alan tüm detaylar sonuçta gizlenmiş komik bilmecesini çözmeye hizmet etmelidir. Bu amacı gütmeyen tüm unsurların metinlerde fazla olduğu anlaşılır ve bu fazla unsurlar fikranın etkisini azaltmaktadır. Çünkü fıkralarda ne kadar uzun tasvirlerle, süslü anlatımlara yer verildiğine değil komiğin olduğu gizeme odaklanılmaktadır. Komik düğümünü çözmek dinleyiciye bırakıldığından uzun anlatımlar yerine genellikle öz anlatımlar tercih edilmektedir. Böylece bilmece zorlaştıkça fikranın oluşturduğu komiğin etkisi artmaktadır, denilebilir.

Önemli noktalardan biri de fıkraların konularını gerçek hayattan almalarıdır. Fıkralardaki çatışmalar çoğunlukla kişiler arasındaki münasebetlere (zengin ile hizmetçi, akıllı ile deli, çalışkan ile tembel, gelin ile kaynana, damat ve kayınbaba) dayanmaktadır (Mehmütov, 1979: 12). Bu çatışmalarda para, güç gibi özellikler değil fikra kahramanının keskin zekâsı ve gözü açıklülüğü galip gelmekte ve çoğunlukla fikranın başlangıcında güçsüz olduğu düşünülen karakter sonuçta galip gelmektedir.

Fıkraların gerçek hayat ve varlıklarla olan kuvvetli bağlarının yanı sıra hikâyelerdeki gibi fantastik durumlar ve kahramanlar da (cin, şeytan, şürelî) yer alabilir (Mehmütov, 1979: 13). *Şeytanı Geçen Molla (140)* başlıklı fikrayı Hatipov'un bu açıklamasına örnek gösterebiliriz. Fıkroda, oruç zamanında karnı çok acıkan molla, iftar vakti gelmeden köşede lamba yakıp ateşinde yumurta pişirirken eve gelen biri onu yakalamış. Yakalayan kişi "Hazret ne yapıyorsun, orucunu bozmuşsun ya!" demiş. Molla ise korkarak suçu şeytana atmak istemiş ve: "Şeytan kudurttu, harap oldum." demiş. Bunun üzerine sobanın arkasından şeytan çıkarak: "Vallahi ilk defa cin fikir molla gördüm." diyerek kendini savunmuştur. Burada hikâyeye gerçek hayattan alınmış olsa da şeytan, kahraman olarak fikraya girerek ona fantastik bir hava katmıştır.

Son 50-55 yıl öncesinde, eski nesillerin manevi hayatının, dil ve söz yaratıcılığının öğrenildiği dikkat çekici çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu çalışmalardan anlaşılıyor ki, eski devirlere ait folklor ürünlerinde mitlerle birlikte gerçek hayatta yaşanan

olayları anlatan maişet hikâyeleri ve anekdotlar epey geniş yer tutmaktadır. Mit kahramanı çok yönlüdür. E. Militinskiy'in ifadeleri ile söylemek gerekirse, *Mit kahramanı, hem mitolojik yaratıcı, hem bahadır, hem de hilekâr olarak işlenir*. Bu gibi durumlar, daha çok mitolojinin en eski katmanını teşkil eden düalistik mitlerde görünmektedir. Düalistik mitlerde insan topluluğunun birbirine zıt iki fratriden² oluşan eski şekli yansıtılmaktadır. Bu tip mitlerin kahramanları fratriyelerin başı sayılan iki ikiz kardeştir. Mitlerde ikizlerden biri tecrübeli, usta, marifetli, hilekâr; ikincisi ise, beceriksiz, aptal, yeteneksiz olarak gösterilmektedir (Mehmütov, 1979: 13). Bu durum çalışmamızda ele alınan fıkralarda, özellikle eş kahramanlı fıkra tiplerinde açıkça görülmektedir. Eşti ile Meşti ikilisinden Meşti'nin daha tembel ve akıllı olması, ağabey-kardeş ikilisinden kardeşin ağabeyinden daha akıllı ve kurnaz olması bu duruma örnek gösterilebilir.

Mehmütov'a göre, fıkralarda fantastik güçlerle alay edilmesi özelliğinin, türün evriminin ilk basamağında büyük yer tutması muhtemeldir. Bazı kardeş Türk halklarında, mesela, Kazaklarda ve Başkurlarda Aldar ve şeytan hakkında fıkra dizileri bulunmaktadır. Tatarlarda ise fantastik güçlerin yer aldığı fıkralar parmakla sayılacak kadar azdır (bkz. 80, 140, 605 numaralı fıkralar). Doğrusu bu fıkra örneklerinde yer alan, ecel, melek ve şeytana kesin olarak fantastik kahramanlar demek mümkün değildir. Buradaki çatışmaların akıllı, gözüaçık insan ile ahmak, düz mantık sahibi insan arasında olduğunu da söylemek mümkün olabilir. Buna göre düalist mitlerdeki beceriksiz kardeş ile yer değiştiren mitolojik unsurlar türün ileri doğru gelişmesinde yeniden kişi unsurları (çoğunlukla ezici sınıf temsilcileri) ile kolayca sıkıştırılıp alt edebilirler (1979: 14). Buradan anlaşılmaktadır ki mitik metinlerden geçen fantastik kahramanlar ve unsurlar fıkroda zamanla gerçekliğe evrilmiştir. Ele alınan fıkralarda insanların ahiretle ilgili korkularını, inançlarını anlatmak için şeytan, sorgu meleği, ecel gibi kahramanlar alt tip olarak kullanılmış ancak ana tipler gerçek kişilerdir.

Fıkra ilk kez dinlendiğinde, dinleyici son kelimeye kadar fıkranın nasıl biteceğini bilemez. Çünkü sözün başından akıl yürüterek bulunan, beklenen neticenin tam aksi çıkar. Eğer baştan fıkranın anlamı, esası verilirse o zaman fıkra etkisini yitirir (Mehmütov, 1979: 16). Bahsedilen bu husus, fıkranın temellerinden biridir. Sonucu bilinen olaylar ne korku, ne heyecan ne de başka bir duygunun tam anlamıyla yaşanmasına olanak tanımamaktadır. Çünkü sonuç kaygı verici olacaksa önlem alınması olasıyken mutlu edici bir sonuçla karşı

² Fıtrati: Akriba boylarının birleşmesinden oluşan kabile.

karşıya olduğunda ise mutluluğun sebep olacağı heyecan vuslata ulaşmadan zamanla azalacaktır. Fıkranın temelinde kompozisyonun ardındaki düğümün çözülmesiyle ortaya çıkan şok, şaşkınlık sonucuyla oluşan gülme durumu mevcut olduğundan dolayı çözmeye gerek duymadığımız bir gizemin bizi çok heyecanlandırmaması ve aynı etkiyle gülünmemesi doğaldır.

Fıkraların beklenmedik bir şekilde çözülerek bitmesi zaruri şart ise bu durumda onu sağlayan şartlar olması gerekir. Bunlardan biri alogizmdir³. Alogizm daha çok ahmak ve düz mantık insanlar hakkındaki fıkralara hastır. Bu tip insanlar, hayattaki olayların aslını kavrayamaz, gerçek sebebini anlamayınca yanlış sonuçlar çıkarır. Böylece onun yaptıkları ya da sözleri dinleyiciler için tamamen sürpriz olur (Mehmütov, 1979: 17). Mehmütov bu ifadesiyle fıkranın temelindeki unsurlardan birini işaret etmektedir. Fıkra kompozisyonu görünenin ardındaki gerçeği bulmak için düzenlenmiştir. Bunun için alogizm sıkça düz mantık sahibi kişiler üzerinden kullanılmıştır.

Fıkralarda komik unsurları ortaya çıkarmada dil ve üsluptan sıkça faydalanılmıştır. Onların temelinde fıkra kahramanlarının sözü ya da tabiri yanlış anlaması yatmaktadır. Neticede, ya o kendine sorulan soruya hiç beklenmeyen bir cevap verir ya da yapılması istenen iş yerine tamamen başka bir iş yapar. Ayrıca fıkralarda çeşitli söz oyunlarına da sıkça rastlanmaktadır (Mehmütov, 1979: 18-19). Çalışmamızda yer alan 747 numaralı fıkra, bir kelimenin anlamı farklı *yangır* ve *yangir* kelimelerinin aynı şekilde talaffuz edilmesiyle ortaya çıkan örneğidir.

Fıkraların sonunda sadece kafiyeli satırlar değil bütün bütün maniler de yer alabilir (Mehmütov, 1979: 17). *Salma Koydum Kazana* (825) başlıklı fıkroda, Kübra adında bir genç kıızı zengin bir ihtiyara verirler ancak kız eski sevgilisinden vazgeçmez. Zengin ihtiyar bunu sezince Kübra'yı biran olsun yalnız bırakmayıp her işine karışmaya başlar. Olaylar sonucu Kübra zengin ihtiyarı atlatıp evi terk eder. Bunun üzerine ihtiyar duygularını mani şeklinde dile getirir. Böylece manilerin komiğin oluşumuna katkısı açıkça görülmektedir.

³ Mantıksal düşüncenin, gerçeğe ulaşmadaki rolünün inkâr edilmesi veya küçümsenmesine alogizm denir.

Tüm bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Kazan Tatar fıkraları günümüze kadar çok sayıda araştırmacı tarafından, detaylı bir şekilde incelenmiş ve fıkranın önemi, niteliği ve içeriği hakkında değerli çalışmalar yayımlanmıştır.

2.4. Kazan Tatar Fıkra Tiplerinin Değerlendirmesi

Fıkralarda verilmek istenen mesajın ve yaratılmak istenen algının halka ulaşmasında en önemli unsurlardan biri de tiptir. Aşağıda, Kazan Tatar fıkralarında tespit edilen tipler alfabetik sırayla verilmiştir. Tiplerin açıklanmasının ardından geçtikleri fıkralar numaralarıyla belirtilmiştir.

Abbas Molla: Kurnaz ve işini kötüye kullanan bir tiptir. İncelenen fıkralarda etkili hitabet yeteneği ve hilekârlığının ön plana çıktığı görülmektedir. Gerçekte böyle bir mollanın yaşayıp yaşamadığı veya yaşadığı hangi özelliklerinin örtüştüğü bilinmemekle birlikte, yer aldığı fıkralarda “molla” unvanıyla ilişkilendirildiğinden, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (132, 144, 145).

Äbi (Nine): İki tipte yer almaktadır. **1.Tip;** saf, düz mantıklı, ahmak, cahil **2. Tip;** keskin zekâlı, akıllı. Ne kadar yaşlı olsa da hayatı seven nine tipi ile yaşlıların gittikçe çocuklaştığı ve bazen saf ve akılsızca hareketler yapabileceği anlatılmak istemiştir. Ayrıca, Rusça bilmediği ve çağın gerisinde kaldığı için cahil olarak yansıtılan fıkralar aracılığıyla çağa ayak uydurmanın gerekliliği mesajını veren bu tip, çağın getirdiği maddi zorluklar ve tecrübesizlikleri de yansıtmaktadır. Nine tipi gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tiplere girmekle birlikte, yaşça büyük kadın anlamında kullanıldığı yerlerde ise yine gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (234, 251, 351, 604, 607, 608, 611, 62, 622, 625, 630, 702, 811).

Abzy (Amca): Akrabalık bağlarını yansıtmayan bu tip, fıkralarda yaşça büyük, hürmet gören erkek anlamında, sadece unvan olarak kullanılmaktadır. Bir fıkroda kurnazlık, diğerinde ise cahillik gibi olumsuz karakter sergileyen anonim bir tiptir. Gündelik tiplerden, herhangi bir şahıs veya isme bağlı olmayan tiplerdendir (56, 340).

Agay (Ağa, Amca): Bu tip yaş olarak büyük, ahmak ve sıradan bir tiptir. Milliyet Sözlüğü’nde bu kelime; “basit kişi, köylü vb.” şeklinde açıklanmıştır (Timirgalin, 2016):

15). Ağa unvanı, fıkra tipine farklı bir statü katmamakta, sadece “yaşça büyük kişi” anlamında kullanılmaktadır. Gündelik tiplerden, herhangi bir şahıs veya isme bağlı olmayan tiplerdendir (16, 59, 70, 77, 81, 124, 198, 205, 303, 325, 331, 332, 340, 341, 343, 377, 400, 408, 421, 441, 454, 456, 464, 473, 482, 489, 527, 546, 549, 619, 682).

Agrünüm (Ziraat mühendisi): Bilgisiz, ahmak bir tiptir. İnsanların uzmanı olmadığı meslekleri yapmalarının eleştirilmesinde aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (304, 306).

Ähmät babay bİLän Şämsihäyät äbi (Ehmet dede ile Şemsiheyet nine): İki ihtiyar tiptir. Unutkan Ehmet dede ile az işiten Şemsiheyet nine yaşlı çiftlerin ilişkilerini yansıtır. Eş kahramanlı tipler arasında değerlendirilebilir. Aynı zamanda unutkanlık ve işitme problemlerinden dolayı marazlı tipler olarak da görülebilir (787).

Ahrät(Ahretlik) / İki ahrät(İki ahretlik): Ahretlik; ahiret dostu, dünyanın son gününe kadar dost olmaya ve ölünce birbirlerinin günahları için cevap vermeye ant içmiş kişiler arasındaki yakın dostluk (Timirgalin, 2016): 115) manasına gelmektedir. Fıkralarda yer alan ahretlik tipi, söz konusu özelliklerin aksine, bencil ve cahil bir tiptir. İki ahret olarak geçtiği fıkralarda birbiriyle adeta dert yarıştıran, yaşları orta yaş üzeri kadınlardır. Daha önce yapılmış olan fıkra tipi tasniflerinde yer almayan bu tip, gündelik fıkra tipleri içinde aile fertleriyle ilgili tip olarak değerlendirilebilir (29, 326, 425, 442, 529).

Ähtäm agay (Ehtem amca): Zeki olduğunu iddia eden ancak gerçekte öyle olup olmadığı konusunda şüphe uyandıran bir tiptir. Zekâsını arkasından yapılan ihaneti çözmekte kullanırken onun zekâsını zedeleyecek durumları egosu sebebiyle göremez veya göz ardı etmeyi tercih eder. Bu tip, hayatında kötü ya da eksik yönleri görmek istemeyen, kabul etmeyen halkı temsil etmektedir. Halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (827).

Aksak (Aksak): Zeki, hazırcevap bir tiptir. Tipin fiziki eksikliği başka bir üstünlüğüyle tamamlanmıştır. Gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı tipe girmekle birlikte bu yanı geri planda kalmaktadır (633,637).

Aldar Köse: Zeki, aynı zamanda da hilekâr bir tiptir. Kazak, Kırgız, Karakalpak, Özbek, Türkmen Türklerinin özellikle masal ve fıkra gibi sözlü edebiyat ürünlerinde rastlanan Aldar Köse, Kazan Tatar Türklerinin fıkralarında da yer almaktadır. Dolayısıyla Türk dünyasında ortak bir tip olmasıyla da dikkat çeken Aldar'ın gezdiği yerler, giydiği giysiler, yaşadığı ortamlar değişmektedir (Erimbetova, 2003): 17). Kıpçak grubu Türk boyları arasında yaygın olarak bilinmesine rağmen incelenen fıkralardan sadece birisinde yer alan bu tip, köse oluşuyla vurgulanmakta; etkili hitabet yeteneğinin, keskin zekâsının ve hilekârlığının ön plana çıktığı görülmektedir. Türk Dünyasının bir kısmında tanınan bir tip olduğundan, Türk boyları arasında halkın ve zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan ve ortak şahsiyeti temsil yeteneği kazanan ferdî tip (Yıldırım 1992: 24-32) sınıflandırmasına girmektedir (199).

Alpavit (Asilzâde): Cimri ve kibirli, olumsuz bir tiptir. Yoksulların ezilmesi ve aşağılanmasını yansıtmak için yaratılan bu tip, yönetici ve üst düzey tipler arasında değerlendirilebilir (38).

Äni (Anne): Cahil olsa da güçlü annelik duygularıyla evladını koruyup kollayan, daima onu düşünen bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (310,350,351, 357, 440, 450, 664, 676, 893).

Äpä/Sakaw (Peltek kız): Konuşma bozukluğu olan saf kız tipidir. Sahip olunan bedensel rahatsızlığın ismiyle adlandırılan tip, bunun yanında zihinsel olarak da çok keskin zekâlı olmayıp aksine ahmakça bir karakter sergilemektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklı ve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (647, 649, 650).

Ärhäräy (Piskopos): Keskin zekâlı bu tip gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir. Müslüman dinini temsil eden din adamı tipleri genellikle olumsuz olarak fıkralarda yer alırken, piskopos tipinde olumsuz özellik yer almamaktadır. (581).

Äsma apa (Esmâ abla): Saf ve cahil bir tiptir. Abla kelimesi, fıkralarda aile fertleri ile ilgili büyük kız kardeş anlamındaki akrabalık ismi olarak değil, yaşça büyük kadın manasında kullanılmıştır. Cahilliği ve saflığı yüzünden söylenen sözün altında yatan mesajı düşünmeden yorumlamasından dolayı komik duruma düşen bu tip üzerinden cehalet

eleştirilmiştir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tiplerdendir (458).

Avıl ağayı/Avıl kişisi/Kristyan/Mujik (Köylü): İki tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** ahmak, **2.Tip;** keskin zekâsı ile halkı temsil eden bir tiptir. Fıkralarda köylü amca, köylü bir adam gibi çeşitli tanımlarda görülmektedir. Zümre tiplerindendir (8, 17, 45, 59, 70, 91, 143, 450, 464, 489).

Avıru (Hasta): Ahmak, düz mantıklı, kurnaz, saf bir tiptir. Belli bir meslek, yaş ve cinsiyet grubu ile sınırlandırılmayan hasta tipi, karakter bakımından da farklı özellikler göstermektedir. Gündelik fıkra tipleri içerisinde hastalıklı ve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (60, 281, 437, 665, 882).

Awçı (Avcı): Ahmaklık, hilekârlık, övünçlük ve hayalperestlik gibi çeşitli karakterler sergileyen bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslek tipleri arasında değerlendirilebilir. Türk edebiyatında avcı fıkraları palavra ile ilişkilidir. İncelediğimiz fıkralarda da övünçlük, palavra boyutunda düşünülebilir. Bu sebeple avcı fıkra tipinin genel olarak aynı özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür (418,449, 483, 501).

Ayu Nâcmîtdin (Ayı Necmitdin): Korkak ve düz mantık sahibi bir adam tipidir. Ayı lakabının onun fiziksel yapısıyla ilgisi yoktur. Fıkroda bu lakabı korkaklığından dolayı alan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (513).

Baba (Kayınbaba): Zeki, hazırcevap bir tiptir. Fıkralarda genelde kız babası yani damadın kayınbabası şeklinde karşılaşılmaktadır. Kız babalarının damatlarından pek hoşnut olmamaları ve onları tenkit etmeleri dikkat çekmektedir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tiplere girer (756).

Babay (Dede): İhtiyar tipi ile aynı özelliklere sahiptir. Yaşça büyük erkek, anne ile babanın babası ve kayınbaba anlamlarında karşılaşılır. Dolayısıyla bu tip, gündelik fıkra tiplerinden hem aile fertleriyle alakalı tipler ve herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (51, 222, 251, 330, 334, 370, 609, 615, 616, 618, 626, 631, 638, 722, 759, 828).

Bala (Çocuk): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** saf, miskin, açgözlü, düz mantık sahibi yani olumsuzdur. **2. Tip;** pratik zekâlı, zeki ve akıllı yani olumludur. Çocuk tipi, tüm fıkralarda soy bağı bulunulan kız veya erkek evlat manasında kullanılmamış, bazı fıkralarda yaşça küçük kız veya erkek manasında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu tip, gündelik fıkra tiplerinden hem aile fertleriyle alakalı tipler ve hem de herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (35, 74, 84, 853, 855, 857, 872, 882, 884, 888, 890, 891, 897, 898, 899, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 912, 913, 914, 925, 927, 930, 933, 936, 939).

Bala/Ukıçı/Şakirt (Öğrenci/ Medrese öğrencisi): İki tip şeklinde yer almaktadır. **1.Tip;** saf, cahil ve bilgisizdir. **2.Tip;** samimi, zeki, hazırcevap, pratik zekâ sahibidir. Öğrenci tipi vasıtasıyla eğitim sisteminin yetersizlikleri eleştirilir. Öğrencilerin çocuksu kurnazlıklarıyla zeki oldukları vurgulanır. Öte yandan düz mantıklı, ahmakça tavırlar sergileyen öğrencilerin varlığıyla da genç neslin eğitimsizliğine dikkat çekilmektedir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (58, 107, 109, 111, 112, 113, 286, 294, 295, 458, 858, 859, 860, 861, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 876, 877, 880).

Balıkçı (Balıkçı): Yalancı ve övünmeyi seven olumsuz bir tiptir. Bu tip, fıkrada işlenirken mesleki yönden ziyade karaktere eleştiri mevcuttur. Balıkçılık da bir çeşit avcılık olduğunda, genel avcı tipinin özelliği olan palavracılık bu tipe bağlı fıkralarda kendini övme konusunda palavra boyutunda yer almaktadır. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (502, 503).

Barıy: Zeki bir tip olmasına rağmen olumsuz yönüyle dikkat çeker. İsminin anlamı “var edici, yaratıcı, icat edici, Allah’ın sıfatları” (Sattar Mulillî, 1998): 58) olan Barıy, fıkrada sergilediği karakterle Allah’ın emirlerine uymayan bir karakter çizmektedir. İsmi anlamı ile tipin karakteri arasındaki uyumsuzluk, gülmenin unsurlarından birini teşkil etmektedir. Alkol kullanma alışkanlığı sebebiyle evinin rızkından kısması, hatasını saklamak için de eşine yalan söylemesiyle göze çarpan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (579).

Bay (Zengin): Yoksulun hâlinde anlamayan, yoksul hayatın zorluklarını idrak edemeyen ve empati yapamayan, cahil, paragöz, kolayca aldanan, ahmak bir tiptir. Ele alınan

fıkralarda genelde yoksul ile çatışan bu tip mağlup gelmektedir. Zenginlerin kendilerini büyük görmelerini, yoksulları ezmeye çalışmalarını eleştirmede aracı olmuşlardır. Zengin tipi, gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (33, 50, 666).

(BİR) Çuvaş (Bir Çuvaş): Hanlıklar döneminde bir arada yaşayan Çuvaş ve Tatar Türkleri, günümüzde de komşu olmaları ve Tataristan'da Çuvaş köylerinin bulunması sayesinde tarih boyunca iç içe olmuşlardır. Bu nedenle bölge ve yöre tipi olarak değerlendirilebilir. Fıkralarda ana ve alt tip olarak Çuvaş tipine rastlanmaktadır. Bu tip, fıkralarda öfkeli ve çaresizdir. Misafirperver olmasına rağmen yanlış anlamadan dolayı öfkelenen ve İslami ibadetlere adapte olup yerine getirmekte zorlanan bu tip, azınlık tiplere ve aynı zamanda bölge ve yöre tiplerine girer (97, 353).

BİR KİŞİ (Bir adam): Ele alınan fıkralarda sıkça karşılaşılan bu gündelik tip, halkı temsil ederken çok sayıda karakteristik özellik sergilemektedir. Genel olarak iki tipe ayırmak mümkündür; **1.Tip;** yeri geldiğinde zenginleri, zekâsıyla alt eden olumlu bir tiptir. **2.Tip;** açgözlü, kurnaz, cahil ve tembel, olumsuz bir tiptir. Ayrıca “bir adam” olarak tanımlanan tipin, biri, uyanık bir adam, tembel bir adam, meşhur bir adam, dinsiz adam gibi sıfatlarla kullanımı çeşitlendirilmiştir. Gündelik tiplerden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tiplere girer (31, 54, 62, 94, 156, 164, 187, 195, 201, 204, 207, 208, 216, 259, 300, 303, 323, 372, 382, 388, 393, 403, 414, 429, 433, 434, 453, 455, 467, 482, 488, 489, 507, 512, 518, 535, 555, 562, 569, 587, 646, 654, 703, 751, 770, 773, 790, 808, 818, 840).

BİR KÜZLİ KİŞİ (Tek gözlü adam): Zeki ve hazırcevap bir tiptir. Bedensel engeline rağmen zekâsı sayesinde diğer insanlara üstün gelen bu tip, toplumda engeli olan insanların sadece engeliyle ilgilenip, onları aşağılayıp yok saymanın, ötekileştirmenin yanlışlığını ifade etmekte aracıdır. Bu tip, fıkra da herhangi bir olumsuzluk içermemesinden dolayı gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ve olumlu tip olarak değerlendirilmesi uygundur (636).

BİR MALAY (Bir oğlan): **1.Tip;** Ahmak bir tiptir. Hayatında karşılaştığı olayları, tepkileri derinlemesine düşünmeyen, sadece durumu ilk görünümüyle yüzeysel olarak değerlendiren tiptir. **2.Tip;** hazırcevaptır. Bu tip fıkralarda öğrenci olarak da yer almaktadır. İçerisinde bulunduğu durumda pratik zekâsı sayesinde altta kalmayan, her zaman kendini haklı

çıkarıcı bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden, herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (96, 857, 892, 900, 901, 909, 910, 924).

(BİR) MARI (BİR MARI): Mariler Milliyet Sözlüğünde “Kazan’ı Moskova ordusundan korumada aktif rol oynayan ve dillerini Tatar dilinin büyük ölçüde etkilediği bilinen halk” (Timirgalin, 2017): 318) olarak tanımlanır. Bu bilgi Tatar fıkralarında Mari tipine rastlanmasını açıklamaktadır. Ayrıca çoğunluğu Hristiyan (%69,7) olsa da Mecusi (%27,8) ve Müslüman (%2,5) Marilerin olduğu malumatı da verilmiştir (Timirgalin, 2017): 318). Fıkroda yer alan Mari, cahil bir tiptir. İslam dinine mensup olmadığı hâlde İslamî ibadetler hakkında bilgi sahibi olmadığını belli etmek istemeyen bu tip, azınlık tipine; Tatar Türkleri ile iç içe yaşadıklarından dolayı da bölge ve yöre tiplerine girer (106).

BİR YİĞİT (BİR DELİKANLI): Olumlu ve olumsuz olarak fıkralarda yer almaktadır. **1.Tip;** saf, fakir, ahmak bahtsız, cahil, yalancı, aceleci, kurnaz, övüngeç, düz mantıklı, kibirlidir. **2.Tip;** hazırcevap, pratik zekâlı, olumlu bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tip vasıtasıyla Tatar Türklerinin genç nüfusunun duygu durumları, hayata karşı sergiledikleri tavır ve karakterleri yansıtılmıştır. Gündelik fıkra tiplerinden, herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (57, 196, 246, 285, 292, 293, 302, 304, 318, 320, 342, 355, 387, 396,411, 414, 415, 474,475, 588, 639, 652, 653, 657, 658, 667, 668, 670, 675, 682, 685, 720, 723, 725, 728, 732, 735, 737, 738, 742).

BİR YULÇI (BİR YOLCU): Bu tip, fıkralarda cimri ve ahmaklık özellikleri ile yer almaktadır. Cimriliğinden dolayı söylenen kelimeleri maddi çıkarlarına göre yorumlamaktadır. Söz konusu durum dönemin maddi zorluklarına işaret etmektedir. Gündelik fıkra tiplerinden, herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (412, 467, 555, 848).

BEŞ KİŞİ (BEŞ KİŞİ): Ahmak olan beş kişidir. Bu tipin beş sayısı ile ilişkilendirilmesiyle çoğunluğun işaret edildiği anlaşılmaktadır. Gündelik tipler arasında yer alan bu beşli, içerisinde bulunduğu durumun farkında olmayan cahil halkı temsil etmektedir. Gündelik tiplerden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tiplere girer (409).

Biyüçî (Dansçı): Tek fıkrada karşılaşılan bu tipler arasındaki yetenek ve zekâ yarışı dikkati çekmektedir Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (476).

Bûhara âmirî (Buhara emiri): Bu tip Fransa kraliçesi Marie Antoinette’i hatırlatır. Paris’te yaşanan ekmek kıtlığı sırasında kraliçenin söylediği iddia edilen “Ekmek yoksa pasta yesinler” sözü ile Buhara emirinin ekin yokluğundan halkın açlıktan öldüğünü duyunca “Neden pilav yemiyorlar?” yaklaşımı neredeyse birebir benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla Buhara emiri halkın hâlimden bihaber olmasıyla eleştirilen yönetici tipidir (5).

Buğaltır (Muhasebeci): İşini düzgün yapmayan; zekâsını dolandırıcılığa, kurnazlığa kullanan bir tiptir. Görevini layıkıyla yapmayarak sosyal düzeni olumsuz etkileyen meslek sahiplerinin eleştirilmesinde aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (585).

Bûkrî (Kambur): Zeki bir tiptir. Fiziki eksikliğini akıl üstünlüğü ile dengeleyen bu tip gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ve kötü tiplere girer (186).

Câmilâ âbi, Timîrgali babay (Cemile Nine, Timirgali Dede): Bir fıkrada rastlanılan bu çift atışmaları ile dikkat çeken iki huysuz ihtiyar tiptir. Eş kahramanlı tipler arasında değerlendirilebilir (457).

Cıyıştıruçî (Hademe): Cahil bir tiptir. Tatar fıkralarının genelinde alt tabaka olarak sınıflandırılan insanlar zekâları ile zenginleri ve yönetici sınıfı alt ederken hademe tipi bu özelliği göstermemektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinin içinde sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (36).

Cihanşa: Kart delikanlı, kurnaz bir tiptir. Evlenmek için mensup olduğu toplumun geleneklerine göre yaş bakımından geç kalan bu tip, kurnazlığı ile amacına ulaşmış yalancı bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (729).

Ciren Çeçen: Devlet büyüklerinin halk tabakasını aşağılamasına karşı çıkan zeki ve hazırcevap bir tiptir. Kuzey Batı Türk lehçelerinin fıkra metinlerinde rastlanan bu tip, Kırgız Türkçesinde Ceerence Çeçen, Kazak Türkçesinde Jiyrenşe Şeşen, Karakalpak

Türkçesinde Jeyrençe Çeçen olarak adlandırılmaktadır. Tek fıkrada karşılaşılan Ciren Çeçen, sadece Tatar Türkleri tarafından meydana getirilmemiş olsa da, Tatar folklorunda millileşmiştir (Öğüt Eker, 2003): 126). Bu tip, Türk boyları arasında halkın ve zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan ve ortak şahsiyeti temsil yeteneği kazanan ferdî tip sınıflandırmasına girmektedir (2).

Çabataçı kart (Çarıkçı ihtiyar): Ahmak bir ihtiyar tipidir. Kendi işi için kullandığı aletin tüm işler için kullanacağını düşünen düz mantıklı ihtiyar, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (446).

Çabataçı yığit (Çarıkçı delikanlı): Rusça bilmediği için cahil sayılan bir tiptir. Buna rağmen ticari kârını gözetmekten vazgeçmeyen bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (342).

Çukrak/Külakka katıtrak/saᅇgıraw (Saᅇır): Az veya yüksek işitme kaybı olmasından kaynaklı saflıklar yapan tip, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklı ancak olumlu tip olarak değerlendirilebilir (639, 640, 641, 642, 643).

Düktür/Vraç (Doktor): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1. Tip;** zeki, hazırcevap yani olumlu tiptir. **2. Tip;** mesleki açıdan bilgisiz, ahmaktır. Bu tipe kimi zaman hastaların kurnazlıklarıyla ustaca mücadele edip onları alt eden kimi zaman da eksik mesleki bilgiye sahip, ahmak bir doktor olarak rastlanılır. Fıkralarda doktor tipinin olumlu yönüne daha çok yer verilmesi ile toplumda da daha çok iyi doktorlara rastlandığı yorumu yapılabilir de eleştiri yapılan fıkralar sayesinde halk tarafında eleştirilen doktorların da olduğu söylenebilir. Bazı fıkralarda doktor tipine “Tabip” ve “Hekim” adlandırmaları ile de rastlanılmaktadır. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (274, 275, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 615).

Ehmedişa: Zeki, hazırcevap bir tiptir. Ancak fıkrada tipin alkol sevgisi ve bağımlılığı yüzünden zor duruma düşmesine dikkat çekilerek alkol kullanımı eleştirilmiştir. Gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (575).

Ehmet: Düz mantık sahibi bir öğrenci tipidir. Ehmet, gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (876).

Ekmeli: Ünlü Tatar fıkra tipidir. Bu tip hafif safça gözükse de halkın ahvalini ustaca yansıtan önemli mahallî tiplerdendir. Kaynaklarda Ekmeli'nin çiftçi olduğu (Öğüt Eker, 2003):126) belirtilmiş ancak çalışmada incelenen fıkralarda bu yönüne rastlanılmamıştır. Bu tip, Ortak ferdi temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tiplere girer (263, 424, 448, 514, 617).

Eşti ile Meşti: Meşhur iki tembel tipidir. Bu iki mahallî tip tembellikte birbirleri ile yarışırken kıvrak zekâlarını ve dildeki hünerlerini de göstermektedirler. Bu tip, ortak ferdi temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tiplere ve eş kahramanlı tiplere girer (225, 226, 240).

Fabrika diriktürü (Fabrika müdürü): Fıkralarda kibirli bir tiptir. Sovyet döneminde ortaya çıkan bu tip, yöneticilerin kibrini sembolize etmektedir. Sanat ve meslekleri temsil eden tipler başlığı altında değerlendirilebilir (258).

Fâkıyr/Yarlı (Fakir): Zeki, kurnaz, hayat gâilesinde alın teriyle karnını doyurma çabası içerisinde olan bir tiptir. Bu tip genellikle sosyal statü ve maddi açıdan kendinden üstün olan kişilerle girdiği akıl savaşımdan galip çıkmaktadır. Böylece sınıf çatışmaları, zengin ve yöneticilerin içi boş böbürlenmeleri bu tip vasıtasıyla eleştirilmiştir. Gündelik fıkra tiplerinden maddi ve manevi olarak kötü durumda olan tiplerdendir (54, 61, 65, 66, 244, 249, 904).

Gabdilcebbar Kandaly: 1797-1860 yılları arasında yaşamış, zamanında din adamlarını eleştirip, köhne görüşlerin karşısında durup ileri fikirleri destekleyen ünlü Tatar şairidir. Fıkralarda hazırcevaplığı, zeki ve sivri dilli oluşuyla dikkat çekmektedir. Aydınlar arasından çıkan tiplere örnektir (681).

Gabdilcebbar: Arsız misafir tipidir. Bedavacılığı ve çabasız rahatlığı seven bu misafir tipi, misafirliği sonlandırmak yerine ailesini de getirtip misafirliğe devam etmek isteyerek misafirliğin ve tabii ki ev sahibinin sınırlarını zorlamaktadır. Bu tip vasıtasıyla Tatar Türklerinin ne kadar misafirperver oldukları görülmekte ancak toplum nezdinde kabul görmüş bir takım misafirlik adabının da olduğu, bu durumun dışına çıkıldığında hoş karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (559).

Gabdulla: İsmi Allah'ın kulu (Sattar Mulillı, 1998): 80) anlamına gelen, lakabı “Kuşay” olan bu tip saf, cahil ve kavgacıdır. Tasnifte ise gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (363).

Galevitdin: Siyasi tiplere eleştiri yapan bu tip zeki, hazırcevap olarak nitelendirilebilir. Tasnifte gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (481).

Gali (Ali): Fıkralarda, düz mantıklılık ve ahmaklık gibi olumsuz karakterler sergileyen bu tip, öğrenci olduğu zaman kurnaz ve yalancıdır. İsmi anlamına bakıldığında “üstün, büyük, ulu, kudretli” (Sattar Mulillı, 1998):84) anlamlarına geldiği görülmektedir. Tipin adının anlamı ile karakteri arasında ironi söz konusudur. Bu tip kendini övmek isterken akılsızlığı sayesinde komik duruma düşer. Ali'nin bu ahmaklığı mizahî durumu oluşturur ve dinleyiciyi güldürür. Tasnifte gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (596, 867).

Gali Bılän Vâli (Gali ile Veli): Genellikle düz mantık sahibi ve ahmak olmalarıyla karşılaştığımız bu ikili, eş kahramanlı tiplerdendir (371, 375, 405).

Galim (Âlim): Zeki bir tiptir. “Âlim”in sözlük anlamı “her şeyi bilen, ilminde en üstün zat” (Sattar Mulillı, 1998): 84) olarak ifade edilmektedir. Ana tip olduğu fıkroda bu özelliklerini koruyarak bilgisizleri eleştirmekte aracı olmasına rağmen bu tip, alt tip olduğu fıkralarda ismine zıt bir karakter sergilemektedir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (291).

Galiulla: Ailesine bağlı, hassas, duygusal bir delikanlı tipidir. Tatar Türklerinde aile bağının önemine dikkat çeken bu tip, tasnifte gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (465).

Galläm abzy (Gallem amca): Kurnazlık yaparken oyuna gelen bir tiptir. Tüccar olan Gallem amca tipi, ticarete yapılan yolsuzluklara dikkat çeker. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (376).

Gani agay (Gani amca): Kurnaz ve dolandırıcı bir tiptir. Ticarete yapılan yolsuzluklara dikkat çeker. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (179).

Garif abıy (Garif ağabey): İçki, sigara karşıtı, sert bir adam tipidir. Bu tip Sovyet döneminde yaygınlaşan ve dinen günah sayılan alışkanlıkları Tatarların da edinmesinden duyulan rahatsızlığı yansıtmak üzere yaratılmıştır. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (571).

Garifulla abızı (Garifulla amca): Fıkralarda düz mantıklı, ahmak, saf bir tip olarak yer almaktadır. Esnaftır. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (260, 460).

Gayfitdin: Namaz kılmayı bilmeyen bu tip pratik zekâsı ve uyanık tavrıyla dikkatleri başka yöne çekebilmektedir. Dinin gereklerini bilmeyen ve ibadetleri yerine getirmeyenleri, gösteriş için ibadethaneleri ziyaret edenleri eleştirmek için yaratılmıştır. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (92).

Gayfulla ile Seyfulla: Oldukça cimri olmalarına rağmen babalarının oyununa gelerek aile bağlarının her şeye galip geleceği mesajına aracı olan cimri kardeşlerdir. Eş kahramanlı tiplere girer (533).

Gaynicamal äbi (Gaynicamal nine): Saf ve biraz ahmak bir tiptir. Köy heyeti nöbetçisidir. Yetkin olmayan kişilere görev verilmesi, bu tip aracılığı ile eleştirilmektedir. Bu tip, gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (629).

Gaynitdin: Ahmak bir tiptir. Aynı zamanda bu tip, yaşarken dinin emrettiği şeyleri yapmamanın cezasını diğer dünyada çeker. Gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tiplere girer (80).

Gaziz (ağabey, amca): Sıradan bir adamdır. İlk bakışta ahmak olarak düşünülebilir ancak yaşadığı zamanın ve mekânın şartlarına göre düşünüldüğünde ahmaklık sayılmayacak tepkiler vermesi bu tipin yer aldığı fıkrada durum komiği oluştuğunu işaret etmektedir. Gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (838).

Gazizuv Hafiz: Âşık, ahmak bir tiptir. Aşk duygusunun vermiş olduğu bir rehavet, şaşkınlık, sersemlik hâli bu tip üzerinde görülmektedir. Sınıflandırma içerisinde gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (658).

Gıybadätli kişİ (Dindar): Göstermelik ibadet eden, yalaka, ahmak, cahil bir tiptir. Fıkralarda din ile ilgili tüm tiplere olduğu gibi dindar tipine de dini kötüye kullanmaya yönelik eleştiri mevcuttur. Gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (114).

Gıybedi: Saf, cimri ve ahmak bir tiptir. Kolayca aldanan ve cimriliğinden dolayı malını sakındığı için ahmakça davranan bu tip, gündelik tiplerden halk arasında yer alan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (383).

Gülöp ciği (Gülep yenge): Mendi'nin annesi, saf, olumlu bir tiptir. Yaptığı veya sebep olduğu kızgınlıkları pratik zekâsı sayesinde bertaraf eden, bazen de akıl almaz istekleri ile saf, sempatik olarak değerlendirilen bu tip, ortak ferdi temsil yeteneği kazanan ferdi tiplerden mahallî tiplere girer (427, 445, 606).

Gülnisa tüti (Gülnisa teyze): Rusça bilmeyen saf bir tiptir. Rusça bilmeyen ve karşısındakinin söylemlerini de Rusça konuştuğunu düşünmeden yorumlayan bir ev hanımıdır. Gündelik tipler arasından halk arasında rastlanan ferdi tip olarak değerlendirilebilir (348).

Gülcemal: Cahil ama pratik zekâlı bir tiptir. Tatar fıkralarında Rusça bilmeyenlerin cahil kabul edildiği aşıkârdır. Gülcemal de her şeye rağmen yılmadan işlerini halletmeye çalışan azimli bir tiptir. Gülcemal tipi, gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (345).

Hâkim (Hekim): Kurnaz bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Fıkroda mesleği ile değil kurnazlığı ile ön plandadır. Nitekim hekimlik toplumda güven veren, saygın bir meslek olmasına rağmen, bu tipin bu meslek grubundan beklenmeyen davranışlar sergilemesi açısından bir eleştiri mevcuttur. Ele alınan fıkralarda aynı mesleğin farklı adlandırmaları olan “doktor” ve “tabip” tiplerine de rastlanmaktadır. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (194).

Halide: Saf bir tiptir. Fıkralarda mektup arkadaşının mektuplarını karıştırdığını anlamayan saf, temiz kalpli bir Tatar kızı olarak geçer. Gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (674).

Ėatın (Karı/eş): Tatar kadınının eş kimliğine bakıldığında evi çekip çeviren, ev işlerini yapmakla meşgul ve sorumluluk sahibi olan bir tip olduğu görölmektedir. Farklı özelliklerde karşımıza çıkan Tatar eşi fıkralarda olumsuz ve olumlu iki tip olarak yer almaktadır. **1. Tip;** zeki. **2.Tip;** kurnaz, arsız, miskin, dedikoducu, saf, pasaklı, kocasını aldatan eştir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tiplere girer (34, 71, 135, 185, 230, 231, 322, 349, 447, 449, 546, 647, 713, 720, 774, 792, 796, 797, 805, 810, 816, 819, 839, 842).

Ėatın (Kadın): Kazan Tatar fıkralarında sıkça rastlanan kadın tipi, ev hanımı kimliğiyle yansıtılmıştır. Hayatın yükünü sırtında taşıyan kadınların gündelik uğraşları ve tepkileri fıkralarda bu tip vasıtasıyla yansıtılmıştır. İşlerin istediği gibi gitmemesi ve karşılaştığı zorluklar dolayısıyla yer yer Allah'a bile sitemleriyle karşılaştığımız kadın tipi, fıkralarda olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** saf, cahil, tembel, dedikoducu, cimri **2. Tip;** akıllı, keskin zekâlı, dominant. Ayrıca kadın tipinin Mari kadını, bir Tatar kadını, bir kadın, iki kadın, yaşlı kadın, tecrübeli kadın gibi tanımlananları da mevcuttur. Gündelik tiplerden herhangi bir şahıs veya isme bağılı olmayan tiplere girer (79, 232, 233, 326, 328, 346, 602, 604, 620, 665, 677, 716, 729, 772, 780, 781, 783, 795, 803, 813, 835, 843, 845).

Ėayrullah: Ahmak bir tiptir. Köylü bir adam olarak yansıtılan Ėayrullah tipi, akılsız davranışlar sergilemektedir. Gündelik tipler içerisinde halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (379).

Ėayvannar vracı (Veteriner): Mesleki bilgisi eksik bir tiptir. Herkesin görevini başarılı bir şekilde yapması, toplumun refah seviyesini yükseltmekte ve huzurlu yaşamın tesisinde önemli bir etkidir. Fıkralarda işini düzgün yapmayanların alay yolu ile eleştirildiği görölmektedir. Mesleğinde başarısızlığından dolayı alay edilen veteriner tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (277).

Ėeyritdin: Zeki, kurnaz ve tembel bir tiptir. İstedğini elde etmek için aklını kullanan bu tip, gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (534).

Ėeyrulla: İlgi sever, kurnaz çocuk tipine örnektir. Bu tip, gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (894).

Hızmatçı (Hizmetçi): Halk arasından çıkan bu tip, birbirinden farklı karakterlerde görülmektedir. Bazen keskin zekâsıyla ortaya çıkıp yönetici ve din adamlarını alt eder, bazen de yine zekâsı sayesinde işlerini kolayca halleder. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (3, 36, 37, 40, 43, 44, 161).

Höppenisa: Ahmak bir tiptir. İçerisinde bulunduğu sorunları ve soruları akılsızca yorumlayan bu tip, gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (835).

Huca/Üy hucası/Yürt hucası (Ev sahibi): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** fakir, kurnaz, cimri, saf, bilgisiz yani olumsuzdur. **2.Tip;** hazırcevap ve zeki, olumlu tiptir. Bu tip ile Tatar Türklerinin misafirperverlik derecesi, konukları ile olan ilişkileri yansıtılmaktadır. Herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilmektedir (54, 65, 75, 102, 117, 153, 265, 324, 388, 413, 527, 528, 538, 544, 546, 547, 558, 561, 762).

Hupcamal äbi (Hupcamal nine): Rusça bilmediğinden dolayı cahil sayılan nine tipi, gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (336).

Hürmet: Kompleksli erkek tipidir. Bu tipin aşağılık duygusu hissetmesinin sebebi kısa boylu olmasıdır. Paytak yürüyüşünden dolayı kendisine ördek lakabı takılmıştır. Fiziksel özellikleri, Hürmet tipinin ötekileştirilmesine neden olmuş ve karakterinin kompleksli bir şekle bürünmesine yol açmıştır. Tasnifte gündelik tipler içerisinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (471).

İgiz (İkiz): Ahmaklığa tepki gösteren zeki bir tiptir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tiplere girer(937).

Dus/İptaş (Arkadaş) / İki dus (İki arkadaş): Bazen karısından mustarip sıradan bir adam tipi, çoğu zaman karşılıklı üstünlük mücadelesi veren, birinin hep daha akıllı olduğu ikilidir. “Bir sahnede iki” kuralı doğrultusunda, ikiliden biri olumlu, biri olumsuz; biri akıllı, biri akılsızdır. Gündelik tiplerden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tiplere girer (203, 271, 468, 552, 821).

İki balta üstası (İki balta ustası): Kurnaz ikili olumsuz çalışma şartlarına ve kötü işverenlere tepkilidir. Bu ikili usta tipi, gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (517).

İki kümürçi (İki kömürçü): Ahmak ikili aslında eşlerini mutlu etmeye çalışırken akılsızca davranan koca tipine örnektir. Bu ikili tip, gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (451).

İläkçi (Elekçi): Zeki bir tiptir. Fıkralarda karşılaştığı olayları hazırcı cevap bir kişi olması sayesinde bertaraf eder. İşini yapış şeklini alaya alan kişiye keskin zekâsıyla verdiği cevapla dikkat çeken elekçi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (182).

İmam (İmam): Cahil ve açgözlü bir tiptir. Toplumda bu tipin cömert ve bilgili olması beklenirken tam aksi özellikler sergilediği görülmektedir. İmam tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (126, 176).

İnjmür (Mühendis): İş tecrübesi ve bilgisi eksik, gündelik hayatla alakalı pratik zekâ gerektiren konularda akıl yürütmekten aciz ve birazcık da ahmak bir tiptir. Toplumda meslek sahibi olan insanların eksikliklerinin eleştirilmesinde aracı olan bu tip gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (291, 305, 306).

İptâş (Yoldaş): İki tür yoldaş tipi yer almaktadır. **1.Tip;** düz mantık sahibi. **2. Tip;** akıllı ve pratik zekâ sahibidir. Sovyet rejimiyle birlikte fıkralara giren yoldaş tipi, Sovyetler birliği dağıldıktan sonra popülerliğini yitirmiştir. Bu tip, moda tiplere girer (192, 256, 268).

İr/Kart (Koca/eş): Fıkralarda çeşitli temalarda karşılaşılan bu tip, eşinden çekinirken aynı zamanda da karısının kollayıcısıdır. Yeri geldiğinde eşi ile empati yaptığının da şahit olduğumuz bu tip olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılır. **1. Tip;** pratik zekâ sahibi, iyi niyetli, karısına değer veren **2.Tip;** ahmak, cimri, cahil, kurnaz, çaresiz, korkak bir tiptir. Gündelik fıkra tipleri arasından aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (72, 183, 213, 228, 237, 349, 354, 422, 424, 487, 531, 773, 775, 777, 784, 786, 788, 794, 804, 812, 817, 820, 823, 825, 826, 828, 831, 841).

İsirik/Särhüş (Sarhoş): Alkolün yaratmış olduğu sarhoşluğun etkisiyle ahmaklık yapan, içmeye doyamayan ve fiziksel anlamda da çift görme gibi sarhoşluk belirtileri gösteren tiptir. Toplumda yaygınlaşan kötü alışkanlıkları eleştirmekte aracı olan bu tip, asıl eleştirilen konunun ismiyle adlandırılarak daha dikkat çekici hâle getirilmiştir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklı ve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (567, 572, 573, 574, 576).

İsmican äbi (İsmican nine): Tembel ve uykucu bir tiptir. Tembelliğini inkâr etme yoluna giden bu yaşlı kadın tipi, gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (234).

İşan: İşan, İslam dininde Şeyhülislam'dan sonra gelen, din talimatlarını iyi bilen, yüksek seviyedeki din adamıdır. Bu tanım göz önüne alındığında onun fıkralarda çizdiği karakterden, olması gerekenin tam aksi yönünde davrandığı görülmektedir. Kurnaz, görevini kötüye kullanan, işini bilir bir tiptir. Din adamlarına yapılan eleştirinin bir örneği olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (172).

İtikçi (Çizmeçi): Uyanık bir tiptir. Müşterilerine vereceği hizmetin kalitesini belirlemek için rüşvet imasında bulunması da tipin dikkat çekici özelliklerindedir. Çizmeçi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (200).

Karak Şäkür (Hırsız Şekür): Kurnaz, uyanık bir tiptir. Profesyonel bir hırsız olan bu tip, Kazan Tatarları arasında oldukça ünlü bir fıkra tipidir. Ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tiplere girer (89).

Karak/Ugırı (Hırsız): Bu tip ahmak, kurnaz ve hazırcevap olmak gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıksa da çoğu fıkra da beceriksizliği ve kendilerini ele veren ahmaklıkları ile yer almaktadır. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir. Aynı zamanda bir geçim sağlama aracı olduğundan dolayı sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasına da girer. (64, 580, 581, 582, 589, 590, 593, 598).

Karavılçı/Dijurniy (Nöbetçi): Ahmak bir tiptir. Nerede nöbetçi olduğu fıkralarda açıkça belirtilmese de orijinal fıkra metinlerine baktığımızda orman nöbetçisi (karavılçı) ve

kolhoz nöbetçisi (dijurnıy) olduğu anlaşılmaktadır. Mesleğinin gerektirdiğinin tam tersi davranışlar sergileyen ve başına gelen talihsizliklerde ahmakça çözümlere başvuran bu tip aracılığıyla yetkin olmayan kişilerin işe alınıp görevlerini layıkıyla yapmamalarını eleştirmektedir. Tip gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (265, 401).

Kart (İhtiyar/Yaşlı): Halkın yaşça büyük kesimini temsil eden bu tip, birbirinden farklı karakterlerde görülmektedir. Bazı fıkralarda bilgisiz oldukları konularda alay edilen, bazı fıkralarda da kendilerini küçük düşürmeye çalışanlara karşı verdikleri tepkilerdeki keskin zekâsı ile dikkat çeken bir tiptir. Ayrıca özellikleri açısından da olumlu ve olumsuz açılardan baktığımızda iki tip olarak yer almaktadır. Gündelik tiplerden, herhangi bir şahıs veya isme bağlı olmayan tiplerdendir. **1.Tip;** zeki, hazırcevap olumlu. **2. Tip;** düz mantıklı, tembel, bilgisiz, ahmak yani olumsuzdur (6, 12, 83, 87, 136, 251, 316, 321, 327, 354, 369, 370, 380, 392, 446, 462, 504, 545, 550, 602, 603, 605, 610, 613, 614, 638, 642, 645, 666, 786, 817, 825, 828, 851).

Kaynana (Kaynana): Geline eziyet eden, cahil bir tiptir. Gelinleri üzerinde hâkimiyet kurma kavgası veren bu tip, gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tiplere girer.

Kazan milliünürü uzun İbray/İbrahim bay (Kazan milyoneri Uzun İbray /Zengin İbrahim): Zenginliği ile övünen ancak cehaletiyle de göze çarpan bu tip de tıpkı Rehmi Tilmaç gibi gerçek hayattan alınmıştır. O, Kazanlı zenginlerden İbrahim Yunısuv'dur (Mehmütov, 1979): 13). Rehmi Tilmaç tek başına, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden aydınlar arasından çıkan tipler arasında değerlendirilebilir. Ancak bununla birlikte bu iki tipi eş kahramanlı tipler arasında da değerlendirmek gerekmektedir (24, 25, 26, 27).

Kazıy (Kadı): Görevini kötüye kullanan kişi olarak karşılaştığımız kadı tipi, devletin, yargı organının başkanı olarak atadığı görevlidir. Bu tip, halkın en çok güvenmesi, karşılaştığı sorunlarda sığınması gereken merci olmasına rağmen makamını kendi çıkarları için kullanması açısından eleştirilen olumsuz bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (20).

Kıyşık avızlı kızını tábänäk buylı bîr yığıt (Yamuk ağızlı kız, cüce delikanlı): Bedensel kusurları bulunan ancak kendi kusurlarını görmeden birbirleri ile dalga geçen çift, kendi kusurlarının farkında olmayanlarla dalga geçerken, iğneyi kendine çuvaldızı başkasına batır dersini vermektedir. Bu ikili eş kahramanlı tipler arasında değerlendirilebilir. Ayrıca, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklı ve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (652).

Kız (Kız): Kız tipi, fıkralarda yalnızca aile fertlerinden biri olarak kullanılmamıştır; yaşça genç kadın anlamında kullanıldığı fıkralar da mevcuttur. Yaşça genç kadın olarak kullanıldığı yerlerde daha çok evlilik, nişan ve aşk temaları içerisinde yer almaktadır. Her iki kız tipi de karakter olarak olumlu ve olumsuz özellik sahibi olarak fıkralarda yer almaktadır. **1. Tip;** akıllı, keskin zekâlı. **2. Tip;** tembel, saf, düz mantıklı, ahmaktır. Dolayısıyla bu tip hem aile fertleriyle alakalı tiplere, hem de herhangi bir şahıs veya isme bağlı olmayan tiplere girer (223, 404, 416, 428, 435, 643, 648, 659, 660, 663, 672, 673, 676, 678, 680, 684, 689, 693, 693, 721, 724, 731, 733, 884, 887, 888, 911, 918, 928, 933, 939).

Kibîçî Yäsävi (Mağazacı Yesevi): Mağaza sahibi olarak karşılaşılan bu tip, alkol bağımlısı, her şeyini kaybetmiş ancak pratik zekâlı bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsi eden tipler arasında değerlendirilebilir (565).

Kıçkînä Nail (Küçük Nail): Tembel öğrenci tipidir. Bu tip vasıtası ile eğitim sistemindeki aksaklıklar, gençlerin eğitime yeterli önemi göstermemesi eleştirilmiştir. Gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (874).

Kilîn (Gelin): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1. Tip;** kaynanası tarafından ezilen, zavallı saf, **2. Tip;** Ahmak, tembel bazı fıkralarda da keskin zekâlı ve akıllı bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Tatarların aile ilişkilerini anlamak açısından da önemli olan bu tip ile çoğunlukla eski zamanda Tatar geleneklerine uygun şekilde kaynanaları ile birlikte yaşayan gelinlerin durumları yansıtılmaktadır. Gündelik fıkra tipleri arasından aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (101, 678, 686, 690, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 701, 705, 714, 715, 718).

Kiyäw (Güvey): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1. Tip;** akıllı, titiz. **2. Tip;** kurnaz, aceleci, obur, patavatsız, huysuz akılsız ve ahmaktır. Tatarların aile ve

akrabalık ilişkilerini yansıtan tiplerden biridir. Genellikle olumsuz özellikleri ile yansıtılsa da güvey tipinin olumlu olarak geçtiği fıkralar da az değildir. Gündelik fıkra tipleri arasından aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (666, 685, 727, 728, 735, 736, 737, 739, 740, 741, 742, 744, 745, 746, 748, 753, 754, 755, 758).

Kuçır/İzvüçik(Arabacı): Zeki, kurnaz bir hırsız tipidir. Bazen zekâsı ile yalancıların yalanını ortaya çıkarıp bazen iğneleme ile karşısındakini küçük düşürüp gülen bu tip, bazen de karnını doyurmak için kurnazca hırsızlık yapar. Dolayısıyla fıkralarda daima gülen, üstün olandır. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (162, 494, 581, 655).

Küda-Küdagı/Yawçı (Dünür): Fıkralarda olumlu ve olumsuz tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** kurnazlık, ahmaklık, cimrilik gibi özellikleri olan olumsuz bir tiptir. **2.Tip;** zekilik, bonkörlük, hazırcevap olmak gibi olumlu özelliklere sahiptir. Dünür tipi, aile fertleri ile alakalı tiplere girse de tipin olumsuz özelliklerini sergilemesiyle dikkat çeker. (444, 543, 650, 730, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769).

Külhüz pırsıdatılı (Kolhoz reisi/başkanı): Otorite sahibi yönetici tipidir. İşini gerektiği gibi yapmayanlara akıllıca yaptırımlar uygulayacağı mesajını verir. Olumlu veya olumsuz olarak keskin bir ayırım yapılamasa da kolhoz çalışanlarının çekindiği bir tiptir. Dolayısıyla bu tip hem gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere, hem de yönetici ve üst düzey tiplere girer. Sovyet rejimi döneminde Tatar fıkralarına giren ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla popülerliğini yitiren bu tip moda tiplere de girer (261).

Kunak (Misafir): Açgözlü, kurnaz, hazırcevap ve ahmak bir tiptir. Misafir ile ev sahibi çatışması üzerine kurulan fıkralardan anlaşıldığı üzere Tatarların uzun süreli misafirden hoşlanmadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla misafir tipi aracılığı ile nerede, ne zaman, nasıl davranması gerektiğini bilmeyen; diğer bir ifadeyle toplumsal kuralları görmezden gelen veya onlara uymayan insanlar eleştirilmektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (214, 328, 366, 443, 529, 532, 537, 539, 540, 556, 558, 559, 560, 563, 763, 768).

K nl k i (Gündelikçi): Zeki bir tiptir. Zenginlerin oyuna getirip ezme planlarına akılcı tepkilerle karşılık veren bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (37).

K t t i ( oban): Halk arasından çıkan bir tip olan  oban tipi, hem olumlu hem de olumsuz tip olarak fıkralarda yer almaktadır. **1.Tip;** bazen ahmak bazen kurnaz yani olumsuz tiptir. **2.Tip;** genellikle yetkilerini kötüye kullanan devlet görevlilerini ve zenginleri keskin zek sıyla oyuna getiren olumlu tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (19, 39, 90).

K r z i (Falcı): Ele alınan fıkralarda alt tip olarak daha çok rastlansa da ana tip olduğu fıkrada padişahı yani yöneticiyi eleştirme görevini üstlenmektedir. Halk arasında çok makbul sayılmayan bu tipe padişahı eleştirme işlevi kazandırılması, yöneticilerin baskısının halkın her tabakasında aynı Şekilde hissedildiğine işaret etmektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden hastalıklıve kötü tiplere girmektedir. Aynı zamanda bir geçim sağlama aracı olduğundan dolayı sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir. (9, 315, 489).

K rşi (Komşu): Halkın günlük yaşamında önemli yer teşkil eden komşular pratik zek lı, kurnazdır. Gündelik tiplerden, herhangi bir şahıs veya isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (158, 215, 264, 442, 483, 793, 848).

Maçı: Mişer Tatarı olan bu tip, ufak tefek eşyalar satan bir tüccardır. Fıkroda gerçek ismiyle değil lakabıyla yer alır. Cahil, ahmak ve saf olan Maçı tipi gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferd  tipler arasında değerlendirilebilir (364).

Mari  atını (Mari kadını): Rusça bilmediği için cahil olarak yansıtılan bu tip, azınlık tipine, “Bir Mari” tipinde olduğu gibi Tatarlar ile birlikte yaşamalarından dolayı da bölge ve yöre tiplerine girer (324).

Mehmüt: Tembel  ğrenci tipidir. Okula adapte olamayan düz mantıklı bir öğrencidir. İsminin anlamı övülmüş (Sattar Mulilli, 1998): 178) olan bu tip, fıkrada çizmiş olduğu karakter açısından yerilmektedir. Dolayısıyla oluşan tezatlık fıkrada yapılan eleştiriye

pekiştirmiştir. Bu tip, gündelik tiplerden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (858).

Melike: Âşık kız tipidir. “Kızlar sevdiğini ömür boyu saklar, sevmediğini anında söyler” şeklindeki Tatar atasözü ile Tatar kızlarının aşka ne denli kıymet verdiği ve sevdiği kişiye sadık olduğu açıkça görülmektedir. Melike tipi de aşktan gözü kör olmuş, baktığı her yerde sevdiğini gören, geleneklerine de bağlı kalarak aşkın heyecanını yaşayan bir tiptir. Gündelik fıkra tiplerinden halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (662, 673).

Mendi: Saflık ve ahmaklıklarıyla dikkat çeken bir tiptir. Fıkralarda annesi ve babasıyla geçen diyalogları aracılığıyla toplumda görülen cahil, ahmak, düz mantıklı insanlara dikkat çekilerek bu kötü özellikler eleştirilmektedir. Mendi, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (78, 381, 385, 394, 542, 895).

Meşti: Tembel, zeki ve kurnaz bir tiptir. Tembelliği ile meşhur olan Meşti, zekâsı sayesinde işleri başkasına yaptırmakta ustadır. Sınıfsal anlamda kendinden üstün gördüğü Abbas molla ile çatıştığı bir fıkra mevcuttur. Genellikle tembelliği eleştirmekte aracı olan bu tip, bazen sınıf çatışmalarında ezilenin yanında olur; bu tip aracılığıyla, görevini kötüye kullanarak halkı aldatan tiplere de dikkat çekilmiştir. Meşti, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (144, 227).

Mikiş: Çuvaş bir hizmetkâr olan bu tip oldukça keskin zekâlıdır. Zengin fakir çatışmasında, keskin ve kıvrak zekâsı sayesinde zengini yenen Mikiş, halkın gözünde, kahraman modelidir. Mikiş tipi, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (41).

Minliabdilcabbarov: Zavallı, çaresiz, açık sözlü bir tiptir. Hurdacılık yapar. Sadece bir fıkra da yer alan bu tip aracılığıyla rüşvet alma eleştirilmektedir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (599).

Mokıt: Yaygın ve tanınmış Tatar fıkra tiplerinden biridir. Mokıt’a anlamsal açıdan baktığımızda isminin sözcük anlamı “ahmak”tır. Bu tip, isminin manasına uygun bir karakter çizmiştir; saf, ahmak, düz mantık sahibidir. Akılsızlığı, ahmaklığı, cahilliği

eleştirmekte aracı olan bu tip, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (7, 52, 98, 157, 379, 384, 395, 397, 398, 406, 407, 469, 564, 683, 734, 743, 791, 829, 833, 878, 923).

Mulla (Molla): Ele alınan fıkralarda en sık rastlanan tiplerdendir. Görevini ve halkı kendi çıkarları doğrultusunda kullanması, cahilliği, bilgisizliği, adaletsizliği, aç gözlülüğü, kurnazlığı ile eleştirilen bir fıkra tipidir. Halk arasından kendine göre alt sınıf insanlarla çatışma hâlinde bulunmaktadır. Bu tip gündelik tiplerden, sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (21, 116, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 137, 138, 139, 141, 143, 145, 146, 149, 150, 151, 154, 155, 159, 160, 174).

Murtaza: Yoksul ancak keskin zekâ sahibi bir tiptir. Murtaza tipi, fırsatçı ve dolandırıcılara kanmamasıyla toplumsal ahlaksızlıklarla mücadele konusunda uyarıcı görevi üstlenmiştir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (188).

Musa Abıy (Musa ağabey): Cahil ancak kurnaz bir tiptir. Bilgisizliğin insanı zor duruma sokacağı mesajını veren bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (344).

Musi ile Gıysi: Musi'nin akıllı, sağduyuyu temsil ettiği, Gıysi'nin ise ahmaklığı ve düz mantıklı insanları temsil ettiği ikilidir. Bu ikili Axel Olrik'in epik yasalarından "bir sahnede iki" kuralı ve bu kuralın tamamlayıcısı niteliğinde olan ve halk anlatısında kutuplaşma olarak değerlendirilen zıtlık kuralı ile açıklanabilen tiplerdir (Ekici, 2014): 70). Değerlendirdiğimiz fıkralardan bir tanesi bu ikili tip üzerine kurulmuştur. Toplumsal cehaletin eleştirisinde aracı olmuşlardır. Eş kahramanlı tiplere girer (410).

Mustafa: Rusça bilmemenin cahillik olduğu ve insanı zor ve zararlı duruma düşüreceği mesajını veren bir tiptir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (339).

Muzikant (Müzisyen): Zeki bir tiptir. İnsanların beceremediği, başarılı olamadığı meslekleri yapmaması gerektiği, her işin ustası veya o işte yetenekli kişiler tarafından

yapılması gerektiği mesajını veren bu tipe fıkralar arasında bir kez rastlanılmaktadır. Müzisyen tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (270).

Mücip: Öğrenci tipi olarak da karşılaşılmaktadır. Cahil, bilgisiz ancak pratik zekâlı bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tipin yer aldığı fıkralarda toplumun yönetilmesi ile ilgili küçük mesaj ve eleştiriler göze çarpar. Ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (111, 423).

Nizam ile Nazmi: Cahil, ahmak, saf ikilidir. Rusça bilmedikleri için cahil oldukları mesajı verilir; akılsızca davranan bu ikili aracılığı ile Rusça bilmenin önemi yansıtılmaya çalışılmıştır. Eş kahramanlı tiplerdendir (362).

Parikmaşir (Berber): Pratik zekâ sahibi bir tiptir. Zekâsını kullanıp mesleğine katkı sağlayan berber tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girmektedir (509).

Patşa (Padişah): İki farklı özellikte padişah tipi yer almaktadır. **1.Tip;** olumsuz, yöneticilik yönü eksiktir. **2.Tip;** hoşgörülü ve keskin zekâ sahibidir. Padişah tipi, yönetici ve üst düzey tipler arasında değerlendirilebilir. Devleti yönetmenin bir iş, meslek olması dolayısıyla bu tip sanat ve meslekleri temsil eden tiplere de girer. (10, 11, 12, 13).

Pıyalaçı (Camcı): Camcı, saf bir tiptir. Camcı tipi, karakter özelliği açısından Tatar Türklerinin “bir katlı” akıl sahibi olarak niteledikleri kişilerle uygunluk göstermektedir. Dolayısıyla camcı, anlatımda yapılan imâları anlamayan, söylenen sözün ilk anlamından başkasını düşünmeyen bir karakter sergilemektedir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (181).

Pülitsiyä (Polis): Devlet görevlilerinin cahil yönünü sergileyen tiplerdendir. İşinin ehli ve yeterince zeki olmayan kişilerin mevki sahibi olmaları eleştirilmiştir. Polis tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (23).

Rässam (Ressam): Hünerli bir tiptir. Maharetli olmasına rağmen mesleğinin özel bir yetenek istediğinin farkında olmayan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (272).

Rehmi Tilmaç: Uyanık, hazırcevap, keskin zekâ bir tiptir. XIX. Yüzyılda Kazan'da yaşamış söz ustasıdır. (Öğüt Eker, 2003): 125). Zenginlikle övünmeyi, cahilliği ve cahilleri ustaca eleştirdiği görülmektedir. Kazan milyoneri Uzun İbray(Zengin İbrahim alt tipi ile çatışmaktadır.

Rehmi: Akıllı, zeki bir tiptir. Toplumdaki tembellik ve cahilliği eleştirmesi açısından Rehmi Tilmaç tipiyle aynı kişi olma ihtimali yüksektir. Ancak bu tipin bulunduğu fıkralarda soy ismi kullanılmadığından dolayı ayrı bir tip olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla Rehmi tipi, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (541, 824).

Rus (Rus): Ana tip olarak bir fıkrada Tatarca bilmemesi ve korkaklığı ile eleştirilen bu tip, alt tip olarak birden fazla sayıda karşımıza çıkmaktadır. Yabancı fıkra tiplerine girer (327).

Samat ile Zakir: Birbirinden cimri iki arkadaş tipi vasıtasıyla dostlar arasındaki cimrilik ve kurnazlığa eleştiri yapılmıştır. Eş kahramanlı tiplerdendir (552).

Sağır, Sukır, Şärä (Sağır, kör, çıplak): Yoksun, bedensel engeli bulunan tiplerdir. Bu üçlünün her biri fıkrada aynı etkiye sahiptir. Fıkralarda genel olarak göze çarpan nokta bu tiplerin bedensel kusur veya eksiklikleri olduğundan dolayı bu isimleri almalarıdır. Bu üçlü eş kahramanlı tiplerdendir. Aynı zamanda isimlerinin maddi ve bedensel kusurlarına göre verilmesine bakıldığında, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklıve kötü tipler arasında da değerlendirileceğini söylemek mümkündür (644).

Saran (Cimri): Akıllı, kurnaz ve oldukça paragöz bir tiptir. Cimriler maddi varlıklarını sakınmaları ile bilinirken, fıkralarda kelime sarf etmekte dahi cimrilik gösterdiklerine rastlanılmıştır. Gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklıve kötü tiplere girer (519, 520, 522, 523, 525, 526, 530).

Säwdägär (Tüccar): İki tip şeklinde yer almaktadır. **1.Tip;** ahmak, kolay aldanan, saf, bilgisiz. **2.Tip;** pratik zekâlı. Kimi zaman iş düzenini bilmeyen, kolayca aldatılan kimi zaman da kurnaz ve aldatan bir tüccarla karşılaşılır. Tüccarlık mesleğinde keskin zekânın ve dürüstlüğün gerekliliğini anlatan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (47, 411).

Selime: Zeki çocuk tipidir. Çocukların çok zeki olduklarını ve aile bireylerinin her hareketinin çocuklara örnek olacağını anlatmada aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (939).

Seyfi: Övünmeyi seven, pratik zekâlı bir tiptir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (190).

Sıra satıcı (Bira satıcısı): Ahmak bir tiptir. İşinin gerekliliğinin tam tersine davranan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girmektedir (595).

Sıray: Cahil, hırsız bir delikanlı tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem Rusça bilmeyenleri hem de hırsızları eleştirmede aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdi tipler arasında değerlendirilebilir (338).

Sıstra (Hemşire): Bu tip, toplumda güven ve saygı gören bir meslek grubu üzerinden olumsuz bir davranış şekliyle eleştirilmiştir. Ahmak bir karakter sergileyen hemşire tipi vasıtasıyla, toplum nezdinde hoş karşılanmayan davranışların hangi statüde görülürse görülsün kabul görmediği vurgusunun yapıldığı düşünülebilir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (438).

Slidüvatil (Kâtip): Sadece bir fıkrada yer alan bu tip cahil olarak değerlendirilebilir. Tipin ismi ile karakteri arasındaki tezatlıkla eleştiri yapılmıştır. Kâtip tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (23).

Stäpan agay (Stepan amca): Cenneti hayal eden, ancak cennet hakkında eksik ve yanlış bilgileri olduğu anlaşılan Müslüman bir Rus olarak karşımıza çıkmaktadır. Yabancı fıkra tiplerine girer (85).

Starşina (Çavuş): Kurnaz bir tiptir. Hoşlanmadığı bir durumdan kurnazlığı ile kurtulan bu tipin ismi Rusya'da XVI. yüzyıldan bu yana kullanılmaktadır. XVI. Yüzyılda "başkan, idareci" anlamlarını taşıyan kelime Sovyet rejimi sırasında, 1935'te askerî rütbe (TTAS,1979):670) olarak kullanılmıştır. Gündelik fıkra tiplerinden, sanat ve meslekleri temsil eden tiplere örnektir (191).

Sudya (Hâkim): Görevi icabı yapması gereken kaideleri tam anlamıyla yerine getirmeyen olumsuz bir tiptir. Görevinde yetersiz kişilerin temsilcisi olarak yansıtılan bu tip, problemleri akıl ve mantık çerçevesinde çözememektedir. Bu yönüyle de olumsuz idareci tipine gönderme yapan bu tip, gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tiplerdendir (22).

Sukır şağıyr Dâwlât (Kör Devlet): Bir fıkra da karşımıza çıkan bu tip, Tatar destanlarında ve rivayetlerinde Bulgar şehrini yıkıp harap ettiği anlatılan, 1391 ve 1395 yılları arasında İdil boyunu işgal eden Aksak Timur (Timirgalin, 2016): 35) ile çatışmaktadır. Aksak Timur ile mücadelesine rastlanan Kör Devlet tipi vasıtasıyla halkın içinde bulunduğu sıkıntılı durum yansıtılmıştır. Kör Devlet, gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ancak olumlu tip olarak değerlendirilebilir (1).

Sukır (Kör): Pratik zekâ sahibi, hazırcı cevap olan kör tipi, fiziksel eksikliğini zekâsı sayesinde kapatmaktadır. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (634, 635, 679).

Süldat ânisi (Asker annesi): Her anne gibi oğlunu düşünen cahil, saf bir tiptir. Fıkralardaki sıradan anne tipinden bir farkı yoktur. Gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (310, 350, 450).

Süldat (Asker): İki farklı tip olarak fıkralarda yer almaktadır. **1. Tip;** subayları dahi kandırarak keskin zekâ sahibi. **2. Tip;** ahmak, muzip, cahil, kibirli, bilgisiz, saf, düz mantıklıdır. Fıkraların genelinde, askerlerin aslında tahmin edildiği gibi askerliğin tüm gerekliliklerini yerine getirebilen mahir, cevval insanlar olmadığı fikri işlenmekte ve bu durum eleştirilmektedir. Gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (103, 189, 217, 319, 356, 365, 386, 506, 536).

Şahimolla: Takma adı Şakıy olan kompleksli bir tiptir. Şahimolla tipi aracılığı ile insanlara kompleksli veya takıntılı olduklarında toplum içerisinde alay konusu olup komik duruma düşecekleri mesajı verilmektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (472).

Şıncı (Casus): Kurnaz bir tiptir. Hedefine zekâsı sayesinde ulaşan bu tip casus tanımıyla tam olarak uygunluk göstermektedir. Gündelik fıkra tiplerinden hastalıklıve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (436).

Tabip (Tabip): Beceriksiz bir tiptir. Görevini yerine getirmede maharetli olması gerekirken tam aksi özellikler sergileyip insanların ölümüne sebebiyet vermiş bir tiptir. Sözlük anlamı aynı olsa da fıkralarda Tatarca olarak “doktor” ve “hekim” adlandırmaları ile de karşılaşılmaktadır. Tabip tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (284).

Tamaşaçı (Seyirci): Ahmak bir tiptir. Bu tip vasıtasıyla sanatta yetersizlik eleştirilmiştir. Gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (267).

Tatar: Sıkça karşımıza çıkan bu tip, çeşitli mekânlarda ve durumlarda halkın karakterini yansıtan tiplerdendir. Cahil, ahmak ve kurnaz vb. Karakterler çizebilen bir tiptir. Ayrıca Tatar kadını, Tatar delikanlı, Tatar öğrenci gibi tiplerle de karşılaşılmaktadır. Bu tip, bölge ve yöre tipleri arasında değerlendirilebilir (325, 337, 345, 347, 361).

Tıpkış (Hımhım): Konuşurken sesleri genizden çıkaran kişiler halk arasında *hımhım* olarak adlandırılırlar. Böyle bir konuşma kusuruna sahip kişi, toplumda eksik görülerek hoş karşılanmaz. Nitekim bu durum fıkralar üzerinden eleştirilmiştir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden hastalıklıve kötü tiplere girer (648).

Tığmân müdirî (Değirmen müdürü): Ahmak bir yönetici tipidir. İşini yapmayı bilmeyen, pratik çözümler üretemeyen değirmen müdürü, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplerin olumsuz örneğine girer (253).

Tığüçî (Terzi): İki tip şeklinde yer almaktadır. **1.Tip;** dolandırıcı, yalancı, ahmak. **2.Tip;** dürüst. Toplumda olumlu ve olumsuz olarak rastlanılan bu tip olumsuz yönleriyle dalga geçilip eleştirilirken, olumlu tipin de kıymetinin bilinmediği gösterilerek sosyal açıdan bir uyarı yapılmıştır. Terzi tipi, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (588, 717).

Tılāncı (Dilenci): Yoksul ancak zeki ve iş bilir bir tiptir. Yoksul kesimin aptal olmadığına dikkat çekmek isteyen bu tip maddi durumu oldukça kötü olmasına rağmen hayatını idame ettirmek için daima en iyi yolu bulmaya çalışmaktadır. Dilenci tipinin tasvirinden toplumdaki gelir dağılımındaki eşitsizlik anlaşılmaktadır. Gündelik fıkra tiplerinden gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ve kötü tiplere girmekle birlikte, bir bakımdan para kazanmak yolu olduğundan dolayı sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (67, 68, 73).

Tintäk/Ahmak (Ahmak): Akılsız bir tiptir. Toplumda yaygınlaşan cehaleti, bilgisizliği ve ahmaklığı eleştirmekte aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden hastalıklı ve kötü tiplere girmektedir (2, 180, 368, 431).

Traktürçü (Traktörcü): Bilgisiz, cahil bir tiptir. İşlerin ehli olmayan kişilere verilmesini eleştirmede aracı olan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (307, 308, 309, 313).

Tugız agay (Dokuz amca): Kendilerini saymayı akıl edemeyecek kadar ahmak olan dokuz kişi tipidir. Ahmak tipin dokuz formülistik sayısı ile ilişkilendirilmesi, halkın çoğunluğunun bu durumda olduğuna işaret etmektedir. Tatar fıkralarında bunun gibi toplu hâldeki tiplere iki kez rastlanılmaktadır. Bu tipte de verilen mesajın beş kişi tipiyle aynı olduğu görülmektedir. Bu tip vasıtasıyla halkın içerisinde bulunduğu durumu objektif bir bakış açısı ile görememesi, insanların körlüğü eleştirilmektedir. Gündelik tiplerden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tiplere girer (408).

Tukay: Ünlü Tatar aydını Abdullah Tukay, bir fıkrada yer almaktadır. Fıkrada olumlu veya olumsuz bir özelliği ile öne çıkmayan Tukay tipi, ünlü bir kişi olarak işlenmektedir. Tukay, aydınlar arasından çıkan tiplerdendir (480).

Ukıtuçı (Öğretmen): Cahil, bilgisiz öğretmen tipinden hareketle, eğitim sistemi ve yetersiz kişilerin öğretmen olması eleştirilmiştir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (171, 299, 871).

Ügi ana (Üvey Anne): Eşinden olan çocuklarına kıyasla kendi çocuklarını daha çok önemseyen ve seven tipik bir üvey anne tipidir. Gündelik fıkra tiplerinden aile fertleriyle alakalı tipler arasında değerlendirilebilir (854).

Ümmigülsim: Meraklı ve her lafı iğneli, haset, dedikoducu, fitneci olan kadın tipidir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (830).

Ütkin kız Ülmäs Sılu (Zeki kız Ülmes Sılu): Keskin zekâlı bir tiptir. Karşılaştığı sorunlara akli sayesinde çözümler getiren bu tip, ele alınan fıkralarda kaynanasının ahretliği ile mücadele etmektedir. Tatar folklorunda yaygın olarak bilinen zeki kız Ülmes Sılu, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (557, 706, 726).

Vahap: Ahmak bir tiptir. At hırsızı olan bu tip beceriksizliği ve ahmaklığıyla alaya alınarak işlenmiştir. Vahap tipi, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (589).

Vekil Melik: Bölge merkezi temsilcisi vekili olan Melik, ahmak bir tiptir. Akıl ve mantık dışı davranışlara yönelik eleştiriler Melik aracılığıyla yönetici sınıfına doğrultulmuştur. Bu tip, yönetici ve üst düzey tipler arasında değerlendirilebilir. Aynı zamanda bir mesleği de temsil ettiğinden dolayı gündelik fıkra tiplerinden, sanat ve meslek gruplarını temsil eden tipler arasında da değerlendirilmiştir (288).

Vâli Mulla (Veli Molla): Cahil ve ilimsiz bir molla tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumda seçkin sınıf olarak adlandırabileceğimiz sınıfa dâhil olan Veli Molla tipi, görevinin getirdiği yükümlülükleri layıgınca yapamayan veya yapmayan kişileri eleştirmede aracı olmuştur. Bu tip, gündelik tiplerden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (118).

Yalagay (Yalaka): Tatlı dilli ve kurnaz bir tiptir. Toplum tarafından tasvip edilmeyen, çıkarları için belirli kişilere veya kesimlere uygun hareket eden kişiler için kullanılan “yalaka” sıfatıyla adlandırılan bu tip, kurnazlık yaparak, tatlı diliyle kendisine faydalı olacak kişinin hoşuna gidecek şeyler yapıp söylemesi açısından alaya alınarak

eleştirilmektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklıve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (49, 511).

Yalgañçı/İki yalgañçı (Yalancı/İki yalancı): Doğru söylemeyen, yalan söylemeyi maharet olarak gören ve bu yönleri ile ünlenmiş tiptir. Eleştirilen yanıyla isimlendirilen bu tip vasıtasıyla yalancılar alaya alınmış ve yalanın kötü bir davranış olduğu algısı yaratılıp bu algının korunmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu tipin iki yalancı olarak geçtiği fıkralarda, ikili yalancılıkta birbirleriyle yarışmaktadır. Bu ikili, yalancıları eleştirmede aracı olurken yalan söylememek, dürüst olmak gerektiği mesajını vermektedir. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden, hastalıklıve kötü tipler arasında değerlendirilebilir (484, 485, 490, 492, 493, 498, 508).

Yalkaw Hâyritdin (Tembel Heyritdin): Tembel, çalışmamak için zekâsını kullanan bir tiptir. Tipin tembelliği baskın geldiğinden dolayı tembel sıfatı ismin önüne getirilerek adlandırılan tip, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (243).

Yalkaw kilen Pâriha (Tembel gelin Periha): Tembelliği ile ünlü bir tiptir. Kaynanasının verdiği işleri tembelliği sayesinde ya eksik yapan ya da hiç yapmayan bu tip aynı zamanda zekidir. Bu tip, ortak ferdî temsil yeteneği kazanan ferdî tiplerden mahallî tipler arasında değerlendirilebilir (709, 710, 711).

Yangir: Ahmak ve genç bir damat tipidir. Mokıt'a benzer özellikler ve karakter sergileyen Yangir tipi, gündelik fıkra tiplerinden, halk arasında rastlanan ferdî tipler arasında değerlendirilebilir (747).

Yarlı ulı (Yoksulun oğlu): Zenginleri oyuna getiren kurnaz tip, gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (4).

Yarlı (Yoksul): İki yoksul tipi yer almaktadır. **1.Tip;** zenginlik hayali kuran, kendini zengin göstermeye çalışan, acınası bir tip. **2.Tip;** zeki, akıllı ve pratik zekâ sahibi bir tiptir. Ele alınan fıkralarda yoksul tipi vasıtasıyla genel olarak yoksulların yaşam şartlarından, yoksulluklarından utanmadıkları mesajı verilmektedir. Ancak zengin görünmeye çalışanlarla da alay edilerek bu durumun yanlışlığına dikkat çekilmektedir. Yoksul tipi,

çoğunlukla zengin sınıf ile çatışır ve keskin zekâsı sayesinde galip gelir. Yoksul tipi gündelik fıkra tiplerinden, maddi ve manevi olarak kötü durumda olan tipler arasında değerlendirilebilir (30, 32, 53, 57, 59, 60, 62, 69, 77, 153, 420, 507, 694).

Yıfriyür (Onbaşı): Cahil bir tiptir. Onbaşı tipi vasıtası ile üst rütbeli kişilerin olması gerektiği gibi tecrübeli, akıllı ve bilgili kişilerden oluşmaması eleştirilmektedir. Bu tip gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tipler arasında değerlendirilebilir (312).

Yuwaş (Miskin): Bir şey yapmaya hatta tepki vermeye bile üşenen, tembel insanları yansıtan tiptir. Fıkralarda seyrek rastlanan bu tip, gündelik fıkra tiplerinden herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler arasında değerlendirilebilir (515).

Zimagur/Yalçı (Irgat): İki tip olarak yer almaktadır. **1.Tip;** fakir, saf. **2.Tip;** pratik zekâlıdır. Irgat tipinde yoksulluk ortak noktadır. Ancak kimisi yoksulluğun yarattığı dezavantajı zekâsı ile ortadan kaldırırken kimisi de onu saflık penceresi ile yansıtmıştır. Bu tip, gündelik fıkra tiplerinden sanat ve meslekleri temsil eden tiplere girer (63, 104).

Bu değerlendirmeler sonucunda, mevcut fıkra tasniflerinden Dursun Yıldırım'ın tasnifi esas alınarak Tatar fıkra tipleri bu tasnife yerleştirilmeye çalışılmış; söz konusu tasnifte yer almayan bazı madde başları ilave edilerek kapsamlı bir tasnif denemesi yapılmaya çalışılmıştır;

2.5. Kazan Tatar Fıkra Tipleri Üzerine Tasnif Denemesi

1. Ortak Ferdi Temsil Yeteneği Kazanan Ferdî Tipler:

Türkçenin konuşulduğu coğrafi alan içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler: Huca Nasreddin (Bu çalışmada değerlendirilmemiştir)

- a) **Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler:** Aldar Köse, Ciren Çeçen.
- b) **Aydınlardan çıkan tipler:** Gabdilcabbar Kandaliy, Tukay, Rehmi Tilmaç.

c) **Mahallî Tipler:** Ekmeli, Eşti ile Meşti, Gülep Yenge, Mendi, Meşti, Mikiş, Mücip, Mokıt, tembel Hayritdin, hırsız Şekür, tembel gelin Periha, zeki kız Ülmez Sılu.

2.Zümre Tipleri: Köylü.

3. Azınlık Tipleri: Bir Çuvaş, bir Mari, Mari Kadını.

4. Bölge ve Yöre Tipleri: Tatar, Mari, Mari Kadını, Çuvaş.

5.Yabancı Fıkra Tipleri: Rus, Stepan amca.

6. Gündelik Fıkra Tipleri

a) **Aile fertleriyle alakalı tipler:** Ahretlik/iki ahretlik, Anne, asker annesi, üvey anne, çocuk, dünür, gelin, güvey, kız, kaynanana, ikiz, karı (eş), koca (eş), dede, kayınbaba, nine.

c) **Hastalıklı ve kötü tipler:** Ahmak, aksak (adam), casus, cimri, dilenci, falcı, hırsız, hımhım, iki yalancı, kambur, kör, kör Devlet, peltek, sağır, sarhoş, tek gözlü adam, yalaka, yalancı, hasta, sağır kör çıplak.

ç) **Sanat ve meslekleri temsil eden tipler:** Abbas Molla, Âlim, asker, avcı, arabacı, balıkçı, berber, bira satıcısı, camcı, çarıkçı ihtiyar, çarıkçı delikanlı, çavuş, çizmecî, çoban, dansçı, değirmen müdürü, dilenci, falcı, doktor, elekçi, fabrika müdürü, Gazizuv hafız, gündelikçi, hademe, hâkim, hekim, hemşire, hırsız Şekür, hizmetçi, ırgat, iki balta ustası, iki kömürcü, imam, işan, kadı, kâtip, kolhoz reisi, Mağazacı Yesevi, molla, muhasebeci, mühendis, müzisyen, nöbetçi, onbaşı, öğrenci, öğretmen, polis, piskopos, padişah, piskopos, ressam, Şahimolla, tabip, terzi, traktörcü, tüccar, vekil Melik, Veli molla, veteriner, ziraat mühendisi.

d) **Halk arasında rastlanan ferdî tipler:** Bu maddeye mensup fıkra tipleri, çoğunlukla belirli bir karaktere sahip olmayan, halkın çeşitli, huy, tepki ve duygularını yansıtan ve fıkralarda özel isimleriyle anılmış tiplerdir: Barıy, Cihanşa, Ehmedişa, Ehmet, Ehtem amca, Esmâ abla, Gabdılcaıbar, Gabdulla, Galevitdin, Gali, Galiulla, Gallem amca, Gani amca, Garif abi, Garifulla amca, Gayfitdin, Gaynicamal nine, Gaynitdin, Gaziz (ağabey, amca), Gıybedi, Gülcemal, Gülnisa teyze, Halide, Hayrullah, Heyritdin, Heyrulla, Höppenisa, Hupcamal nine, Hürmet,

İsmican Nine, küçük Nail, Maçı, Mähmüt, Melike, Minliabdilcabbarov, Murtaza, Musa ağabey, Mustafa, Ayı Necmitdin, Rehmi, Selime, Seyfi, Siray, Ümmigülsüm, Vahap, Yangir.

e) Herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler: Bu maddeye mensup fıkra tipleri, belirli bir karaktere sahip olmayan, halkın çeşitli, huy, tepki ve duygularını yansıtan ve fıkralarda halk arasında sıkça rastlanan tiplerdir: Ağa/Amca, amca, arkadaş/iki arkadaş, beş kişi, bir adam, çocuk, dede, kız, delikanlı/bir delikanlı, bir oğlan, bir yolcu, dindar, dokuz amca, ev sahibi, ihtiyar/yaşlı, kadın, komşu, misafir, miskin, nine, seyirci, yoksulun oğlu, zengin.

f) Maddi ve manevi olarak kötü durumda olan tipler: Bu gruba mensup tipler “hastalıklı ve kötü” olmamasına rağmen halk arasında sosyal açıdan alt tabaka sayılabilecek tiplerdir: Fakir, yoksul.

7. Moda Tipler: Yoldaş, kolhoz reisi (başkanı).

8. Yönetici ve üst düzey tipler: Asilzade, Buhara Emiri, Vekil Melik, kolhoz reisi(başkanı), Padişah.

9. Eş Kahramanlı Tipler: Yamuk ağızlı kız ile cüce delikanlı, Cemile nine ile Timirgali dede, Ali ile Veli, Ehmet dede ile Şemsiheyet nine, Eşti ile Meşti, Gayfulla ile Seyfulla, Nizam ile Nazmi, Musi ile Gıysi, Samat ile Zakir, Rehmi Tilmaç ile Kazan milyoneri uzun İbray, sağır, kör, çıplak, hasta-doktor, kadın-erkek, ağabey kardeş, karı-koca.

3. KAZAN TATAR FIKRALARININ GÜLME KURAMLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Fıkraların başında verilen numaralar, metin kısmında yer alan fıkraların numaralarıdır.

3.1. Kazan Tatar Fıkralarının Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Uyumsuzluk kuramı çerçevesinde yer alan fıkra metinlerinde kültürel algı üzerine kurulan uyumsuzluk, bireysel tecrübeler üzerine kurulan uyumsuzluk ve Bergson'un ifadesi ile mekanik uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Korkular, adaletsizlikler, aile ilişkileri, dinî ve siyasi eleştiri vb. insan hayatına dair kaygı ve sıkıntılar beklenenin tam tersi işlenmekte ve eleştirilen konunun hayatın olağan akışı ile çatışması dikkat çekmektedir. Kısacası çalışmada umulmayanın bulunması sonucu meydana gelen uyumsuzluk yoluyla oluşan gülme uyumsuzluk kuramı bağlamında incelenmektedir.

3. Hangi Babanızı Getireyim?

Bu fıkrada komik, hizmetçinin “Hangi babanızı getireyim?” sorusu ile oluşmaktadır. Burada standart durumun aksine, babanın birkaç tane olduğu algısının uyandırılmaya çalışılmasıyla ortaya çıkan gülmenin uyumsuzluk kaynaklı olduğu görülmektedir.

5. Neden Pilav Yemiyorlarmış?

Fransız Devrimi sırasında açlıktan ayaklanan yoksullara “ekmek yoksa pasta yesinler” diyen Kraliçe Marie Antoinette’i hatırlatan bu fıkra, uyumsuzluk kuramı çerçevesinde incelenecektir. Temel besinleri bulup karınlarını doyuramayan insanlara lüks sayılabilecek pilavın gayet doğal bir şey gibi tavsiye edilmesi dinleyicide gülme durumunun oluşmasını sağlamaktadır.

8. Hangimiz Padişah?

Burada bahsi geçen köylü Tatar Türklerinin deyimiyile “*bir katlı akıl*” sahibi bir kişidir. Yani hiçbir davranışının, söylemlerinin ne önünü ne ardını düşünmez, ayrıca görünen mananın altında başka bir mana olacağını da asla aklına getirmez. Böylece komik ve bununla birlikte gülme oluşur. Bu fıkrada da köylü, kendinin padişah olmadığını, köylü olduğunu bilmiyormuş gibi insanların önlerinde şapka çıkartmasıyla, yanındakinin padişah

olduğunu düşünmeyip kendinin de padişah olma ihtimalini ortaya atmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

9. Padişah ile Falcı

Bir insanın ölümü hiçbir zaman bayram olmaz. Lakin bu fıkrada, gelecekte haber almak için falcıya giden adamın aldığı cevap bu yöndedir. Falcı alay etmek koşuluyla olamayacak şeyi olur gibi söylemiş ve uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

11. Padişahlık Kime Kalmış?

Bu fıkrada iki türlü uyumsuzluk mevcuttur. Birincisi, bir padişahın çalışkan ve çevik olması onda aranan en önemli özelliklerdendir. Bu yüzden padişahın, en üşengeç oğluna tahtı devredecek olması beklenmeyen bir olaydır. İkinci beklenmeyen olay ise uykuya yatarken gözlerini yummaya üşenmesi de günlük hayat için düşündüğümüzde abartı ve gerçek dışı görünmektedir. Bu yüzden bu fıkrada iki düğümde de uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

13. Bir Kötünün Bir İyisi

Bu fıkradaki uyumsuzluk gayet açıktır. Savaşta güçlü rakip insanı korkutur. Hele zamanın koşullarına göre insan gücüyle yapılan bir savaşta durum daha da kritiktir. Düşman ordusunun sayıca üstün olduğunu duyan bir padişahın tedirginlik yaşaması, önlem alması beklenirken, cevaben “Çok güzel, gölgede savaşıyoruz”, demesi beklenmeyen bir durumdur. Bu cevabın dinleyicide oluşturduğu şok etkisiyle de gülme durumu oluşmuştur.

14. İşte O İlginç!

Bir sihirbazın bıçak yutması, herkes tarafından doğal karşılanır. Bunun nedeni ise herkesin sihirbazın illüzyon yaptığını düşünmesidir. Ancak padişahın vezirinin bütün filosunu yuttuğunu söylemesi uyumsuzluk durumunu oluşturmaktadır. Çünkü sihirbaz ya da büyücü olmayan bir insanın yiyecek dışında bir şeyler yutması akıl alır bir davranış değildir. Fıkradaki ayrıca padişahın vezirine eleştirisi görülmektedir.

15. Heykel Nasıl Akıl Veriyor?

Bu fıkradaki uyumsuzluğun nedeni fıkrada sözü geçen adamın heykelin ellerini “Bunun elleri, senatoya işini vermeden önce, işte şu ırmağa batıp öl, diye gösteriyor olmalı” sözleriyle yorumlamasıdır. Eğer hayatımız son bulursa geride kalan işlerimizi tamamlayamayız. Bu sebeple adamın ifadeleri doğal akışa uymamış ve bu uyumsuzluğun dinleyicide yarattığı şok ile gülme durumu oluşmuştur. Fıkrada ayrıca düzen eleştirilmektedir.

20. Kitabın Gücü Yok

Kanunların kişiye göre değişmeyeceği aşikârdır. Ancak fıkrada “Eğer süsen inek kadının ineği ise?” sorusu dinleyicinin zihninde bir terslik sinyali yaratmaktadır. Karşılık olarak verilen “Bu soruya kitap cevap vermiyor” cevabı ise uyumsuzluğun açık ifadesidir. Ve böylece beklenmeyen anda karşılaşılan uyumsuzluk gülmeyi oluşturmuştur.

Ayrıca politik mizah örneği olan bu fıkrada, toplumda adaletin sağlayıcısı olarak görülen kadının görevini çıkarlara göre kullanması eleştirilmektedir.

21. Yeşil Kaplı Kitap Ne Söylüyor?

Fıkrada kendi ot yığınının komşusunun sığırının ezdiğini yani zarara uğradığını duyan molla, karşı tarafa ceza vermeye kalkar. Ancak işin aslı belli olduğunda zararın mollanın sığırı tarafından komşuna verildiği öğrenilmektedir. Molla, bu durumda, kitapta ot yığınının etrafının çitle çevrili olması gerektiğinin yazdığını söylemiştir. Aynı durumun farklı kişilerin başına gelmesinin kuralları değiştirmeyeceğini bilen dinleyici, uyumsuzluğu fark eder ve gülme durumu oluşmuş olur.

Politik mizah ürünü olan bu fıkra, toplum düzenini sağlamakla görevli mollanın işini kendi çıkarları için kullanmasını eleştirmektedir.

22. Sonuna Kadar Ulaştırılan Hüküm

Politik mizah örneği olan bu fıkrada, toplumda adaletin, gayri nizami ve akla mantığa uygun olmayan şekillerde yürütülmesi eleştirilmektedir.

Fıkırada, fiçıya başı sıkışan öküzü kurtarmak için fiçının kırılması beklenir, ama öküzün başı kesildikten sonra fiçının kırılıp öküz başının oradan kurtarılmasıyla dinleyici şoke olur ve bu uyumsuz durum sonucu gülme oluşur.

23. Barabancılar

Barabançı sözünün iki anlamı vardır. İlk anlamı davulcu, ikinci anlamı ise harman makinesine deste atan kişidir. Bu fıkrada, zabıt kâtibinin kelimenin sadece birinci anlamını bilmesiyle oluşan uyumsuzluk oluşmuş ve güle meydana gelmiştir.

25. Aya Yetmezsin, Ölürsün

Burada komik, sestüş kelimeler sayesinde oluşmuştur. Fıkırada, Rehmi Tilmaç hasta olan İbray'a gökteki aya ulaşamayacağını söylemiş ancak Rehmi Tilmaç, otuz günlük zaman dilimini ifade eden “ay” olarak anlamıştır. Bu şekilde uyumsuzluk oluşmuştur ve gülme meydana gelmiştir.

27. Kime Nasıl?

Sağlık problemleri olan insan dışında bir toplumun mensubu tüm insanların yemek yeme alışkanlıkları ortaktır. Bunun dışında ise insanlar acıktıkları zaman da yemek yerler.

Bu fıkrada gülme durumunu oluşturan iki durum vardır. Birincisi, İbrahim'in, Rahmi Tilmaç'a hangi vakitte yemek yemenin doğru olduğunu sorması; ikincisi ise, Rahmi Tilmaç'ın yemek yemenin uygun olan saatlerin zenginler ve yoksullar için ayrı ayrı olduğunu söylemesidir. Gülme, alışkanlıklar ile sosyal gerçeklik arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır.

33. İki Türlü Değer

Ucuz mu yoksa pahalı eşyanın mı daha iyi olduğunu tartışmak başlı başına başına bir uyumsuzluk olmasına rağmen fıkrada asıl komik, zenginin verdiği cevaplar sayesinde oluşmuştur. Zengin ucuz eşyanın daha iyi olduğunu kanıtlamak için verdiği “*Ucuz eşya tabii ki, çünkü ucuzluğuna heveslenip onu işine yaramayan insanlar da alıyor,*” cevabı uyumsuzluğu oluşturmakta ve gülme meydana gelmektedir.

34. Allah Kendine Vermiyor ki!

Burada Allah'ın yoksula nasibini, zenginler vasıtasıyla yollaması ifadesiyle uyumsuzluk oluşmuş ve gülme meydana gelmiştir.

Politik mizah örneği olan bu fıkrada sosyal adaletsizlikler eleştirilmektedir.

35. Köpek Sürükle de Para Kazan!

Babası çocuğa “Köpeği sürükleyip para bul, ama birisinin kayığını çekme!” deyimini kullanarak öğüt vermiştir. Bu deyim, para kazanmak için en pis işleri dahi yapabilirsin ancak başka birisinin emri altına girme yani özgürlüğünü satma manasında kullanılmıştır. Ancak çocuk deyimini yorumlayamamış ve kullanılan kelimelerin temel anlamlarına göre hareket etmiştir. Böylece uyumsuzluk durumu oluşarak gülme meydana gelmiştir.

38. Vasiyet

Fıkroda inekler kaybolmuş, bulunmaması durumunda hizmetçiye verilmesinin vaad edilmesi, hayatın olağan akışına ters bir durumdur. Çünkü var olmayan yahut hâlihazırda sahip olmadığımız bir şeyi kimseye veremeyeceğimiz aşikârdır. Böylece uyumsuzluk durumu oluşmuş ve gülme meydana gelmiştir.

39. Uyanık Çoban

Fıkroda, ev sahibinin cimriliğine verilen tepki görülmektedir. Hınzır misafirin, ev sahibine şekerleri biraz daha küçük parçalara ayırırsa, sineklerin alıp kaçmasının mümkün hâle geleceğini söylemek için şekerini bağlamasıyla, uyumsuzluk ve buna bağlı olarak gülme durumu oluşmuştur.

43. Çalışkan Hizmetçi

Tek seferde yapılabilecek pazar alışverişi için üç kez pazara giden hizmetçi bu hareketinden dolayı iş düzenini bilmemekle suçlanarak azarlanmıştır. Daha sonra ağa hastalanmış ve hizmetçiden doktor çağırması istenmiştir. Hizmetçi, daha önceki eleştiriyi

göz önünde bulundurarak ölmemiş adam için ölürse duasını okuyacak mollayı ve mezarını kazacak insanları da çağırıştır ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

49. Yalakanın Tatlı Dili

Kazan'ın zenginlerinden bir adam, şişmanlığına bahane bulmak için hizmetçilerini çağırış, mantıklı bahanelerin hiçbiri zenginin hoşuna gitmemiş. Sadece yalaka bir hizmetçinin söylediği “Zengin efendi, sizin aklınız çok büyük. Dura dura aklınız başınıza sığamamaya başlayınca, midenize düşmüş, mideniz o yüzden şişkinleşmiş” cevabı çok hoşuna gitmiş. Ancak böyle bir şeyin mümkün olamayacağı algısı dinleyicide uyumsuzluk hissini yaratmış ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

52. Var Olan Şey, Evden Çıkar

Eve gelen akrabaya küçük düşmemek için evin yapısındaki ahşapları söküp yakan ev sahibi misafirin “Eviniz ısınmış yoksa odun mu aldınız?”, diye sorması üzerine üstün görünüp açığını göstermeme niyeti ile “Var olan şey, evden çıktı, köşeyi söküp yaktık”, diye cevap vermiş ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

54. Biz Fakir miyiz ki?

Fakir bir adamın kendini zengin göstermeye çalışmasını ele alan fıkrada, adama bir gün bir misafir gelmiştir. Misafirin atının koşumlarını çıkarmak için dışarı çıkması gereken oğlunun üzerine giyecek bir şey bulamaması sonucu fakir olduklarının anlaşılmasından korkarak kendince zengin olduğunu ispatlamak isteyip çocuğu azarlamış, annesinin kürkünü giymesini söylemiş. Ancak zengin olmaları durumunda çocuğun kendine ait bir kürkünün olması gerekir. Yani bir taraftan çocuğun kürkünün olmadığını da söylemiş ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

55. Sır Vermezmiş

Bu fıkrada kurnaz bir adamın kıvrak zekâsıyla sırrını saklamak istemesi konu alınmıştır. Yaptığı evin temelini malzemesini (toprak, ahşap vs.) soranlara “Ana baba

selamı ile” diye cevap vermiştir ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

57. Rahata Dayanamadı

Yoksul bir adamın karısının kaçışından sonra, komşuları adama karısının neden gittiğini sormuşlar. Adamın verdiği cevabın içeriğine bakıldığı zaman, kadının aşırı yoksulluktan kaçtığı anlaşılmasına rağmen, adamın kadının rahatlığa dayanamadığını söylemesi üzerine, uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

58. Her Zaman Düzenli

Fakir bir öğrencinin yazın cilen denilen, genişçe dikilen palto benzeri bir kıyafet giymesi üzerine, yaşlı kadın buna nasıl terlemediğini sormuş. Öğrenci: “Bir kat o, ebe” diye cevap vermiş. Bu öğrenci kışın rüzgârında da aynı çileni giyiyormuş. Bunun üzerine, yaşlı kadın nasıl donmadığını sormuş. Öğrenci buna cevaben “Çuhadan o, ebe” demiş. Sonuç olarak iki zıt mevsimde aynı kıyafeti giyilmesi ve her iki mevsim için ayrı bahaneler sunulması ile uyumsuzluk meydana gelmiştir ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

60. Merkezine Geçmiş

Fıkırada komik, kelime benzerliğinden oluşmuştur. Hasta döşeğinde yatan kişiye tövbe et anlamında “imanını söyle” dendiğinde, onun kelimeyi, toprak vergisi olan “imana” anlamasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

68. Sıradan Yürüyorum

Fıkırada komik kelime oyunu ile oluşmuştur. Adamın dilenciye “Zenginin yanına gir” demesi ile kastettiği şey, bir zenginin yanında işe girmesidir. Ancak dilenci bunu dilenmek için yanlarına gitmek olarak algılamış ve “Şimdi ben zenginini yoksulunu seçemiyorum, sıradan hepsinin yanına giriyorum” demiş ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

69. Olurdum Başkan...

Fıkırada komik söz oyunu ile oluşmuştur. Fıkırada iki yoksuldan birinin diğereine yönelttiğı “Kim olmak istiyorsun” sorusuna karşı verdiği “Olurdum türe, yiyeceğı öyre, olurdum töre, üstüm başım perişan, diye cevaplaması ile komik oluşmuştur. Hem ses benzerlikleri hem de kavramların uyumsuzlukları komik oluşumunu desteklemiştir ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

72. Aklındaki Dilinde

Fıkırada çok acıktıkları için sabırsızlanıp “Ne zaman varıp ulaşacağız şimdi. Ekmekciğı süte doğırdım sonra karıştıra karıştıra yerdim” diye yemeğı hayal eden kadına, kocası “Ne, sen sütü şimdiden karıştırmaya başladın”, diye bağırımış. “Gün sıcak, gidilecek yer uzak, ekşitirsin” diye gerçekten yemeğı yiyormuş gibi kızması üzerine, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

75. Sebep

Fıkırada evin çatısının yağmur yağarsa evi su basabilecek kadar açık olduğu anlaşılıyor. Kiracı durumun ciddiyetini ev sahibine anlatmış. Eğer çatıyı biran evvel kapattırmazsa herkesin suya batacağını söylemesi üzerine ev sahibi çatıyı yaptırmamak için konuyu anlamazlıktan gelip onların şemsiyesinin olmadığını söylemiş.

Şemsiyeleri olsa dahi yağmur eve yağar ve sonunda evi su basar. Burada ev sahibi uyumsuz bir cevap vererek çatıyı yaptırmayacağını ima etmektedir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

76. Sürüklemek Neden

Oğlundan üstü kapalı bir şekilde para isteyen adama karşılık oğlunun para vermemek için verdiği cevap sayesinde uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

77. Ona Güven Yok

Ormandan odun taşıyan adamın, imamın “Allah kuvvet versin” dileğine sinirlenmesi üzerine verdiği cevapla uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

Burada imamların fiziksel hiçbir işle uğraşmamaları da eleştirilmiştir. Çünkü başka bir insan olsa muhtemelen köylüye yardım ederdi. Ancak fıkrada, imamlar sadece “Allah versin demekle yetinirler” mesajı verilmektedir.

79. Aşağıdan Tenkit

Fıkrada kadının Allah ile olan samimiyeti dikkat çekicidir. Allah’tan keçisinin yemini çalan eşeği öldürmesini istemiş. Eşek yerine keçi ölünce kadın, sanki Allah onun istediği şeyi yapmak zorundaymış gibi Allah’ı tenkit etmiş ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

80. At Kuyruğunu Tutmayacak Hâli Yok

Bu fıkrada komik, at kuyruğu ve hak buyruğu kelimelerinin söyleniş bakımından benzerliği (secili ifade) dolayısıyla oluşmuştur. Ayrıca mezardaki adamın kendini soba başında sanması onun cehennemde olduğuna ve hak buyruğunu at kuyruğu anlaması da iman yönünden zayıf olduğuna işarettir. Fıkrada uyumsuzluk kuramı doğrultusunda komik oluşmuştur.

81. Peygamberin Kendine Olsun

Fıkrada açlık yıllarında sürekli mercimek yemekten bıkan bir adamın serzenişine karşı, yaşlı bir amca ona, mercimeğin üzerinde peygamber duası olduğunu hatırlatmasına karşın, adamın sanki peygamber kendinin çok mercimeği olsun diye dua etmiş gibi davranarak “Mercimeğe peygamber dua etmişse, kendinin olsun” cevabını vermiştir. Böylece uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

84. Sol Ayağın Günahı

Fıkıradaki uyumsuzluk durumu ile iki yerde karşılaşılmaktadır. Birincisi bahsedilen adamın cennete girmesine rağmen bir ayağının dışarıda kalmasıdır. İkincisi ise günahı olan insanın cennete gittiğinin düşünülmesi, ancak günaha aracılık eden uzvunun dışarıda kalmasıdır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

88. İhlâslı Namaz

Bir adamın namaz kılariken ansızın selam verip başka bir meseleyle ilgilenmesi dini kurallara uymayan bir harekettir. Böylece uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

97. Batarsın Batmasına da

Fıkıradaki açıklıktan ve susuzluktan iyice sinirlenen Çuvaş bir adamın güneşe gözdağı vermek için söyledikleri ile komik oluşmuştur. Bir insanın güneşle konuşması mümkün değildir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

100. Kör Tavuğa Her Şey Buğday

Hacca giden bir insandan yapması beklenen şey hac ibadetlerini yerine getirmesidir ancak fıkradaki adamın Mekke’de sadece hurma satan Arapları görmesi, olağan dışı olduğu için dinleyicide bir şok yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

102. Bismillahlar Nereye Göçmüş

Köydeki ev sahibi kadın, orman bekçisinin haddinden fazla besmele çekmesi üzerine, köydeki tüm besmelelerin ona göçtüğünü söylemesi üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

105. Gönlü Olsun

Fıkıradaki gülme, iki düğümde oluşmuştur. Birincisi, dine inanmayan kişilere siz kâfir misiniz diye sorulmasının yarattığı beklenmedik etki ile oluşan gülme durumudur. İkincisi ise, mollaya dua diye hacçıkarmayı düşünmeleri ile oluşan gülme durumudur. Böylece iki düğümde de gülme uyumsuzluk kuramı bağlamında oluşmuştur.

108. Kurtarıcı

Medrese eğitimine gönderme yapan fıkrada, adamın kendine ait olmayan atı tutup hizmet hakkı istemesi ve atın medreseye girmesi durumunda eşek olacağını iddia etmesi üzerine uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

112. İş Geçince

Fıkıradaki medrese eğitimine gönderme yapılmaktadır. Öğrencinin yanlış yazdığı kelime yüzünden eleştiride bulunan hocasına karşı vermiş olduğu cevap ile medresede ömür boyu sadece bir kelime öğretildiği algısı meydana gelmiş ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

114. Dindar Adam

Kendini dindar göstermek isteyen bir adamın namaz kılıyor gibi görünmesine karşın insanlara cevap vermesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

115. Mucize

Fıkıradaki iki uyumsuzluk noktası vardır. Birincisi mezardaki birinin konuşması ikincisi ise mollaya sarıklı eşek denmesidir. Din adamlarını eleştiren fıkrada gülmenin uyumsuzluk kuramı bağlamında oluştuğu görülmektedir.

122. Ahmet'i Ahmet

Fıkıradaki mollaların çıkarıcılığına gönderme yapılmaktadır. Mollanın, insan yerine nesneyi tercih etmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

123. Sadece “Al” Diyeni Seviyor

Mollanın açgözlülüğüne gönderme yapılan fıkrada, mollanın canı pahasına hiçbir şeyini vermemesi üzerine oluşan şok ile uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

124. Öküz Ne Sebep İsyana Etmiş?

Fıkrada yine mollalar eleştirilmektedir. Mollanın her şeyi kendine almak istemesi açgözlülüğüne, öküzü yerinden kaldıramaması beceriksizliğine bir eleştiridir. Fıkrada öküzün, mollanın kendini sahibinden ayıracağını duyar duymaz kalkmasıyla, uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

127. İşimiz Yok Bekleriz

Açgözlü din adamlarını eleştiren fıkrada, molla ve müezzinin kazanç sağlamak için diri adamın başında ölmesini beklemesi ile uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

128. Kimde Ne Derdi?

Açgözlü bir mollanın fakir bir adamın ölümüne duyduğu üzüntünün nedeninin sadaka alamayacak olması, dinleyicide uyumsuzluk bağlamında bir şok yaratmış ve gülme durumu oluşmuştur.

129. Yoksuldan Yapağı

Açgözlü mollalara gönderme yapan bu fıkrada, mollanın karşısındaki kişi yoksul dahi olsa ondan hizmet karşılığı beklemesi eleştirilmektedir. Mollanın, kendine bir şey olması durumunda gelip gelmeyeceği konusunda tedirgin olan adam, önceden mollayı denemiştir. Mollanın ancak üçüncü çağırışta gelmesi, işini din adamı gibi değil tüccar gibi yaptığını işarettir. Yoksul adam din adamlarına vereceği eşyaları sıraladığında molla, yoksuldan ne alırsa kâr olacağını ima etmiş ve uyumsuzluk kuramında gülme durumu oluşmuştur.

130. Herkesin Kendi Derdi

Yine mollaların hayra değil paraya önem vermelerini, açgözlülüklerini eleştiren bir fıkra örneğidir. Fıkroda karısıyla barışmak için mollayı çağıran bir adamın daha sonra hocaya karısıyla barıştığını, kendisine gerek kalmadığını söylemesi üzerine, molla, adamı, kendisinin sadaka parasına göz dikmekle suçlamıştır. Bunun üzerine uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

132. Seni Sevse Ne Onu Sevse Ne...

Bu fıkroda da işini yapmak değil kazanç sağlamak derdinde olan mollaların eleştirildiği görülmektedir. Fıkroda kadın, mollaya kocası ile arasını düzeltmesi için para vermiştir. Bunun karşılığında molla da kadına muska yazıp vermiş ve boynunda taşımasını söylemiştir. Kadın ile kocasının arasının tesadüfi bir şekilde düzelmesi sonucu muska meşhur olmuş ve çoğaltmak için açtıklarında içerisinde dua ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmayan bir yazı yazıldığı görülmüştür. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

133. Fikirsiz

Fıkroda molların kazanç sağlamak için herkesin her söylediğini onaylaması eleştirilmiştir. İki kişi mollaya birbirinin tam zıttı olan iki soruyor ve molla ikisinin de söylediklerinin doğruluğunu onayladığında, karısı bunun nedenini sormuş ve onun da haklı olduğunu söylemiştir. Hepsinin birden haklı olması mümkün olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur. Bu fıkra Nasrettin Hoca fikrasından molla fikrasına dönüşmüştür.

135. Oruç Fitresi

Fıkroda mollaların ve ailelerinin ibadetlerini yerine getirmemeleri eleştirilmiştir. Bir adamın ramazan ayında molların evine fitre vermeye gitmesi ve molların hanımının evde oruç tutan kimsenin olmadığını söylemesi üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

138. Hayır Alma Usulü

Bu fıkrada din adamlarının bilgisizliği ve halkı kandırmaları eleştirilmektedir. Gelenekte Tatar köylerinde mollanın hanımı da kız çocuklarına eğitim verdiği için dinî bilgiye sahip olur. Fıkrada mollanın hanımı, bilgisiz olduğu için komşu köyün mollasına gitmiş ancak mollanın öğretmeye çalıştıklarını da öğrenememiş. Bunun üzerine komşu köyün mollası bu kadına sadece beşe kadar sayıp sonra beşten de geriye sayarsa insanların onu çok bilgili bir kişi olarak göreceğini söylemesi üzerine uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

139. Bazen Şeytan da Doğru Söylüyor

Fıkrada din adamlarının kendi çıkarları için dinî kuralları dahi hiçe saymaları eleştirilmektedir. Hocanın kendi çıkarı söz konusu olduğunda, şeytanın da bazen haklı olabileceğini söylemesiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

141. Vaktine Bakarak

Fıkrada din adamlarının çıkarları için her şeyi kılıfına uyduracakları işaret edilmektedir. Mollanın önce kötü dediği şeye kendi çıkarı ile uyuştuğunda iyi demesi ile uyumsuzluk bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

151. Yemek ile Sevilen Molla

Din adamlarının bilgisizliğini eleştiren bu fıkrada, köye yeni gelen mollanın göreviyle hiçbir alakası olmamasına rağmen misafirlige gittiği yerlerde yapılan bütün yemekleri beğenmesi nedeniyle sevilen bir molla olması uyumsuzluk durumu oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

152. İşte O İlginç

Bu fıkrada açgözlü din adamlarına gönderme yapılmaktadır. Bir ekmekle tüm köy halkının doyması gibi bir mucizenin sıradan görülerek, bütün köy halkının bir tane mollayı doyuramadığının söylenmesi üzerine gülme durumu oluşmuştur. Uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmaktadır.

155. Mollanın Nefesi

Bu fıkrada da mollaların açgözlülüğü eleştirilmiştir. Mollanın meclis lafını duyar duymaz her şeyi unutmaması olağan değildir. Bu açıdan bakıldığında uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

156. Hamut Bağı Neden Yapılır?

Fıkırada mollaların meclis meclis gezip sofralardan kalkmaması eleştirilmiştir. Bir insanın kursak derisinin hamut bağı yapılması olağan bir durum değildir. Bunu duyan dinleyicide/okuyucuda oluşan şok sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

164. Baca Kapatınca

Fıkırada bilgisiz mollalar eleştirilmektedir. Mollayı sınamak için yatsı namazının ne zaman okunduğu sorulmuştur. Genç molla, baca kapanınca cevabını vermiştir. Herkesin bacasını kendi işi bittiği zaman kapattığı bilindiği için uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

168. Belhiye

Fıkıra “dervişin fikri ne ise zikri de o olur” atasözünün ispatıdır diyebiliriz. Müezzinin sabah namazına sevdiği kızın ismini karıştırmaması beklenmeyen bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

169. Teşekkür Yerine Sığır

Açgözlü bir mollanın, halka her şeye teşekkür etmek yerine inek de vermelerini söylemesi üzerine beklenmeyen bir durum oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

170. Birisinden Birisi Seçiyor

Mollaların cahilliği ve açgözlülüğünü hedef alan fıkrada bir mollanın kendi yazdığı mektuba okuma parası da alması beklenmeyen bir durum olduğu için dinleyicide/konuşmacıda şok etkisi yaratmaktadır. Bir diğer şok ise mollanın yazdığı mektubu okuyamaması ile oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

171. Öyleyse Annenin Söylediği Gibi Oku

Fıkrada cehalet eleştirilmektedir. Öğretmen, önceki dersin tekrarını yaparken öğrencinin kendi öğrettiği gibi okumadığını fark ederek kızmıştır. Ancak öğrenci evde annesinin kendi söylediği gibi düzelttiğini söylemesi üzerine öğretmen konuyu kapatarak annesinin söylediği gibi okumasını söylemiştir. Bu şekilde cahilliğini kabul etmiş ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

173. Çıt Eder

Yalaka bir dindarın sırf mollaya yaranmak için Kur'an üzerinden pire geçmesi durumunda ne olacağını sorması üzerine, mollanın dinî bir cevap vermesi gerekirken "çıt" der demesi beklenmeyen bir cevap olmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

174. Söz Yokluğunda Söz Olsun

Bu fıkrada da yalaka dindarlar eleştirilmektedir. Sırf mollanın gözüne girmek için mantıksız sorular sormaktadırlar. Burada yine öyle bir soru üzerine molla, yalaka köylüyü beklenmeyen bir şekilde terslemiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

175. Büyük Olur

Fıkrada yine cahil bir dindarın mantıksız soruları sonucu, molla en az soru kadar mantıksız bir cevap vermiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

176. Gerçek İlmî Cevap

Fıkırada mollaların cehaleti eleştirilmektedir. Kuyruklu yıldızın durma sebebine mollanın “yorulmuştur” cevabı beklenmeyen bir cevaptır. Böylece dinleyicide/okuyucuda bir şok oluşmuştur. Sonuç olarak uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

181. Yaramamış Sonra

Fıkırada camları kırılan molla, evine çağırıldığı camcının ayakkabılarının çamurlu olduğunu görmesi üzerine, ondan ayakkabılarını çıkarmasını istemiş. Molla çorapları da çamur içerisinde görünce, ev batmasın diye onları da çıkarmasını istemiş. Ancak camcının, mollanın cam kırıklarına basıp ayakkabısını ve çorabını camlar kesmesin diye çıkar dediğini düşündüğü anlaşıldığında, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

187. Fare İlacı

Fıkırada, bir adamın kızıl balçığı fare ilacı olarak satması olağan dışı bir olaydır. Ayrıca bu ilacın kullanılmadan önce farenin on dakika kaynar suda beklemesinin gerektiğini öğrenen dinleyici/okuyucu şok olur. Fıkırada böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

188. Bana Sana Yardım

Fıkırada parası olmayan bir adam, kendinden borç isteyen dostunu daha fazla istemesi için yüreklendirir, sonunda da elli sum akçe isteyen arkadaşına hiç parasının olmadığını söyler. Bu beklenmedik olay sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmaktadır.

191. Açık Söz

Generalin hatalarını gördüğü çavuşa vurması üzerine çavuş, sanki general ile aynı rütbedeymiş gibi, bu durumun askerler arasında itibar kaybı yaratacağını söylemesi

generali güldürmüştür. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

192. Kolay Manevra

Fıkırada arkadaşının kendisinden para istemesinin ardından, kahramanın konuyu ansızın değiştirip çocuklara getirmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

194. Kolay Cevap

Fıkırada kurnazlık hâkimdir. Hekimden borcunu istemeye gelen teyze, hekimin parası olmadığını duyunca bir komşudan istemesini söylemiştir. Bu durumda hekim biraz sıkıntıya girse de hemen aynı teyzeden tekrar borç ister. Aynı kişinin borcunu ödemek için yine ondan borç istenmesiyle beklenmeyen bir durum oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

200. Uyanık Çizmeci

Fıkırada çizme yapma işinin ne kadar zor olduğunun sorulması üzerine çizmeci yemekleri saymaya başlıyor ve et pişirirse çizmenin kendisinin yürüyeceğini söylüyor. Çizme ile yemek arasında bir bağlantısı olmadığı için dinleyicide/okuyucuda, verilen cevap bir uyumsuzluk yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

201. Uyanık Adam

Ölmek üzere olan bir adamın, arkadaşına saatini vererek öbür dünyada lazım olmayacağını söylemesi beklenmeyen bir durumdur. Beklenen “anı olsun, taktıkça beni hatırlarsın” gibi ifadelerdir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

203. Saç Sakal Neden Ağarıyor?

Fıkırada başın çok çalışması durumunda saçın; ağız ve yanakların çok çalışması durumunda ise sakalın ağarmasına sebep olacağı cevabı dinleyici/okuyucuda beklenmeyen bir şok yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

208. Kesmesi Yasaksa Yolarım

Fıkırada bir orman bekçisinin köylüye ağaçları neden kestiğini sorması ağaç kesmenin yasak olduğunu işaret etmektedir. Ancak köylünün verdiği cevapla bunu hiç anlamadığı anlaşılmaktadır. Köylü, bekçiye bir dahaki sefere kesmek yerine ağacı yolayacağını söylemiş ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

213. Hiçbir Şey Olmazsa Et Yağ da Olur

Fıkırada kadın, kocasına yemek için patatesin yetişemeyeceğini söylüyor. Adam ise sanki patates diğerlerinden daha değerli, daha zor bulunan bir yiyecekmiş gibi illa ki patates olmasına gerek olmadığını et, yağ, süt, yumurta gibi yiyeceklerin de olabileceğini söyleyerek doğal akışta beklenmeyen bir cevap vermiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

217. Uyanık Asker

Kumandanın askerlere nöbet ile alakalı sorduğu soruya “uyumazdım” diyerek cevap vermesi dinleyicide/okuyucuda bir şok oluşmuştur. Çünkü insanların normal olarak nöbette zaten uyumamaları gerekmektedir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

218. Usul

Uyuyamayan bir adama sayı saymasını öneren arkadaşı, durumunu öğrenmeye geldiğinde adamın sabaha kadar saydığını ve uyuyamadığını öğreniyor. 17420’ye kadar saydıktan sonra iş vaktinin geldiğini ve adamın bir dakika bile uyuyamadığını duyan

dinleyicide/okuyucuda şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

219. Horasan Tembelleri

Fıkırada tembellerin istek ve konuşmalarının olağan akışa uymaması dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamına gülme durumu oluşmuştur.

220. Arkalarını Ateş Sarınca

Fıkırada, bir adamın üzerinde yattığı samanın yanmasıyla bağırarak yerine, yanındaki arkadaşına onun yerine de bağırmadığı için kızması beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

221. Kuru Ekmeğin Yumuşatılmış mı?

Fıkıradaki tembel tipinin diri diri gömülmek istemesi ve mezarlık yolunda giderken bir adamın verdiği kuru ekmeğin yumuşatılıp yumuşatılmadığını merak etmesi, hayatın normal seyrine uymadığından dolayı dinleyicide/okuyucuda bir şok yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

223. Tembel Kız

Fıkırada, misafir geleceği için annesinin giyinmesini söylediği tembel kızın, misafir gelmemesi hâlinde boşuna giyineceğini söylemesi beklenmeyen bir tepkidir. Dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratan bu olay sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

224. Dinlenilmiyor

Fıkırada, adamın uyumayı da bir iş olarak görüp uyurken dinlenemediğini söylemesi ile dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

232. Düşünce Kalkmak Lazım

Tembelliğinden evinin yanmasına sebep olan kadın, evinin yandığını duyunca acele etmeden dönüyormuş. Daha sonra insanların ona koş demeleri üzerine koşarsa düşebileceğini söyler. Evi yanan bir insanın var gücüyle evine koşması beklenirken bu tembel kadının koşarken düşerse kalkmaya üşenmesi ile komik oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

234. İsmikey'in Acelesi

Ateş almaya gittiği komşuda üç saat boyunca uyuyan kadın, eve döndüğünde yemek çoktan pişip yenmiş olmasına rağmen acelesinden kafayı oynattığını söylemiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

235. Vakti Yok

Kuyunun yanında oturan iki kadına birinin kocasının içeride oturmasını söylemesi üzerine, vaktin olmadığını söylemesiyle beklenmeyen bir durum oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

236. “Eli Çabuk” Kadın

Konuşmak için komşuya giden kadın, kocasına ocağa koyduğu yemeğe bir dakikalığına bakmasını söylemiş. Bu kadın konuşmayı çok sevdiği için kısa sürede dönmesi mümkün değilmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

237. Kesin Çözüm

Komşularını bezdiren kadının kocasına, akşam onu evden çıkarmaması için ricada bulunmuşlar. Adamın ise karısını sabah evde görmediğini söylemesi ile kadının hiç eve gelmediği anlaşılıyor. Böylece uyumsuzluk durumu bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

243. Tembel Heyritdin

Kolhoz başkanı, Tembel Heyritdin'e neden geç geldiğini sorması üzerine, o, erken çıkacağını söyleyerek verilmesi beklenen en son cevaplardan birini vermiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

245. Tembel Fikri

Bir tembel halka çatının üzerindeki otları yolmak için, sığırları çatıya çıkarmalarını; sütlerin ekşimemesi için sığırları kar çukuruna koymalarını önermiş. Önerilere uyulması durumunda evin çatısının çökmesi ve sığırların ölme ihtimali kuvvetli olduğundan öneriler şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

247. Tembel “Duman Çıkartıyor”

Fıkıradaki deyim yanlış yorumlanmasıyla gülme unsuru doğmuştur. Babası oğlunun güçlü ama tembel oluşuna sitem etmek için “ömür süremezsın” manasında kullanılan “duman çıkaramazsın” tabirini kullanmıştır. Ancak oğlunun bunu gerçek anlamıyla yorumlamasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

248. Ağ Altında

Balık ağı altındayken zaten dışarıda olan insanların kendilerini içerde sanmaları ve dışarıdaki havaya bakmak için ağdan parmak çıkarmaları normal düzende beklenmeyen tepkilerdir. Böylece dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratarak uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

251. Arabadan İnmezsen, Soba Başından Düşersin

Olmayan bir şey için kavga edilmesiyle dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

262. Önceden Görmek

Fıkıradaki, domuzların sıskalığına sebep olarak yavrulara yer olmamasının gösterilmesi, hayatın olağan akışında beklenilmeyen bir cevaptır. Bu cevap neticesinde dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

265. Dünyada Ne Olmaz!

Bir insanın çizmesi çalındığında eldivenini ayağına giyinmesi beklenmeyen bir durumdur. Bu durumla karşılaşan dinleyici/okuyucu şoka uğrar. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

266. Sanat Galerisinde

Fıkıradaki, ressamın yaptığı resimlerdeki insanları eğer yüzleri dönük çizerse onları göreceğini düşünmesi ile şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

276. İlaç Hakkında

Yıllardır doktorların kendisine içmesi için verdiği ilaçları saklayan kadın, onları içmesi durumunda çoktan ölmüş olacağını ama olanları kullanmadan daha çok yaşadığını söyleyerek kendi aklını övmüştür. Böylece üstün durumda gözükürken ilaç kullanmayacağı hâlde doktora gitmesi ve ilaçları biriktirmesi iy uyumsuzluk kuramı bağlamında ülme durumu oluşmuştur.

277. Uzun Süre Dönemez

Benzin içtikten sonra sürekli kendi etrafında dönmeye başlayan kedisi için veterinerine giden kadına doktorun söylediği şey, hayatın olağan akışında gerçekleşmesi mümkün olmadığı için dinleyicide/okuyucuda şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

278. Güvenilir Çare

Mide ağrısını tarif ederken içine sıçan girdiği şüphesini doktora söyleyen hastaya doktorun verdiği cevap, alışıldık bir cevap olmadığından, dinleyicide/okuyucuda şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

280. Kimi İyileştirmek Gerek

Fıkırada birinin bir şeyi iki gördüğü için çare aramak üzere gittiği doktorun bir şeyi dört görmesi ile şok durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

281. Hasta ile Doktor

Gittiği doktorun hasta olduğunu gören adam o doktora iyi bir doktor olmadığı gerekçesi ile muayene olmamıştır. Normalde doktorlar da insan olduğu için hastalanabilirler ancak onlardan beklenen daha çabuk iyileşmeleridir. Bu hasta, doktora insanüstü muamele yaptığı için dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

284. Kendi Ayıbını Kendi Bilir

Fıkırada mezarlıktan geçerken utanan doktor, bu utancın sebebinin orada yatan insanları kendisinin tedavi ettiğini söylemesiyle dinleyicide/okuyucuda bir şok yaratmış olur. Tedavi gören kişilerin normal şartlarda ölmemesi beklenirken tam tersinin olması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

285. O da Okuyor

Her gün kütüphaneden kitap alan bir insanın o kitapları okuduğu düşünülür. Ancak bir gün görevlinin adama matematik kitabı hakkındaki fikirlerini sorması ile adamın kitapların sadece kapağına baktığı anlaşılmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

288. Kendine Benzetip

Melik adında bir vekil, koyunların çıkardığı “me” sesinin onlara verilen yem ile alakalı olduğunu düşünerek onlara bakan kıza, daha fazla yem vererek “meliik” demelerini sağlamasını söylemiştir. Bu mümkün olmayan istek sonucu dinleyici/okuyucu şaşırır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

311. Ninenin Kaygısı

Kırda traktör nöbetçisi olan adam, görev süresi bitmesine rağmen eve dönmemesinin sebebi olarak, sığırın traktörü tepmesi olduğunu söylemiş. Eşi ise borç olacağını düşünerek kaygılanmış. Hayatın olağan akışında kocasının durumunu sorması beklenen kadının borç için kaygılanması beklenmeyen bir tepkidir. Bu uyumsuzluğun dinleyicide/okuyucuda oluşturduğu şaşkınlık, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

312. Baş ile...

Savaşa alınan üniversite öğrencilerinin düzen sırası oluştururken farklı yönlere doğru dizilip sıraya girmeleri sonucu sinirlenen onbaşının üniversitenin aksine askerlikte baş ile çalışılması gerektiği fikri, doğruyu yansıtmadığından beklenmeyen bir cevap olmuştur. Böylece dinleyicide/okuyucuda oluşan şok sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

313. Büyücü Nefik

Fıkırada karşı tarlada on beş hektar çavdarın biçilip bittiğini gören dedenin bu durumun peşine düşmesiyle gelişen olaylar komiği oluşturmuştur. Dede, kimin biçtiğini sorunca bir adam ona “lafet” demiş ancak o dede “lafet”in Rusçada biçme cihazı demek olduğunu bilmiyormuş ve “Nefik” diye anlamış. İlk komik bu yanlış anlaşılardan oluşmuştur. Diğerleri ise dedenin bu kadar kısa sürede o kadar büyük tarlayı biçtiği için Nefik’i büyücü olarak adlandırmasıdır. Son olarak ise traktör şoförünün büyücü Nefik diye biri olmadığını, biçicinin adının Reşit olduğunu söylemesiyle yanlış anlaşılmalarda dizisi son bulmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

314. Otur da Git

Fıkırada traktör sürme eğitimi almış bir adamı izlemek için toplanan köylülerin adamın traktöre binip gitmesi ile tatmin olmamaları sonucu komik oluşmuştur. Köylülerin traktör sürerken daha çok şey beklmeleri dinleyicide/okuyucuda bir şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

315. Neden?

Askerdeyken rüyasında sürekli çavdar tarlası gören delikanlı dönünce de hep kaz görmesi üzerine rüyalarını yorumlatmak için falcıya gidiyor. Falcının çavdar ve kaz sembollerini yorumlaması beklenirken o, aksine beklenmeyen bir cevap verdiği için şok yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

316. Rüya Yorumlatmış

Fıkırada bir kadın rüyasında gördüğü buzağının ne anlama geldiğini öğrenmek için komşusuna gitmiş. Komşunun buzağı büyüdüğünde sığır olacağını söylemesiyle uyumsuzluk oluşmuştur. Aslında rüya tabirinde genç buzağı bir semboldür, ama burada gerçek anlamı verildiği için beklenilmeyen bir cevaptır. Böylece şok oluşmuş ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

318. Cepheden Dönünce

Bu fıkrada asker, döndüğünde 1941-1945 yılları arasında Hitler'le yapılan savaştan bahsederken o sırada kendilerinin Ural tarafına gittiklerini söylemiştir. Ancak bu savaş Ural tarafında olmadığı için bu beklenmeyen bilgi sonucu dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

319. Asker

Fıkırada dokuz yıl Beşbalta'da askerlik yapan adama Kazan'dan başka nereler olduğunu sormuşlar. Adamın buna cevap olarak Beşbalta'nın dünyanın sınırı olduğunu söylemesi ise beklenmeyen bir cevaptır. Bunun sonucu sonucu dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

323. Uykusuzluktan İnançlı İlaç

Fıkıradaki uykusuzluk çeken adama verilen ilaçların faydalı olmadığını gören bir adama hocanın uykusuzluk çeken bir insana en fazla koyun sayması tavsiye edileceği bekleneceğinden dolayı, hasta adamı hocanın konferansına çağırması ile dinleyici/okuyucu şaşırmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

327. Başın İki Olsa Gidersin

Fıkıradaki yol soran Rus'a cevap veren ihtiyar Tatar Rusça bilmediği için cevabını Rusça ve Tatarca'yı karıştırarak vermiştir. Yol "hırsızlar çukuru" ile "kaçkınlar ormanı" boyunca gidip mezarlık yanına çıkıyormuş. Ancak Tatar, "Vät, İnakum, tup-turıga tup paşul, kirtä buylap yul paşul, dübir dübir praşul, nalüva çükır ukral, naprava İis udral, nİmnuşka payduş umiral⁴" cevabını vermiştir. Tarifi tam olarak anlamayan Rus adam korkup gitmekten vazgeçip evine dönmüş. Yanlış anlaşılma sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

328. Komşunun Kedisi de Tavşan Tutar

Rusça bilmeyen kadın, misafiri olduğu evin sahibiyle konuşamamış ve duygularını ifade edememiştir. Etrafta koşturan çocukların akıcı Rusçası ise kadını kıskandırmış ve şaşırtmıştır. Rus çocukların Rusça bilmesine şaşırmayla oluşan komik uyumsuzluk kuramı bağlamında açıklanabilir.

329. "Vurup Dövüp"

Fıkıradaki komik, Tatarca ile Rusça kelimeler arasında oluşan ses benzerliğinden dolayı yanlış yorumlama sonucu meydana gelmiştir. Rub bir para birimi olan ruble anlamına gelmesine rağmen Tatar kadın *vurup* anlamına gelen *ürup* olarak yorumlamış ve Rus'un kendisine vuracağını düşünmüş; böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

⁴ Vät, İnakum, tup-turıga tup paşul, kirtä buylap yul paşul, dübir-dübir praşul, nalüva çükır ukral, naprava İis udral, nİmnuşka payduş umiral: *İşte dosdoğru ya oraya gittin, sopa boyunca yol gittin, gürül gürül geçtin, sola çukur kazdın, sağa ormana kaçtın, azıcık gidersin öleceksin.*

330. Sırtırsın da, Pişersin de

Bu fıkrada, ticaret yapmak için yetmiş kilometre un çeken bir adama müşteri olarak gelen Rus'un *Rjanaya ili pşniçnaya?* yani "Arştan mı yoksa buğdaydan mı?" sorusundaki *pşniçnaya* kelimesini Tatarca'daki *piş-* kelimesi olarak algılamıştır. Böylece Rus'un kendisine terli dediğini düşünmüş ve "70 km unu sen çekmeyi dene de seni görelim" diye cevap vermiştir. Rusça eksikliği dolayısıyla yanlış anlama veya hiç anlamama sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

331. Bilmesen...

Fıkrada şehre un satmaya giden adamın Rusça eksikliği dolayısıyla "muka" kelimesinin un manasına geldiğini bilmemesi ve söylenenleri yanlış anlaması sonucu insanların unun fiyatını sormalarına rağmen kimsenin un ile ilgilenmediğini düşünerek tekrar köye dönmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

332. Yağlısı Yağlı da

Fıkrada komik ses benzerliğinden dolayı oluşmuştur. İlk defa Özbekistan'a giden bir Tatar'ın karnı acıktığında Özbek bir satıcıdan poğaçı almak istemiş. Ancak Tatar poğaçayı pahalı bulunca aralarında gelişen diyaloglarda yanlış anlaşılmalarda oluşmuştur. Özbek Türkçesinde "mäyli" kelimesi istemezsen anlamına gelirken Tatar Türkçesinde yağlı anlamına gelmektedir. Bu kelimelerinin benzerliğinden dolayı, yanlış anlaşılma sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

333. Senin Ne İşin Var?

Rus bir adamın koyun satmak için pazara giden Tatar birine koyunların fiyatını sorması üzerine oluşan yanlış anlaşılmalarda komiği oluşturmuştur. Pazara gittiğinde arabası yan yatan Tatar adam Rusça bilmediği için koyunun fiyatını soran Rusça "ovtsa" kelimesini Tatarca ağmak(yan yatmak) kelimesine benzettiği için yanlış yorumlamış ve Rus adamın arabası ile ilgili konuştuğunu düşünmüş, soruyla alakası olmayan bir cevap vermiştir. Böylece kelime benzerliğinden kaynaklı olarak uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

334. Ne Olur Balsa?

Pazarda bulduğu yulafı satmaya çalışan bir adama Rus bir adam, *Dıduşka*, *ktı hızyain ıvsa?* (Dede bu yulafın sahibi kim?) diyerek yulafın sahibini sormuştur. Tatar ise Rusça bilmediğinden dolayı pek bir şey anlamamış, ancak Nırsı bulgan tapsa,⁵ çalmadım elhamdülillah şükür, diyerek kendini savunacak bir cevap vermiştir. Dedenin verdiği cevaptan Rusça yulaf masına gelen *ıvsa* kelimesi ile Tatarca balsa manasındaki *tapsa* kelimelerinin söyleniş benzerliğinden dolayı ortaya çıkan bir yanlış anlaşılma olduğu görülmektedir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

335. Kepek Değil Yarma...

Pazarda yarma satan bir kadına Rus biri yarmanın fiyatını sormuş ancak Tatar kadın Rusça bilmediği için Rusça yarma anlamına gelen “*krupa*” kelimesini Tatarca “*kırpı*” yani kepek kelimesi zannetmiştir. Sadece tavuğun fiyatını öğrenmek isteyen Rus’a bu yanlış anlaşılma dolayısıyla azarlayarak cevap vermiştir. Fiyat ğrenmeyi beklerken azar işitilmesiyle oluşan çatışma sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

336. Kuyruksuz Tavuk

Pazarda tavuk satan kadına Rus biri tavuğun fiyatını sormuş. Ancak Tatar kadın Rusça tavuk anlamına gelen *kuritsa* kelimesini Tatarca *kıyrık* yani kuyruk kelimesi ile karıştırmıştır. Bu yanlış anlaşılma dolayısıyla Tatar kadın soru ile alakası olmayan bir cevap vermiştir. Beklenmeyen bu cevap sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

337. Boşuna Yklenmeyiniz

Pazara buğday satmaya giden adama bir Rus, buğdayın fiyatını sormuş ancak Rusça buğday anlamına gelen “*pşenitsa*” kelimesini Tatar, “*pıın isi*” yani ot kokusu olarak anlamıştır. Buğdayın zerine hayvan yemi olsun diye ot koyan Tatar, Rus’un buna laf

⁵ Nırsı bulgan tapsa: Ne olmuş bulduysam.

ettiğini düşünerek onu azarlamıştır. Beklenenin aksi bir tepki ile karşılaşılması sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

338. Siray

İki delikanlı pazarda çavdar satarken biri çavdarın yanında kalmış, biri de pazarı dolaşmaya çıkmış. Bu sırada bir Rus, çavdarın fiyatını sormuş ancak Tatar delikanlı hiç Rusça bilmiyormuş ve Rusçada nemli anlamına gelen “*sıraya*” kelimesini duyunca arkadaşı Siray’ı sorduğunu düşünmüş. Bu şaşkınlığın üzerine Siray’ın pazardan ekmek çaldığı ortaya çıkmış. Rus onu sormasa da Siray ve arkadaşı pazardan kaçarak kendi köyelerine dönmek zorunda kalmışlar. Yabancı dil bilmeme ve ses benzerliğin yol açtığı bu beklenmeyen sonuç dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

339. Nereden Biliyorlar?

Pazara ot satmaya giden Mustafa, kendisinden bir deste otun fiyatını soran Rus’un dediklerini hiç Rusça bilmediği için anlayamamış. Ancak Rusçada deste manasına gelen *snopa* kelimesi ile *Müstafa* kelimelerinin söylenişlerinin benzer olması dolayısıyla Mustafa’nın, Rus’un kendisinden bahsettiğini düşünmüş ve şaşırmıştır. Fiyat sorusuna verilen beklenmeyen cevap sonucu oluşan şok uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

340. Neden Yaş Söğüt

Fıkırada kuru meşe kazığı satan bir adamdan meşe kazığı alan Rus, satıcıya kaç tane saydığını sormuş. Ancak Tatar satıcı hiç Rusça bilmediği için saymak anlamına gelen *şçital* kelimesini, yaş söğüt anlamına gelen Tatarca yaş söğüt manasına gelen *çi tal* kelimelerinin benzerliği dolayısıyla yanlış yorumlamış. Umulmayanın gerçekleşmesi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

341. Neden Şapka Olsun?

Biri pazara pantolon satmaya gitmiş. Bir Rus, pantolonun fiyatını sormuş ancak Rusça pantolon anlamına gelen *bryüki* kelimesinin Tatar adam Tatarca şapka anlamına

gelen *bürük* kelimesi ile karıştırılmasıyla bir karışıklık olmuş. Tatar adam kendisi ile dalga geçildiğini düşünmüş. Beklenmedik tepki sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

342. Çarıkçı Delikanlı

Çarık satmaya giden bir delikanlı, yolda Rus bir ailenin evine girip konaklamış. Ev sahipleri sofrada Tatar delikanlıya kimin çocuğu olduğunu sormuş ancak kimin anlamına gelen *çey* kelimesini yeterli dercede Rusça bilmeyen Tatar delikanlı pişmemiş anlamındaki Tatarca *çiğ* kelimesi ile bağdaştırmış ve yemeğin *çiğ* olmadığını söylemiş; böylece uyumsuzluk oluşmuştur. Fıkradaki ikinci uyumsuzluk ise yemekten sonra *Çarıkları dört rubleye verecek misin?* diye soran Rus'a, Tatar'ın verdiği cevapta dört anlamına gelen Rusça *çetyre* kelimesini bilmediği ortaya çıkması ve soru ile ilgisi olmayan bir cevap vermesidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

343. Rusça Konuşmuş

Hiç Rusça bilmeyen bir adam Rus köyünden geçerken Rus kadınlar ona *sen üşürsün* demişler ancak üşümek anlamına gelen *ozyabniş* kelimesini tuhaf iş anlamına gelen *gacep iş* sanmış. Bunun üzerine altta kalmak istemeyerek bu kelimeyi tekrarlamış. Diyalogtaki beklenmedik akış sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

344. Başına Düşünce

Yolda karşılaştığı ve her söylediğine *evet evet* diye cevap veren adama karısının yol boyu, Rus ile ne konuştuğunu sorması üzerine, Tatar adamın Rusça olarak sadece *evet* anlamına gelen *da* kelimesini bildiği ortaya çıkar. Sohbet ettiği düşünen Tatar adamın hiçbir şey anlamadığının ortaya çıkması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkar.

345. Tabağaç

Bir mağazaya tabağaç almaya gelen Tatar kadının Rusça bilmemesi üzerine Rus mağaza çalışanına tabağacı anlatmak için Tatarca kelimeleri düzensiz bir şekilde

söylemiştir. Gülcemal'in bu şekilde Rusça konuştuğunu düşünmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

346. Lep Lepskiy

Tava almak isteyen bir kadının Rus satıcıya tavayı anlatmak için Tatarca kelimelerin sonuna *-skiy* eklenerek Rusça konuşulduğunu düşünmesiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

347. Allah Geceletsin

Pazara giderken bir gece Çuvaş dostunun yanında konaklayan adam, ev sahiplerinin ikramlarından, hürmetinden çok memnun kaldığını belirtmek için iyi bir şey söylemek istemiş ama ağzından kötü anlama gelebilecek bir cümle çıkmış. Beklenin aksi bu tepki dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

348. Kuş Eti

Rus komşuda önüne konan eti, domuz etidir diye yemeyen Tatar kadın, Rus komşusunun yiyiniz anlamına gelen *kuşayti* kelimesini söylemesiyle önündeki eti *kuş eti* sanmıştır. Tatar kadın hiç Rusça bilmediğinden dolayı domuz etini afiyetle yemiştir. Umulmayan bu sonuç dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

349. Tatar Tercüman Gerekmez

Fıkırada Rus köyüne giden Tatarların, Rusların kurdukları sofradaki yiyecekleri yemeleri için onlara söyledikleri ısrar sözcüklerini yanlış yorumlamalarıyla uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

350. İştah Geline...

Askerden gelen delikanlı, annesinin yaptığı yemeği iştahım gelince yerim diye bekletmiştir. Ancak annesi yeterince Rusça bilmediği için *apetit* kelimesinin iştah anlamına geldiğini bilmiyormuş. Onu arkadaşı sanmış ve oğlunun arkadaşı geldiğinde

yaptığı yemeği ona yedirmiş. Oğlu gelip yemeği sorunca da onu *Apetit*'e verdiğini söylemiş. Rusça bilmemekten dolayı oluşan bu beklenmedik son uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumunu oluşturmuştur.

351. Ceket Ararken

Bir kız, annesinden ceket istemiş. Ancak ceketi Rusça söylemiş. Ceket anlamına gelen Rusça *jiket* kelimesini Tatar kadın delikanlı anlamına gelen Tatarca *cığit* kelimesi ile karıştırmış ve kızının delikanlı istediğini düşünmüş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

352. Bibilatifa

Bibliotekaya gittiğini söyleyerek evden çıkan Tatar bir kızın Rusça bilmeyen ninesi onun kütüphane olduğunu anlamamış ve onu, torununun *Bibilatife* adındaki bir arkadaşı sanıp onu da evlerine davet etmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

353. Hevesli

Fıkırada Tatar adam, misafirlğe gittiği Çuvaş ev sahibinin karısına sütlü botka pişirtmiş. Tatar adam beğenisini ifade etmek için istekli, hevesli anlamına gelen *tansık* kelimesini kullanarak isteklisine çok güzel olduğunu söylemiş. Ancak Çuvaş adam Tatarca *tansık* kelimesinin anlamını bilmediğinden ve kızının adı *Tansık* olduğu için yanlış anlamış. Bu ses benzerliğinden dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

354. Defne Yaprağı

Bir karı koca yemek yemek için dışarı çıkmışlar ancak kadın hiçbir yerde hiçbir şey beğenmiyormuş. En son restoranın birinde çorbaya konulan defneyaprağı için *Yemeğe bu hamam süpürgesi otu nasıl düşmüş*, demiş. Garson kız onun defne yaprağı olduğunu Rusça söylemiş. Kadın onu anlamadığı için kocasına ne dediğini sormuş. Cevaptan anlaşıldığı üzere adam da kadının ne dediğini anlamamış ancak *Ne söylesin, gevezelik etmeden iç*

dedi, demiş. Garson kızın söylediği ile adamın tercümesi arasında hiçbir alaka olmamasının yarattığı şok ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

355. Kime Ne?

Ruşçası yetersiz olan bir askerin kendisini kaldırmaya çalışan nöbetçiyle arasında geçen diyalogda, nöbetçi *kalk* derken askerin *vstavay* kelimesini *stülüvyu* yani *yemek* olarak anlamasıyla uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında güle durumu oluşmuştur.

357. «Küntujen» Etmişler

Fıkırada, askere giden delikanlı, annesine oradaki durumunu mektupla bildirmiştir. Annesine yaralandığını söyleyen asker, *yaralanma* kelimesini Rusçaküntujen kelimesi ile yazmıştır. Delikanlının annesi Rusça bilmediği için onu askerde rütbe aldı diye değerlendirmiştir. Bu beklenmeyen yorum sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

358. Fıldıfıli Çardak Altına

Bir asker, çavuş ile bir köyden geçerken konaklamak istedikleri ev sahibine kaç kişi olduklarını bildirirken *çavuş* kelimesinin Rusçasını kullanmıştır. Ancak ev sahibi *fıldıfıli* kelimesinin çavuş manasına geldiğini bilmediği için onun köpek olduğunu düşünmüş ve köpek cinsinden bir hayvan manasına gelen *fitbil* kelimesini kullanarak onu çardak altına bağlamasını söylemiştir. Kelime benzerliğinden doğan bu yanlış anlaşılma sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

359. Atı Olsa da İyiydi

Kolhozlara ilk araba geldiği zaman pazara gitmek isteyen tüm köylüler arabaya sığmamış. Pazara atla gelen kadınlar orada gördüğü nineye hangi vasıta ile geldiğini sormuşlar. Bu soruyu sorarken yayan kelimesini Rusça söylemişler. Rusça bilmeyen ninenin yayan manasına gelen *Peşküm* kelimesini araç manasına gelen *maşina* ile karıştırması sonucu beklenmeyen bir sonuç oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk durumu meydana gelmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

360. Sert Sövmüş

Mektep müdürü hademeye kızarken en son nasıl istersen anlamına gelen *Kak hūti* kelimesini kullanmıştır. Ancak hademe bu kelimenin anlamını bilmediğinden dolayı onun kendine sövdüğünü düşünmüş; böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

361. Kayış mı Değerli, Baş mı?

Askere giden bir Mari gencinin *kayışım* diye ağlamasını duyan Tatar gençler bu kelimenin Marice'de gidiyorum anlamına geldiğini bilmediklerinden onu kemer için ağlıyor sanmışlar. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

362. Nizam ile Nazmi

Yolculuk yapan iki Tatar, atlarına su içirmek için yanaştıkları Rus köyündeki kuyunun kovası olmaması üzerine bir kapıyı çalarak kova istemişler. Kovayı istemek için önce Nizam gitmiş. Kadın al anlamında Rusça *vūzmi* demiş. Ancak Nizam Rusça bilmediği için bu kelimeyi Nazmi olarak algılamış ve dönüp Mazmiyi çağırması ve uyumsuzluk oluşmuştur. İkinci bir uyumsuzluk ise Nazmi gidince, kadın Başka birine verdim, vermeyeceğim anlamında Rusça *Ūdnūmu davala, nī dam* diye cevap vermesiyle oluşmuştur. Bu kez Nazmi *nī dam* kelimesini Nizam sanmış ve o da dönüp Nizam'ın yanına gitmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

363. Muhtemelen Bu Söylemiştir

Gabdulla isimli, Kuşay lakaplı bir delikanlı günün birinde Rus köyünde bir eve misafir olmuş. Ev sahipleri yemek hazırladıktan sonra *ye* diye ısrar etmeye başlamışlar. Ancak *ye* kelimesinin Rusçası *kuşay* olduğu ve Abdulla da Rusça bilmediği için arkadaşının Rus ev sahiplerine kendisinin lakabını söylediğini düşünmüş. Abdulla evden çıkınca ev sahibine neden lakabımın Kuşay olduğunu söyledin diyerek arkadaşına yumruk atmış. Bu beklenmedik tepki sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

364. “Alamaçı”

Lakabı Maçı olan bir delikanlı eski şeyler toplamak için Kama'nın karşı yakasına gittiğinde oradakilerin kendine *alamaçı* diye bağırmaları üzerine çabucak geri dönmüş. Bunun sebebi ise *alamaçı* kelimesinin hurdacı anlamına geldiğini bilmediğinden kendi lakabını söylediklerini düşünmesidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

365. Yedigarskiy Alanı Ya...

Bir Tatarın özel mülkünde atını doyurmak için duran adama orda durmamasını söylemişler ancak Rus hiçbir şey anlamamış. Bunun üzerine köyde Rusça bilen tek askeri çağırmışlar. Bu asker de Rusça sadece niçin manasına gelen *zaçim* kelimesini kullanmış, Tatarca kelimelerin sonuna *-sky* eklemiş ve Tatarca kelimeleri de karıştırıp, orada neden durduğunu ve gitmezse yumruk atacağını söylemiş. Rus ise hiçbir şey anlamamasına rağmen korkup oradan uzaklaşmış. Hayatın olağan akışına ters bu olay sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

366. Gelmiş Şimdi

Bir Tatar, Rus bir ahabına misafirlğe gittiğinde ev sahipleri hazırladıkları ikramları yemesi için *ye* anlamında *yış* diye ısrar etmiş. Tatar adam ise bu kelimeyi Tatarca sık anlamına gelen *yış* kelimesiyle karıştırmış ve onun neden daha sık ziyarete gelmediğini sorduğunu sanmış. Bu ses benzerliğinden dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

371. Ali Değil Veli

Değirmene giden Ali ile Veli bir yerde konaklamışlar. Sabah ev sahibi Ali'nin sakalını bıyığını kesip atının çalındığı bahanesi ile korkutup uyandırmış. Sakalının olmadığını fark eden Ali, ev sahibine dönüp kendisinin yerine Veli'yi kaldırdığını söylemiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

374. İmiş...

Bir adamın hayvana eziyet etmemek gerektiğini düşünüp patates çuvalını atın üzerinden alıp sonra kendisinin atın üzerine binmesi, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

375. Yoksa...

Ali ile Veli ormanda giderlerken Ali'den seken dallar Veli'ye çarpmış ve büyük bir dal Veli'nin gözünü çıkarmış. Bunun üzerine adamın, dalların Ali'den sekmesi ile dalların hızını kestiğini ve böylece iki gözünü de kaybetmekten kurtulduğunu söylemesi üzerine adamın olayları tam tersi yorumlamasından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

376. Tüccar

Pazarda satmaya çalıştığı sığırının bol süt vermesiyle övünen adam onu satma sebebi olarak onun keçileri süsmesini göstermesi üzerine, ona, sütlü dediği sığır yerine keçileri neden satmadığını sormuşlar. Bunun üzerine adam keçileri satarsa torunlarına içirecek süt bulamayacağını söylemiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

379. Başları Sağ Olsa Yeter

Mokıt amca, aldığı keçileri bakmak için birine verirken karısı Cemile Teyze, keçilerin başları sağ olsun yeter demiş. Bunun üzerine keçiler kaybolmuş ve Mokıt keçileri boğulmuş hâlde bulmuş. Keçilerin ayaklarını ve başlarını keserek karısına getirmiş ve onun sadece başları sağ olsun dediğini ayaklarının da sağ olduğunu söylemiş ve bunun üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

380. Zararları Eşit

At sineklerini ok ve yay ile öldürmeye çalışan iki kişiden biri sineği öldürmek için ok attığında arkadaşını da öldürmüştür. Bunun üzerine endişelenmesi beklenirken bir

onlardan bir bizden gitti diye şükretmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

381. Köpeğin Kuyruğunu Kessen de Koyun Olmaz

Bir adam ava çıkıp hiçbir şey avlayamayınca köpeğinin kuyruğunu koparmış ve soranlar, onun kuyruğu olmadan koyun olacağını düşündüğünü anlamışlar ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

382. Öğreneceği Zaman...

Atına yemeden durmayı öğretmeye çalışan adamın atı onuncu gün ölmüş. Adam, atın tam aç kalmayı öğreneceği zaman öldüğünü söylemiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

384. Allah Nasip Ederse, Bizim Ambarımız da Yanar ya

Yangın olduğunu duymaları ile Mokıt ile karısı Cemile kovalarını alıp yanan ambara giderken yolda Mokıt kendi ambarlarının yanma riskine karşı evlerine dönmeyi teklif etmiş ve tekrar evlerine dönmüşler. Yanmayan evi kurtarmak için yanan evi söndürmekten vazgeçilmesi beklenilmeyen bir tepki olduğundan, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

386. Başsız Kalmanın Zorluğu

Savaşta biri, bomba düşmesi sonucu başı kopan arkadaşının uyanıp başı olmadığını görünce ne yapacağını düşünmüş. Başı kopan birinin tekrar uyanamayacağını su götürmez bir gerçek olduğu için, arkadaşının verdiği tepki, beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

390. Kendin Yarıp, Yamayıp da Ver!

Hamur teknesi yaptıran Gülep yenge bunu çok beğenmiş ancak aklına, yarılırsa yamayamayacağı gelmiş. Bunun üzerine tekneyi yapan kişiden onu hemen yamamasını istemiş. Kırılmamış ya da çatlamamış tekneyi yamalanmasının istenmesi beklenilmeyen,

olağan dışı bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

391. Bilin Yediğinde Sakalı Titriyordu

Birkaç kişi bozkırda buldukları kurt yuvasına belinden bağlayıp yolladıkları adamı yukarı çektiklerinde başı olmadığını gördüklerinde adamın kafasını kurdun kapmış olduğunu düşünmeyip adamın normalde kafasının olup olmadığını tartışmaya başlamışlar. Biraz önce yanlarında olan adamın kafasının olup olmadığını hatırlamamaları ve kafası olmayan bir adamın yaşayacağını düşünülmesi olağan dışı bir olay ve beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

394. Baca ile Sobalar, Nereye Gitmiyor Bizim Güçler

Mendi ile babası evin bacası bozulunca tamir etmeye çalışmışlar. Ancak evi duman basınca Mendi, oğluna kızar ve eline kovayı alarak kova ile dumanı dışarı çıkarmasını söyler. Dumanın kova ile dışarı çıkması mümkün olmadığı için uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

395. Horoz Ötmeyince Tan Ağarmaz

Tan ağarmadan yola çıkmayı planlayan Mokıt uyandığında çok geç geç olmuş ve arabayı kaçırmış. Bunun üzerine tan, horoz öttüğü için ağarıyor diye düşünerek horozu kesmiş. Bu durumun mantıksızlığı okuyucuda/dinleyicide şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

396. İş Geçince

Saban sürmeye yolladığı oğlunu, babası, dönerken saban demirini saklama konusunda uyarmış. Bunun üzerine çocuk akşam döndüğü sırada birkaç kişi ile konuşan babasına bağırarak sabanın yerini söylemiş. Sabah gittiğinde orda olmadığını görerek koşmuş, babasının kulağına saban demirinin çalındığını söylemiş. Saban demiri çalınmadan önce fısıldaması, çalındığında da bağırmaması gerekirken bunun tam tersini yapması uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

398. İş Takkede

Fıkırada Mokıt amcanın takke almak için gittiği mağazadaki adam, kalan takkenin ona küçük geldiğini söylemiş ancak Mokıt amca başın değil takkenin önemli olduğunu söylemiş. Kafasına olmayan bir takkeyi alması beklenmeyen bir hareket olduğundan dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

399. Ayağını Islatma

Ahmağın kuyuya düşen komşusu yardım isteyince o koşu koşu kuyuya gelmiş. Ancak komşusu ona ayağını ıslatıp nezle olmamasını söylemiş ve gelmemesini istemiş. Boğulan birinin kendisini kurtarmaya gelen birini geri göndermesi olağan dışı bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

400. Alaşa Soyu

Fıkırada bir köy ağasına, pazara satmaya götürdüğü tayının hangi atın tayı olduğunu sormuşlar. O da kendisinin kızılı beyazlı alaşasının kulını olduğunu söylemiş ve bu cevap alıcıyı çok mutlu etmiş. Alaşa iğdiş edilmiş atlara dendiği için onun kulını olması imkânsızdır. Alıcının buna inanıp sevinmesi, beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

401. Sohbet

Telefonda, dedesini soran kişiye onun iyi olduğunu söyleyen adam, telefondaki kişi dedesini telefona isteyince dedenin adını sormuş. Böylece adamın dedeyi tanımadığı ortaya çıkmış ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

402. Yağmurun Faydası

Yağmurda düşen kişinin buna üzülmesi beklenirken fıkradaki kişinin bu duruma sevinmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

403. Kızıl Koyun Çizmesi

Kızıl çizmeyi gören adamın karısına, nerede kızıl derili koyun yetiştiğini sorması ile derinin işlendiğini akıl edemediği anlaşılmış. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

405. GAlı ile Veli

Ali ile Veli kavga ettikten sonra Ali, Veli'den demir ile dayak yemesine rağmen kendisi ağaç kabuğu ile vurduğu için övünmektedir. Çünkü ağaç kabuğu vurduğunda daha çok ses çıkardığı için Ali kendini üstün hissetmiştir. Ancak normal standartlarda kavgada karşısındakinin canını en çok yakan üstün durumunda olur. Bu durumda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

408. Dokuz Amca

İş aramaya giden dokuz amca yağmurdan sonra su gibi dalgalanan karabuğday başaklarını ak İdil sanıp oradan karşıya geçmişler. Sonra herkes sağ salim geçti mi diye saymaya başlamışlar ancak kimse kendini saymadığı için eksik çıkıyorlarmış. En son çarıklarını sayarak tam olduklarına kanaat getirmişler. Kendilerini saymayı akıl edememeleri ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

409. Beş Kişi

Büyük bir akarsudan geçen beş kişi, yine karşıya geçtiklerinde herkesin geçip geçemediğini öğrenmek için sayarken kendisini saymamış ve eksik çıkmış. Oradan geçen akıllı bir adam bunu fark ederek sopalarını saymalarını önermiş; böylece tam sayıyı elde etmişler. Bu adamların hiçbirinin sayanın kendisini saymadığını göz önüne alamaması ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

413. Nasıl Bileyim?

Fıkırada evinde oturan birine sokaktan geçen birisi buranın hangi köy olduğunu sorması üzerine evdeki köylü bunun cevabını kendisini içerde oturarak bilemeyeceğini,

dışarıda olanın daha iyi bileceğini söylemesi ile gülme durumu oluşmuştur. Çünkü insanların kendi yaşadıkları mekânların isimlerini bilmeleri beklenir. Fıkırada bunun aksi söylendiği için uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

416. Boş Hayal

Fıkırada, kızın daha evlenmeden doğmamış torununun ölmesine kederlenmesi olağan dışı bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

421. ...Olmuş Olursa

Fıkırada boş tarlasından ekmediği ekinini ezmesi ihtimali üzerine bir adamın diğer adamın atını kovması olağan bir durum değildir. Bunun üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

423. Bir Başa Bir Göz Yeter

Mücip, bir adama nasıl olduğunu sormuş. Ancak adam tek gözünü göstererek tek gözünün olmadığını söylemiş. Bunun üzerine Mücip bir başa bir gözün yeteceğini söylemiş. Bu cevabın üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

424. Sert Konuşmuş

Ekmeli amca, sokaktan döndüğünde karısına Hemidova ile kavga ettiğini söylemiş. Hemidova'ya sert konuştuğunu söyleyen kocasına ona ne söylediğini soran kadının aldığı cevapla, onunla aslında kavga etmediği ortaya çıkmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

425. İki Ahretlik

İki ahretlik dertleşir; birisi ölen kocasının ardından nasıl yaşarım diye dertlenirken diğerinin bu acıyla kıyasladığı dert, yeni aldığı başörtüsünü keçinin çiğnemesi imiş. Bir insanın ölümü ile bir nesnenin yıpranmasının dert olarak karşılaştırılması beklenmeyen bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

428. Kolhoz Pazarını da Bilmeyince...

Yabancı bir şehirden gelen adam Kazan Pedagoji Enstitüsüne gitmek için bir kızıdan adres sormuş. Ancak kız, adam sanki Kazan'ı biliyormuş gibi önce Bulak deresinden tarif etmeye çalışmış, adam orayı bilemeyince kolhoz pazarından tarif etmek istemiş. Adam kolhoz pazarını da bilemeyince kız ona kızmış. Kendisi orada yaşadığı için herkesin orayı bildiğini düşünmesi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

430. Ölse Kendisi Haber Verirdi

Her hafta mektuplaştığı dostunun öldüğünü duyan adam, ölmesi durumunda kendisine haber vereceğini söyleyip bu habere inanmamış. Ölen birisinin yaşayan biriyle iletişime geçmesi mümkün olmadığından dolayı bu sevap sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

431. Şartını Yerine Getirip Satmak

Evini satmak isteyen bir adam, evinin kerpiçlerinden birkaç tane alıp pazara götürüp göstermiş. Bu durum beklenmeyen bir durumdur çünkü böylece adam evi hasara uğratmış olduğundan bu evi kimse almak istemez. Sonuç olarak bu olağan dışı, beklenmeyen hareket sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

433. Tecrübeye Saygı Duyan

Fıkradaki adamın karga tutmasının sebebi olarak söylendiği gibi gerçekten üç yüz yıl yaşayıp yaşamadığını sınamak olduğunu söylemesi ile şok oluşmuştur. Yeryüzünde üç yüz yıl yaşayan bir insan olmadığı için bu adamın bu tecrübeyi edinmesi mümkün değildir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

434. Baş Hizmeti

Karısına o gün başını çok çalıştırdığını söyleyen adamın karısı, onun makale yazdığını düşünmüş ancak adam tüm gün fes aradığını ve sürekli fes denediği için başının

çok yorulduğunu söylemiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

437. Kendince

Doktorun baş hizmetini bırakmasını söylediği hasta, berber olduğu için bunun mümkün olmadığını söylemiştir. Mesleğini elleri ile yapan bu adamın mesleğini baş hizmeti olarak değerlendirmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

438. “Dinlendirmiş”...

İlk defa ameliyat olan hasta bu korkusunu hemşire ile paylaştığında hemşire onu sakinleştirmek için doktorun da ilk ameliyatı olduğunu söylemiştir. Bu durum, hastanın korkusunu azaltacak değil aksine artıracak bir sebeptir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

440. Ak Şalvar

Beyaz kıyafet ile çıkan oğlunun hâline üzülen yaşlı kadın onları boyamış. Oğlu kıyafetlerini sorduğunda iç giyimlerle sokağa çıkması ayıp olacağı için onları boyadığını söylemiş. Beyaz kıyafetlerin iç giyim algısı yaratması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

441. Yaklaşmış

Komşu köye gitmek için yol soran adama orada oturan amca uzaktaki direği göstererek köyü tarif etmiş. Gitmeden mesafeyi soran adama bu amca önce beş kilometre olduğunu, şimdi ise direğin birisini çobanların çay kaynatmak için sökmesi nedeni ile dört kilometre kaldığını söylemiştir. Aradaki direğin birinin olmaması mesafeyi kısaltmayacağından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

443. Hesaplamamış

Fıkırada bir adam ev sahiplerine onların babalarının çocuğu olup olmadığını sormuş. Bunun üzerine ev sahibi kendilerinin babalarının çocukları olduğunu söylemiş. Adam da onu hesap etmediğini söylemiştir. Misafirin ev sahibine sorduğu soru olağan dışı bir sorudur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

444. “Doğru Zamanda” Teslim

Fıkırada kızını evlendiren babaya nikâh zamanı kızın yaşı sorulmuş. Bunun üzerine adam kızının annesinin bileceğini söylemiş ve onun ekinlerin biçildiğinde doğduğunu söylemesiyle komik oluşmuştur. Soruda bir sayı beklenirken cevapta her yıl yapılan bir işten söz edilmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

445. “Neden Hiçbir Çocuk Başına Şapka Giyip Doğmuyor?”

Oğlu Mendi'nin büyümesi ile başına şapka arayıp bulamayan Gülep yenge, çocukların şapka ile doğmamalarını sorgulamaya başlamış. Çocukların herhangi bir kıyafetle doğması mümkün olmadığı için bu tepki sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

446. Şiş

Ormana ıhlamur ağacı almak için giden adam orada ölü bir ayı görmesi üzerine köydeki tüm kapılara vurup ayı derisi yüzmek için herkesin şişlerini alıp gelmesini söylemiş. Ayı postu şiş ile yüzülemeyeceğinden dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

447. “Kuruca”lı Çay

Fıkırada komşusuna çayı ne ile içtiğini soran kadın kuruca ile cevabını almış ancak onun ne olduğunu bilmediğinden kocasına ona neden kuruca almıyor diye kızmış. Kuruca, yanında bir şey olmadığı anlamına geldiğinden, olmayan bir şeyin alınması da mümkün olmadığı için uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

448. Kırklarında Varsın...

Soru sorulduğunda “Ben mi?” diye sorma adeti olan Ekmeli amca, doktora gittiğinde de böyle yapmış. Yaşını soran doktora “Ben mi?” diye sorunca, doktor sinirlenerek kendi yaşını sorduğunu söylediğinde ise Ekmeli amca onun yaşını tahmin etmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

449. Her Şey Mümkün

Avcının yaban ördeği diye kendi ördeklerini vurması üzerine, onları temizleyen kadın, yaban ördeklerinin de damgalı olduğunu düşünerek şaşırılmış. Fıkroda kadının kendi ördeklerini tanımaması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

450. Asker Parkası

Askerdeki oğluna durumunu soran annesine hep her tarafında parka olduğunu söyleyince annesi o kadar çok parka varsa kendisine de bir tane yollamasını söylemiş. Orada her koşulda, sıcakta da soğukta da sadece parka giyildiğini, koşulların zor olduğu anlatılmak istenmiş. Ancak annesi bu durumu bolluk olarak algılamış ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

451. Pis İşi Bıraktık

Kömür yakma işinde çalışan adamların hanımları bu duruma çok kızıyorlarmış. Kadınların pis işi bırakmalarını söylediği kocaları, bu işi bırakıp, katran işine girip karılarına müjde getirmişler. Katran işi kömür işinden daha pis bir iş olduğu için müjde olacak bir durum oluşmamıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

452. Hesaba Ustalık

Fıkroda altı yıldır evli olduğunu bildiği komşusu biri beş diğeri dört yaşında iki çocuğu olduğunu söylediğinde onun dokuz yıldır evli olduğu sonucuna varmış. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

453. Hangi Köyden

Fıkırada Çırşı Gabdi'nin nereli olduğunun sorulması ile uyumsuzluk oluşmuştur. Çünkü Çırşı bir köy ismidir. Çırşı Gabdi deyince Gabdi'nin Çırşı köyünden olduğu anlaşılır. Fıkıradaki başka bir komiklik unsuru da köy isimleri ile ağaç isimlerinin karıştırılmasıdır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

454. İki Katını Ödemek

Restorandan aldıkları yumurtanın içinden civciv çıkması üzerine, adam oğlunu telaşla kaldırmış. Çabuk gitmezlerse hem yumurtanın hem de civcivin parasını ödeceklerini söylemiş. Fıkırada, normalde retoranın suçlu olduğu bir durumken adamın böyle kaçması uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu yaratmıştır.

456. Ahmak At

Ot satmaya giden adamın at arabası birkaç çukura düştükten sonra daha derin bir çukura düşünce atını iyice kırbaçlamasına rağmen atı, araba ağır olduğu için, o çukurdan çıkamamış. Adam kırbaçla vurdukça yukarı sıçrayan atına çukurdan çıkamadan diğer çukura baktığı için kızmış. Adamın atın açıdan sıçradığını anlayamaması sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumunu oluşturmuştur.

457. Sobayı Kim Yıkılmış?

Fıkırada Timirgali dede evini yıkıp tamir ederken karısı Cemile nine sobayı dışarı çıkarmış ve etli beliş yapıp pişmesi için sobaya koymuş. Gece baksalar ki yemekten hiçbir şey kalmamış. Ancak bekçi onu köydeki tüm eniklerin toplanıp yediklerini söylemiş. Cemile nine bu duruma üzülürken Timirgali dede hırsız aldı diye çok üzüldüğünü söylemiş. Hırsızlar almasa da belişin olmamasına üzülmeye beklendiğinden, bu beklenmeyen tepki sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur. Ayrıca fıkırada hayvan sevgisi de görülmektedir.

458. Kendilerine Olmayı Neden İsteyeyim?

Fıkırada cahillikle mücadele kurslarında, hoca matematik işlemi öğretmek için Esmaya ablaya kendi ekmeği ile komşudan aldığı ekmeklerin kaç ekmek olacağını sormuş. Esmaya abla ise bunun ders icabı olduğunu düşünememiş ve “Kendileri yarı aç yarı tok yaşayan insandan nasıl yedi ekmek isteyeyim” demiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

459. İlginç Durum

Fıkırada Gaynicemal, doğum yapan bir komşusunu ziyarete gidince, çocuğun ismini sormuş. Kocasının ismi olan Seyfulla konulduğunu öğrendiğinde kocası Seyfulla'nın yanına gidip küçücük çocuğa Seyfulla ismini verdiklerini söylemiş. Kocasının da bir zamanlar bebek olduğunu hesaba katmayan Gaynicemal ninenin Seyfulla ismini sadece büyük adamlarının kullanacağını düşünmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

460. Adı Ne?

Fıkırada Garifulla amca, kızının ismini yazdıracakken unutmuş. Sonra birisine Minligül'ün adı neydi diye sorunca aslında ismi unutmadığı ama bunun farkında olmadığı ortaya çıkmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

464. Kara Topuklu Çorap

Bir zabıt karısına kara topuklu çorap almak için mağazaya gittiğinde mağaza çalışanı ona çorabı verip onun olup olmayacağını sormuş. Adamın, çizmenin içerisine olacağını söyleyip çorabı alması şok yaratmıştır. Çorabı karısına aldığı bilinmediği için komik oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

465. Galiulla

Galiulla, dışarı giderken ağlamayacağını söylemiş. Giderken sözünü de tutmuş, ailesi ile vedalaşırken hiç ağlamamış ancak koyunların melemeleri Galiulla... der gibi çıkınca

onlar da gitmemi istemiyor diye ağlamaya başlamış. Böyle bir şey mümkün olmadığı için uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

468. Deliden Deli Fikir

Gözleri ağrıyan birinin akıl danıştığı arkadaşı, ona kendisi dişleri ağrıdığına çektiğini söyleyerek ona bu yöntemi tavsiye etmiştir. Ancak gözlerin diş gibi çekilerek tedavisi mümkün olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

469. Diğer Sefer De Kız Çocuk Doğurtun

Mokıt amca karısının doğumuna gelen ebe Mehüp'ü geçen sefer kız doğurduğu için içeri almamış başka ebe çağırması. Doğan çocuğun cinsiyetini ebe ile ilişkilendirmek olağan dışı bir durumdur. Mokıt'ın bu beklenmeyen tepkisi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

470. Pipo

Tarla bekçisi Aleksi, tarlaya giderken yolda piposunun olmadığını fark edince eve gidip aramaya başlamış. Ne aradığını soran karısına kızmak için ağzını açınca ağzından piposu düşünce komik olmuş. Zaten ağzında olan şeyin aranması, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

472.Şakıy Değil Şahimolla

Herkesin Şakıy diye seslendiği Şahimolla'ya bir gün o çivi çakarken karısı ne şakıyor (Takırdıyor) deyince adam çok bozulmuş. Ses benzerliğinden dolayı karısının başkaları gibi kendine lakap taktığını zannetmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

474. Kendi Derdi

Trenden inen adamın yol sormak için hamal çağırması beklenmeyen bir harekettir. Bu olay sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

478. “Reklam”

Yeni çizme ve saat alan kişi, hava atmak için çıktığı sokakta kimse onunla ilgilenmeyince bir sarhoşa “Bu yeni çizme ile tekmeliyorum ve bu yeni saate bakıyorum, bir saat çamurda yatacaksın” demiştir. Bu adamın zenginliğini göstermek için sarhoşa yaptığı muamele beklenmedik bir davranıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

479. Kedi, Sana Söylüyorum...

Yeni kıyafetlerini kimse dikkate almayınca adam kediye yeni kıyafetleri ile ilgi şeyler söylemiştir. Bu beklenmeyen davranış sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

480. Tipiyev isen Kravatımı Bağlayıp Ver!

Ziya Tipiyev adındaki bir entelektüel Tukay’ı görmek için odasına girmiş ama o sırada kravatını bağlamaya çalışan Tukay, bu adamı fark ettiğinde kim olduğunu sormuş. Tipiyev şaşkınlıktan kendini düzgün bir şekilde Tukay onun bir entelektüel olduğunu anlamamış ve ona “Tipiyev isen kravatımı bağla” demiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

481. “Burçak” Yetiştiriyor

Fıkroda birisi “Alga” kolhozunun başkanının nasıl hep başkan olduğunu, övüldüğünü merak etmiş. Mısır sayesinde mi bu kadar sevildiğini sorunca arkadaşı burçak sayesinde peş peşe başkan olduğunu söylemiş. Adam bunu gerçek burçak olarak anlamış ama diğer adam onu düzeltmiş. Tatarca’da palavra anlamında kullanılan “söz burçağı” deyiminden bahsettiğini söylemiştir. Bu yanlış anlaşılma sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

482. Yürekli Adam

Fıkroda atı çalınmasın diye, adam, atın altına yatmış ancak gece atı çalmışlar. Sabah adamın söylediklerinden anlaşıldığı üzere, atı çalanları görmüş ancak korkudan kalkıp

tepki verememiş. Atı korumak için atın altına yatan adamın hırsızları görünce tepki vermeden öylece yatması beklenmeyen bir davranıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

488. Doğru Söz

Sohbet eden iki kişinin yanına gelen bir adam onlara ne yalanlar söylediklerini sormuş. Bunun üzerine onu övdükleri cevabı gelince adam doğru sözmüş demiş. Cevap veren kişiler ironi yapmıştır ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

492. Yalancının Doğru Sözü

Fıkırada bir yalancıya ömrü boyunca hiç doğru söyleyip söylemediğini sormuşlar. Adam ise hiç doğru söylemediğini ancak buna kimsenin inanmamasından korktuğunu söylemiştir. Yalancının doğru mu yoksa yalan mı söylediği anlaşılamadığı için şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

493. İki Yalancı

Fıkırada iki yalancı birbirlerine yalan söylemekte üstünlük taslarken olağan dışı olaylardan sıradanmış gibi bahsetmektedirler. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

499. Yedi Kurt

Bir adam ormanda yedi kurt gördüğünü söyledikten sonra onların ikisi diyor ve biz kurtların iki tane olduğunu düşünüyoruz. En son ise ona sopa attığını ve geri getirdiğini söylüyor. Yani hem sayı bire iniyor hem de çubuk atınca geri getirecek hayvan kurt değil köpektir. Abartı sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

500. Bilmiyorum ya...

Fıkırada bir yalancı ormanda gördüğü buzağı kadar üç kurttan kaçmak için arış tarlasına girdiğini söylediğinde komşusu kış günü tarlada arış olmayacağını söylüyor. Ancak

yalancı pes etmiyor, belki de yulaf olduğunu söylüyor. Ancak kışın tarlada yulaf olması da olağan değildir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

502. İnanılmaz Yalan

Fıkırada yalanları yarıştıran adamlardan yalanına inanılmayan kazanacakmış. Birisi sudan oltasına araba takıldığını söylemiş, ona inanmışlar, diğeri oltasına deniz altı takıldığını söylemiş ona da inanmışlar. Sonuncu adam yarım şişe içki ile balık tutmaya gittiğini ancak balık tutamayınca içki de içmediğini söyleyince buna inanmamışlar ve bu adam kazanmış. Kazan Tatarları için içki içmek için balığa gitmek bir gelenek hâline geldiği için bu inanılması mümkün olmayan bir şeydir. Ancak objektif olarak bakıldığında sudan denizaltı ve araba çıktığına inanılması ancak rakı içilmeden balıktan döndüğüne inanılmaması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

503. Övünge Balıkçı

Fıkırada övünge adamın yaptığı şeyleri abartarak söylemesi üzerine elini bağlamışlar. Yine de bağlı elinin yumruğunu sıkıp tuttuğu balığın gözünün yumruğu kadar olduğunu söylemiştir. Adamın her koşulda övünmesi ve bir balığın gözünün yumruk kadar olması olağan şartlara terstir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

509. Saçını Dikip

Bir berber tıraş ederken kötü bir haber vermiş. Müşteri kendisinin söylediğine inanmamış ve her tıraşa geldiğinde böyle felaket haberi verdiğini söylediğinde, berber, bunu müşterilerin saçlarının kendiliğinden dikildiği ve kendisine kolaylık sağladığı için yaptığını söyleyince uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

510. Kızıl Buzağı

Fıkırada bir adam ineğini arıyormuş ve birine sormuş. Sorduğu adam ineği tarif ettikten sonra onu görmediğini söylemiş. İyice tarif ettikten sonra ineğin yerini bildiği düşünülüşken adamın tam aksini söylemesiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

511. Yalaka

Yalaka bir adamın patronuna, köpeğinin yerine kendisinin koşmasını önermesi beklenmeyen ve olağan dışı bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

516. Hesabı Kesmiş

Amca bir kıza, hem tarladaki yerini biçirmiş hem de gömlek diktirmiş. Kız ikisi için de ücretini istediğinde adam sanki işlerden birini kendisi yapmış gibi iki işin ücretinin birbirine denk geldiğini söylemiş ve kıza para vermemiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

517. Sen Sıvışıyor musun, Ben Sıvıştım

Fıkırada iki siva ustası işverenin tavrını beğenmedikleri için kaçmışlardır. Ayrıca fıkırada ses benzerliğinden doğan bir uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

518. Cimriyi Diriltmenin Çaresi

Bir adamın cimri dostunun sıtma olduğu söylendiğinde onun yemeğini yemelerini önermiştir. Hasta olan birine ilaç verilmesi tavsiye edilmesi beklenirken, arkadaşının yemeğinin başkası tarafından yenilmesini söylemesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

519. Hatalı Soru

Birisi, cimri bir adama yalnız yemek yemesinin sebebini sorduğunda bu cimri garip olanın başkası ile yemek yenmesi olduğunu söylemiştir. Böylece uyumsuzluk kuramıyla gülme durumu oluşmuştur.

522. Razılığına Razıyım...

Aldığı iki piyango biletinden birine araba çıkan adam, buna sevineceğine, birine hiçbir şey çıkmamasına dertlenmiş; böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

523. Komşu Sineği

Fıkroda cimri bir adamın yemek yerken içeri giren sineğe saldırmasıyla şaşkına dönen karısına, adamın bu sineğin komşunun sineği olduğunu ve hiçbir şeyi yalamaması için kovaladığını söylemesi, beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuşlar.

525. Üzölmüş

Fıkroda cimri adamın ölen bir zenginın akrabası olmadığı için üzölmesi hayatın olağan akışında beklenmeyen bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

527. Güzelliği ile...

Bir amca topladığı mecliste sofraya sırayla tuz, ekmek, aş ve belişi koymuş ancak belişe uzanan müezzine ona dokunmamasını, onun güzelliği ile durmasını söylemiş. Normal şartlarda çağırılan misafirlere sofraya konulan şeylerin yenmesi istenirken amcanın bu hareketi beklenmeyen bir davranıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

528.Çay Yanında

Fıkra kahramanının, evinde birlikte çay içtiği komşusuna, çekinmeden ekmek yemesini söylerken diğer yandan az yensin diye az kestiğini söylemesi ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

544. Misafir Sever Gürünesi Gelince

Fıkra kahramanı, uzaktaki kardeşine misafirliğe gitmiş ancak onun soğuk davrandığını hissedince, orada kalmadan dönmeye karar vermiş. Ev sahibi bu durumdan memnun olsa da misafirperverliğini göstermek için bir gün önce gelseydi, bugün gideceğini söylemiş. Bu gece kalsaydın demesi beklenen ev sahibinin bu sözü ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

545. İhtiyarın Misafirleri

Çağırdığı misafirlerin bir kısmı gelmeyen adamın, gelen misafirleri kardeşi, gelmeyenleri ise canı gibi gördüğünü söylemesi ile cimriliği ortaya çıkmıştır. Bu sözlerle, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

546. Çabuk Söyle

Bir adama misafir gelmiş, ancak otururken değil de adam gitmek için kapıya çıktığında “çay içerdik” deyince, karısı misafirin arkasından kapıyı kapattıktan sonra bunu söylemediği, acele ettiği için onu azarlamış. Bu cimri çiftin genel kültüre aykırı davranışı sonucu, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

547. Güzel Bibigayni

Kardeşine misafirliğe giden Bibigayni, misafirliğin süresini uzatınca ev sahibi pazara diye çıkarken gece geleceğini ve döndüğünde onun olmayacağını söylemiştir. Dolaylı olarak misafiri kovan bu cümle misafire karşı söylenmesi beklenen en son hareketlerden en soz söz olduğundan uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

548. İşte Şalın, İşte Eldivenin

Birinin gitmeye niyetlenen misafirine kalması için ısrar ediyor gibi gözükp şalı ile eldivenini uzatması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

550. Her Adımı Hesaplı

Bir babanın çocuklarına ayakkabıları yıpramadan daha uzağa gitmesi için adımlarını büyük büyük atmalarını söylemesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

551. Atım Duymasın

Pazardan yulaf alıp dönen Gıybadî bacanağına rastlamış. Bacanağı ne aldığını sorunca fısıldayarak yulaf aldığını atına duyurmamaya çalışmış. Taşdığı yükü ata duyurmamaya çalışması beklenmeyen bir durum olduğundan uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

553. Tasarruf Ediyormuş

Cimri birinin paradan tasarruf etmek istemesi sonucu trenin yanında koşması beklenmeyen bir tepkidir. Böylece oluşan şok sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

554. Yine Bir Tekrar Ediniz...

Misafirlîğe gittiği bir yerde masaya çağırılan biri ısrar edilmesini istediği için hemen gitmemiş. Ancak ev sahipleri tekrar çağırılmayınca ne dediklerini duyamadığını söyleyerek masaya gitmeye çalışmış. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

555. Yemek Geçmeyen Adam

Bir adam misafirlîğe gittiği yerde ne var ne yok yemiş. Ev sahibi misafire yolculuğun nereye olduğunu sorması üzerine o, midesi düzgün çalışmadığı için doktora gideceğini söylemiştir. Mide rahatsızlığı olan birinin bu kadar çok yemesi şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

556. Yemiyorum Demiş Altmış örek Yemiş.

Fıkırada bir adam önceden haber vererek misafirliğe gitmiş. Ev sahipleri bunun için hazırlık yapmışlar ve adama ısrar etmişler. Misafir her seferinde yemem dese de altmış çörek yemiş. Bu durum sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

562. En Son are

Bir adam tanımadığı birinden borç istemiş. Bu adam kendisini tanımadığını söylediğinde ise cevaben tanıyanların borç vermediğini söylemiş. Hem tanımadığı birinden borç istemesi hem de ona tanıyanların borç vermediğini söylemesi beklenmeyen davranışlardır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

563. Harap Olmuş

Bir adam misafirliğe gittiği dostunun ikram ettiği tüm yağı yiyince ev sahibi ona çok yağ yemenin körlüğe sebep olacağını söylemiş. Bu adam aynı dostuna tekrar misafirliğe gittiğinde masada hiçbir şey olmadığını görünce kör olduğunu düşünmüş. Masayı görmesine rağmen üzerinde yiyecek göremediği için böyle düşünmesi beklenmeyen bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

564. Rakıyı Çok İç Az Sarhoş Ol!

Mokıt'ın kayınbabası Galevitdin amca içerken Galevitdin ama Mokıt'a çok iç az sarhoş ol diyerek biraz daha doldurmasını istemiş. Mokıt ise kayınbabasına az içip çok sarhoş olmasını söyleyerek yumruk atmış. Tatar geleneklerinde büyüklere el kaldırılmayacağı için uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

565. Sığır Girmiş

Mağazacı Yesevi'nin mağazadaki paralarla içki alıp içtiği anlaşılınca sığırını bile satmak zorunda kalmış. Bir ahbabı mağazaya kimin girdiğini sorunca, kendisinin çıkıp

sığırının girdiğini söylemiş. Böyle bir şey mümkün olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

566. Temelli Cevap

İçkinin zararları hakkında konferansa giden üç kişi, onlardan başka kimsenin gelmemesinin sebebini, kendilerinden başka kimsenin rakı içmemesi olarak göstermiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

568. Kibirli Horoz

Fıkırada yere dökülen rakıyı içen horoz sarhoş olunca sahibi onun öldüğünü düşünüp tüylerini yolmuş. Gövdesini çöpe atmış. Bu horoz sabah uyanıp tavukların yanına gidince, onlara ev sahibiyle içtiklerini sonra kendisini soyduğu söylenmiş. Bir horozun insanla oturup içmesi mümkün olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

569. Dayan Yüreğim

İçkiyi bıraktığını söyleyen bir adamın, içki satan mağazanın önünden geçerken kendine “dayan yüreğim” deyip mağazayı geçtikten sonra, dayandığı için yüreğini içki ile ödüllendirmesi beklenmeyen bir davranıştır. Sakınılan şeyin ödüllendirme aracı olması ile fıkrada uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

570. Kimde Hangi Kaygı

Fıkırada zengin adam, evinde tarladan çıkacak ekinlerin hesabını yaparken orada uyuklayan oğluna fikrini sormuş, oğlu ise “Yarım litreden, dolar dolmaz üç bardak çıkar” demiştir. Böylece oğlanın babasının sorusuyla hiçbir alakası olmayan cevabından aklının ev rakısı yapmakta olduğu anlaşılmaktadır. Soru ile cevap arasındaki ilgisizlikten dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

571. Sadece Pipo Yapıyorum

Garif ağabey gençlerin birinden odun getirmelerini istemiş. O da rakı parası isteyince Garif gençlerin içki ve sigara içmelerine karşı olduğundan ona kızmış ve rakı parası olmadığını ancak omuz damarından pipo yapabileceğini söylemiş. Omuz damarından pipo yapılması mümkün olmadığından dolayı beklenilmeyen bu tepki şok etki yaratmıştır. Aslında yumruk atacağını ima etmesine karşın bunun anlaşılması dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme kuramı oluşmuştur.

572. Fazla “Görme” Belası

Kendisine çarpan bir sarhoşa kızan adama karşı sarhoş, kendisini iki tane gördüğünü ve aralarından geçmek istediğini söylediğinde uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

573. Herkesin Kendi Derdi

Bir konuşmacının bir ay kokusu geçmeyen parfüm bulunduğunu söylemesi ile sarhoş biri 100 gram içkinin bir ay sarhoş tutanını ne zaman bulacaklarını sormuştur. İki cümle arasında herhangi bir bağlantı olmamasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

575. Kendi Sığırını Sat da

Ehmedişa pazardan döndükten sonra komşusu Barıy amca, misafirliğe gelip hâlini hatırını sormuş. Ehmedişa ise ona kendi sığırını satıp onun parasını on günde içer ise onu anlayacağını söylemiş. Böylece onun pazarda sığırını satıp parasını on günde içip bitirdiği anlaşılrsa da misafire böyle cevap vermesi beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

577. Rıza

Kolhoz başkanı, kolhozun deposunu her saat kilitleyip bir yerlere kaybolan görevli Selmenov'a onu kapıya zincirleyeceğini söylemiş. Selmenov bu duruma zincirin mağazaya kadar ulaşması şartı ile razı olmuştur. Bir insanın kendinin zincirlenmesini kabul etmesi

beklenmeyen bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

578. Kabul Etmiyor

Sarhoşların gece konaklamaları için tahsis edilen bir misafirhanede içeri girebilecek Sarhoşları kabul etmekle görevli bir adam kavga edip gelen bir sarhoşun dışını kontrol ederek onu içeri almayacağını söylemiştir. Orada öyle bir şart olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

584. İş İşini Bulur

Bir iş mülakatında iki kere ikinin kaç ettiğini soruyorlarmış. Doğru cevabı verenler delenirken “Size kaç gerekirse o” diyen adam işe alınmıştır. Doğru cevap verenlerin işe alınmamasına rağmen bu kurnaz adamın işe alınması beklenmedik bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

585. Kim Neyi Seviyor?

Fıkırada, neyi sevdiği sorulan adamın işini doğru yapmadığını ve bunu sevdiğini söylemesi şok etkisi yaratmıştır. Bu beklenmeyen cevap sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

591. Sesi Sabahleyin Çıkar

Zengin birinin mağazasını soymak için gelen bir adam kilidi eğelerken birisi ona ne yaptığını sormuştur. O adam da müzik çaldığını söylese de yoldan geçen adam sesinin pek iyi çıkmadığını söylemiş. Bu adam da sabah çok ses çıkacağını söylemiştir. Sabah mağazanın soyulduğu anlaşıldığında büyük bir gürültü kopmuş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

595. Sevmemişler

Müşterilerin satıcıya biraların sıcak olduğunu söylemesi üzerine bira satıcısı, sobaya iki kova sopsoguk su koymasına rağmen onlara yaranamadığını söylemiştir.

Böylece biracının biraları soğutmak yerine sobada soğuk olanları ısıttığı anlaşılmış VE uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

596. Siyasi İş

Bir adamın polisin pantolonunu çalmasını siyasi suç olarak değerlendirmesi fıkrada komiği oluşturmuştur. Basit bir hırsızlık olayına siyasi suç denmesi beklenmeyen, olağan olmayan bir tepkidir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

598. Kendi Fiyatına

Çaldığı kürkü satmaya çalışırken çaldıran hırsız, arkadaşlarının kaç liraya sattığını merak etmesi üzerine onlara aldığı fiyata attığını söylemiş. Kürkün çalıntı olduğunu bilen arkadaşları için bu cevap şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

601. Ayıplı Başın Cezasını Görüyor

Zindanda başını çıplak zemine, ayağını yastığa koyan adam bunun sebebini başı yüzünden zindana düşmesi olarak açıklar. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

602. Uyuyan Aslanı Uyandırma

Yüz yaş civarı iki yaşlı insandan kadın olan erkeğe uzun süredir ölmedikleri için ölümün kendilerini unutmuş olabileceğini söylemiş. Bunun üzerine ihtiyar, kadına uyuyan aslanı uyandırmamak için susmasını söylemiş. Bu yaşlıların konuşmazlarsa Allah'ın kendilerini hatırlamayacağını düşünmeleri olağan olmayan bir düşüncedir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

603. Eşyaların Hepsi Güzel

Fıkrada birine yaşlandığı söylenirken bu durumu alnında oluşan pürüzler ve yüzündeki çizgilerle delillendirmiş. Yaşlandığı söylenen adam ise bu durum fazladan olan bir şey olduğu için kendisini zararda hissetmemiş. Adamın kendine sonradan eklenen

pürüz ve çizgileri kâr sayılması ile uyumsuzluk durumu oluşmuş ve gülme durumu oluşmuştur.

609. Soba Başından İş Yürütünce

Bir ihtiyar sobanın yanında uyuklarken soba yanmış ve onun kemikleri ısınmış. O kendisi ısınınca havanın ısındığını düşünmüş ve karısına oğullarını ormana göndermesi için seslenmiş. Sobanın başında, dışarı çıkmadan adamın havanın ısındığını söylemesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

610. Soba Başında Gocuk ile

İhtiyar, kendisine evinin soğuk olup olmadığını soran komşusuna evde soba başında gocuk ile sığağa dayanamadığını söylemiş. Bu adamın çok odun yakmamak için sobanın yanında gocuk ile oturduğu anlaşılrsa da verdiği cevaptan dolayı şok etkisi ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

611. Tanımamış

Bir gün hasta olan yaşlı bir kadının ziyaretine ağabeyi gelmiş. O kardeşine kendisini tanıyıp tanımadığını sormuş. Hasta kadın ise ağabeyine adıyla hitap ederek onu tanıyamadığını söylemiş. Tanımadığı insanın adını söylenmesi olağan bir durum olmadığından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

612. Nereye Gidiyor Bu Millet?

Fıkırada kızına giden bir kadının kendisinin dışarıda olmasını kızına gittiği için normal karşılarken sokaktaki insanların neden dışarıda olduğunu anlamlandıramaması üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

616. Komik Dede

Fıkırada polikliniğe giden bir dedeye ateşini ölçmek için derece vermişler. Dede ertesi gün dereceyi tekrar getirip ilacın çok iyi geldiğini söyleyerek teşekkür etmiş.

Dedenin dereceyi ilaç zannetmesi ve ondan şifa bulduğunu düşünmesiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

622. Bedava Gezilen Yeri Nerede?

Fıkırada bir nine şehre gelince yaya geçidi ya da trafik ışığında yeşil yanmadığı hâlde karşıdan karşıya geçince polis bunu durdurup ceza kesmiş. Son parasını polise veren kadın, köylü olduğu için bu trafik kurallarından habersizmiş ve o yolda yürümenin ücretli olduğunu düşünmüş. Bunun üzerine gezmenin bedava olduğu yerleri sorması üzerine uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

625. Son Zaman Mucizesi

Bir nine, torununun meslek yüksekokuluna girmek için girdiği sınavı, kelime benzerliğinden dolayı mısır tarlası olarak anlamıştır. Fıkırada seçim, giriş sınavı anlamına gelen “konkurs” ile mısır anlamına gelen “kukuruz” kelimesi karıştırılmış ve böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

626. Tam Adamı

Fıkırada, bekçi olmak için giden dedeye bekçi olmak için gerekli niteliklere sahip olup olmadığı sorulmuş. Bunun üzerine dede en ufak bir çıtırtıya uyandığını, bu yüzden bekçi olmak için çok uygun olduğunu söylemiş. Bir bekçinin işini yapmak için hiç uyumaması gerekirken, bu adamın uykusunun hafifliği ile göreve uygun olduğunu söylemesi, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

629. Nine Nöbette

Gaynicemal nine köy heyetinde nöbetçiymiş. Mektep müdürü onun yanına gelip ertesi gün yöneticilerin geleceğini mekteptekilere haber vermesini söylemiş. Ancak Gaynicemal nine bunu yanlış anlayıp mekteptekilere çok alakasız bir şey iletmiştir. Dolayısıyla fıkrada yanlış anlaşılardan dolayı komik oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

630. Elektrik ve Direktör

Fıkırada iki nine sohbet ederken, biri, yöneticinin gelmesinden bahsederken diğeri nine ses benzerliği dolayısıyla elektriğın gelmesinden bahseder. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

638. Konuşmuşlar

Çit ören bir dede az işitiyormuş. Yoldan geçen bir adam bu dedenin az işittiğini bilmeden ona yol sormuş. Ancak dede bu adamın tüm söylediklerini duymadığı için soruyla ilgisi olmayan cevaplar vermiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

639. Fener Almış İmiş...

Sağır bir delikanlı cep feneri almış ve onunla ilgili övünmek istiyormuş. Bu sırada oradan geçen biri onun hâlini hatırını sormuş ancak bu delikanlı duymadığı için onun fenerini sorduğunu düşünmüş ve cebinde olduğunu söylemiş. Soru ile alakası olmayan bu cevap şok etkisi yaratmış. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

640. Söz Söze Bağlanır

Kulakları duymayan üç kişi sokakta sohbet ederken üçünün de birbirlerinin söyledikleri ile ilgisi olmayan şeyler söylemesi şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

641. Ufak Olsa da Çocuklar Yer

Pazardan dönen bir sağıra yolda birisi selam vermiş. O ise pazardan döndüğünü söyleyince selam veren adam selam verdiğini söylemiş. Sağır adam bu adam ne derse desin ilgisiz cevaplar vermeye devam edince, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

642. Sandal Yamıyorum

Sandal yamayan bir sağira birisi selam vermiş ama o sandal yamadığını söylemiş. Bunun üzerine adam selamını neden almadığını sormuş. Bu sağır adamın yine yaptığı işle ilgili bir cevap vermesi şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

643. Üç Sağır

Fıkırada sağır bir aile varmış. Bu ailenin arasında geçen diyalogda herkesin kendi aklında olan şey ile ilgili cevap vermesi şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

644. Sağır, Kör ve Çıplak Kaygısı

Fıkırada sağır biri duyamadığı hâlde “Gümbür gümbür geliyorlar” demiş. Kör ise göremediği hâlde “İşte işte geliyorlar” demiş. Çıplak ise zaten üzerinde hiçbir şey olmamasına rağmen “Size zararı dokunmaz, beni soyup giderler” demiş. Üçünün de sahip olmadıkları şeyler üzerine tedirgin olmalarıyla, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

647. Peltek

Bir adam, evlendiği kadının peltek olduğunu bilmiyormuş. Bir gün adam eve tavuk getirip yatmış. Kadın kalkıp birden tavuğu karşısında görünce çok korkmuş ve konuşmaya başlamış. Adamın karısının peltek olduğunu böylece anlaması şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

654. Öç Almak

Bir adamın kızını düşmanı ile evlendirmesi üzerine ona bunu neden yaptığını sormuşlar. Adam ise düşmanından öcünü almak için kızını ona verdiğini söylemesi şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

658. Ağzını Açsa da, Öfkesi Görünür

Fıkırada bir delikanlı sevip açılmadığı kıza sonunda mektup yazmaya karar vermiş. Ancak mektubunda adını yazmayacağını söyleyip altına adını yazması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

659. Kendi Bilmeyince

Elinde sığır ile orman yolundan dönerken sevdiği kızla karşılaşan delikanlı kızla konuşurken kız birden korkuyla bağırmış. Delikanlı, bunun sebebini sorduğunda ise akşam olduğunu, bu ıssız ormanda kendisini kucaklayacağından korktuğunu söyleyince delikanlı elinde sığır olduğunu, bunu yapamayacağını söylemiş. Bunun üzerine kız sığırı ağaca bağlayabileceğini söylemiş. Kızın korkuyorum dediği şey için delikanlıya yol göstermesi ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur.

661. Trende

Orta yaşlı bir erkek ile kadın tren vagonunda giderlerken kadın, erkeğe ne düşündüğünü sorunca, adam, onun düşündüğü şeyi düşündüğünü söylemiş. Kadın ise adama ayıp olduğunu söyleyince adam gelecek istasyonda inmeyi düşünmenin neresinin ayıp olduğunu sormuş. Kadının düşündüğü şey ile adamın düşüncesinin farklı olması dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

662. Yalnız Kamık Seyit Ayaküstünde

Melike isimli bir kız ahıra doğru giderken babası koyunlardan birinin hasta olduğunu ve ona bakmasını söylemiş. Bu kız ise koyunlara baktığında hepsinin yatıp birinin ayakta olduğunu görmüş. Kız ise Kamık lakaplı birinin Seyit isimli oğluna âşık olduğundan aklı fikri ondaymış ve dolayısıyla babasına koyunların hepsinin yattığını yalnız Kamık Seyit'in ayakta olduğunu söylemiş. Bir koyunun insan gibi görülmesi ile uyumsuzluk kuramı oluşmuştur.

663. Gönül Gözü Görmeyince

Fıkırada kulübe giden kız, orada sevdiği olmadığından kimseye gözü düşmemiş ve erkenden eve dönmüş. Kızı eve giderken görenler neden erken döndüğünü sorunca, kız kulüpte kimsenin olmadığını söylemiş. Kızın kendi sevgilisi olmadığına herkesi yok sayması ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

664. Leysen misin Yoksa Mühemmetcan mı?

Yağmur yağarken bir kız annesine ne güzel Osman yağdığını söylemiş. Annesi de ona “Ah kızım, demiş. Senin gönlünde Osman, benim gönlümde gençken sevdiğim yiğidim Mühemmetcan” demiş. Fıkırada kızın yağmura sevdiğinin ismini vermesi ve bunun üzerine annesinin de yağmura gençken sevdiği adamın ismini verdiğini itiraf etmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

667. Olsa Ne Sevse Ne?

Fıkırada sevdiği kız ile su boyunda rastlaşan delikanlı hem pek konuşmayı bilmiyor hem de söylenenin tersini söylüyormuş. Uzun süre sessizce durduktan sonra kız sohbet açmaya çalışmış ama kız ne söylese delikanlı onun tersine cevaplar vermiş ve sonunda evlenmişler. Böyle bir ilişkinin sonunda kızın kızması veya delikanlıyı terk etmesi beklenirken evlenmeleri şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

668. Acelecinin de Acelecisi

İki delikanlı konuşurken biri dinlenme tesisinde bir kız ile tanıştığını söyleyip ertesi gün olacak düğününe çağırılmış. Diğer dinlenme tesisinde kalma süresi olan on iki günün çok hızlı geçtiğini söylediğinde evlenecek olan delikanlı orada bir gün kaldığını söylemiş. Böylece bu delikanlının bir günde evlilik kararı alındığı anlaşılmıştır. Bu durumun sıradan olmaması dolayısıyla, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

669. Teselli Etmiş

Bir kız gelin olurken arkadaşları ondan ayrılacakları için ağlarken, damat kızlar evde kaldıkları için ağlıyor zannetmiş ve onları teselli etmeye çalışmış. Bu yanlış anlama sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur .

672. Sabrı Kalmayınca

Evlenmek isteyen bir kızın düğününe ramazan ayının denk gelmesi ile düğün ramazandan sonraya ertelenmiş. Bunun üzerine kız, su boyunda gördüğü köpeğe kızarak ramazan ayı gibi uzandığını söylemiş. Ramazan ayını olduğundan daha uzun geçiren kızın akli düğünde olduğu için köpeğe de kızmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

673. Üç Yumurtam, Çeyrek Yağım...

Eski bir Tatar âdetinde mendilin içerisine bavırsak isimli Tatar yiyeceğini yapıp sevdiğine verilmesi vardır. Bir kız annesinden habersiz bavırsakları yapıp mendilin içerisine koyup bir yere saklamış. Sakladığı yeri köydeki delikanlıların görüp mendil içerisindeki bavırsakları alarak yerine koyun tezeği koydukları, akşam olup kız sevgilisiyle buluştuğunda ortaya çıkmış. Lakin kız ne diyeceğini bilemeyip bavırsak malzemelerinin boşuna gittiğini söylemiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

674. Mektubunu Tatarca Yaz

Lübov ile Halide isimli kızlar mektuplaşıyorlarmış. Tatar kızı “son mektubun yaklaşık her cümlesinde bana Lübov diyorsun. Bu güçlü sevgindendir diye düşünüyorum. Yalnız şunu isterim; mektubunu Tatarca yaz” demiş. Böylece, Tatar kızı Halide’nin Rusça bilmeden Rus kızı Lübov ile mektuplaştığı anlaşılmış ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

677. İnanacak Olur

Büyük burunlu bir adam dünür olduğu kişiye çok sabırlı olduğunu söyleyince kadın da ona “İnanıyorum, doğru söylüyor, kırk yıl o kadar burnu taşımış adam küçük bir sözü mü taşıyamayacak” demiş. İnsanın bir uzvunu taşıması ile söze karşı sabretmesi ilgisiz şeyler olduğundan bu cevap şok etkisi yaratmış. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

678. Kızın Delili

Evlendirilen bir kız, evlenmek istemediği için ağlarken annesi kendisinin evlilik çağı geldiğinde onu da kocaya verdiklerini ve direnmediğini söyleyerek kızını teselli etmeye çalışır. Kız ise annesine, onun yabancı biriyle değil babası ile evlendiğini söyler. Babasının annesi ile evlenmeden önce onun için yabancı bir adam olduğunu hesaba katmaması beklenmedik bir düşüncedir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

679. Kör Çok Görür

Fıkırada karısı öldükten sonra kör olan adam, ikinci evliliğini çabucak yapınca ona bunun hikmetini sormuşlar. O ise “Eğer ben onun üstüne bir de sağırlaşısam, o vakit, herhâlde daha da çabuk eş bulurdum” demiş. İnsanın engellerinin olmasının evliliği kolaylaştırması olağan olmayan bir durumdur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

682. Gelin Beklerken

Açgözlü bir adam oğluna zengin birinin çirkin kızını almış. Damat, kara aygırı hazırlayıp gelini almaya gider. Bu aygır gelini görünce ürküp kaçar ve eve döner. Atın gelinden korkması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

683. Kızım Güzel Kendimden Geri Kalmıyor

Fıkırada, kızını evlilik çağına gelmesine rağmen kimseye vermeyen adama nedeni sorulunca, kızını verince kendisinde fazlasının olmadığını söylemesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

686. Hamurdan Yapılmış Hamur Kovası

İki terzinin misafir olduğu evde, kayın valide gelinine ekmek pişirmesini söyleyince, genç terzinin gözüne hamur kovası takılmış ve onun hamurdan yapıldığını söylemiş. Büyük terzi ise hamur kovası ağaçtan demiş. Genç terzi hamurdan olduğu konusunda ısrar ederken evin gelini kendisinin ilk gelin geldiğinde biraz ağaç izi gözüktüğünü, onun ağaçtan olduğunu söylemiş. Böylece, bunların pasaklı olduğunun ortaya çıkması ile olması gerektiği gibi olmamalarından dolayı, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

688. Kaybolmamış

Genç bir gelin hamur yoğurmadan önce kovayı yıkarken kovadan bir tava çıkmış. Bunu kayınvalidesine söylediğinde, o tavanın kayınvalidesi gelin geldikten üç ay sonra kaybolduğunu öğrenmiş. Fıkırada, kayınvalidenin bugüne kadar kovayı hiç yıkamadığının ortaya çıkması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

690. Her Gün Tarayan Kişi Nasıl Katlanıyor?

Saçını haftada bir tarayan gelin saçını çok dolaşır döküldüğü için şaşırıp “Ey Allah’ım haftada bir tarıyorum. Şapka kadar dökülüyor, her gün tarayan kişi nasıl dayanıyor, demiş. Bu gelin saçını her gün düzenli taramadığı için dolaştığını ve çok döküldüğünü hesaba katmamış. Dolayısıyla, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

691. Kızım Sana Söylüyorum Gelinim Sen Anla!

Fıkırada tembel bir gelin konu edilmiştir. Bu gelin herkesten sonra uyandığı için bir gün kayınbabası kendi kızına, “Kızım, kalk, vakit geçip kocaya varınca uyursun!” demiş.

Kayınbabanın gelinini utandırmak için kızına söylediği sözlerle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

696. Gelinin Önlüğü

Bir geline önlüğü yıpranınca diktirip tekrar kullanıyorlarmış. Daha iyi olan tarafını yabancıların yanında, yıpranmış tarafını normal günde giyerken bu gelinin önlüğü yırtılmış. Gelin, diğer tarafını giyemeden yırtıldığı için ağlamış Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

699. Yatmak Nerede, Oturmadım Bile

Komşuya ekmek küreği almak için yollanan gelin çok geç geldiği için “Orada yattın herhâlde” demişler. Ancak gelin bu sitemi anlamayarak “Orada yatmak değil oturmadım bile”, demiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

701. Rüzgâr idim, Fırtına idim...

Tembel bir gelin hamaratlığını göstermek için üçer desteden üç yığın ekin biçtiğini söylemiş ancak üç desteden bir yığın olması mümkün değildir. Daha sonra üç tane çocuk gömleği dikmiş, onların da dönüşte söküldüğünü söylemiş. Ancak hamarat bir kadının diktiği bir gömleğin çabucak sökülmesi mümkün değildir. Böylece bu kadın hamaratlığından bahsederken tembelliğini kanıtlamıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

702. Nine Ne kadar Burçak Yemiş?

Bir nine ile gelini tarlaya burçak toplamaya gidince nine ağzına bir burçak atmış. Gelini bir süre sonra bakıp ninenin çenesinin hâlâ titrediğini görünce, kocasına annesinin daima burçak yediğini ve onu eve götürmesini söylemiş. Adam annesini eve götürürken arabanın tekeri çukura takılınca kadının ağzındaki burçak da düşmüş ve tarlaya gittiğinde ağzına bir burçak aldığı, onun da şimdi düştüğünü söylemiş. Böylece ninenin, gelinin dediği gibi sürekli ağzına burçak atmadığı anlaşılmış ve uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

707. Bahtım Gülmeyince Gülmüyor...

Fıkırada kızını ve oğlunu şımartarak büyüten kadın, oğlu evlenince hamarat olmasına rağmen gelinini beğenmemiş. Evlenen kızı ise misafir gelince hizmet ettiriyorlar diye dert yandığı için de kızının kaynanasından memnun değilmiş. Bu tezat durumda, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

710. Keten Başını Yel Tutturmuyor

Kaynanasının keten yolmaya yolladığı tembel gelin Periha, hava çok rüzgârlı olduğu için keteni bir türlü tutup yolamamış. Yenilgiyi kabul edip eve dönen Periha'ya kayınvalidesi neden eli boş döndüğünü sorunca Periha rüzgara insan vasfı yükleyip onun keteni tutturmadığını söylemiş. Bu durumda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

711. Aş Pişirsen Küspe...

Tembel gelin Periha ne doğru düzgün yemek pişirebiliyormuş ne de döşemeyi yıkıyormuş. En sonunda bunları yapmayı tamamen bırakınca kayınvalidesi neden hiç iş yapmadığını sormuş. O ise "Aş pişirsen küspe, döşeme yıkasan kap kara, yıkasan da bir yıkamasan da bir" deyip, suçu öylece yemeğe ve döşemeye atmış. Bu durumda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

715. Dirilip Dönmesinden Korkuyorum

Hiç iyi anlayamadığı kayınvalidesinin ölümünün ardından çok ağlayan geline anlayamamalarına rağmen neden bu kadar ağladığı sorulmuş. Gelin ise ölüme değil dirilme ihtimaline ağladığını söylemiş. Bu durumda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

717. Herkese Bir Kaşık

Bir eve terzi misafirlğe gelmiş. Evin gelini yemek pişirirken bir kaşık tuz atmış, ardından yemek sofraya gelince kaynanasının da yemeğe tuz attığı ortaya çıkmış. Ardından terzinin de bu evde herkes bir kaşık atıyor diye bir kaşık attığını söylemesiyle şok

oluşmuştur. Terzinin evde pişen yemeğe evdeki herkesin bir kaşık tuz atmasının gelenek olduğunu düşünmesiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

719. Anlamış!

Fıkırada, kaynana, gelinine yularını saklamasını, çünkü onu kendisinin buzağı öküz olana kadar kullandığını söylemiş. Gelin, ise bu yılki buzağıyı sığır olana kadar yetiştirmeyi teklif etmiş. “Ayrılıp çıkınca bize herhâlde bir sığır lazım olur.” demiş. Anlaşıldığı üzere gelin kaynanasının yanında ayrılmak istiyor, kendine yer hazırlıyormuş. Buzağıdan öküz olur, danadan da sığır olur; bunlara ayrı eve çıkınca süt gerektiği için böyle bir ima yapmış. Gelinin ayrı eve çıkma isteğini danalar, öküzler üzerinden ima etmesi, beklenmeyen bir davranıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

727. Patavatsız Güvey

Bir güvey, kızın yanına giderken onu gönle hoş gelecek yuvarlak sözler söylemesi konusunda uyarılmışlar. Güvey ise kızın yanına gidince yuvarlak tabak çanak çeşitlerini saymaya başlamış. Bu delikanlının iltifat etmesi beklenirken tabak isimleri sayması ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

750. İt Gezmese de...

Kayınbabasına misafirliğe giden güvey, nişanlısının yanından ayrılmak istemediği için yağın yağmuru bahane etmiş. Ancak nine, sokakta yürüyen insanları görüp “İt gezmese de, adam geziyor ya”, demiş Bu cevapla delikanlıya git mesajı verilmiş. Delikanlının bahanesi karşısında, beklenilmeyen bu cevapla birlikte uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

751. Rüzgâr Arkasından

Bir adamın misafirliği uzatan damadının gitmesi için yaptığı, beklenmeyen imanedeniyle, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

755. Yuka Olduğu için kathyorum

Fıkırada damadına yufka ekmek pişiren kaynana, damadını bir türlü doyuramayınca onun yufka ekmek olduğunu ve ona göre yemesini, yani daha az yemesini ima etmiştir. Damat ise ince anlamındaki “yuka” kelimesini kullanarak, ince olduğu için ekmeği katlayıp yediğini söylemiş; ses benzerliğinden dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

757. Yazık Değil

Tiyatroya ve sinemaya gidemeyen kaynana, damadına bir televizyon getirirse yarı ömrünü vereceğini söyleyince damat hemen ertesi gün televizyon getirmiştir. Bu hareket ile damadın kaynanasının ölmesini istediğinin anlaşılması dolayısıyla, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

759. Dünürler

Birbirini tanımayan iki dede karşılaşıp, kendi çocuklarını övüp biri damadından biri gelininden şikâyetçi olmuş. Sonunda bu iki dedenin dünür olduklarının ortaya çıkması ile şok oluşmuştur. İki dünürün birbirini tanımaması tabii bir durum değildir. Dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

764. Söz Bitince

İki dünür birlikte çay içerken konu bitmiş. Sohbitsiz çay içmek keyifsiz olduğundan birisi sohbet açmak için “Dünür, erkek kazın yumurtluyor mu?” diye sorunca şok oluşmuştur. Erkek bir kazın yumurtlaması söz konusu değildir. Bu durumun dinleyicide/okuyucuda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

765. “Kaybolan” Boyunduruk

Dünürlerine misafirlğe giden adam geri dönecekken atının boyunduruğunun olmadığını söylemiş. Ancak aslında ayağının altındaki samanlarının altında ezerek bu boyunduruğu sakladığı ortaya çıkmıştır. Bu durumun dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

766. Dünür Dünürcü

İki dünür otururken ev sahibi misafir dünüre çayın yanında yağ koyup yemesi için ısrar ediyormuş. Misafir dünür ise bu yıl ev yaptırdıkları için yağ yiyebileceği yıl olmadığını söylemiştir. Ev yaptırması ile misafirlikte ikram edilen yağ yememe arasındaki bağlantısızlık neticesinde dinleyicide/okuyucuda şok oluşmasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

769. Yol Üstüne

Fıkarda iki dünür bal ile çay içerken birinin balı çok yemesi diğerinin canını sıkmış. Bunun üzerine ona bu kadar balı nereye koyduğunu sorunca o da dilinin altına koyduğunu söylemiş. Diğer ise buna cevap olarak “Ah vah daha çok yol üzerine koyuyormuşsun” demiş. Dünürün dil altını yol üzerine benzetmesi ile uyumsuzluk oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

770. Aklı Başında Değilmiş

Kaç yaşında evlendiği sorulan adam buna cevaben o zaman aklı başında olmadığını söylemiş. Pişmanlığını aklının başında olmamasıyla açıklayan adamın bu cevabı şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

771. Keskin Hüküm

Bir adam arkadaşına karısı ile nerede tanıştığını sorunca demir yolunda tanıştıklarını öğrenmiş. Bunun üzerine tüm kaza belanın ve kötü olayların orada olduğunu söylemesi ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Bu adamın evliliği bahtsızlık olarak değerlendirmesi ve hâlâ demir yolunda evliliğe yol açacak münasebetlerin olduğunu ima etmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

772. Şifalı Yazı

Fıkarda dili yüzünden kocasından dayak yiyen kadın, falcıya gidip durumunu anlattıktan sonra falcı ona bir şey yazacağını ve kavga sırasında onu ağzına alması gerektiğini söylemiş. Bu kadın eve dönmüş, yine bir kavga esnasında falcının yazdığı şeyi

ağızına alıp hiç konuşmayınca kocası yumuşamış ve karısından özür dilemiş. Bunun üzerine kadının kocası artık onu hiç dövmediği için falcıya teşekkür etmek için gitmiş. Aslında hikmetin falcının kâğıdında değil de kadının susmasında olduğunu anlayan dinleyicide/okuyucuda bu durum şok etkisi yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

777. “Öfkelenmiş” İmiş

Karikoca tartışırken adam kesin çare olsun diye eline odunu alınca kadın da bu odunu tutunca adam odunu tutmamasını, eline kıymık batacağını söylemiş. Adamın düşüncesi, karısının eline kıymık batması olmadığından uyumsuzluk bağlamında gülme oluşmuştur.

778. Ağrıtmaların...

Karısıyla tartışan bir adam, tam karısına vuracakken “Gazize yolluğu örtün, acıtmasın” diye bağırmış. Elini kaldırmamasıyla karısını döveceği düşünülen adamın bağırmamasıyla karısına kıyamadığı anlaşılmıştır. Bu iki karşıt düşünce sonucu şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

779. Samanla

Birisi karısına çok kızdığından, eve gidince ona yüz kez vuracağını söylemiş. Eve gittiklerinde ise bu adam yüz tane samanı karısının eteğine sürmüştür. Vuracağım demesi ile karısını döveceği düşünülen adamın karısının eteğine saydığı yüz samanı sürmesi ile ona kıyamadığı anlaşılmıştır. Bu iki karşıt düşünce sonucu şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

780. Kendi Dediği Olunca

Fıkarda karikoca uyurken kadın aniden kalkıp, kocasını uyandırıp, ona, nefes alamadığını ve pencereyi açmasını söylemiş. Zifiri karanlıkta bir türlü pencereyi bulamamışlar. Bir camı bulmuşlar, kulpunu bulamamışlar. Sonra vurup camı kırmışlar. Rahatlayıp bir nefes almışlar. Sabah baksalar ki pencere kapalı, onlar meğer dolabın camını kırıp nefeslenmişler. Bu durumun tamamen psikolojik olduğunun anlaşılmasıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

782. Beklenmeyen Mutluluk

Bir adam arkadaşına doktorun karısının kaçtığını söyleyince adam üzüntüyle doktorun durumunu sormuş. Bu ise “Şimdi zararsız, rahatladı. Ama kaçtığına mutluluktan aklını oynatıverecekti” demiş. Doktorun üzülmeye beklenirken karısının gitmesine çok mutlu olması beklenmeyen bir tepkidir. Bu tepkinin oluşturduğu şok sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

783. Korku Altında

Fıkırada sürekli sefere çıkan birinin karısı, kendisine durumunun ne kadar zor olduğunu söylemesi üzerine, kadın hak vererek müsait olmadığı bir zamanda gelir diye sürekli korku altında olduğunu söyler. Bu cevapla sorunun soruluş amacındaki gibi kocaya özlem yerine kadının kocasını aldattığı ortaya çıkar. Bu cevabın oluşturduğu şok sonucu, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

785. Karısının Eteğine Yapışıp

Fıkırada korkak bir kocası olan kadın bu adamla yaşamının çok zor olduğunu düşünüp “Eh, zor yaşaması!” demiş. Bu korkak adam bu söyleneni “İşte kurt sürüsü” diye anlayınca, aniden paniğe kapılarak nerede olduğunu sormuş. Böylece yanlış anlaşılardan doğan komik ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

786. Haydi, Kadın, Gir Önden

Karısı ile dışarı çıkıp döndüklerinde, evin bahçesindeki yanmış ağacın ucuna basınca ağaç sıçrayıp adama vurmuş. Bunlar ne olduğunu anlamadıklarından evlerine girmeye korkmuşlar. Adam en sonunda “Bismillah-i rahmani rahim, kendi evimizden kendimiz korkmayacağız ya, haydi kadın, gir önden” demiş. Böylece korkmuyorum demesine rağmen korkan insan davranışı sergileyen adam, dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Oluşan bu karşıtıktan dolayı, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

789. Kim Cahil?

Bir adamın oğlunun okuldan beş aldığında kendisinin oğlu olduğunu söyleyerek övünüp oğlan okuldan iki alınca cahilden cahil doğar diye karısına kızması ile uyumsuzluk oluşmuştur. Oluşan bu karşıtıktan dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

798. Derin Kaide

Bir adama, arkadaşını utandırmamak için karısı ile ilgili konuşmaması gerektiği söylenmesi üzerine, adam şaşırıp bunun nedenini sorduğunda, bu adamın birden fazla karısı olduğu ve laf açılınca hangisinden bahsettiğini anlamadığı anlaşılmıştır. Oluşan bu beklenilmeyen karşıtıktan dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

799. Üçayağın Ayağı Kaç

Fıkırada kocasıyla kavga ederken pencereden üçayağı (fincanı) atan kadın kavga dinip siniri geçtiğinde üçayağı alıp gelince bir ayağı eksik gibi görmüş ve kocasına “İhtiyar, ben atana kadar da üç tane miydi ya bu üçayağın ayağı?” diye sormuş. Üçayak, adını ayak sayısından aldığından, kadın, aksi mümkün olmayan bir soru sorduğunda, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

801. Papağan Görünce, Karısı Aklına Düşmüş

Piçen pazarında satılan papağanı görünce ağlayan Gıybdi'ye, kardeşi Gıylaci neden ağladığını sorunca, Gıybdi, karısı Merhebe'nin de tıpkı papağan gibi kendisine “deli, deli” dediğini, o yüzden papağanı görünce karısının aklına geldiğini söylemiş. Karısının da papağan gibi olduğunu ima etmesi ile yani bir insanı hayvanla özdeşleştirmesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

807. Kaygılı Adam

Fıkırada, mağazadan eşine eşarp alan adam, mağaza görevlisine, eşinin beğenmemesi durumunda değişim yapılıp yapılamayacağını sormuş. Mağaza görevlisi, değişim

yapılabileceğini söyleyince, bu adam “Kaç kez değiştirmek mümkün?” diye sormuş. Bahsi geçen genç eş ya anormal bir şekilde seçici ya da kullanıp değiştiriyor. Bu iki ihtimalin de doğal olmamasından dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

808. O da Olsa Kaygıdır

Fıkırada bir adam mağaza görevlisinden yandan dikişli kapron çorabı istediğinde, görevli ona gülererek bu çorabın dikişinin arkadan olduğunu söyler. Adam ise “Orasını kendim de biliyorum, kardeşim, demiş. Lakin benim karımın ya dikişi, ya ökçesi hep yanda geziyor. Eğer yandan dikişlisini bulursam, onun dikişi, arkaya doğru gelmez miydi diye düşünüyorum”, demiş. Böylece, adamın, karısının bacağında çorabın sürekli kayıp dikişinin öne gelmesinden dolayı duyduğu rahatsızlığa çözüm bulmak için olmayan bir çorabın peşine düştüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

809. Hangilerini

Mağazaya gelip kadınlar için çorap soran adama görevlinin “Size hangilerini gösterelim; karınız için mi, yoksa güzellerini mi?” demesi ile şok durumu oluşmuştur. Çorap alacak adamın statüsüne göre çorapların gösterileceği anlaşılmış ve dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

811. Nine

Torunlarının yanında ansızın gülmeye başlayan nineye torunlarının ısrar etmesi üzerine “Ben kızlık çağında merhum dedeniz ile biçilmiş otları topluyorduk da o zaman kaburgama dürtmüştü. Ona gülesim geldi de dayanamayıp gülmeye başladım” demiş. Torunlar oynarken yanlışlıkla nineye dokununca ninenin dede ile gençlik maceraları aklına gelmiş. Bu durum beklenmeyen bir tepkidir. Dolayısıyla, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

816. Kendininki Yürekte

Toplantıda keyfi kaçan adama, karısı onun artık genç olmadığını ve her söze kulak asmaması gerektiğini söylemiş. Bu adam ise toplantıda “Karın gibi sen de hep ağaç

kabuğuna yazılmayanı lakırdıyorsun” dedikleri için canı sıkıldığını söyleyince kadın çok sinirlenmiş ve az önce sakinleştirmeye çalıştığı kocasını kendisine laf söyleyenlerle kavgaya getmeleri konusunda teşvik etmeye başlamış. Bu iki karşıt durum ve beklenmeyen tepki neticesinde uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

829. Bu Kimin Oğlu?

Mokıt, kapının önünde otururken oğlu da at yolunda oynuyormuş. O sırada oradan geçen bir atlı, yoldaki çocuğu almalarını söylerken bunun kimin oğlu olduğunu sorunca Mokıt “Annesine sorunuz” demiş. Mokıt’ın kendi oğlunun gerçekte kimin oğlu olduğunun bu kadar sakince karısına sorulmasını istemesi ile şok oluşmuştur. Doğal olmayan bu tepki neticesinde uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

838. Benim Karımın Adı Ne?

Eskiden erkekler karılarına isimleri ile hitap etmezlermiş. Bir gün Gaziz ağabey, nüfus dairesine gidince karısının adını sorduklarında bilememiş ve bunu öğrenmek için köye geri dönmek zorunda kalmış. Bir adamın karısının adını bilmemesi, fıkrada şok oluşturmuştur. Bu durum neticesinde uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

839. Şimdi Görmüş

Bir adam karısı ile kızlarının düğününde oturuyorlarmış. Bu adam tıka basa yedikten sonra karısının gözündeki akı fark etmiş. Karısının ise kızken de bu beyazlığın olduğunu söylemesi ile şok oluşmuştur. Gelin edecek kızları olmasına rağmen, onca sene adamın karısının gözündeki beyazlığı fark etmemesi ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

843. Anlayana Anlayış

Takım başkanı, tüm kadınlara görev vermiş. En sonunda çocuklu bir kadına kendisiyle gelmesini, ormandaki çubukları onun evine koyacağını söyleyince, kadın ona kendisiyle ormana gitmeye korktuğunu söylemiş. Bu adam, kadının elinde çocuğu olduğu için ondan korkmaması gerektiğini söylemiş. Ancak kadın çocuğu çalı dibine bırakacağını söylemiş.

Bu kadının aslında korkusunu değil isteğini söylediğinin anlaşılması, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

844. Nasıl Bakıyor?

Birinin oğlu okuyup büyük adam olunca, ona, oğlunun kendisine bakıp bakmadığı sorulmuş. Bu adam ise baktığını, fal taşı gibi baktığını söylemiş. Soruda kastedilen maddi yardımda bulunmak olduğu hâlde, cevapta göz ile bakmak kastedilmiştir. Bu karşıtlıktan dolayı uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

845. Nerden Öğreniyor?

Bir kadın, bir çocuğun kendisine “Şeytan ablası” demesi üzerine başka bir kadına “Nerden öğreniyor şimdiki çocuklar kötülüğü. Bir gün bana şeytan ablası, diye bağırdı, şeytan çocuğu” demiş. Verilen cevaptan da anlaşıldığı üzere bu çocukların kötü sözleri kendilerinden öğrendiği hâlde, kadının bunun farkında olmaması şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

848. İyi Delikanlıymış

Bir adam, trende, yanındaki yolcuya çocuğu olup olmadığını sorunca, yolcu, oğlu olduğunu söylemiş. Bu yolcu oğlunun sigara içip içmediğini ve kumar oynayıp oynamadığını sormuş. Bu iki soruya da “Hayır” cevabı alan adam, bunun oğlunun iyi delikanlı olduğuna kanaat getirip en son oğlanın yaşını sorduğunda onun altı aylık olduğunu öğrenmiş. Zaten bir bebeğin sigara kullanma ve kumar oynama imkânı olmadığından, bu muhabbetin manasızlığı sonucu şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

849. Sapan

Oğlunun kırdığı cam için mektebe çağrılan veli, en sonunda oğlunun öğretmenin gözlük camını kırdığını öğrenir. Cam denildiğinde ilk anda pencere, kapı ya da dolap camı düşünüldüğünden dolayı bu cevap şok yaratmıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

860. Hassas Soru

Fıkıradaki altı bölü iki sorusunu cevaplayamayan öğrencisine daha basit olsun diye “babam sana altı lira para verdi. O altı liranın yarısını kardeşimle paylaşmamı söyledi. Kardeşime yarısını versem, sana ne kadar kalır?” şeklinde sormuştur. Bu çocuk ise “Kardeşimin iki lirası benim dört liram olur”, demiş. Cimri olduğu için kardeşine daha az vermeyi planladığı anlaşılan öğrencinin verdiği bu mantıksız cevap neticesinde uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

866. Soğan

Öğretmen, sınıfta öğrencilere harfleri tanıtıyormuş; sırasıyla “a, r, b ve tekrar a” harflerini gösterip bunları birleştirdiklerinde hangi sözcük olacağını sorunca, bir öğrenci “soğan” demiş. Bu öğrencinin sabah soğan yediği için sürekli soğan diyesi geldiği anlaşılmıştır. Bu manasız ve mantıksız durum sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

868. Öğretmen ile Öğrenci

Öğrenci kışın suyun neden donduğu sorusuna “Patenle kaymaya uygun olması için” cevabını vermiştir. Su, ısınıp kaybedip katılaşıp buz olur. Ancak öğrencinin mantıksız cevabı ile uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

869. Tartılmıy da, Suzılmıy da

Bir öğretmen öğrencisine seslerin çeşitlerini sorduğunda öğrenci birkaç ünlü ses, birkaç ünsüz ses saymış ama hepsini sayamamış. Bunun üzerine öğretmen diğerlerini sorunca öğrenci “Kalan sesler, öğretmenim, tartılmıyor da çekilmiyor da” cevabını vermiştir. “Tartmak” ve “suzmak” köklerinden elde edilen farklı anlamda kelimeler aynı fıkrada kullanılarak, söz sanatı yapıldığı için uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

875. Dikkate Alınacak Sebep

Annesinin kirli kulakla nasıl okula gidiyorsun diye azarladığı çocuğun başka kulağı olmadığını söylemesi şok oluşturmuştur. Kulağını temizlemesi beklenirken bu çocuğun kulak değiştirme fikrinin mantıksızlığı sebebiyle uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

876. Ev Ödevini Yapıyormuş

Kerim ağzını eğip kendisi ile dalga geçtiği için Ehmet'i ninesine şikâyet etmiş. Ninesi kızınca Ehmet bunun öğretmen verdiği doğru anlatımı eğri anlatıma çevirme ödevi olduğunu söylemiştir. Öğretmenin verdiği ödevi çok yanlış anladığı anlaşılan Ehmet'in bu mantıksız davranışı sonucunda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

879. Zor Durum

Bir gün okula gidip geldikten sonra ikinci gün okula gitmeyeceğini söyleyen bir oğlan bunun sebebi olarak okumayı yazmayı bilmemesi sebebiyle konuşmasına da izin vermemelerini göstermiştir. Okula okuma yazma öğrenmeye gittiğini idrak edemeyen bu çocuğun mantıksız tepkisi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

888. Televizyon İzlerken

Bir kıza annesi bebeğinin nerede olduğunu sorunca kız "Ben onu uykuya yatırdım. Sen bu filmi çocukların izlemesi yasak, diyorsun ya" demiş. Küçük kızın bebeğini çocuk olarak değerlendirip kendisini büyük olarak yansıtmaya çalışması ve yasak olan filmi seyretmesi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

890. Sıçan Tutmak Fare İşi

Annesine "Süt kovaasına sıçan düştü" diye bağıran çocuğa, annesi "Düştüyse almışsındır" demiş. Ancak çocuk "Yok, ben tutmaya korktum, sıçanı tutsun diye, kovaya kedi koydum" diye cevap vermiş. Bu beklenmeyen çözüm yolu şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

893. Kendine Göre Tesellisi

Annesinin mutfaktan kepçeyi alıp gelmesini söylediği çocuk, mutfığa gitmeye korktuğunu söylemiş. Bunun üzerine annesi, “Deli çocuk, neden korkuyorsun? Orada sana arkadaş semaver var ya?” diyerek zaten korkan bir çocuğa semaverin canlı olduğunu düşündürmesi onu daha çok korkutmuştur. Bu mantıksız teselli şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

894. Gecen Yıl Sıkıştırana...

Başı kapıya sıkışıp kanadığı için Heyrulla’ya annesi ne olduğunu sorarken onun başını bir gün önce akşam çarptığı ortaya çıkmıştır. Neden o zaman değil de şimdi ağladığını soran annesine ise gerekçe olarak evde yalnız olmasını göstermesi şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

895. Tekrar Doğur

Mendi’nin annesi Gülep yenge, doğum yaptığı için, âdet gereği komşuları ona kuymak getiriyormuş. Gelen kuymakları yiyip bitiren Mendi’nin “Anne, sen böyle hep çocuk doğursan biz de hep kuymak yedik, tekrar çabucak birini doğur ya”, demesi şok oluşturmuştur. Mendi’nin bu imkânsız teklifi sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

910. Argayaş’tan da Büyük mü?

Askerden dönen bir delikanlı, Petersburg’u gördüğünü söyleyip oranın büyüklüğü ve güzelliğini anlatırken orada duran birinin, “Asker ağabey, yoksa o bizim Argayaş’tan da mı büyük?” demesinden bu oğlanın köyünden başka bir yere çıkmadığı anlaşılır. Bu adamın kendi köyü ile Petersburg’u karşılaştırması ile oluşan karşıtlık sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

911. Hangi Sığır Yağı

Babasının aldığı çikolatalı yağın ne olduğunu anlamayan kız, babasına “Bu kara sığır yağı mı?” diye sormuş. Bu mantığa göre ineğin sütünün, onun renginde olması gerekiyor. Bu sıra dışı mantık sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

914. Mantar Toplarken

Fıkırada mantar toplayan bir baba oğul varmış. Bu baba, oğluna bir mantarı işaret ederek onun “Kışı aşy turgan” mantar olduğunu söylediğinde bu oğlan korkmuş ve dönmek istemiş. Burada komik “Kışı aşy turgan” ifadesinden kaynaklanmaktadır. Tatarca “Kışı aşy turgan gümbä” ifadesi iki anlam içermektedir. Yani hem insan yiyen mantar, hem de insanın yediği mantar anlamlarına gelmektedir. Adam, insanın yediği mantar olarak kullanmış ancak çocuk insan yiyen mantar olarak algılayıp korkmuş. Bir mantarın da insan yemesinin mümkün olmaması hususu da düşünüldüğünde şok oluşmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

915. Soruyu Bilmiyorsan Sorma

Hangi sokakta oturdukları sorulunca küçük Ferit, sokakta değil, evde oturduklarını söyler. Aslında soruda kastedilen şey, evlerinin hangi sokakta olduğudur. Ancak verilen cevap sonucu bu ihtimalin hiç düşünülmediği anlaşılmaktadır. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

919. Pratik Soru

Bir çocuk dedesine ne zaman dede olduğunu sormuş. Dedesi “Sen doğunca oldum deyince çocuk onun için kendisine ne vereceğini sormuş”. Bu beklenmeyen tepki şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

920. Ben Evde Yokum

Evde derslerini yapan Mansur, arkadaşları onu çağırınca “Ben evde yokum” demiş. Bu cevap şok etkisi yaratmıştır. Mansur’un evin penceresinden çıkıp evde olmadığını

söylemesi ile oluşan karşıtlık sonucunda uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

922. Ay Tutulursa, Kendi Suçlu

Uyumayı çok seven bir oğlana babası ayın tutulduğunu söyleyerek onu uyandırmaya çalışıyormuş. Bu oğlan ise ay tutulmasını ayın tutuklanması olarak anlamış. Bu nedenle “gerekli gereksiz yerde gezmesin” diyerek uyumaya devam etmiş. “Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Ayın tutuklanması mümkün olmadığından dolayı bu yanlış anlaşılma sonucu oluşan karşıtlık, uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumunu oluşturmuştur.

929. Yardım Etti

Babası, oğlu Selim’e, annesine yardım edip etmediğini sorunca, o annesine değil ama kardeşi Meryem’e yardım ettiğini söylemiş. Babası ise onu takdir ettikten sonra nasıl bir yardım yaptığını sorunca Selim “Birlikte bir kavanoz reçeli yiyip bitirdik” demiş. Bu cevap insanların zihninde yerleşmiş yardım algısına uymamasından dolayı şok oluşturmuştur. Oluşan karşıtlık uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

930. Zeki Çocuk

Bir baba beş yaşındaki oğlunun zekâsıyla övünürken 10’a kadar saymayı bildiğini söylemiş. Bunun üzerine çocuk daha fazla saydığını söylemiş. Devamı olarak kâğıt oyununda kullanılan tabirleri “Jilet, kız, papaz, as” sayması şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

931. İki Oğlan

Sekiz ve on yaşlarında olan iki kardeş sürekli kavga ediyorlarmış. Küçük olan sürekli ezilince ağabeyine “Ben şimdi senden sadece iki yaş küçüğüm. Üç yıl sonra senden bir yaş daha büyük olacağım. İşte o zaman seni bağırtırım ya!” demiş. Kendisinin büyürken ağabeyinin aynı yaşta kalması mümkün olmadığı için çocuğun bu düşüncesi şok

oluşturmuştur. Bu mantıksızlık dolayısıyla uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

937. Kim Ölmüş

İkizlerden biri ölmüş. Hayatta olan bir komşusuna rastlamış. Komşusu ona ikisinin çok benzediklerini, hangisinin öldüğünü de hâlâ bilmediğini söyleyince, bu “Ben öldüm, gibi muhtemelen” diye cevap vermiş. Hayatta olan birinin kendisinin öldüğünü söylemesi ile oluşan karşıtlık sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

938. Kimin Babası Nasıl?

İki oğlan babalarının hastane maceralarını anlatırken birisi, babasının doktora dilini gösterince doktorun ona reçete yazdığını söylemiş. Diğeri ise kendi babasının reçeteyi aldıktan sonra doktora dil çıkardığını söylemiş. Çocuğun babasının bu pek de uygun olmayan hareketini ifşa etmesi şok oluşturmuştur. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

939. Ne Olarak?

Herkes işe giderken küçük Selime de işe gittiğini söylemiş. Bunun üzerine onun nerede çalıştığı, ne iş yaptığı merak edilince, çocuk bahçesinde çocuk olarak çalıştığını söylemiş. Bu doğal ve gerçek olmayan durum sonucu uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

3.2. Kazan Tatar Fıkralarının Üstünlük Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Üstünlük kuramı çerçevesinde değerlendirilen Kazan Tatar fıkra metinlerinde haksızlıklara, zulme ve toplumun köhnemiş yönlerine karşı gerçekleşen başkaldırının mazlumun, akıllının ve haklının üstünlük sağlaması ile sonuçlandığı görülmektedir. Bu üstünlük işe muhatapı aşağılama yoluyla, muhatapla alay ederek ve en çok da muhataptan daha zeki olunduğunu kanıtlama yoluyla gerçekleşmektedir. Fıkra metinlerindeki toplumsal mücadeleler, statü olarak hangi derecede olunursa olunsun zekâ olarak üstün olanın galibiyetiyle sonuçlanmaktadır.

1. Devlet K r Olmasa...

Fıkırada, Devlet, adındaki Şair, vatanını elinden alan ve onunla dalga geçen Aksak Timur'a, kazandığı baŐarının kendi baŐarısı olmadığını, aksine devletin eksikliğinden dolayı kazanıldığını ima etmiş ve Timur'un bedensel kusuru ile onu k  k görerek Aksak Timur'dan   almıştır. Böylece, Şair, s z yoluyla intikam almış ve üstünlük duygusu açığa çıkmıştır.

2. Kim Ahmak?

Sınanan konumdaki ciren yani s z ustası, içerisinde mahcup olma ihtimali barındıran sıklıntı verici durumdan zek sını kullanarak ve hanı örtülü bir anlatımla aşağılayarak üstün duruma ge miŐtır. Böylece gülme durumu üstünlük duygusuyla birlikte oluşmuştur.

6. EŞek Nasıl Yürüyor?

At  zerindeki delikanlı, eşek ile giden yaşlı adamı rencide etmeye çalışmaktadır. Görünüşte kötü durumda olan yaşlı adamdır ancak o, zek sı sayesinde at üstünde giden delikanlı ile alay ederek onu k  k düşürür. Böylece  st nl k durumu oluşur ve gülme meydana gelir.

16. Bozuk Para Olmayınca

Fıkırada polisin cezalandırmasıyla köylü amcanın zor duruma düşmesi beklenirken, cebinden parasını çıkartarak cezasını  demiŐ, ancak polis yine amcayı kötü duruma düşürmek için paranın üzerini bozuğu olmadığını bahane ederek veremeyeceğini söylemiş. Ancak amca zek sı sayesinde paranın üzerinin yettiği kadar polise tekrar hakaret etmiş, böylece üstünlük durumu oluşmuştur.

17. Hastalık Gider  det Gitmez

Olay akışı, gayet sıradan bir trafik kavgası gibi başlasa da, sahibinin atı yoldan  ekmeme sebebi olarak atın eski sahibinin halktan biri değil, ilçe idarecisi olduğunu

söylemesiyle beklenilmeyen bir hamle şeklinde üstünlük durumu oluşmuş ve gülme meydana gelmiştir.

24. Vereceği Kur'an Kalınlığı

Fıkırada, Rahmi Tilmaç adındaki kişinin İbrahim'in, zenginliği hakkında konuşulmasından hoşlanmaması üzerine verdiği cevap üzerine komik oluşmuştur. Bir hacı, Rahmi Tilmaç'a İbrahim'in Kur'an'ın yedide biri kalınlığına sahip olan eftiyek kitabı kalınlığında bir alacak defteri olduğunu söylemiştir. O, bunu bir itibar kaybı olarak gördüğünden İbrahim'in zengin olmadığını ispatlamak için borcunun, alacağından yedi kat fazla yani Kur'an kalınlığında olduğunu söylemiştir. Burada İbrahim'i fakir göstererek kendi zenginliğini parlatmıştır ve böylece üstünlük durumu oluşarak gülme meydana gelmiştir.

26. İtten Doğan Çocukların Varmış

Bir insanın herhangi bir hayvandan çocuğu olması mümkün değildir. Ancak fıkrada, Rahmi Tilmaç Uzun İbray'a "İnsandan doğan çocukların olmasa da, köpekten doğan çocukların varmış", diyerek onu aşağılamış; kendi zekâsını ön plana çıkararak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük durumu oluşarak gülme meydana gelmiştir. Bu fıkra politik mizah örneği olarak değerlendirilebilir.

28. Zengin Hanımı

Burada komik, yoksulun zengine oynadığı oyunla ortaya çıkar. Toplumda yoksullar hakir görüldüklerinden dolayı, zenginleri küçük düşürmek istemeleri anlayışla karşılanabilir. Burada yoksul kadının zenginlerden intikam almak ve kendini onlara üstün göstermek maksadı söz konusudur. Zengin kadının kendisine elbise diktiği kumaşı, yoksul kadın iç kıyafeti için kullanıyor gibi göstermiş ve bunun sonucunda zengine karşı üstünlük durumuyla gülme durumu oluşmuştur.

29. Bir Katlı Ahiret

Hasta zengin kadın, cinsel bölgesinin ağrıdığını anlatırken "Yakışksız yerimde çiban çıktı galiba" ifadesini kullanmıştır. Ahretliği bunu anlamasına rağmen "yakışksız"

sıfatını yüzüne yakıştırarak zengin kadına çirkin imasında bulunarak onu aşağılamış ve kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece gülme durumu oluşmuştur.

30. Aşağı Yukarı Yürütür

Fıkırada, zengin adam yoksula “Bana gündeliğe gel, hiç değilse doyana kadar etli yemek yersin” , şeklinde rencide edici sözler söylemiş. Ancak, buna karşılık yoksul adam “Senin etli yemeğini aşağı yukarı yürütür benim sütlü aş” cevabıyla zengini aşağı görerek üstün duruma gelmiş ve böylece gülme durumu oluşmuştur.

31. Ulu Başımı Küçültmüş

Cüzdandaki para sayesinde, kendini büyük gören bir zengin, yoksul adama üstünlüğünü “Ulu başımı küçültüp, kendim geldim işte” ifadeleriyle anlatmaya çalışmış. Ancak yoksul, zekâsı sayesinde verdiği “Neden, senin kafanın büyüklüğünden ben suçlu değilim ya” cevabıyla, zengin adamı küçük düşürmüş ve kendisi içinde bulunduğu durumdan kurtularak üstün konuma geçmiştir. Böylece gülme durumu oluşmuştur.

32. Başını Saklamıyor, Malını Saklıyor

Bu fıkırada başlangıçta yoksul adam, zenginlerin yanında kendini kötü hissetmiştir. Ancak zenginlerin, mallarına ziyan gelmesin diye yaptıkları hareketler, onları ahmak gibi göstermiştir. Böylece yoksul üstün duruma geçmiş ve gülme durumu meydana gelmiştir.

36 Yırtığına Göre Yaması

İşini çok yavaş yapan hizmetçinin, ona kızan işverenine verdiği cevap sayesinde üstünlük oluşmuş ve gülme durumu meydana gelmiştir.

37. Akşam Yemeğinden Sonra

Fıkırada iki düğüm vardır. Birincisi, hizmetçilerin kendilerini işverenleriyle denk görerek yemek yedikten sonra yapmaları gereken işleri yapmayıp uyumaları ile uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Diğeri ise, kurnazlık yaparak hizmetçilerine üç öğünde yemeleri gereken yemeği tek seferde yedirip daha fazla çalışmalarını sağlamayı planlanmış

ancak hizmetçilerin uyumsuz mantıkları sayesinde zararlı çıkmıştır. Hizmetçilerin pratik zekâları sayesinde işverenin kurnazlık yaparak hizmetçileri daha çok çalıştırma planı suya düşmüş ve işveren zararlı çıkmıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

40. Hangi Sakal Faydalı?

Fıkırada, hizmetçisini küçük düşürmeye çalışan tüccar, onun köse oluşuyla dalga geçmiştir. Ancak hizmetçi zekâsı sayesinde tüccarın sakalının sarı olmasını aşağılamış ve üstün duruma geçmiştir. Böylece gülme oluşmuştur.

41. Kendini Büyük Görme, Kocanı Hor Görme

Mikiş, toplantının en heyecanlı yerinde gelen hizmetçisine sinirlenmiştir. Öfkesini çıkarmak için misafirlerin önünde hizmetçiyi sarhoşlukla suçlayıp küçük düşürmek isterken aldığı “Yok, zengin ağam, ben hiç sarhoş değilim, bir gün seninle içip düştükten sonra ağzıma bile sürmedim.” cevabıyla Mikiş küçük düşmüş ve Çuvaş hizmetçi üstün duruma geçmiştir. Böylece gülme oluşmuştur.

42.Şalkanım Yumuşak Olmaz

Zengin adam, hizmetçisini düzgün çalışması için tehdit etmiş ancak hizmetçisi de ona aynı üslupla cevap vermiş, hizmetçi zengini susturarak üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

44. Yiğitlik Değil

Gaz yağı almaya gönderdiği hizmetçisi ev sahibinden para istediğinde ev sahibi “Para ile alıp gelmek marifet değil, onu herkes yapar.” diyerek onu zor duruma sokmuştur. Ancak hizmetçi gaz yağı almadan dönmüş ve yağı soran ev sahibine parlak zekâsını kullanarak “Gaz yağı ile lambayı herkes yakar. O marifet değil, sen gaz yağı olmadan yak” demiştir. Böylece fıkranın başında zor durumda olan hizmetçi üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

45. Delik Ceket Pek Güzel

Ağanın soğuktan dişleri birbirine değmezken, pazara giden zengin ağanın atının başında gitmesi için tuttuğu yoksul adam sanki hiç üşümüyormuş gibi gidiyormuş. Bu durumu fark eden ağa, yoksul adama “Bak hele ki Hafız, ben gocuklu, keçe çizmelerle olsam da donuyorum, e senin üzerinde delik ceket, ayağında çarık. Soba başında oturur gibi oturuyorsun!” demiş. Yoksul adam da “Soğuk benim ceketimin bir yırtığından giriyor ikincisinden çıkıp gidiyor. E, sana giriyor ama çıkmıyor ağam”, demiş ve fakirliğini kapatarak avantajlı duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

46. Altıya Alıp Beşe Sat

Ticaret yapan iki kardeşten biri elindeki sığırı yok pahasına satmış. Zarara uğradıklarını kastederek “Kara sığır nerede?” diye soran kardeşine altıya al beşe sat, diyerek zararı sezdirmek istememiş. Ticaretin doğası gereği bu şekilde zarar edeceği açıktır. Abisinin endişesine ve kendisinin yaptığı hataya karşı sivri zekâsıyla verdiği şaşırtmalı cevapla üstünlük durumu oluşmuş ve gülme meydana gelmiştir.

47. İki Tüccar

İki tüccar atışırken birisi, kendinin mesleki üstünlüğünü göstermek için diğerine onu on kez alıp satacağını söyleyerek kendini üstün görüp arkadaşını aşağılamıştır. Ancak arkadaşı, “Doğru söylüyorsun, beni satmak mümkün ama sen satılmıyorsun. Çünkü seni bir tiyine bile almıyorlar” cevabıyla üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

50. Hakkını Ödemezsin

Bir kadın, sokakta fenerle gezen adamdan fenerini penceresinin önünde tutmasını istemiş. Zengin adamın verdiği “Tutup duracaktım durmasına, sen onun parasını ödemezsin ya” cevabı ile hem uyumsuzluk hem de üstünlük kuramı bağlamında gülme durumunu oluşturmuştur.

62. Kendi Hâli Hâl

Fıkıradaki yoksul bir adamın zengin adamın sorusu karşısında verdiği şaşkırtıcı cevapla gülme durumu oluşmuştur. Fıkıradaki yoksul adam, yoksul olduğunu açıkça belirtip zengininin önünde küçük düşmek istememiştir. Bunun için söz ustalığını kullanarak verdiği akıllıca cevap sayesinde amacına ulaşmış ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

63. İki İrgat

Fıkıradaki olay iki yoksul ırgat arasında geçmektedir. İkisi de çıplaktır ancak birisi üzerine hasır örtmüştür. Üzerine hasır örten kendisi de zor durumda olmasına rağmen, arkadaşının tamamen çıplak olup üşmesi karşısında “Zor şimdi giyim kuşamsız, geçen yıl ben de inliyordum, ağa” diyerek kendi eksikliğini kapatıp üstün duruma geçmeye çalışmıştır. Böylece gülme durumu meydana gelmiştir.

67 Rüzgârın Yönüne Doğru

Fıkıradaki nereye gidecekleri tayin edilen dilencilerden birinin “Siz hangi köyü istiyorsanız gidin. Ama benim üstüm başım o kadar yırtık pırtık ki, ben sadece rüzgârın yönüne doğru gidebilirim”, demesiyle gülme durumu oluşmuştur. Tüm dilencilerin üzeri yırtık pırtıktır ancak bu bahane ile kendi istediği yere gitmeye çalışıyor. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

73. Her Tarafta Aynı

Fıkıradaki atlı adam her ne kadar dilenciye atına bindirmiş olsa da dilenciye aşağılamak için kötü hava koşullarını dilenciye bağlamıştır. Ancak dilenci zekiliği sayesinde kötü havanın kendisiyle bağlantısı olmadığını ispat ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

74. Neler Çıktı?

Fıkıradaki ölmüş adamın oğlundan borcunu tahsil etmeye çalışan adam, küçük çocuğa babasından ne kaldığını sorarak ağzından laf almaya çalışmıştır. Ancak çocuk kalanları

sıralayarak en son da bu adam gibi borç sahiplerinin çıktığını söylemiş ve zekâsı sayesinde sıkıntılı durumdan kurtulup üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

91. Sen Kandırdıysan Ben de Kandırdım

Fıkırada molla namaz kılmayan cemaati namaz kılmaları için sığır vaadiyle kandırmak istemiştir. Ancak camiye gitmeyen bir adam, sığırı istediğinde, mollanın sığırı vermemesi üzerine kendisinin de namazı abdestsiz kılarak mollayı kandırdığını söylemiş; üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

103. Üç Tiyini Boşa Gitsin

Fıkırada, askerden zengin olup gelen genç adam, camide, mollaya herkesin iki tiyin sadaka verdiğini görünce zenginliğini göstermek isteyerek cebindeki 5 tiyini çıkartarak iki tiyini hayır için vermiş, “Üç tiyin de boşa gitsin” demiş. Böylece zenginliğini göstermiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

104. Öyle Olmazsa, Böyle

Fıkırada para alamayacağı için yoksul çiftin nikâhını kıymak istemeyen mollayı yoksul genç gidip kilise nikâhı kıydırmakla tehdit ediyor. Çifti kilise nikâhına yönlendirdiği için günahın kendisine yazılacağından korkan molla, nikâhı kıymak zorunda kalıyor ve aşağılanan yoksul çift işlerini yaptırmış olup üstün duruma geçiyor. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşuyor.

106. Camide Ne Yapıyorlar?

Mari çocukları camide ne yapıldığını bilmiyorlarmış. Fıkırada da bir Mari çocuk babasına camide ne yapıldığını sorar. Babası oğluna bilmediğini sezdirmek istemediği için biliyormuş gibi cevap vererek oğlunun gözünde küçük düşmekten kurtulmuş ve böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu gerçekleşmiştir.

116. Tam Aksine Göre Değil mi?

Sarığın boyutunun hikmetini soran adama hoca, kendi sarığının büyüklüğü ile övünmüştür. Bunun üzerine adam mollaya onun tam tersi olduğunu ima etmiş ve böylece mollayı aşağılayarak kendi üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

117. “İleri Görüşlü”

İleri görüşlülüğü ve doğaüstü yetenekleri ile övünen mollayı bir köylü sınamış ve öyle olmadığını açığa çıkarmak suretiyle mollayı küçük duruma düşürerek kendisini üstün duruma geçirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

120. Ne Diyeceksin ya?

Fıkırada din adamlarının eleştirildiği görülmektedir. Başkalarının sırtından geçinenlerin cehennemde yanacağını söyleyen mollaya karşı halktan biri, kendisinin bu günah ile cehennemde yanacağını söyleyerek mollayı aşağılamış ve günahsız olduğunu ima ederek halkı üstün duruma geçirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

143. Horoz Nereden Bilsin?

Bir molla böbürlenmek için horozun öterken “sübhanelahi ve bi hamdihü” dediğini söyleyince, bir öğrenci horozun konuştuğuna değil de yanlısına itiraz eder. Molla rezil olmaktan kurtulmak için horozun medrese okumadığı için yanlısı söylediğini ifade edince öğrenci küçük düşmüş ve molla üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

157. Hepsini Buzağıya Koyarız

Sürekli her şeyi yiyen mollaların eleştirildiği fıkırada, molların pişmemiş böreği dahi yemesi olağan değildir. Bunun üzerine ev sahibinin de böreği molla yemediği takdirde buzağılara vereceğini söylemesi de yine beklenmeyen bir şok yaratır. Ayrıca burada ev sahibinin molla ile buzağıları bir tutmasından dolayı mollayı aşağılama, kendini üstün

görme durumu oluşmuştur. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

161. Dünya Savuruyor O

Molla, botka yerken uyanıklık yaparak yağını kendine doğru akıtmaya çalışmış. Bu sırada hizmetçi botkanın en tatlı yerinden mahrum olacakken akli sayesinde botkayı karıştırarak mollanın oyununu bozmuş ve herkese eşit hak mesajını vermiş ve böylece üstün duruma geçmiştir. Fıkroda üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

162. Başka Çare Kalmayınca

Zengin ve mollaların köylüyü hor görüp ona hiç yemek vermemeleri üzerine, köylü aklını kullanarak onlara bir oyun oynar ve kazın hepsini yer. Böylece, aşağılanıp yok sayılan köylü, kazanan durumuna geçer ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

166. İnanmak İstemesen de İnanırsın

Ezan okurken müezzinin sesini duymadıklarını söyleyen halka karşı müezzinin halkı yalancılıkla suçlayarak kendi sesini bir kilometre mesafeden duyduğunu söylemesi üzerine üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

172. “İlmî Dil”

Akşamdan iki öğrencisiyle koyun çalan İşan'ın yanına gelen iki öğrencisi, müridlerinin yanında İşan'a bu kestikleri koyunun bağırsaklarının ve başının gölde suyun üzerine çıktığını şifreli şekilde söylemeleri üzerine İşan da müridler tarafından dua zannedilen kelimelerle onları suya bastırmalarını söyler. Müridler öğrencileriyle yaptığı bu konuşmayı ilim diliyle yapılmış konuşma sanıp daha da takdir ederler ve hayran olurlar. Küçük düşmek üzere olan molla üstün duruma geçer. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

178. Sizinle Dört Oluyor

Fıkırada bir müezzin diğerine çok uzun yaşadığını ima ederek kaç müezzin gömdüğünü söylüyor. Yaşlı Hayrettin müezzin, “sizinle dört oluyor” diyerek üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

179. Yedisine Yedi Kat

Gani amcanın yerini kıskanan mollalara Gani amca bir ders vermek istemiş. Böylece yedi mollaya toprağını satmış. Bunun üzerine yerin ve göğün yedi kat olduğunu siz söylediniz diyerek üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

180. Şeytan Ne Renk?

Bir molla, ahmak yerine koyduğu bir adamı küçük düşürmek için onun şeytanla konuştuğunu söylemiş ve şeytanın ne renk olduğunu sormuş. Cemaatin önünde küçük düşmek üzere olan adam mollaya, şeytanın rengini öğrenmek için aynaya bakmasını söyleyerek mollayı aşağılamış ve kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

182. Sorusuna Göre Cevabı

Fıkırada bir elekçiyi küçük düşürmeye çalışan mollaya, elekçi de aynı tarzda cevap vermiştir. Böyle elekçi üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

183. Açınca Neden Kapatayım?

Bir molla, yaşlı adamı dini açıdan zayıf olduğunu bildiği hâlde sınamak istemiş. Ona cennetin kapsını nasıl açacağını ve kapatacağını sormuş. Adam açma kısmına besmele cevabını vermiş, kapama sorusunda ise akli sayesinde küçük düşmemiş ve insanların da girmesi için kapatmayacağını söylemiş. Böylece bilgisizliği ortaya çıkmamış ve üstün duruma geçmiş. Sonuç olarak üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

184. Mollanın Ne Gereği Kalıyor

Su boyunda türkü söyleyen Rahimkul amca, bunu duyan mollanın kendisiyle dalga geçtiğini düşünmüştür. Bunun üzerine verdiği akıllıca cevap ile mollayı aşağılayarak kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

186. Güç Yetmezse Hile ile

Fıkırada kambur adam kendine taş atan çocuğa gücü yetmeyeceği için çocuğu kandırarak sağlıklı birine taş atmasını sağlıyor ve böylece intikamını alıp üstün duruma geçiyor. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

190. Okumuş Akbay

Köpeği Akbay'ı öven adama kimse inanmayınca maharetlerini sergilemek istemiş. Ancak onun komutunu yerine getirmeyince, Seyfi köpeğinin dilindekileri değil gönüldekileri anladığını söyleyerek ona inanmayanların önünde üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

195. Zor Mesele

Fıkırada, karnı aç olan adam “Bal mı tatlı şeker mi?” sorusu karşısında tadına bakmadan bilemeyeceğini söylemiş. Kurnaz adam sorunun cevabını veremese de böylece tüm karnını doymuş, açken tok dururuma yani üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

196. Oraya Girmeyeceksen Nereye Gireceksin?

Mezardan korkan bir adama, başka biri, öldüğünde başka çaresinin olmadığını söyleyerek onu aşağılamış, kendisi bilmiş yani üstün konuma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

197. Hamut Yamamak

Yanında çalıştığı zengin tarafından suçlanmak isteyen hizmetçi, zenginin tuzak olsun diye uyurken başına geçirdiği hamutu zekâsı sayesinde lehine çevirmiştir. Zengine uyumak yerine hamut yamadığını söylemiş, ev sahibi de ona tuzak kurduğunu söyleyemediği için hizmetçi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

199. Her Sakallı Birer Tüy Verse

Çıpçık lakaplı bir zengin, Aldar Köse'nin köse oluşuyla dalga geçmek istemiş. Ancak hazır cevap olan Aldar Köse Çıpçık'a verdiği cevapla üstün duruma geçmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

202. Neden Düşüyorlar?

Biri, attan düşen bir adamla dalga geçmek için, ona nasıl böyle sert düştüğünü sormuş. Attan düşen adam, diğer adamın sorusunun saçmalığını yüzüne vurmasıyla üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

204. Domuz Yine Domuz

Fıkırada bir adam, kendisine kızdığında kapısına domuz yazan adama gitmiş. "Kapıya isminizi yazmışsınız, ben o zaman eve yoktum" demiş. Kendine edilen hakareti ustalıklarla karşı tarafa iade ederek üstün duruma geçmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

205. Amca Kazı Nasıl Bölmüş?

Fıkırada uyanık bir adam kendisine paylaşırması için verilen kazın tüm uzuvlarını aile fertlerine verdikten sonra kendini ortalama bir insan olarak tanımlayarak kazın gövdesini kendisine almış. Böylece diğerlerini akılsız yerine koyarak kendisi kârlı ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kurumu bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

206. Biliyorsan Sorma

Karşılaşan iki adamın birinin arabasında ot olmasına rağmen odundan geldiğini söylemesi üzerine, diğeri, onun ot yüklediğini söyleyerek yalanını yüzüne vurmuştur. Bunun üzerine diğer adam da gördüğü hâlde neden sorduğunu sorarak karşı tarafı suçlu duruma düşürmüş kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

207. Secde Etmeye Görsün

Eğilen evin direğine karşı, ev sahibini uyaran adama ev sahibinin, direğin “supanallah” çektiği cevabı olağan akışa zıttır, bunun üzerine kendisi ile dalga geçildiğini düşünen adam direğin secde etmesinden korktuğunu söyleyerek alaycı bir karşılık vermiş ve böylece üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

209.Yemek Ne Söyletmez

Et yemek isteyen adam, karısına, tavuğun bağırdığı için horoza benzediğini söyleyerek kesilmesini teklif etmiştir. Ancak kadın, tavuk, horoza benziyorsa onun tavuklara babalık yapabileceğini söyler ve aklı sayesinde hem kocasına karşı gelmemiş hem de tavuğu kestirmemiş olur. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

210. İki Arkadaş

Fıkırada, trende dost olan iki kişiden biri saf diğeri ise açıkgozdür. Açıkgoz olan, saf adamdan önce gözlüğünü sonra gözlüksüz okuyamayacağı gerekçesi ile gazetesini alır. Böylece karşısındakini akılsız yerine koyarken kendi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

211. Koşup Yakala

Fıkra kahramanı, kıyafetleri hamamda çalınmasın diye üzerine boks şampiyonu yazarak hırsızlara gözdağı vermek istemiş. Ancak bir hırsız bunun kâğıdının arkasına koşu şampiyonu yazarak eşyalarını alıp gitmiş. Hırsız onu ancak yakalarsa dövebileceğini ima

ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

212.Yalana Yalan

Diş doktoruna sahte para veren suçlu, doktorun ona taktığı dişlerin de sahte olduğunu söyleyerek haklı duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

214. Kim Obur?

Fıkırada misafirini mahcup etmek için hurma çekirdeklerini delil göstererek onun obur olduğunu söyleyen ev sahibine karşı misafirin zekice cevabı üstün çıkmıştır. Ev sahibine hurmaları çekirdekleri ile yediğini bu durumda kendisinin daha obur olduğunu söylemiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

216. Dürüst Cevap

Fıkırada ahmaklığın yanında hazırcevaplığın ortaya çıkardığı üstünlük söz konusudur. Birinin sabahları horozların neden tek ayaklarını kaldırdıklarını sorması üzerine, neden iki ayağını birden basmadıklarının cevabını bilmediğinden olsa gerek diğeri, iki ayağının da havada olma ihtimaline göre cevap vermiştir. Sorunun sahibi ile dalga geçen adam üstün duruma geçmiş ve böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

225. Biçmeye Yarın Gelecek

Fıkırada tembeller biçmeleri gereken yerleri biçmemişler ancak, işveren sorduğunda kelime oyunu yaparak olayı kendi lehlerine çevirmişlerdir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

226. Nöbetleşiyoruz

Fıkırada, Eşti kendi nöbetini de Meşti'ye tutturmak istemiş. Ancak Meşti de tembellik için çalıştırdığı zekâ ile onun isteğini kabul eder gibi yaparak tüm nöbeti ona tutturacak bir

program yapmıştır. Böylece kullanılan taraf olacakken kullanan yani üstün taraf olmuştur. Sonuç olarak üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

227. Ne Daha Rahat?

Fıkırada tembel çocuğa öğüt vermek ve ineğe bakmasını sağlamak için babasının yaptığı konuşmaya karşı çocuğun verdiği cevap onu inek bakmaktan kurtarmıştır. Kendisi ineğe bakıp sütünü almaktansa komşudan gidip süt almanın daha rahat olacağını söyleyerek üstün duruma geçmiştir. İneğe bakmak istemeyişi tembellikten olsa da söylediği şeyin doğru olması onu üstün duruma geçirmiştir. Böylece gülme durumu oluşmuştur.

228. Örmüş Ekmek Eriştesini...

Oraktan dönen kadına kocası ne kadar yer biçtiğini sormuş. Ancak kadının cevaplarından pek iş yapmadığını anlayan kocası onun hiçbir iş yapmadığını alaycı bir dille ifade etmiştir. Böylece karısını aşağılayarak kendisi üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

229. Kov da Kov...

Bir adam uzak bir pazardan dönünce karısına yapması için bıraktığı işi yapıp yapmadığını sormuş. Bunun üzerine kadın birçok iş sayarak onu yapmak için zaman kalmadığını söylemiş ve aslında iş yapmadığı hâlde, tembel durumuna düşecekken çalışkan, yani üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

230. Sabırlı Kadın

Bir adam karısını kızdırmak istemiş. Bunun için karısının istediği odunları balta ile parçalamadan eve getirmiş. Ancak kadın buna sinirlenmek yerine gülmüş ve mağaradaki atalarının da odunu öyle kullandığını söyleyerek kocasını kızdırmıştır. Böylece kadın üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

231. Yeni Fincanlar

Fıkırada karısının ısrarlarına rağmen yeni fincan almak istemeyen adam eski fincanları kül ile parlatıp yıkar. Karısı onları yeni fincan zanneder. Böylece adam, fincan alma sıkıntısından kurtularak üstün duruma geçer ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkar.

239. Yaşlı Tembel ile Genç Tembel

Fıkırada bir tembel, usta tembelin yanına gitmiş, ancak usta tembelin söylediği işi bir bahane bularak yapmamıştır. Bulduğu bahane ile iş yapma sıkıntısından kurtulması ve tembelliğiyle usta tembele iş bıraktırmasıyla üstün duruma geçmiş ve böylece gülme durumu ortaya çıkmıştır.

242. Yerine Geçirmek

Fıkırada işe gitmeyen tembel, kolhoz reisinin “Kendi ayıbınızı ertesi gün söyleyiniz” tavsiyesine uyararak dün gece işe gitmediğini söyler. Ancak reisin onun bugün de işe gitmediğini söylemesi üzerine, kendisinin tavsiye ettiği gibi onu da yarın söyleyeceğini ifade eder. Böylece kolhoz reisine söyleyecek bir şey bırakmayarak üstün duruma geçer, üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

249. Aşa Önce, İşe...

Fıkırada yemeğe, rahat şeylere sürekli kendisi aday olan Epti, çalışmaya geldiğinde her şeyi kendisinin yapamayacağını söyleyerek işi Gapti'nin üzerine yıkmıştır. Böylece çalışmaktan kurtularak üstün duruma geçmiştir. Ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

257. Yerine Göre

Fıkırada adama kimin usta olduğu sorulduğunda kendisini ön planda tutarak, insanların önünde kendisinin usta olduğunu söylemiştir. Baş başa kaldıklarında ise kime usta dendiğinin bir önemi kalmadığı için lütfedip ustalık hakkını arkadaşına vermiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

258. Herkes Kendininkini Övüyor

Fıkırada kendi tütün kâğıtlarını öven Erivanlı ve Kazanlı fabrika müdürlerine karşı, Leningrad tütün fabrikasının müdürü, onların hangi tütün kâğıdını çektiğini sormuş ve onlarda Leningrad kâğıdı çıkmış. Böylece Leningrad tütün fabrikasının müdürünün kendi kâğıdını övmesine gerek kalmadan en iyisi olduğu kanıtlanmış ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

259. Papuç Gülüyor

Fabrika müdürü kendi ürettikleri ayakkabının bir gün sonra yırtılmasını sorun etmeden arkadaşına ayakkabısının ağzını açarak güldüğünü söylemiş. Arkadaşı ise ayakkabısı yırtıldığı için hiç mahcup olmayan fabrika müdürüne, ayakkabının ağlamak yerine güldüğünü söyleyerek onun ayıbını çıkarıp kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

260. Gazete Sever

Fıkırada bir adama hangi gazetelere abone olduğunun sorulması üzerine o her gazeteye ikişer üçer kere abone olduğunu söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur. Fıkıradaki başka bir komik ise, soru hangi gazeteleri okuduğunu öğrenmek için sorulsa da, bu esnaf adamın bu kadar fazla gazeteyi o zaman poşet olmadığı için sattığı malzemeleri sarmak için almasıdır.

261. Toplantıda

Fıkırada kurnaz bir grup başkanı kendisine verilen sorumlulukları yerine getirmemiştir. Ancak kolhoz reisine bunu elinde olmadığı için yapamamış gibi davranarak onu kandırmaya çalışmıştır. Kolhoz reisi de bunun ikiyüzlülüğünü anlamış ancak bunu açıkça söylememiş ve ona kurnazlık yaparak daha yeni ve büyük sorumluluklar vereceğini söylemiştir. Kolhoz reisi kandırılmaya çalışılan konumundayken kandıran durumuna geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

264. Cömert Komşu

Karın tarlada uzun süre durup durmaması insanın kontrolünde olmaz. Buna rağmen fıkrada, tarla sahibi vekilin sorusuna diğer kolhozları da düşünüyormuş gibi cevap vererek örnek bir Sovyet vatandaşı imajı çizmeye çalışmış ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

267. Sabırlılık İçin

Fıkrada, konser sonunda takdir belgesi isteyen kadına konsere katılmadığı gerekçesi ile takdir belgesi vermek istememişler. Bunun üzerine kadın, konsere baştan sona sadece kendisinin sabrettiğini söylemesi üzerine konseri aşağılayarak kendisi üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

268. Müzisyen

Sesinin güzelliğini arkadaşlarına onaylatmak isteyen müzisyen, övünerek sesinin salona sığmadığını da sözlerine eklemiştir. Ancak bu kendini çok üstün gören müzisyeni arkadaşları ironi yardımı ile aşağılamış; böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

269. Bir Kötünün Bir İyisi

Bir adamın izlediği piyesin sonrasında hiç uyuyamadığını söylemesi üzerine, bu durumun heyecandan olduğu düşünülmüştür. Ancak adam tiyatrodaki uyuduğu için gösteriden sonra uyuyamadığını söylemiş ve izlediği gösteriyi beğenmediğini ima ederek kendisini üstün görüp karşısındakini aşağılamıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

273. Sağlık Ocağında

Fıkrada kahraman, kendisine iyi olduğunu söyleyen doktora onu başından attığını düşünerek bu sonuca muayene etmeden nasıl ulaştığını sormuş. İşini düzgün yapmıyormuş iması taşıyan bu ifadeden sonra doktor, kendisini ispat etmek için, adama sağlıklı olduğunun delili olarak üç saat muayene sırası beklemesini gösterir ve kendince iyi bir

doktor olduğunu ispat ederek üstün duruma geçer. Sonucunda üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

274. Diş Doktoru

Kendisinden diş çekmek için üç sum isteyen doktora, hasta, o parayı gün boyu çalışarak kazandığını söyleyip paranın çok olduğunu ima etmiştir. Doktor ise emeğinin değerini anlatmak için, istemesi hâlinde onun bir dişini gün boyunca çekebileceğini söylemiştir. Bu ceva üzerine, hastanın gözü korkmuş, doktor ise üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

282. Çaresini Bulmuş

Hastalandığında doktora giden veteriner, kendisi hayvanları soru sormadan tedavi ettiği için övünerek doktorun kendisine soru sormasına laf etmiş. Kendisinin aşağılanmaya çalışıldığını anlayan doktor da veterinerine hayvan muamelesi yaparak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

283. Yanlış gelmiş

Fıkırada kepek ile arpa yiyen adamı beğenmeyen doktor, kendisini üstün görerek, hayvan yemeği yediği gerekçesiyle hastayı veterinerine yönlendirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

286. Kuyruğundan Bil

Sınavda öğretmeninin bir kuşu kuyruğundan tanımasını istediği öğrenci cevap verememiş. Bunun üzerine sınav notu olarak iki almamak için kaçmaya çalışırken profesör öğrenciye soyadını sormuş. Ancak öğrenci düşük not almamak için profesörün sorusuna kendisini kuyruğundan tanımasını isteyerek cevap vermiş ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

290. Kendi Ölçüsünden Çıkmış

Kendisi müdür olamayan bir adam, Galiulla'nın müdür olması üzerine, oraya iyi adamları müdür yapmadıklarını, bunun ispatı olarak ise kendinin müdür olmadığını göstererek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

298. Kendi Kantarı ile Ölçüp

Bilgili oluşuyla övülen kişinin birçok bilimsel tercüme kitabı olduğu söylenmesi üzerine birisi, tercüme işinin öyle zor olmadığını ve bilinmeyen kelimelere sözlükten bakılarak tercümenin kolayca yapılacağını söylemesiyle görünüşte karşısındakinin bilgisizliğini ispatlayarak kendini üstün hissetmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

305. Nasıl Hayran Kalmazsın?

Çabata adlı çarığın yapımında çizim yapılmasına gerek yoktur ancak mühendisler her işi çizimle yaptıkları için başka türlü akıllarına gelmemiş. Onlar kafan çalışıyormuş diyerek çabata yapan dedeyi aşağılamaya çalışırken, kendi bilgisizliklerini açığa çıkarmışlar ve böylece dede üstün duruma geçmiştir. Sonuç olarak üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

321. Çetrefilli Soru

Âlim adamın çocukların maymun soyundan geldikleri iddiası karşısında insanların aşağılandığını düşünerek sinirlenenler arasından bir ihtiyar, kendisinin yirmi beş yıldır çalıştığı hayvanat bahçesinde hiçbir maymunundan insan doğmadığını, ancak onlarda doğmasının da ilginç olduğunu söyleyerek üstün duruma geçmiştir.

322. İştey'in İlk Semaveri

1870'li yıllarda köye ilk semaveri getiren adamın karısı ilk kez gördüğü semaveri yakarken suyu yanlış yere koyduğu için semaverden su akmış, içinden duman çıkmış ve kadın kocasını ahmaklıkla suçlamış. Adam ise baktığında kadının yanlış yaptığı ortaya

çıkıldığından üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

367. Ahmak Nasıl Olur?

Fıkırada birinin arkadaşına akıllı ile akılsız adamın farkını sorması üzerine arkadaşının akıllı insanın bu soruyu sormayacağını söylemesi üzerine cevap veren adam diğeri üzerinde üstünlük kurmuştur. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

388. Ay Işığına Yapışmak

Bir adam, evinin bahçesindeki hırsızını fark edip onu kandırarak kapının önüne düşmesini sağlamıştır. Hırsız kendisini soyacakken akıllı sayesinde onu yakalamasıyla ev sahibi adam soyulmaktan kurtulup üstün duruma geçmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

427. Ben Değil, Kendiniz Suçlusunuz

Mendi'nin annesi Gülep yenge, komşularının ısrarı üzerine çay içmek için girdiği evde fincanı kırınca ev sahibi onu suçlar gibi bakar. Gülep yenge onu ısrar edip oturttukları için suçlunun onlar olduğunu söyler. Böylece suçu üzerinden atarak üstün duruma geçer ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

432. Şaşırtıcı Değil

Bir adam, Osman efendinin aklının fikrinin çok olduğunu söyleyen adama karşı, onun aklını ve fikrini hiç kullanmadığı için çok olduğunu söylemiş; Osman efendiyi aşağılayarak kendi aklını ön plana çıkarmış ve üstün duruma geçmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

436. Boşboğaz

Bir casus yemekhanedeki adamdan asker sayısını öğrenmek istemiş. Asker önce söylememiş lakin casus adam aklını kullanarak bulaşık işinin zorluğundan konuyu açmış

ve yemekhane görevlisi asker sayısını ağzından kaçırmış. Akli sayesinde istediğini elde eden casus üstün duruma geçmiş. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

439. Buzağı Tavuk Değil ya

Fıkırada şoförlerden İsmail bunca yıl yaptığı şoförlük sırasında bir tavuk bile ezmediğini söylemiştir. Bunu duyan Salih, ona ezdiği buzağıyı hatırlatınca İsmail onun tavuk olmadığını buzağı olduğunu söyleyerek yalancı durumundan kurtulup üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

442. Daha Başka?

Gıylminisettin komşusunda kendi kayıp fincanını görünce ona neden geri getirmediğini sormuş. Bunun üzerine suçu üzerinden atmak için komşu “Alıp git, geri ver, daha başka?” diye öfkelenmiş, böylece haklı duruma geçmiştir. Fıkırada üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

455. Bakmadan Görmüş

Fıkırada bir yazar kendi yazdıklarını okuyan adamdan rahatsız olunca “Eğer arkamdaki bu ahmak, benim yazdığıma bakıp değerlendirip durmasa, gönlümde olan şeyi yazardım” diye yazmış. Bunun üzerine bu adam bunu inkâr etmiş. Ve yazar onun inkâr ettiği şeyi kanıtlamış olmuş. Böylece üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

466. Ev Sahibinden de Akıllıca

İki adam köpeklerin akılları ile ilgili sohbet ediyorlarken biri köpeklerin sahibinden akıllı olduğunu söylemiş. Diğer adam bunun olmayacağını söylese de kendi köpeği delil gösterilince bu adam inanmış. Böylece adam diğerinin akılsız olduğunu ima ederek onu aşağılamış ve kendini üstün duruma geçirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

471. Kuşkulu Kuşkulanır...

Hürmet adındaki adamın lakabı ördekmiş. Bu adam bundan hiç hoşlanmıyormuş ve artık kimseye söylettirmemeye karar vermiş. Bir gün bir adam yağmurdan bahsedince adama yumruğu indirmiş. Ona neden böyle yaptığı, bu adamın suçu olmadığı söylendiğinde ise “O yağmur yağar dedi ama size yine ne lazım? Yağmur yağsa, su akar, su akınca, göl olur, göl olunca, ördek olur, işte o ördek demiş olmuyor mu?” deyip kendini haklı çıkarmış, böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

476. Tek Ayak Üstünde

İki büyücü kimin daha uzun süre tek ayaküstünde duracağı konusunda tartışırken birisi diğerine kendisinin daha uzun süre ayakta durabildiğini söylemiş. Bunun üzerine diğeri altta kalmamak için kazın da ondan daha uzun süre tek ayaküstünde durduğunu söylemiş ve onu bir hayvanla karşılaştırması sonucu üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

483. Övünge Avcı

Fıkırada övünmeyi seven bir avcı vurduğu tilkinin kuyruğunun beş metre olduğunu söylemiş. Bunu duyan bir komşusu onun yalanını ortaya çıkarmak için kendisi de düğün yaptığını ve beş koyunun gittiğini söyleyince avcı onun yalan söylediğini söylemiş. Komşu da onun da küçültmesini söylemiş, böylece avcı vurduğu tilkinin kuyruğunun gerçek boyutunu söylemek zorunda kalmıştır. Komşu amacına ulaşmış üstün duruma geçmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

484. İki Yalancı

Fıkırada iki yalancıdan biri yaşadığı köyde tavukların gökyüzünden yıldız topladığını hatta ayı yeryüzüne indirdiklerini söylemesi üzerine, diğeri kendisinin bir gölü gökyüzüne astığını söyler. Böylece daha büyük iş başardığı, daha iyi yalan söylediği için adam üstün duruma geçer. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

485. Burçak

Fıkırada iki yalancı birbirlerini kandırmaya çalışırken ilk adam yalanını söylemiş, diğeri ona herşeyin olabileceği cevabını verdikten sonra kendi yalanını söylemiştir. Ancak birinci adam bunun yalanına inanmayınca diğeri “Ben senin vapuru karadan yürüttüğüne inanıyorum da sen buna neden inanmıyorsun” diye kızmıştır. Böylece o da bu adamın yalanını ortaya çıkararak üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

486. Cin Görücü

Hava zifiri karanlıkken cin gördüğünü söyleyen bir adama inanmayarak o kadar karanlıkta nasıl gördüğü sorulunca bu adam ay ışığının apaydınlık olduğunu söyleyip yalancılıktan kurtulmuş ve üstün duruma geçmiştir. Böylece, üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

489. Falcı

Halkı kandıran falcının oyununu ortaya çıkarmak için köy ağası, onun evinin yandığını söylemiş ve ceketini bile bırakan falcı koşarak evine gitmiş. Bunun üzerine, falcının kendi evinde ne olup bittiğini bilememesinden dolayı itibarı sarsılmıştır. Köy ağası, falcının foyasını ortaya çıkarmış ve üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

491. Yalancının Yalanı

Para verseler dahi yalan söylemem diyen bir yalancıya arkadaşı “Bu söylediğin yalanı parasız söyledin” demiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

494. Köprü “Erimiş”

Zengin biri arabada giderken bir tavşan vurduğunu ve bunun bir pot yağı olduğunu söyleyince arabacı atları bırakıp yalancıların battığı köprüye gidiyoruz diye bağırmaya başlamış. Bu yalancı zengin adam yağın miktarını azaltsa da arabacı aynı şekilde bağırmaya devam etmiş en sonunda yalancı zengin yağının olmadığını itiraf etmiş. Bir

türlü bu köprüye neden varılmadığını soran zengine, adam, tavşanının yağı gibi köprünün de eridiğini söylemiş. Böylece arabacı aklı sayesinde yalancıya hem yalanını itiraf ettirmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

495. Sırlı Köprü

Yabancı memlekette yaşadıkdan sonra kendi memleketine dönen adam gördüklerini çok abartarak anlatıyormuş. En son Hindistan hıyarının dağ kadar olduğunu söylemesi ile arkadaşı sabredememiş ve geçecekleri köprünün yalancıları öldürdüğünü söyleyerek onu kandırıp gerçeği itiraf ettirmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

496. Sorusuna Göre Cevabı

Fıkırada çok memleket gezen birine gezdiği yerleri sormuşlar. O abartarak devasa bir lahanadan bahsedince başka biri kendisinin de çok gezdiğini söylemiş ve o da devasa bir kazan var diye abartarak anlatmış. İlk yalancı müdahale edip o kazanın niye gerektiğini sorunca, bu adam, kendisinin anlattığı lahanaları pişirmek için olduğunu söyleyerek kendisini küçük düşürmek isteyen ilk yalancıya karşı üstünlük kazanmıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

498. Yüc Kurt

Köydeki yalancı peltek adam, köylülere ormanda yüz kurt gördüğünü söylemiş. Köylüler buna inanmayıp, gülüp, öyle bir şey olamayacağını söyleyerek yalanını itiraf ettirmişler. Böylece yalancıya karşı üstün duruma geçmişler ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

501. Tilkinin Kuyruğu

Fıkırada birbirini kandırdıklarında paçalarından çekmek için sözleşen iki adamdan biri vurduğu tilkinin kuyruğunu tarif ederken iki kolunu açmış. Diğer paçasından çekmiş, bu adam giderek kollarını yaklaştırmış, her paçadan çekişte kolunu biraz daha yaklaştırmış ve en sonunda bu adam sinirlenip “Ne yani sana göre tilki, kuyruksuz muydu? demiş.” ve

kandırmadığını ima ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

504. Sipariş Boyunca

İhtiyarlar, yoldan geçen İbrahim amcadan bir yalan söylemesini istelerr. İbrahim amca ise yalan söylemeye vaktim yok diyerek hemen arkasına bir yalan söyler Tüm adamlar İbrahim amcanın söylediği yalanın peşinden koşarlar. Ancak bunun yalan olduğunu anlayınca neden yalan söylediğini sorarlar. İbrahim amca hesap sorulan suçlu konumundayken kendilerinin yalan söylemesini istediğini söyleyerek haklı duruma geçer. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

505. Ne Çareden Biçare

Fıkırada gençler Gaynulla amcadan kendilerini kandırmasını isterler ancak o, hiç vaktinin olmadığını söyleyerek arkasından bir yalan söyler. Çocuklar Gaynulla amcanın söylediği yalana inanarak bunun peşinden koşarlar. Kendilerini kandırdığını söylediklerinde ise, Gaynulla amca, çocuklara kandırılmayı kendilerinin istediğini söyleyerek üstün duruma geçer. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

506. Oturtmuş

Köprü üstünden geçen bir askerle karşılaşan subay, askeri durdurup ona neden selam vermediğini sormuş. Bu asker tüzüğün 133. Maddesinde köprü üzerinde selam verilmeyeceğinin yazdığını söyleyip cezadan kurtulmuş. Tüzüğün 132 maddeden oluştuğunu bilmeyen subay buna cevap verememiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

507. Eğri Kayına Yaslanmış

Fıkırada herkesi kandırmakla ünlü bir adamın kendini kandıramayacağını düşünen bir zengin, bir gün o yalancının eğri bir kayına yaslanıp beklediğini görmüş. Bunun yanına giderek nasılsa beceremez diye düşünse de kendisini kandırmasını söylemiş. Buna karşılık yalancı adam zekilik kesesinin yanında olmadığını, giderse de yaslandığı kayının

eğileceğini söylediğinde kendinden emin olan bu zengin onu küçük düşürmek isteyerek gidip kesesini almasını, o gelene kadar kayına kendisinin yaslanacağını söyleyip onu yollamış. Bu yalancı adam bir daha gelmemiş. Böylece ünlü yalancının kendisini kandıramayacağını ispatlayarak kendisini üstün göstermek isterken kendi kazdığı kuyuya düşmüş ve yalancı üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

508. Küçük Aldar ile Zengin

Küçük Aldar'ı sınamak için ondan kendini kandırmasını isteyen adama o, kendisinin kandırmayacağını, ağabeyinin kandırabileceğini söylemiş. Onun için bu adamın atını alıp gitmiş ve adamın atını bir daha getirmemiş. Böylece adam Aldar'ı sınavı onu küçük düşürmeye çalışırken yalancı tarafından kandırılmış. Yalancının üstün duruma geçmesiyle üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

520. Hatırlarsın

Bir arkadaşı onu hatırlamak bahanesi ile cimriden yüzüğünü istemiş. Bu adam ise parmağına bakınca yüzüğü vermediğini hatırlayacağını söyleyerek konuyu kapatmıştır. Böylece yüzüğü yanına kalan cimri üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

521. Akçe Öldü

Bir baba, mektubunda, kendisine para yollaması için oğluna parayı sıkı tutmasını söylemiştir. Ancak oğlan babasına parayı çok sıkı tuttuğu için öldüğünü söylemiş ve babasına para yollamamıştır. Böylece, üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

524. Cimri Yaşlı Kadın

Cimri bir yaşlı kadın, kendi oğluna bile hazırladığı yiyecekleri teker teker vermek istemiştir. Ancak oğlu onların hepsini birden yiyeceğini söyleyip annesinin cimriliğini alt ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

526. Doğru Söz

Cimri adam kendisinden yarın ödemek koşulu ile borç isteyen arkadaşına borç vermeyerek sıkıntıya girmekten kurtulmuştur. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

529. Bana da “Tü – Tü”Lüce Yap ya!

Fıkırada ev sahibinin kendisine “tü tü” deyip koyu çay koyup misafirine açık çay doldurmasından rahatsız olan misafir, kendisine de “tü tü”lü çay koymasını söyleyerek ev sahibinin cimriliğine karşı üstün gelmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

532. Hikmet Korda da Var, Elde de Var

Misafiri gelen Mokıt, ona çay demlemek için çok az çay atmış; çay demlenmeyince çay dökmek yerine kor almaya gitmiş. Komşusu o gidince bolca çay atmış, çay koyuca demlenmiş. Bu durumdan habersiz olan Mokıt, korda hikmet olduğunu söylerken komşusu da kendi eklediği çaydan dolayı elde de hikmet olduğunu söylemiş. Bu hareketi ile Mokıt’ın cimriliğine galip gelmiştir. Böylece uyumsuzluk kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

533. Gayfulla ile Seyfulla

Gayfulla ve Seyfulla, birbirinden cimri iki kardeşmiş. Babaları misafir olduğunda ona da cimrilik ediyorlarmış. Babaları ise dildeki ustalığı ile bunları kandırmış ve bundan sonra iki çocuğu da ona lezzetli yiyecekler ikram etmeye başlamış. Böylece baba, oğullarının cimriliğini yenmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

534. Heyritdin Baldan Nasıl Tatmış?

Heyritdin isimli bir adam ölen arıcı arkadaşı Cemalitdin’in cimri karısına gitmiş. Ancak kadın çok cimri olduğu için hiç bal ikram etmiyormuş. Heyritdin ise bu kadına kocasını hatırlatarak onun cimriliğini yenmiş ve kadın bal çıkartıp ona ikram etmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

535. Yıldızları Bitene Kadar Koy

Fıkırada, bir adamın misafirlige gittiği evde, ev sahibi kadın yaptığı aşaya yağı çok az koymuş. Bu adam yağların yemek üzerinde oluşturduğu yuvarlak parlak görünümü kastederek yıldızları bitene kadar koymasını söyleyerek yemeğin yağlı kısmını yemiş ve karnı doymuş. Böyle kadının cimriliğinin üstesinden gelmiş. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

536. Yağ Damlası

Askerden dönen bir adam, gece kalmak için girdiği evde yapılan yemeğin üzerindeki her damla yağ için belli bir miktar para ödeyeceğini söylemesi üzerine ev sahibi kadın yemeğe gereğinden fazla yağ eklemiş. Yemek piştiğinde hiç yağ damlası yokmuş. Çünkü yağ çok olduğu için yağ bir katman olmuş. Ve ev sahibi askerin parasını almaya çalışırken kendi yağından olmuş. Hiç yağ damlası olmadığı için ücret ödemeyen asker, kârlı duruma geçmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

537. Kimin Karnı Ağrıyor?

Misafir geldiği geldiğinde ekmeğini saklamasına rağmen balı saklamaya vakti olmayan cimri adam misafir ekmeksiz bal yemez diye onu sofraya çağırılmış. Bu adam balı yemeye başlayınca cimri ev sahibi balı daha fazla yememesi için misafire, ekmeksiz yiyince karnı ağrıyacağını söylemiş. Ancak misafir, kendisinin değil, onun karnı ağrıdığını söyleyerek cimri ev sahibine karşı üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

538. Ne Tadı Geliyor

Fıkırada misafir Şerifulla'ya bal ikram eden Garifulla, onun balı büyük kaşıkla yemesine dayanamayıp bir kez büyük kaşık dolusu, bir kez de kaşığın ucuyla vererek ne tadı geldiğini sormuş. Şerifulla ikisinde de aynı bal tadı geliyor deyince misafirine az yemesini söylemiş ve böylece bal bitiyor diye girdiği sıkıntıdan kurtulmuş; üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

539. Biz O Kadar Gururlu Değiliz

Cimri ev sahibi misafirlerine yemek yemeleri için ısrar edince misafirler sadece eti yiyeceklerini söyleyerek cimrinin üstesinden gelmişler ve böylece ona karşı üstün duruma geçmişler. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

540. Yağını Seversen...

Önüne konulan yağın hepsini bitiren misafire canı sıkılan ev sahibi yağın sevdiği gibi katığını da seveceğini ve onu da yemesini söyleyerek misafire rahatsızlığını ima etmiş. Bunun üzerine misafir de yağın da katık kadar lezzetli olduğunu söyleyerek altta kalmamış ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

541. Bin “Siz Biz”den Bir “Cız Bız” Daha İyi

Rehmi'nin konuk olduğu ev sahibi konuyu sürekli uzatıp bir türlü yemek yapmıyormuş. Sürekli siz biz diyen ev sahibi Rehmi'ye laf atınca Rehmi sözü yemeğe getirerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

542. Yemek Senin İşin Değil

Misafirlige gittiği evde ev sahibi, Mendi'ye sürekli “ye ye” diye ısrar etmesine rağmen önüne hiçbir şey koymuyormuş. Böyle olunca Mendi dayanamayıp önüne getirirse yiyeceğini söyleyip cimri ev sahibine karşı üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

543. Sigara ile Kurtulmuş

Aynı köyden olan dünürüne rastlayıp evine götürülen cimri dünür, ona bir şey ikram etmemek için çay olana kadar dışarıda sigara içmeyi teklif etmiş ancak gitme vakti gelse de bu çay hazır olmamış. Dünür giderken cimri dünür büyük dünürü de getirmesini söyleyince, misafir dünür büyük dünürün sigara içmediğini yani onu sigara ile oyalayamayacağını ima ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

552. Kendi Değil Gölgesi

Samat ile Zakir adında iki arkadaş varmış. Bunlardan Samat evlenince Zakir ona sığır hediye edecekmiş ama sığırı hemen vermemiş. Diğer yıl Zakir evlenmiş ve Samat, Zakir'e kendisine vermediği sığırın buzağısını düğün hediyesi olarak verdiğini söyleyerek intikamını almış. Samat, Zakir'i alt ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

558. Sonraki Gelişin İçin de İç

Habersiz misafirlige gidip çok yiyen ve çok oturan adama ev sahibi bir gün haddinden fazla yedirip içirerek intikamını almış. O günden sonra da bu adam hiç gelmemiş. Böylece ev sahibi üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

559. Özlemeye Deva Var

Gabdilcabbar isimli biri, bir tanıdığına konaklamaya gitmiş. Ev sahibi çok iyi ağırılınca bu bir türlü gitmemiş. Durum böyle olunca ev sahibi onun gitmesi için karısı ve çocuklarını özleyebileceğini söylemiş. Ancak Gabdilcabbar gitmemek için adama atını yollayıp onları da aldırmasını söylemiş ve ev sahibi onu kovmayı başaramamış. Böylece Gabdilcabbar aklı sayesinde misafirliğini sonlandırmamış ve üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

560. Kendi Gönlüm Olunca

Kendilerine gelen misafir gitmek istediğinde ev sahibi kendi gönülleri olana kadar kalmasını istemiş. Ev sahibi, misafirin gitmesini istediğinde ise, komşusunun üzerinden gitmesi için mesaj vermiş. Ancak bu misafir bu kez de kendi gönlü olana kadar ev sahiplerinin beklemesini söyler ve bu sayede üstün duruma geçer; üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

561. Kendileri Bilmeyince

Kendilerine gelen misafirin gitmemesi üzerine ev sahibi üzerini çıkarıp, kapıya yaklaşp, karısına birazdan gideceklerini söylemiş, kadın da adama bunun gerçek olup olmadığını sormuş. Böylece misafirlerine gitmelerini istediklerini duyurup üstün duruma geçmişler ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

576. İnandın mı?

Kendisini ayıplayarak yine içtiğini söyleyen adama sarhoşlukla suçlanan adam, bunu nerden bildiğini sormuş. Bu adam ona kendisinin “başım da var” dediğini söyleyince, bu sarhoş ona “sarhoş baştan söylenen söze mi inandın?” diyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

579. Eze Eze Yükledim

Ormana oduna giden Barıy, dönüşte odunun yarısını satıp içki almış. Karısı bunu fark edince onu evden kovmaya kalkmış. Ancak Barıy, odunları eze eze koyduğu için az görüldüğünü söylemiş ve suçsuz duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

586. Benzemeyen Resim

Fıkırada, portresini yaptıran adam hava atmak için arkadaşına portrenin kendisine benzeyip benzemediğini sormuş. Bu adam, portrede elinin kendi cebinde olmasına karşın normalde onun elinin hep başkalarının cebinde olduğunu, bu yüzden benzemediğini söylemiş. Böylece portre yapan arkadaşının hava atmasını engelleyip onu küçük düşürerek kendisi üstü duruma geçmiş, böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

587. Hakkı Omuz Dibi Olur

Bir adam, palto diktirmek için terziye gitmiş. Bu terzi teker teker parçaları sayarken omuz dibi diye büyükçe bir parça kesip şalvarının dibine koymuş. Sonra ceketini dikince bu adamdan para istemiş. Bu adam ise terzinin kendisini kazıklamasına izin vermeyerek

ücretinin omuz dibi olacağını söylemiş ve üstün duruma geçmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

633. Zeki Cevap

Fıkırada aksak bir adamı kandırarak onun bir ayağının hep çukura bastığını söylemişler. Ancak bu aksak adam akıllı bir adammış ve bu tuzağa düşmeyerek onların yanlış gördüğünü söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

634. Şaka Yapmış

Fıkırada kör bir adamla dalga geçmek için mecliste ortaya gelen ördeği paylaşdırmak üzere onun önüne koymuşlar ancak bu adam ördeği bütün olarak yemeye başladığında sofradakiler şaşırarak ona ne yaptığını sormuşlar. Kör adam da altta kalmayarak “Bilmiyorum nasıl olduğunu, ben görmüyorum ki. Köre ördek olunca, görenlere kaz gelmiştir ya, siz kendi payınızı yiyiniz”, diyerek ördeği bitirip kendisini kötü duruma düşürmeye çalışanları aç bırakmış; böylece bu adam üstün duruma geçmiş. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

635. Gözli Kör

Kör bir nine elinde bir tabak ve bir fener ile yürürken ona rastlayan biri onun kör olduğunu ve fenere neden ihtiyacı olduğunu sormuş. Kör nine ise ona “Sizin gibi gözli körler çarpıp tabağı kırarsınız diye korktum” cevabıyla kusurlu olanın görmeyenler değil görenler olduğu mesajını vererek üstün duruma geçmiş; üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

636. Kim Daha Güzel Görüyor?

Tek gözli adam ile iki gözli adam kimin daha iyi gördüğü konusunda tartışırken iki gözli adam kendisinin iki tane gözü olduğu için tabii ki kendisinin daha iyi gördüğünü söyleyip üstünlük taslamış. Tek gözli adam ise “Yok ya, ben daha güzel görüyorum. İşte ya, sen bende bir tane göz görüyorsun, ben ise sende iki tane görüyorum” diyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

637. İnsana Gülme

Fıkırada kambur bir adam, ayağı takma olan aksak Kamali ile dalga geçmek için onun öyle gıcır gıcır nereye gittiğini sormuş. Kamali ise bu kambura “Ben senin arkana kese asıp çıktığını görüp bir yere gidiyorsundur diye düşündüm. Seni müzik ile geçirmeye geliyordum” diyerek onun kamburluğu ile dalga geçmiş. Kambur dalga geçmek isterken küçük düşen kişi olmuş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

652. Zeki Cevap

Fıkırada yamuk ağızlı bir kız sözlüsü olan cüce delikanlıya “Kütüğe mi oturdun yoksa boyun çok mu kısa?” demiş. Bu cüce delikanlı altta kalmayarak kıza “Bana bakıp gülüyor musun, yoksa ağzın mı yamuk?” diyerek kızın onu aşağılamasına izin vermeyip üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

660. Aylı Akşamda...

Fıkırada iki sevgili aylı bir akşamda otururken kız delikanlıya ne düşündüğünü sormuş. Delikanlı ise kızın düşündüğü şeyi düşündüğünü söyleyince, geçirildiğini anlayan kız sevgilisine kızarak ona vurmuş. Böylece üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

665. Doktor Daha Güzel Biliyor

Doktor bir nineye iğne yaparken onu gençleştireceğini, hatta evlenebileceğini söyleyince, oğlu, doktora olmayacak şeyler söylediği için kızmış. Annesi ise doktorun söyledikleri hoşuna gittiği için oğlunu susturarak oğlunun doktordan daha iyi bilemeyeceğini söylemiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

666. On Ceviz

Yaşlı bir zenginin evlenmek istediği genç kız, ona on tane cevizi kırması şartını koşmuş. Bu adam ise birini kırmaya çalışınca ceviz ağzından fırlamış ve kıza “Birişini kırşam, sadece dokuju kalsa” demesiyle adamın hiç dişi olmadığı ortaya çıkmış ve kız akıllı

sayesinde bu yaşlı adamdan kurtulmuş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

671. Ufak Oğlunun Asıl Sözü

Oğullarının evlilik çağı gelen karı koca bu konuda kendi aralarında fikir alışverişi yaparken hemen evlenmek isteyen küçük oğlan ikisinden birini bu yıl, abisini de gelecek yıl evlendirmelerini söylemiş. Akıllı küçük oğlanın kendi işini sağlama almasıyla üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

676. Gelin Seçme Hilesi

Fıkırada yaşlı bir kadın oğluna gelin seçmek için çeşme başına gitmiş. Orada iki kız varmış; yaşlı kadın temiz olan kızını seçmek için bir hileye başvurmuş. Tırnak dibinde kalan hamur artığına ihtiyacı olduğunu söyleyince, kızlardan biri üç gün önce yoğurduğu hamurun tırnak dibinde durduğunu söyleyip seçimi kaybetmiş ve yaşlı kadın kızları kandırıp amacına ulaşarak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

695. Teke Niçin Semirmiyor?

Çok çalışkan bir gelin varmış. Bu gelin iş çok olunca sofraya herkesten sonra oturuyormuş ama kaynanası onun doymasını beklemeyip kendi doyunca kalan mantıyı semirmesi için tekeye vermesini buyuruyormuş. Bir gün teke kesildiğinde onun hiç semirmediğine şaşırıldıklarında gelinin mantıları kendisinin yediği ortaya çıkmış; böylece gelin kaynanayı yanıltarak üstün duruma geçmiş; üstünlük kuramı doğrultusunda gülme durumu oluşmuştur.

703. Aş Neden Tuzsuz olmuş

Fıkırada bir adam hep karısının yemeklerini övüp annesinin yemeklerinde bir kusur bulurken bu adamın annesi oğluna oyun yapıp kendisinin yaptığı yemeği karısı yapmış gibi yerdirmiş. Adam yemeği öve öve yedikten sonra annesi kendi yaptığını itiraf edip üstün duruma geçmeye çalışırken adam yemeğin tuzsuz olduğunu söyleyip yine annesinin

yemeğinde kusur bulmuştur. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

704. Lezzetli Ekmek

Çok kötü ekmek yapan bir gelin varmış. Kocasını sofrada endişeyle ekmeği kimin yaptığını sorunca kaynanası gelinini kötülemek için bulduğu fırsatı değerlendirip onun yaptığını söylemiş. Adam da bunun üzerine ekmeğin çok lezzetli olduğunu söyleyerek annesinin oyununu bozup karısını üstün duruma geçirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

708. Çok Biçmiş

Fıkırada bir kaynana orağa giden gelinine kaç deste biçtiğini sorunca, aldığı yüz deste cevabından memnun olmamış. Bu olay böyle tekrarlanınca en sonunda gelin destelerini parça parça söylemiş; bunları toplamayı beceremeyen kaynana gelinini takdir edip onun yarın orağa gelmemesini tembihlemiş. Kendini kaynanasına bir türlü beğendiremeyen kadın böylece onun takdirini kazanmıştır. Böylece gelinin üstünlük sağlamasıyla gülme durumu oluşmuştur.

720. Delikanlı Keskin, Çakı Keskin

Bir kadın işten dönüşte cam kenarına geçip çakısını bilerken “Delikanlı keskin, çakı keskin” sözünü tekrarlayıp duran kocasına sinirlenip onun bu huyundan vazgeçmesi için bir plan yapmış. Bu plana göre hanımefendi kılığına girip atını öptürmüştü. Bu adam ekmeğinden olmamak için atı öpüp eve dönünce âdetini devam ettirmiş. Bunu duyan karısı “Keskinin keskin ya, ala kırsrağı niçin öptün?” demiş. Karısı da bu eylemi ile kocasının zekâsını küçümseyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

729. Kartlaşan Delikanlı

Kimseyi beğenmediği için kırk beş yaşına gelen delikanlı, nihayet ne olursa olsun evleneyim dediğinde onlar da yirmili yaşlardaysa vereceklerini söylemişler. Bu delikanlı yalan söylemiş ve kızını almış. Nikâh sırasında yaşının yirmi olduğunu söylemesine rağmen

mollaya gerçeği yazdırarak yalan ile insanları kandırıp genç gelini alması ile üstün duruma geçmiştir.

731. Kız Almanın Şartı

Beceriksiz bir delikanlı evlenemiyormuş. Ona yardım etmek isteyen bir ihtiyar ile kızı olan bir eve gitmişler. Delikanlı ile kız konuşurken kız onu sınamayıp beceriksizliği anlamış ve geri göndermiş. Böylece kız, akı sayesinde üstün duruma geçerek beceriksiz delikanlı ile evlenmekten kurtulmuş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

733. Uyumsuzluk İçin

Kocasını çirkin olan güzel bir kıza, bu kadar güzel olmasına rağmen neden böyle çirkin bir adamla evlendiği sorulunca kız, onun yanında güzelliğinin daha da ortaya çıktığını söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

746. Zeki Güvey

Zeki güveyi çok konuştuğu için sevmeyen kaynanası ile kayınbabası ona haber vermeden kızlarını yemeğe davet etmişler. Güvey de gelince yemeği saklamışlar ama güvey söz ustalığı ile onların sakladıkları yiyecekleri bir bir sıralamış. Sonunda damada sakladıkları yiyeceklerden ikram etmek zorunda kalmışlar. Böylece damat üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

748. Arsız Güvey

Kayınbabasına misafirlige giden damat bir türlü dönmüyormuş. Sonuçta eve dönmeyen güveyi göndermek için bahaneler, yalanlar olsa da bu her bahaneye bir cevap vermiş. Ve gitmemiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

749. Kaybolan Boyunduruk

Kayınbabasına misafirlige gelen güvey buradan gitmemek için sürekli atın boyunduruğunu saklayıp, arayıp bulamadığını söyleyerek gitmekten kurtuluyormuş. En sonunda kayınbabası boyunduruğu bulup kendisi saklamış. Damat yine arar gibi yapınca sakladığı yerden çıkarıp damadın gitmesini sağlamış ve böylece kaynata üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

753. Kuyuya Tükürme, Suyunu İçersin

Bir ihtiyar, misafirlige gelen damadının atını kesmeyi düşünürken damadının hilesi sayesinde kendi atını kesip damadını bilmeden kendi atıyla ağırlamış. Damat bu durumda üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

754. Euzu Talkan...

Fıkarda kaynana damadın önüne kaşık koymayınca damat da “Euzu talkan” diyerek yemeğe elini daldırarak kaynana onun yemeğin yulaf değil tokmaç olduğunu söyler. Damat da kaşık olmayınca bu hareketi yapmaya mecbur olduğunu söyleyerek üstün duruma geçer. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

758. Fazlasını Geri Döndürmüş

Karısının tembelliği üzerine kayınbabasına danışıp ondan iki tokat yiyen damada kayın babası o tokatları karısına vermesini söylemiş. Damat onun dediğini yapıp kızına bir tokat atmış. Karısı bir tokattan sonra çalışmaya başlamış. Bunun ardından damat gidip kayınbabasına bir tokat atıp ikincisine ihtiyacı kalmadığını, onu diğer damadına vermesini söylemiştir. Kendisine söylemek yerine tokat atan kayınbabadan intikamını alması ile damat akli sayesinde üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

760. Toydaki Şiir

Fıkarda iki dünür, çocuklarının düğününde atışmışlar. Damadın annesi “Sevindim de çok mutlu oldum, deli oğluma kız buldum”, diyerek gelinin ailesini kandırdıklarını ima

ederek üstünlüğünü ilan edince kızın annesi de “Verdim ise kurtuldum, seninkinden beş beter, taktım ya boynuna, çek ömrün boyunca”, diyerek asıl aldatılanın damat tarafı olduğunu söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

761. Biz Sadece İkimiz İyiyiz

Fıkırada iki dünür karşılaşınca köyde kimin iyi insan olduğunu tartışmaya başlamışlar. Herkeste bir kusur bulup en sonunda köyde sadece ikisinin iyi olduğuna karar vermeleri ile kendilerini diğer köylülerden üstün duruma olduklarını düşünmüşler. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

763. Yiyelim de Yatalım

Yemeyi ve uyumayı çok seven biri dünürüne misafirlğe gidince ev sahibi “Yatan kursak yatar, o zaman da tan atar.” diyerek yemek yemeden uyumayı teklif etmiş. Bunun üzerine misafir dünür, yemek yemeden yatmak istemediği için “Evet ya, dünür, yatan kursak yatar, yarım ekmek öğütür, evet haydi dünür, yiyelim de yatalım” diyerek yemeden yatmak istemediğini dile getirmiş ve üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

768. Ağz Seziyor

Dünürü misafir gelince tutmaç ikram eden ev sahibi, dünürüne onun buğday tutmacı olduğunu söylemiş. Ancak misafir onun çavdardan olduğunu anladığını söyleyerek ev sahibine kendisini kandıramayacağını ima etmiştir. Tutmacın çavdarda ya da buğdaydan yapıldığı renginden zaten anlaşılırmış. Ev sahibi misafiri kandıracakmış ama misafir zekâsı ve hazır cevap oluşu sayesinde üste çıkmış. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

781. Bebeği “Bıkıp”

Bir kadın yeni bilezik almak için çocuğunu bahane etmiş. Buna itiraz eden kocasına bebeğin kendi kolundaki bileziklerle oynadığını eski bileziklerden sıkıldığını söyleyerek kendini haklı çıkarmış. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

784. Kim Kimi?

Bir karıkoca misafirlikten dönerken önlerine konan etli çorbanın etlerini çabucak bitirip kocasına “Sen, ihtiyar, et suyunu içedur, ben toplanayım, diyerek çıkıp gitmiş.” Kocası şulpayı içip kapının önüne çıkınca karısının hazırlanmış bir şekilde arabanın yanında beklediğini görünce, atın koşumunu çıkarmış ve “Hatun sen arabaya otura dur, ben dönüp geleyim”, deyip, atlanıp, çıkıp gitmiş. Adam şulpanın etlerini yiyen karısından onu orada bırakarak intikamını almış ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

788. Almış Olsa Azalırdı

Bir kadın çocuklarının huysuzluğunu kendisinden alamayacağını söylerken kocasının huysuz olduğunu ima etmektedir. Kocası da karısının söylediklerini destekler mahiyette görünüp ondan alsa onun huysuzluklarının azalacağını, ama azalmadığına göre kendisinden aldığı, kendisinde huysuzluk kalmadığını söyleyince, üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

794. Yolunu Bulmuş

İki hanımı olan adama hanımları bir gün hangisini daha çok sevdiğini anlamak için ikisinin de boğulması durumunda kimi kurtaracağını sormuşlar. Adam ise büyük karısına onun yüzme bildiğini söylemiş, böylece yaptığı seçimin kimse tarafından anlaşılmasını sağlamış; bu zor durumdan akli sayesinde kendisini kurtarması ile üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

797. Usulünü Bilip Çalışsan

İki hanımı olan bir adamın hanımları adamın yanında misafiriğe gitmek istiyorlarmış ancak bu adam ikisini birden yanına alıp gitmek istemediği için yemeğini kim önce yiyip bitirirse onu götüreceğini söylemiş. Bunun üzerine tecrübesi sayesinde yaşlı karısı yemeği daha çabuk soğutup, yiyip bitirmiş ve kocasıyla o gitmeye hak kazanarak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

803. İp Eğiren Deli

Bir kadına kocası, ip eğirmesini söyleyip ormana kilep başı kesmeye gitmiş. Karısı da kocasından önce ormana gidip, ip eğirenle kilep başı kesenin sonunun ne olacağını söyleyerek kocasını korkutup ondan önce eve dönmüş. Eve dönünce olanları karısına anlatınca kadın bunların boş laf olmadığını söyleyip ip eğirmekten kurtulmuş. Kadının aklı sayesinde zahmetten kurtulmasıyla üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

804. Ayran Yaymak Can Çıkmak

Bir adam aşlık dövmeekten döndüğünde karısının yaptığı tüm işleri görmezden gelip ona gün boyu yağ çıkarmaktan başka bir şey yapmadığını söyleyerek kızmış. Kadın bunun üzerine ayran işini kocasına verip kendisi aşlık dövemeye gitmiş. Kadın döndüğünde adam ayran dövmeekten başka bir şey yapmamasına rağmen karısına karşı yaptığı haksızlığı anlamış. Kadın aklı sayesinde küçümsenen durumdayken kocasına kendi yaptığı işin zorluğunu anlatıp kıymetini bildirmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

805. Şaşkınlık

Fıkroda toydan dönen bir adamın atı fırtına çıkınca huysuzlanmış, atına sözünü geçiremeyince karısının kucagında ağlayan bebeğine da sinirlenmiş. Karısına çocuğu susturması için bağırılmış. Karısı da bir mani söyleyerek suçun kendinde olmadığını ima ederek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

806. “Hamarat” Kadın

Bir kadın kocasına hep çavdar ekmeği pişirdikleri için söylenmiş. Artık buğday almasını isteyince bu adam kendisinin çavdar ekmeği sevdiğini söylemiş. Kadın, buğday getirmesi durumunda ondan çavdar ekmeği de yapabileceğini söylemiş. Bu kadın, kocasının buğday mı yoksa çavdar mı ekmeği olduğunu ayırt edemeyeceğini vurgulayıp kendi maharetini ön plana çıkararak üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

824. Peri Başka Cin Başka

Karısından erişte pişirmesini isteyen Rehmi Tilmaç'ın karısı onun yerine başka yemek pişirmek istemiş. İki inatlaşmışlar en sonunda Rehmi Tilmaç karısına Tatarca anlamıyorsan diye Rusçasını söylemiş ancak karısı yine iki yemeğin de hamurdan yapıldığını söylemiş. En sonunda Rehmi Tilmaç Karısına iki yemeğin aynı şey olmadığını bir kalıp sözle kanıtlayarak kanıtlayarak üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

832. Hatunun sahibi kim?

Mokıt'ın komşusu onların tavuklarından şikâyetçi olunca Mokıt, tavukların sahibinin karısı olduğunu söylemiş. Bunu duyan komşu, karısının sahibinin kim olduğunu sorunca o, uğraşmak istememiş ve bilmediğini söylemiş. Bu mantıksız cevap sonucu komşu, Mokıt'a altından kalkmayacağı bir cevap vererek bir imada bulunmuş ve üstün duruma geçmiştir. Fıkırada, üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

834. Sen Kendin Geç Aldın

Mokıt ile Cemile ile evlendikten üç ay sonra Cemile çocuk doğurmuş. Mokıt bu işe akıl erdiremeyince Cemile'nin karşısına dikilmiş. Cemile, Mokıt'ın bu sorularının tekrarlanması üzerine, kendisinin erken doğurmadığını, onun kendisiyle geç evlendiğini söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

840. Tam Tersî

Aklı kıt bir kadınla evlenen adamı eleştirmişler. Adam bunun üzerine karar veremediği konularda karısına sorup onun söylediğinin tam tersini yaptığını böylece karısından ahmaklık yapmamayı öğrendiğini söylemiş. Böylece o kadını alarak ne kadar akıllı olduğunu ispat etmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

841. Şöyle Böyle

Bir adam pazarda koyuna almak için uzun bir süre dolaşp orada güzel bir koyun satıldığını görünce hemen onu almış ve karısına pek semiz bir koyun aldığını söylemiş. Ertesi sabah kadın onun koyun değil teke olduğunu fark edip kocasına bu hatasını azarlayarak söylemiş. Kocasda kimsenin fark etmediğı şeyi karısı fark ettiğı için ona kızarak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

846. O da Cevap

Babası oğluna bir mektup yazıp evin tadilatı için para göndermesini istemiş. Oğlu ise cevap yazarak babasının para istediğı mektubun eline ulaşmadığını söylemiş. Böylece para yollamamasına kendince gerekçe bularak haklı duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

853. Çömlek Bütün Kaldı ya...

Annesinin eline çömlek verip suya yolladığı oğlan yolda oynayanları görünce suya gideceğini unutup onlarla akşama kadar oynayp hava kararınca da boş çömleğı alıp dönmüş. Eve dönünce annesi onun yüzünden susuz kalan kazanı yardığını söyleyince oğlan “Sen kazanı yardım ama ben çömleğı sağlam getirdim” diyerek üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

857. Daha Sana Ne Lazım

Altı yedi yaşında bir çocuğı hocaya vermişler. Bu oğlan her gün bir tabak un götürüyormuş. Bir gün annesi ile babası oğullarını yanına çağırıp öğrendiklerini sormuşlar. Bu Çocuk Tatarca’yı anlamsız kelimelerle karıştırıp anne babasını kandırmış. Bunlar çocuğun söylediklerini az bulunca çocuk “Yeter, senin bir küçük tabak ununa daha ne gerek?” diyerek bilgisizliğini saklayarak üstün duruma geçmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

864. Şımarık Oğlan

Bir öğretmen, birinci sınıf öğrencisine elifbayı bilip bilmediğini sormuş. Öğrenci bildiğini söyleyince ona ‘‘A’’ harfinden sonra gelen harfi sormuş. Bu öğrenci aslında cevabı bilmiyormuş ancak verdiği cevapla bilgisizliğini gizleyerek üstün duruma geğmiş. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

865. O da El Kaldırmış

Fıkırada bir öğretmen öğrencilere ödevlerini yapıp yapmadıklarını sormuş. Yapanlar elini kaldırırken aralarındaki Helim isimli biri ödevleri yapmamasına rağmen el kaldırmış. Öğretmen onu kaldırıncaya, Helim de ‘‘Siz başka zaman el kaldıran öğrencilere söyletmiyordunuz’’ diyerek kendini haklı çıkarmış. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

873. Serçesi Hangisi

Mektepte okuyan birine çevredeki kuşları tanıyıp tanımadığını sormuşlar. O da tanıyacağını söyleyince ondan ağacın altındaki şakrak ve serçe kuşlarını ayırt etmesini istemişler. O da verdiği cevapla bilgisizliğini kapatarak üstün duruma geğmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

880. Cevabımı Bulmuş

Okulda hep iki aldığı için annesinden azar işiten çocuk, bu durumun annesinin onu geç uyandırmasından kaynaklandığını, o okula gidene kadar yüksek notların bittiğini söyleyerek kendisini suçsuz göstermeye çalışmıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

886. Hangisi Çok Biliyor

Ağabeyinin çok biliyorsun diye kızdığında çocuk ‘‘Yok, ağabey, siz az bildiğinizden öyle görünüyor’’ diyerek kendi zekâsını ön plana çıkartıyor. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

891. Çocuk da Doğru Söylüyor

Babası bir çocuğu erken kalkmayı özendirmek için erken kalkıp yoldan para bulan birinin hikâyesini anlatmış. Ancak çocuk parayı düşürenin bulandan daha erken kalktığını ve bu sebeple zarara uğradığını söylemiş. Böylece, babasına karşı üstün duruma geçmiş ve erken kalkmaktan kurtulmuş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

892. Akıllı Çocuk

Çanak taşıyan bir çocuğa komşusu içerisinde ne olduğunu sormuş. Çocuk ise “Çanağın içinde ne olduğunu herkesin bilmesi uygun olsa, çanağın, üstünü kapamazdım”, diyerek komşuya çanağın içinde ne olduğunu söylememiş. Çocuk olmasına rağmen komşusunu zekâsıyla alt etmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

899. Güvenli Bilgi

Kaşığı elinden bırakmayan çocuğa annesi “Oğlum, niçin sen kaşığı bırakmıyorsun, herhâlde doymamışsın” demiş. Oğlan annesine midesinin ağrıması için midesini doldurması gerektiğini ve hâlâ midesinde yer olduğunu söyleyerek yemesini haklı çıkarmıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

901. En Büyük Hayal

Bir çocuk babasıyla pazara gitmiş. O atın yanında beklerken babası kendi işini bitirip yanına dönünce, ona kömbelerin lezzetli olduğunu söylemiş. Babası nereden bildiğini sorunca o başka bir oğlanın kömbe yediğini gördüğünü söyleyerek babasının kendisine kömbe almasını sağlamıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

903. Vurma Başkasının Kapısını

İki mektepli çocuktan biri diğerine, “Baban pek cimri olsa gerek, ayakkabıcı olsa da sana yırtık ayakkabı giydiriyor” deyince diğeri de altta kalmayarak “Doğru. Ama seninki yine de daha cimri, diş doktoru ama ağzında bir tane dişin var” diyerek onun kusurunu öne

çıkarmış ve kendisini üstün duruma geçirmiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuş.

905. Akıllı Çocuk

Babası, oğluna kardeşiyle bir şey paylaşacağı zaman cömert olabilmesi için ona daha fazla vermesini hasihat edince, oğlan, bu nasihati kardeşine vermesinin daha da iyi olacağını söyleyerek cimriliğini açığa çıkarsa da hakkından vazgeçmemiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

909. Atta Değil, Okta...

Ata binmeyi öğrettikleri oğlan biraz gidip sonra düşüyormuş. Bu oğlana düzgün oturması söylendiğinde, düşmesinin sebebinin kendisi değil onu ata oturtanlar olarak göstermiştir. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

913. Sana da Kolay Olsun...

Ekmek alan bir çocuk ekmeğin hafif olduğunu fark ederek fırıncıya bu ekmeğin eksik olabileceğini söyleyince ekmekçi ona eksik olmasının daha iyi olduğunu söylemesi üzerine, ekmeğin parasını eksik vermiş. Çocuğun arkasından seslenip fırıncının paranın tamamını istemesi üzerine onun mantığıyla cevap veren çocuk, üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

916. Zeki Oğlan

Anne oğul lapa yerlerken oğlan yağa çok fazla uzanınca annesinin yağ yemesinin zararlı olduğunu söylemesi üzerine, çocuk da altta kalmayıp “Ey anne, benim gözlerim kör olacak mı olmayacak mı, o belirsiz ama senin lapanın gözü şimdiden kör” diyerek lapanın çok kuru olduğunu ima etmiştir. Böylece yağa çok uzanma sebebinin de annesinin yemeği iyi yapmaması olarak göstererek üstün duruma geçmiş ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

917. Saç Ağarmasının Sebebi

Bir kadın oğluna yaramazlığı ile saçlarını beyazlattığını söyleyince oğlu da anneannesinin bir tane bile siyah saçı olmadığını, annesinin daha yaramaz olduğunu söyleyerek üstün duruma geçmiştir. Üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

923. Senin Avucun ile bir Avuç

Mokıt, bir sepet ceviz alan annesinden ceviz isteyince annesi ona bir avuç almasını söylemiş. Bunun üzerine Mokıt, annesine “Sen kendin ver, senin avucunla bir avuç olsun” diyerek daha fazla ceviz yemeyi başarıp annesine karşı bir zafer kazanmıştır. Böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

924. Yüze Kadar Sayıp Uykuya Dahyor

Bir çocuk annesine geceleri uyumak için yüze kadar saydığını söylediğinde, annesi ona “Sen yüze kadar bilmiyorsun ki” demiş. Çocuk ise “Elliye kadar sayana dek çoktan uyuyorum” demiştir. Böylece, tekniğin işe yaradığını ispatlamış ve üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

927. Ahmak Dilinden Bulur

İki adam sohbet ederken birisi zamane çocuklarının çok akıllı oldukları ancak büyüyünce onların ahmaklaşacağını söylemiş. Bunu diğer adamın oğlu duyunca ona “Öyleyse, ağabey, siz çocukken pek akıllıydınız”, demiş. Burada kendisini ve akranlarını eleştiren adama kendi sözleriyle ders veren bu çocuk üstün duruma geçmiş ve böylece üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

3.3. Kazan Tatar Fıkralarının Rahatlama Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Rahatlama kuramı çerçevesinde yer alan Kazan Tatar fıkra metinlerinde insanların toplumsal, siyasi, dinî vb. güç karşısında hissettikleri savunmasızlık göze çarpmaktadır. Ağırıklı olarak üst sınıf çatışmaları ve dinî konularla ilgili korkulanın başa gelmemesi, kötü düşünce ve gerginlik durumlardan kurtulmanın verdiği keyifle oluşan gülme rahatlama kuramı ile açıklanabilmektedir.

10. Hikmet Söyleyebilmekte

Fıkroda kötüyü kabullenmeme, iyiye tutunarak sıkıntıyı atma söz konusudur. Padişah tüm sevdiklerinin kendinden önce öleceği korkusundan kurtulmak için kendine iyi şeyler söyleyen rüya tabircisini yanına almış ve onun yaptığı olumlu yorumlar sayesinde kendini güvende hissederek kötü düşüncelerin önüne set çekmiş ve rahatlamış; rahatlama kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

12. “Tanışmak”

Padişah ile ilgili kötü bir söz söyleyenin sonu bellidir. Ya zindana atılır ya kellesi alınır. Fıkroda, padişah hakkında kötü sözler söyleyen ihtiyar canını kurtarmak için kendini ahmak olarak tanıtmış ve bu şekilde başına gelebilecek kötü durumdan kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

19. Kim Keçiye Dönüşmüş

Bu fıkroda en dikkat çeken unsur hilekârlıktır. Görevini kötüye kullanan hâkim, uyanık çobanın oyununa gelir. Ancak asıl gülme durumu çoban, hilesi sayesinde parasını kurtarmış ve muhtemel zor durumdan kurtulmuştur. Böylece rahatlama sayesinde gülme durumu oluşmuştur.

51. Kaygısız Adam

Fıkroda, padişahı iyileştirmek için kaygısız bir adamın gömleği gerekiyormuş. Kaygısız bir adam bulmuşlar. Ancak bu kaygısız adam gömleğinin olmadığını, ceketini

çıplak tenine giydiğini yani ondan kimsenin alabileceği bir şeyin olmadığı bilgisini vererek rahatlamış ve böylece rahatlama kuramı bağlamında, gülme durumu ortaya çıkmıştır.

82. Olmayınca Olmuyor

Fıkırada sandığı çalınan adama ayet-el kürsî okumadığı için sandığının çalındığı söylenmiştir. Bunun üzerine adam sandığın içerisinde Kur'an olduğunu söyleyerek suçsuzluğunu kanıtlamıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

83. Öyle Şaka Söyleyince de İnanır

Fıkırada can korkusuyla adak adayan adamın can korkusu geçince adağından vazgeçer gibi olması üzerine tehlike tekrar çoğalmış. Bunun üzerine adam adağını tutacağını söyleyerek tehlikeden kurtulmayı amaçlamış. Ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

85. Cenneti Kim Nasıl Göz Önüne Getirir

Öldükten sonraki hayata inanan insanlar için öteki taraf her zaman merak uyandıran bir sır perdesidir. Burada fıkırada kahramanı, cenneti hayalindeki şekilde tanımlayarak kendini rahatlatmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

86. Cehennem Kızgın Olsa Şeytan Girmezdi

Fıkırada cehennem ateşinden korkan çocuğu, babası, çok sıcak olması durumunda kimsenin şeytanı oraya sokamayacağını söyleyerek rahatlatmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

87. Sırat Köprüsü Kenarda Kalır

Hiç camiye gitmeyen bir adamın, camide dinlediklerinden sonra sırat köprüsünden korkan oğlunu teselli etmesiyle rahatlama durumu oluşmuş ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

89. Yenice (Biraz Önceki) Namaz

Fıkırada jandarmalar tarafından yakalanmak üzere olan hırsız Şekür, akli sayesinde belayı başından savmayı başarmış, sıkıntılı durumdan kurtularak rahatlamıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

90. Kendi Başına Düşünce

Fıkırada korkudan nereye geldiğini anlamayan adam camiye geldiğini fark edince maruz kalacağını düşündüğü tehlikeden kurtulduğunu anlayarak rahatlamıştır. Ardından rahatlamanın verdiği etki ile espri yaptığı görülmektedir. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

92. Varmış Akıllı Kişiler

Namaz kılmayı bilmeyen Gayfedin arkadaşlarıyla camiye gitmiş ve namaz kılmayı bilmediğinin anlaşılmasından korkarak orada bulunan sobanın marka amblemine bakakalıp soranlara da onu mucize gibi anlatmış. Böylece herkes buna şaşırarak Gaynetdin'in namaz kılamadığını anlamamışlar ve Gaynetdin de rahatlamış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

93. Fazlası Yaramıyor

Mollaya fitre sadakası veren adam, molların sadakayı az bulmasına karşın yoksulluğunu saklamak için orucuna göre sadaka verdiğini söylemiştir. Böylece adam rahatlamış ve rahatlama kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

95. Kendi Giriyor

Oruçlu bir adam susuzluğa dayanamamış ancak orucunu da alenen bozamıyormuş. Bunun üzerine dere kenarında ağzına suyu koyup suyun kendi gittiğini söyleyerek tüm kabahati suya yüklemiş ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

96. Adam Güneşi

Fıkıradaki oruç tutan bir oğlanın acıkması üzerine günahından kaçmak için, batmayan güneşin kendi güneşleri olmadığını, kendi güneşlerinin battığını söylemesiyle komik oluşmuştur. Kendi güneşleri battığına göre oğlan günaha girmeyecektir. Bu bahane ile kendini rahatlatmıştır. Böylece rahatlatma kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

98. Namaza Gitsen Balık Kalır

Yazdan önce oltalarını hazırlamasına rağmen hiç balığa gitmeyen Mokıt, bayram namazına gitmemek için balığı bahane etmiş ve ne balığa ne de namaza gitmiş. Namaza gitmemek için bulduğu kılıf sayesinde rahatlamış ve yatıp uyumuş; böylece rahatlatma kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

99. Benzerin Benzer de...

Fıkıradaki domuzla benzettiği koyunun yenmeyip satıldığını gören çocuk diğer koyunu da domuzla benzetmesine rağmen satılmayıp rahatça yemesi için bu kez söylememiş. Böylece rahatlatma kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

101. Besmeleli Aş

Bu fıkra, kaynana gelin çatışmasına bir örnek olarak da anlatılabilir. Gelininin yediğini israf olarak gören kaynana, besmele ile yemeğin çoğalacağını söyleyerek az yemek yaptırıyor. Sonunda sürekli aç kalan gelini “Yemek çok olursa, besmelelerin bir kenarda dursun” diyerek yemeği çok yapmaya başlamış. Böylece gelinin karnı doymaya başlamış. Gelinin kaynanaya verdiği cevap sayesinde rahatlatma kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

107. Sabah Namazının Vakti İki...

Sabah namazına kalkamayan öğrenci insanların kendini ayıplamaması için sabah namazı vaktinin iki tane olduğunu söyleyerek geç kalkmasını olağan bir durummuş gibi yansıtmaya çalışmıştır. Böylece ayıplanmaktan kurtularak rahatlamış ve böylece rahatlatma kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

109. Medrese Öğrencisinin Cevabı

Medresede eğitim alan, başka bir ifade ile dini eğitim alan bir öğrencinin camiye girmemesi pek mümkün değildir. Ancak fıkrada cami döşemesindeki kadifeyi çalmakla suçlanan öğrenci, camiye gelmediğini söyleyerek suçtan kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

110. “Yeni İlimler”

Rus öğrencilerle karşılaşan Tatar medrese öğrencisi, onların öğrendiği ilimler karşısında küçük düşmemek için olmayan bilim dalı isimleri üreterek küçük düşmekten kurtulmuş ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

111. Askere Cenaze

Cenaze namazı kıldırılmayı bilmeyen Mücip, iş başa düşünce yanlış kıldırılmış. Bunun üzerine itiraz eden yaşlılara, Moskova’da askerlik hizmeti yapanlara o şekilde cenaze namazı kılınacağını söyleyerek cehaletini saklamış ve göreceği tepkiden kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

121. Küfür Söz

Fıkrada bir adamın mollaya oruç tutma vakitleri ile ilgili ayrıntılı bilgi sorması üzerine molla işin içinden çıkamamış. Molla bilgisizliği ortaya çıkmasını diye adamı azarlamış. Kur’an’da böyle bir şey yazmadığını söyleyerek küçük düşmekten kurtulmuş. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

125. Borca Alıcı

Fıkrada mollaların dolandırıcılığı eleştirilmektedir. Molla, dolandırdığı köylünün onu ahirette yakasına yapışmakla tehdit etmesine karşın diğer borçlulardan fırsat olmayacağını söylemiş ve onda kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

126. Molla Kaygısı

Fıkıradaki mollanın aç gözlülüğüne vurgu yapılmaktadır. Adamın ölmesi üzerine yaşadığı üzüntünün bir palto ile sevince dönüşmesi mollanın maddi kazanç elde etmesinden kaynaklanan rahatlamasına sebep olmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

131. Ağır Sadaka

Mollaları eleştiren fıkrada, sadakanın miktarına göre dua okuyan mollaya bunun sebebi sorulduğunda molla, görevini keyfi ve maddi çıkarlara göre yaptığı anlaşılıp zor duruma düşmemek için Allah'ı bahane etmiş ve sıkıntılı duruma düşmekten kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

134. İş Bölümü

Fıkıradaki görevini düzgün yapmayan din adamlarına bir gönderme yapılmaktadır. Yeni mollanın eski mollaya neden insanlara abdestsiz camiye girmelerine izin verdiğini sorması üzerine kendinin en azından namaz kılmayı öğrettiğini, abdest almayı öğretmenin de ona düşüğünü söyleyerek rahatlamış ve bu bağlamda gülme durumu oluşmuştur.

136. Güvenli Yerde

Fıkıradaki sıçandan mustarip bir kadın, fitre verilmediğinde tuttuğu orucun yer ile gök arasında kalacağını duyunca, buraya fare ulaşamayacağı için rahatlamış ve bu bağlamda gülme durumu oluşmuştur.

137. Molla İle Medrese Öğrencisi

Fıkıradaki düzenbaz bir molladan bahsedilmektedir. Sahabelerin isimlerini bilmeyen cahil bir zengin, hocaya hutbede kendi ismini de okuması karşılığında rüşvet vermiş. Ancak rüşveti kabul etse de cemaat cahil olduğundan o adama köpek dediğini sadece bir öğrenci anlamış ve o zarara uğramamak için öğrenci yine mollanın anlayacağı şekilde yarısını teklif etmiş. Kârın tamamını kaybetmekten kurtulan molla rahatlamış ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

142. Özü Ak, Özü Pak

Fıkırada rakı içen molla günah olduğunu bilse de rakının kendinin ak olduğunu ve bunun günah olmayacağını söyleyerek kendini rahatlatmış ve bu bağlamda gülme durumu gerçekleşmiştir.

148. Bıraktım

Cemaatin önünde sarığından tütünü düşen molla, halkın önünde kötü duruma düşmemek için bu durumu tütünü bıraktığına delil olarak göstermiştir. Böylece halkın önünde kötü duruma düşmekten kurtulmuş ve bir rahatlama durumu oluşmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

149. Bu da Bir Çare

Domuz eti yiyen molla, halk önünde aşağılanıp kötü duruma düşmemek için domuz neslini kurutmak için yediğini söyleyerek kötü durumdan cin fikirliliği ile sıyrılmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

150. Vaaz

Fıkırada din adamlarının tutarsız hareketlerine gönderme yapılmaktadır. Molla Rusça konuşarak Rusça konuşmamayı telkin etmesiyle halkı güldürmüştür. Bu durum yüzüne vurulduğunda, bu durumdan kurtulmak için yine Rusça olsa da bunun bir anlamı olmadığını söyleyerek kendini kötü durumdan kurtarmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

165. Sesime Bakıyorum

Minare yarığından kızlara bakan müezzin yakalanması üzerine, ayıplanıp kötü duruma düşmemek için ezanın sesinin uzağa gidip gitmediğinin kontrolünü yaptığını söyleyerek kötü durumdan kurtulmayı başarmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

185. Dursana Kızım Bibifatıyma

Dinî anlamda hiçbir şey bilmeyen molların hanımı, kendisine sadaka verip Kur'an dinlemeye gelen kadınların önünde küçük düşmemek için kızını ağlatıp gürültü arasında dini kitap ismi söyleyerek bilgisizliğini örter ve sıkıntıdan kurtulur. Böylece, rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

189. Subayları Kandıran Asker

Bir asker subayları görmeden onların yemeğini alıp yerine çarık koymuş. Tam yakalanıp sıkıntılı duruma düşecekken çarık ve kaz kelimelerinin Rusçalarının sonuna ek getirerek komutanlarının ismi gibi söylemiştir. Böylece yakalanmaktan kurtularak rahatlamıştır. Gülme durumu rahatlama kuramı bağlamında oluşmuştur.

193. Çeksin de Gitsin Haydi

Fıkroda, aşağı köyün değirmencisi yukarı köyün yıkılan değirmen barajı tekrar yapılırsa susuz kalacaklarını söyleyerek Taşlı köyünün sakinlerinin ekinlerini sıra bekletmeden öğütür. Diğer köylerden gelenlerin bu duruma karşı çıkmalarıyla, değirmenci eğer onları bekletirse değirmen barajı yapıp kendilerini susuz bırakacaklarını söyleyerek kötü duruma düşmekten kurtulur ve rahatlar. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

198. Balta Buldum

Yolda bulduğu baltayı çok beğenen adam, hırsız sayılmamak için gerekli olan üç kez bağırma kuralını fısıltıyla uygulayarak kendince hırsız olma durumundan kendini aklar. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşur.

215. Şöyle de Böyle de...

Ölüm döşeginde olan kadının canının elma istemesiyle komşuların hem iyileşmesi hem de ölmesi durumunda bulduğu çözümler sonucu o elmanın her hâlükârda yeneceğinden dolayı bir rahatlama oluşmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

233. Tava Çatlatan Kadın

Üşengeçliği yüzünden, kadın, ocakta tavayı bırakarak yarılmasına sebep olmuş. Kadın kocasının kızmasından korkarak bunun aceleden olduğunu söylemiş. Böylece kadın azarlanmaktan kurtularak rahatlamıştır. Rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

241. Oğlu ve Babası

Babasının verdiği işlerin çokluğundan sıkılan çocuk babası gelene kadar oturup çay içmiş. Babası geldiğinde, azarlanma riskini ortadan kaldırmak için hangi işi önce yapacağını bilemediğinden işleri yapmadığını söyleyerek suçu üstünden atmış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

244. Şöyle Böyle...

Bir tembele kışlık odunu neden az hazırladığını sorması üzerine ayları atlayarak saymış. Böylece kışın hemen geçeceğine kendisini inandırarak rahatlamıştır. Rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

250. Kenardaki Kim?

Fıkırada, dairede bir kenar olmamasına rağmen, tembellerin kenardan birinin kalkmasını beklemesi, kendini çalışmaktan kurtaracak geçerli bir bahanedir. Tembeller olmayan kenardan kimse kalkamayacağı için rahatça yatmaktadır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

253. Ateşi Kıvılcımken Söndür

Değirmen müdürü, asıl yapması gereken işleri yapmayarak, gereksiz işlerle uğraşmaktadır. Facia kapıya dayandığı hâlde tavuklarla uğraşan değirmen müdürü, suçu tavuklara atmış ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

256. İnşaatta

İş verinin acele etmeleri için söylediklerini işçiler, kendi işlerine geldiği gibi algılayarak acele etmenin yersiz olacağına karar verirler. İşvereni doğru anlasalar yorulacakken, anlatılmak istenenin tam tersine kendilerini rahatlatarak yavaş yavaş yorulmadan çalışmaya devam etmişler. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

385. Değirmeci Neye Bakmış

Fıkırada, Mendi'nin annesi yeni undan ekme pişirmiş. Ancak bu ekmeğin içinden bir çabata gören Mendi, annesine unu elemeden koyduğunu söylemiş. Annesi Gülep yenge ise suçu kendi üzerinden atmak için oğluna “Oğlum sen çarığının elekten geçmesine şaşırma, elekten geçer o, sen onun nasıl değirmenden geçtiğini söyle, değirmeci nereye bakmış?” demiş. Bunun üzerine Mendi, annesine inanarak suçu değirmenciye atmış. Böylece Gülep yenge de hatası örtmüştü ve rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

414. Bilmiyorum, Ben Buradan Değilim

Akşam gökyüzüne bakan bir adam başka birine gökyüzündekinin ay mı güneş mi olduğunu sormuş. Belli ki bunun cevabını bilmeyen adam onu bilmediğini, çünkü gökyüzünde yaşamadığını söyleyerek bilmemesine kendince haklı bir gerekçe göstermiştir. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

487. Kadından Sorunuz...

Karıyla, yalanı çok abarttığı zaman karısının uyarması için anlaşılan adam bir toplantıda yine bir yalan söylemiş. Babasının misafirleri gelince onun koyduğu masanın yüz dirsek boyunda olduğunu söylemiş. Çok oldu diye karısı göz kırpinca, bu düzeltilmiş boyunda değil eninde olduğunu söylemiş ama bu seferde misafirler o sofraya dar olur diye gülünce adam karısına sormalarını söyleyerek sorumluluğu kendinden atmış ve rahatlamış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

549. Kendi Yaması Kendinde

Fıkırada kendine yeni aldığı çizmeyi giymeyip eski çizmelerini giyen adamın ayağına çatal batması ile yeni çizmelerini giymediğini hatırlayarak çizmelerine bir zarar gelmediği için rahatlamıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

557. Gelse Gidemiyor

Fıkırada Gıylmi adındaki bilim kadını yemek yapmamak için başkasının evine gidip bekliyormuş, hiç de kalkmıyormuş. En sonunda ev sahibi “Evet o, İnni, onun adı Gıylmi, gelse gidemiyor, deyip elini yüzüne sürmüş.” Böylece dolaylı yoldan onu kovarak rahatlamış ve rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

574. Usta Kurtulmuş

Bir sarhoş öldükten sonra sorgu melekleri işlediği günahları sormuşlar. Bu sarhoş ise doğduğunda küçük, öldüğünde sarhoş olduğunu söyleyerek sorgudan kaçmayı başarmıştır. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

594. “Cennet Kuşu”

Oğlunun pazardan ibrik çaldığını duyan anne, oğlunun sevap kabı çaldığını söyleyerek onun cennet kuşu olduğunu düşünmüş. Böylece hırsızlık yapmasından dolayı cezalandırılacağı için sıkıntıya girecekken bir sevap aracı çalındığından cennete gideceğini düşünerek rahatlamış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

656. Beladan Kurtulmak

Bir kel ile bir uyuz adam yola çıkarken kelin başına konan sinekleri kovmamak ve kaşınmamak için sözleşmişler. Ancak oradan geçen biri yol sorunca, bunlar yol tarif etme bahanesi ile birisi sinekleri kovmuş, diğeri ise kaşınmış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

657. Gençlik Çağı Dertli Çağ

Bir fıkrada sevdiği kızın penceresinin önüne giden delikanlı, kızın işaret verdiğini sanarak sabaha kadar onu kapının önünde beklemiş. Kızın babası sabah karları kürürken bu delikanlının ak koyun derisinden diktirdiği cekete küreği ile çarpıp onun orada ne yaptığını sormuş. Gece beklerken kar altında uyuyakalan bu adamın kızın babasına yakalanması dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Delikanlı, dedeye “Ah, dede gençlik çağı, dertli çağ, senin de olmuştur”, diyerek kendince orada olmasının haklı bir sebebi olduğunu belirtip oradan ayrılmış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

670. Fırsat Çıkış

Evlenmek isteyen bir delikanlı anne ve babasından çekindiği için konuyu açamıyormuş. Bir gün yemekte otururlarken yanındaki kediyi yengenin yerinde oturma diye kovunca niyetini açık ederek bu dertten kurtulmuş. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

685. Akıllı Güvey

Titiz bir delikanlının evlendiği kız onun tam tersiymiş. Bir gün delikanlı baksa ki kızın elinin tırnak dipleri hep hamurmuş. Bundan çok rahatsız olan delikanlı, bir hile ile ona ellerini yıkatmış. Kız, oğlanın hile yaptığını anlamamış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

706. Birine Tava Aş, Birine Maşa

Gelin olan Ülmes Sılu'ya kaynanası tava aşısı pişirtince kaynanasının ahretliği dedikoducu Periha da geliyormuş. Bu yüzden Ülmes Sılu yaptığı yemeği doyana kadar hiç yiyememiş. En sonunda ise Ülmes Sılu tava aşısı pişirirken Periha gelip tava aşısı mı pişirdiğini sorunca, Ülmes Sılu da verdiği cevapla Periha'yı kaçırmayı başarmış ve doyuncaya kadar tava aşısı yeme imkânına sahip olmuş. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

709. Hepsi Beş Deste

Tembel gelin Periha orak biçmekten dönünce kaynanansı ona kaç deste biçtiğini sormuş. Gün boyu tarlada gezen Periha, toplamda beş deste biçmiş olsa da bunu ayrı ayrı söz oyunuyla söyleyerek çok biçmiş gibi görünmeye çalışmış, böylece beğenilmemek ve eleştirilmekten kurtulmuş ve rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

867. Aynı Kurt

Gali'nin yazdığı kompozisyonu okuyup şaşırان öğretmen onun aynı Veli'nin kompozisyonuna benzediğini söylemiş. Gali ise ikisinin de aynı kurt hakkında yazdıklarını söyleyerek kopya çektiğini gizlemiştir. Suçunun ortaya çıkmasını engelleyen Gali, mahcup olmaktan kurtulmuş ve böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

881. Babası ile Oğlu

Babası, oğluna derslerinden kaç tane iki aldığını sormuş. Çocuk ise “Hı, baba, erkek adamlar küçülüp, vara yoğa konuşup uğraşmazlar ya” diye cevap vererek çok fazla düşük notu olduğunu açığa çıkarıp mahcup olmaktan kurtulmuştur. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

885. Korkma Zülfiye

Ninenin ortalığı karıştırıp gürültü yaparlarsa Allah çarpar diye korktuğu çocuklardan kız olanı, gerçekten korkup usluca oturmuş. Ancak erkek şırmarmaya devam etmiş ve “Korkma, Zülfiye! İşte ben sektim de, koştum da, benim başıma vurmadı. Vursa ağrıtırdı” diyerek onun gereksiz bir şekilde korktuğunu ispatlamış. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

898. Dönülecek Olsa da Yol İyi

Ağaçtan düşüp kıyafetini yırtan çocuk, annesinden çok korksa da eve dönmek zorunda olduğu için bir plan yapmış. Bu plana göre çocuk kendi başından geçenleri başka bir çocuğun başına gelmiş gibi anlatmış. Annesi de kıyafetin önemli olmadığını, canın

önemli olduğunu söyleyince, çocuk rahatlayarak kendisinin düşüp kıyafetini yırttığını itiraf etmiş. Böylece rahatlama kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

3.4. Kazan Tatar Fıkralarının Duygu Karmaşası Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Duygu karmaşası kuramı çerçevesinde yer alan fıkra metinlerinde bir olay karşısında kişide karşıt duyguların veya birden fazla duygunun aynı anda ortaya çıkması yoluyla oluşan gülme dikkat çekmektedir. Toplumsal ve bireysel çarpıklıklar, gündelik hayatta karşılaşılan absürt olaylar vb. Konuların eleştirisi ardından meydana gelen duygu çatışmaları sonucu gülme durumunun oluştuğu görülmektedir.

4. Paylaşırana Üç Kaz, O da Bile Az

Bu fıkroda adil bir paylaşım beklenirken, yoksulun oğlu uyanıklık yaparak kendine en çok payı ve kıymetli olan kazı almış. Bu beklenmeyen paylaşım neticesinde dinleyici/okuyucu şok olmuştur. Ayrıca zararlı çıkan bey oğlu ile han oğlunun yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissi oluşmasını sağlamıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

7. Ben de Bittim, Padişah da Bitti

Burada iki karşıt duygu vardır; Mokıt ağasının elinden minderinin alınması Mokıt ağada bir keder ve kızgınlık hissi yaratmıştır, aynı zamanda “benim yırtık mindere kaldıysa padişah da bitmiş” diyerek padişahı yermiş ve bir rahatla duygusu oluşmuştur. İki baskın şokun birlikte yaşanmasıyla gülme durumunun, duygu karmaşası bağlamında oluştuğu görülmektedir.

18. Kese Ne Söyler?

Bu fıkra kurnazlık üzerine kurulmuştur. Önce kadı, davada kesesini gösteren suçluyu haklı çıkarması durumunda içi para veya altın dolu kesenin kendisinin olacağını düşünmüştür. Böylece rüşvet için suçluyu haklı yapmıştır. Diğer kurnazlık ise suçlunun haklı çıktıktan sonraki sözleriyle anlaşılmaktadır: “*E e! Benim kesemde taş vardı. Eğer sen başka türlü hüküm verseydin taş ile başını yaracaktım*”. Suçlu zekâsı sayesinde hem

parasını kurtarmış hem de alacağı cezadan kurtulmuştur. Suçlunun kadıyı dolandırması ve para kesesinin içerisinde taş olması dinleyicide/okuyucuda ikinci şok oluşmuştur. Davalının ve kadının yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

48. Zenginin Ağzı Yamuk Olsa da Sözü Doğru

Bu fıkrada, zengin de yoksul da ürünlerini kuşların yediğini söylüyor. Etraftaki dinleyenler, fakiri haksız bulup zengine hak vererek uyumsuz bir durumu onaylamışlardır. Zengine ayrı, fakire ayrı davranılması, dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Yoksul olduğu için çifte standart gören bu adamın yerinde olmamanın verdiği rahatlık ile zengine farklı davranılması sonucu adaletsizlik düşüncesi, duygu karmaşası yaratmış ve gülme meydana gelmiştir.

53. Aynı Şartlarda Yaşamak

Aynı şartlarda yaşanıp yaşanmayacağı ile ilgili konuşan iki yoksuldan biri bu durumun mümkün olmadığını diğeri ise mümkün olduğunu savunmaktadır. Savunmalarını çay ve şeker yani temel ihtiyaçlar üzerinden yapmakta olan bu yoksullardan ilki çayının olduğunu ancak şekerinin olmadığını, bazen de şekerin olup çay olmayabileceğini söylemiş. İkincisi hem çayı hem de şekerini olmadığını delil göstererek daima aynı şartlarda yaşandığını ıspatlamaya çalışmaktadır. Haklılığını ıspatlayan ikinci yoksulun daha yoksul olduğu anlaşılmıştır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve acıma hissine sebep olurken aynı zamanda bu yoksulun yerinde olmamak da üstünlük ve rahatlama hissine yol açmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

56. Muhtaç Dede

Bu fıkrada kurnaz bir babanın saf oğluna iş yaptırması anlatılmaktadır. Gitmek istemeyen oğlunu, ormana odun kesmeye gönderirken Muhtaç dede adında birinin ona yardıma geleceğini söylemiştir. Oğul ormana gittiğinde bir süre hiçbir şey yapmadan babasının geleceğini söylediği kişiyi beklemiştir. Ancak, kimse gelmeyince kendisi odunu kesip yükleyip evine döndüğünde babasına Muhtaç dedenin gelmediğini söylemiştir. Babası ise Muhtaç dedenin oğlunun çektiği eziyetler olduğu cevabını vermiştir. Burada

baba oğluna ders vermek istemiş, ancak oğul muhtaçlık anlamını taşıyan Muhtaç dede lafını gerçek bir kişi sanması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Babasının oyununa gelen bu çocuğun yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

59. Komşularda Daha Çok Var

Tatarlar saf, sözün gideceği yeri kestiremeyen insanları bir katlı akıl sahibi olarak nitelendirmektedirler. Fıkroda birkatlı akıl sahibi yoksul kadın, kendi cileni yırtık pırtık olduğu ve misafirlğe giderken insanların yanında utanmamak için komşunun cilenini almış. Misafirlikte kadınlar cileni çok beğendiklerini söylediklerinde bu yoksul birkatlı kadın “Hey, şaşırmışsınız ya, benim komşularda daha çok var, paylaşıyor o” diyerek kendini açık etmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kendi yoksulluğunu açık eden bu kadının yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

61. Yoksa Bize Alıp Gelirler mi?

Fıkroda kadın kocasının arkasından mezarı tasvir ederek ağlıyor. Ancak kadının çocuğunun tasviri mezar değil de kendi evlerine benzetmesi, dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Çok yoksul oldukları anlaşılan bu ailenin yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

64. Bedava Hizmetçi

Bir hırsız girdiği yoksul evde çalacak bir şey bulamadığında çıkıp giderken ev sahibi arkasından kapıyı kapatması için seslenmiş. Bunun üzerine zaten çalacak bir şey bulamamanın üzüntüsü içerisinde olan hırsız birden ev sahibine çıkışarak “Hazinende olmayan eşyalarını çaldı diyerek beni hizmete mi koşacaksınız?” demiş ve hırsız olduğunu unutarak üste çıkmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

65. Faydasız İş

Ev sahibinin normalde eve giren hırsızları kovalaması beklenir ancak evine giren hırsızlara “Sizin aradığınız şeyi biz gündüz de aradık bulamadık” demesi dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Ev sahibinin gerçekte yapması gerekenle söylediği arasındaki tezat, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

66. Beklenen Hırsız

İki yoksul, bağırmaları hâlinde evlerine giren hırsızın kaçarken bir şey düşürüp düşürmeyeceğini düşünmüşlerdir. Bu olay dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Hırsızın düşüreceği şeye muhtaç olacak kadar yoksul oldukları anlaşılan bu insanlara acıma ve düşündükleri şeye duyulan şaşkınlık, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

70. Olmayacak

Fıkırada bir ağaya padişah olması durumunda ne yapacağını sorulması üzerine o da yine olması mümkün olmayan bir örnek vermiştir. O “En önce ben Kereke gölünde ok ile karıştırı karıştırı bulamaç pişirirdim, sonra onu bitene kadar yerdim” demiş. Bir padişahın yapmayacağı bir hareket olduğu için bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuş; aynı zamanda onun olmayacak bir şeyi düşünecek kadar ahmak olması da şaşkınlık yaratmış, böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

71. Yarma Olsa Botka Pişirirdik

Kadının, her gün aynı yemeği pişirmesine söylenen kocasına verdiği cevapla komik oluşmuştur. Kadın kocasına karşılık “Sütle yarma olsa botka pişirirdik de, yağ gibi o da yok. Tuzunu şimdi komşudan alıyorum”, demiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Konuşmadan evde botka pişirmek için hiçbir malzeme olmaması ve kadının bunu sadece bir şey yokmuş gibi ifade etmesi, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

78. Kendin Allah Olmayınca

Babası ölünce aç kalan Mendi'nin, insanlardan yemek istemesi karşısında aldığı "Allahtan iste" cevabına karşı verdiği cevap, dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. İnsanın Allah olması mümkün değildir ayrıca Allah kuluna yemek vereceği zaman diğer insanlar vasıtasıyla verir ancak bu kişiler vermek istemediklerinden dolayı Mendi'yi geçiştirmektedir. Mendi'nin durumu üzüntü yaratırken, insanların davranışları farklı duygu uyandırmaktadır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

94. Allah'ı Korkunç Değil

Orucunu bozduğu sırada oğlu tarafından yakalanan adam, yaşadığı utanç ve panik karşısında bireysel eleştiri yaparken söylediği "Baban kendi ekmeğini kendi çalıp yiyor, Allah'tan korkmaz, adamdan korkar" sözü, oğlu karşısında mahcup olan kişinin durumu ile onun Allah'tan korkmayıp adamdan korkmasının yarattığı şaşkınlık, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

113. Yele Uçmuş

Medrese eğitimini eleştiren bu fıkra, ders notları rüzgârla uçan öğrencinin ömür boyu okuduğum rüzgârda uçtu demesi, dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Burada notların uçup gitmesine karşı üzüntü ve öğrencinin hiçbir şey öğrenmemiş olmasından dolayı şaşkınlık, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

118. Elma Ağacından Uzak Düşmüyor

Kendini çok büyük gören bir molla, ilminin babadan geldiğini anlatmak için babasının toplam sekiz ayetten oluşan ebcet suresinin beş ve altıncı ayetlerini ezbere okuduğunu söylemiştir. Bu söylem dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Olması gereken ile olanın arasındaki tezat, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana getirmiştir.

119. Her Şey Kendi Yerinde

Sıcak demiri tuttuğunda eli yanmaması için önce ona tükürmesi gerektiğini öğrenen mollanın, çorbanın sıcaklığını kontrol etmek için de tükürmesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ile akılsızlığa karşı alay duygusu oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

140. Şeytanı Geçen Molla

Fıkırada din adamlarının aslında o kadar da dindar olmamasına gönderme yapılmaktadır. Mollanın orucunu bozduğunun görülmesi üzerine, molla suçu şeytana atmış ancak şeytanın da ortaya çıkıp mollanın cin fikirliliğini söylemesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Gerçek bir dindar olmadığı anlaşılan bu mollanın yerinde olmamak, üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

144. Duasız Koyun Göğe Uçuyor

Halkı dolandıran molla tiplerine bir örnek de Abbas molla'dır. Bu fıkrada Abbas molla halkı kandırmak istemiştir. Ancak onun hizmetçisi Meşti, daha uyanık biriymiş ve Abbas mollayı kendi kazdığı kuyuya düşürerek üstün durumu geçmiş ve dolayısıyla intikam almıştır. Olay örgüsünde Abbas mollanın hem şaşkınlık hem kızgınlık hissettiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

145 Söz Başka İş Başka

Fıkırada Abbas molla halktan sadaka koparmak için etkili bir vaaz vermiş. Ancak karısı da bu vaazdan etkilenmiş ve mollanın gömleğini bir fakire vermiş. Böylece molla kendi tuzağına düşmüş. İçerisinde çaresizlik ve ava giderken avlanmanın oluşturduğu öfke meydana çıkmış. Bu bağlamda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

146. Öbür Dünya mı Bu mu?

Öbür dünyayı merak eden molla, bu dünyayı beğenmeyerek öbür dünyayı metheder. Ölme riski ile karşılaştığında ise, bu dileğinden vazgeçerek korku ile Allah'a dua etmeye başlamasıyla molla küçük düşüyor. Övgü ve korku etkisiyle, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

147. Kaygılı Molla

Köylünün koyununu çalan molla, sanki kendi yapmamış gibi cemaate başkasının malına el uzatmamak gerektiğini söyleyerek ikiyüzlülük yapmıştır. Ancak mollanın oğlu gelip koyunu mollanın aldığı ortaya çıkınca molla halkın önünde küçük düşmüş ve mollanın söyledikleriyle yaptıkları arasındaki tezattan duygu karmaşası bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

153. Lambasını da Ye

Yoksul bir adamın davet edildiği yemekte, önünden yemeklerin mollanın önüne doğru itilmesi ile yoksulun hor görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu duruma içerleyen yoksul adam içindeki öfkeyi dışarı vurmak ve hissettirilen aşağılanma hissinden kurtulmak için yenmesi mümkün olmayan lambayı mollanın önüne itirerek onu da yemesini söylemiştir. Fıkroda fakirin durumuna duyulan üzüntü ile insanların mollaya yaranma isteğinin yarattığı karmaşık duygulardan gülme durumu oluşmuştur.

154. Hazret Ölmüştür

Bu fıkrada mollaların açgözlülüğüne gönderme yapılmıştır. On meclisten sonra evine dönen molla, on birinci meclise giden mollanın muhtemelen öldüğünü söylerken üzüntü ancak kendisi hayatta kaldığı için de üstünlük duygusu hissetmektedir. Böylece duygu karmaşası bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

158. Komik Söz Çıksa

Fıkroda yaşlılıktan gözleri görmeyen, kulakları duymayan adamın yanlış işaret sonucu gece boyu manasızca gülüp aç kalması uyumsuzluktan kaynaklanan bir şok

yaratmıştır. Ayrıca dinleyicide/okuyucularda Şeref mollanın yerinde olmamanın verdiği üstünlük hissi ile birlikte duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

159. Ördeğin Eti Çokça

Fıkırada ördek tavuk ve kazı üçe bölmek gerektiğinde en adil paylaşımı mollanın yapacağı düşünülmüş, ancak mollanın evvela kaz ve tavuğu kendine alıp kalan ördeği üçe bölmesi ile dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Mollaya güvenirken duyulan hayal kırıklığı, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

160. İki Tatar Bir Tartar

Fıkırada açgözlü mollalara gönderme yapılmaktadır. Rus ve Tatar avcılarının avladıkları hayvanları adil bir şekilde paylaşılması için mollaya gitmeleri ilk bakışta en güvenilir yöntem olarak görülmektedir. Ancak mollanın tartar kuşu hariç diğer hayvanları kendine alması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Böylece güven ile güvenin yıkılması, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

163. Tenceresine Göre Kapağı

Bu fıkırada molla ve müezzinlerin mesleki anlamda yetersizlikleri eleştirilmektedir. Müezzinin ezanı ezbere bilmemesi şokunu yaşayan halk, mollanın da selamı kitaptan okuduğunu görmüştür. Bu beklenmeyen olaylar dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Olması gereken ile ortaya çıkan durum arasındaki tezat, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

167. Hatırlamış

Kendini övdürmek isteyen bir molla keyifli bir şekilde, ezanı okuyuşu hakkında tanımadığı bir köylüye soru sormuş ancak köylünün mollaya aşağılayıcı bir cevap vermesiyle mollanın tüm keyfi yerini kızgınlığa bırakmıştır. Mollanın iyi ezan okuması gerçeği yanında, bunun beğenilmemesi tezat oluşturmakta; böylece, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

177. Öşür

Fıkıradaki mollaların şımarıklığı eleştirilmiştir. Sadaka olarak getirilen ekin demetini çok otlu gözüktüğü için bir din adamının kabul etmemesi olağan bir durum değildir. Dinleyicide/oyucuda şok etkisi yaratır. Köylü ise sen istemezsen müezzine veririm demesiyle rahatlamıştır. Böylece dinleyicide/okuyucuda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

222. Ezilmemiş Arpa

Fıkıradaki üşengeç kız annesini zamanında ekin biçmekten vazgeçirmiş. Ancak kış geldiğinde yiyecek bittiği için karları yarıp biçmek için giderken bir dede onlara borç vermeyi teklif etmiş. Bu teklif üzerine teşekkür beklenirken, kız arpanın öğütülmüş olup olmadığını sormuş. Bunun üzerine dede sinirlenerek arpayı vermekten vazgeçmiş. Burada aç kalma tehlikesi ile tembellik, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

238. Eringen İki İşler

Tembel oğlunun yerdeki nalı almamasına kızan baba, nalı inip kendi alsa da nalını satın onun parasıyla aldığı kirazları tek tek yere atarak çocuğun oradan almasını sağlamıştır. Babası, nalı almak için bir defa arabadan inmeyen çocuğu yüz defa arabadan inmek zorunda bırakarak intikamını almıştır. Böylece babada çocuğa ders vermenin, dinleyicide/okuyucuda tembel oğlanın yerinde olmamanın üstünlüğü oluşmuştur. Bununla birlikte duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

240. Eringen Dudağını İt Yalar

Fıkıradaki iki tembel, üşengeçliklerinden katıklarının üzerine ayran yapmak için su almaya gitmemişler. İlk konuşanın suya gitmesine karar vermişler ve susmuşlar. Bu sırada yanlarına gelen adam bunların katığını alıp yemiştir, kalanı da köpeğine yalatıp gitmiştir. Bu tembellerin su almaya gitmemek için son ana kadar konuşmamaları dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmış; başlarına gelen olay da oh olsun dedirtmiştir. Böylece, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

246. Başına Düşünce Bilirsin

Şehirden gelen delikanlıya, babası tırmığı alıp kendisiyle ot biçmek için çayıra gitmesini söylemiş. Ancak delikanlı hiç çalışmak istemediği için işi, hatta tırmığın ne olduğunu unuttuğunu söylemiş. Bunun üzerine tırmığa basıp tırmığın sapı kafasına gelince birden tırmığın adını hatırlamış. Unutulduğu söylenen şeyin adının söylemesi beklenmeyen bir durumdur; şaşkınlık hatta inanmama duygusu yaratmıştır. Ayrıca dinleyicide/okuyucuda bu delikanlının başına gelene karşı bir çeşit sevinme de söz konusudur. Böylece, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

252. Bilmiş Olsam

Tembel adam düştüğü zaman sinirlenmiş, kalkmak ona zor gelmesine rağmen kalkmış ama tekrar düşmesi onu daha da üzmüş. Bunun ardından tekrar düşeceğini bilseydi kalmayacağını söyleyerek dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca dinleyicide/okuyucuda tembel adamın yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu da oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

254. Sükûtun Altın

Fıkırada konuşmayı sevmeyen adam için, diğerinin konuşması sıkıntı verici bir durum oluşturmuştur. Çünkü bu, adamın normal hayatını olumsuz etkilemiştir. Standart bir kişiye göre düşünüldüğünde böyle bir huzursuzluk ve sıkıntı oluşması beklenmez. Bu olayın dinleyicide/okuyucuda oluşturduğu şaşkınlık komik oluşmuştur. Ayrıca dinleyici/okuyucu bu adamın yerinde olmadığından dolayı rahatlama hissetmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

255. Nasıl Olursa!

Fıkırada iki kapı ustasının “nasıl olursa” demelerinden, işlerine özen göstermedikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşturduğu şaşkınlığın yanısıra, düşen kapıya ev sahibinin oğlunun “nasıl olursa” diye isim takması da ayrı bir şok yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

263. Ay Bitse de (Tohum) Saçma Bitmiyor

Fıkırada tohum saçma tarihlerinin sonunu soranlara Ekmeli amca olmayan bir tarih söyleyerek dinleyiciye/okuyucuya ilk şokunu yaşatmış. İkinci şok ise öyle bir tarih olmadığı söylendiğinde Ekmeli'nin ayın biteceğini ancak tohum saçma işinin bitmeyeceğini söyleyerek yaşatılmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

270. Doğru Akıl

Bir kız, meşhur müzisyenin kendisini dinlemesini sağlamış. Ancak dinletisi sonrası kız müzisyenden, müzikle ilgili bir tavsiye istemesine rağmen müzisyen onu anlamamış gibi yaparak üstü kapalı bir şekilde onun yeteneksiz olduğunu anlatmak için kızın evlenmesini tavsiye etmiş. Bu durumda kızın müzik ile ilgili beklentisi yanında aldığı tavsiye arasındaki ilgisizlik, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

271. Takdim

Ressamlığını övmeye çalışan adama arkadaşı tam aksi cevaplar vererek onun yeteneksiz olduğunu ima etmiştir. Böylece dinleyicide/okuyucuda bir şok oluşur ve ressamın yerinde olmamak da okuyucuda bir üstünlük hissi yaratır. Sonuçta duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

272. Ev Yapmanın Neyi Var?

Bir işi yapmak iki kişiye çok basit gelebilir. Birincisi işin uzmanına, ikincisi de işi hiç bilmeyene. Fıkırada resimden hiç anlamayan bir adam, usta bir ressama resim yapmanın zorluk derecesini sormuş. Ressam ise bu konuda hem bilgi hem tecrübe sahibi olduğu, yaparken hiç zorlanmadığı için kolay olduğunu söylemiş. Bu adam ise bu konuda çok bilgisiz ve tecrübesiz olduğu için kolay olduğuna inanmış. Dinleyicide/okuyucuda cahil adamın düştüğü durum şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

275. Tek Çare

Fıkıradaki doktor, hastaya dilini çıkarmasını söylediğinde onunla ilgilenmesi beklenirken, dönüp reçete yazmaya başlamış. Hastanın bu duruma verdiği tepki, beklenen bir durum olmasına karşı doktor, yine beklenmeyen bir cevap vererek dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca hasta adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

279. Mide Ağrıyla Göz İlacı

Doktor, küflenmiş ekmek yedikten sonra midesi ağrıdığı için doktora giden adamın gözüne göz damlası dökmüş. Bu beklenmeyen durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Hastanın müdahalesi sonucu doktorun verdiği “Gözün sağlıklı olup doğru görse, küflenmiş ekmek yemezdin” cevabı ile yapılan iş ile arkasındaki gerçek, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

287. Bakiye mi Baş, Ben mi Baş?

Kolhoz başkanı borçları ödemesini istediği muhasebecinin bakiyenin izin vermediğini söylemesi üzerine, muhasebeciye kolhozun başkanının kendisi mi yoksa bakiyenin mi olduğunu sormuş. Böylece kolhoz başkanının bakiyenin kalan para olduğunu bile bilmediği anlaşılması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve kolhoz başkanından daha bilgili olmaktan dolayı üstünlük duygusu yaratmıştır. Bunun sonucunda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

289. Ayağını Kaldıran At

At çekmesini bilmeyen reis, kendisi için hazırlanan atın tepme huyundan tedirgin olduktan sonra at güden dededen ayaklarını hiç kaldırmayan bir at istemesiyle bu işten hiç anlamadığını belli etmiştir. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi ve kolhoz başkanının yerinde olmaktan dolayı üstünlük duygusu yaratmıştır. Bunun sonucunda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme oluşmuştur.

291. Cahillik Yüz Kızarması

Bilgili görünmek için okumadığı bir kitabın yazarına kitabından hâlâ faydalandığını söyleyen adama kitabın yazarı, o kitabın başlangıç seviyesinde olduğunu söyleyerek adamı aşağılamış ve üstün duruma geçmiştir. Adamın söyledikleri ile yazarın söylediklerinin arasındaki uyumsuzluk ve bu adamın yalan söylediğinin anlaşılıp küçük düşmesinin yarattığı duygu karmaşası, gülme durumu oluşturmuştur.

292. Edebiyat Sever

Kendisini bilgili göstermek için kütüphanedeki kitapların neredeyse hepsini okuduğunu söyleyen adam, kütüphane görevlisi kızın adını soyadını söylediği yazarı tanımadığı gibi, adını ayrı kişi soyadını ayrı kişi olarak anlamıştır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve cehaleti açığa çıkan adamın yerinde olmamanın verdiği rahatlık duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

293. Palavracı

Beğendikleri kızları etkilemek için kültürlü görünmek isteyen gençlerden biri diğerine Ukraynalı ünlü bir yazar olan Taras Bulba'nın kitabını okuyup okumadığını sormuş. Buna karşı diğeri Puşkin'in bir romanındaki erkek kahramanın Taras, kadın kahramanın ise Bulba olduğunu söylemesi ile dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Cehaleti açığa çıkan adamın yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

294. Uzağa Gidemezsin

Okulu bitiren bir öğrenci görev yapmak için kendisine önerilen yerin uzak olması dolayısıyla oraya gidemeyeceğini söylemiş. Bunu sebebini ise hocasının ona biliminin sağlığından dolayı çok uzak gidemeyeceğini söylemesi olarak açıklamıştır. Hocasının onun çok yükselemeyeceğini anlatmaya çalıştığını anlamayan öğrencinin bu durumu dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmış; ayrıca cehaleti açığa çıkan öğrencinin yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

295. İnsan Ailesi

Soyismi Lale olan bir öğrenci, profesörün “Laleler hakkında konuşunuz” demesi üzerine, insanların ailesi hakkında konuşmasının ahlaki bir davranış olmadığı cevabını vermiştir. Botanik bilimiyle ilgili bir soruyu bu şekilde algılaması ve soyadındaki benzerlik dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmış; bilimle alakası olmadığı açığa çıkan öğrencinin yerinde olmamanın verdiği rahatlık duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

296. Hamam Böceğinin Kulağı Neresinde?

Bir adam, hamam böceğinin kulağının ayak tabanının altında olduğunu bularak ilmi bir çalışma yaptığını söylemiş. Bu tezini ayrıntılarıyla ispatlamaya çalışırken hamam böceğinin ayağını koparınca hiç hareket etmediğini, eğer kulağı ayak tabanının altında olmasaydı kıpırdayacağını söylemesi üzerine dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böceğin ayakları olmadığı için kıpırdamayacağını hiç düşünmeyen bu gencin yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

297. Ağız Açılmasının Hikmeti

Âlim olarak anılan bir adamın bir toplantıda hiç ağzını açmadığı için âlim olmadığı kanısına varan adama karşılık biri “Sen konuşurken nice kez ağzını açıp esnedi” diyerek bu övünmeye çalışan adamı aşağılamıştır. Böyle bir cevap beklemeyen dinleyici/okuyucu şaşırılmış ve âlimi beğenmeyen adamın yerinde olmamanın verdiği rahatlık duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

299. Yine Var mı?

Eğitim sistemini eleştiren bu fıkrada, sadece alfabeyi bilen bir öğretmenin alfabeyi öğrettikten sonra ilçeye başka harf varsa göndermeleri hususunda haber göndermesi dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Alfabeden başka bir şey bilmeyen, ondan da çok emin olmayan bu öğretmenle ilgili olarak okuyucuda/dinleyicide şaşkınlık ve alay duygusu yaratarak duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

300. Cahil Başın Belası Ayağa

Kendisinden mektup yazması istenen adamın bunu reddetmesinin sebebini bilmemekten dolayı merak duyulmakta; bunun sebebini kendi yazdığını kendisinden başkasının okuyamaması olması da dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

301. Asker Mektubu

Cehaleti eleştiren fıkrada, mektup yazdıracak kimse bulamadığından, kendisi yazmaya karar veren askerin mektubu ailesine gitmiş. Ailesi ise, buna karşılık mektubun geldiğini, ancak anlamadıklarını ve gelince kendisinin okumasını söylemişler. Buradan anlaşılıyor ki ya çocuk yazmayı hiç bilmiyor ya da ailesi okumayı bilmiyor. Bu durum karşısında, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

302. Barajını Kaybetmiş

Yel değirmeninin kenarına balık tutmaya giden şehirden gelen misafir genç, değirmenin barajını sorduğu dedenin burasının yel değirmeni olduğunu hatırlatması üzerine onu bildiğini ama barajını bulamadığını söylemesi cahillik ve birkatlı akıl örneğidir. Cahilliğin kınanması ve üstünlük sonucu dinleyicide/okuyucuda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

303. Ok Titretirdim

Bir adam orkestra şefinin yaklaşık üç yüz sum ücret aldığını öğrenmesiyle kendisinin o paraya şefin orkestrayı yönettiği iş yerine oldukça kalın olan araba oku ile orkestrayı yönetebileceğini söylemesi ile dinleyici/okuyucu şok olmuş ve cahil cesareti gösteren bu adamın yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

304. Kapıları Neredeymiş?

Ziraat mühendisi olarak kolhoza giden gencin saman yığınına baraka sanması ile dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu gencin yerinde olmamanın verdiği

üstünlük duygusu neticesinde duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

306. Peynir Tohumu

Şakacı kolhoz reisi ziraat mühendisine peynir tohumu bulamadığını söylemiş. İl merkezine dönen ziraat mühendisinin peynir tohumunun olmadığını raporlamasıyla peynir tohumunun olmadığını, olamayacağını bilmediği anlaşılmıştır. Bir ziraat mühendisinin peynirin tohumunun olduğunu düşünmesi dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve mühendisin yerinde olmamanın üstünlüğü oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

307. Kıvılcımı Nerede ki?

Sürekli övünen, teknik anlamda iddialı olan kolhoz başkanı Felehettdinov'u traktörcüler sınamak istemiş. Tohumlamanın en yoğun zamanında traktör durmuş ve telaşla ne kaybettiklerinin soran Felehettdinov'a kıvılcımı kaybettiklerini söylemişler. O da traktörcülerle aramaya koyulmuş ve en sonunda traktör istasyonunun deposundan kıvılcım almaya gitmiş. Kolhoz başkanı Felehettdinov'un teknik konularda iddialıyken traktör için depodan kıvılcım almaya gitmesi ile onun bu konuda çok yetersiz ve bilgisiz olduğunu göstermektedir. Bu hareket dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve kolhoz başkanının yerinde olmamanın üstünlüğü oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

308. Traktör Nasıl Yürüyor?

Traktör şoförü olarak işe alınacak adama traktörü sürüp süremeyeceği sorulmuş. Şoförün ise bilmediği tek şeyin beygirlerin nereye koşulanacağı olduğunu söylemesiyle traktör hakkında hiçbir şey bilmediği ortaya çıkmıştır. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve şoför yerinde olmamanın üstünlüğü oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

309. Yersizce Övünmek

Kendini çok bilgili sanan bir adam, kolhozçunun kendisini sınamak için sorduğu soruya kendisinden çok emin bir şekilde yanlış cevap vermiştir. “Onu da bilemezsem ben ne için okudum” dedikten sonra gelen yanlış cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış, küçük düşen traktörcünün yerinde olmamak da üstünlük duygusu oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

310. Öteki Uçta Toy Var Deyip, Beriki Uçta Süslenmiş

Onbaşı olduğunu annesine bir mektupla haber veren gence annesi de cevap olarak bir mektup yollamış. Bu mektubunda önce oğlunu tebrik eden anne daha sonra oğluna generalleri ezmemesini tembih etmiştir. Askerde rütbe alan birine kahramanlıkla alakalı bir şeyler söylenmesi beklenirken kadının onbaşı olan oğluna ondan daha üst bir rütbe olan generali ezmemesinin tembihlenmesi beklenmeyen bir cevaptır. Bu beklenmeyen cevap sonucu sonucu dinleyici/okuyucu şok olmuş ve generalin onbaşından daha üst bir rütbe olduğunu bilmeyen kadının yerinde olmadığından dolayı üstünlük duygusu oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

317. Uykum Uyku Olmadı

Motorini ekinlerin üzerine döken adam ateş çıkacak diye koşarak oradan uzaklaşmış ve gece boyu tarlaya bakarak uyumamış. Fıkroda adamın motorinin ateşle temas ettikten sonra yanacağını bilmemesi dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmış ve onun yerinde olmamanın verdiği üstünlük hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

320. Yemeyi Bilince

Şehir delikanlısı bahçede gördüğü bitkinin lahana olduğunu öğrendikten sonra lahananın tuzlu mu tuzsuz mu olduğunu sormuş. Böylece adamın daha kökü toprakta olan lahana ile ilgili hiçbir fikri olmadığı onu sadece pişmiş olarak yemeyi bildiği anlaşılmıştır. Bunun sonucunda şaşkınlık ve dinleyicide/okuyucuda onun yerinde olmamanın verdiği rahatlık duygusu sonucunda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

324. İşte Israr Etmiş ya...

Kendisine misafirlige gelen Mari, dostuna hazirladigi yiyecekleri yemesi icin Marice “ye” diye ısrar etmiş. Misafir kadının çekinmesi üzerine ev sahibi tekrar ısrar etmek istemiş ancak misafirin dilinde konuşmak isterken “niçin yiyorsunuz?” demesi ile Marice’yi pek bilmediği açığa çıkmıştır. Diğer taraftan kadın da yese mi yemese mi bilememiş, şaşırılmış. Böylece oluşan şok neticesinde dinleyicide/okuyucuda onun yerinde olmamanın verdiği üstünlük duygusu oluşmuştur. Sonucunda duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

325. Rusça Saçınca

Fıkırada Tatar köylüsünün bol mahsul almanın Rus olmakla ilgili olduğunu düşünmesinden dolayı şaşkınlık duygusu ortaya çıkmıştır. Bol ürün alabilmek için köylünün ve oğlunun Rus taklidi yapması, bunun ardından oğlunun boş bulunarak Rusça konuşmayı unutup Tatarca konuşmasıyla, Tatar olduğunu belli ettiği düşüncesiyle oğluna aşırı öfkelenmesi de beklenmeyen bir tepkidir. Köylünün düşüncesiyle, oğlunun da bilmeden yaptığı okuyucuda/dinleyicide küçümseme ve merak duygularını uyandırmakta; dolayısıyla, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmaktadır.

326. Bela İmiş

Fıkırada kadının Rusçasını bildiğini söylediği kavramların Rusçası söylendiğinde o kadar derin Rusçasının olmadığını söylemesi ile hiç bilmediği anlaşılmıştır. Bu durum acıma ve kadının yerinde olmamak da üstünlük hissi oluşmasını sağlamıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

356. Dövülnü!

Fıkırada Tatar olmasına rağmen hep Rusça konuşmak isteyen bir adam arkadaşıyla hamama gitmiş. Arkadaşı onu anlamıyormuş gibi yapmış ve Rusça “yeterli” demesine rağmen sıcak suyu dökmeye devam ederek onu yakmış ve Tatarca konuşmaya mecbur bırakmış. Arkadaşının Tatarca konuşuna kadar sıcak dökmeye devam ederek canının yanmasını sağlaması dinleyicide/okuyucuda ders vermektan dolayı rahatlama ve yanan

adamın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük duygusunun oluşmasına sebep olmuştur. Böylece duygusal kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

368. Ahmaklık Beyanında

Kitaptaki ahmaklık tanımına uyan adam, bu tanımdan çıkmak için sakalını kısaltmaya karar vermiş. Bu kararı doğrultusunda sakalını avuçlayıp yakmasıyla dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşmuştur. Ayrıca sakalını yakması ile ahmaklığı kesinleşen adamın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük duygusunun oluşmasına sebep olmuştur. Böylece duygusal kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

369. Kimin Arabasına Oturursan

Anlamsız isteklerini birbirine söyleyen adamların rastladıkları dedenin eşeğinde iki fiçı bal yüklüymüş. Dedenin eşeğin yularını bırakmasıyla eşek ot yemek için aşağı eğilmiş ve fiçılar düşmüş; böylece dinleyicide/okuyucuda şok oluşmuştur. Bunun üzerine dedenin kendi ahmaklığını kabul etmesiyle de dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

370. Sığır Dediğimiz Kaz Olmuş

Pazara sığırını satmaya giden adamı insanlar kandırmak istemişler. Bunun için sanki satmak istediği sığır değil de kazmış gibi davranmış ve herkes sığırı göstererek kazın fiyatı ne kadar diye sormuşlar. Sonunda adam buna ikna olarak sığırı kaz fiyatına satmış. Bunun üzerine dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve bu adamın yerinde olmaktan dolayı üstünlük hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

372. Sahipsiz Ayaklar

Ayakkabısı çalınan adama yoldan geçen arabacı ayaklarını çekmesini, aksi takdirde ezileceğini söylemiş. Bunun üzerine adam onların kendi ayakları olmadığını kendi ayaklarının çizmeli olduğunu söylemiştir. Bu cevap sonucu dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve bu ayakkabılarının çalındığının farkında olmayıp çizmesiz ayaklarını

tanımayan adamın yerinde olmamaktan dolayı üstünlük hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

373. Yayan Yürümenin Zorluğunu Bil

Atı yürümeyen adamın atın koşumlarını alarak kendini arabaya koşumlayıp giderken atına, yayan gidenin hâlini anlamadığını söylemesi üzerine dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve bu adamın yerinde olmamaktan dolayı üstünlük hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

377. Kullanma Klavuzlu Sucuk

Mağazada sucuk gören adam onun ne olduğunu, nasıl yapılıp yendiğini sormuş. Mağazadan bir sucuk ve onun nasıl hazırlandığını yazan kâğıdı alıp çıktığında aniden bir köpek gelip adamın elinden sucuğu kapmış. Bunun üzerine adamın telaşla köpeğin peşinden koşması beklenirken adam sakince köpeğe tarif olmadan onunla bir şey yapamayacağını söylemesiyle dinleyicide/okuyucuda hem yiyeceğini kaybetmesinden dolayı üzüntü hem de ve adamın saflığına karşılık alay duygusu oluşmuş ve duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

378. Hünerli Kurt

Keçisini kurt yiyen adamın onun yerine pazardan aldığı keçiyi trene almamışlar. Bunun üzerine adamın vagonun arkasına bağladığı keçisi yolda boğulmuş. Adam ise keçinin trenin hızına yetişemediğini akıl edememiş ve kurdun lokomotifin ardından koşup keçiyi yediğini düşünmüş. Böylece dinleyicide/oyuncuda şaşkınlık ve adamın saflığına karşılık acıma duygusu oluşmuş; duygu karmaşası bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

383. Ömrümde Bir Balık Tuttum...

Balık Tutan Gıybedi karısından onu pişirmesini istemiş. Karısı Merhaba da pişirdikten sonra tadına bakayım derken balığın hepsini kendisi yemiştir. Ancak balık yağını uyuyan Gıybedi'nin burnuna ve parmak uçlarına sürüp uyanınca onu balığı kendisinin

yediğine dair ikna etmiş. Gıybedi'nin uyandığında karısının numarasına inanması dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca dinleyicide/okuyucuda Gıybedi'nin yerinde olmamak üstünlük duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

387. Üç Yiğit

Babalarının değirmenden un almak için yolladığı üç delikanlı, dönüş yolunda acıkınca nehir üzerindeki deliği kazana benzetip ona un döküp yemek pişirmek istemişler. Daha önce böyle bir delikle karşılaşmayan delikanlılar üç çuval unu boşalttıktan sonra teker teker deliğin içine girip kaybolmuşlar. Burada nehrin üzerindeki deliği kazan zannetmeleri, üç çuval un döktükten sonra deliğin içine girmeleri, ilk giren çıkmadığı için telaşlanmak yerine peşinden yalnız yemesin diye diğerlerinin de gitmeleri seyircide şok duygusuna ve bu ahmak delikanlıların yerinde olmamak da üstünlük duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

389. Baş mı Çarık mı Kıymetli?

Seyahate çıkan bir grup insan nehirden karşıya geçmek istemişler. Ancak nehrin yarısından bataabileceklerini düşünüp karşıya geçmek için ayaklarını tomruğa bağlamışlar ve biraz gittikten sonra sal su dolmuş ve ters dönünce ayakları havada nehirde akıp gitmeye başlamışlar. Bunun üzerine nehir kıyısındaki uğurlayıcılar ise bunların battıklarına telaşlanmak yerine “Aboo, ırmak ortasına da ulaşmadılar, çarıklarını kurutmaya da başladılar”, diye şaşırarak tepki vermişler. Bu durum ve batma tehlikesini bile bile yolcuların ayaklarını tomruğa bağlamaları dinleyicide/okuyucuda önce gerginlik ve daha sonra da diğer adamlar kadar ahmak olmamak üstünlük hissi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

392. Aydınlıkta Arıyor

Ayakkabısını kulüpte kaybeden adamının aydınlık olduğu gerekçesiyle sokak lambasının altında aramasıyla uyumsuzluk durumu oluşmuştur. Kaybolan bir şeyin kaybedilen yerde aranması beklenirken bu adam ilgisi olmayan beklenilmeyen bir yerde

aramıştır. Böylece uyumsuzluk kuramı, onun kadar ahmak olmamak da üstünlük kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur. Bu fıkra da duygu karmaşası söz konusudur.

393. Eni Kaç Arşın Olsun?

Babasının on arşın uzunluğunda kumaş alıp gelmesini söylediği oğlu on beş kilometre gittikten sonra geri dönüp babasına eninin ne kadar olması gerektiğini sorması üzerine babası onun akılsızlığına işaret ederek eninin akli kadar olmasını söylemiş. Kumaşın eninin standart olduğunu bilmemesi ve bunu sormak için on beş kilometre gittikten sonra geri dönmek beklenilmeyen bir durum olduğundan seyircide şok etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

397. Atını Aldırılmış Ahırını Beklemiş

Mokıt amca, ilk at aldığı anda atına çok iyi ve dikkatli bakıyormuş. Ancak biraz zaman geçtikten sonra onu ihmal etmeye başlamış. Möhemmetcan ona atını kilitlemesini tembih etse de o buna pek kulak asmamış. Sonunda Mokıt amcanın atı çalınmış ve o da bunu görüp boş ahırını kilitlemelerine şaşırılmış. Mokıt amcanın atının çalındığını fark ettikten sonra üzölmek, sinirlenmek gibi tepkiler vermesi beklenirken bu verdiği tepki dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca Mokıt'ın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu ortaya çıkmıştır.

404. Küçük Olsa da Bir Avuntu

Saçını sürekli kısaltan kıza bunun sebebi sorulduğunda “Saçı kısa olanın aklının uzun olması gerek” diye cevap vermesi ile ahmaklığı ortaya çıkmıştır. Dinleyici/okuyucu, kızın ahmaklığını düşünürken aynı zamanda bu kızın yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

406. Altındakini Altı Ay Aramış

Çobanlık yapan Mokıt amca, Fehri ağanın alaca kısırağını kaybettiğini sanması üzerine, birisi ona üzerine bindiği atın aradığı at olduğunu söylemiş. Bunun üzerine Mokıt amca, atın üzerinden inip bakmış ve aradığı at olduğunu anladığında ata hırslanıp onu

kırbaçlamış. Mokıt'ın bindiği atı tanımaması ve suçlu olarak atı görmesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık uyandırmıştır. Ayrıca bu ahmak adamın yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme meydana gelmiştir.

407. Ata Binsen At Kayboluyor

Yine at çobanlığı yapan Mokıt amcanın yirmi atı olması gerekirken alaca atın üzerinde saydığında on dokuz çıkıyormuş. Alaca atın üzrinde olduğu için onu saymayı unutan Mokıt amca inip saydığında tam sayı çıkınca ata binmeden gitmeye karar vermiş. Bunun gerekçesi olarak ise ata binip atları kaybetmek istememesini göstermesi dileyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca bindiği atı saymak yerine yayan giden adamın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

410. Musi ile Gıysi

Kör bıçak ile kendisini traş eden Gıysi derisini de kesmiş. Musi neden keskin bıçakla kolayca tıraş olmadığını sorunca kesilmekten korktuğunu söylemiş. Zaten yüzü gözü kesilen Gıysi'nin bu yersiz korkusu dileyicide/okuyucuda önce gerginlik, daha sonra da sebebi şaşkınlık yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

411. Oka İnansan

Babasının ticaret öğretmek istediği bir çocuk yola çıkarken babasının verdiği öğüdü muzip biri duymuş. Bu adam çocuğun babasının söylediği gibi arabanın okunu gideceği yöne doğru koyması üzerine onun yönünü değiştirmiş. Sonra çocuk fark etmeden tekrar evine dönmüş. Kendi evinin yolunu tanımayıp tekrar dönmesi ve bunun üzerine kendi evini tanımayıp kapısını çalması dileyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca bu kandırılan çocuğun yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

412. Benim Hatuna Benziyor

Atlarını hazırlayıp köyden giden adamların uyumaları ile atları tekrar bunları köyelerine getirmiş. Bunun üzerine adamlar köyelerini tanımamışlar ve biri kendi evini gösterip aynı kendi evine benzediğini söylemiş, biri kendin karısını gösterip karıma benziyor demiş. Bu adamların evlerini, köyelerini hatta eşlerini tanımamaları dileyicide/okuyucuda akılsızlıklarından dolayı şaşkınlık yaratmış ve bu ahmak adamların yerinde olmamak da üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

415. Puf Böreği

İki dilenci arkadaştan biri kendi çuvalında kaç puf böreği olduğunu bilirse ikisini de arkadaşına vereceğini söylemiş. Arkadaşı iki deyince bu kendi iki tane olduğunu ağzı ile söylediğini düşünmeden arkadaşının zekâsına hayran olarak elindeki börekleri ona vermesi ile dileyicide/okuyucuda bu ahmak dilenciye karşı alay ve onun yerinde olmamak da üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

417. Tayı Harap Ettin

Küçük çocuğun bulduğu yumurtayı değerlendirip üç dört yıl sonra tay sahibi olacağını hayal eden adam çocuğun olmayan taya binmesine kızarken elindeki yumurtayı kırmış. Bunun üzerine çocuk tayı harap ettin diye ağlamaya başlamış. Olmayan tay için tartışma çıkması dinleyicide/okuyucuda gerginlik yaratmıştır. Ayrıca ellerindeki yumurtadan olmaları üzerine dinleyici/okuyucu bunlara acımış ve duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

418. Sabırsız Tavşan

Baba oğul tavşan avlamaya gittiklerinde henüz vurmadıkları tavşan üzerinden oğlan hayal kurmuş. Babasına onu vurup derisini yüzüp satıp at almaları durumunda kendisinin ata bineceğini söyleyince babası belini kırarsın diye oğlunu azarlarken tavşan kaçmış. Elleri olmayan şey için tartışmaları dinleyicide/okuyucuda alay duygusu yaratmıştır. Ayrıca vurmaları muhtemel tavşanı ellerinden kaçırmaları üzerine akılsızlıklarına karşı

kızgınlık oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

419. Kuru Mutluluk

Tarla yolundan giderken gördüğü tavşan üzerinden hayaller kuran adam, rahat bir hayat yaşarım diye düşündükten sonra eh diye bağırınca tavşan kaçmış. Adamın yakalamadığı tavşan üzerinden ev sahibi olup rahat bir hayat yaşadığı hayalini kurması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca yakalnaması muhtemel tavşanı elinden kaçırmaması üzerine dinleyicide/okuyucuda onun yerinde olmamak üstünlük duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

420. Şıgay'a İç Don

Eskiden yoksul bir adamın altı kızı bir miras yeri varmış. Oğlu Şıgay doğduğunda bir miras yeri daha almışlar. Kız kardeşleri evlenmiş ama Şıgay, kadar iç donu olmadığı için hep evde duran Şıgay, babasının miras yeri üzerinden hayaller kurmuş. En sonunda “Ama şimdiye kadar eğirilmemiş, dokunmamış, Şıgay, sana öyle iç donluk” demiş. Olmayan şeyin hayalini kurması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca son söylenen ifade sonucu dinleyicide/okuyucuda Şıgay'ın yerinde olmamak üstünlük duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

422. Allah İzin Verirse

Karısının pişirdiği yemeği yerken kadın adama Allah izin verirse demesini söylemiş ancak adam bunu söylemeyi reddetmiş. Bunun üzerine adamı alıp odun kesmeye götürmüşler. Buradan çok acıkıp dönen adam kapıyı çalıp karısına “Allah izin verirse kapıyı açmasını” söylemiş. Adamın karısının sözlerine itibar etmemesi dinleyicide/okuyucuda başına bir sıkıntı geleceği beklentisini oluştururken, dönüşte geç de olsa aklının başına gelmesi, haklılık duygusu uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

426. Domraya Dombra, Tokmağa Tokmak

Mendi gittiği toyda dombracıların sürekli karşılıklı çalıp söylemesinden sıkılıp eline tokmak alıp sekiye durmadan vurmaya başlamış. Bunun üzerine Mendi'nin elinden tokmağı alıp onu oturduğu yerden tokmakla vurup kovmuşlar. Mendi'nin manasızca sekiyi tokmaklaması dinleyicide/okuyucuda gerginlik yaratmıştır. Onun tokmakla kovulması ve annesi sorduğunda verdiği “Toyda dombraya dombra ile tokmağa tokmak ile cevap veriyorlar”, cevabı ise dinleyicide/okuyucuda “hak ettiğini buldu” duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

429. Kısır Kaygı

Kendini sigortalatan bir kişi, evi yandığında evden çıkmayıp, şaşırarak komşularına boşuna kaygılanmamalarını, bu durumu sigorta şirketinin düşünmesi gerektiğini söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce gerginlik sonra da yanarak ölecek kadar ahmak olmasından dolayı kızgınlığa sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

435. Uzun Uzun Ramazanlar

Misafirlığe gelen kızlarına evdeki yağ ile balı uzun ramazanlar için sakladığını söyleyen anne ve babası çıkıp gitmişler. Onlar gidince kapıyı adamlar çalmış ve annesinin söylediği ramazanın ramazan ayı olduğunu anamayan kız bu adamları bahsedilen Ramazanlar diye düşünmüş ve tüm balı yağı bunlara yedirmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce şaşkınlık daha sonra da bu ahmak kızın yerinde olmamak üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

461. Kim Öğretiyor, Nereden Biliyor?

Herkesin bir lakabı olan bir köyde, Gubeydulla amcanın kısa boylu ve tembel oğlunun asıl adı Müceyit olmasına karşın köyde ona Gubey fitiği diyorlarmış. Onun oğlu olmuş ve konuşmaya başladığında o da Gubey fitiği demiş. Birgün komşular toplanıp çocukları hakkında konuşurken bu da oğlunun konuşmalarını söyleyip kendisine de Gubey fitiği dediğini söylemiş. Öncelikle lakaptan dolayı şaşırarak okuyucuda/dinleyicide, çocuğun

söylediği şeyin övünülecek bir yanı olmadığı için bu durum küçümseme duygusu Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

462. Ay Vay, Bu Kazan

Tavtirik köyünden bir adam Kazana gidice hayran olup Kazanın kendi köyünün iki katı olduğunu söyleyerek şaşırılmış. Bu şaşkınlık dinleyicide/okuyucuda şok yaratmıştır. Ayrıca kendi köyünden başka bir yere gitmediği için dünyadaki en büyük yeri orası sanan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

463. Tahmin Tahmine Denk Geliyor...

İdil kenarında oturan iki kişi nehirde kaç kova su olduğunu düşünüp kırk kova su aldığını tahmin etmişler. Koskoca İdil nehrinde kırk kova su olacağını düşünmeleri dinleyicide/okuyucuda akılsızlıklarından dolayı şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca bu akılsız adamların yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

467. Sığ Fikirli

Çokbilmiş bir adamın bilet mesafesi uzadıkça yolculuk ücretinin düştüğünü söylemesi üzerine bir kadın bunu duyup biletçiden en uzak yere bilet vermesini ve biletin bedavaya gelmesini istemiş. Biletin bedavaya geleceğini düşünmesi dinleyicide/okuyucuda akılsızlıktan dolayı şaşkınlık yaratmıştır. Ayrıca ucuz olacağını duyunca gideceği yeri hiç düşünmeyen bu kadın dinleyicide/okuyucuda “hak etti” duygusuna sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

473. “Tren Kazası”

Fıkırada, tren garında, bir amca gazeteyi ters tutarken başka biri hâl hatır sormuş. Buna karşı adam tren kazası olduğunu söylemiştir. Adamın gazeteyi ters tuttuğunu fark etmeyip kaza olduğunu söylemesi bu bilgiyi nasıl edindiğine dair dinleyicide/okuyucuda merak duygusu yaratmıştır. Ayrıca bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda

üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

475. Dışı Parlıyor, İçi Titriyor

Yoksul olmasına karşın giyimine dikkat eden adam övünüp varlıklı görünmeyi de çok seviyormuş. Bir gün yağlı bir puf böreği yediğini söyleyerek bıyıklarını sıvazlarken kardeşi gelip bıyığını yağladığı kanadı kedinin yediğini söyleyip can havli ile ağabeyini çağırması. Yoksul adamın yalan söylediği ortaya çıkmıştır. Bu durum, yoksulu öfkeliendirecek bir olayken dinleyicide/okuyucuda gerçeğin açığa çıkmasından dolayı alay ve yoksul adama karşı da üstünlük hissi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

477. “İyi” Kadın

Kendini büyük gören güzel bir kadına bir mecliste, bir adam övmek için kendi karısını satıp onu parasız alacağını söylemiş. Bu cümlenin mantığını anlayan dinleyici/okuyucu şok olmuştur. Birisinin bu ifadenin sonucunda karısının daha değerli olduğu sonucu çıktığını söylemesi ve kadını küçük düşürmesi, olumsuz tip olan kadının bu durumu hak ettiği hissini uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

490. İhtiyar Yalancı

Hayatında hiç doğru söylemeyen birisi komşusuna sığırlarının buzağıladığını ve gidip buzağılarını içeri almazlarsa donacağını söylemiş. Ancak bunlar adama inanmamış ve buzağı donmuş. Fıkra dinleyicide/okuyucuda önce inanmamazlık daha sonra da üzüntü etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

497. Yakın Gelmiş

Fıkroda çok memleket gezmesi ile övünen adama coğrafyayı iyi bildiği söylenince adam coğrafyayı bir memleket sanmış ve ona göre cevap vermiştir. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Coğrafyanın ne demek olduğunu

bilmeyen bu adamın yerinde olmamak, aynı zamanda dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

512. Burun Düdüğü

Fıkırada odun almak için ormana giden bir adam ıslık sesi duymasıyla orman bekçisi geliyor diyor diye koşarak evinin bodrumuna saklanmış. Daha sonra adamın duyduğu sesin ıslık değil kendi burnunun ötüşü olduğu anlaşılmıştır. Adamın burnunun ötüşünü ıslık sesi sanması dinleyicide/okuyucuda önce şaşkınlık daha sonra da zaten yapmaması gereken bir şeyi yapamadığı için rahatlama etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

513. Ayı Necmitdin

Rüzgârlı bir günde atını arayan Necmitdin, rüzgarla dalgalanan çavdarın arkasından bir şeyi ayı olarak görüp koşup insanlara haber vermiş. Sonra baksalar ki onun ayı sandığı şey kesilmiş bir ağacın köküyümü. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce gerginlik etkisi yaratmıştır. Bu olaydan sonra küçük duruma düşüp ayı Necmitdin diye anılmaya başlayan adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

514. Korkana Kuş Görünür

Ekmeli amcanın şapkasındaki ipleri insan zannetmesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu yanılgıdan dolayı korkup koşan Ekmeli amca da korkak olduğu hissini uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

515. “Gereğini Vermiş”

Miskin bir adam karısına, daha önce kalbini kırdığı için küs olduğu komşusuna rastlayıp ona gereğini verdiğini söylemiş. Karısı ona vurduğunu zannetmiş ancak adam sadece eldiveninin içerisinden yumruğunu sıkmış. Adamın söylediği ile yaptığı arasındaki uyumsuzluk dinleyicide/okuyucuda önce merak etkisi, daha sonra da boş yere

övünmesinden dolayı küçük görme hissi uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

530. Cimrinin Cevabı

Misafirlige gittiğinde çayı nasıl içtiği sorulan cimrinin kendi evinde açık, başkasında koyu içmesi dinleyicide/okuyucuda küçük görme etkisi yaratmıştır. Bu derece cimri bir adam olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

531. İnmediği İçin Pişmiyor

Karı koca çay demlerken çayın bir türlü demlenmemesine şaşırın adamın karısının verdiği cevap dinleyicide/okuyucuda küçük görme etkisi yaratmıştır. Cimrilikten demlişe çay atmayıp çayın demlenmesini bekleyen bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

567. Yer mi Dönüyor Yoksa Baş mı?

Bir sarhoşun direğe sarılıp evinin döne döne oraya geleceğini söylemesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Sarhoşluktan başının döndüğünü fark etmeyip yerin döndüğünü zannedecek kadar kendini kaybeden bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

580. Hırsızın Şapkası Yanıyor

Fıkroda hırsız bulmak için hırsızın şapkası yanıyor diye bağırılınca hırsızın gerçekten şapkasını tutması dinleyicide/okuyucuda önce gerginlik etkisi yaratmıştır. Boş bulunup yakalanan hırsız ise dinleyicide/okuyucuda gerçeklerin mutlaka ortaya çıkacağına inanç hissini doğmasına sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

581. Piskopos Hilesi

Hamutu çalınan piskopos onu bulamayınca herkesi toplayıp hamutun bulunması için dua etmesini söylemiş. Sonra hamutu çalan kişinin de dua edip etmediğini sorunca arabacı “Ben de ediyorum” demiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda gerginlik etkisi yaratmıştır. Hırsız olduğunu belli eden arabacının kendi kendini yakalatması da dinleyicide/okuyucuda gerçeklerin mutlaka ortaya çıkacağına inanç hissini doğmasına sebep olmuştur.. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

582. Hırsız

Hırsızı sorgulayan hâkim, ona şahit gösterince hırsız bunun mümkün olmadığını o eşyaları çalarken yalnız olduğunu söylemiştir. Hırsızın bu itirafı sonucunda dinleyici/okuyucu şaşırmıştır. Hırsız olduğunu belli eden adam, gerçeklerin mutlaka ortaya çıkacağına inanç hissini doğmasına sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

583. Sadece Çalan Suçsuz

Birinin eşeğinin çalındığı duyulduktan sonra kimisi eşeğin sahibini kimisi de eşeği sulayan kişinin suçlu olduğunu söyleyince, eşeğin sahibi sadece çalanın suçsuz olduğunu söyler. Bu durum dinleyicide/okuyucuda herkesin aklına geleni söylediği hissini, eşek sahibinin sözleri de isyan hissini oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

588. İşte Neden Çıkmıyormuş!

Fıkroda kendine kostüm diktirmek için terziye giden adamı terzinin biri geri çevirir, biri de dikmek için kumaşı alır ve diker. Birinci terziye elbiseyi diktirdiğini söylediğinde terzi onun oğlunun beş, kendi oğlunun ise on bir yaşında olduğunu söyler. Terzilerin kumaşın bir kısmını kendi çocukları için kullanması, hırsızlıktır. Hırsızlığın bu türü okuyucuda/dinleyicide şaşkınlık etkisi yaratırken bunun itirafı da iş ahlakının sorgulanmasını sağlamıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

589. Vahap

Vahap isimli bir at hırsız tam bir atı çalacağı sırada “vah hap, vah hap” diye sesler duyar ve yakalandığını sanıp kaçımaya başlar. Ancak daha sonra bu sesin hasta koyunun öksürüğü olduğu anlaşılır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce merak etkisi yaratmıştır. Amacına ulaşamayıp komik duruma düşen bu hırsızın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine de sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

590. Kimin Gözlüğünden Nasıl?

Hâkimin sorguladığı hırsız daha önce soğuk aldığı için zindana girdiğini söylemiştir. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Ancak soğuk aldığı anda hapsirip yakalandığı anlaşılmış ve böylece dinleyicide/okuyucuda hak ettiğini bulduğuna dair bir his oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

592. Bundan Yakalanmazsa, Diğerinden Yakalanır

Fıkırada bir adam, keskiyle balık tutmaya çalışıyor gibi gözükerek insanları başına toplayan adama onunla balık tutamayacağını söylediklerinde başında toplanan insanların eşyalarını çalan arkadaşlarını kastederek diğerleriyle tutulacağını söylemiştir. Tutulan balık ile kastedilen de insanların eşyaları olunca bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Ancak eşyalarının çalındığının farkında olmayan meraklı kalabalığın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

593. Vay be!..

İki hırsız, papazın yanına gelip ellerindeki ikonun İsa'nın annesi mi, yoksa vay be mi olduğunu sorup onun kafasını karıştırırken hırsızın biri papazın çantasını çalmış. Hırsızların bir din adamını soyması, dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Böylece soyulan papazın “vay be e” diye kalması ile papazın bile kandırılabilceği düşüncesi, dinleyicide/okuyucuda güvensizlik hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

597. Kim Kimi?

Bir adam pazarda atını satmış. Yalnız sattığı bu at, çok yaşlı olduğu için sattığı adamı kandırdığını düşünerek böbürleniyormuş. Daha sonra bu adamın elindeki paraların sahte olduğu anlaşılınca dolandıran değil de dolandırılan olduğu açığa çıkmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce haksızlık sonra da ettiğini bulma hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

599. Ceza

Bir hammadde şirketinde çalışan bir hurdacıya artık patron olacağı söylendiğinde ailesine bakması gerektiğini söyleyerek bu durumu kabul etmek istemiyor. Görevde yükselmeden memnun olunmaması, dinleyicide/okuyucuda merak etkisi yaratmıştır. Aslında yükseldiğinde rüşvet alma ve çalma imkanı olmadığı için geliri düşeceği için üzülen adamın bu sözleri şaşkınlık yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

600. Ne İçin?

Fıkırada işe alınmayan adam kendisinin beceriksiz gözüktüğü için mi işe alınmadığını sormuş. Ancak ona cevaben her işe yapabilecek biri olarak gözüktüğü için işe alınmadığı söylenmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Burada bu adamın başvurduğu mağazayı soyabileceği kastedildiğinden dolayı kelime oyunu ile ifade edilen gerçek de şaşkınlık yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

604. Ölmek İstemiyor O

Kocası hasta yatarken Allah'a "Onu alma, beni al" diye yalvaran bir kadına komşusu Azrail'in beyaz horoz kılığında geleceğini söylemiş. Kadın "Onu alma beni al" diye ağlarken komşusu eve bir ak horoz yollamış. Bunu Azrail sanan kadın ise kocasını göstererek hastanın o olduğunu söylemiş. Önce kadının eşine olan sevgisi karşısında duygulanan okuyucu/dinleyici daha sonra kadının yaptığı göz boyama olduğunu fikrine ulaşmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

605. Yardıma Çağırması

Her gün odun taşıyan bir adamın hayattan doydüğünü söyleyip eceli çağırması üzerine ecel hemen gelmiş ve adama ondan ne istediğini sormuş. Bu durum ve adamın verdiği cevap dinleyicide/okuyucuda önce adama karşı acıma etkisi yaratmıştır. Ecelden, odunları sırtına yüklemesini isteyen bu adamın yeni durumu ise sözlerinde samimi olmadığı ve canın tatlı olduğu duygusunu uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

606. Anne Ölünce Kim “İşte Kızım” Der

Fıkırada annesi ölen yetmiş yaşındaki Gülep yenge çok üzülmüş. Annesine üzülen komşularının acılarını küçümserken annesi öldüğü için bir daha kendini kız gibi hissedemeyeceği için üzüldüğü anlaşılmıştır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce üzüntü, daha sonra da Gülep yengenin gerçek duygusunun anlaşılması, şok etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

607. Annem Babam Olsa

Fıkırada hastalanan nine, etrafında hâlini hatırlayan soranlara kendisine faydalı olmayacakları dokunmamalarını söylemiş. Bu nine annesi ile babasının hayatta olmaları durumunda kendisinin böyle yetim kalmayacağını ve ona faydalı olacaklarını söyleyince etrafındakiler buna yaşını sormuş. Nine bu sorunun üzerine beşikte yatan çocuğu göstermiştir. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce merak etkisi yaratmıştır. Yaşlılıktan çocuk gibi olduğunu ima eden kadın ise şaşkınlık hissi oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

608. Doğum Yılı

Bir nineye çocukları yaşını sorduğunda o onlara, babalarının askere gittiği tarihi söyleyip sorunun sorulduğu tarihi bilmediğini söylemiş. İçinde bulunduğu tarihi hatırlamaması ya da hatırlamıyor gibi görünmesi dinleyicide/okuyucuda merak ve şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

613. Sütü Aşım Sıcak Soba Başım

Bir adam köyünden çıkıp şehre gidince çok yorulmuş. Eve dönünce karısı şehri nasıl bulunduğunu sorunca ona “Şehri öv, köyde dur” demesi dinleyicide/okuyucuda önce mukayese düşüncesini yaratmıştır. Okuyucu/dinleyici, daha sonra herkesin kendi mekanının kıymetli olduğu hissine kapılır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

614. Dert Var, Derman Yok

Bir doktor, ihtiyarla sohbet ederken ona yemesini, içmesini, uyumasını, yürümesini kısaca hâlini sorunca, adam, her şeyin zorluklarından bahsettikten sonra doktor diğer durumlarını sormuş ve ihtiyar da “Nasıl olsun ya dert var derman yok” demiş. Bu adamın cinselliği kastettiğini anlayan dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca bu yaşlı adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

615. İhtiyarlıktan

Doktora gidip başının ağrıdığını söyleyen bir ihtiyarın “yaşlılıktandır” cevabını alınca başka rahatsızlıklar sırlaması ve doktorun hepsini geçiştirmesi üzerine ihtiyar, doktora dil çıkarmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ayrıca doktordan umduğunu bulamayıp sinirlenen bu yaşlı adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

617. İhtiyar Karısı İçin Hastalanmış

Ekmeli amca kapıyı süpürürken onun çıkardığı seslerden dolayı oradan geçen biri ona hasta mısın diye sormuş. Ekmeli, hasta olmadığını ama karısı hastalandığı için hastalandığını söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce sevginin büyüklüğü duygusunu yaratmış; daha sonra karısı hastalandığı için ev işlerini yapmak zorunda kalan Ekmeli'nin bu yüzden kendini hasta gibi hissetmesi de bencilliğin ön planda olduğunu düşündürmüştür. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

618. ıslık alabiliyor Musun?

Biri dedeye ıslık çalıp almadığını sorunca dede almayı bilmediğini söylemiş. Bunun üzerine dedenin çok aşıracığı bir haber verince dede uzunca bir ıslık çalmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda niçin böyle söylediğine dair merak etkisi yaratmıştır. Daha sonra dedenin ıslık alması dolayısıyla neden yalan söylediğine dair şaşkınlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

619. Belden de Yok

İki amca kendi aralarında konuşurlarken onların küçüklüğünde olan ekinler gibi ekinlerin şimdi olmadığını söylemişler. Delillendirmek için ise onlar küçükken ekinlerin içine girdiklerinde boylarını aştığını şimdi sadece bellerine kadar geldiğini söylemişlerdir. Kendilerinin büyüdüklarini hesaba katmamaları dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Düz mantık sahibi bu amcaların yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

620. Ayna Vakası

İhtiyar kadın, kızının aldığı aynayı iyi göstermediği için beğenmemiş. Kız aldığı aynanın birinci kalite olduğunu söylediğinde yaşlı kadın kendi gençliğindeki aynaların çok güzel gösterdiğini söylemiş. Kadının yaşlandığını hesaba katmaması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Ayrıca yaşlandığını kabul etmek istemeyen yaşlı kadının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

621. Zamane

Trende karşılaştan iki nine sohbet ederken birbirlerine nereye gittiklerini sorunca bir Ufa'ya gittiğini diğeri Ufa'dan döndüğünü söylemiş. Bunun üzerine nineler iki farklı yöne aynı vagona gittikleri için memnun olmuşlar. Bu durum dinleyicide/okuyucuda merak ve yanlış bindiklerini düşünememelerinden dolayı şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

623. Galimollası Segydulla

Fıkırada iki cahil ihtiyarın ölmüş çocuklarının ismini hatırlayamamaları dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Çocuklarının adını bilmeyen bu ihtiyarların yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

624. Kim Daha Yaşlı?

Bir mecliste çok uzun yaşayan birinden hayranlıkla bahsederken oradan birisi hayran oldukları adamın 110 yaşında olduğunu, kendi babasının yaşasaydı 140 yaşında olacağını söylemiştir. Ölmüş bir babası ile hâlâ yaşayan 110 yaşındaki adamı kıyaslaması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Ayrıca dinleyicide/okuyucuda düşünmeden konuşmanın insanı düşüreceği durumun zorluğu hissi de uyanmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

627. Merhamet Etmiş

Fıkırada hızlı bir şoför, yaşlı kadını dorsesine bindirince kadın dorsenin içerisinde oradan oraya fırlayarak yolculuğunu geçirmiş. Yolculuk bitince şoför yolda dinlenip dinlenemediğini sorunca kadın “Teşekkürler, çocuğum, dinlenecek kadar olmasam da, pek serbest geldim. Arabanın her köşesinde de oturdum, deyip feryat ede ede kapıya doğru atlamış.” Kadının bu durumu dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve acıma etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

628. Yarı Yolu Bedava Geldim

Fıkırada hızlı bir şoför, yoldan nineyi alınca nene ona kendisini oturtmasını söylemiş. Şoför biri beş biri üç tenkelik olmak üzere iki çeşit yer olduğunu söylemiş. Bunun üzerine nine üç tenkelik yere oturmayı tercih etmiş lakin araba çok hızlı olduğundan dolayı nine arabanın içerisinde savrulmuş gitmiş. Yolculuğunun nasıl geçtiğini soranlara “Öyle rahatça geldim, bir beş tenkelik yere oturdum, bir üç tenkeliğe, yolumun yarısını da bedava geldim” demesi ile dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve yaşadıklarını mizahi şekilde dile getirmenin sonucu rahatlama etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

631. Çimdikleyp

Fıkırada oğluna telefon etmek için giden dedeye hat meşgul demişler ki o da telefon telleri üzerinde duran kuşları görünce “hat meşgul demişlerdi” diyerek meşguliyeti tellerin üzerindeki kuşların yaptığını düşünmüş. Bu düşünce, dinleyiciye/okuyucuya teknolojiden uzak olmanın bu düşünceye sebep olduğunu düşündürürken aynı zamanda da dedenin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

632. Naftalin Serpsem...

Yenileştirme olacak diye bir yalan haber çıkınca bir nine parasının ziyan olduğunu düşünerek bir fotoğraf makinesi almış. Ancak birine fotoğraf makinesine naftalin serpmesi durumunda bozulup bozulmayacağını sorması dinleyicide/okuyucuda teknolojiden uzak olmanın bu düşünceye sebep olduğunu düşündürürken aynı zamanda da ninenin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

645. Ahir Zamana Doğru

Fıkırada ihtiyar bir adam koyunların onun gençliğindeki gibi melemediklerini sadece ağızlarını açtıklarını, ses çıkarmadıklarını söylüyormuş. Ancak bu durum mümkün değildir ya koyunlar susuz oldukları için ağızlarını açarlar ya da adam ihtiyarladığı için işitme kaybı yaşamaktadır. Dolayısıyla adamın bu söylemi dinleyicide/okuyucuda önce merak etkisi yaratmıştır. Yaşlandığını kabullenmek istemeyen ihtiyara karşı acıma hissini de oluşmasıyla duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

646. Kendi Batar Kendi Taklit Eder

Kekeme bir adam birine yol sormuş. Ancak yol sorduğu adam da kekeme imiş. Yol soran bu adamın kendisi ile dalga geçtiğini düşünerek onu köprüden atmış. Bu adam kekeleyerek yardım istediğinde ise hem yardım isteyip hem hâlâ taklit ettiği için ona kızıp kurtarmamış. Yol soran adamın bu hareketi dinleyicide/okuyucuda önce tesadüfe karşı şaşkınlık yaratmıştır. Yanlış anlaşılabilir köprüden atılarak boğulmaya terkedilen bu

adamın durumu ise gerginlik yarattığından duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

648. Suya Konmuş Paralar

Fıkırada hımhım bir kız ile evlenen adam pişman olup paraları havaya savurduğunu söylemiş. Bunu duyan kız paraları havaya savurmak yerine kendisine vermesini söylemiştir. Kadının adamın pişmanlığını anlamaması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece karısının hem hımhım hem de düz ahmak olduğu anlaşılan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

649. Lıkır Lıkır Botka Pişer

Üç peltek kıza evlenmek için bakmaya bir delikanlı gelecekti. Anneleri bu kızları delikanlının yanında konuşmalarını konusunda uyarmış olsa da kızlar bir şekilde konuşmuş. Bu kızların peltek olduğunu anlayan delikanlı çekip gitmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda merak ve rahatlama etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

650. Üç Peltek

649. fıkranın varyantı olan bu fıkrada da merak ve rahatlama duyguları nedeniyle duygu karmaşası oluşmuştur.

651. Tanımış

Sebricamal nineye bir mektup gelmiş. Kendisi okuyamayınca komşu kızı Revşen'den okumasını istemiş. Revşen'in okuma yazması çat pat olduğu için bu mektubu heceleyerek okurken Sebricamal ninenin onu durdurarak bu mektubun tutuk konuşan büyük kızı Fehrinur'dan olduğunu söylemesi, dinleyicide/okuyucuda önce merak daha sonra da şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

653. Göz Alışmış

Bir nine güzelleri sevdiğini söylediğinde komşusu ona kendilerini sevip sevmediğini sormuş. Ninenin buna cevaben ona gözünün alıştığını söylemesiyle dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık ve ninenin üstü kapalı imasına karşı da hayranlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

655. İnşallah At Görmüyordur

Çirkin bir kadın at arabası ile giderken arabacıya atın korkup korkmadığını sorunca arabacı atın arkayı göremediği için korkmadığını söylemiş. Bu kadına görmesi durumunda atın korkacağı kadar çirkin olduğunu ima etmesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu çirkin kadının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

675. Kendi Ailene Küsmek Olmaz

Olmayan ailesi sanki var gibi hayal kuran bir adam her hayal ettiği aile ferdi için olduğu yerden kayıp onlara yer açarken en sonunda düşmüş. Ancak düşünce insanın kendi ailesine kıyamaması gerektiğini söylemiş. Adamın olmayan ailesine kıyamaması dinleyicide/okuyucuda merhamet hissi yaratmıştır. Bu yalnız adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

680. Güzele Güzel

Fıkırada evlenmek isteyen bir delikanlıya iki kız kardeşi göstermişler. Bu delikanlı güzel olan kız ile evlendiğini düşünerek odaya girince çirkin kız ile evlendiğini anlamış. Buna karşı çıkınca güzel kızını güzel delikanlıya verdiklerini söylemeleri ile dinleyicide/okuyucuda önce merak duygusu uyanmış, daha sonra da kandırılan damadın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda rahatlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

681. Kendininkiler de Pek Yetmiş

Gabdilcebbar Kandalıy'ın karısı öldü diye duyulunca misafirlige gittiği Kazan Ardı köyünde onu Meftuha ile tanıştırmışlar. Bunlar yaş ile ilgili konuştuktan sonra Meftuha Kandalıy'a kendisinin yaşını tahmin etmesi için "Sen bana kaç yaş verirsin?", diye sorunca o "Ben sana hiç yaş vermem, kendininkiler de pek yetmiş", diye cevap vermiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda merak ve şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

684. Kimin Ağlaması Gerekli?

Fıkırada çok çirkin bir kız evlendiğinde annesi adettendir diye ağlarken kızının yalandan da olsa hiç ağlamadığını görünce ona ağlamasını söylemiş. Ancak kızın, kendisinin değil onu alan damadın ağlaması gerektiğini söylemesi dinleyicide/okuyucuda önce gerginlik daha sonra da kızın açık sözlülüğünden dolayı şaşkınlık şok etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

687. Kaç Ekmek?

Bir gelinin evlerindeki hamur kovasına kayınvalidesi varken yedi ekmek sığarken şimdi dört ekmeğin anca sığıdığını söylemesi dinleyicide/okuyucuda merak uyandırmıştır. Gelinin aynı hamur kovasına daha az ekmek sığdırabildiğini açık etmesi ise şaşkınlık yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

689. Akkuşun Ayağı Ne Renk?

Bir delikanlı evlendiğinde, gözü kızın ellerine takılmış ve onu siyah ve pütürlü olan akkuş ayağına benzetmiş. Ancak kız akkuşun ayağının nasıl olduğunu bilmediğinden bunu olumlu bir şey zannetmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Aynı zamanda bu cahil ve elleri kötü olan gelinin yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

692. Islak Havlu

Fıkırada yeni gelin olan bir kız babasına ziyarete gidince evinde mutlu olduğunu, tek sorunun kendisi uyandığında havlunun ıslak olduğunu söylemiş. Bunu duyan babası kızının tembelliğini yüzüne vurmamak için ona herkesten önce kalkarsa havlunun kuru olacağı konusunda akıl vermiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce merak duygusu uyandırmış, daha sonra da babanın verdiği akıl sayesinde rahatlama meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

693. İşsiz Duracağına Kürkünün Eteğini Çitile

Tembel bir kız kocaya varmış. Bu kıza iş yaptırmak için hile yapmışlar. Tarlaya giderken yiyecekleri kilitlemişler. Kız ne zaman orağa gidip onlarla çalışmaya başlamış o zaman karnı doymuş. Bu kıza babası misafirlğe gelince kız babasına burada çalışmayana yemek vermediklerini o yüzden en azından kürkünün kenarını çitilemesi gerektiğini söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce alınan tedbir karşısında hayranlık, daha sonra da kızın babasına söyledikleriyle şaşkınlık hissi uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

694. Gelin Neden Gülmemiş?

Çok çalıştırılan hatta yemeğini bile hiç doyana kadar yiyemeyen bir gelin varmış. Bu gelinin aynı zamanda ne ağlar ne gülmüş yüzünde hep kaygı hasret ifadesi olduğu için şaşırmışlar ve onu güldürmeye karar vermişler. Gelinin karşısına tüyleri yolunmuş bir tavuk çıkarmışlar ancak bu hiç gülmemiş. Doyana kadar yemek yemesine izin vermeye karar vermişler. Gelin karnı doyunca kahkaha atmaya başlamış. Bunun sebebi sorulduğunda ise tüysüz tavuğun aklına geldiğini söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce acıma daha sonra da rahatlama etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

697. Yapışmış Erişte

Fıkırada erişte bilmeyen bir kadının kocası, o, misafirlerin yanında rencide olmasın diye topaklanmış yapışmış erişteleri tabağına alıp onlara bayıldığını söylemiş. Bunun üzerine kadın kocasının onu iyi hissettirmek için öyle söylediğini anlamamış ve tencerenin

dibinin hep öyle yapışmış erişte olduğunu söylemiş. Dolayısıyla kendi kusurunu da açık etmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda kocanın yaptıklarına karşı beğeni, kızın söylediklerine karşı da gerginlik duygusunun uyanmasını sağlamıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

698. Koyusu Yarım Kazan

Fıkra, 697. fıkranın versiyonudur. Bu fıkrada şımarığın biri gelini zor duruma sokmak için yemeğin koyusunu sevdiğini söylemiş. Gelin de hiç duraksamadan tencerenin dibinin tamamen koyu olduğunu ve oradan alabileceğini söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şımarık gelinin hemcinsine karşı yaptığına kızgınlık, kızın söylediklerine karşı da gerginlik duygusunun uyanmasını sağlamıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

700. “Çalışkan” Gelin

Bir gelin babacığım tabakları temiz sever diye tükürüyormuş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Aynı zamanda titiz olmasına rağmen tükürükle temizlenmiş tabakta yemek yiyecek babanın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

705. Pişti mi Kaynana?

Fıkrada yemek pişiren gelin kaynanasına yemeğin pişip pişmediğini anlamak için dokuz lokma yediğini söylemiş. Bir porsiyonda zaten sekiz dokuz lokma olduğundan, o pişip pişmediğini kontrol ederken kendine düşen porsiyonunu bitirmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda merak etkisi yaratmıştır. Bu genç gelinin yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

712. Sağardım İneği, Ahırınız Eğik

Tembel gelin Periha'nın kaynanası gelini olunca rahatlayacağını düşünerek Periha'ya hayvanlarını ve ahırını göstermiş ve eline süt sağması gereken kovayı vermiş. Ancak Periha

ahırın eğik olduğunu bu yüzden de kovanın düz durmadığını söyleyerek sütü sağmadan dönmüş. Bu bahane karşısında yılladır sütü sağan kaynanada, dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Gelin almasına rağmen rahatlayamayacağını anlayan kaynana için de acıma duygusu oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

713. “Akıla” Oturtmuşlar

Tembel gelinini utandırmak için eline kovayı alıp inek sağan kayınbabaya karısı kızmış ve adamla kadın tartışmaya başlamış. Bunun üzerine gelin onlara kavga etmemelerini, sırayla sağmalarını önermiş. Fıkırda önce gerginlik daha sonra da gelinin verdiği akıla karşı da ayıplama duygusu meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

714. Hangisi Pişmemiş

Ormansız köyden ormanlı köye gelen geline kaynanası kayın çileği topladığı. Ancak bu gelin ormansız bir köyde yetiştiği için kayın çileğini bilmiyormuş. O yüzden gelin ormana gitmiş ve eli boş dönünce orada hiç kayın çileği olmadığını söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda merak etkisi yaratmıştır. Kaynanası kayın çileği deyince gelin de bu çileği bilmediğinden kayın ağacı diplerinde aramış. Ama kayın çileği denen çilek yapraklı ve açık yerlerde olur. Onun olduğu yerlerde kayın ağaçları da olur ama bu çilek kayın ağacı dibinde çıkmaz. Cahilliğine işaret edilen bu gelinin yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

716. Kendininki Öz, Yamuk Olsa da Düz

Çok işi olduğu için yemeğin tuzunu atmayı unutan gelini kaynanası azarlamış. Ancak bu kadının kendi kızı da yemeği tuzsuz pişirince onu övmüş. Kaynananın ilk davranışı gerginlik, sonraki davranışı da haksızlık duygusu uyandırdığından, duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

718. Darı Butkası

Bir gelin kaynanası ona sürekli darı dövürüp butka pişirttiği için kaynanası ölünce rahatlayacağını düşünmüş. Bu gelin, kayınvalidesi ölünce darıları dövmeden butka pişirmeye başlayınca darılar bir türlü pişmemiş; bu gelin kaynanası olsaydı onun lezzetlice butka pişireceğini söylemiş. Gelinin darı dövüldüğü için butkanın kolay ve lezzetli piştiğini bilmemesi ve anlayamamış olması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu cahil gelinin yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

721. Sabırsızlık Belası

Bir delikanlı yeni damat olmuş. Sofraya oturduğunda yemeğin üzeri yağ ile kaplı olduğundan onun sıcak olduğunu fark edememiş ve kaşığı ağzına götürünce yanmış. Ağzının yanmasıyla gözlerin tavana diken adam tavandaki ağaçları övünce kız “Çukur yerlerin ağacı, sabırsızlık cezası,” demiş. Damadın durumu dinleyicide/okuyucuda gerginlik uyandırırken, kızın, adamın acıdan tavana baktığını anlayıp onun sabırsızlığını eleştirmesi dinleyicide/okuyucuda kıza hayranlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

722. Çamlığı Çam da

Bir damat kızın ailesine misafirlige gidince onu sofraya oturmuşlar ve bu damat kimse görmeden yemeğin üzerindeki yağı yiyip dedeye evin tavanının çam olup olmadığını sormuş. Bunun üzerine dede “Tavanın çamlığı çam da, senin acelen de pek kötümüş ya”, demiş. Dede, damadın çorbadan ağzı yandığı için tavana baktığını anlayıp onu eleştirmek için bu tepkiyi vermiştir. 721. fıkranın versiyonu olan bu fıkrada damadın durumu dinleyicide/okuyucuda gerginlik uyandırırken, dedenin, acıdan tavana baktığını anlayıp onun sabırsızlığını eleştirmesi dinleyicide/okuyucuda dedeye hayranlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

723. Kendi Hâlinden Çıkıp

Açlık yıllarında evlenmek isteyen bir delikanlıya babası karısını da kendi payı ile beslemeyi kabul ederse evlendireceğini söylemiş. Bu delikanlı kabul etmiş. Ancak karısını

çok sevdiğinden bu adam tüm payı ona yedirip kendisi çok zayıf kalmış. Fıkroda delikanlının yaptığı fedakârlık takdir duygusu uyandırırken, gördüğü ineğin durumu ile kendi durumunu karşılaştırması, acıma duygusu oluşturmaktadır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

724. Ağzı Yanan Delikanlı Gibi

Kızın yanına giden bir delikanlı hemen hazırlanan yemeği ağzına atınca, ağzı yanmış. Kıza havanın nasıl olduğunu sormuş, kız ise bulutlu havayı tarif etmek için havanın ağzı yanan delikanlı gibi olduğunu söylemiş. 721. ve 722. fıkraların versiyonu olan bu fıkrada damadın durumu dinleyicide/okuyucuda gerginlik uyandırırken, kızın durumu anlayıp onun sabırsızlığını eleştirmesi dinleyicide/okuyucuda kıza hayranlık etkisi yaratmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

725. Karşı Karşıya

İki delikanlı yemek söylemiş. Yemek gelmeden birisinin masadaki hardalın acısından gözleri yaşarmış. Arkadaşı ağlamasının sebebini sorunca savaşta ölen dedesinin aklına geldiğini söylemiş. Diğeri de hardalı yiyince onun da gözleri yaşarmış ve bu kez ilk delikanlı ona ağlamasının sebebini sormuş. Bu da “O savaşta deden öleceğine, sen ölseydin diye, dedene acıdım”, demiş. Bu delikanlıların verdiği mantıksız cevaplar dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Ayrıca ikinci delikanlı verdiği cevapta hardalın çok acı olması konusunda kendisini uyardırmayan arkadaşına kızgınlığı da fark edilmektedir. Bu durumda dinleyicide/okuyucuda gerginlik hissi oluşmaktadır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

726. Huysuz Güvey

Ülme Sılu'nun kocası onu gerekli gereksiz çok çalıştırıyormuş. En son hizmetçi oğlana atını koşumlayıp doyurmasını buyurduktan sonra Ülmes Sılu'ya kontrol ettirmiş. Biraz durunca bu adam hizmetçiye atı diğer taraftan beslemesini söylemiş. Ülmes Sılu dayanamayıp hizmetçiye “Git hele, huysuzlanan güveyin gemini alıp eline ver”, demiş. Ülmes Sılu'nun kocasına karşı tahammülünün kalmadığını ifade eden bu tepki dinleyicide/okuyucuda kızgınlık etkisi yaratmıştır. Hizmetçinin yanında küçük düşen

güveyin durumu da dinleyicide/okuyucuda hak ettiğini bulduğu hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

728. “Düşünüp” Konuşan Güvey

Fıkırada gelin almaya giden güveye konuşurken düşünmesi tembihlense de bu delikanlı kızın köyündeki yel değirmeninin suyunun kaynağını sormuş. Bu soru damadın ahmaklığını anlayan dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Kayınbabası da bu gencin akılsız olduğunu anlamış ve kızını vermekten vazgeçmiş. Böylece dinleyicide/okuyucuda rahatlama meydana gelmiş ve duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

730. Alıyorlar

Fıkırada yoksul bir adamın oğluna kız istemek için, baş dünür, kızın ailesi ile görüşmeye gitmiş. Kızın babası oğlanın mal varlığını öğrenmek için “Atı var mı, kuşu var mı?” vs. diye teker teker sormuş. Bu dünür, hepsine “Var var, ala (alır).” diye cevap vermiş. Kızını veren adam düğünden sonra dünürüne “Bakalım hele, dünür, demiş, sizin mal davarların hepsi de alaymış, ala at, ala sığır, ala kuş kurt, göster hele malını davarını”, demiş. Ancak damadın babası malları olmadığını baş dünürünün “alırılar” dediğini söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ses benzerliğinden dolayı kandırılan kayınbabanın yerinde olmamak da dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

732. Yiğidin Hüneri

Kız bakmak için giden delikanlı parmaklarını çıtlattırırken, kızların annesi delikanlıya başka bir marifeti olup olmadığını sorunca bu, iki elini birleştirip başparmaklarını çevirmeye başlamış. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Hem hiçbir hüneri olmadığını hem de akılsızlığını bu hareketi ile gösteren delikanlıyı akıllanınca gel diyerek geri göndermeleri ise dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

734. Kuymak Olunca Ekmek Aramıyorum

Mokıt nişanlısının evine giderken onu, önüne konan yemeklerden az az yemesi ve görmemiş insanlar gibi ekmek yememesi konusunda uyarılmışlar. Ancak onun söyleneni yapmaması, dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Kuymak zaten hamurdan yapılan bir yiyecek olduğu için yanında ekmek yenmez. Mokıt bu sözü ile ahmaklığını ele vermiş. Bu yüzden Mokıt'ın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

735. “Al tıkmın”

Köylü bir delikanlı kız aramaya gittiğinde evin ninesi bunu çok iyi ağırlamış. Bu delikanlı biraz alışıp bavırsak isteyince kız “Al tıkmın” demiş. Eve dönen delikanlı annesine anlatırken en çok “al tıkmın” isimli yiyeceği beğendiğini söylemesi, dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Terbiyesizlik yaptığı için kızı kızdırdığının farkında olmayan ve bavırsağın adının “al tıkmın” olduğunu düşünen delikanlı cahilliğini ve ahmaklığını açığa çıkarmıştır. Dolayısıyla bu delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

736. Sadece Birini Alacaktım

Gelinin ailesinin evine misafirliğe gelen güvey çekindiği için hiçbir şey yememiş. Gece çok acıkınca ufak belişlerden gizlice almak isterken kaynanası uyanmış. Kendisine kızılmasından korkarak sadece bir tane alacağını söyleyince de evdeki herkes uyanmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Tüm eve rezil olan bu delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

737. Yengenin Öğrettikleri Bitince

Bir delikanlı gelinin ailesinin yanına gidince çok konuşmuş. Bu delikanlının konuşkanlığı onların çok hoşuna gitmiş. Ancak sabah olunca onun ağzını bıçak açmayınca kız neden konuşmadığını sormuş. Delikanlı ise konuşmak istese de yengesinin öğrettiklerinin bittiğini söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır.

Konuştuklarının kendisinin akılı değil yengesinin öğrettikleri olduğunu itiraf eden bu delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

738. Kırk Bilin ve Sadece Altmış Kuymak

Genç karısının yanına gitmeye hazırlanan delikanlıyı babası çok yiyip insanları güldürmemesi için uyarmış. Bu delikanlı ilk gittiğinde babasının öğdünü dinlemiş. İkinci kez gittiğinde ise onların artık yabancı olmadığını düşünerek önüne ne koydularsa hepsini yemiş. Babası oğluna kimseyi güldürüp güldürmediğini sorunca delikanlı “Yok, öyle insan güldürmedim. Hepsi kırk bilin ve sadece altmış kuymak yedim” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. İştahına mani olamayıp rezil olan ve bu durumun farkına varamayan delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

739. Çabuk Bıktırayım Dersen

Karısının ailesine ilk defa misafirliğe giden delikanlıya balan belişi, balan kurusu ve balan suyu, atına da saman ikram edilmiş. Bu damat iki gün kaldıktan sonra gitmeye hazırlanırken kaynanası çabuk gitme sebebinin ikramları beğenmemesi olup olmadığını sormuş. Delikanlı bu soruya karşılık “Neresini beğenmeyim, pek güzel oldu nineciğim. Atım doydu samana, kendim doydum balana” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Yemeklerden bıkip çabucak gitmeye çalışan damat bu memnuniyetsizliğini kinaye ile belirtse de açıkça söyleyememektedir. Bu durum delikanlıya karşı acıma hissi uyandırmaktadır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

740. Kötü Komşular

Genç bir delikanlı atını koşumlayıp kayınbabasının evine misafirliğe gitmiş. Gittiğinde atın boyunduruğu dışarda kalmış. Üzerine yağmur yağmış, güneş açmış boyunduruk iyice yıpranmış. Delikanlı giderken boyunduruğu ararken gözü yerdeki kendi boyunduruğuna takılmış ama kendi boyunduruğu olduğunu anlamayıp komşularını kendi

boyunduruğunu almakla suçlamış. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Kendi boyunduruğuna sahip çıkmayan ve üstüne üstlük boyunduruğun dışarıda kaldığı için o hâle geldiğini düşünemeyip komşuları kötü yapan damat ahmaklığını da açığa çıkarmıştır. Bu sebeple damada karşı kızgınlık hissi meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

741. «Gült»

Kız görmeye giden bir güvey dönüşte arkadaşlarına övünmek için orada olanları anlatmış. “Yemek yiyip bir utandım dededen, bir utandım. Utancımdan iki kuymağı bir gült, iki kuymağı bir gült. Getirdiler sucuğu işte şimdi olmuyor ya sadece gült!...” demiş. Anlattıkları utanan bir insanın yapacağı şeylerle uyuşmadığından dolayı onun sözleri dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Övünülecek bir şey yapmadığı aksine kendini rezil ettiği açığa çıkan bu güveyin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

742. Kızıl İçdon

Damat olmadan önce kendisine kızıl bir iç don dikilen damat kızın evine gidince başköşeye oturmuş ama söze başlayamamış. Kaynanası söz açmak için damadına pantolonunun pek değerli olduğunu söylemiş. Bu durumu zenginliği ile övünmek için fırsat olarak değerlendiren damat “E, o ne ki. Bir yamalık da evde kaldı”, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Çünkü bir zengin yamalı pantolon giymeyeceği için cevapta zenginlik değil fakirlik varmış. Övüneyim derken kendi açığını veren damadın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

743. Ayıp Etmeyiz ya

Fıkırada güvey kız evine giderken gittiği yerde misafir ağırlamayı pek bilmediklerini, o yüzden önüne ne gelirse yemesini tembihlemişler. Aksine bunlar çok iyi hazırlanmışlar. Ahmak güvey de önüne ne gelirse yiyormuş. Evde verilen öğütte aç kalma denmiştir. Ancak beklenenin aksine çok iyi hazırlanan kız tarafı sayesinde ahmağın kafası karışmıştır.

Dinleyicide/okuyucuda, önce gerginlik hissi oluşurken, öğütten çıkmamak için neredeyse çatlayacak olan ahmak güveye karşı ise küçümseme hissi meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

744. “Güvenli” Bilgiler

Karısının yanına gitmek isteyen adam kayınbabasının evini bulamayınca yardım etmek isteyenler ona eve dair ipuçları sormuşlar. Bu delikanlı ise evin yanında karasığırın ve kesme standının olduğunu söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Köyde hemen hemen herkesin karasığırın olabileceği gibi bu hayvanlar gezdiği için bir evin yanından kalkıp başka evin yanına da yatabilirler. Dolayısıyla böyle bir tarif ile ev bulunması mümkün değildir. Evi bulamayan doğru orantılı olarak karısını da bulamayan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

745. Muhallebi Seven Güvey

Bir adam kayınbabasına misafirlige gittiğinde ona muhallebi ikram etmişler. Bu muhallebiyi çok sevdiğinden ismini unutmamak için sürekli tekrarlıyormuş. Tarla kapısının dibinde muhallebinin adını unuttuğu için orada arayan bu adama bir köylü oraları “muhallebi dibi gibi ezmişsin” deyince tekrar aklına gelmiş ve muhallebi diye diye evine gitmiş. Kelimeler elle tutulamadığı için onu unuttuğu yerde araması dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Ahmak olduğu anlaşılan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

747. Yağmur Akıyor

Yangir adındaki genç güvey çok yiyormuş. Bu karısı ile kayınbabasının evine gidecekken annesi ona bir çıkın hazırlamış ve orda çok yemesinin ayıp olacağını, bu çıkındakileri gizlice yemesini tembihlemiş. Bu güvey de annesinin öğüdünü tutup sofrada azıcık yiyip dışarı gizlice getirdiği yiyecekleri yiyormuş. Kaynanası ile kayınbabası aralarında konuşurlarken kendisi hakkında konuştuklarını düşünüp “Aksa ne, kendininki akıyor ya!” diye cevap vermiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır.

Bu güveyin verdiği tepki yanlış anlama sonucudur. Çünkü ses benzerliğinden dolayı kayınbabası ile kaynanası “yangır işe “yağmur akıyor” demişler, ancak delikanlı yangır aşa “yangır yiyor” olarak algılamıştır. Verdiği tepki sonucu sırrı ortaya çıkan delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

752. Kendininki Gönülde

Kızın ailesine misafirliğe gittiklerinde kızın ailesi kıza ye diye ısrar ederken arada damada atıştır diyorlarmış. Ailenin kendi kızlarına ye diye ısrar ederken damada sadece biraz atıştır demeleri dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu damadın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

756. İkişer İkişer de Yarımşar Yarımşar da

Damat, kayınbabasının hazırlattığı kuymakları önce ikişer ikişer, sonra birer birer en son doymaya başlayınca da yarımşar yarımşar yemiş. Doyan damat, kayınbabasına onları nasıl taşıdıklarını sorunca kayınbabası onu iğnelemek için “İlk önce ikişer ikişer taşıdık, ondan sonra birer birer, şimdi ise at yorulmaya başlayınca yarımşar yarımşar taşıdık” demiştir. İhtiyarın bu cevabında damadın kuymak yeme şeklini tarif ettiğini anlayan dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Kayınbabasının iştahı yüzünden iğnelediği damadın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

762. Beş Olsun ya

Bir adam dünürüne misafirliğe gitmiş. Biraz içtikten sonra bardağı kapatınca dünürü tekrar ısrar etmiş. Buna cevaben misafir dünür üç fincan içtiğini söyleyince ev sahibi “Getir hele getir, içtiğin üç fincan değil, dört içtin de, bir tane daha koyalım, beş olsun”, demesi dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Evsahibinin davranışı da okuyucuda kınama duygusu meydana getirmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

767. Ayrı Oturmanın Sebebi

Bir ihtiyar dünürüne misafirliğe gidince dünürü onu yumuşak bir sandalyeye oturtup kendisi başka bir masaya oturmuş. Misafir yalnız oturmaktan rahatsız olunca ev sahibini çağırmış. Ancak ev sahibinin yağ yediğini söylemesi dinleyicide/okuyucuda Şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Cimri olduğu anlaşılan ev sahibine karşı da kınama hissi meydana gelmesiyle duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

773. Yardım Gerekirse

Fıkırada inatçı ve iddiacı bir kadın hep son sözü kendisi söylemek isteyince su boyuna gidip kendini suya atacağını söylemiş. Kocasının arkasından geldiğini görünce kendisini çağırmaya geldiğini d Őunse de kocasının onu derine itmek için geldiğini söylemesi, dinleyicide/okuyucuda gerginlik etkisi yaratmıştır. Kadının kocasının kendisini boğmasından korkarak bu durumdan sonra bir daha bu sözleri söylememesi rahatlama duygusu meydan getirmektedir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

774. KırkmıŐ

Kocasının her söylediğinin tersini söyleyen bir kadın kocasıyla akarsu boyuna gitmişler. Burada da birbirinin tersi kelimeler kullanmıŐlar. Bunun  zerine adam onu kucaklayıp suya sokmuş ve kendi söylediğini söylemezse onu suya atacağını söylemiş ama kadın sözünden dönmeyince adam onu suya atmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce Şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Sözünden dönmemek için boğulan bu kadının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

775. Evin Reisi

Karikoca kavga ederlerken kadın eline süpürgeyi almış, adam da masanın altına saklanmış. Karısı adama oradan çıkması için bağırırken adamın da bir kez olsun evin reisi olduğunu ıspat etmek için çıkmayacağını söylemesi ile dinleyicide/okuyucuda Şaşkınlık etkisi yaratmıştır. Bu korkak adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük

hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

776. Karısına “Diz Çöktürmüş”

Arkadaşı ile sohbet ederken karısı onun önünde diz çöktü diye övünen adama arkadaşı karısının diz çökünce ne dediğini sormuş bu adam ise “Çık yatağın altından, korkak adam, dedi.” deyince dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Korkak olduğu anlaşılan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

787. Tavuksa da Gel

Ehmet dede ile Şemsiheyet nine kendilerine kabir sadakası olarak verilen tavuğu ayaklarından bağlayıp sobanın arkasına koymuşlar. Ancak üşüyen dede sobanın yanına gidince, buraya tavuk koyduklarını unuttuğu için çok korkup cin var diye seki üzerinde yatan karısını uyandırmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok etkisi yaratmıştır. Şemsiheyet nine kocasına korktuğu şeyin cin değil tavuk olduğunu söylediğinde ise rahatlama duygusu meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

790. Babasına Benzemiş

Kaç çocuğu olduğu sorulan bir adam, babası gibi kendisinin de hiç çocuğu olmadığını ancak karısının dört çocuğu olduğunu söylemesi ile dinleyici/okuyucu şaşırmıştır. Öncelikle adamın karısının dört çocuğu olması kendisinin ikinci eşi olması ya da onu aldatması gibi sebeplerle açıklanabilse de babasının hiç çocuğu olmadığını söylemesi açıklanamaz bir durumdur. Çocuğu olmasını kendi karnında çocuk taşımak olarak düşünen bu ahmak adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

791. Yanıyorsa Annene Söyle, Eve O Bakıyor

Bir ahmağa oğlu koşarak evlerinin yandığını söyleyince, bunu annesine söylemesi gerektiğini söyleyerek umursamamış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda gerginlik oluşturmuştur. Evi yanmasına rağmen kılını kıpırdatmayan bu ahmağa karşı da kızgınlık hissi meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

792. Seninki Benimki Bizimki

İki çocuğu olan bir adam karısı ölünce kendi gibi iki tane çocuğu olan dul bir kadınla evlenmiş sonra kendi çocukları da olmuş. Bir gün adamın çocukları kadının çocuklarını döverken kadın adama, “Senin çocukların benim çocuklarımı dövüyorlar. Bak, bizim çocukları da dövmesinler!” demiş. Kadının çocukları seninki, benimki, bizimki olarak ayırması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Bu durumda kadına karşı da kızgınlık hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

793. Dışarıdaki Boran, Boran mı?

Bir adam şiddetli bir boranda dışarı çıkan komşusunu görüp bu havada dışarıda ne işi olduğunu sormuş. Bu adam ise asıl boranın evde olduğunu söylemiş. Gerçek anlamıyla evin içinde boran olması mümkün olmadığından dolayı bu cevap dinleyicide/okuyucuda merak oluşturmuştur. Evde iki karısı olan ve bunların tartışmalarının borandan beter olduğunu ima eden adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

795. Düşmanlar

Fıkırada bir adam mollaya gelerek, iki kadınla evlenmek isteyen Mühemmetcan amcaya karşı çıkmamasını söylemiş. Molla, bunun üzerine bu adamın Mühemmetcan amca ile olan husumetini hatırlatmış, bu adam dda üşmanlıklarının devam ettiğini söylemiş. Düşman olduğu adamın isteğine yardım etmesi dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. İki kadının düşmana verilecek bir ceza olduğunu bilmeyen Mühemmetcan

amcanın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

796. Adam Başı Neler Görmüyor

İki hanımı olan bir adam saçları beyazlamaya başlayınca hanımlarından beyaz saçlarını kopartmalarını istemiş. Genç karısı adamın dediği gibi beyaz saçları kopartırken yaşlı karısı adamın siyah saçlarını kopartmış. Böylece adamın kel kalması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Genç görüneyim derken kel kalan bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

800. Benzemiş

Koyuna tekme atan Gıymay'a, günahsız hayvana neden vurduğu sorulunca, karısı gibi sürekli kendisine bakıp bağırdığını söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Karısından yana çok şanssız olduğu anlaşılan bu adama karşı acıma hissini de uyanmasıyla duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

802. İyi ki Sen Varsın

Bir adam evin tüm işlerini kendisi yapıyormuş. Bir gün saka sırığını alıp su getirmeye gitmiş. Dönüşte kapıyı açamayıp karısından yardım isteyince, "İyi ki sen varsın kadın, sen olmasan bana kim kapıyı açardı?" demiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Evdeki tüm işi yapan karısının bir kapı açması bile gözüne çok büyük bir yardım gibi gözükken bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

810. Yırtık Deliğe Gülüyor

Bir adam pasaklı karısına üzerindeki gömleği yıkayıp elâlemi güldürmemesini söylediğinde kadın ona kendi gömleğine bakmasını söylemiş. Adamın kirli gömleğinin de karısı tarafından yıkanması beklenirken kadının cevabı, dinleyicide/okuyucuda kınama duygusu yaratmıştır. Aynı zamanda, bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda

rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

812. Pişmanlık

Bir kadın kocasına beslemeleri Hemide'yi çok övmüş. Adam ise buna karşılık bunları daha önce bilseydi karısı yerine Hemide'yi alacağını söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kendi diliyle kocasının kafasını karıştıran bu kadının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

813. Garanti Nerede

Karısının kendisini aldattığından şüphelenen adam hasta numarası yapmış. Bu adam öleceğini söyleyerek karısına kendisini aldatıp aldatmadığını sorunca kadın kendisini aldattığını kapalı bir üslupla itiraf etmiştir. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda ayıplama hissi oluştururken karısının aldattığı bu adamın yerinde olmamak, dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine de sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

814. Fikir Ortaklığı

Hasta bir zengin karısına, kendisinin ölmesi durumunda satıcıları ile evlenmesinin münasip olacağını söylemiş. Karısı ise onu onaylayıp kendisinin de öyle düşündüğünü söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Bu kadın, kocası ölmeden kendisine yeni koca beğenmiştir. Kadının ölüm döşeğindeki kocasının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

815. Çok Özleyince

Veliulla isimli pelték bir delikanlı varmış. Bu delikanlı ile evlendiği kız başka köylerde yaşıyorlarmış. Veliulla, sevdiği kızın yanından dönünce köyler arasındaki su taşmış. Veliulla da çatıya çıkıp sevdiği ile aralarındaki aşılmaz engelleri konu alan bir mani söyleyince babası kızarak oradan inmesini, atla suyun geçilebileceğini söylemiş. Bu cevap

dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Babasının tepkisiyle ahmaklığı gözler önüne serilen Veliulla yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

817. Kendi Aklın Yetmeyince

Bir ihtiyar, babası hakkında kötü sözler söyleyen Garifulla ile yaşadıklarını karısına anlatmış. Karısı ona cevabını vermişsindir diyerek ne demesi gerektiğini sıralayınca adam “Dinle, dinle, ihtiyar, dur, sen aş hazırlayana kadar, ben gidip söyleyip geleyim hele” deyip bağırarak çıkıp gitmiş. Bu cevapla adamın Garifulla karşısında susup kaldığı karısından aldığı akıl ile o anda vermesi gereken cevabı vermeye koştuğu anlaşılmış ve bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır. Karısının akılına ihtiyacı olan bu ihtiyara karşı acıma duygusu da uyanmış, böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

818. Kanun Bilmeden Yaşayan Var mıymış?

Sürekli evlenip boşanan bir adam varmış. Kanun gereği her boşandığı eşine evdeki eşyaların yarısını verdiği için adamın malı mülkü tükeniyormuş. Bu yüzden bir arkadaşına kanun bilmeyen bir hatun tanıyıp tanımadığını sormuş. Evlenmekten vazgeçmeyerek kanun bilmeyen bir hatun arayışına giren bu adamın sorusu dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Evlenmeden boşanmayı düşünecek duruma gelen bu adama karşı kızgınlık duygusu da olduğundan duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

819. Asker Elinde Saka Sırığı da Atıyor

Heliulla isimli bir adam yine bir gün karısı ile tartışırken dayanamayıp sakasırığını eline almış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda gerginlik yaratmış, karısının “Lütfen bu kez yapma” demesi ise şok oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu meydana gelmiştir.

820. Doğru Cevap

Ölüm döşeğindeki adam karısının beşinci kocasıymış. Kadın adamın başına gelip beni kime bırakıyorsun diye ağlayınca adam da altıncı yani kötü kocaya bıraktığını söylemiş. Kadın ile adam arasında geçen bu diyalog dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kocasını öldürürken onun canını değil de kendisini düşünen bu kadına karşı da kınama duygusu meydana gelmekte, böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmaktadır.

821. Belalı Haber

Bir adama arkadaşı sevdiregeç otu diye bir şeyden bahsedip onu duyup duymadığını sormuş. Bu adam onu duymadığını ve karısının da asla duymaması gerektiğini yoksa karısı tarafından rezil edileceğini söylemiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Aslında öyle bir ot olmamasına rağmen karısının buna inanabilecek kapasitede olmasından yakınan bu adamın yerinde olmamak yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

822. Balta Vurana Kadar, Tümsek Dinleniyor

Bir adam, karısı uyurken gürültü yapan çocuklarına kızarak annelerini uyandırmamalarını söylerken “Babanıza huzur ile keyiflenmek için biraz fırsat veriniz,” demiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuş; adama karşı da acıma duygusu uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

823. İki Yelek

Karıkoca kavga ederken kocası kadının yeleğini yırtınca kadın yeleğin diğer tarafını oğluna uzatıp bir yeleğin iki olduğunu, yeleğin yarısını da onun giymesini söylemiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kocasından korktuğu anlaşılan bu kadına karşı acıma duygusu da meydana duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

825. Salma Koydum Kazana

Fıkıradaki bir ihtiyarla evlendirilen genç kızın kocası, eski sevgilisiyle ilişkisini kesmediğini hissetmiş. Bunun üzerine onun yanından ayrılmıyormuş. Kadın yemek yaparken de kocası karışınca, o da “o zaman sen yap” diyerek geriye çekilmiş. Kocası yemeğin başında beklemiş. Ancak kadın o sırada evi terk etmiş. Bunu anlayan kocası “Salma koydum kazana/Battı gitti dibine,/Bahtiyar’dan bir kız aldım/Döndü gitti evine.” diye bir mani söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce merak daha sonra da şaşkınlık oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

826. «Arbastır»

Fıkıradaki bir adam karısının kendisini aldattığını anlayınca karısını dövüp ayağından eve bağlamış. Karısının sevgilisi gelip “arbastır arbastır” diye kuş gibi ötünce kocası da “Ayağı bağlı, gelmezdir, gelmezdir, diye ötmeye başlamış.” Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce ayıplama hissi oluşturmuştur. Kocanın aldığı tedbir ise şaşkınlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

827. Zekilik

Zekâsıyla övünen Ethem amca zekiliğini ispatlamak için bir gün karısının Selmen isimli bir adamla gecelediğini, sabah erkenden giderken bunu sezdiğini söylemiş. Onu dinleyenler karısına ne yaptığını sorduklarında Ethem amcanın buna cevaben kendi zekiliği ile karısının alakası olmadığını söylemesi dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Karısı tarafından aldatıldığı hâlde hâlâ zekiyim diye övünen Ethem amcaya karşı da küçümseme hissi uyanmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

828. Söyleyip bakarım

Bir ihtiyar kendinden çok genç bir kadınla evliymiş. Komşu kadın kendi kocası ile onun karısının sevgili olduklarını bu ihtiyara söyleyip bir çare aramış. Adamın buna karşılık karısının suya gittiğini, dönünce söyleyip bakarım demesi dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Karısının suya gidiyorum diye komşunun kocasına gidip kendisini

aldattığını anlamayan bu ihtiyarın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

830. Sevap

Minzifa nine ile Ümmigülsim abla karşılaşınca Ümmigülsüm ona oğlundan mektup gelip gelmediğini sormuş. Minzifa nine oğlunun kendisine para yolladığını ve posta yollamak için de söz verdiğini söyleyince Ümmigülsim şaşırarak oğlunun karısından ayrılıp ayrılmadığını sormuş. Bu iğneleyici cevap dinleyicide/okuyucuda “acaba niye?” şeklinde merak duygusu oluşturmuştur. Oğlunun kendisine bir şeyler göndermesiyle onun karısından ayrılma ihtimalinin akla gelmesiyle de şaşkınlık yaratılmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

831. Hiç İnanılmıyor

Sinirlenince kocasını bezdiren bir kadın kocası geç kalınca ona bu defa ne bahane uyduracağını sormuş. Adam ise bahanesi olmadığını söyleyince, kadın buna inanmadığını söylemiş. Kadının, bahanesi olmadığını söyleyen kocasına sırf kavga çıkarmak için buna inanmadığını söyleyip adeta bahane uydurmaya zorlaması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kavgacı kadının kocasının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlık hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

833. Geçici Çare

Mokıt evlendikten üç ay sonra doğan çocuğuna kızak almış, dönerken onu ne yapacağını sormuşlar. Mokıt'ın üç ayda doğan çocuğun beş ayda kızak kaymaya başlayacağını söylemesi dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Karısı tarafından aldatıldığını ve çocuğun başkasından olduğunu düşünemeyen Mokıt'a karşı küçümseme ve Mokıt'ın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

835. Sebepsiz Ölmüş

Fıkırada kocası ölen Höppenisa'ya komşular toplanıp kocasının neden vefat ettiğini sormuşlar. Höppenisa, düşünmüş; yemek olduğunu bu yüzden açlıktan ölemeyeceğini, su olduğunu susuzluktan ölemeyeceğini, yeni pasaportu olduğunu bu yüzden zamanın da dolmuş olamayacağını söyleyerek ağlamış. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Pasaportunun günü olduğu için ömrünün dolabileceğini hesaba katan ahmak Höppenisa'nın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

836. Vuruyor mu?

Fıkırada tembel diye karısını ve çocuklarını bırakıp başka bir kadınla evlenen adam çok kötü bir kadına denk gelmiş. Yeni karısı onu sürekli çalıştırıyormuş. Bu adam bir gün saka sırığını almış, suya giderken bir arkadaşına rastlamış. Bu, ona suya mı diye sormuş ancak Tatarca'da "suk-" vurmak, dövmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle "sugamı?" hem "Suya mı?" hem de "dövüyor mu?" olarak anlaşılabilir. Bu adam çok perişan olduğu için bu soruyu "dövüyor mu?" olarak algılamış. Adam, "Dövmesine dövmüyor da amma lakin işte şöyle çalıştırıp canımı alıyor" diye cevap vermiş. Tembel diye karısını ve çocuklarını bırakan bu adamın layığı bulduğunun düşünülmesi dinleyicide/okuyucuda rahatlamaya, adamın cevabı da şaşkınlığa sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

837. İnsana Konuşmak Uygun Değil

Bir kişiye devlet sırrının kimseye söylenmemesi konusunda uyarılmışlar. Bu kişi ise devlet sırrını karısına söylemiş. Karısı tüm şehre yayınca bunu çağırılmışlar ve kızmışlar. Adam ise kimseye söylemeyip sadece karısına anlattığını söylemiş. Fıkırada kadınların dedikoduyu sevmeleri eleştirilmektedir. Bu anlamda karısına söylemesi en tehlikeli durum olduğu için bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok ve gerginlik oluşturmuştur. Karısıyla devlet sırrını paylaşıp zor duruma düşen bu adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

842. Öfkelenen

Fıkırada kocasından ilgi görmeyen bir kadın öfkelenmiş. Ancak bu duruma kocası tepki vermeyince kadın üç ay bekleyip adama “Üç aydan beri öfkelenip duruyorum, sen onu da görmüyorsun” demiş. Kadının kocasının dikkatini sinirlenip çekemeyince sonunda pes edip söylemesi dinleyicide/okuyucuda kadına karşı acıma hissi oluşturmuştur. Kocaya karşı da kızgınlık meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

847. Soyadını Kurban Etmiş

Maarif şubesi görevlisi ile mektep müdürü yürürken, mektep müdürünün oğlu sokakta oynuyormuş. Bu çocuğu gören görevli “tertipsizlik” deyince müdür onun kendi oğlu olduğu anlaşılmasın diye oğluna başka bir soy isimi ile seslenmiş. Bunun üzerine çocuğun “Baba, bizim soyadı öyle değil ya!” demesiyle dinleyicide/okuyucuda şok oluşmuştur. Bu oğlanın müdürün oğlu olduğu açığa çıkınca müdür mahcup olmuştur. Bu müdürün yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

850. İyileşmiyorlar

Çocuklarını doktora götüren babaya doktor, çocukların her an ağlayacak gibi olduğunu söylemiş. Baba da bunun üzerine doktora hak verip çok dövünce de çocukların bu durumlarının değişmediğini söylemiş. Babanın çocuklarını döverek tedavi etmeye çalıştığının anlaşılması dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Babaya karşı da kızgınlık hissi meydana gelmiştir. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

851. Hırsızlıktan Bezdirmiş

Bir adam oğluna arabaya on pot ekin koyup onları pazarda satmasını söylemiş. Sonra kendisi gideceğini söyleyip gizlice ilaveten iki pot daha koymuş. Ancak oğlu bunu görüp babasının koyduğu iki potu çalmış. Babası pazardan döndüğüne oğluna iki pot çalmışsın demek yerine neden iki pot eksik koydun diyerek dövmüştür. Babasının oğlunun hırsızlığa verdiği ceza dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Bu çocuğun yerinde olmamak

dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

852. Aksi Oğlan

Anne ve babasının her söylediğinin tersini yapan bir çocuk varmış. Bu yüzden anne ve babası çocuğa yaptırmak istediklerinin tam tersini söylüyormuş. Böyle anlaşılarken bir gün ırmak taşıp bunlar batmaya başlayınca babası “tahtaya yapışma” demiş. Bu oğlan ilk defa babasının dediğini yapayım deyip tahtayı itmiş ve oracıkta batmış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda acıma ve gerginlik hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

854. Yumurta Bölmek

Bir üvey anne, üvey çocuklarına birer yumurta vermiş. Kendi çocuğuna vermeyip bu iki üvey çocuğuna kendi çocuğunun ağzı kapansın diye yumurtaların yarısını ona vermelerini söylemiş. Böylece üvey çocuklara yarım yumurta kendi çocuğuna tek yumurta pay düşmüş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Üvey çocuklara karşı da acıma hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

855. Delik Kalıyor

Öğretmen “Birden bir çıkınca ne kalır?” sorusuna cevap veremeyen çocuğa soruyu değiştirerek daha basit olması için cebindeki bir akçenin cebindeki delikten düşünce ne kalacağını sormuş. Çocuk ise bu soruyu “Akçe düşünce delik kalır” diye cevaplamıştır. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Cahil öğrencinin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olurken bir yandan da verdiği cevapla sempati uyandırmaktadır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

856. Öyle de Oluyor

Bir çocuğa öğretmenine neden gündüz gözüne iyi geceler dilediği sorulunca öğrenci “Onu her gördüğümde gözümün önü kararıyor” diyerek cevaplamıştır. Bu cevap

dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Öğretmeninden korkan bu öğrencinin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşturmuştur.

858. Gerçek Gönülden

Fıkıradaki öğrencilere çıkarma işlemini öğretmeye çalışan bir öğretmen, Mehmüt'e "Mehmüt, senin ağabeyin dört elma alıp döndü ve onun ikisini kendine bırakıp, geri kalanını sana verdi. Ya, düşünüp bak hele, ağabeyin sana kaç elma vermiş oluyor?" diye sormuş. Mehmüt ise ağabeyinin o elmaları kendisine vermeyeceğini söyleyerek ağlamaya başlamış. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda önce acıma duygusu oluşturmuştur. Mehmüt'ün cevabı sempati de uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

859. Yola Koymuş

Tembel bir öğrencinin defterine öğretmen defterini düzene sokması manasında "yola koy" yazmış. Ertesi gün ise bu çocuğun defteri gerçekten yol üzerine koyduğunu söylemesi dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuş, acıma ve sevgi duyguları da uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

861. Mektepte

Öğretmen, öğrencilerine, sıcak ve soğuk rüzgârların doğaya etkisini sorunca öğrenci bunun çok kolay bir soru olduğunu söylemiş ve şöyle cevap vermiş. "Kış günü hava soğuk olduğundan, gün kısalıyor, yaz günü ise, aksine, hava ısınınca, gün de ısınıp kendi kendine uzayıp gidiyor." Bu mantıksız cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık yaratmış; öğrencinin hayal gücü de sempati oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

862. Geçen Yılki “A”

Tembel bir oğlan sınıfta kalınca birinci sınıfa tekrar başlamış. Öğretmen tahtaya “A” yazınca, bu oğlan bunu geçen yılki “A” olduğunu söylemiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Öğrencinin farklı bir “A” olabileceğini düşünmesi ile cahilliği ve tembelliği açığa çıkmıştır. Bu cahil öğrencinin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

863. Benim Babam Söylüyor

İrik isimli bir oğlan okula gitmek istemeyince aklına bir hinlik gelmiş. Bu okulu babası gibi arayıp müdüre İrik okula gelemeyecek demiş. Müdür bunu kimin söylediğini sorunca İrik “Bunu benim babam söylüyor” dediğinde kendini ele vermiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Oyunu açığa çıkan ve okula girmek zorunda kalan İrik’in yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine ve cevabı da sempatiye sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

870. Cehalet İşareti

Öğretmenin cehaletin zararı hakkında bir örnek vermesini istediği öğrenci “Eğer sinek cahil olmasa, “Sineklere Ölüm!” yazan kâğıda gelip konmazdı”, diye cevap vermiştir. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Cahillik gibi görünse de çocuğun düşünce dünyası, dinleyicide/okuyucuda sempati hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

871. Hatta Kendi de Anlamış

Öğretmen, öğrencilerine anlattığı konuyu anlayıp anlamadıklarını sorunca anlamadıklarını söylemişler. Bu olay iki kez böyle tekrarlandıktan sonra öğretmen üçüncü kez anlatmış ve sonra “Aha, işte şimdi kendim de anladım” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Öğrenciye bilmediği konuyu anlatmaya çalıştığı anlaşılabilir yetersiz ve bilgisiz öğretmenin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük

hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

872. Sıra Gelmemiş

Bir adam oğluna ödevini yapınca ona verdiği mektubu postaya vermesini söylemiş. Ertesi günü babası mektubu postaya verip vermediğini sorunca oğlan ödevini yapmadığını söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Bu oğlanın ödevini yapmadığı için mektubu da yollamaması onun düz mantık ve azıcık da ahmakça olduğunu göstermektedir. Bu oğlanın ve babasının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

874. Nail'in Mutluluğu

Küçük Nail çok kötü okuduğu için ninesi onu utandırmak için komşu kızı Reüfe'nin hep beş aldığını ve onu örnek almasını söylemiş. Nail bir gün okuldan mutlulukla dönmüş. Bu mutluluğu görünce Nail'in beş aldığı düşünülse de onun beş almadığı ancak ninesinin ona örnek gösterdiği Reife iki aldığı için mutlu olduğu anlaşılmıştır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Kendi başarılı olamamasına rağmen başkasının başarısızlığına sevinen bu oğlanın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

877. Dikte Ederken

Bir öğretmen öğrencilerine dikte etmeyi öğretiyormuş. Bu kez bakmadan yazacaklarını söylemiş. Bir öğrenci arkadaşının gözü açık yazdığını söyleyerek onu şikâyet etmiş. Birincisi öğretmenin bakmadan yazmaktan kastı gözlerin kapalı olması değil yazılacak metnin görülmemesidir. İkincisi ise eğer şikâyet eden öğrencinin gözü kapalı olsaydı şikâyet ettiği arkadaşının gözü açık yazdığını bilmesi mümkün olmazdı. Bu sebeplerden dolayı şikâyet sonucu dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşmuştur. Ahmaklığı ve yalancılığı ortaya çıkan bu öğrencinin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda

üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

878. Virgüller Olmasa

Küçük Mokıt'a güzel okuyup okumadığı sorulunca “Güzel. Virgüller olmasa daha da güzel okurdum ya”, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda merak oluşturmuştur. Çünkü Tatarlar Kiril alfabesine 1939 yılında geçmiş ve öncesinde de Arap alfabesini kullanmışlardır. Arap alfabesinde virgül diye bir şey olmadığına göre Mokıt'ın, vav harfini virgüle benzettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla Mokıt'ın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

882. “Hastalığını” Unutmuş

Fıkırada okula gitmek istemediği için duymuyormuş gibi yapan bir çocuğa doktor fısıltıyla “Kardeşim, kulağın öyle çok mu ağrıyor?” diye sormuş. Bunun üzerine çocuk fark etmeden “Evet ya, ağabey, duymuyor kulağım, pek şiddetli ağrıyor” deyivermiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Aldanıp oyunu açığa çıkan bu çocuğa karşı dinleyicide/okuyucuda acıma hissi oluşmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

883. Toyda

Anne ve babası Reşit'i de alıp toya gitmişler. Reşit kimse ısrar etmeden ikramlardan yemeye başlamış. Bu ayıp olduğu için babası hemen “Ye oğlum” diye ısrar etmeye başlamış. Bunun üzerine Reşit'in “Yiyorum, baba, yiyorum, şimdi çiğnemeyi beceriyorum da, yalnız yutamıyorum” demesiyle bu çocuğun çiğnediklerini yutamayacak kadar çok yediği ortaya çıkmıştır. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Çocuğunun mahcup ettiği babanın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

884. İŖe Girmiş

Bir kızın ninesi komşuya yollamış ancak bu kız ninesinin sözünü tamamlamasına müsaade etmeden gittiği için komşuda tam olarak ne yapacağını bilmiyormuş. Komşunun kapısı açılır açılmaz erkek kaz ona saldırınca kız ona “Niçin vuruyorsun, işe geldim ya!” deyip kız pek şiddetli ağlamaya başlamış. Kızın, kaza derdini anlatmaya çalışması dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Ayrıca bu kızın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

887. Öfkelenmiş

Fıkroda misafiriğe giden bir genç kız sofraya davet edildiğinde gitmemiş. Ancak bunlar sofrayı kaldırırken kız “Ben sinirlenmişim ya, hiçbiriniz de fark etmediniz”, diye ağlamaya başlamış. Bu durum dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Kimsenin umurunda olmayıp aç kalan bu kızın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

889. Övünülesi Gelmiş

Çanağı kıran bir çocuk akşam babası bunu fark edince kendisinin kırdığını itiraf etmiş. Babası bunun üzerine babası oğlunu takdir edip övmüş. Ancak bu çocuk ertesi gün evdeki tüm tabak çanağı kırmış ve babası sorunca “Ben kırdım” diyerek onun karşısına dikilmiş. Bu durum dinleyicide/okuyucuda önce takdir, daha sonra da şok duygusu uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

896. Saç Keserken

Pek keskin olmayan bir ustura ile babası tarafından saçları kesilen çocuğun canı çok yansa da erkek olduğu için bunu belli etmemek için kendini sıkıyormuş. O sırada dışarıda acıklı bir şekilde bağırarak sığırı babasına göstererek “Baba, sığırın da saçlarını da mı kesiyorlar yoksa?” demesi dinleyicide/okuyucuda acıma duygusu oluşturmuştur. O kadar dişini sıktıktan sonra birden acısını belli eden bu çocuğun yerinde olmamak

dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

897. Acayip İş

Bir çocuk annesine, onun, babasının ve kendisinin nerede doğduğunu sormuş. Üçünün de farklı şehirlerde doğduğunu öğrenen bu çocuk “İşte acayip iş, hepimiz farklı yerde doğup, biz sonra hangi arada tanışıp üçümüz dostlaştık?” demiştir. Çocuğun bu mantıksız sorusu dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Biraz ahmak olduğu anlaşılan bu çocuğun yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

900. Dine İnanan Tavuksa

Bir oğlan, çok soğuk bir günde dışarıda kalan bir tavuğu eve almış. Oğlanın ninesi tavuğun kendini cennette zannettiğini söylemesi üzerine oğlan ninesine “Dine inanan tavuksa, elbette, öyle düşünür”, diyerek cevap vermiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Bir tavuğunun inançlı olması mümkün olmadığından dolayı bu cevabın nineyi eleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu cahil ninenin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

902. Nasıl İnanmıyorsun?

İki delikanlı, en lezzetli yiyeceğin ne olduğu hakkında tartışırken birisi “yeni yapılan yağ ile kızgın sobadan çıkan ak kömbe” olduğunu söylemiş. Diğeri bunu bilmek için daha önce yiyip yemediğini sormuş. Bu delikanlı ise “Benim yediğim yok da, asilzade yerken amca görmüş, o söyledi”, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda acıma hissi oluşturmuştur. Kendi tatmadığı bir şeyin lezzetini savunan ve onun tatmak istediği ve tadamadığı anlaşılan bu delikanlının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

904. Kendine Olmayı

Bir dilenci, fakir bir ailenin kapısını çalmış. Kapının önünde oynayan evin çocuğuna annesi ile babasının nerede olduğunu sorunca, çocuk da onları neden aradığını sormuş. Adam “Karnım aç, biraz yiyecek istiyorum” deyince çocuk “Bir dilim ekmek verirsen, anne babamın nerede olduğunu söylerim” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda acımayla birlikte şok oluşturmuştur. Çok fakir oldukları anlaşılan bu ailenin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

906. Gözlük Ne Zaman Gerekmiyor

Annesine neden gözlük taktığını soran çocuk, annesinden gözlüğün küçük şeyleri büyük gösterdiği cevabını almıştır. Bunun üzerine annesinden yağ verirken gözlük takmamasını istemiştir. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda hayranlık oluşturmuştur. Annesinin yağı az koymasından şikâyetçi olan bu çocuğun yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda acımayla birlikte üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

907. Boşuna Yürüdüm

Güneşli bir günde gölgesini takip eden bir çocuk onu yakalayamayınca peşinden koşmaya başlamış. Ne kadar koşsa da gölgesini yakalayamayan çocuk sıkılıp geri dönmeye karar verince gölgesinin arkasından geldiğini görmüş ve “Hı, ben boşuna koştum, o kendisi de benden ayrılmıyormuş”, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda sempati oluşturmuştur. Gölgenin güneşin konumuna göre oluşan kendi yansıması olduğunu bilmeyen bu çocuğun yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

908. Kendiniz de Sabrediniz

Yemekte elinden kaşığı bırakıp ağlamaya başlayan çocuğa neden ağladığı sorulmuş. Çocuk ağzı yandığını söyleyince, ona soğumasını beklemesi söylenmiş. Çocuk ise “Ben sabrederdim de, siz sabretmiyorsunuz” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda sempati oluşturmuştur. Yemeğin soğumasını beklerken aç kalan bu küçük çocuğun yerinde

olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

912. Pişmanlık Üstüne Pişmanlık

Parasına kaybeden bir çocuk yolda ağlarken oradan geçen birisi ona ne olduğunu sormuş. “Beş kuruş param vardı, onu kaybettim” deyince bu adam ona beş kuruş vermiş. Bu çocuk bu kez daha çok ağlamaya başlayınca adam yine neden ağladığını sormuş; “Önceki beş kuruşum kaybolmasaydı, şimdi on kuruş param olurdu, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda sempati oluşturmuştur. Eğer önceki beş kuruşu kaybetmeseydi bu adamın kendisine beş kuruş vermeyeceğini akıl edemeyen bu çocuğun yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

918. Korkmuyormuş

Bir anne, kızına büyümesine rağmen eve yalnız girmeye korktuğunu söylemiş. Bunun üzerine kız “Yok, anne ben şimdi hiç korkmuyorum ya. Hadi işte girelim, korkmadığımı sen de görürsün” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda merak oluşturmuştur. Hâlâ korktuğu için annesiyle birlikte girmeye çalışan kızın bu cevabı onun korkusunu yine ele vermiştir. Bu korkak kızın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

921. Arka Tarafa Gitmesi Gerekmiş

Pazardan eve dönerken fırtınaya tutulan ana oğul çok zorlanmış. Anne “Yol azabı kabir azabı, bir adım öne, iki adım geriye atılıyor” demiş. Bunun üzerine oğlu tam aksi yönde yürümeleri durumunda eve daha çabuk varabileceklerini söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Eve giderken rüzgâr ön taraftan vurduğu için yavaş gittiklerini anlayamayan oğlanın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

925. Köşeye Basıyorum

Bardak kıran bir çocuk annesine “Anne ben köşeye basmaya gidiyorum, sen ise kırıklarını topla”, demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Bu oğlanın suçunu bilip hemen köşeye cezasını çekmeye gitmesi de hayranlık uyandırmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

926. Bebek Bakan Oğlan

Kaynanası ile orak biçen bir gelini kaynanası çok çalıştırıyormuş, sadece bebeği emzirdiği zaman dinlenebiliyormuş. Gelin bir plan kurmuş. Küçük bebeğinin yanında duran oğluna birazcık bekledikten sonra bebeği çimdirmesini söylemiş. Bu çocuk bir süre sonra annesinin yanına koşarak yanında babaannesi varken “Anne çimdirdim” demiş. Bu hareket dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Oğlu yüzünden kaynanasına yakalanan gelinin yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

928. Anneme Kendim Söyleyeceğim

Fıkırada babası kızına iki haftaya kadar bir kardeşi olacağını söylemiş. Bunun üzerine kız bu haberi annesine kendisinin vermesini istediğini söylemiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda sempati ve çocuk dünyasının masumiyetine hayranlık oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

932. Kedi Olsam

Bir kadın övünmek için kedisinin sürekli yağ ile et yediğini, başka bir şey yemediğini söylemiş. Bunları duyan komşunun çocuğunun “Ben sizin kediniz olsam!” demesi, dinleyicide/okuyucuda çocuğa karşı acıma duygusu ve kadına karşı da kızgınlık oluşturmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

933. Anneme de Bir Tane Ver

Annesi ile bir tanıdıklarına giden çocuğa ev sahipleri şeker vermiş. Annesi çocuğa teşekkür ettirmek niyeti ile “Kızım, ablaya ne söylemek gerek?” deyince çocuk “Anneme

de bir tane ver ya” demiş. Bu cevap dinleyicide/okuyucuda çocuğa karşı sempati uyandırırken mahcup olmasından dolayı bu kadının yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

934. Söyledim

Bir oğlan kimseye söylemeden tiyatroya gidip dönünce “Bugün tiyatroya gittiğimi hiçbirinize söylemiyorum!” diye bağırması. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şaşkınlık oluşturmuştur. Kendi sırrını ele veren çocuğa karşı sempati de uyanmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

935. Yerinde Soru

Bir çocuk annesine, çakalın it mi yoksa kurt mu olduğunu sorunca annesi bunu neden sorduğunu merak etmiş. Bunun üzerine çocuk babasının “Bu çakal müfettiş yine dalayıp gitti, iki kazı, bir çift ördeği canlı canlı aldı” dediğini söylemiş. Bu tepki dinleyicide/okuyucuda şok oluşturmuştur. Müfettişe karşı da kızgınlık oluşmuş, hayvanlarını aldığı adamın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda rahatlama hissine de sebep olmuştur. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

936. En Güzel Anne

Pazarda annesinin yanından ayrılan çocuk kaybolunca ağlamaya başlamış. Bunu görenler annesini bulmak için onun hangi renk giyindiğini sormuşlar. Çocuğun “En güzel giyinen, en güzel anne benim annemdir”, diye cevap vermesi dinleyicide/okuyucuda sevgi oluşturmuştur. Dinleyicide/okuyucuda, annesini kaybedip onun ne renk giyindiğini de hatırlayamayan çocuğa karşı acıma duygusu hissi de uyanmıştır. Böylece duygu karmaşası kuramı bağlamında gülme durumu oluşmuştur.

4. KAZAN TATAR FIKRA METİNLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

KAZAN TATAR TÜRKÇESİ

TÜRKİYE TÜRKÇESİ

4.1. Hâkim Sınıflar. Hüküm İdare İşleri ile İlgili Kazan Tatar Fıkralar

4. 1. Hâkim Sınıflar. Hüküm — İdarä İşläri	4. 1. Hâkim Sınıflar. Hüküm İdare İşleri
<p>1. Däwlät Sukır Bulmasa...</p>	<p>1. Devlet Kör Olmasa...</p>
<p>Aksak Timir, İdil buylarına hücum itip, Bulgar şährin alganda, bik küp altın—kümüş hâzinälär häm äsirlärkulga tüşirgän. Annan ul: «Bu kulga tüşkän kişilär arasında hikmät iyäsî kişilär barmı?» — dip süragan. Aña bu şähärdä bik hikmät iyäsî sukır bîr şagıyr bar ikänin süylägännär. Aksak Timir anı üz karşısına kitirtkän. Sukır şagıyr, dumbrasın çalıp, aña Bulgarnıñ danlı batırları, baylıkları turındagı hällärni hikâyä kılıp cırlagan. Aksak Timir gacäplänip tıñlap türgannan süñ, anıñ isimnî süragan.</p> <p>— Minim isimim Däwlät,—digän.</p> <p>Aksak Timir tapkır tilli kişi bulgan, külgän dä:</p> <p>— Şulay itip, Däwlät sukır buldımını?— digän ikän, sukır şagıyr aña şunda uk cavap kaytarıp:</p>	<p>Aksak Timur, İdil boylarına hücum edip Bulgar şehrini aldığında, çok fazla altın, gümüş hazine ve esir ele geçirmiş. Sonra: “Bu ele geçirilen esirler arasında hikmet sahibi kişiler var mı?” diye sormuş. Ona, bu şehirde hikmet sahibi kör bir şair olduğunu söylemişler. Aksak Timur onu huzuruna getirtmiş. Kör şair, dombrasını çalıp, ona Bulgar şehrinin şanlı kahramanlıkları, zenginlikleri hakkındaki olayları hikâyeleştirip söylemiş. Aksak Timur merakla dinledikten sonra, onun ismini sormuş.</p> <p>— Benim ismim Devlet, demiş.</p> <p>Aksak Timur sivri dilli biriymiş, gülmüş:</p> <p>— Böyle, Devlet kör olur mu, demiş, kör şair ona anında cevap vermiş:</p> <p>— Eğer devlet⁶ kör olmasa, Aksak eline düşmezdi, demiş.</p>

⁶ Devlet, bu son kullanımında padişahlık manasında kullanılmıştır.

<p>— Ägär däwlät sukır bulmasa, aksak kulına kïrmäs idï, —digän.</p>	
<p>2. Kïm Tintäk</p>	<p>2. Kim Ahmak?</p>
<p>Bïrkünnï han bïlän Cirän çïçän atlar mïnïp dalaga yïrïrgä çïkkannar. Vakit küz. Cil bïlän tägäri ülänï (päri arabası) tägäräp kitïp bara ikän. Han Cirännïñ süzgä tapkırılığın sınar üçïn: «Bar şul tägärinï kuwıp cit tä sūraşıp bïlïp kil: kaya bara, kaya tuktarga uyly?» —dïp büyïrgan.</p> <p>Cirän atı bïlän çaptırıp kuwıp barıp citkän dä, iyïlip kamçı sabı bïlän basıp, tägärinï tuktatkan. Tiz gïnä sïragan kibïk itkän dä, hanga çaptırıp kilïp:</p> <p>— Sorıy kilgän sin tintäkmï, sïrata cibärgän han tintäkmï, küçärïmnï cil bïlä, kunarımın say bïlä, didï,— dïp cavap birgän.</p>	<p>Bir gün han ile Ciren çeçen⁷ atlara binip bozkıra dolaşmaya çïkmışlar. Vakit güzümüş. Rüzgâr ile peri arabası⁸ yuvarlanıp uçuyormuş. Han Ciren’in sözdeki maharetini sınamak için: “Git şu peri arabasını kovalayıp tut ve sorup öğren; nereye gidiyor, nerede durmayı düşünüyormuş?” diye buyurmuş.</p> <p>Ciren atını koşturup kovalayıp yetişmiş, eğilip kamçı sapı ile bastırıp peri arabasını durdurmuş. Çabucak sorar gibi yapmış da, atını koşturup hanın yanına gelmiş:</p> <p>— Sormaya gelen sen mi ahmaksın, sormak için gönderen han mı ahmak? Nereye göçeceğimi yel bilir, nerede konaklayacağımı çukur bilir dedi, diye, cevap vermiş.</p>
<p>3. Kaysı Ätiyïgïznï Kitïrim</p>	<p>3. Hangi Babanızı Getireyim?</p>
<p>Han zamanında bïr Kuray tarhan bulgan. Üzïn bik bay kürsätïrgä yarata ikän. Bïrkünnï ul üzïniñ hïzmätçïsinä äytkän:</p> <p>— Münnan şüj min sija şunu kisätïp kuyam, kunaklar aldına min sija narsä</p>	<p>Hanlık zamanında bir Kuray⁹, bey¹⁰ olmuş. Kendini çok zenginmiş gibi göstermeyi severmiş. Bir gün hizmetçisine demiş ki:</p> <p>— Bundan sonra ben sana şunu emrediyorum; misafirlerin önünde ben senden ne getirmeni istersem, sen bana “Hangisini?”</p>

⁷ Ciren çeçen: Söz ustası, akın.

⁸ Peri arabası: Yuvarlanıp rüzgârla bir yerden bir yere giden ot. 2. Kılğan: bozkırda bulunan bir çeşit ot, sorguç otu.

⁹ Kuray: Kaval, flüt çalan kişi.

¹⁰ Fıkranın orijinalinde bey anlamına “Tarhan” kelimesiyle ulaşılmaktadır. Tarhan ise, vergi vermeyen bey, padişah tarafından ayrıcalık verilen kişi anlamına gelmektedir.

<p>gĭnā kitĭrĭrgākuşmĭym, sin minnān «kaysın kitĭrim» dip sūra, şulay sūragaç, nārsālārnĭñ, tŭrlĭsĭ bar ikānĭ bĭlĭnā, — digān.</p> <p>Hĭzmātçĭ:</p> <p>— Lābbāy, tarĥanĭm, mŭnnan sŭñ ni gĭnā kitĭrĭrgākuşsagĭz da şulay sŭrarĭmĭn,— digān.</p> <p>Bĭrkŭnnĭ tarĥan kunaklar cĭygan ikān. Māclĭs cĭyĭlĭp bĭtkāç, tarĥan tĭğĭ ĥĭzmātçĭsĭnā:</p> <p>— Bar, ātinĭ mŭnda kunaklar yanĭna çakĭrĭp kitĭr,— digān ikān, ĥĭzmātçĭsĭ āña karap tŭrgan da:</p> <p>— Kaysĭ ātiyĭğĭznĭ kitĭrim? — dip sŭragan, di.</p>	<p>diye sor, öyle sorunca her şeyin çok çeşidinin olduğu anlaşılır, demiş.</p> <p>Hizmetçi:</p> <p>— Baş üstüne beyim, bundan sonra ne getirmemi isterseniz öyle sorarım, demiş.</p> <p>Bir gün bey, misafirleri çağırĭmĭş. Bey, meclis toplanınca hizmetçisine:</p> <p>— Git, babamı çağırıp misafirlerin yanına getir, dediğinde hizmetçisi ona bakmĭş ve:</p> <p>— Hangi babanızı getireyim, diye sormuş.</p>
<p>4. Bŭlŭçĭgā Ŭçkaz, Ul da Balsa Az</p>	<p>4. Paylaştıranā Ŭç Kaz, O Bile Az</p>
<p>Bŭrĭn zamanda kan ulĭ, bi ulĭ hām yarlı ulĭ sunarga çĭgalar. Kŭn buyĭ yŭrĭp, bŭlar atalar bĭr kaşkalak, bĭr bibĭk hām ŭçkaz. Tabĭşnĭ bŭlārgā kuşalar kan ulĭna. Yuk, buldıra almĭy. Kuşalar bi ulĭna. Mŭnĭñ da başĭ citmi. «Davay sin bŭl»,— dilār bŭlar yarlı ulĭna.</p> <p>— Bŭlām, yarıy,— di yarlı ulĭ.— Mĭnā bŭlay bŭlsāk bik gadĭl bulır: kan ulĭna — kaşkalak, bi ulĭna—bibĭk, bŭlŭçĭgā ŭç kaz — ul da balsa az,— di dā, ŭç kaznĭ ŭzĭnā ala da kuya. Tĭğĭlār bĭr</p>	<p>Eski zamanda bir han oğlu, bir bey oğlu ve bir yoksulun oğlu ava çĭkmĭşlar. Bunlar gün boyunca yürüyüp bir su tavuğu, kız kuşu¹¹ ve üç kaz vurmĭşlar. Avı bölme işini han oğluna vermişler. Ama o paylaştıramamĭş. Bey oğlundan istemişler. Bunun da akli ermemiş. “Haydi, sen pay et”, demişler bunlar yoksulun oğluna.</p> <p>— Paylaştırayım, olur, demiş yoksulun oğlu. İşte böyle bölsek çok adil olur; han oğluna su tavuğu, bey oğluna kız kuşu, paylaştıranā da üç kaz böyle olsa da az, demiş</p>

¹¹ Kız kuşu: Başında yönü boynuz gibi kabarık duran, güvercin büyüklüğünde uzun bacaklı saz kuşu.

süz dâ äytä almıyça kalalar avızların açıp.	ve üç kazı da kendine almış. Diğeri hiçbir şey söyleyemeyip ağızlarını açıp kalmışlar.
5. Nigä Pılaw Aşamıylar İkän	5. Neden Pilav Yemiyorlarmış?
Bühara ämirinä: Bıyıl İdil buyında igın uınmagan, halık bik açığa, açtan ülüçilär dâ küp ikän,— dip äytkännär. Ämir de müña bik gacäplängän: —Nigä pılaw aşamıylar ikän? — digän.	Buhara emirine: — Bu yıl İdil boyunda ekin yetişmemiş, halk çok aç, açlıktan ölenler de çok diye söylemişler. Emir de buna çok şaşırıp: — Neden pilav yemiyorlarmış, demiş.
6. İşäk Niçik Yüri	6. Eşek Nasıl Gidiyor?
Yaşşı atka atlangan bir mürza, işäkkä mınıp baruçı kartnı uçratkan da: — İşäk niçik yüri, babay? —dip süragan. Kart uylap-nitip türmiyça: — At üstündä, — dip cavap birgän.	Güzel bir ata binen mirza, eşeğe binip giden bir ihtiyara rastlayınca: — Eşek nasıl gidiyor dede, diye sormuş. İhtiyar hiç düşünmeden: — At üstünde, diye cevap vermiş.
7. Min dâ Bittim, Patşa da Bitti	7. Ben de Bittim, Padişah da Bitti
Minä birvakıt avılda halıktan imana salımı ciyâ başlagannar. Tülü almagannarını, äybır-karasın yazalar da karavıl üyünä alıp kitälär ikän. Mükıt agaynın da mindärin ala başlagannar. Barıp yabışkan ikän, mindär yırtılıp, yün tuzgan. Alay da mindärni alıp kitkännär. Mükıt agay da uramnıñ ikınçı yagınnan	Bir vakitler köyde, halktan kendilerine verilen imana ¹² arazinin vergilerini toplamaya başlamışlar. Ödeyemeyenlerin ıvır zıvır her şeyini listeleyip koruma evine götürüyorlarmış. Mokıt ağanın da minderini de almaya karar vermişler. Gidip tutmuş, minder yırtılmış, yün dağılmış. Öylece minderini alıp gitmişler. Mokıt ağa da sokağın

¹² İmana: Devletin sadece erkek çocuklara verdiği araziye verilen isim. Bazı yeni doğan erkek çocuklar topraksız kalabilir. Yeni doğan erkeklere köy aksakalları toprak tahsis eder.

<p>mındärni üzata bara, üzi bütin çabıp:</p> <p>— Min dä bittim, patşa da bitti! — di ikän.</p> <p>— Nişläp patşa bitsin?—digäç:</p> <p>— Änä iç: minim yırtık mındärgä kalgan! — dip cavap birgän, imiş.</p>	<p>diğer tarafından minderini uğurlarken yanlarını dövüp:</p> <p>— Ben de bittim padişah da bitti, demiş.</p> <p>— Neden padişah bitsin, deyince:</p> <p>— Baksana: Benim yırtık mindere kalmış, diye cevap vermiş, imiş.</p>
<p>8. Kaysıbiz Patşa</p>	<p>8. Hangimiz Padişah?</p>
<p>Bir patşa şähärgä bara. Yulda bir krıstıyannı uçrata. Şähärgä yul kürsätü için, ul krıstıyannı üz yanına utırta. Yulda krıstıyan äytä: «Patşanı küräsı idı, anı niçik tanıp bulır ikän?» — di. Patşa äytä: «Patşanı kürgäç, bütin kişilər baş kiyimnärin salıp tiz çügälär. Şunnan tanırğa bula»,— di.</p> <p>Bular şähärgä kırü bilän, barlık halık baş salıp tiz çügä.</p> <p>Krıstıyan äytä:</p> <p>— Munda baş kiyimın salmagan biz ginäkaldık. Dimäk, ikıbizniñ birıbiz patşa bulıp çıga indı,— di.</p>	<p>Bir padişah şehre gitmiş. Yolda bir köylüye rastlamış. Şehrin yolunu göstermesi için o köylüyü yanına oturtmuş. Köylü, yolda sormuş: “Padişahı gören onu nasıl tanır?” Padişah: “Padişahı görünce herkes başındakini çıkarıp diz çöker. Oradan tanımak mümkün olur”, demiş.</p> <p>Bunların şehre girmesiyle herkes başındakini çıkarıp diz çökmüş.</p> <p>Köylü:</p> <p>— Burada şapkasını çıkarmayan sadece biz kaldık. Demek ikimizden birimiz padişah olmalı şimdi, demiş.</p>
<p>9. Patşa Bilän Küräzäçi</p>	<p>9. Padişah ile Falcı</p>
<p>Bir patşa küräzäçidän:</p> <p>Min kayçan ülärmın ikän? — dip süragan.</p> <p>— Bäyräm künnı,— digän bu.</p> <p>— Kaydan bildiñ?</p>	<p>Bir padişah, falcıya:</p> <p>— Ben ne zaman öleceğim, diye sormuş.</p> <p>— Bayram günü, demiş bu.</p> <p>— Nereden bildin?</p> <p>— Bilsem de bilmesem de sizin öldüğünüz</p>

<p>— Bilsän-bilmäsän dä siz ülgän küñ in zur bäyrämñärñiñ dä zurısı bulaçak, — dip cevap birgän küräzäçi.</p>	<p>gün en büyük bayramlardan daha büyük olacak, diye cevap vermiş falcı.</p>
<p>10. Hikmät Äytä Bilüwdä</p>	<p>10. Hikmet Söyleyebilmekte</p>
<p>Bir patşa tüşindä bütin tişlärüküylip bitkänni kürä. Bir tüş yurawçı münä äytä:</p> <p>— Sinij barça balaların, barçakardışlärin üziñnän ilik ülip bitärlär, di.</p> <p>Patşanın bik açuwı kilip, bu yurawçı türmägä yapkan. İkinci küñni patşa kürşi şahärdän bütän tüş yurawçıni çakirtkan. Anısı äytän:</p> <p>— Sin barça balalarıñnan häm barça tugannarıñnan üzınrak gümirli bulırsıñ,— digän.</p> <p>Patşa bu yurawçıni süzinä bik şatlangan. Aña bik küp buläkler häm akça birip üz yanına aldırğan.</p>	<p>Bir padişah rüyasında bütün dişlerinin döküldüğünü görmüş. Bir rüya tabircisine bunu anlatmış.</p> <p>— Senin tüm çocukların, tüm kardeşlerin senden önce ölecekler, demiş.</p> <p>Padişah çok hiddetlenip bu tabirciyi hapishaneye kapatmış. Ertesi gün padişah, komşu şehirden bütün rüya tabircilerini çağirtmış.</p> <p>Birisi:</p> <p>— Sen tüm çocuklarından ve tüm kardeşlerinden uzun ömürlü olacaksın, demiş.</p> <p>Padişah, bu tabircinin sözüne çok sevinmiş. Ona pek çok hediye ve para verip kendi yanına aldirmiş.</p>
<p>11. Patşalık Kimgä Tigän</p>	<p>11. Padişahlık Kime Kalmış?</p>
<p>Bir patşanın birniçä ulı bula. Patşakartaygaç malayların cıya da:</p> <p>— Kaysıgız in nık irinsä, patşalıgımnı şunarkaldıram,—di.</p> <p>Ulları türlüsi türlüçä iringännärin süylägännär. Aradan birsi:</p>	<p>Bir padişahın birçok oğlu varmış. Padişah yaşlanınca oğullarını toplamış:</p> <p>— Hanginiz en çok üşenirse, padişahlığımnı ona bırakacağım, demiş.</p> <p>Oğullarının hepsi farklı üşengeçliklerini söylemişler. Arada birisi:</p>

<p>— Min yüklarga yatkaç, küzimni yümarga irinäm,— digän. Patşa şul ulına patşalıgıncaldırgan, imiş.</p>	<p>— Ben uyurken, gözümü yummaya üşeniyorum, demiş. Padişah, o oğluna padişahlığını bırakmış.</p>
<p>12. «Tanışuw»</p>	<p>12. “Tanışmak”</p>
<p>Birkün patşa üzinñ yakınnarı bilän säyirgä çıkkan idı. Bir cirdä kişilärinnän ayırılıp yalgız kaldı. Şunda bir kart uçradı. Patşa kartka äytti:</p> <p>— Babay, sin kaydagı? — didi.</p> <p>Kart:</p> <p>— Min şul şahärdän,— didi.</p> <p>Patşa äytti:</p> <p>— Bu şahärniñ hâkimnâri niçik?</p> <p>Kart äytti:</p> <p>— Hâkimnâribiz bik kirâkmâgân usal, zalim kişilär,— didi. Patşa äytti:</p> <p>— Patşa hakkında ni äytäsñ? — didi.</p> <p>Kart äytti:</p> <p>— Şahäribizdä münñ kibik kabañät zalim patşa bulganı yuk idı, zülümü bilän küydirdi şahärni,— didi.</p> <p>Patşa äytti:</p> <p>— Mini tanıymsñ, min kim? — didi.</p> <p>Kart äytti:</p> <p>— Yuk, tanımyım, sin kim? — didi.</p> <p>Patşa äytti:</p> <p>— Bu şahärniñ patşası bulırmın,— didi.</p> <p>Kart äytti:</p> <p>— Min kim, sin mini tanıymsñ?</p> <p>Patşa äytti:</p> <p>— Yuk, tanımyım.</p>	<p>Bir gün padişah kendi yakınları ile gezintiye çıkmış. Bir yerde adamlarından ayrılıp yalnız kalmış. Orada bir ihtiyara rastlamış. Padişah ihtiyara:</p> <p>— Dede, sen neredensin, demiş.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Ben şu şehirdenim, demiş.</p> <p>Padişah:</p> <p>— Bu şehrin idarecileri nasıl?</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— İdarecilerimiz çok gerekli olmayan kötü, zalim adamlar, demiş. Padişah:</p> <p>— Padişah hakkında ne dersin, demiş.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Şehrimizde onun gibi kötü, zalim bir padişah olmamıştı, zulmü ile yaktı şehri, demiş.</p> <p>Padişah:</p> <p>— Beni tanıyor musun, ben kimim, demiş.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Hayır, tanımyorum, sen kimsin, demiş.</p> <p>Padişah:</p> <p>— Bu şehrin padişahıyım, demiş.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Ben kimim, sen beni tanıyor musun?</p> <p>Padişah:</p> <p>— Hayır tanımyorum.</p>

<p>Kart äytti: — Min fälän ulı fälän mäcnün, kün sayın ikı märtäbä şulay— yulärlänip sataşıp yürimın,— didi.</p> <p>Patşa küldi dä kitti.</p>	<p>İhtiyar: — Ben filan oğlu filan deli, her gün iki defa böyle ahmaklaşıp, sağa sola sataşıp gezerim, demiş.</p> <p>Padişah gülüp gitmiş.</p>
<p>13. Bir Yamannıñ Bir Yağsısı</p>	<p>13. Bir Kötünün Bir İyisi</p>
<p>Patşalardan biräw sugışka hüzirlängäç, gaskärlärlännän birsı kilip: «Äy padişahım, düşmannarıbızınñ gaskäri şulkadär küp ki, härbirsı birär ginä uk atsa da, bütün kük yüzin kaplarlar»,— digäç, patşa münja cavabında:</p> <p>— Bigräk tä yağsı, külägädä sugışırız, — digän.</p>	<p>Padişahlardan biri savaşa hazırlanırken askerlerinden birisi gelip: “Ey padişahım, düşmanlarımızın askeri o kadar çok ki her biri sadece birer ok da atsa, tüm gökyüzünü kaplarlar”, deyince padişah buna cevaben:</p> <p>— Çok güzel, gölgede savaşırız, demiş.</p>
<p>14. Mınakayda Ul Gacäp!</p>	<p>14. İşte O İlginç!</p>
<p>İrtä bilän patşaga bir väzir kirip: — Şähäribizgä fuksçı kilgän, bütün pıçaknı yuta ikän,— digän.</p> <p>Patşa: — Ul gacäp tügıl, minim bir väzirim bütün flütımın da «yüttü» äli,— digän.</p>	<p>Sabah padişahın yanına bir vezir girip: — Şehrimize sihirbaz gelmiş, bütün bıçakları yutuyormuş, demiş.</p> <p>Padişah: — O şaşırtıcı bir şey değil ki, benim bir vezirim bütün filomu “yuttu” ya, demiş.</p>
<p>15. Häykäl Nindi Kiğäş Birä</p>	<p>15. Heykel Nasıl Akıl Veriyor?</p>
<p>Pitrügradta Pitr Birinçigä salınan häykäl bar ikän. Ul birkulı bilän sinat mähkämäsın birkulı bilän Nıva suvın kürsätip tura ikän. Anıñ yanına bir kişi kilä dä karap tura, di. Annan: «Närsä</p>	<p>Petrograd'ta birinci Petroya gönderilen bir heykel varmış. Heykel bir eli ile senato mahkemesini, bir eli ile Neva ırmağını gösteriyormuş. Birisi, heykelin yanına gelmiş, bakıp duruyormuş. Ona: “Ne bakıyorsun?”</p>

<p>karıyın?» — dip sürıylar.</p> <p>Ul kişı:</p> <p>— Bu häykälñi bik zihñli kişı işlägän ikän. Münıñ kulları, sınatka işiñni birgänçi, mınä şul suga tünçik, dip kürsätip tıra bulırğa kiräk,— dip äytti, di.</p>	<p>diye sormuşlar.</p> <p>O adam:</p> <p>— Bu heykeli çok zeki bir adam yapmış. Bunun elleri, senatoya işini verene kadar, işte şu ırmağa atlayıp öl, diye gösteriyor olmalı, demiş.</p>
<p>16. Vak Akçası Bulmağaç</p>	<p>16. Bozuk Para Olmayınca</p>
<p>İlik avıldan kilgän bir agay Pıtırburda matrüstan:</p> <p>— Vükzal kaydarak? —dip süragan.</p> <p>Matrüs, pülitsiyskiynı kürsätip:</p> <p>— Sūra änä tıgı bükännän,— digän.</p> <p>Agay, anı-münü şäyläp ülgırmiçä, pülitsiyskiy yanına bara da:</p> <p>— Bükän, vükzal kayda? —di.</p> <p>— Ähä, äli sin şulay püsttagı kişini mäşhärä itäsiniñmi? Tülä ştraf! —di tıgı.</p> <p>— Kümı?</p> <p>— Üç sum.</p> <p>— Bir süz üçinmi?</p> <p>— Tak tünñü!</p> <p>— Agay käsäsinñän unlık çığara da tıgıñä suza.</p> <p>— kaytarıp birırgä vagım yuk.</p> <p>— Bulmasa yarar, çänçilip kit. Bükän, bükän, ä bir sumına — it,— di dä agay, kitip tä bara.</p>	<p>Eskiden, köyden gelen bir amca Petersburg'da denizciye:</p> <p>— Tren garı nerededir, diye sormuş.</p> <p>Denizci, polisi gösterip:</p> <p>— Sor şu kalasa, demiş.</p> <p>Amca, ötesini berisini düşünmeden, polisin yanına gitmiş ve:</p> <p>— Kalas, gar nerede, diye sormuş.</p> <p>— Aha., şimdi sen böyle, görevdeki adamı maskara mı ediyorsun? Öde cezayı, demiş, polis.</p> <p>— Çok mu?</p> <p>— Üç sum¹³.</p> <p>— Tek söz için mi?</p> <p>— Kesinlikle evet!</p> <p>Amca kesesinden onluk¹⁴ çıkarıp ona uzatmış.</p>

¹³ Sum: Tatar edebî dilinde ruble terim olarak kullanılmamaktadır. Onun karşılığı olarak sum kullanılmaktadır. Paranın üzerinde ruble yazmasına rağmen Tatar edebî dilinde sum olarak adlandırılmaktadır.

¹⁴ Onluk: Tatar Türklerinde, halk arasında parayı işaret eden, onluk, beşlik gibi kullanımlarda mevcuttur.

	<p>— Üstünü vermek için bozuğum yok.</p> <p>— Olmasa da olur, defol git. Kalas, kalas, ha, bir sumna ise köpek demiş ve amca gitmiş.</p>
17. Çir Kitär Gadät Kitmäs	17. Hastalık Gider Âdet Gitmez
<p>Zımskiy naçalnik yulda barganda, arbalı bir krıstyan uçrıy. Mujik yuldan çitkä çıkmagaç, kuçır açulanıp kıçkırır. Mujik:</p> <p>— Äy, tugan, bürılır idim dä, mümkün tügıl. Atımnı küptän tügıl zımskiy naçalniktan satıp alğan idim. Ul bürılırğa bir dä üyränmägän şul,— di.</p>	<p>İlçe idarecisi yolda giderken arabalı bir köylüye rastlamış. Köylü yoldan kenara çekilmeyince, idareci sinirlenip bağırır. Köylü:</p> <p>— Ey kardeşim, çekilirdim ama imkânsız. Atımı halktan değil ilçe idarecisinden satın aldım. O çekilmeyi hiç öğrenmemiş, demiş.</p>
18. Kısä Ni Äytä	18. Kese Ne Söyler?
<p>Bırvakit iki kişi kazıyga sudlaşırğa kilgännär. Gayıplısı birkimgä dä sizdirmiçä gınä, kısäsın kürsätä ikän. Kazıy müñarda akça bar dip uylagan häm anı gayıplı tügıl dip iglan itkän.</p> <p>Sünınnan kazıy bu kişigä äytän:</p> <p>— Yä, bir akçanı!</p> <p>— Nindi akçanı?</p> <p>— Sün, üzñ kısäñni kürsättñ bit!</p> <p>— Ä-ä! Minim kısämdä taş bar idı. Äğär sin ikñçi türlü hückim itkän bulsañ, min şul taş bilän sinñ başıñnı yarmıçı idim.</p>	<p>Bir gün iki adam kadıya dava için gelmişler. Kabahatli olanı, hiç kimseye sezdirmeden kadıya kesesini göstermiş. Kadı, kesede para var diye düşünmüş ve onu suçsuz ilan etmiş.</p> <p>Sonradan kadı bu adama:</p> <p>— Ya, ver akçeni!</p> <p>— Hangi akçeyi?</p> <p>— Sen keseni gösterdin ya!</p> <p>— Eee! Benim kesemde taş vardı. Eğer sen başka türlü hüküm verseydin taş ile başını yaracaktım.</p>

19. KİM SARIKKA ÄYLÄNGÄN	19. Kim Keçiye Dönüşmüş?
<p>Bir baynıñ kütüçisi, küp yıllar buyı sarık kütüp, baydan bir fayda da kürmägäç, başına bir uy kilip, sudya yanına kitkän.</p> <p>— Min baynıñ yartı kütüwın satam, akçasın birgä bülärbız, sin sudya minı yaklap kalırsıñ,— digän.</p> <p>Sudya müña riza bulgan:</p> <p>— Sudya sinnän ni gınä sürasalar da, sin «mäññ...» dip kınä äyt,— digän.</p> <p>Äligi kütüçi şulay itkän dä. Kütüçini birniçik tä süylätä almagaç, sudya baydan süragan:</p> <p>— Ul sindä niçä yıldan birli kütüçi bulıp hızmät itä? — digän.</p> <p>Bay:</p> <p>— Yığirmı yıldan birli,—dip cavap birgän.</p> <p>— Bik küp gümır şul,—digän sudya.— Bu vakıt içində ul üzi sarikka äylänip bıtkan, sin ayardan birni dä ala almıysıñ.</p> <p>Sud yabılgaç, sudya kütüçini çakırıp:</p> <p>— Yä, min sinı yaklap kaldım, akçanı bülük,— digän.</p> <p>— Üziñ hüzir gınä minı sarikka äylängän didiñ iç. Hayvannan narsä almıççı bulasıñ?—digän kütüçi.</p>	<p>Bir zenginın çobanı, uzun yıllar keçi güdüp zenginden bir fayda da görmeyince aklına bir fikir gelmiş, hâkimin yanına gitmiş.</p> <p>— Ben zenginın sürüsünün yarısını satayım, parasını bölüşürüz, sen mahkemede beni aklarsın, demiş.</p> <p>Hâkim buna razı olmuş:</p> <p>— Mahkemede sana ne sorarlarsa da “Meee....” de, demiş.</p> <p>Çoban öyle yapmış. Çobanı hiç konuşturamamışlar, hâkim zengine sormuş:</p> <p>— O sende kaç yıldan beri çobanlık yapıyor?</p> <p>Zengin:</p> <p>— Yirmi yıldan beri, diye cevap vermiş.</p> <p>— Çok uzun bir süre bu, demiş hâkim. Bu süre içinde o, kendisi de keçiye dönüşmüş, sen ondan hiçbir şey alamazsın.</p> <p>Dava kapanmış, hâkim çobanı çağırıp;</p> <p>— İşte, ben seni akladım, akçeyi bölüşelim, demiş.</p> <p>— Şimdi kendin benim keçiye dönüştüğümü söyledin ya. Hayvandan ne alacaksın, demiş çoban.</p>

<p>20. Kitapnıñ Küçü Yuk</p>	<p>20. Kitabın Gücü Yok</p>
<p>Bir mulla kazıylık itkän çağında, büräw kilip annan süragan:</p> <p>— Täksıyr bür sıyrır ikınçı sıyrırnı süzip ütirdi. Nişlärgä kiräk?</p> <p>— Süzgän sıyrırnıñ iyäsinnän ülgän sıyrırnıñ hakin tülätirgä kiräk,—dip cavap birgän kazıy.</p> <p>— Ägär süzgän sıyrır kazıynıki bulsa?</p> <p>Kazıy tamagin kırıp kuygan da:</p> <p>— Bu sürawga kitap cavap birmi,—digän.</p>	<p>Bir mollaya, kadılık yaptığı zaman, birisi gelip:</p> <p>— Efendim, bir inek ikinci bir ineğı süsüp öldürdü. Ne yapmak gerek, diye sormuş.</p> <p>— Süsen sığırın sahibine ölen sığırın parasını ödetmek gerek, diye cevap vermiş kadı.</p> <p>— Eğer süsen inek kadının ineğı ise? Kadı yemeğini bırakıp:</p> <p>— Bu soruya kitap cevap vermiyor, demiş.</p>
<p>21. Yäşil Tışlı Kitap Ni Äytä</p>	<p>21. Yeşil Kaplı Kitap Ne Söylüyor?</p>
<p>Bir avılda ruslar bilän tatarlar birgä yaşägännär. Avılda mulla da bulgan. Müniñ avıl çitindä sugılmagan kibännäri bar ikän. Yänäşädä İvan atlı bür urısınñ kibänü türgen.</p> <p>Birkünnü İvan kürä: mullanıñ sıyrır münıñ kibänin aşap yata. İvan sıyrırnı kuwıp cibärgän dä, turı mullaga kitkän. Yulda barganda uylagan bu:</p> <p>— Tukta, dürisin äytsäm, kültä hakin tülämäs, kirisin äytip karıym äli,—digän.</p> <p>Bargan da mullaga äytkän:</p> <p>— Minim sıyrır sinıñ kibäninñi taptagan, nişlibiz?</p> <p>Mulla kızıl tışlı kitabın alga karagan</p>	<p>Bir köyde Ruslar ile Tatarlar birlikte yaşıyorlarmış. Köyde molla da varmış. Onun köyün dısında taşınmamış ot yığını varmış. Yanında da İvan adındaki bir Rus'un ot yığını varmış.</p> <p>İvan, bir gün bakmış ki mollanın sığırını onun ot yığınına yiyor. İvan da sığırını kovalamış, doğru mollaya gitmiş. Yolda giderken düşünmüş bu:</p> <p>— Dur, doğrusunu söylesem, deste hakkını ödemez, tersini söyleyip bakayım, demiş.</p> <p>Gidip mollaya demiş ki:</p> <p>— Benim sığırın senin ot yığınına çiğnemiş, ne yapacağız?</p> <p>Molla, kırmızı kaplı kitabı önüne alıp</p>

<p>da:</p> <p>— Naşa kniga güvürüt: üdna snüpa dva snüpa platit,— digän. — Tülärsiñ,— digän.</p> <p>— Alaysa, äydä barıp kültälärni sanıyk,— digän İvan. Kitälär bular. Barıp citälär. Şunda İvan äytä:</p> <p>— Ah mulla abzıy, minim sıyrı tügıl ikän, sinıñ sıyrıñ minim kültälärni taptagan ikän, nişlibiz? — di.</p> <p>Mulla aptırıp kalmıy:</p> <p>— Bu uçırıkta kitap ni äytä ikän, äydä, kaytıp ukıyk äli,— di. Yanä mulla üyınä kaytalar. Mulla yeşil tışlı kitabın alıp ukıy da äytä:</p> <p>— Naşa kniga güvürüt: hadü kibän gürüdit! — di.</p>	<p>bakmış sonra:</p> <p>— Bizim kitabımız diyor ki: Bir deste iki desteyi öder, demiş. Ödersin, demiş.</p> <p>— Öyleyse, haydi gidip desteleri sayalım, demiş İvan. Gitmiş bunlar. Varınca İvan:</p> <p>— Ah molla ağabey, benim sığır değilmiş, senin sığırın benim desteleri ezmiş, ne yapacağız, demiş.</p> <p>Molla şaşırمامış:</p> <p>— Bu olayda kitap ne diyor, haydi dönüp okuyalım, demiş. Tekrar mollanın evine dönmüşler. Molla, yeşil kaplı kitabını alıp okuduktan sonra:</p> <p>— Kitabımız diyor ki: Harman yığınının etrafını çitle çevirmek gerek, demiş.</p>
<p>22. Aşırınaça Citkırılğan Hükim</p>	<p>22. Sonuna Kadar Ulaştırılan Hüküm</p>
<p>Bırvakit bırawnıñ ügızı kürşisinıñ miçkäsınä başın tıgıp, çıgara almagaç, bular sudyaga baralar. Sudya ügız başın kistirip miçkänı algannan süñ, miçkänı vattırıp ügız başın çıgartkan da:</p> <p>— Tagın bır-bırığızdän alaçağıgız kalmadı mı? — dip süragan.</p>	<p>Bir zaman birinin öküzü, komşusunun fiçısına başını sokmuş ama çıkaramamış, hâkime gitmişler. Hâkim, öküzün başını kestirip fiçiyı aldıktan sonra, fiçiyı kırdırıp öküzün başını çıkarttırmış ve:</p> <p>— Birbirinizden başka alacağınız kaldı mı, diye sormuş.</p>

23. «Barabañçılar»	23. Barabancılar ¹⁵
<p>Rivülyutsiyägä kadär bir alpavitniñ aşlık suktıru maşinasında barabañçı bulıp işläwçi üç tatar agayı içip-isirip pülitsiyägä iläkkännär. Slidüvatıl bularniñ kanda häm kim bulıp işläwlärin biräm-biräm sürıy ikän.</p> <p>— Kayda işlisin?</p> <p>— Miñnähmät bayda.</p> <p>— Kim bulıp?</p> <p>— Barabañçı bulıp,—di ikän birinçisi.</p> <p>Birkitmägä yazıp kuygaç, slidüvatıl, ikinçisinä müracägat itip, şul uk sūrawlarını birgän.</p> <p>— Kayda işlisin?</p> <p>— Miñnähmät bayda.</p> <p>— Kim bulıp?</p> <p>— Barabañçı bulıp,—dip cavap birgän ikinçisi dä.</p> <p>İndi agaylarınıñ üçinçisi dä şul uk bayda häm barabañçı bulıp işlävin äytkäç, slidüvatıl bik gacäplänip, urınınnan uk sikirip tūrgan häm cikiriniñ:</p> <p>— Şaytan algırı. Nindi ũrkistr ul! Sizniñ anda hämmäsi dä barabañçılar,—di ikän.</p>	<p>Ekim devrimine kadar bir derebeyinin harman dövme makinesinde barabancı olarak çalışan üç Tatar içip, sarhoş olup polise yakalanmışlar. Kâtip, onların nerede ve ne işte çalıştıklarını teker teker sormuş.</p> <p>— Nerede çalışıyorsun?</p> <p>— Minnehmet zenginin yanında.</p> <p>— Ne iş yapıyorsun?</p> <p>— Barabancıyım, demiş birincisi.</p> <p>Zabıt tuttuktan sonra, kâtip ikincisine müracaat edip şu soruları sormuş.</p> <p>— Nerede çalışıyorsun?</p> <p>— Minnehmet zenginin yanında.</p> <p>— Ne iş yapıyorsun?</p> <p>— Barabancıyım, demiş ikincisi de.</p> <p>Şimdi köylülerin üçüncüsü de o beyin yanında barabancı olarak çalıştığını söyleyince, kâtip çok şaşırarak yerinden fırlamış ve bağırarak:</p> <p>— Lanet olsun. Nasıl bir orkestra bu! Sizin orda herkes de barabancı, demiş.</p>

¹⁵ Barabañçı: Bu sözünün iki anlamı vardır; 1. Davulcu, 2. Harman makinesine deste atan kişi. Bu fıkra, zabıt kâtibinin kelimenin sadece birinci anlamını bilmesi üzerine kurulmuştur.

4.2. Zenginler ve Fakirler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4. 2. Baylar hām Yarlılar	4.2. Zenginler ve Fakirler
<p>24. Biräçäği kür'an kalınlığı</p>	<p>24. Vereceği Kur'an Kalınlığı</p>
<p>Birkünni piçän bazarında bir kibittä milliünir İbrahim baynıñ baylış turında gacäplänip süyläşälär, ikän.</p> <p>Bir hāci:</p> <p>— Çiragın bay ikän ul. Tıgı künni aņarda buldım, üstälindä bir dāftär yata, mınä bir dä yalgansız, äftiyäk kalınlığı bulır, tuptulı yazu. Bu nindi dāftär?— dim.— Kişidän alaçıklarımın yazgan dāftär,— di. Äytäm bit mınä, äftiyäk kalınlığı.</p> <p>Şunda bulgan Rähmi Tılmaç äytkän:</p> <p>— Bir dä isigiz kitmäsin: alaçağı äftiyäk kalınlığı bulsa, biräçäği kür'an kalınlığı anıñ,— digän.</p>	<p>Bir gün, ot pazarında bir dükkânda milyoner İbrahim Bay'ın¹⁶ zenginliğine şaşırarak konuşuyorlarmış.</p> <p>Bir hāci:</p> <p>— Çok zenginmiş ya. Bir gün onun yanındaydım, masasında bir defter duruyordu. İşte hiç yalansız eftiyek¹⁷ kalınlığında, tamamen doluydu. Bu defter ne, diye sordum. İnsanlardan alacaklarımın yazıldığı defter, dedi. Söylüyorum işte, eftiyek kalınlığında.</p> <p>O anda Rehmi Tılmaç:</p> <p>— Hiç şaşırmayın: alacağı eftiyek kalınlığında ise, vereceği Kur'an kalınlığındadır onun, demiş.</p>

¹⁶ Bay: Zengin kimse.

¹⁷ Eftiyek: Kur'an'nın yedide birini içine alan kitap.

25. Ayga Citmässij, Üläršij	25. Aya Yetmezsın, Ölürsün
<p>Kazan milliüniri üzın İbray bik nık avırıp yatkanda, Rähmi Tılmaç kırıp hălın sūraşkan. İbray hăliniñ ümitsiz ikänin bildirip: «Bilmim, bu aynı nişlärmän...» — digän ikän, Rähmi bik ähämiyätsiz närsä turında äytän kibik, siltäp: «Ayga citmässij, üläršij»,— dip çıgıp kitkän.</p> <p>İkinçi aynı Rähmi tagın häl bilirgä kilgän. İbray indı tırılğan, yürü ikän. Rähmigä hätiri kalganın bildirip: «Minä sin ayga da citmässij digän idij, min älhämülilla, birgänijä şükir, üz ayagımda äli»,— digän ikän, Rähmi karşı tüşip:</p> <p>— Sin bay bulgaç ta, ayga cittim dip yürisij ikän. Yuk, İbrahim abzıy, ayak üstündä bulsañ da, barıbir ayga citmässij, üläršij,— dip çıgıp kitkän.</p> <p>— Şunda gına İbray anıñ küktägi ayga citmässij digänin añlagan, imiş.</p>	<p>Kazan milyoneri Uzun İbray, çok şiddetli şekilde hastalandığında Rehmi Tılmaç, onun yanına gidip durumunu sormuş. İbray durumunun ümitsiz olduğunu bildirip: “Bilmiyorum bu ayı nasıl geçiririm...” demiş, Rehmi çok önemsiz bir şeyden bahsedermiş gibi, elini sallayarak: “Aya ulaşamazsın, ölürsün”, deyip çıkıp gitmiş.</p> <p>İkinci ay Rehmi yine durumunu öğrenmeye gelmiş. İbray artık iyileşmiş. Rehmi’ye kırıldığını söyleyerek: “İşte sen aya bile ulaşamazsın demiştin, ben elhamdülillah, (Allah’ın) verdiği şükür ayağa kalktım”, demiş. Rehmi karşı çıkıp:</p> <p>— Sen zengin olduğundan, aya ulaştım diyorsun. Yok, İbrahim ağabey, ayağa kalksan da, yine aya ulaşamazsın, ölürsün, deyip çıkıp gitmiş.</p> <p>— O zaman İbray onun gökteki aya gidemezsin ölürsün dediğini anlamış.</p>
26. İttän Tugan Balalarıñ Bar İkän	26. İtten Doğan Çocukların Varmış
<p>Tilgä tapkırlığı bilän mäşhür Rähmi Tılmaç bırvakit kazan milliüniri Üzin İbraynıñ it balaları tıydırğanın kürgän. Kürgän dä aña äytän:</p> <p>— Ädämnän tugan balalarıñ bulmasa da, İttän tugan balalarıñ bar ikän,— digän.</p>	<p>Hazır cevaplığı ile meşhur Rehmi Tılmaç bir gün Kazan milyoneri Uzun İbray’ın köpek yavrularını doyurduğunu görmüş. Görünce ona;</p> <p>— İnsandan doğan çocukların olmasa da, köpekten doğan çocukların varmış, demiş.</p>

<p>27. Kimgä Niçik</p>	<p>27. Kime Nasıl?</p>
<p>İbrahim bay birkünni Rähmi Tılmaçka äytkän:</p> <p>— Rähmätulla, sin härtürlü tıyb kitapları da ukıysıñ, äytçi, kaysı sägattä aşaw yaqşı? Prüfissürlar bu haktä niçik dip äytälär? — digän.</p> <p>Rähmi cavap birgän:</p> <p>— Bir dä prüfessürsiz da äytä alam anı min sıña. Bay kişigä aşaw — isinä tüşkän sägat'tä, yarlı kişigä — akça käsäsinä tüşkän sägattä yaqşı,— digän.</p>	<p>İbrahim Bay, bir gün Rehmi Tılmaç'a:</p> <p>— Rahmetullah, sen her türlü tıp kitabını okuyorsun, söylesene hangi saatte yemek yemek iyidir? Profesörler bu konuda ne söylemişler, demiş.</p> <p>Rehmi cevap vermiş:</p> <p>— Profesörsüz de söylerim onu ben sana. Yemek zengin insana aklına düştüğü saatte, yoksul insana kesesine para düştüğü saatte iyi, demiş.</p>
<p>28. Bay Hatını</p>	<p>28. Zengin Hanımı</p>
<p>Bay hatını irinä külmäklük alıp kaytırga kuşkan:</p> <p>— Tik şundiynı al, andıy zatlı äybır bütän bir kişidä dä bulmasın! — digän.</p> <p>Bay alıp kaytkan. Münı bir şayan yarlı kişı işitkän. Ul näk şundi y uk sitsını az gına itip alğan da, ştan balagınıñ uçına yalgap uramga çıkkän.</p> <p>Äy hurlangan münü kürip bay hatını, äy hurlangan.</p> <p>— Sin miña yarlılar ştanga ala türgen äybır kiürtäsıñ ikän! — dip, yaña külmägıñ yırtkalap ırgıtkan, di.</p>	<p>Bir zengin hanımı, kocasına gömleklük alıp getirmesini söylemiş:</p> <p>— Yalnız öylesini al ki, onun gibisi kimsede olmasın, demiş.</p> <p>Zengin alıp gelmiş. Bunu muzip, yoksul bir adam işitmiş. O da, o kumaştan azıcık almış ve iç donunun paçasının ucuna ekleyip sokağa çıkmış.</p> <p>Zengin hanımı bunu görüp rencide olmuş.</p> <p>— Sen bana yoksulların iç don olarak aldığı şeyi giydiriyormuşsun, demiş, yeni gömleğini parçalayıp atmış.</p>

<p>29. Birkatlı Ahirät</p>	<p>29. Bir Katlı Ahiret</p>
<p>Bay hatını avırıy başlağaç, anıñ ahirätı hălın bilırgä kilgän. —</p> <p>— Kay cirlärin avırta süñ, ahirät? — dip süragan.</p> <p>— Yemsiz cirimä çuwan çıktı labasa.</p> <p>Müña karşı ahirätı:</p> <p>— Karasana, bitinädä bir dä ul—bu kürinmi iç!—dip äytti, di.</p>	<p>Bir zenginın hanımı hastalanır gibi olunca onun ahretliğı durumunu öğrenmeye gelmiş.</p> <p>— Nerelerin ağrıyor, ahretlik, diye sormuş.</p> <p>— Yakıksız yerimde çıban çıktı galiba.</p> <p>Buna karşılık ahretliğı:</p> <p>— Baksana, yüzünde hiç öyle bir şey görünmüyor, demiş.</p>
<p>30. İşikli-Türlü Yürtä</p>	<p>30. Aşağı Yukarı Yürütür</p>
<p>İlik bir bay yarlırak kına türmüşli kişigä:</p> <p>— Miña künlükçigä çık, içmasam, tuygançı itli aş aşarsın, — di ikän.</p> <p>Bu kişi Müña karşı:</p> <p>— Sinin itli aşınmı işikli-türlü yürtä minim sütlü aşım, — digän.</p>	<p>Eskiden bir zengin, yoksulca bir hayat süren adama:</p> <p>— Bana gündeliğe gel, hiç değilse doyana kadar etli yemek yersin, demiş.</p> <p>Bu adam buna karşı:</p> <p>— Senin etli yemeğini aşağı yukarı yürütür benim sütlü aşım, demiş.</p>
<p>31. Üli Başım Kiçi İtip...</p>	<p>31. Ulu Başımı Küçültmüş</p>
<p>Bir kişini bir bay çakırtkan, tügi kişi barmagan. Şunnan süñ bay üzi kilmiçä buldıra almagan.</p> <p>— Çakırtkanda kilmisün. Üli başımın kiçi itip, üzim kıldım minä, — digän.</p> <p>Tügi kişi Müña karşı!</p> <p>— Nigä, sinin başınñ zurlığına min gayıplı tügil lä, — digän.</p>	<p>Bir adamı bir zengin çağırılmış, bu adam gitmemiş. Ondan sonra zengin adam kendisi gitmemezlik yapamamış.</p> <p>— Çağırdığım zaman gelmiyorsun. Ulu başımı küçültüp kendim geldim işte, demiş.</p> <p>Diğer adam buna karşılık!</p> <p>— Niye, senin kafanın büyüklüğünden ben suçlu değilim ya, demiş.</p>

<p>32.Başın Saklamıy, Malın Saklıy</p>	<p>32. Başını Saklamıyor, Malını Saklıyor</p>
<p>Bir yarlı hām üç bay şaktıy tirān yılga yarına kilip tuktıylar. Tıgı yak yarga çıtarga kirāk. Yarlı kiyımnārın salıp kulına tūta da yüzıp çıga. Baylar bürānāgā atlanıp çıgarga uylıylar. Yılğanıñ urtasına citkāç, bürānā äylānıp kitip, suga çumalar bular. Su üstündä ayıkları gına kürinip tūra. Yarda basıp turgan yarlı bu hālñ kürgäç:</p> <p>— Kür indı, bay kışi başın saklamas, malın sıklar. Yılga arkılı ayık kiyımnārın kiptürüp çıgalar,— dip külä bülardan.</p>	<p>Bir yoksul ve üç zengin epeyce derin bir ırmağın kıyısına gelmişler. Diğer kıyıya geçmek gerekiyormuş. Yoksul, kıyafetlerini çıkarıp elinde tutmuş ve yüzerek çıkmış. Zenginler, tomruğa binip geçmeyi düşünmüşler. İrmağın ortasına gelince tomruk ters dönmüş, suya batmış bunlar. Suyun üstünde ayakları görünüyormuş. Kıyıda duran yoksul, bu durumu görünce:</p> <p>— Gör işte, zengin insan başını sakınmaz, malını sakınır.Nehir boyunca ayakkabılarını dışarı çıkartmışlar, diye gülmüş bunlara.</p>
<p>33. İki Türlü Bāyā</p>	<p>33. İki Türlü Değer</p>
<p>Kibit aldında:</p> <p>— Kıymmätli äybır äybätmi, ällä arzanlısımı? — dip bähäs kuzgalgan.</p> <p>Yarlı äytkän:</p> <p>— Kıymmätli nārsä äybät, ul üzık çıdıy, tik bizñıñ aña akça gına citmi,— digän.</p> <p>Bay äytkän:</p> <p>— Arzanlı äybır äybät, çñki, arzanlıgına kızığıp, anı kirākmgän kışi dā ala,— digän.</p>	<p>Mağazanın önünde:</p> <p>— Pahalı eşya mı iyi, yoksa ucuzu mu, diye iddialaşmaya başlamışlar.</p> <p>Yoksul:</p> <p>— Pahalı şey tabii ki, o çok nadir oluyor, yalnız bizim ona paramız yetmiyor, demiş.</p> <p>Zengin:</p> <p>— Ucuz eşya tabii ki, çünkü ucuzluğuna heveslenip onu işine yaramayan insanlar da alıyor, demiş.</p>

<p>34. Hūday Üzñä Birmi Şul</p>	<p>34. Allah Kendine Vermiyor ki!</p>
<p>Yaña aşlık citär aldınnan, bir krıstyannıñ üyündä «üf» dip üırılık tä ünı kalmagan. Balalar bik açığa başlağaç, «Bu nindi türmiş!» dip, hatını irin tirgi ikän.</p> <p>İri kürşi baydan, yaña citkäç ikı püt itip tüläw şartı bılän, burıçka bır püt ün alıp kaytkan. Ul, bik kuwanıp, hatının tınıçlandırmıkçı bulgan. «Yukka bürçilasın, hūday üz bändälärin ünıtmıy, birä ul»,— di ikän.</p> <p>Hatını burıçnıñ şartın yaħşısı anlap:</p> <p>— Hūday birüwın birä dä, üz kulıbizga birmi, baylar arkılı birä,— digän.</p>	<p>Yeni ekinler yetişmeden önce bir köylünün evinde “üf” diyecek kadar bile unu kalmamış. Çocuklar çok acıkınca, kadın “Bu nasıl hayat” diyerek kocasına yüklenmiş.</p> <p>Kocası, zengin komşudan, yeni ekinler yetişince iki pot¹⁸ ödemek şartıyla, borç olarak bir pot un alıp dönmüş. O çok sevinmiş, karısını rahatlatmak istemiş. “Boşuna endişeleniyorsun, Allah kendi kulunu unutmaz, verir o” demiş.</p> <p>Kadın borcun şartını anlayınca:</p> <p>— Allah vereceğini veriyor da, kendi elimize vermiyor, zenginler üzerinden veriyor, demiş.</p>
<p>35. İt Süyrä Dä Akça Tap!</p>	<p>35. Köpek Sürükle de Para Kazan!</p>
<p>Kazan milliünırı İbrahim bay İdildän küymä bılän çıgıp kilä ikän. Yar buylap kilgändä, bır malay arkan taşlap, küymänı tartıp bara başlagan. İbrahim:</p> <p>— Äy, malay, nigä azap çigäsın, küymädä urın küp, kil, kır, üzñ dä işärsın,— digäç, tıgı malay:</p> <p>— Yuk, bay abzıy, äti miña: «İt süyrä dä akça tap, ämma kışi küymäsın işmä!» — digän idı, süyrim äli, akça birırsın! — dip cavap birgän, di.</p>	<p>Kazan milyoneri Zengin İbrahim İdil'den gemi ile geliyormuş. Kıyı boyunca gelirken bir oğlan urgan atıp kayığı çekmeye başlamış. İbrahim:</p> <p>— Hey çocuk, neden azap çekiyorsun, gemide yer çok, gel bin, kendini de çekersin, deyince bu çocuk:</p> <p>— Yok, zengin amca, babam bana “Köpeği sürükleyip para kazan, ama kimsenin kayığını çekme!” demiş idi, sürükleyeyim ya, para verirsın, diye cevap vermiş, derler.</p>

¹⁸ Püt: 16 kiloluk Rus ölçüsü.

36. Yırtığına Kürä Yamawı	36. Yırtığına Göre Yaması
<p>Bay kışi Minzälä yarminkäsınä kızıl mal bilän kilgän. Ul halık cıyılıp citkänçi kibitın açarga, aşığa ikän. Ämma yalçı kızıl malnı bïrär gïnä büktär kütärıp taşıganlıktan, yük bik akrın buşatıla, di. Bayga bu bär dä ũşamagan:</p> <p>— Kibitni tizräk açası bar bit, nigä aşıkmyısıñ, nigä bïrär büktär kütärsiñ! — dip kıçkırgan.</p> <p>Yalçısı müñar karşı äytäkän:</p> <p>— Min bugün irtän bïr gïnä yümırka aşadım: bit, yırtığına kürä yamavı, sadakasına kürä savabı,— digän.</p>	<p>Zengin bir adam, Minzele fuarına değerli mal¹⁹ ile gelmiş. O, halk toplanıncaya kadar mağazasını açmak için acele ediyormuş. Ama hizmetçi, değerli malları birer top kaldırıp taşıdığı için yük çok yavaş boşaltılıyormuş. Bu, zenginin çok da hoşuna gitmemiş:</p> <p>— Tezgâhı çabucak açmak istiyorum, neden acele etmiyorsun, neden birer tane kaldırıyorsun, diye bağırmış.</p> <p>Hizmetçisi buna şöyle demiş:</p> <p>— Ben bu sabah bir tane yumurta yedim: yırtığına göre yaması, sadakasına göre sevabı, demiş.</p>
37. Kiçki Aştan Süñ...	37. Akşam Yemeğinden Sonra
<p>Bir bay tamak yalına künlükçilär yallıy. Küngä bïr gïnä aşatsam, arzangarak tüşärlär, dip uyly da tigilärgä äytä:</p> <p>— Yiğitlär, gıl aşap kına türıp bulmıy bit. Siz lutçi irtängi, tüşki häm kiçki aşnı bïryulı aşap kuyıgız.</p> <p>Hizmetçilär allarına kuygannı bik citiz yaltıratalar. Şunnan ũlkännäri:</p> <p>— Mınä narsä, bay, kiçki aştan süñ yatıp yüklıylar bit. Bulmasa bız dä şulay itik indı,— di.</p>	<p>Bir zengin, hizmetine gündelikçiler tutmuş. Her gün bir kez yemek yedirirsem ucuza gelirler, diye düşünerek onlara şöyle söylemiş:</p> <p>— Yiğitler, sürekli yemek yiyip durmak olmuyor ki. Siz kahvaltıyı, öğle yemeğini ve akşam yemeğinin hepsini birden yiyiniz.</p> <p>Hizmetçiler önlerine koyulanı çabucak bitirmişler. Sonra büyükleri:</p> <p>— Bana ne! Zengin, akşam yemekten sonra yatıp uyuyor. Olmazsa biz de öyle yapalım şimdi, demiş.</p>

¹⁹Kızıl mal: Değerli mal (örnek: cin ipeği).

<p>38.Vasiyät</p>	<p>38. Vasiyet</p>
<p>Bir alpavit ülär aldinnan vasiyät äytä ikän:</p> <p>— Yugalğan iki ügizim bar. Ägär dä tabılsalar, ulıma bulır. Tabılmasalar, yaratkan hızmätçimä birirsiz.</p>	<p>Bir asilzâde ölmeden önce vasiyetini açıklamış:</p> <p>— Kaybolan iki öküzüm var. Eğer bulunurlarsa, oğlumun olur. Bulunmazlarsa sevgili hizmetçime verirsiniz.</p>
<p>39.Tapkir Kütüçi</p>	<p>39. Uyanık Çoban</p>
<p>Bir baynıñ hatımı çäy içkändä kütüçigä şikärni bik vak kisäklärgä bulıp birä ikän. Kütüçi däşmiçä tüzip yürgän-yürgän dä bir kızık yasarga bulğan. Bay hatını ak üygä kırıp-çıgıp yürgän arada, burçak kadär ginä şikärni cıp bilän bäläp samüvar bürünına askan.</p> <p>— Nişläp alay itäsñ anı? — digän bay hatını.</p> <p>Kütüçi:</p> <p>— Çibin kütärip alıp kitmägäyï dip kurıktım,— digän.</p> <p>Şul künnän başlap kütüçiniñ aldına şikärniñ zurrak şakmagın kuya başlagannar.</p>	<p>Bir zenginın hanımı çay içerken çobana, şekeri çok küçük parçalara bölerek vermiş. Çoban bir şey söylemeyip sabrederken bir komiklik yapmayı düşünmüş. Zengin hanımının salona girip çıktığı sırada burçak kadar minik bir şekeri ip ile bağlayarak semaverin burnuna asmış.</p> <p>— Ne yapıyorsun öyle onu, demiş, zenginın hanımı.</p> <p>Çoban:</p> <p>— Sineğin kaldırıp alıp gitmesinden korktum, demiş.</p> <p>O günden sonra çobanın önüne şekeri büyük küp olarak koymaya başlamışlar.</p>
<p>40. Nindi Sakal Äybät</p>	<p>40. Hangi Sakal Faydalı?</p>
<p>Sarı sakallı bir säwdägär küsä hızmätçisinnän külü niyätï bilän halık aldında:</p> <p>— Nigä sakalıñ yuk sinñ, babay?</p>	<p>Sarı sakallı bir tüccar, köse hizmetçisiyle dalga geçmek için milletin önünde:</p> <p>— Neden senin sakalın yok baba? Müslümana sakalsız bıyıksız gezmek</p>

<p>Müsilmana sakal-mıyıksız yürü bir dä kilışmi bit,—digän.</p> <p>—Gayıp mindä, bay äfändi,— digän hızmätçi.— Sakal üläşkän cirkä kiçigip barırğa turı kildı. Min kilgändä kara sakallar bïtkän idı. Sarı sakallı kişilärnıñ mänisizliğin ilıktän bilgängä, sarısın alasım kilmädı. Şulay itip, buş kaytırğa turı kildı.</p>	<p>yakışıyor mu hiç, demiş.</p> <p>—Kusur bende, zengin efendi, demiş hizmetçi. Sakalın paylaşıldığı yere geç rastladım. Ben geldiğimde kara sakallar bitmişti. Sarı sakallı kişilerin manasızlığını da önceden bilince sarısından alasım gelmedi. Öyle olunca sakalsız dönmek zorunda kaldım.</p>
<p>41.Üziñni Zur Tütma, Kişini Hır Tütma</p>	<p>41. Kendini Büyük Görme, Kocanı Hor Görme</p>
<p>Bir tatar bayınñ uzak yıllar hızmät itkän Mikiş isimli çuvaş yalçısı bar ikän. Bırvakıtı bay mullalarını, baylarını aşka cıygan. Mäclis tamam kızıp kına citkändä, nindidir bir yımışı tüşip, bular yanına äligi Mikiş kilip kïrgän. Bay kişiniñ müña bik açuwı kilgän. Yalçınıñ üsti-başı da bik naçar ikän.</p> <p>—Nişläp sin munda tıgılasıñ, isirip kirdiñmi ällä? — digän.</p> <p>Mikiş äytän:</p> <p>—Yuk, bay abzıy, min bir dä isirik tügıl, bir künnärdä sinıñ bilän içip yıgılğannan birli avızıma da alğanı yuk,— digän.</p> <p>Şul vakıtta bay abzañ burlat tüşli kızardı, di.</p>	<p>Bir Tatar zenginın uzun yıllar hizmetini görmüş Mikiş isimli Çuvaş bir hizmetkârı varmış. Zamanın birinde zengin, mollaları, zenginleri yemeğe çağırmış. Meclisin en heyecanlı yerine geldiğinde, sözü edilen Mikiş, bir işi düşerek bunların yanına gelmiş. Zengin adam buna çok öfkelenmiş. Hizmetkârın üstü başı çok kötüymüş.</p> <p>—Sen nasıl buraya girersin, yoksa sarhoş mu olup geldin, demiş.</p> <p>Mikiş:</p> <p>—Yok, zengin ağam, ben hiç sarhoş değilim. Bir gün seninle içip düştükten sonra ağzıma bile sürmedim, demiş.</p> <p>O zaman zengin ağanın burlat²⁰ gibi kıpkırmızı olduğu söylenirmiş.</p>

²⁰ Burlat: Kırmızı taş ismi.

<p>42. Şalkanım Yüyiş Bulmas</p>	<p>42. Şalkanım²¹ Yumuşak Olmaz</p>
<p>Bir bay yalçısına:</p> <p>— Yaşılıp işlä, yaşılıp işlämäsän, minim talkanım kürı bulır,— dip äytti, di.</p> <p>Yalçı yüdrıgın kürsätip:</p> <p>— Minim dä şalkanım bik yüyiş bulmas,— dip äytti, di.</p>	<p>Bir zengin hizmetkârına:</p> <p>— Güzelce çalış, güzelce çalışmazsan, benim talkanım²² sert olur, demiş.</p> <p>Hizmetkâr yumruğunu gösterip:</p> <p>— Benim de şalkanım yumuşak olmaz, diye söyledi, denirmiş.</p>
<p>43. Tırış Hizmetçi</p>	<p>43. Çalışkan Hizmetçi</p>
<p>Bir bay hizmetçisin bazarga cibärıp, bärängi, it, may alıp kaytırga kuşkan. Hizmetçi bazarga üç märtäbä barıp kaytkan. Şunun için bayı:</p> <p>— İş menisi bilmişin! — dip, bik nık açulangan.</p> <p>İkinci vakıtta bay avırıp kitkän dä hizmetçini vraç çakırırğa cibärgän. Hizmetçi aldan vraçnı, annan mullanı, annan birniçä kişini küräklär bilän çakırğan. Bay bik gacäpkä kalğan:</p> <p>— Bular nigä kiräk buldı tagın? — dip süragan.</p> <p>— Vraçı darulap ütirsä, mulla yasin çıgar, buları kümärlär. Bu yulı birniçä işni bir üçtan bitirip kayttım,— digän.</p>	<p>Bir zengin, hizmetçisini pazara gönderip patates, et, yağ alıp gel diye emretmiş. Hizmetçi pazara üç defa gidip dönmüş. Onun için ağası:</p> <p>— İş düzeni bilmiyorsun, diyerek çok öfkelenmiş.</p> <p>İkinci sefer ağa hastalanıp hizmetçiyi doktor çağırmaya göndermiş. Hizmetçi önce doktoru, sonra mollayı, ondan sonra da birçok insanı kürekleri ile çağırmiş. Ağa çok şaşırarak:</p> <p>— Bunlara ne gerek vardı ki, diye sormuş.</p> <p>— Doktor ilaçla öldürürse, molla Yasin okur, bunlar gömer. Bu sefer, birçok işi tek seferde bitirip döndüm, demiş.</p>

²¹Şalkan: 1.Sert, yayvan bir sebze türü, şalgam. 2. Kök

²²Talkanı sert olmak: Tavrı sert olmak

44. Yiğitlik Tügil	44. Yiğitlik Değil
<p>İlik zaman bir huca üziniñ hizmetçisine savıt birgän dä, şunu tutırıp kİRÜsin alıp kaytırğa kuşkan. Hizmetçi:</p> <p>— Ä akça? — digäç, hucası: — Akça bilän alıp kilmäk yiğitlik tügil, anı kim dä buldıra,— digän.</p> <p>Hizmetçi üydän çıgıp kitkän dä, birazdan äylänip kaytıp, hucası karşıma buş savıt kuygan.</p> <p>— KİRÜsin kayda? — digän huca. — KİRÜsin bilän lampanı kim dä yandıra. Ul yiğitlik tügil, sin kİRÜsinsiz yandır,— dip cavap birgän hizmetçi.</p>	<p>Eski zamanlarda bir ev sahibi, hizmetçisine bir küp vermiş, sonra ona gaz yağı doldurup geri getirmesini buyurmuş. Hizmetçi:</p> <p>— E para, deyince, ev sahibi: — Para ile alıp gelmek marifet değil, onu herkes yapar, demiş.</p> <p>Hizmetçi evden çıkıp gittikten kısa süre sonra dolaşıp dönerek ev sahibinin önüne boş küpü koymuş.</p> <p>— Gaz yağı nerde, demiş ev sahibi. — Gaz yağı ile lambayı herkes yakar. O marifet değil, sen gaz yağı olmadan yak, diye cevap vermiş hizmetçi.</p>
45. Tişik Çıkmän Nik Yaşşı	45. Delik Ceket Pek Güzel
<p>Kışkı salkın künnärdä avıl bayı yarlı krİstyanga kilä dä:</p> <p>— Kalaga aşlık satarga baram, ikınçı at başında barırsıñmı? — di.</p> <p>Yarlı riza bula.</p> <p>Kitälär bular. Baynıñ tişi-tişkä timi, yul buyı dİR-dİR kilİp kaltıranıp bara bu. Ä krİstyan uylap ta birmi, çanasınnan tüşä dä tİRİK-tİRİK yğİrä.</p> <p>— Kara äli, kim, Hafız,—di bay. — Min tülüptan, kiyiz itİktän bulsam da tuğam, ä sinİñ üstİndä tişik çıkmän, ayagında çabata. Miç başında utırganday</p>	<p>Soğuk kış günlerinde, köyün zengini, yoksul bir köylüye:</p> <p>— Şehre ekin satmaya gidiyorum. İkinci atın başında gider misin, demiş.</p> <p>Yoksul razı olmuş.</p> <p>Bunlar gitmişler. Ağanın dişi dişine değmiyormuş, yol boyunca tir tir titreyerek gidiyormuş bu. Ama köylü hiç düşünmeden arabasından inerek ufak adımlarla koşuyormuş.</p> <p>— Bak hele Hafız, demiş zengin. Ben gocuklu, keçe çizmeli olsam da donuyorum, e senin üzerinde delik ceket, ayağında çarık.</p>

<p>utirasıñ!</p> <p>— Salkın minim çıkmänimniñ bir yırtıgınnan kİRä, ikınçısinnän çıgıp ta kitä. Ä siña kİRä dä çıgalmıy şul, bay abzıy,— digän krİstyan.</p>	<p>Soba başında oturur gibi oturuyorsun!</p> <p>— Soğuk benim ceketimin bir yırtığından giriyor ikincisinden çıkıp gidiyor. E sana giriyor ama çıkmıyor ağam, demiş köylü.</p>
<p>46. Altıga Alıp Bişkä Sat</p>	<p>46. Altıya Alıp Beşe Sat</p>
<p>İlik zamanda ikİ agay-İninİñ bik bayıysı kilä başlagan. Bular sıyırların satkannar da säwdägä kİRİşkännär. Äli bir bazarga, äli ikınçısınä çabalar, di. Bir bazardan kaytışlıy İni tiyişlisi:</p> <p>— İ, faydası da faydası!—dip, uçragan bir kişigä maktanıp kaytkan. Abıy tiyişlisi akçanı sanap karasa, küzläri akaygan: sıyır satkan akçanıñ yartısı da kalmagan. Şunda äytkän:</p> <p>— Faydasın fayda da bit, kara sıyır kayda? — digän.</p> <p>İnisiniñ sürnİ biräsİ kilmägän:</p> <p>— Kaygırma, abıy,— digän.— Altıga al da bişkä sat, atıñ bulsın säwdägär,— digän.</p>	<p>Eski zamanlarda ağabey kardeş çok zengin olmak istemişler. Bunlar sığırlarını satmış sonra da ticarete girişmişler. Biri bir pazara, biri diğere gidiyormuş. Bir pazardan dönüş yolunda küçük olan kardeş:</p> <p>— E, faydası da faydası, diyerek, rastladığı bir adama övünüp dönmüş. Ağabey olan parasını sayıp bakınca gözlerine inanamamış; sığır sattığı paranın yarısı bile kalmamış. O zaman demiş ki:</p> <p>— Faydası fayda ya, karasığır nerde, demiş.</p> <p>Kardeşi sırrını vermek istememiş:</p> <p>— Endişelenme ağabey, altıya al beşe sat, adın tüccar olsun, demiş.</p>
<p>47. İki Säwdägär</p>	<p>47. İki Tüccar</p>
<p>Säwdägärlär kara-karşı äytkäläşälär ikän:</p> <p>— Sin minİ satkançı, min sinİ un tapkır satıp cibärä alam!</p> <p>— Äyİ şul, düris äytäsİñ, minİ satarga mümkün, ämma sinİ satıp bulmıy. Çünkü</p>	<p>Tüccarlar karşılıklı konuşuyorlarmış:</p> <p>— Sen beni satana kadar, ben seni on kere satıp geri alırım.</p> <p>— Elbette, doğru söylüyorsun, beni satmak mümkün, ama sen satılmıyorsun. Çünkü seni</p>

sinî bir tiyingä dä almıylar.	bir tiyin ²³ e bile almıyorlar.
48. Baynıñ Avızı Kıyık Balsa da, Süzi Turı	48. Zenginın Ağızı Yamuk Olsa da Sözü Doğru
<p>Yarlı krıstyan:</p> <p>— Ürlıkka dip äytıp, biraz kindır ürlıgın kılät túbäsınä as'ga kuygan idim, kuşlar kayan sizgännär. Yağşı uk kimitkännär. Karamagan bulsam, bütinläy aşap bütırgän bulırdar idı, kahär sukkırılardı.</p> <p>Tıñlap tıruçılar:</p> <p>— Äy, yuk süznı... asıp kuygan ürlıkını kuşlar aşıymı sün?</p> <p>Avıl bayı:</p> <p>— Abzar túbäsınä kütärip, kısırtıp kuygan idim ür-yaña suka kalagın, şunu usal kuşlar çitlärinnän kimirip bütinläy yaraksız hãlgä kitirä yazgannar bit.</p> <p>Tıñlap tıruçılar:</p> <p>— Bulır, bulır! Abzar tiräsındä küp bulalar alar, aşagannardır, kahär sukkırılardı!</p>	<p>Yoksul bir köylü:</p> <p>— Tohumluk için, biraz kendir tohumunu kilerin çatısına koymuştum, kuşlar nasıl anlamışlar. İyice azaltmışlar. Bakmasam hepsini bitireceklermiş, kahrolasılar!</p> <p>Dinleyenler:</p> <p>— Ah, boş laf... astığın tohumu kuşlar mı yiyor?</p> <p>Köy zengini:</p> <p>— Ahır çatısına götürüp saklayıp koymuştum. Yepyeni pulluk haricinde onu kötü kuşlar kenarlarından kemirerek büsbütün kullanılmaz hâle getirmişler.</p> <p>Dinleyenler:</p> <p>— Olur olur! Ahır çevresinde çok olur onlar, yemişlerdir, kahrolasılar!</p>

²³ Tiyin: Tatar Türkleri madeni parayı ifade etmek için madeni Rus para birimi kopeyka terimi yerine tiyin terimini kullanmaktadır.

<p>49. Yalagaynıñ Tasma Tili</p>	<p>49. Yalakanın Tath Dili</p>
<p>Äläk zamanda bir Kazan bayı hızmatçılärin cıygan da şundıy sūraw birgän:</p> <p>— Yä, äytigiz äli, niliktän minim kürsagım yuwan? — digän.</p> <p>Hızmatçılar kaysı tumıştan şulaydır, kaysı avırudan şulay bulıp kalgandır digännär. Tik mündıy cavaplarnıñ birsi dä bayga ũşamagan.</p> <p>Arada bir yalagay bar ikän, şul äytkän:</p> <p>— Bay äfändi, sizniñ akılıgız bik küp bit. Tūra tūrğaç, akılıgız başıgızga gına sıya almıy başlagan, kürsagıgızga tüşkän, kürsagıgız şuğa yuwanaygan,—digän.</p>	<p>Eski zamanda bir Kazan zengini hizmetçilerini toplamış ve şunu sormuş:</p> <p>— Ya, söyleyin bakalım neden benim midem şişkin?</p> <p>Hizmetçilerden bazıları doğuştan öyledir, kimisi hastalıktan öyle olmuş, demişler. Bu cevaplardan hiçbiri zenginin hoşuna gitmemiş.</p> <p>Orada bir yalaka varmış, o konuşmuş:</p> <p>— Zengin efendi, sizin aklınız çok büyük. Dura dura aklınız başınıza sığamamaya başlayınca midenize düşmüş, mideniz o yüzden şişkinleşmiş, demiş.</p>
<p>50. Hakın Tülämässin Şul</p>	<p>50. Hakkını Ödemezsin</p>
<p>Bir bay kişi kiçinkarañgıda şahärniñ fäkıyrlär tūra türgankırıy uramınnan fūnar yandırıp bara ikän. Karañgı ũydä utıra tūrgan bir karçık, anıñ ut bilän uzıp barganın kürip:</p> <p>— Minim tärözäm artında az gına utıgızni tütıp türmassızımı, äfändim, kiyimimni yamap alasım bar idı? — digän.</p> <p>— Tütıp türir idim türuwın, sin anıñ akçasın tülämässin şul, äbi,— digän bay.</p>	<p>Bir zengin adam, karanlıkta şehrin fakirlerinin oturduğu civar yerlere fener yakarak gitmiş. Karanlık evde oturan bir yaşlı kadın, onun ateşle geldiğini görüp:</p> <p>— Benim pencereimin önünde ateşinizi azcık tutup duramaz mısınız efendim, elbisemi yamayacaktım da, demiş.</p> <p>— Tutardım tutmasına da sen onun parasını ödemezsin ya, demiş zengin.</p>

51. Kaygısız Kişi	51. Kaygısız Adam
<p>Bir patşa avıręaę, dukturlar:</p> <p>— Tıriltuw uęin bir dā kaygısız kişinin kŭlmāęin bu patşaga kidiriręa kirāk. şunnan sŭn tırilir, — dip āyttilar, di. Tŭrlŭ kiřigā: patşalarga, baylarga tikli barıp cittalār, di, hārbirsŭ ūzinię bir kaygısı barın āytā, di. Yŭri tŭręaę, urmannan utın kŭtārip ęıkkın babayga ūęradılar, di. Babay utın ūstŭndā bik kāyiflānip tāmākŭ tartıp utıra, di.</p> <p>Babaydan:</p> <p>— Babay, bŭzęa kaygısız kiři kirāk idŭ, siniğ birār kaygığ barmı? — dip sŭradılar, di.</p> <p>Babay:</p> <p>— Minim nindi kaygım bulsın, bir kaygım da yuk,— dip āytti, di.</p> <p>— Bŭzęa kaygısız kişinin kŭlmāęi kirāk idŭ, alay bulsa, kŭlmāęiņni salıp bir āli,— diyā āyttilar, di.</p> <p>Babay:</p> <p>— Minim kŭlmāk alırlık hālīm yuk, ęıkmānimni yalan tāngā gŭnā kiyip yŭrim,— dip āytti, di.</p>	<p>Bir padişah hastalanınca doktorlar:</p> <p>— İyileşmesi ięin kaygısız birinin gŭmleęini padişaha giydirmek gerek. Ondan sonra iyileşir, demişler. Tŭrlŭ tŭrlŭ insanlara, padişahlara, zenginlere kadar herkese gitmişler, ama hepsi bir kaygısı olduğunu sŭylemiř. Gezerken ormanda odun taşıyan bir dedeye rastlamışlar. Dede, odun ūstŭnde pek keyiflenerek sigara iğiyormuş.</p> <p>Dedeye:</p> <p>— Dede bize kaygısız bir adam gerek, senin bir kaygın var mı, diye sormuşlar.</p> <p>Dede:</p> <p>— Benim ne kaygım olsun, bir kaygım yok, demiş.</p> <p>— Bize kaygısız adamın gŭmleęi gerek, ūyleyse gŭmleęini ęıkartıp ver hele, demişler.</p> <p>Dede:</p> <p>— Benim gŭmlek almaya gŭcŭm yok, ceketimi ęıplak tenime giyerim, demiş.</p>

52. Bar Yürttan Çığa Ul	52. Var Olan Şey, Evden Çıkar
<p>Bırvakit Mükıtnıñ türmışı avıraygan. Kük bıyänı dä urlatkan yılı bulgan. Üy dä iskırıp, yarıklardan suwık kırä, yagarga utın da bıtıp kitkän. Mınä bırvakit atna bazarına dip kayınagası kilip tüşkän. Karasa kürä, Mükıtnıñ täräzälärı tuşgan, yürtta utın-ni zapası kürınmi, üygä kırsä, yarıklardan güjläp suwık kırä. «Münda utırıp çıdap bula turgan tügıl, yarıy, min kiçkäräk kaytırmın»,— dip, kayınaga tızrık bazarga çıgıp kitkän. Cämilä tüti Mükıtka, minı abzıy aldında hur itmä, yuklıknı bildirmä, dip bik nık äytıp kuygaç, bilgılı indı, Mükıt agay niçık tä bulsa kayınaga aldında sır sinatası kilmägän, tırışkan. Anıñ bazardan kaytuwına üynı dä cılıtkan, samavır da şajırıp kaynap utıra, Cämilä tüti dä yugın-barın çıkarıp, aşın da pişirip ülgirtkän.</p> <p>Kayınagası käyfi kilip:</p> <p>— Üyigız cilingan, ällä utın aldığız mı?—dip süragan ikän, Mükıt bır dä sır birmägän kıyafättä ähämiyätsiz gınä itip:</p> <p>— Bar yürttan çıga ul, puçmagın sütip yaktık,— dip cavap birgän, di.</p>	<p>Bir zaman Mokıt'ın hayatı kötüleşmiş. Boz atını da çaldırıldığı yılmış. Ev de eskimiş yarıklardan soğuk giriyormuş, yakacak odun da bitmiş. Bir gün haftalık pazar için kayınbiraderi gelmiş. Baksa ki ne görsün! Mokıt'ın pencereleri donmuş, evde ne odun ne de azığı görünmüyormuş, eve girince yarıklardan uğuldayarak soğuk giriyormuş. “Burda durmak mümkün değil, akşama dönerim”, diyerek kayınbirader çabucak pazara çıkıp gitmiş. Cemile teyze, Mokıt'a, “Beni ağabeyimin önünde küçük düşürme, fakirliğini belli etme”, diye iyice tembihlemiş. Elbette, Mokıt ağabey elinden geldiğince kayınbiraderinin önünde sır vermemeye çalışıyormuş. O pazardan dönene kadar evi de ısıtmış, semaveri de fokur fokur kaynatmış, Cemile teyze de varını yoğunu çıkarıp yemek pişiriyormuş.</p> <p>Kayınbiraderi keyiflenerek:</p> <p>— Eviniz ısınmış yoksa odun mu aldınız, diye sorunca, Mokıt hiç sır vermeyecek şekilde, önemsizmiş gibi yaparak:</p> <p>— Var olan şey, evden çıktı, köşeyi söküp yaktık, diye cevap vermiş, denir.</p>

<p>53. Tigiz Yäşaw</p>	<p>53. Yalnız Yaşamak</p>
<p>İlkkı zamanda bir yarlı kişi, tigiz yeşap bulmıy şul, dip zarlana ikän. İkinci bir yarlı müñardan: «Niçik indı tigiz yäşap bulmıy?»— dip süragan. Birinci yarlı äytän: «Mınä bit, çäyım bar, şikärım yuk. Kayvakıt şikär bula, çäy bulmıy»,— digän. Müña karşı ikinci yarlı:</p> <p>— Mınım şikärım dä, çäyım dä yuk. Min tigiz yäşim!—digän.</p>	<p>Eski zamanlarda yoksul biri, her zaman aynı şartlarda yaşamıyor, diye dertleniyormuş. Bir diğer yoksul buna: “Nasıl şimdi aynı şartlarda yaşamak olmuyor?” diye sormuş. Birinci yoksul; “İşte şöyle, çayım var şekerim yok. Bazen şeker olur, çay olmaz”, demiş. Buna karşı diğer yoksul adam:</p> <p>— Benim şekerim de çayım da yok. Ben her zaman aynı şartlarda yaşıyorum! demiş.</p>
<p>54. Biz Yarlımını...</p>	<p>54. Biz Fakir miyiz ki?</p>
<p>İlik bir kişi bayırğa tılöp satuw-aluw işinä tütınan. Üzin bik bay itip tuta ikän. Birkünni kürşi avılınğ dārācālī gınä kişisi uzıp barışlıy bu kişigä tuktagan.</p> <p>Huca kunaknıñ atın tugarırğa üzünñ ulına kuşkan. Malayı kiyip çıgarga kiyim tabalmıy ikän.</p> <p>— Närsä, ällä kiyim tabalmıysıñmı? Biz yarlı kişimni! Ki äniyiñniñ tunın! — dip, ayak tibip kıkırıp cibärgän, di.</p>	<p>Eski zamanlarda bir adam, zenginleşmek isteyip alım satım işlerine başlamış. Kendini çok zengin olarak gösteriyormuş. Bir gün komşu köyünden saygın birisi gezerken bu adamın evine girmiş.</p> <p>Ev sahibi, oğluna misafirin atının koşumlarını çıkartmasını buyurmuş. Oğlu giyecek palto bulamamış.</p> <p>— Ne, yoksa palto bulamıyor musun?</p> <p>Biz fakir miyiz ki! Annenin kürkünü giy, diyerek tekme atıp yollamış denir.</p>
<p>55. Sır Birmi, İmiş</p>	<p>55. Sır Vermezmiş</p>
<p>Başka çıkkan biräw yaña yürt sala ikän.</p> <p>— Üy tübäñni ni bilän yabasıñ?—dip süragannar. Ul kişiniñ sır biräsı kilmägän.</p>	<p>Başta gelen birisi, yeni bir ev yapıyormuş.</p> <p>— Evin temelini ne ile yapıyorsun, diye sormuşlar. Adam sırrını vermek istememiş.</p> <p>— Ana baba selamı ile yapıyorum. Bu âdeti</p>

<p>— Ata-baba salam bİLän yapkan bit. Şul gadätñi bÜzın bulmas indİ,— digän.</p>	<p>bozmak olmaz şimdi, demiş.</p>
<p>56. Nuja Babay</p>	<p>56. Muhtaç Dede</p>
<p>Kışnıñ salkın künnärinnän bİrsİndä bir abzıy tÛpçİK ulın urmanga cibärmäkçİ bulgan. Malayı äytkän:</p> <p>— Äti, min niçİK birüzİM kisİp, niçİK utınnı birüzİM tÛyämİN süñ? — digän.</p> <p>Atası anı yuwatkan:</p> <p>— BİR dÄ isİñ kitmäSİN, ulım, Nuja babay bÛtİnİSİNÄ bulıŞır,— digän. Malay çıgıp kitkän. Urmanga barsa, bİrnİndİ Nuja babay da yuk, di. Malay:</p> <p>— Nuja babay, min kildİM, tİzrÄk bul!—dİp kİçkİrİp ta karagan. Nuja babay yuk ta yuk, di. KÛn dÄ kiçkÄ avıŞkan, malay tuña da başlagan. «Kilmäs aħrısı bu kart», dİp, malay üzİ İŞkÄ tÛtingan. Bik dÄw agaçnı kisİp awdargan da küç-ħäl bİLän anı turap çanasına tÛyegän, ũyİNÄ kaytıp kitkän. Atasına:</p> <p>— Nuja babay kilmädİ, bÛtİnİSİNÄ bİrüzİM cÄfalandım,— dİp zarlangan.</p> <p>— Äy ulım,— digän atası,—änÄ şul azaplanularınğ üzİ Nuja babay indİ ul.</p>	<p>Soğuk kış günlerinden birinde bir amca, küçük oğlunu ormana göndermek istemiş. Oğlu:</p> <p>— Baba, ben nasıl tek başıma kesip yükleyeyim, demiş.</p> <p>Babası ona:</p> <p>— Şaşırma oğlum, Muhtaç Dede hepsine yardım eder, demiş.</p> <p>Oğlan çıkıp gitmiş. Ormana varsa ki hiçbir yerde Muhtaç Dede yok. Oğlan:</p> <p>— Muhtaç Dede, ben geldim, çabuk ol, diye bağırarak etrafa bakıyormuş. Muhtaç Dede yok da yok. Gün geceye dönmüş, oğlan üşümeye başlamış. “Gelmez belki de bu ihtiyar” diye oğlanın kendisi işe başlamış. Çok büyük bir ağacı kesip devirmiş, arabaya yükleyip evine dönmüş. Babasına:</p> <p>— Muhtaç Dede gelmedi, bütün eziyeti ben çektim, diye dertlenmiş.</p> <p>— Ey oğlum, demiş babası. İşte o eziyetlerin kendisi Muhtaç Dede.</p>
<p>57. Rähätkä Çıdamagan</p>	<p>57. Rahata Dayanamadı</p>
<p>BİR yİğİt, gadät buyınça, ũylängän. . .</p> <p>Läkin az gına tÛrgaç ta, käläŞİ kaçıp</p>	<p>Bir delikanlı, âdete göre evlenmiş...</p> <p>Ama az bir zaman geçtikten sonra karısı</p>

<p>kitkän.</p> <p>Kürşiläri, gacäpsinip, ul yigittän:</p> <p>— Hatının nigä kitti? —dip sürıylar ikän.</p> <p>— Rähätkä çıdamıyça kitti,— dip cavap birgän yigit.— Mindä tañnan türıp sıyır savası, kütü kuvası, üyaga minip yümırka alası yuk. Kazan äylänäsində tirläp-peşip aş pişiräsi yuk — rähätläniş yeşisi. Şuğa çıdamadı,—digän.</p> <p>Barıp karasalar, bu şır-yalangaç yarlı ikän.</p>	<p>kaçıp gitmiş.</p> <p>Komşuları meraklanıp, o delikanlıya:</p> <p>— Karın neden gitti, diye sormuşlar.</p> <p>— Rahata dayanamadı gitti, diye cevap vermiş delikanlı. Bende tan vakti uyanıp sığır sağmak, sürü gütmek, kümese girip yumurta almak yok. Kazan etrafında terleyip yemek pişirmek yok, rahatça yaşıyor. Ona dayanamadı, demiş.</p> <p>Gidip baksalar ki, bu tamamen yoksulmuş.</p>
<p>58. Härvakit Caylı</p>	<p>58. Her Zaman Düzenli</p>
<p>Şäkirt cäy küni mädräsädän kaytkanda bir karçıkka kırıp kungan. Kün bik issi, ä münıñ üstündä cilän ikän. Karçık şäkirtni kızgangan:</p> <p>— Hay, ulım, niçik issilämisiñ? — digän.</p> <p>Şäkirt:</p> <p>— Bir gınakat ul, äbi,—digän.</p> <p>Kışkı salkında mädräsägä barışlıy şäkirt tağın şul uk äbigä kırıp kungan. Üstündä äläği şul cilän gınä ikän. Äbi kızganıp:</p> <p>— Hay, ulım, niçik tuñmıysıñ?—dip süragan.</p>	<p>Medrese öğrencisi, yazın medreseden dönerken ihtiyar bir kadının evine girip konaklamış. Çok sıcak bir günmüş ama bunun üzerinde cilen²⁴ varmış. İhtiyar, medrese öğrencisine acımış:</p> <p>— Oğlum, nasıl terlemiyorsun, demiş.</p> <p>Medrese öğrencisi:</p> <p>— Bir kat o, nine, demiş.</p> <p>Kışın rüzgârında medreseye giderken medrese öğrencisi yine ninenin evine girip konaklamış. Üzerinde önceki cilen yine varmış. Ebe acıyarak:</p> <p>— Oğlum nasıl donmuyorsun, diye sormuş.</p>

²⁴ Cilen: Genişçe dikilen ve paltoya benzeyen eski bir kıyafet.

<p>Şäkirt:</p> <p>— Püstawdan ul, äbi,—digän.</p>	<p>Medrese öğrencisi:</p> <p>— Çuhadan o, nine, demiş.</p>
<p>59. Kürşilärdä Tagı da Bar</p>	<p>59. Komşularda Daha Çok Var</p>
<p>Yarlı agay kürşi avılga kunakka bargan. Üz kiyimī bik sälämä bulgaç, kürşisinnän cilän alıp tūrgan. Kunakta mūnı:</p> <p>— Hay, cilänñ dä cilänñ,— dip, bik maktıylar ikän.</p> <p>Agay bīr dä yugalıp kalmagan:</p> <p>— Hi, isīgiz kitkän ikän, minīm kürşilärdä tagı da bar ũl ul,— digän.</p>	<p>Yoksul köylü, komşu köye misafirliğe gitmiş. Kendi kıyafeti çok yırtık pırtık olduğundan, komşusundan cilen alarak gitmiş. Misafirlikte bunu:</p> <p>— Ay, cilenin de cilenin, diyerek, çok övmüşler.</p> <p>Köylü hiç düşünmeden:</p> <p>— Hey, aklınız gitti, benim komşularda daha çok var, paylaşıyorlar, demiş.</p>
<p>60. Üzäginä Ütkän</p>	<p>60. Merkezine Geçmiş</p>
<p>Bir fäkıyr ũlīm sırhavı hālində yatkada yanına cıyılğan adämnär: «İ fälän, hālñ naçar, imanñnı äyt»,—digäç, ul biçara: «hay, şul ũlīm hālində dä imana bİLän aptıratılar la»,— didi.</p>	<p>Bir yoksul ölüm döşeginde yakalanmış yatarken, yanında toplanan adamlar: “Ey felan, hâlin kötü, imanını söyle²⁵” deyince, o çaresiz: “Ah, şu ölüm hâlinde de imana²⁶ muhtaçlar, demiş.</p>
<p>61. Ällä Bızgä Alıp Baralar mı</p>	<p>61. Yoksa Bize Alıp Gelirler mi?</p>
<p>Bir fäkıyr üzññ kışkına balası bİLän barganda kürdi: bīr hatın bīr cenaza artınnan: «İ hucam, sinī işiksiz, täräsäsiz yūrtka alıp baralar. Tüşäğī vä äsbabı yuk yūrtka alıp baralar, vä tågami, vä şarabı yuk yūrtka alıp baralar»,— dip, kışkırıp yİlap barır. Bu fäkıyrññ ulı äytti:</p>	<p>Bir fakir, kendi küçük çocuğu ile giderken, bir kadın bir cenazenin arkasından: “Ey, kocam, seni işiksiz, penceresiz eve alıp gidiyorlar. Döşegi ve kıyafeti olmayan eve alıp gidiyorlar”, diye haykırarak ağlıyormuş. Bu fakirin oğlu:</p> <p>— Baba, yoksa bizim eve mi alıp</p>

²⁵ İmanını söylemek: Tövbe etmek.

²⁶ İmana: Yer (toprak) vergisi.

<p>— Äti, äti, bızniñ yürtka alıp baralar mikän ällä? — didi.</p>	<p>geliyorlarmış, demiş.</p>
<p>62. Üz Hälî Hâl</p>	<p>62. Kendi Hâli Hâl</p>
<p>Yarlı kışi bir hälli kışigä kïrgän. Ul kışi yarlıdan süragan:</p> <p>— Yä, ni hâl, ni bar, ni yuk? — digän.</p> <p>Bu hällikış küni ikän. Yarlı kışi äytäkän:</p> <p>— Barnı sürasañ, tışta suwık bar, yuknı sürasañ, yagarga utın yuk, utın alırga akça da yuk,—digän.</p>	<p>Yoksul bir adam, varlıklı bir adamın evine girmiş. O adam, yoksula sormuş:</p> <p>— Ya nasılsın, ne var ne yok, demiş.</p> <p>Bu olay kış günü olmuş. Yoksul adam:</p> <p>— Varı sorarsan dışarıda soğuk var, yoğuş sorarsan, yakmaya odun yok, odun almaya para da yok, demiş.</p>
<p>63. İki Zimagur</p>	<p>63. İki İrgat</p>
<p>Küz citkäch, iki zimagurkış uzdırırğa dip avılğa kaytalar ikän. Birsı bütünläy řärä ikän, ikınçısı alay da üstinä çıpta bürkängän, di.</p> <p>Şärä tänlisi, salkın yağırdan tuñıp:</p> <p>— Aahh! — dip kuya ikän.</p> <p>İkınçı zimagur, busın kızganıp:</p> <p>— Müşkıl indı ulkıyım-salımsız, uzgan el üzüm dä intıktım, agay,— di ikän.</p>	<p>Güz yaklaşırken iki ırgat kışi geçirmek için köye dönüyorlarmış. Birsı tamamen çıplakmış, ikincisi de öyle ama üstüne bir hasır örtmüş.</p> <p>Çıplak tenli olan, serin yağmurdan üşüyerek:</p> <p>— Aahh, demiş.</p> <p>Diğır ırgat, buna acıyarak:</p> <p>— Zor ya, giyim kuşamsız, geçen yıl ben de inliyordum, ağabey, demiş.</p>

<p>64. Buşka İşlätmäkçi</p>	<p>64. Bedava Hizmetçi</p>
<p>Bir fäkıyrınıñ yürtına bir ugırı kirdi. İzlöp karadı, yürtta bürnärsä dä tapmadı, çıgıp barganda, yürt iyäsı äytti:</p> <p>— İ ugırı, çıksañ, işikni bikläp çık,— didi.</p> <p>Ugırı äytti:</p> <p>— Hızinändä yuk närsänni urladı dip, minı hızmätkä kuşasıymı? — didi.</p>	<p>Bir fakirin evine bir hırsız girmiş. Aramış bakmış, evde hiçbir şey bulamamış, çıkıp giderken ev sahibi:</p> <p>— Hey hırsız, çıkıyorsan, kapıyı kapatıp çık, demiş.</p> <p>Hırsız:</p> <p>— Hazine de olmayan eşyalarını çaldı diyerek beni hizmete mi koşacaksın, demiş.</p>
<p>65. Faydasız İş</p>	<p>65. Faydasız İş</p>
<p>Bir fäkıyr kişiniñ üyine ugırlar kirdi, äybür izläp yürilär idi. Üy iyäsı kürdi dä äytti: «İ yigitlä, tünlä ni izläniş yürisiz? Siz izlägän närsäni biz munda kündiz dä izläp taba almadık»,— didi.</p>	<p>Fakir bir adamın evine hırsızlar girmiş, eşya arıyorlarmış. Ev sahibi görünce: “Hey yigitler geceleyin ne arıyorsunuz? Sizin aradığımız şeyi biz burada gündüz bile bulamadık” demiş.</p>
<p>66. Tansıkkarak</p>	<p>66. Beklenen Hırsız</p>
<p>İki fakıyr bir urında yüklarga yatkannar. Üy içlärinde aslarına cäyip üslerinä yabıngan äybürlerinän gayri närsäläri yuk, imiş. Bular yüklaryüklamas yatkanda, üygä bir karak kürgän. Birsı ikınçisiniñ külagına.</p> <p>— Üygä karak kürgän, di ikän.</p> <p>İkinçisi:</p> <p>— Äyde, min açi avaz bilän kıçkıryım, kurkuwınnan bir-bir närsäsin tüşürüp kaldırmamı, -dip äytän, di.</p>	<p>İki fakir bir yerde uykuya yatmışlar. Evin içinde altlarına serecek, üstlerine örtecek eşyalarından başka bir şeyleri yokmuş. Bunlar yarı uykulu iken eve bir hırsız girmiş. Birsı diğerinini külagına:</p> <p>— Eve hırsız girmiş, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Hadi, evde ben yüksek sesle ile haykırayım, korkusundan bir şeyini düşürüp bırakmaz mı ki, demiş.</p>

<p>67. Cil Uņayına</p>	<p>67. Rüzgârın Yönüne Doğru</p>
<p>Patşa zamanında tılänçilär küp bulgan. Şularnıñ bir dürt-bişi irtänkaravıl üyündä cıyılğannar da kımniñ kaysı avılga baruwı turında süyläşä başlagannar.</p> <p>Aradan birsı äytkän:</p> <p>— Siz tıläsäkaysı avılga barıgız. Ämma minim üs-başım şul tikli ütük, min barı tik cil uņayına taba gına bara alam,— digän.</p>	<p>Padişah zamanında dilenciler çok imiş. Onların dört beş tanesi sabahleyin gözlem evinde toplanmışlar, kimin hangi köye gideceği hakkında konuşmaya başlamışlar.</p> <p>Aralarından birisi:</p> <p>— Siz hangi köyü istiyorsanız gidin. Ama benim üstüm başım o kadar yırtık pırtık ki, ben sadece rüzgârın yönüne doğru gidebilirim, demiş.</p>
<p>68.Rättän Yürim</p>	<p>68. Sıradan Yürüyorum</p>
<p>Bir kişi bir tılänçigä: «Sin bülay hur bulıp yürgänçi, bayga kİRÜ kiräk idİ»,— digän ikän, tiğisİ müña karşı:</p> <p>— İndİ min bayın-yarlısın saylıy almıym, rättän hämmäsİnä kİRä yürim,— digän.</p>	<p>Bir adam bir dilenciye: “Böyle horlanıp gezeceğine bir zenginın yanına girmen gerekti” demiş. Diğeri buna karşılık:</p> <p>— Şimdi ben zenginini yoksulunu seçemiyorum, sıradan hepsinin yanına giriyorum demiş.</p>
<p>69. Bulır İdim Türä...</p>	<p>69. Olurdum Başkan...</p>
<p>İki yarlı kişi süyläşip utıralar ikän.</p> <p>Birsı ikİnçİsİnä:</p> <p>— Sin kım bulır idİñ? — digän.</p> <p>— Bulır idim türä — aşaganım üyrä, bulır idim galava — üstim-başım alama,— dip cavap birgän ikİnçİsİ.</p>	<p>İki yoksul adam konuşuyorlarmış.</p> <p>Biri diğeri:</p> <p>— Sen kim olurdun?²⁷, demiş.</p> <p>— Olurdum türe²⁸, yiyeceği öyre²⁹, olurdum galava³⁰, üstüm başım alama³¹, diye cevap vermiş ikincisi.</p>

²⁷ Bu cümlemin doğru aktarımı “Sen kim olmak isterdin?” şeklinde olmalıyken komik oluşumunu etkilemesi nedeniyle orijinale en yakın şekilde aktarılmıştır.

²⁸ Türe: İdareci.

<p>70. Buy Citmäslük Hiyäl</p>	<p>70. Olmayacak Hayal</p>
<p>Kapka túbündä süyläşip utırganda, bir agayga kürşiläri şundiý sūraw birgännär:</p> <p>— Ägär sin, äkiyättägi şikillı, kinät kınä patşa bulıp kitsän, iñ başta nişlär idıñ?</p> <p>Ul agay äytän:</p> <p>— İñ baştamı? İñ başta min Käräkä külündä tärtä bılän bülğata-bülğata bülamık pişirir idim dä şunu bitkänçä aşar idim,— digän.</p>	<p>Kapı önünde konuşurlarken bir köylüye, komşuları sormuşlar:</p> <p>— Eğer sen hikâyedeki gibi bir padişah olsan ilk önce ne yapardın?</p> <p>O köylü demiş ki:</p> <p>— İlk önce mi? İlk önce ben Kereke gölünde ok ile karıştırma karıştırma bulamaç pişirirdim, sonra onu bitene kadar yerdim, demiş.</p>
<p>71. Yarma Balsa, Bütka Dışırır İdik</p>	<p>71. Yarma Olsa Botka Pişirirdik</p>
<p>Yarlı bür kişilär gıl bärängi gınä aşap turalar ikan. Birkünni bik açığıp iri utınnan kaytkan, di. Hatını münıñ aldına kündägiçä şul uk bärängini kitirip kuygan. İri, mıgırdanıp:</p> <p>— Tagın bärängi,— dip kuygan.</p> <p>Müna karşı hatını:</p> <p>— Süt bılän yarma balsa bütka pişirir idik tä, may gına yuk şul. Tüzın indı anıñ kürşidän dä alıp türırğa bula...— digän.</p>	<p>Yoksul kimseler her zaman aynı şeyi yiyip durmuş. Bir gün çok acıkıp, büyük bir odunla dönmüş. Karısı, bunun önüne her günkü yemeği getirip koymuş. Kocasını söylenip:</p> <p>— Yine aynı, demiş.</p> <p>Buna karşılık karısı:</p> <p>— Sütle yarma olsa botka pişirirdik de, yağ gibi o da yok. Tuzunu şimdi komşudan da alırdım, demiş.</p>

²⁹ Öyre: Bir çeşit Kazan Tatar yemeği.

³⁰ Galava: Töre

³¹ Alama: Perişan

72. Uyındaki Tîlîndä	72. Aklındaki Dilinde
<p>Patşa zamanında irlî-ḥatınlı yarlı kişilär, bayga yallanmakçı bulıp, yulga çıkkannar. Barası yulları yırak ikän, aşısuları bik kilgän. Ḥatını süylänip bara ikän:</p> <p>— kayçan gına barıp citärbiz indî. İpekäynî sütkä turar idim dä bülgata-bülgata aşar idim,— di ikän.</p> <p>Añarga karşı irî:</p> <p>— Närsä sin sütnî ḥäzîr ük bülgata başladın,— dip kıçkırgan,— küñ issî, barası cir yırak, açıtıp bitürirsîñ bit!</p>	<p>Padişah zamanında karılı kocalı, yoksul insanlar, zengine hizmet etmek için yola çıkmışlar. Gidecek yolları daha çok iken, çok acıkmış. Karısı söylenip duruyormuş:</p> <p>— Ne zaman varacağız şimdi? Ekmekciği süte doğrardım sonra karıştıra karıştıra yerdim, demiş.</p> <p>Bunlara karşılık kocası:</p> <p>— Ne, sen sütü şimdiden karıştırmaya başladın, diye bağırmış. Gün sıcak, gidilecek yer uzak, ekşitirsin.</p>
73. Kaysı Yakta Bîr	73. Her Tarafta Aynı
<p>İlik zamanda bîr ḥäyîr süraşuçıkatı buranda kürşî avılga barırğa çıkkän. Bîrazdan anıñ artınnan bîr atlı kilîp citkän dä ḥäyirçini dä utırtkan. Cil karşı bulganlıktan, at bik avır bara ikän. Atlı süğingän:</p> <p>— Ḥäyirçigä cil karşı digändäy, buranı da karşığa bit anıñ,— digän.</p> <p>— Nik, alaysa, atıñnı tîğî avılga bür, miñakaysı avılga barsañ da barıbîr,— digän.</p>	<p>Eski zamanda bir dilenci, sert fırtınada komşu köye gitmek için yola çıkmış. Birazdan onun arkasından bir atlı gelip yetişmiş, sonra dilenciye de ata oturtmuş, rüzgâr karşı olduğundan, at çok yavaş gidiyormuş. Atlı:</p> <p>— Dilenciye yel de karşı dendiği gibi, fırtınası da karşıdan esiyor ya, demiş.</p> <p>— Peki, öyleyse atını diğer köye çevir. Bana hangi köye varsan da hepsi aynı, demiş.</p>

<p>74. Närsälär Çıktı</p>	<p>74. Neler Çıktı?</p>
<p>Bir burıçı küp adäm, vafat bulgan. Bu adämnıñ balası üksıp - üksıp yılap türganda, burıç iyälärinnän birsı kilip:</p> <p>— Elama, balam... Atañnan küpmı närsä çıktı? — digän.</p> <p>Bu bala bik hafalanıp:</p> <p>— Närsäsi çıksın! Äwväl — canı, ikınçı — cenazası, üçinçı sınıñ kibik burıç iyäläri çıktı,— digän.</p>	<p>Borcu çok olan bir adam vefat etmiş. Bu adamın çocuğu hıçkıra hıçkıra ağlarken alacaklılardan birisi gelip:</p> <p>— Ağlama çocuğum... Babandan çok mu mal kaldı, demiş.</p> <p>Çocuk çok üzüterek:</p> <p>— Neyi kaldı, önce canı, sonra cenazesi en son, senin gibi borç sahipleri kaldı, demiş.</p>
<p>75. «Säbäp»</p>	<p>75. Sebep</p>
<p>Fatırçı: — Baksana, üynıñ tübäsın kayçan yaptırasın?</p> <p>Üy hujası: —Tizdän.</p> <p>Fatırçı: —Mümkın kadär tizräk yaptır, çünki yañgır yavsa, hämmäbiz suga çılanabız.</p> <p>Üy hujası: —Ä, alaysa, züntigıgız yuk ikan.</p>	<p>Kıracı:</p> <p>— Baksana, evin çatısını ne zaman kapattıracağını?</p> <p>Ev sahibi:</p> <p>— Çabucak.</p> <p>Kıracı:</p> <p>— Mümkün olduğu kadar çabuk kapattır. Çünkü yağmur yağarsa hepimiz ıslanırız.</p> <p>Ev sahibi:</p> <p>— E, öyleyse sizin şemsiyeniz yokmuş.</p>

76. Nik Üstiräp Yürigä	76. Sürüklemek Neden?
<p>Kartnın ulı çittän kaytkan. Çäy içkän vakıtta, hâl-ähvällärni süraşıp bitirgännän sūñ, ätisi:</p> <p>— Yä, ulım, akça yağı niçigräk sūñ? Bıraz alıp kayta aldınımı?— di ikän.</p> <p>— Alıp kaytkan da bulır idim, läkin faydası yuk bit,— digän malayı.</p> <p>— Niçik alay faydası yuk?</p> <p>— Mında bir sum küpmigä yürıye?</p> <p>— Bir sum küpmigä yürsın, bir sumga yürı indı ul.</p> <p>— Şulay bulgaç, andağı bir sumnı mında kadär nik üstiräp yürigä! — dip cavap birgän, di, malayı.</p>	<p>Yaşlı adamın oğlu dışarıdan dönmüş. Çay vaktinde, hâl hatırlarını sorduktan sonra babası:</p> <p>— Ya oğlum, para durumu nasıl ya? Bıraz biriktirebildin mi, demiş.</p> <p>— Alıp dönerdim ama faydası yok ki, demiş, oğlu.</p> <p>— Nasıl faydası yok?</p> <p>— Burada bir sum ne kadara gidiyor?</p> <p>— Bir sum ne kadar olsun, bir suma denk geliyor.</p> <p>— Öyle olunca, oradaki bir sumu buraya kadar sürüklemek neden, diye cevap vermiş oğlu.</p>

4.3. Din ve Dinî Gelenekler, Ruhanîler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4.3. Din h�m Dini Y�lalar. Ruhanilar	4.3. Din ve Din� Gelenekler, Ruhaniler
<p>77. Aņa Işanıç Yuk</p>	<p>77. Ona G�ven Yok</p>
<p>Avılınıĭ yarlı agayı urmannan «uĭhalla» arabası b�l�n utın alıp kaytıp bara ik�n. Ul bik arıĭan, k��-h�l b�l�n ġn� tartıp kayta ik�n. Avılınıĭ mullası u�ragan da m�ņa:</p> <p>— Alla kuw�t birs�n! — dip kı�kırĭan.</p> <p>Tiġi yarlınıĭ m�ņa bik a�uwı kilġ�n:</p> <p>— Allaĭ pı�aĭım da kuw�t birmi, �zim� k���nirġ� turı kil�,— dig�n.</p>	<p>K�y�n yoksulu ormandan el arabası ile odun almaya gitmiş. O, �ok yorulmuş, g�� bela odunları �ekip d�nm�ş. K�y�n imamı buna rastlayınca da, buna:</p> <p>— Allah kuvvet versin, diye seslenmiş.</p> <p>O yoksul buna �ok �fkelenmiş:</p> <p>— Allah’ın bı�aĭıma da kuvvet vermiyor bana da, kendimi zorlamamı istiyor, demiş.</p>
<p>78. �ziĭ H�day Bulmaĭa�</p>	<p>78. Kendin Allah Olmayınca</p>
<p>Atası �lġ��, M�ndi bik a�ıĭa başlayan. K�şil�rd�n aşarga s�rap karıy, aņa «h�daydan s�ra» dil�r ik�n. M�ndi �� k�n t�zl�n�p h�daydan s�rap, t�mam k�li b�tk��, a�ulanıp t�rgan da:</p> <p>— �yttim şul anı, h�day kulına kalma, dip. �ziĭ h�day bulmaĭa�, k�rg�n k�n�ş şul bulmıy ni bulsın? — dip, t�r�p kitk�n.</p>	<p>Babası �l�nce, Mendi �ok acıkmış. İnsanlardan yemek istemiş, ona “Allah’tan iste” demişler. �� g�n ge�miş, Mendi Allah’tan istemiş, b�t�n dermanı t�kenince �fkelenerek:</p> <p>— Dedim ya, Allah’ın eline kalma. Kendin Allah olmayınca, g�recek g�n�n de olmuyor, ne olacak, diyerek gitmiş.</p>

79. «Tübännän» Tänkıyt	79. Aşağıdan Tenkit
<p>Bir äbi kăcä asragan. Anıñ kürşisi işäk tütä ikän. Kürşisi kăcänıñ pıçänin urlap işäğinä aşata ikän. Karçık allaga müräcägat itkän:</p> <p>— Ya rabbim, şuşı Gabdullanıñ işäğın dümiktir.</p> <p>İşäk ülmäğän, aç turgan kăcä ülgän. Şunnan karçık tağın kükkä karap allaga indäşkän:</p> <p>— Yä hüdäy, sin nindi alla, işäk bilän kăcänı dä ayıra bilmäğänsiñ bit!</p>	<p>Yaşlı bir teyze keçi yetiştirmiş. Onun komşusunun eşeği varmış. Komşusu keçinin yemini çalıp eşeğine yediriymiş. Yaşlı kadın Allah'a dua etmiş:</p> <p>— Yarabbim, şu Gabdulla'nın eşeğini gebert!</p> <p>Eşek ölmemiş, aç kalan keçi ölmüş. Bunun üzerine yaşlı kadın yine göge bakıp Allah'a seslenmiş:</p> <p>— Ya Allah, sen nasıl Allah'sın, eşek ile keçiyi ayıramıyorsun!</p>
80. At Küyırığın Tütmıy Häl Yuk	80. At Kuyruğunu Tutmayacak Hâli Yok
<p>Gaynitdin kart kabirdä uyanıp kitä dä, miç başında yatam dip bilä. Süraw färiştäsi müñarga:</p> <p>— Hak büyırığın tüttimmi? — di.</p> <p>Gaynitdin:</p> <p>— At küyırığın? At küyırığın tütasın indı anı. Tigänäk yabışa da, çüplisın, tütmıy hălın yuk,— di.</p>	<p>Yaşlı Gaynitdin kabirde uyanmış ama soba başında yatıyorum sanmış. Sorgu meleği buna:</p> <p>— Hak buyruğunu tuttun mu, diye sormuş</p> <p>Gaynitdin:</p> <p>— Atkuyruğu mu? Atkuyruğunu tutuyoruz ya. Dulavrat otu yapışır, toplarsın, tutmayacak hâlin yok, demiş.</p>

<p>81. Pəygambärniñ Üzinä Bulsın</p>	<p>81. Peygamberin Kendine Olsun</p>
<p>Bir açlık yılını Bülğayırda yasmıktan başqa narsä üsmägän. Şunda bir agay: «Ni bitmägän yasmık buldı bu!» — dip, anı yamanlarga tütüngen. İkinçi bir kart anı tuktatıp:</p> <p>— Yasmıknı yamanlama, añar citmiş pəygambär düga kılğan,— dip äytkäç, tığışi:</p> <p>— Yasmıkka pəygambär düga kılğan bulsa, üzinä bulsın,— dip cavap birgän, imiş.</p>	<p>Bir kıtlık yılı Bulğayır köyünde mercimekten başqa bir şey yetişmemiş. Burada bir amca “Ne bitmeyen bir mercimek oldu bu!” deyip onu kötölemiş. Başqa bir İhtiyar onu durdurup:</p> <p>— Mercimeği kötöleme, ona yetmiş peygamber dua etmiş deyince diğeri:</p> <p>— Mercimeğe peygamber dua etmişse kendinin olsun, diye cevap vermiş.</p>
<p>82. Bulmasa Bulmıy</p>	<p>82. Olmayınca Olmuyor</p>
<p>Biräwniñ bir sandıgın urlap kittilər. Ul kişigä biräw äytti:</p> <p>— Sin ayıtkürsi ukıp kuygan bulsañ, urlamaslar idı,— didi.</p> <p>Ul kişi äytti:</p> <p>— Vallahi, içindä bitin kürän dä bar idı,— didi.</p>	<p>Birinin sandıgını çalmışlar. O adama biri demiş ki:</p> <p>— Sen Ayetel Kürsi okusaydın çalmazlardı. O kişi:</p> <p>— Vallahi içinde bütün Kur’an da vardı, demiş.</p>

<p>83. Äläy, Yüri Äytkängä dä İşana</p>	<p>83. Öyle şaka Söyleyince de İnanır</p>
<p>Bir kartka büz akkada küymä bilän İdil aşa kiçärgä turı kilgän. Kartka bu bik kurkınıç tüyılğan häm ul isän-imin çıksa bir sum häyir birirgä adarıngan.</p> <p>İdilniñ yartısın kiçip, kurkınıç kimi başlağaç, kartka akçası kızgınıç tüyıla başlagan. Ul: «Bülay da çıgam bit indı, birmäm ahrısı»,— dip uylyı ikän. şul vakıt büzlar türlü yaktan kilip küymäni kısıa, çaykalta başlagannar. Kart bik kurıkkın:</p> <p>— Äläy, yüri äytkängä dä ışana ikän bu. Biräm, biräm! Birmiçä tagı ällä sin! — dip kıkırıp cibärgän.</p>	<p>Bir ihtiyarın buz akarken kayık ile İdil'i aşıp geçmesi gerekmiş. İhtiyara bu çok korkunç gelmiş ve o sağ salim çıkarsa bir sum sadaka vermeyi adanmış.</p> <p>İdil'in yarısını aşınca korkusu azalan ihtiyara parası kıymetli gelmeye başlamış. O: “Böyle çıkayım da şimdi, vermem sonra” diye düşünmüş. O anda buzlar çeşitli yönlerden gelerek kayığı hafif hafif sallamaya başlamışlar. İhtiyar çok korkmuş:</p> <p>— Böyle şaka söyleyince de inanıyormuş bu. Vereceğim, vereceğim! Sanki vermeyeceğim ilahi sen, diye bağırmış.</p>
<p>84. Sul Ayakniñ Günahısı</p>	<p>84. Sol Ayağın Günahı</p>
<p>Kilın kişi irtän türgaç, tüşin süyläğän:</p> <p>— Biataynı tüřimdä kürdim. Üzin üçmaħka kirtkännär kirtüwin. Tik nigädır sul ayağı gına üçmaħniñ tışında kalğan.</p> <p>Kitkän şunnan bürçiluw, kitkän türlü yurawlar.</p> <p>— Nigä alay ikän? Sul ayağın nigä kirtmilär ikän?</p> <p>Bütün üy içi bilän bik uzaklap baş vata türgaç, kiçi malayları mañgayına sugıp:</p> <p>— Ähä, bildim! — dip kuygan.— ülär aldınnan çabatasınıñ bir sıñarı tuzıp</p>	<p>Gelin sabah kalkınca rüyasını anlatmış:</p> <p>— Kayınbabamı rüyamda gördüm. Onu cennete almışlar ya. Sadece sol ayağı cennetin dışında kalmış.</p> <p>Sonra endişeler, türlü tahminler başlamış.</p> <p>— Neden öyleymiş? Sol ayağını neden sokmuyorlarmış?</p> <p>Bütün ev ahalisi uzun süre kafa patlatırken küçük çocukları alınına vurup:</p> <p>— Aha bildim, demiş. Ölmeden önce çarığının teki eskiyip delinince dede sol ayağına kazık başından komşunun çarığını alıp</p>

tişilgäç, babay sul ayağına kazık başınnan kürşi çabatasin alıp kigän idī. Sul ayagın şuna kirtmägännär indī alaysa...	giymişti. Sol ayağını onun için sokmuyorlar öyleyse.
85.Ücmañnı Kım Niçik Küz Aldına Kitirä	85. Cenneti Kim, Nasıl Göz Önüne Getirir?
Yükıdan türgaç, Stıpan agay süyli: — Bügün tüşimdä İvan dädäyni kürdim. Kırğan ücmañka, utırgan püçmakka, çiläyıp-çiläyıp çilim tartıp utıra.	Uykudan uyanınca Stepan amca: — Bugün rüyamda İvan dedeyi gördüm. Girmiş cennete, oturmuş köşeye, höpürdete höpürdete pipo içiyor, demiş.
86.Tämug Kızuw Balsa, Şaytan Kirmäs İdi	86. Cehennem Kızgın Olsa Şeytan Girmezdi
Atalı-ullı kütü kütälär. Kündiz aşarga uçak yağıp bärängi pişirälär. Malay bärängini almakçı bula da, kulın pişirä. — Äti, tämugta da ut şulay kızuw bulır mikän? — di. — Äy, mündiy kızuw balsa, kirtirsın şaytanı tämugka,— di atası.	Bir baba oğul sürü güdüyormuş. Gün batarken ocak yakıp bir şeyler pişiriyorlarmış. Oğlu bir şeyi almak isterken kolunu yakmış. — Baba, cehennemde ateş böyle kızgın olur mu, demiş. — Ee, bunun kadar kızgın olsa, sokarsın şeytanı cehenneme, demiş babası.
87. Sırat Küperı Çittä Kalır	87. Sırat Köprüsü Kenarda Kalır
Bir kart bir dä mäçitkä namazga barmıy ikän. Anıñ bir ulı bulgan. Yaş balsa da, ul gıl mäçitkä barıp, mullanıñ süylägänin bik ihlas bilän tıñlap kayta ikän. Birkün ulı mäçittän kaytaçasına: — Mınä mulla abzıy, ülgäç, kıldan niçkä, kılıçtan ütkin sırat küperin ütäsı bar, dip süylädı. İşlar harap ikän,— dip,	İhtiyarın biri bir kez olsun camiye namaza gitmemiş. Onun oğlu varmış. Genç de olsa o her zaman camiye gidip hocanın söylediklerini dikkatlice dinleyip dönüyormuş. Bir gün oğlu camiden dönünce babasına: — Bana molla ağabey ölünce kıldan ince, kılıçtan keskin sırat köprüsü var, diye söyledi. İşler harapmış, deyip ağlaya ağlaya

<p>yılıy-yılıy süyli başlagan ikän, kart:</p> <p>— Yukka kaygırıp utırma, anda bir sin gınä bulmassın, halık cıyılır da bir kırıydan yul salır da kitär, ul küper bir çittä kalır,— digän.</p>	<p>konuşmaya başlamış. İhtiyar:</p> <p>— Boşuna endişelenme, orada bir tek sen olmazsın, halk toplanır, bir kenardan yol yapıp gider, o köprü bir kenarda kalır, demiş.</p>
88. İhlaşlı Namaz	88. İhlaşlı Namaz
<p>Äkmäli abızıy namazga üyip utırgan cirinnän tiz gınä sälam birip, namazın bülgän dä, ulına bürılğan:</p> <p>— Ulım, äli gınä isimä tüşti: bizniñ tigi yamawlı kapçık Fättahlarda ikän bit, bar tiz gınä alıp çık äli,—digän.</p>	<p>Ekmeli ağabey namaza durduğı vakit çabucak selam verip namazı bölmüş, sonra oğluna dönmüş:</p> <p>— Oğlum, şimdi aklıma düştü, bizim öteki yamalı çuval Fettahlardaymış. Çabucak git de alıp gel, demiş.</p>
89. Yañaça Namaz	89. Yenice³² Namaz
<p>Ataklı Şäkür karak at urlap abzarga kirtip yapkan. Üygä kirüwinä karasa, kürä — ürätniklär kilä. Şäkür karak tiz gınä namazlık Cäyip kıyblaga baskan, ürätniklär kirügä kışkıırıp kulak kakkan tavış çıgarıp, kürän ukıgan kibik küyläp, kilinänä işittirip äytkän:</p> <p>— Häyyagalässalät, abzarda bulır ala at, Mahirä kilin, al kapkanı yap, art kapkadan üzat, allahı äkbär!</p> <p>Kilın çıgıp atnı üzatıp kirkän, Şäkür namazın bitirip turgan da, ürätniklärnı yaña kürgän kişi bulıp:</p> <p>— Kara, kunaklar bar ikän läbasa, rähim itigiz,—dip, üstäl hüzirlätä</p>	<p>Meşhur hırsız Şekür, bir at çalıp onu ahıra sokup kapatmış. Eve gireceğı vakit baksa ki ne görsün! Jandarmalar geliyormuş. Hırsız Şekür çabucak seccade serip kibleye dönmüş, Jandarmalar gelince haykırarak kulakları tırmalayan bir ses çıkarıp, Kur'an okuyor gibi bir makam ile gelinine şöyle demiş:</p> <p>— Heyyagalessalet³³, ahırda olur ala at, Mahire gelin ön kapını kapat, arka kapıdan çıkart, Allahuekber!</p> <p>Gelin çıkıp atı kaçırıp içeri girmiş, Şekür namazını bitirdikten sonra da jandarmaları yeni görmüş gibi:</p> <p>— Bak, misafirler varmış ya, buyrunuz,</p>

³² Yenice: Biraz önceki

³³ Heyyagalessalet: Hayat galeyessalat diye gelinine hitap ediyor (uydurma kelime).

başlagan.	diyerek, sofrta hazırlatmaya başlamış.
90. Üz Başına Tüşkâç	90. Kendi Başına Düşünce
<p>Kütüçinîñ karşıısına bir it kilip çıkkan. Kütüçî annan kurkıp artka çigınâ başlagan. Çigınâ-çigınâ, ul mâçitkâ ük barıp kîrgän. Ä anda namaz vakıtı ikän. Namaz ukuçılarnı kürgäç, äligi kütüçinîñ işi kitkän:</p> <p>— Ay-hay, usal ikän bu avılınıñ itläri! Niçaklı kişini mâçitkâ kuwıp kirtkännär bit,— digän.</p>	<p>Çobanın karşıısına bir köpek çıkmış. Çoban ondan korkup geri kaçmaya başlamış. Çekile çekile camiye varıp girmiş. O anda namaz vaktiymiş. Namaz kıldıklarını görünce bizim çoban şaşırılmış:</p> <p>— Hey, bu köyün köpekleri akıllı imiş! Nasıl da insanı kovalayıp camiye sokuyorlar ya, demiş.</p>
91. Sin Aldasañ, Min dä Aldadım	91. Sen Kandırdıysan Ben de Kandırdım
<p>Bir avılda mâçitkâ yürmi turgan bir krıstyan bula. Mulla anı tıgilây dä, bülây da ügıtläp karıy. Yuk, ayak ta basmıy tıgi. annarı. Mulla häylägä kırışä:</p> <p>— Ägär kırık kün buyına mâçitkâ yürüp namaz kaldırmasañ, kırık birinçi künni bir sıyır biräm üzınä,— di.</p> <p>Krıstyan yürü başlıy bit. Kırık kün buyına bir kün kaldırmıy namaz ukuy bu.</p> <p>Kırık birinçi künni mulla mâçitkâ kilsä, ni kürsin, tıgi günah şümlüğü yuk. İçi püşıp kına namaz ukıtkaç, mulla kaytıp kitä üyinä. Kapkadan kirsä, baskıç aldında tıgi krıstyan utıra.</p> <p>— Sin nişläp, kim, mâçitkâ barmadıñ? —di mulla.</p>	<p>Bir köyde camiye gitmeyen bir köylü varmış. Molla ona etraflıca öğüt vermeye çalışıyormuş. Yok, ayak bile basmıyormuş bu. Molla ona bir hile yapmayı düşünmüş:</p> <p>— Eğer kırık gün boyunca camiye gelip namazını bırakmazsan sana kırık birinci gün bir sığır vereceğim, demiş.</p> <p>Köylü camiye gitmeye başlamış. Kırık gün boyunca bir gün bile bırakmadan namaz kılmış bu.</p> <p>Kırık birinci gün molla camiye gelse ki ne görsün, o günahkârın gölgesi bile yokmuş. İçi acıyıp yine namaz kıldırıdıktan sonra, molla dönüp evine gitmiş. Kapıdan girse ki, merdivenin önünde diğer o köylü oturuyormuş.</p>

<p>— Həzrət, sin kırık birinçi künni sıyr vāgdä itkän ilin. Vāgdäñni ütäsəñ, tagın mäçitkä yürirmın,— di tiği.</p> <p>— Süñ, alla bändəsi, mäçitkä yürsəñ, savabı üzñjä bula bit. Bırnindi dä sıyr yuk siña.</p> <p>— Sin minı aldagansıñ alaysa, həzrət. Yarar, sin aldasañ, min dä aldadım. Kırık kün buyı mäçitkä taharätsiz gınä yürdım,— dip, krıstyan kaytıp kitkän.</p>	<p>— Sen ne yapıyorsun, camiye gelmedin, demiş molla.</p> <p>— Hazret, sen kırık birinci gün sığır vaat etmiştin. Vaadini yerine getir, ondan sonra camiye giderim demiş diğeri.</p> <p>— Allah'ın kulu, camiye gidersen sevabı kendine olur. Sığır yok sana.</p> <p>— Sen beni kandırdın öyleyse hazret. İyi sen kandırdıysan ben de seni kandırdım. Kırık gün boyunca camiye abdestsiz geldim, diyerek dönüp gitmiş köylü.</p>
<p>92. Bar İkän Başlı Kişilər</p>	<p>92. Akıllı Kişiler Varmış</p>
<p>Kürşiləri Gayfıtdinnı mäçitkä iyärtip kitkännär.</p> <p>— Biz yatsak, yatarsıñ, biz türsak, türırsıñ, yak-yakka karaştırıp alırs. Şunıñ bilän işin dä bitär,— dip, anı namaz ukırğa da üyrätkännär.</p> <p>Mäçitkä barıp kırü bilän, bütinisi dä namazlıkların cäyıp ayagürä baskannar, türli hərəkätlär yasıy başlagannar. Tik Gayfıtdin gınä isi kitip miç kapkaçına karap tura ikän. Miç kapkaçına at räsimi yasalğan, ul at üstinä kişı atlangan, ul kişiniñ cilkäsində mıltığı da bar, di.</p> <p>Süñınnan:</p> <p>— Gayfıtdin abzıy, sin nişläp gıl miç kapkaçına gınakarap türdın? — dip süragannar.</p>	<p>Komşuları Gayfıtdin'i alıp camiye gitmişler.</p> <p>— Biz yatarsak yatarsın, kalkarsak kalkarsın, ara sıra çevrene bakarsın. Böylece işin de biter, deyip ona namaz kılmayı öğretmişler.</p> <p>Camiye varıp girince hepsi de seccadelerini serip ayakta durmuşlar, çeşitli hareketler yapmaya başlamışlar. Yalnız Gayfıtdin'in aklı başından gitmiş, soba kapağına bakıp duruyormuş. Soba kapağına at resmi yapılmış. O at üstüne adam binmiş, o adamın arkasında omzunda tüfeği var, demiş.</p> <p>Sonra:</p> <p>— Gayfıtdin amca, sen ne yapıyorsun soba kapağına bakıp kaldın, diye sormuşlar.</p> <p>— Şu atlı adamı gördüm, bunu nasıl</p>

—Şul atlı kişini kürip hâyranar kaldım, äy, — digän.— Münü niçik yasagannar digin. Bar bit dünyada başlı kişilär!	yapmışlar diye hayran kaldım ey! Dünyada akıllı adamlar var ya, demiş.
93. Artığı Yaramıy	93. Fazlası Yaramıyor
Biräw mullaga fitir sadakası iltä. Mulla: — Niğä bülay bik az? —dip sürüy. — Urazası da şulay gına buldı anıñ, hâzrät,— dip cavap birgän tigi.	Birisi mollaya fitre sadakası götürmüş. Molla: — Neden bu kadar az, diye sormuş. — Orucu da öylece oldu onun hazret, diye cevap vermiş diğeri.
94. Hüdasi Kurkıncı Tügil	94. Allah'ı Korkunç Değil
Bir kişi ramazan ayında urazasını açtı. Ün bazına tüşti dä, ikmäk aşıy başladı. Anı ulı kürdi dä: — Anda kim bar?—dip kışkırdı. Atası äytti: — Kışkıırma, kışkıırma! Atañ üz ikmäğın üzi urlap aşap utıra, hüdadan kurıkımıy, adämnän kurka,— didi.	Bir adam ramazan ayında orucunu bozmuş. Un ambarına inmiş ve ekmek yemeye başlamış. Onu oğlu görmüş ve: — Orada kim var, diye bağırmış. Babası: — Bağıırma bağıırma! Baban kendi ekmeğini kendi çalıp yiyor, Allah'tan korkmaz, adamdan korkar, demiş.
95. Üzi Kırıp Bara	95. Kendi Giriyor
Cäygı urazada biräwniñ bik içäsi kilgän. Yar kırıyına yatıp avızın suga kuygan da kışkııra ikän: — Kara, kara, avızga üzi kırıp bara!	Yazınki oruçta birisi çok susamış. Dere kenarına yatıp ağızını suya soktuktan sonra haykırmış: — Bak bak, ağza kendi giriyor.

<p>96. Kışi küyaşı</p>	<p>96. Adam Güneşi</p>
<p>Ävväl zamanda bir malay uraza tütkan. Küyaş bayıganın tüzimsizlik bilän kītä ikän. Mīnā bīrvakit küyaş üfikka avıškaç, üygä yūğırıp kīrgän dä:</p> <p>— Äni, avızını açıyk indī,— digän.</p> <p>— küyaş bayımagan ilī, ulım.</p> <p>— Nigä bayımasın? Bīznīñ küyaş ällä kayçan urman artına tüşip kitti indī. Bayımagan küyaş bīzniki tūgıl, başka kışılärniki ul, aşarga bir — digän.</p>	<p>Evvel zamanda bir oğlan oruç tutmuş. Güneşin batışını sabırsızlıkla bekliyormuş. İşte bir gün güneş daha ufuktayken varana kadar eve girmiş:</p> <p>— Anne, orucumuzu açıyoruz şimdi, demiş.</p> <p>— Güneş daha batmadı oğlum.</p> <p>— Neden batmasın? Bizim güneş ormanın arkasına düştü şimdi. Batmayan güneş bizimki değil, başkalarınınki, yemek ver, demiş.</p>
<p>97. Bayırsıñ Bayuwın</p>	<p>97. Batarsın Batmasına da</p>
<p>İlik zamanda bir çuvaş islam dininä çıgıp müsılman bulgan. Bir cäy künni mūña uraza tütarga turı kilgän. Sähär vakıtında bu çuvaş tuzlı balık aşagan da, kündiz münıñ bik katı içäsi kilgän. Küyaş bayuwın kütä-kütä çıdamı bītkäç, küyaşka barmagı bilän silkip:</p> <p>— Äy, küyaş, küyaş, küp vakit kalmadı indī, sin bayırsıñ, läkin sinıñ bayuwıñnan miña bīrnindi dä fayda bulmas, min indī ülgän bulırmın,— digän.</p>	<p>Evvel zamanda bir Çuvaş, İslam dinine geçip Müslüman olmuş. Bir yıl oruç yaz gününe denk gelmiş. Seher vaktinde bu Çuvaş, tuzlu balık yediğinden gündüz çok susamış. Güneşin batışını beklemekten sabrı tükenince güneşe parmağını sallayarak:</p> <p>— Ey güneş, güneş, çok vakit kalmadı, şimdi sen batarsın ama senin batışının bana faydası olmaz, ben şimdi ölüyorum, demiş.</p>

<p>98. Gayıtkä Barsaŋ, Balıkkala</p>	<p>98. Namaza Gitsen Balık Kalır</p>
<p>Mükıt aĝay karmakların yazdan uk äzirläsä dä, balıkka yürigä bir dä buşıy almagan. Mınä cäyniŋ matur vakıtları ütöp bara, birdänbir buş kün bulsa, ul da gayıt künü bulıp çıkkın. Mükıt irtän irtük türgen da karmak cıplärin rätläştirip utıra ikän. Cämilä ciŋgi ana kinät kınä:</p> <p>— Halık gayıpkä bara, yä, sin taharät almıyça nişläp utırasın? — Digän ikän, Mükıt aptırap kitip:</p> <p>— Balıkka barsaŋ gayıtkala, gayıtkä barsaŋ balıkkala, bulmasa birsinä dä barmıym indı, — dip, piçänlikkä çıgıp yatkan da yüklagan, imiş.</p>	<p>Mokıt aĝa, oltalarını yazdan önce hazırlasa da, balığa çıkarken bir tanesini bile almamış. Yazın güzel vakitleri geçmiş, boş bir gün olsa, o da bayram gününe denk gelmiş. Mokıt ertesi gün sabahleyin kalktığında olta iplerini düzeltirken Cemile yenge ona birden:</p> <p>— Halk bayram namazına gidiyor sen, abdest almayıp ne yapıyorsun, demiş, Mokıt şaşırıp:</p> <p>— Balığa gitsen bayram namazı kalıyor, bayram namazına gitsen balık kalıyor, en iyisi ikisine de gitmiyorum şimdi deyip otluğa gidip yatıp uyumuş.</p>
<p>99. Kibigın Kibik tä...</p>	<p>99. Benzerin Benzer de...</p>
<p>İlökki zamanda bir tatar sarık suygan. Sarıknıŋ itı bik simiz ikän. Malayı karagan da:</p> <p>— Çuçka itı şikilli,—digän.</p> <p>Malayı şulay digäç, tatar sarık itı näcisländi dip bazarga çıkarıp satkan da, İkinçi sarıgın suygan. Ä busı taĝın da simizräk bulgan. Malayı sarık itinä karap türgen-türgen da:</p> <p>— Kibigın kibik tä indı, äytürgä ğinä yaramıy,— digän.</p>	<p>Eski zamanda bir Tatar, koyun kesmiş. Koyunun eti çok semizmiş. Oĝlu bakmış ve:</p> <p>— Domuz eti gibi, demiş.</p> <p>Oĝlu öyle deyince koyunun eti kirlendi diye pazara çıkarıp sattıktan sonra ikinci koyunu kesmiş. E, bu da yine semizceymiş. Oĝlu koyunun etine bakmış bakmış sonra:</p> <p>— Benzemesine benziyor da şimdi, söylemesi iyi olmuyor, demiş.</p>

<p>100. Sukır Tavıkka Bar da Būday</p>	<p>100. Kōr Tavuğa Her Şey Buğday</p>
<p>Bir adām hacga barıp kaytkaç: «Hacga bardıñ, kăgbatullanı kürdñmî?» — digännär.</p> <p>— Kürdım, Măkkă uramında hŭrmă satıp tŭra tŭrgan bŭr kara garăp ikăn, — digän.</p>	<p>Bir adam hacca gidip gelmiş: “Hacca gidip geldin, Kâbe’yi gördün mü?” demişler.</p> <p>— Gördüm, Mekke şehrinde hurma satıp duran bir kara Arap’mış, demiş.</p>
<p>101. Bismillalı Aş</p>	<p>101. Besmeleli Aş</p>
<p>Bir karçık, kilinî aş-su äzirli başlasa:</p> <p>— Kŭp itmă, kilin, bismilla äytsän, citä ul,— di ikăn.</p> <p>Kilinî, karçık süzin tıñlap, bismillanı kŭp äytä, aşnı az itä. Ämma üzi bŭr dä tuymıkala ikăn. Şulay yŭri tŭrğaç, bŭrvakit kilin bismilla äytmiçä gŭnă aşnı kŭp itip pişirgän. Şunnan süñ ul kayımanasınıñ:</p> <p>— Bismilla äyt, aşnı az it,— digäninä karşı:</p> <p>— Aş kŭp bulsa, bismillalarıñ bŭr yakta tŭrsın,— di başlagan.</p>	<p>Yaşlı bir kadın gelini, yemek hazırlamaya başlayınca:</p> <p>— Çok yapma, gelin, besmele çekersen yeter o, diyormuş.</p> <p>Gelini ihtiyarı dinleyip çok besmele çekip, yemeği az yapıyormuş. Ama kendisi hiç doymuyormuş. Öyle yaparken bir gün, gelin besmele çekmeden yemeği çok pişirmiş. Ondan sonra o, kayımanasınıñ:</p> <p>— Besmele çek yemeği az yap, demesine karşı:</p> <p>— Yemek çok olursa, besmelelerin bir kenarda dursun, demeye başlamış.</p>

<p>102. Bismillalarkaya Küçkän</p>	<p>102. Bismillahlar Nereye Göçmüş?</p>
<p>Bir urman karavılçısı avılga kilgäç, üy bürinça «tamak çılatkalap» yürigä yarata ikän.</p> <p>MİNÄ şul bändä biräwgä kİrgän dä, huca hatını tİgİ yakta tİgİsİN-münİsİN hÄstÄrli başlağaç, bik ädÄplİ dä, bik täwfıyklı da bulıp kürİnäsİ kilİp, bİr tuktawsız äguzİ-bismilla äytä ikän.</p> <p>Huca hatın bik säyİrsİNİp tıñlap türgan-türgan da äytkän:</p> <p>— Äytäm cİrlİ hÄzİr avılda äguzİ-bismillalar bİr dä İŞİtİlmi, alar şul urman karavılçısına küçİp bİtkännär ikän.</p>	<p>Bir orman nöbetçİsİ köye gelince her eve girip azıcık İçki İçİp gezmeyİ seviyormuş.</p> <p>İşte o bende gelmiş ve ev sahibinin karısı diğİr tarafta öteberi hazırlamaya başlayana kadar, pek terbiyeli ve pek dindar görünmek istemiş, hiç durmadan besmele çekiyormuş.</p> <p>Ev sahibi kadın şaşırıp dinlemiş dinlemiş ve:</p> <p>— Söyleyeyim bari şimdi köyde euzü besmeleler hiç duyulmuyor, onlar o orman bekçİsİne göçüp bitmişler, demiş.</p>
<p>103. Üç TiyİNİ TÄk KİtsİN</p>	<p>103. Üç Diyeni Tek GİtsİN</p>
<p>Patşa zamanında bik uzak sİldat hİzmätİndä yürgän bİr kİŞİ avılına kaytkan. Ätiläri bik kİstıy türgaç, gayıt künnİ bu da mäçİtkä bargan. Mäçİttä kİŞİlär mullaga sädaka birälär ikän. Bilgİlİ, münİN da sİR biräsİ kİlmägän. Sİldattan bayıp kaytkan, imİş, bik şäp tuy yasap üylänİrgä cıyına, imİş, dip danı çİkkan ikän. Şulay bulğaç, nigä vaktüyÄktä sİR birİp tİrİrga? Bu da sädaka birİrgä bulgan. Bütännär barısı da ikİşär tiyİN birälär ikän. Münİğ ikİ tiyİNİ bulmaganlıktan, bu mullaga biş tiyİnlİknİ suzgan:</p> <p>— Naka, mulla, sädaka. İki tiyİNİ</p>	<p>Padişah zamanında çok eskiden beri askerİ hizmette bulunun bir adam, köyüne dönmüş. Babaları, çok ısrar edince, bayram günü bu, camiye gitmiş. Camide insanlar hocaya sadaka veriyorlarmış. Elbette, bunun sırrını veresi gelmemiş. Askerlikten zenginleşip dönmüş, çok güzel bir düğün yapıp evlenmeye niyetleniyormuş, diye namı çıkmış imiş. Öyleyse neden sırrını versin? Bu da sadaka verecek olmuş. Bütün hepsi ikişer tiyİN veriyorlarmış. Onun iki tiyİNİ olmadığından, bu mollaya beş tiyİN uzatmış:</p> <p>— Al işte hoca, sadaka. İki tiyİNİ hayıra, üç tiyİNİ boşa gİtsİN, demiş.</p>

h�yird�n, �ç tiyini t�k kitsin,— dig�n.	
104. Alay Bulmasa, B�lay	104. �yle Olmazsa, B�yle
<p>B�yr�k� alpavitında y�ş�w�i yalçı yig�t b�l�n asrawkız �yl�nişm�k�i bulgannar. T�taklaşkannar da b�lar mullaga kitk�nn�r. �mma yarlı-yabagaynı, bilg�li ind�, k�s� t�pl�ri tişik ik�n.</p> <p>— Mulla abzıy, b�zg� nikaĥ ukıp m�trikig� t�rk�p kuysana,— dil�r.</p> <p>Mulla abzıyları tiĥil�y it�, b�lay b�rgalana, buşlay ukıysı kilmi m�n�n�.</p> <p>şunnan s�n yig�t �ytk�n, di:</p> <p>— Yarar, h�zr�t, bulmıy ik�n, b�z �k�k�n p�bına barabız. B�zn�n işil�rg� ul akçasız da k�b�n k�ya. �mma g�nahı s� z�nig� bulır...</p> <p>şunnan s�n gına mulla nikaĥ ukırğa t�tingan, di.</p>	<p>Beyr�ke beyi emrinde yaşayan ırgat bir delikanlı ile hizmet�i evlenecek olmuşlar. Bunlar el ele tutuşmuşlar ve mollaya gitmişler. Ama yoksulluĥun, fakirliĥin işareti, cebinin dipleri delikmiş.</p> <p>— Molla amca, bize nik�h kıyıp evlilik c�zdanı versene, demişler.</p> <p>Molla amca başkalarına nik�h kıyıyormuş da bunlara gelince bedavaya nik�h kıyası gelmiyormuş.</p> <p>Ondan sonra delikanlı demiş ki:</p> <p>— İyi, hazret olmuyorsa, biz de �eken rahibine gideriz. Bizim işlere o parasız da nik�h kıyar. Ama g�nahı sana olur...</p> <p>Ondan sonra molla nik�h kıymaya girişmiş, denir.</p>

<p>105. Künjili Bulsın</p>	<p>105. Gönlü Olsun</p>
<p>Dingä ışanmawçı bİr kişi üziniğ ulı bİlän mulla üyine aş vakıtında tap bulgannar. Aşap-ıřkännän süņ mullaga rähmät äytİp kİnä tabınnan kuzgalıp kitärgä uylagannar ikän, mulla:</p> <p>—Ällä siz käfermi? Hüdaga düga, rızıkka düga, yürtka fatıyha kıyılmıysız,— digän.</p> <p>Ulı äytkän:</p> <p>— Äti, mulla abzıynığ künjili bulsın, bİr gİnä çukınyk,— digän.</p>	<p>Dine inanmayan bir adam, oğlu ile mollanın evinde yemek vaktinde bulunmuşlar. Yiyip içtikten sonra mollaya teşekkür edip, sofradan kalkıp gitmeyi düşünürlerken molla:</p> <p>— Ya siz kâfir misiniz? Allah’a dua, rızka dua, yurda Fatıha okumuyorsunuz, demiş.</p> <p>Oğlu:</p> <p>— Baba, molla amcanın gönlü olsun, sadece bir defa haç çıkaralım, demiş.</p>
<p>106. Mäçittä Niřlilär</p>	<p>106. Camide Ne Yapıyorlar?</p>
<p>Bürin zamanda bir mari üziniğ malayı bİlän mäçitli bir tatar avılına kilip kİrgän, di. Üylä vakıtı ikän. Azan äytkänni işitİp, malay:</p> <p>— Äti, bu ni? — dip sürıy. Atası:</p> <p>— Bu, ulım, müřimannarıņ şhüdi,— di.</p> <p>— Ä sinığ anda bulganığ barmı?</p> <p>— Buldım bİr-ikİ märtäbä,—di atası.</p> <p>— Anda niřlilär süņ, äti? —di malay.</p> <p>Atası:</p> <p>— İ ulım, anda kİrgäç mulla idİrä, büktİrä, uņa karata, sulga karata, şakmak sanata da üygä tarata,— digän.</p>	<p>Eski zamanda bir Mari, oğlu ile camili bir Tatar köyüne gelmiş. Öğle vaktiymiş. Ezan okunduğunu duyan oğlu:</p> <p>— Baba, bu ne, diye sormuş. Babası:</p> <p>— Oğlum bu, MüşlÜmanların toplantısı, demiş.</p> <p>— E sen orada daha önce bulundun mu?</p> <p>— Bulundum bir iki defa, demiş babası.</p> <p>— Orda ne yapıyorlar baba, demiş oğlan.</p> <p>Babası:</p> <p>— Ey oğlum, oraya girince molla idare ediyor, eğdiriyor, büktürüyor, sağa baktırıyor, sola baktırıyor, küp saydırıyor ve eve gönderiyor, demiş.</p>

<p>107. İrtä Namaznıñ Vakıtı İki...</p>	<p>107. Sabah Namazının Vakti İki...</p>
<p>İlik kazakka muldäkä bulıp bargan yalkaw şäkirt irtä namazına tura almıy ikän. İkinçi künni ul uyanıp kitsä, karıy, sünga kalgan, küyaş çıkkän. Kazaklar muldäkäniñ bülay namazdan kaluwın gayıpläyäçäklärin bilgäç, bu şäkirt:</p> <p>—İrtä namaznıñ vakıtı iki, birsı küyaş çıkkäç! —dip äytän, imiş.</p>	<p>Evvelce Kazaklara molla olarak giden tembel bir medrese öğrencisi sabah namazına kalkamıyormuş. O, ikinci gün uyansa ki, bakmış sona kalmış, güneş doğmuş. Kazakların, mollanın böyle namazdan geri kalışını ayıplayacaklarını bildiğinden bu medrese öğrencisi:</p> <p>—Sabah namazının vakti iki tane, birisi güneş doğunca demiş.</p>
<p>108. Kütkaruçı</p>	<p>108. Kurtarıcı</p>
<p>Yuldan ütip baruçı bir kişi mädräsä kapkasına kırıp bargan bir atnı tütüp kalgan, kırtmägän. At iyäsı kilip:</p> <p>— Cibär, bu at miniki,—digän.</p> <p>Atnı tütüp turgan kişi aña:</p> <p>Hızmat hakımın tülä dä atıñnı alıp kit,— digän.</p> <p>— Nindi hizmet hakkı ul?</p> <p>— Min bulmasam, atıñ mädräsägä kırıp işäk bulaçak idı,— digän tigi kişi.</p>	<p>Yoldan geçen bir adam, medrese kapısından girmiş, gitmiş bir atı tutmuş içeri sokmamış. At sahibi gelip:</p> <p>— Bırak, bu at benim atım, demiş.</p> <p>Atı tutan kişi ona:</p> <p>— Hizmet hakkımı öde de atını al da git, demiş.</p> <p>— Nasıl hizmet hakkı o?</p> <p>— Ben olmasam atın medreseye girip eşek olacaktı, demiş diğer adam.</p>
<p>109. Şäkirtniñ Cavabı</p>	<p>109. Medrese öğrencisinin Cevabı</p>
<p>Birkünni mäçitniñ idäninä cäyä turgan bärhit yukka çıga. Mulla müña bik gacäpsinä. Günah bulsa bulır dip, üzı şiklängän bir şäkirtinä tup-turı äytip sala:</p> <p>— Sin, şäkirt, mäçit idänindägi</p>	<p>Bir gün caminin döşemesine serilen kadife kaybolmuş. Molla buna pek şaşırılmış. Günah olursa olur, deyip şüphelendiği bir medrese öğrencisine dosdoğru:</p> <p>— Sen, cami döşemesindeki kadifeyi neden</p>

<p>bärhıtnı nigä urladıñ?</p> <p>Şäkirt aptırıp türmıy:</p> <p>— Vallahi, barganım yuk mäçitigızgä, — dip cavap birä.</p>	<p>çaldın, demiş.</p> <p>Medrese öğrencisi duraksamadan:</p> <p>— Vallahi caminize geldiğim yok, diye cevap vermiş.</p>
<p>110. «Yaña Fännär»</p>	<p>110. “Yeni İlimler”</p>
<p>Parühüdta bır tatar şäkirtı kayta ikän. Münıñ yanında rus studıntları kaytalar, di. Süyläşip kitkännär. Studıntlarınıñ bırsı şäkirtkä:</p> <p>— Sin mädräsädän kım bulıp çıgasıñ? — dip süzkatkan.</p> <p>— Galim bulıp,— digän tıgı yığıt.</p> <p>— Ühü! — digännär rus studıntları.—</p> <p>Bız mınä züülügiyälär, biülügiyälär, fiziülügiyälär ukıp ta tiz gınä galim bula almıybız äli. Siz süñ närsä üyränäsiz? — digännär. Şunnan yığıt tiz gınä:</p> <p>— Bız şul kümganülügiyälär, taharätülügiyälärgä kadär barıp cıttık indı,— digän. Tıgılär tıllärin şartlatıp türalar, di.</p>	<p>Vapurda memleketine dönen bir Tatar medrese öğrencisi varmış. Onunla birlikte Rus üniversiteliler de dönüyorlarmış. Konuşmaya başlamışlar. Öğrencilerin birisi bu medrese öğrencisine:</p> <p>— Sen medreseden ne olarak mezun oluyorsun, diye laf atmış.</p> <p>— Âlim olarak, demiş o delikanlı.</p> <p>— Ohooo, demişler Rus öğrenciler. “İşte biz zoolojiler, biyolojiler, fizyolojiler okuyup da çabucak âlim olamıyoruz öyle. Peki siz ne öğreniyorsunuz, demişler. Ondan sonra delikanlı çabucak:</p> <p>— Biz şu ibrikolojiler, abdestolojilere kadar geldik şimdi, demiş. Diğerleri hayretler içinde kalmış.</p>

111. Sūldatka Cenaza	111. Askere Cenaze
<p>Birvakit şulay Kazan artı Kazanbaş, avılında bir kişi ülgän. Cenaza ukıp kümärgä mulla da, mäzin dä üydä yuklar ikän. Şunnan agaylar Mücipni kürip, mīnā bit mūnda mulla itip kuyarlık ukımışlı şäkirt kişi bar, dip, ayardan cenaza namazı ukıp birüwīn ütingännär.</p> <p>Mücip cenaza ukunıñ rätin bilmi ikän. Tütkan da halıknı mäyitkä säcdä ittirgän. İşniñ rätin bilgän kartlar taviş çıgargannar:</p> <p>— Tukta, bīznī mäyitkä säcdä kıldırırğa allahı tägalä bulganmı ul? — diyışkännär.</p> <p>Mücip yugalıp kalmagan:</p> <p>— Sız bu kişini Mäskäwdä hızmät itkän sūldat didigiz bit, şulay tügilmīni? — digän.</p> <p>— Äye, şulay,—diyışkännär.</p> <p>— Mäskäwdä hızmät itkän sūldatka cenaza şulay ukıla, tınıçlap kümigiz,— digän.</p>	<p>Bir vakit, Kazan arkası Kazanbaş köyünde bir adam ölmüş. Cenaze namazı kılıp gömecek molla ve müezzin evde yoklarmış. Ondan sonra köylüler Mücip’i görüp, bak ya burada molla yapılacak ilimli, medrese öğrencisi var, deyip ondan cenaze namazını kıldırmasını istemişler.</p> <p>Mücip, cenaze namazını kıldırma düzenini bilmiyormuş. Tutmuş halkı meftaya secde ettirmiş. İşin usulünü bilen yaşlılar tartışma çıkarmışlar:</p> <p>— Dur, bizi meftaya secde ettiriyor Allah ü Teâla mı o, demişler.</p> <p>Mücip susup kalmamış:</p> <p>— Siz bu adama Moskova’da hizmet etmiş asker dediniz ya, öyle değil mi, demiş.</p> <p>— Evet, öyle, demişler.</p> <p>— Moskova’da hizmet etmiş askere cenaze böyle kılınır, rahatça gömünüz, demiş.</p>

<p>112. İş Ütkäç</p>	<p>112. İş Geçince</p>
<p>Mädräsädän çıkkän bîr kart şäkîrtkâ müdärrisî:</p> <p>— Bigräk nadan ikänsîñ, «mäscît» süzîñ «mäçît» dip yazıp birgänsîñ, şunça yıl ukıgannan süñ-dürîs yaza bilmäw üyat indî,— digän.</p> <p>— Şäkîrt müña karşı äytkän:</p> <p>— Kaşki, täksir, bu süzîñni mädräsädä çakta äytkän bulsañçı. Şulkadär gümîrimni buşka uzdıruwıñ üçin büläk birgän bulır idim,— digän.</p>	<p>Medreseden mezun olan ihtiyar medrese öğrencisine, hocası:</p> <p>— Çok cahilsin “mescit” sözünü “meçit” diye yazmışsn, onca yıl okumuşsun, doğru düzgün yazamıyorsun, utan şimdi, demiş.</p> <p>— Buna karşılık medrese öğrencisi:</p> <p>— Hazret, keşke bu sözü medrese çağında söylemiş olsaydın. O kadar ömrümü boşa geçirttiğin için hediye vermiş olurdu, demiş.</p>
<p>113. Cilgä Uçkan</p>	<p>113. Yele Uçmuş</p>
<p>Bîr şäkîrt mädräsädä unbiş el gıylım alıp üyînä kaytıp kilä ikän, bik katı cil çıgıp, münîñ arbadagı kâgazlärin cilgä uçırğan. Şäkîrt kışkırtıp yılıy başlagan.</p> <p>— Nık yılıysın, cülär? — dip süragan ätisî.</p> <p>— Gümîr buyı ukıganım cilgä uçtı,— digän şäkîrt.</p>	<p>Bir medrese öğrencisi, medresede on beş yıl eğitim alıp evine dönüyormuş. Çok sert bir yel çıkıp bunun arabadaki kâğıtlarını uçurmuş. Medrese öğrencisi ağlamaya başlamış.</p> <p>— Neden ağlıyorsun deli, diye sormuş babası.</p> <p>— Ömür boyu okuduğum yele uçtu, demiş medrese öğrencisi.</p>

<p>114. Gıybadätli Kışi</p>	<p>114. Dindar Adam</p>
<p>Bir kışi mäçittä namaz ukıy, imiş. Yanında bulgan kışilər arasınnan birsı, anı kürsätıl:</p> <p>— Karagız, bu kışi üç-dürt künnän birli birTuktawsız gıybadätkıla. Min mündıy adämnı kürgänim yuk idı äli,— digän. Äligi namaz ukuçı bu süzlärni işitip, namazı içində kilış:</p> <p>— İllä minı namaz ukıy dip kınä uylamagız. Min üç künnän birli uraza da tütam,—dip kıkırgan, imiş.</p>	<p>Bir adam camide namaz kılıyormuş. Yanında olan kışilerden biri, onu gösterip:</p> <p>— Bakınız bu adam üç dört günden beri hiç durmadan ibadet ediyor. Ben bunun gibi adam görmemişim bu zamana kadar, demiş.</p> <p>Bu namaz kılan adam, bu sözleri duyup namaz içinde görünüp:</p> <p>— Beni illa namaz kılıyor diye düşünmeyiniz. Ben üç günden beri oruç da tutuyorum, diye bağırması, imiş.</p>
<p>115. Mügciza</p>	<p>115. Mucize</p>
<p>İlkkı zamanda yarlı Sattar dustıkabiri yanında yılap utırganda, cir astınnan:</p> <p>— At kitir mina, kürşı, at! —digän tavış işitip, häyrankala häm bu mügcizanı tınlarga mullanı da çakırıp kitirgäç, tavış:</p> <p>— Äy, Sattar dus, min bit at süragan idim, nigä bu çalmalı işäknı kitirdiñ? —dip kükri.</p>	<p>Eski zamanda, yoksul Settar, arkadaşının kabrinin yanında ağlarken yer altından:</p> <p>— At getir bana, komşu, at, diye bir ses duyup şaşırması ve bu mucizeyi dinletmek için mollayı da çağırıp getirmiş, ses:</p> <p>— Ey Settar arkadaş, ben at istemişim ya, neden bu sarıklı eşeği getirdin, diye kükremiş.</p>
<p>116. Kirisınça Tügilmı</p>	<p>116. Tam Aksine Göre Değil mi?</p>
<p>Mullalardan birsı başına bik zur çalma urap yuri ikän. Annan biräw süragan:</p> <p>— Häzrät! Çalmanıñ zur yäisä kışkinä buluwınıñ nindi mägnäsı bar? — digän.</p> <p>Mägnäsı şul,— digän mulla,— çalma kışiniñ başındağı akılıniñ zurlığına,</p>	<p>Mollaların birisi, başına çok büyük bir sarık takıp geziyormuş. Biri ona sormuş:</p> <p>— Hazret! Sarığın büyük veya küçük olmasının ne anlamı var, demiş.</p> <p>Anlamı şu, demiş molla: “Sarık, adamın başındaki aklının büyüklüğüne, küçüklüğüne</p>

<p>kıçkinalıgına karap yŭri.</p> <p>— Yag’ni, çalma nikadâr zur bulsa, anıñ içindägi başta akıl şulkadâr sayrak bulamı? — digän ikän, mulla ul kişini yaşıl tayagı bilänkuwıp cibärgän, di.</p>	<p>göre oluyor”.</p> <p>— Yani sarık ne kadar büyük olursa, onun içindeki akıl o kadar kıt mı oluyor, demiş, molla o adama yeşil sopası ile vurup göndermiş.</p>
<p>117. «Ütä Kürüç»</p>	<p>117. “İleri Görüşlü”</p>
<p>Bir mulla:</p> <p>— Min hŭdaynıñ cirdägi yärdämçisi. Min dünyada hämmä nârsanı dä ütali küräm,— dip şapırınıp yŭrgän.</p> <p>Biräw, pılaw pişirip, äligi mullanıkunakka çakırgan. Başkakunaklarınıñ düğisi üstinä küp itip it salgan. Ä mullanıñ savıtındağı itni düğigä kümip kuygan.</p> <p>— Sin minı mıskıl itärgä çakırgansıñ!—dip, mulla tavış kütärgäç, huca äytän:</p> <p>— Mulla abzıy, pılaw astında yatkan itni dä sizä almagaç, cir astında ni barıncayan bilä alasıñ? — digän.</p>	<p>Bir molla:</p> <p>— Ben Allah’ın yeryüzündeki yardımcısıyım. Ben dünyadaki her şeyi ve ileriye görüyorum, diye övünüyormuş.</p> <p>Birisi pilav pişirip bu mollaı misafirliğe çağırmiş. Başka misafirlerin pirincinin üzerine çok et koymuş. Mollanın tabağındaki eti ise gömüp koymuş.</p> <p>— Sen beni alay etmek için çağırmişsin, diyen mollaya karşılık ev sahibi:</p> <p>— Molla amca, pilav altında yatan eti de sezemezsen yerin altında ne olduğunu nereden bileceksin, demiş.</p>
<p>118. Alma Ağaçınnan Erak Tüşmi</p>	<p>118. Elma, Ağacından Uzak Düşüyor</p>
<p>Väli atlı bir mulla bulgan. üzün bik gıylım kişi itip kürsätirgä tırışa ikän bu. Münnan sŭrıylar ikän:</p> <p>— Sin niçik alay bik gıylım sŭñ? — dip.</p> <p>Bu äytän:</p>	<p>Veli adında bir molla varmış. Bu kendini çok ilimli bir kişi gibi göstermeye çalışıyormuş. Buna sormuşlar:</p> <p>— Sen nasıl böyle çok bilgilisin peki?</p> <p>Veli molla cevap vermiş:</p> <p>— Hıı, benim babam da çok bilgiliymiş.</p>

<p>— Hi, minim äti dä bik gıylım bulgan. Äbcät suräsın 5—6 süzin gınä tüşirip yattay ukıgan.</p> <p>Äbcät suräsiniñ barısı sigiz süzdän gınä türün bilgän kişilər münin cavabın iştkäç mıyık astınnan gına yılmayıp kuygannar.</p>	<p>Ebcet suresinin beş ve altıncı ayetini ezberden okurmuş.</p> <p>Ebcet suresinin tamamının sekiz ayetten oluştuğunu bilen adamlar bunun cevabını duyunca bıyık altından gülümsemişler.</p>
<p>119. Härnärsä Üz Urında</p>	<p>119. Her Şey Kendi Yerinde</p>
<p>Mulla timirçi alaçığına bargan. Bu vakıtta timirçikıgızıl timirni kisip cırgä ırıtkan. Mulla, bu närsä ikän dip, kızgan timirni tutıp karamakçı bulgan da, kulin pişirgän. Ul açulanıp timirçigä bāylänä başlagan. Timirçi äytän:</p> <p>— Mulla abzıy, sin üziñ gayıplı bit,— digän.— Amı bit başta tükirip kariylar. Ägär çijlasa, ulkaynar bula, tütarga yaramıy,— digän.</p> <p>Mulla üyinä kaytkaç, hatını üstälgä maylı aş çıgarıp kuyan. Mulla issi bulmagayı dip aşka «laç» itip tükirip karagan, di. Aş çijıldamağaç, mulla zurkaşık bilänkabıp cibärgän ikän dä avızı bik yaman pişkän, di.</p>	<p>Molla, demircinin çadırına gitmiş. O sırada demirci kıpkızıl demiri kesip yere akıtmış. Molla, bu neymiş deyip kızgın demiri tutup bakacak olmuş ve elini yakmış. O, öfkelenip bağırmaya başlamış.</p> <p>Demirci:</p> <p>— Molla amca, sen kendin suçlusun ya, demiş. Ona önce tükürüp bakıyorlar. Eğer cızlarsa, o kaynardır, tutulmaz, demiş.</p> <p>Molla evine dönünce, karısı masaya yağlı yemek koymuş. Molla yemeğe sıcak olmasın sakın diyerek “lap” diye tükürüp bakmış. Yemek cızıldamayınca molla büyük kaşık ile alıp midesine göndermiş. Ağzı çok yanmış, denir.</p>
<p>120. Ni Äytir İdiñ dä Bit</p>	<p>120. Ne Diyeceksin ya?</p>
<p>Mulla vägaz süylägändä äytä ikän:</p> <p>— Kişi cilkäsində yaşagän kişi zur günah cıyar. Andıy adäm tigi dünyada tümugta yanar,—digän.</p>	<p>Molla vaaz verirken:</p> <p>— Adam sırtında yaşayan adam, büyük günaha girer. Onun gibi adam öteki dünyada cehennemde yanar, demiş.</p>

<p>Tıñlap türüçılardan birsı äytäkän:</p> <p>— Şulay bulsa ni äytir idıñ dä bit, häzrät, sin yangannı bızkarap türır idik.</p>	<p>Dinleyenlerden birisi konuşmuş:</p> <p>— Öyleyse ne konuşuyordun ya, hazret, sen yanarken biz bakardık.</p>
<p>121. Küfer Süz</p>	<p>121. Küfür Söz</p>
<p>Uraza kİRİR aldınnan bİR mulla ħalıkkā:</p> <p>— Cämāgat, mİNā uraza kİRā, kÜRānd ā küyaş çİkkannan küyaş bayıganga kadār bİrnindi rizık kapmask azkuşılğan,— di ikān.</p> <p>Şunda bİrāw äytäkän:</p> <p>— Mulla abzıy, min Arħangİlskiy yagına urman kisärgä kitām. Anda küyaş yā aylar buyı çİkmıy, indİ bİR çİksa, bik ūzak bayıy almıyça azaplana. Miña nişlisi bulır ikān?</p> <p>Mullanıñ bık yaman kāyİfi kitkän:</p> <p>— Kŭfir sŭz sŭylisİñ, mİlla kİm, kÜRāndā ArħangİL-mārħāngİL turında bİrnärsä dä yazılmagan,—digān.</p>	<p>Oruç vakti gelmeden önce bir molla, halka:</p> <p>— Cemaat, işte oruç giriyor, Kur'an'da güneş doğup batana kadar hiçbir şey yememek buyrulmuş, demiş.</p> <p>Orada birisi konuşmuş:</p> <p>— Molla amca, ben Arhangilskiy tarafına ağaç kesmeye gidiyorum. Orada güneş aylar boyu çıkmıyor ya, şimdi bir çıksa, çok uzun süre batamayınca azap çekiyor. Bunun için ne yapmak gerekiyor?</p> <p>Mollanın keyfi çok kaçmış:</p> <p>— Küfür söz söylüyorsun³⁴, ne diyeyim, Kur'an'da Arhangil marhangil hakkında hiçbir şey yazılmamış, demiş.</p>
<p>122. Äħmätİ Äħmät...</p>	<p>122. Ahmet'i Ahmet</p>
<p>Mullanıñ ħİzmätçİsİ taşu vakıtında at cigİp miçkā bİLān suga bargan. Atı kŭysİzlānİp, miçkāsİ suga tŭşkān. Miçkānİ kŭtkarıym dip, ħİzmätçİ ūzİ dä suga tŭşkān, agıp kitā yazgan. Äħmätnİ kİşİlār kŭtkargannar da, mulla nħärsä äytİr</p>	<p>Mollanın hizmetçisi, taşkın vaktinde at çekip fıçı ile suya varmış. Atı huysuzlanınca fıçısı suya düşmüş. Fıçıyı kurtarayım derken hizmetçinin kendisi de suya düşmüş, akıntıya kapılıp gidiyormuş. Ahmet'i adamlar kurtarmışlar ve molla ne söyleyecek demişler:</p>

³⁴ Burada bağlama göre günah işliyorsun aktarımı daha uygundur. Ancak başlık ile uyumu açısından orijinale yakın aktarma tercih edilmiştir.

<p>ikän dip:</p> <p>— Ähmät, miçkänï küt-karam dip, miçkäsï-niyï bïlän suga akkan,— digännär.</p> <p>Mulla münü iştkaç:</p> <p>— Ähmätï Ähmät, idičkäsï äräm, ür-yaña idï bit,— digän.</p>	<p>— Ahmet fiçıyı kurtarayım demiş, fiçısı ile akıntıya kapılmış, demişler.</p> <p>Molla bunu duyunca:</p> <p>— Ahmet’i Ahmet de fiçısı yepyenyidi ya, demiş.</p>
<p>123. «Mä» Digännï Gïnä Yarata</p>	<p>123. Sadece “Al” Diyeni Seviyor</p>
<p>Bir mulla su küynganda bata başlagan. Şul tirädägi kişilär, mullanı küt-karıp kalmakçı bulıp, aňakulların suzgannar.</p> <p>— Birkulıñnı, mulla abzıy!—digännär.</p> <p>Mulla hamam tirängäräk kitä bara, ämmakulın suzmıy ikän. Aradan biräw:</p> <p>— Tukta äli, mulla halkı «bir» digännï yaratmıy bit ul, şuşa</p> <p>— Kulın suzmıy turgandır,—digän.</p> <p>Sukırıyına kilgän dä: —Mä, mulla abzıy! — dip kışkırgan. Mulla şunduk kulıñ da suzgan, şunduk anı tartıp ta çıgargannar.</p>	<p>Bir molla suya girdiğinde batmaya başlamış. O çevredeki adamlar, mollaı kurtarmak için, ona kollarını uzatmışlar.</p> <p>— Ver kolunu, molla amca, demişler. Molla devamlı derine gidiyor ama kolunu uzatmıyormuş. Oradan birisi:</p> <p>— Dur, hele molla milleti “ver” diyeni sevmiyor ya onun için elini uzatmıyordur, demiş. Su kenarına gelmiş ve:</p> <p>— Al, molla amca, diye bağırmış. Molla hemen elini uzatmış, o an onu çekip çıkarmışlar.</p>

124. Ügiz Ni Säbäplı Kuzgalgan	124. Öküz Ne Sebeple İsyān Etmiş?
<p>İlik zamanda bir agay at urınına ügiz cigä ikän. Birkünni münin ügizi uram urtasına çıkanda cäyilgän dä yatkan. Hıca ügizni äydäp tä, kıynap ta karagan, ämma ügiz kımşanıp takaramıyça haman yata birä ikän.</p> <p>Aptırağaç, agay: «Ügizim avırıy ahrı»,— dip, üşkirtir için mullanı çakırgan.</p> <p>Mulla üşkürgän, tükürgän. Ämma ügizniñ aña da isı kitmägän.</p> <p>Uramnan bir agay uzıp bara ikän. Ul hälni bilışkän dä:</p> <p>— Ügizni tıriltäm!—digän.</p> <p>— Niçik itip?</p> <p>— Anısı minim iş!—digän dä agay ügizniñ külagına şıptırkına: — Tür! Küräşimmi? Änä mulla kilgän. Ul hıcanı aktık ügizinnän yazdırırğa uyly,— digän.</p> <p>Şunu işitüwı bulgan, ügiz türgen da işäk aldına uk kırıp kitkän.</p>	<p>Eski zamanda bir amca, at yerine öküz çekiyormuş. Bir gün bunun öküzü, sokak ortasına çıkınca yayılıp yatmış. Sahibi öküzünü haydalmış, dövmüş ama öküz kımıldamadan hareketsiz yatmaya devam ediyormuş.</p> <p>Çaresiz amca: “Öküzüm hastalanıyor galiba” diyerek ona okuyup üflemesi için mollaı çağırılmış.</p> <p>Molla okuyup tükürmüş. Ama öküze o da tesir etmemiş.</p> <p>Sokaktan bir amca geçiyormuş. O, bu durumu öğrenmiş ve:</p> <p>— Öküzünü dirilteceğim, demiş.</p> <p>— Nasıl?</p> <p>— Orası benim işim, demiş ve amca öküzünün kulağına fısıldayıp: — Kalk! Görüyor musun? İşte molla gelmiş. O, sahibini son öküzünden ayırmayı düşünüyor, demiş</p> <p>Bunu duyan öküz kalkmış ve hemen avluya girmiş.</p>

<p>125. Burička Aluçı</p>	<p>125. Borca Alıcı</p>
<p>Bir mulla bütün kişidän burička cıygan. Kürşidä Tukmaklı digän rus avılı bar ikän, alardan da bik küp burička algan. Bir avıl kişisi mullaga buriçin sürarga kilgän.</p> <p>— Mulla abzıy, min buriçimni alırga kildim, birip kınä cibärçi,— digän.</p> <p>Mulla birirgä tılami ikän. Şunnan bu kişi açulana başlagan.</p> <p>— Buriçimni kaytarmasañ, ahirättä kulım yakañda bulsın,— digän.</p> <p>Mulla äytäkän:</p> <p>— Yarar, ägär Tukmaklı urıslarınnan yakamda buş urinkalsa, sin dä yabışırsıñ,— digän.</p>	<p>Bir molla herkesten borç toplamış. Tokmaklı denen komşu bir Rus köyü varmış, onlardan da çok borç almış. Köyden bir adam, molladan borcunu istemeye gelmiş.</p> <p>— Molla amca, ben borcumu almaya geldim, verir misin lütfen, demiş.</p> <p>Molla vermek istememiş. Ondan sonra bu adam kızmaya başlamış.</p> <p>— Borcumu geri ödemezsen ahirette iki elim yakanda olsun, demiş.</p> <p>Molla:</p> <p>— İyi, eğer yakamda Tokmaklı Ruslarından yer kalırsa, sen de yapışırsın, demiş.</p>
<p>126. Mulla «Kaygısı»</p>	<p>126. Molla “Kaygısı”</p>
<p>Biräw, vafat bulıp, mirasınnan bir yahşı tunın bir imamga cibärdilär. Ul imam äytti:</p> <p>— Vafat bulganın işitip bik kaygırgan idim, tunın kürgaç, süyindim tagın,— didi.</p>	<p>Birisi vefat ettikten sonra mirasından güzel bir paltoyu imama göndermişler. İmam:</p> <p>— Vefat edeni duyup pek dertlenmiştim, paltosunu görünce sevindim tekrar, demiş.</p>
<p>127. İşibiz Yuk, Kütärbiz</p>	<p>127. İşimiz Yok Bekleriz</p>
<p>Avıldagı bir kişinin avırıp kitüwı hakkında işitip, mulla bilän mazin münin üyünä kilgännär. Tıgısı bularnı kürgaç</p>	<p>Köydeki bir adamın hastalanıp öldüğü ile ilgili konuşulanları duyup molla ile müezzin bunun evine gelmişler. Bahsedilen adam</p>

<p>gacäplänä kalgan häm:</p> <p>— Min ülmädım iç äli,—digän.</p> <p>— Zarar yuk, barıbir bızniñ äligä bir işëbiz dä yuk, kütärbiz,— digännär buları.</p>	<p>bunları görünce şaşırmiş ve:</p> <p>— Ben ölmedim ki ya, demiş.</p> <p>— Zararı yok, bizim hiç işimiz yok, bekleriz, demiş bunlar.</p>
<p>128. KİMDÄ NİNDİ KAYGI</p>	<p>128. Kimin, Ne Derdi?</p>
<p>Yarlı hatın mulla yanına bargan da:</p> <p>— Mulla abzıy, irim üldi, zinhar, kümärgä kilsänä! — dip yılıy başlagan. Yarlı hatınga kuşılıp, mulla da yılarga tütıngan.</p> <p>Hatın bik gacäplängän:</p> <p>— Min kaygıdan yılıym, sin näsägä yılıysın? — dip süragan.</p> <p>Mulla küz yaşlärin sürtip:</p> <p>— Barsamni dä, barmasamni, barıbir sädaka birirlık hălın yuk, şunjar kaygırıp yılıym,—dip cavap birgän.</p>	<p>Yoksul kadın, mollanın yanına gitmiş ve:</p> <p>— Molla amca, kocam öldü, ne olur, gömmeye gelsene, deyip ağlamaya başlamış. Yoksul kadına katılıp molla da ağlamaya başlamış.</p> <p>Kadın çok şaşırmiş:</p> <p>— Ben dertten ağlıyorum, sen niye ağlıyorsun, diye sormuş.</p> <p>Molla gözyaşlarını silerek:</p> <p>— Gelsem de gelmesem de hepsi bir, sadaka verecek hâlin yok, ona kaygılanıp ağlıyorum, diye cevap vermiş.</p>
<p>129.Yarlıdan Yabaga</p>	<p>129. Yoksuldan Yapağı</p>
<p>Bir yarlı kişi: «Mullalar bay kişilər avırganda kilälär, miña da kilirmı ikän»,— dip, avıruga sabışkan da, mullanı çakırtkan. Mulla üçinçi baruda gına kilgän.</p> <p>— İ fälän, hălın avır ikän, vasiyätläriñä ni äytäsın? — digän.</p> <p>Yarlıniñ iski tunı, iski üyigi, bir</p>	<p>Yoksul bir adam: “Mollalar, zengin adamlar hastalanınca geliyorlar, bana da gelir mi ki?” deyip kendini hasta gibi göstermiş ve mollayı çağirtmiş. Molla, anca üçüncü kez çağirdiğında gelmiş:</p> <p>— Ey falan, durumun ağırmiş, vasiyetine ne yazacaksın, demiş.</p> <p>Yoksulun eski paltosu, eski çorabı, bir</p>

<p>urındıgınnan başka bİrnärsäsi dä bulmagan. Ul äytkän:</p> <p>— İ hÄzrät, ayaklı maldan siña urındık, Näbi mäzingä üyigim, Ähmätcan hÄzrätkä tunım bulır indİ,— digän.</p> <p>Mulla avır sulap:</p> <p>— Yarlıdan yabaga gına bulır dip uylagan idim anı, digän.</p>	<p>sandalyesinden başka bir şeyi yokmuş. O:</p> <p>— Ey hazret, ayaklı maldan sana sandalye, Nebi müezzine çorabım, Ahmetcan hazrete paltom olur, demiş.</p> <p>Molla yavaşça nefes alarak:</p> <p>— Yoksuldan yapağı bile olur diye düşünmüştüm, demiş.</p>
<p>130. Härkİmnİğ Üz Kaygısı</p>	<p>130. Herkesin Kendi Derdi</p>
<p>Mullaga bİrÄw kilip anı üyİnä çakırgan:</p> <p>— HÄzrät, bİzgä kilip kitärsİğ äli, hatın bİlän arabız büzİldİ,— digän.</p> <p>Kİçkä taba mulla bülarga dip bara ikän, yulda bu irnİ bik käyİfli hÄldä üçratkan. İr kişİ äytkän:</p> <p>— HÄzrät, bİzgä tüşİp yürmä indİ, bİz hatın bİlän kilİştİk,— digän.</p> <p>Mulla bik yaman açulangan:</p> <p>— Kafır, miña sädakaga digän akçanığ başına citkänSİğ ikän,— digän.</p>	<p>Mollaya birisi gelmiş ve onu evine çağırmiş:</p> <p>— Hazret, bize gelir misin lütfen, karımla aramız bozuldu, demiş.</p> <p>Akşama doğru molla bunlara giderken, yolda bu adama çok keyifli hâlde rastlamış. Adam:</p> <p>— Hazret, bize gitme şimdi, biz karımla barıştık demiş.</p> <p>Molla çok fena öfkelenmiş:</p> <p>— Kâfir, bana sadaka olacak paranın başını yemişsin gelmişsin, demiş.</p>
<p>131. Avır Sädaka</p>	<p>131. Ağır Sadaka</p>
<p>BİR mulla şähärgä bara. BİR kişİ artınnankuip citä dä, sädaka birä. Mulla aña kısa gına düga ukıy da kitİp bara. Tagın ikİnçİ bir kişİ kilip sädaka birä. Anısına mulla uzak itİp düga ukıy.</p>	<p>BİR molla şehre gidiyormuş. Bir adam peşinden gidip yetişmiş ve sadaka vermiş. Molla ona kısa bir dua okumuş ve gitmiş. Yine ikinci bir adam gelip sadaka vermiş. Ona ise molla uzun bir dua okumuş.</p>

<p>— H�zr�t,— di b�r�n�i kişi,—nig� sin aşa d�ganı �zak ukıysıŐ, min�kin� bit�Őn� g�n� sıpirasıŐ?</p> <p>— Sin�kin h�da t�gal� tiz g�n� alıp kitti, m�nıki k�br�k, avırrak idi, alla anı bik �zak alıp kit� almıy t�rdi,— di mulla.</p>	<p>— Hazret, demiş birinci adam, neden sen ona uzun dua okuyorsun, benimkinde ise sadece y�z�ne s�r�yorsun?</p> <p>— Seninkini Allah u te�l� �abucak alıp gitti, bununki ise daha aŐırdı. Allah onu �ok uzun m�ddet alıp gidemedi, demiş molla.</p>
<p>132. Sin� S�ys�ni, Anı S�ys�ni...</p>	<p>132. Seni Sevse Ne Onu Sevse Ne...</p>
<p>K�rŐid� b�r �atın Gabbas mullaga kilg�n:</p> <p>— Nişlim, h�zr�tim, irim azdı, s�y�rk� artınnan s�yr�l�, b�r�r d�ga �yr�ts�n�, h�zr�tk�yim, irim min� g�n� s�ys�n idi,— dip, biş tıyın h�y�r birg�n. Mulla b�r k�gazg� tiz g�n� nid�r yazgan da �atınga bir�p:</p> <p>— M�n� bu s�yd�rgiŐni b�ti itip k�n b�l�n tıŐla, yanıda gına tagıp y�rt, inŐalla, iriŐ sin� g�n� yaratır,— dip s�dakasın alıp kalgan.</p> <p>�atın b�tin� tagıp y�ri başlagan. Ul arada, b�lmim, iri b�l�n s�y�rk�s� arasında b�r�r nizag �ıkkannmı, y� bulmasa bu �atın Şundıy b�ti d� tagıp alga�, �zi d� m�h�bb�tl� bulırgakarar bir�p, irin� bik caylı bulıp kitk�nm�, �ikm�t, Şunnan iri d�, s�y�rk�s�n taşlap, yaŐadan �z �atının yaratıp kitm�s�nm�.</p> <p>�atın is� bu ��ln� barı tik Şuşı b�ti arkasında dip b�lg�ng�, �zaklamıy�a �ziniŐ aŐir�tin� s�r itip k�n�, Gabbas mullanıŐ s�yd�rgiŐ d�gası bik kilıŐ�, dip</p>	<p>Komşu bir kadın, Abbas mollaya gelmiş:</p> <p>— Ne yapayım, hazretim, kocam azdı, sevgilisinin ardından s�r�n�yor. Birer dua �ğretsene hazretciŐim. Kocam beni yine sevsin, deyip beş kuruş hayır vermiş. Molla bir k�Őıda �abucak bir Şeyler yazmış ve kadına vermiş:</p> <p>— �Şte, bu sevdirci muskasını deri ile kapla yanıda taşı, inşallah kocan seni yine sever, deyip sadakasını almış.</p> <p>Kadın muskasını takıp gezmeye başlamış. O arada bilmiyorum, kocası ile sevgilisi arasında bir tartışma mı �ıkmıŐ, yoksa bu kadın b�yle muskayı da takınca kendisi de muhabbetli olmaya karar verip kocasına karşı �ok sıcak mı davranmış, hikmet, ondan sonra kocası sevgilisini terk edip yeniden kendi karısını sevirvermesin mi?</p> <p>Kadın ise bu durumu yalnızca bu muska sayesinde diye bildiŐinden uzun s�re beklemeden kendi ahretine sır olarak, Abbas mollanın sevdirci duasının pek yararlı olduŐunu s�ylemiŐ. Bu haber b�ylece kulaktan kulaŐa yayılmış. Kocasından dertlenen başka</p>

<p>süylap cibärgän. Bu hâbär şunduk külaktan-külakka taraluwı bulgan, irännän zarlanuçı başka hatınnar da şul bütili hatınga kilgännär: «Ul nindi düga ikän, bız dä küçirtip kınä alır idik, kürsät tä kürsät»,—dip süriy başlagannar, Aşırında bütini süttirip açıp karasalar, kilip çıkkan, di, annaı kışkinä bir kâgaz. Yazılğan, di, anda dürt yullık şundiı yazu:</p> <p>Sinı süysäni miña, Anı süysäni mida! Biş tiyın akça kim birsä, Yaraganı şul miña!</p>	<p>kadınlar da o muskalı kadına gelmişler: “O nasıl dua imiş, biz de çoğaltıp da alırsız izin verirsen”, diye sormaya başlamışlar. Sonra muskayı çözüp açıp baksalar ki, ondan küçücük bir kâğıt çıkmış. Orada dört satır şu yazı yazılmış:</p> <p>Seni sevse bana ne, Onu sevse bana ne! Beş kuruş para kim verse, Faydası o bana!</p>
<p>133. Buwınsız</p>	<p>133. Fikirsiz</p>
<p>Mulladan biräw:</p> <p>— Hâzrät, isirtkiçni az gına içsäñ, günahısı yuktır bit, düris-lî?— dip süragan.</p> <p>— Äye, äye, günahısı yuk, düris,— digän mulla.</p> <p>Bu kişı artınnan uk ikınçı biräw kilip süragan:</p> <p>— Hâzrät, isirtkiçni küpmi ginä içsäñ dä, barıbir günah bit, — dürismî? — Äye, äye, barıbir günah, düris.</p> <p>Bülarnı üstabikä işitip türgan ikän.</p> <p>— İkisinä dä «düris» dip cavap</p>	<p>Birisi mollaya:</p> <p>— Hazret, içkiyi biraz az içersen, günahı yokmuş ya, doğru mudur, diye sormuş.</p> <p>— Evet, evet öyle, günahı yok doğru, demiş molla.</p> <p>Bu adamın hemen arkasından ikinci bir kişi gelip sormuş:</p> <p>— Hazret, içkiyi ne kadar içsen de hepsi aynı günah ya, doğru mudur? — Evet, evet, hepsi aynı günah, doğrudur.</p> <p>Mollanın hanımı bunları duyup gelmiş: — İkisine de “doğru” diye cevap verdin. Nasıl iş şimdi bu, demiş.</p> <p>— Molla hanımı! Senin de sözün pek doğru</p>

<p>birdiņ. Niçik indı bu? — digän.</p> <p>Üstabikä! Sinıñ süziņ dä bık dırıs! — dip äyttı di mulla.</p>	<p>demiş molla.</p>
<p>134.«İş Bülüşü»</p>	<p>134. İş Bölümü</p>
<p>Bir mullanıñ mujıklarnı mäçitkä cıyası kilgän dä:</p> <p>— Yasrar, äydä, taharät alıp türmagız, şulay gına ukısagız da yarar,— Dip, mäçitkä taharätsiz yürigä rühsät itkän.</p> <p>Tūra-bara bu mulla kitıp, ikınçısı kilgän. Yäna mulla mujıklarnıñ taharätsiz yürgänin bilip, äwvälgı mulladan, nik alay ittıñ, dip süragan.</p> <p>Tigı mulla:</p> <p>— Min namaz ukırğa üyrättim, indı sin taharät alırğa üyrät,— digän.</p>	<p>Bir molla, köylüleri camiye toplamak istemiş ve:</p> <p>— İyi haydi, abdest almayınız, öyle kılmanızda da olur, deyip camiye abdestsiz girmeye izin vermiş.</p> <p>Gel zaman git zaman bu molla gitmiş, başkası gelmiş. Yeni molla, köylülerin abdestsiz gezdiğini öğrenip önceki mollaya neden öyle yaptın, diye sormuş.</p> <p>Diğer molla:</p> <p>— Ben namaz kılmayı öğrettim, şimdi sen de abdest almayı öğret, demiş.</p>
<p>135.Uraza Fitırı</p>	<p>135. Oruç Fitresi</p>
<p>Uraza ayında bir mujik mullaga sädaka kitirgän. Mulla üydä yuk ikän. Mujik üstabikägä:</p> <p>— Abıstay, min sizgä uraza fitırı kitirgän idim,— digän.</p> <p>Üstabikä:</p> <p>— Baräkalla, uraza ayı cittı dämni äli? —dip süragan.</p>	<p>Oruç ayında bir köylü, mollaya sadaka getirmiş. Molla evde yokmuş. Köylü, mollanın hanımına:</p> <p>— Abıstay,³⁵ ben size oruç fitresi getirmiştım, demiş.</p> <p>Molla hanımı:</p> <p>— Maşallah, Allah oruç ayı geldi mi, diye sormuş.</p>

³⁵ Abıstay: Molla hanımı.

<p>Mujik:</p> <p>— İndi ramazan ayı bitip bara, abıstay, biş künnän gayıt citä,— di ikän.</p> <p>Üstabikä:</p> <p>— Çurtım bilsin anı, üy içində uraza tütüçü bulmağaç,— dip mıgırdap kuygan.</p>	<p>Köylü:</p> <p>— Şimdi ramazan ayı bitiyor abıstay, beş gün sonra bayram geliyor, demiş</p> <p>Mollanın hanımı:</p> <p>— Şeytan bilsin onu, evin içinde oruç tutan olmayınca, diye mırıldanmış.</p>
<p>136. İşanıçlı Urında</p>	<p>136. Güvenli Yerde</p>
<p>Bir mulla avıl mäçitində garäfä künni fitir sädakası hakkında üşbu süzlärni süylägän: «Cämägat, ägär fitir sädakası birmäsägiz, urazagız cir bilän kük arasında asılıp turaçak».</p> <p>Gümür buyıyça tıçkannan cäfa kürgän bir kart müña karşı halıkka indäşip:</p> <p>— Cämägat! Bir dä kurıkmağız. Äli tıçkan tiyärlik cirdä tügöl ikän,— digän.</p>	<p>Bir molla, köy camisinde arife günü, fitre sadakası hakkında şu sözleri söylemiş: “Cemaat, eğer fitre sadakası vermezseniz orucunuz yer ile gök arasında asılı kalacak”.</p> <p>Ömür boyu sıçandan eziyet gören bir ihtiyar, buna karşılık halka seslenmiş:</p> <p>— Cemaat! Hiç de korkmayınız. Öyle sıçanın degeceği yerde değilmiş, demiş.</p>

137. Mulla BİLän Şäkirt	137. Molla ile Medrese Öğrencisi
<p>Bir mulla mäçittä hütbä ukıganda, Äbübakır, Gümär, Gūsman, Gali Digän sähabälärniñ1 isımnärinkuşıp ukıy ikän. Avıldağı bik maktançık bayguranıñ müña içi püşa ikän. Çünki avılda näk şundi y isımlı bik yarlı dürt mujık bulgan. Birkünni baygura, mullanı uçratıp:</p> <p>— Sin, häzrät, hütbäjä gıl şul yülkışlarnıñ isımnärinkuşıp ukıysıñ, minim isımnıkuşañ, üzñäkırık sarık birir idim,— digän.</p> <p>İkinci künni mulla hütbäcın garäpçä:</p> <p>— Yä äyihäl baygura, äntä kälbin kabira,— digän süzlär bilän başlagan. Kunakka kaytkan bir şäkirt münıñ: «Äy, baygura, sin zur it» digän süz ikänliğin añlaganlıktan, mullagakarap tamakkırıp kuygan. Mulla yugalıp kalmagan häm hütbanı:</p> <p>— Nisfi läkä, nisfi li, ärbägünä ganämä,— dip dävam itkän. Şäkirt münıñ «Yartısı sıña, yartısı miña, kırık sarık» digän süz ikänin bilgängä, içinnän ginä tıngan.</p>	<p>Bir molla camide hutbe okurken, Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali adındaki sahabelerin isimlerini ekleyip okuyormuş. Köydeki çok cimri bir zenginin buna çok canı sıkılmış. Çünkü köyde tam bu isimleri taşıyan çok fakir dört köylü varmış. Bir gün bu zengin, mollaya rastlayıp:</p> <p>— Hazret, sen hutbene şu fakirlerin isimlerini ekleyip okuyorsun, benim isimimi de eklersen, sana kırk koyun verirdim, demiş.</p> <p>İkinci gün molla, hutbesine Arapça:</p> <p>— Ya eyhel baygura, ente kelbin kabira, diye sözlerle başlamış. Misafir gelen bir medrese öğrencisi onun: “Ey baygura, sen büyük köpek” dediğini anladıktan sonra, mollaya bakıp boğazını temizlemiş. Molla susup kalmamış ve hutbeye:</p> <p>— Nisfi leke, nisfi li, erbegüne ganeme, diye devam etmiş. Medrese öğrencisi bunun “Yarısı sana, yarısı bana kırk koyun” demek olduğunu bildiğinden, susmuş.</p>

<p>138. H�y�r Aluw Isulı</p>	<p>138. Hayır Alma Usul�</p>
<p>B�rvakit avılda irl�rd�n b�r d� ukımışlı kişikalmagaç, mulla hatınına h�y�r kit�r� başlagannar. L�kin ul h�y�rn�kabal itk�ç, d�ga ukıy b�lm�g�n. şunnan ul uylap-uylap t�rgan da d�ga �yr�n� �ç�n k�rş� avıl mullasına kitk�n. Mulla m�ņa imannı yatlatıp karıy, l�kin t�g� hiç t� �ta almıy. şunnan mulla s�rıy:</p> <p>— Sin niç�g� kad�r sanıy b�l�ş�n?</p> <p>— Bişk� kad�r.</p> <p>— Sin, alay bulgaç, başta bişk� kad�r sana, annan s�ņ kir�g� sanarsıņ. şulay b�rniç�, minut sanagaç, kiş�l�r sinn�n bik kan�gat, bulıp kaytıp kit�rl�r,—dig�n.</p>	<p>Bir zaman, k�yde erkeklerden okumuş hiç kimse kalmayınca, mollanın karısına hayır getirmeye başlamışlar. Lakin o hayrı kabul edip dua okuyamıyormuş. Ondan sonra o d�ş�nm�ş taşınmış ve dua �ğrenmek iç�n komşu k�y�n mollasına gitmiş. Molla buna iman³⁶ı ezberletiyormuş, ancak bu hiç ezberleyemiyormuş. Sonra molla sormuş:</p> <p>— Sen kaça kadar saymayı biliyorsun?</p> <p>— Beşe kadar.</p> <p>— �yleyse sen, �nce beşe kadar say, ondan sonra geriye sayarsın. �yle birkaç dakika sayınca insanlar sana iyice kanaat edip d�nerler, demiş.</p>
<p>139. Kayçak şaytan da H�k S�yli</p>	<p>139. Bazen şeytan da Doğru S�yli</p>
<p>B�r mulla mihrapta: «C�m�gat, şaytan s�z�n� karamagız. Ul—ad�mg� d�şman. H�rap bulursız»,— dip, v�gaz s�yli ik�n. M�çitt� b�r şayan kart: «H�zr�t, m�n� iki k�nn�n birli t�ş�md� k�r�m: b�r şaytan kil� d�, şul �st�nd�g� çapanıņnı h�zr�tk� bir, di. �nd� aptıradım, ni işlim ik�n s�ņ? — dip s�ragan. H�zr�t uygakalga:</p> <p>— B�gz� vakıtta şaytan s�z�n tıņlasan da tıņlarsıņ şul,— dig�n.</p>	<p>Bir molla mihrapta: “Cemaat, şeytanın s�z�ne bakmayınız. O, insana d�şmandır. Harap olursunuz”, diye vaaz veriyormuş. Camide muzip bir ihtiyar: “Hazret, ben iki g�nden beri r�yamda g�r�yorum: bir şeytan geliyor ve o �st�ndeki c�bbeni hazrete ver, diyor. şimdi şaşırdım, ne yapacağım, diye sormuş. Hazret d�ş�nm�ş:</p> <p>— Bazı zamanlarda şeytanın s�z�n� de dinlersin ya, demiş.</p>

³⁶  man: imanın şartları.

<p>140. Şaytannı Uzdırğan Mulla</p>	<p>140. Şeytanı Geçen Molla</p>
<p>Bir mullanıñ uraza vakıtında bik nık aşısı kilä. Ul püçmakta lampa yandıra da, yalkında, kükäy pişirä başlıy. Şul vakıt üygä bir kişi kilip kırä. Mullanıñ kükäy pişirip türğanın kürä dä:</p> <p>— Häzrät, nişlisin?—di.— Urazañnı büzgansıñ bit,— di.</p> <p>Mullakurkıp:</p> <p>— İ fälän, şaytan kütirtti, harap buldım,— diyuyı bula, miç artınnan şaytan sikirip çıga da:</p> <p>— İ fälän, mündiy hälñi, vallahi, birinçi tapkır mullada kürdüm,— di.</p>	<p>Bir mollanın oruçluyken çok fazla karnı acıkmış. O, köşede lamba yakmış ve ateşinde yumurta pişirmeye başlayınca eve biri gelmiş. Mollanın yumurta pişirdiğini görmüş ve:</p> <p>— Hazret ne yapıyorsun? Orucunu bozmuşsun ya, demiş.</p> <p>Molla korkup:</p> <p>— Ey falan, şeytan kudurttu, harap oldum, deyince sobanın arkasından şeytan sıçrayıp çıkmış:</p> <p>— Ey falan, bunun gibi hâli, vallahi ilk defa cin fikirli mollada gördüm, demiş.</p>
<p>141. Vakıtınakarap</p>	<p>141. Vaktine Bakarak</p>
<p>Biräw mulladan:</p> <p>— Hatın süzin tınlarga yarıymı, mulla abzıy? — dip süragan.</p> <p>— Yuk, yaramıy,— digän mulla.</p> <p>— Düris äytäsıñ, mulla abzıy. Min dä bugün şulay işlädim. Hatınım sıña bir tākāñı suyıp pişirirgäkuşkan idı. Tınlamıyça yañşı işlägänmın.</p> <p>— Yuk, kayvakıt andıy akıllı hatınnarnıñ süzin tınlarga da yarıy,— digän mulla.</p>	<p>Birisi mollaya:</p> <p>— Kadın sözü dinlemek iyi midir, molla amca, diye sormuş.</p> <p>— Yok, iyi değil, demiş molla.</p> <p>— Doğru söylüyorsun, molla amca. Ben de bugün öyle yaptım. Karım senin için bir tekeyi kesip peşirmemi buyurmuştu. Dinlememekle iyi yapmışım.</p> <p>— Hayır, bazen onun gibi akıllı kadınların sözünü dinlemek de iyidir, demiş molla.</p>

<p>142. Üzi Ak, Üzi Pak</p>	<p>142. Özü Ak, Özü Pak</p>
<p>Bir mullaga mäclistä arakı salıp birälär. Karap tūra-tūra da, äytä: — Üzi ak, üzi pak, münin nindi gūnahsı bulsın,— di dä, salıp cibärä.</p>	<p>Bir mollaya mecliste rakı koyup ikram etmişler. Biraz baktıktan sonra: — Özü ak, özü pak, bunun ne günahı var, demiş ve içmiş.</p>
<p>143. Ätäçkayan Bilsin</p>	<p>143. Horoz Nereden Bilsin?</p>
<p>Bir mulla mäçit aldındakartlar bılän süyläşip utıra ikän. Bir kart aña süzkuşıp: «Bu ätäçlär üz tillärindä närsä dip kışkıralar ikän?» — dip sūraw birgän. Mulla alarga gıylım kürsätäsı kilip. — Ätäçnıñ kışkıruwı buşka tügil, alar «Sübhanallahi vä bi hämdihü...» dip kışkıralar,—digän. Şunda çit mädräsädä ukıp kaytkan bir şäkirttä tıñlap tūra ikän. Ul mullanıñ garäpçä cümlä tūzi almavın kürip, urınınan sikirip türıp, anı faş itmäçki bulıp äytän: — Ätäç niçik «bi hämdihü» dip kışkırsın di? «Bi» digänıñ härfi cär iç, härfi cär sünındagı süz «ü» bılän bitmi, härvakıt «i» bılän bitä, şulay bulgaç ätäç «vä bi hämdihü» dip kışkırırga tıyış, digän. Mulla nadan bulsa da ütkin kişı ikän, agaylar aldında şäkirttän ciñelip kalmagan, äytän: — Hi, aħmak, ätäç sinıñ kibik mädräsädä ukıp yatkanmı ällä? Ğayvan bit</p>	<p>Bir molla cami önünde oturup ihtiyarlarla konuşuyormuş. Bir ihtiyar ona seslenmiş: “Bu horozlar kendi dillerinde ne diye bağıyorlar?” diye soruvermiş. Mollanın onlara ilim gösteresi gelmiş. Horozun bağıışı boşa değil, onlar “Sübhanallahi ve bi hamdihü” diye bağıyorlar, demiş. Orada, dışarıda medresede okuyup dönen bir medrese öğrencisi de dinleyip duruyormuş. O mollanın Arapça cümle kuramadığını görüp, yerinden sıçrayarak onun hatasını ifşa etmek istemiş: — Horoz nasıl “bi hamdihüü” diye bağırsın ya? “Bi” denen harfi cer³⁷ iç, harfi cer sonundaki söz “ü” ile bitmez, her zaman “i” ile biter, öyle olunca horoz “ve bi hamdihü” diye haykırmalıdır, demiş. Molla cahil olsa da tecrübeli bir adammış, köylülerin önünde medrese öğrencisine yenik düşmemiş, şöyle demiş: — Hey, ahmak, horoz senin gibi medresede mi okumuş acaba? Hayvan ya o, senin herfe cerini nereden bilsin, demiş.</p>

³⁷Härfi cär: Arapça gramer terimi. (Edatların uyumundan bahseder. Örn onun ismi, yerine onun ismi denmemesi derekmektedir. Edatlara uygun eklerin eklenmesi gerekmektedir. İyelik hâli eki)

<p>ul, sinij h�rfi c�ri�nikayan bilsin? — dig�n.</p> <p>Agaylar da: «�ye, anısına �t�� uzi gayıplı»,— dip, mullagakulkuygannar.</p>	<p>K�yl�ler de: “Evet, bunda horozun kendi kusurlu”, deyip mollaya destek vermişler.</p>
<p>144.Duġasız Sarık K�kk� U�a</p>	<p>144. Duasız Koyun G�ge U�uyor</p>
<p>Kazan artı K�ş�rd� Gabbas mulla bulgan. şul b�r gayitt� v�gaz s�yl�g�n: «C�m�gat, sarık malı u�in s�daka birigiz, duġasız sarıknıj zır-zır �yl�nıp k�kk� u�ıp kit� t�rgan gad�ti bar»,—dig�n. Ul yılın anıj h�zm�t�isi M�şti ik�n. Mullanın s�z�n işitk��, t�tkan da b�r sarıgın suyıp aşagan. Gabbas mulla sarıkların sanap: «B�r sarıkkaya bulgan?» —dip s�raga�, M�şti aŗa k�z�n d� y�mmy�a: «Zır-zır itt� d� k�kk� u�tı»,— dig�n.</p> <p>Gabbas mulla:</p> <p>— Hay, aŗmak, ul mujiklarga b�lay �yt�lg�n s�z g�n� i�, ul u�mıy,— dig��, M�şti:</p> <p>— Yuk, h�zr�t, sinik� d� u�a ik�n şul,— dig�n, imiş.</p>	<p>Kazan ardı K�ş�r’de Abbas Molla varmış. O bir bayramda vaaz veriyormuş:”Cemaat, koyun malı i�in sadaka veriniz, duasız koyunun zır zır d�n�p g�ge u�up gitme �deti var”, demiş. O yıl onun hizmet�isi Meşti imiş. Mollanın s�zlerini duyunca, tutmuş bir koyunu kesip yemiş. Abbas molla koyunlarını sayıp: “Bir koyun nereye gitmiş?” diye sorar sormaz Meşti ona g�z�n� kırpmadan: “Zır zır etti de g�ge u�tu” demiş.</p> <p>Abbas molla:</p> <p>— Hay, ahmak, o k�yl�lere s�ylenen s�z tabii ki o u�muyor, deyince Meşti:</p> <p>— Yok, hazret, seninki de u�uyormuş, demiş, imiş.</p>

145.Süz Başka, İş Başka	145 Söz Başka İş Başka
<p>İlîkî zamandakazan artı Küşärdä Gabbas isimli tîlgä bik şäp bîr mulla bulgan. Gayıttä bikkızıp hılıkka vâgaz süyli, sädaka birîrgä ündi ikän. Kart üstabikäsî küyma buyınnan anıñ vâgazın tıñlap tûrgan da bik garlängän, üyünä kaytuga bik sälämäkıyafätli bîr tîlänçini kürip, aña Gabbas mullanıñ külmäğın birip çırgangan. Mînä Gabbas mulla da kaytkan, külmäk alıştırısı itkän, üstabikäsî:</p> <p>— Üziñ sädaka birünin nik savaplı iş ikänin äytip süylädîñ, min külmäğiniñ sädaka itip birdim,—digän ikän, mulla bik açula-</p> <p>— Süylädîñ, süylädîñ, imiş! Hi, cebigän avız! Äli şunu da bilmisîñmîni: süz başka, iş başka! — dip kıkırangan, imiş, dilär.</p>	<p>Eski zamanda Kazan artı Küşer’de Abbas isimli hitabeti çok güçlü bir molla varmış. Bayramda büyük bir şevkle vaaz veriyor, sadaka vermeyi nasihat ediyormuş. Yaşlı hanımı, bahçeden onun vaazını dinlerken çok duygulanmış, evine dönerken yırtık pırtık kıyafetli, bir dilenci görüp ona Abbas mollanın gömleğini vermiş. İşte Abbas molla da dönmüş, gömlek değiştirecekken hanımı:</p> <p>— Sen sadaka vermenin çok sevap olduğunu söyledin, ben de gömleğini sadaka verdim, deyince molla çok öfkelenerek:</p> <p>— Söyledin, söyledinmiş! Hıh gevşek ağız! Peki, şunu da mı bilmiyorsun? Söz başka iş başka, diyerek bağırması.</p>

146. Tıǵı Dũnyamı, Mũnısımı	146. Öbür Dũnya mı Bu mu?
<p>Din kitaplarında cännättäǵı rähätlär, andaǵı hırkızları turında ukıgannan sũñ, bĩr mullanıñ tıǵı dũnyanı tızräk küräsı kilä başlagan. Kürgän bĩr kışıǵä tıǵı dũnyanı bik maktıy:</p> <p>— Bu dũnyada nãrsä bar? Tıǵı dũnyada bũtĩn rähät,— di ikän. Bĩrvakıt şul mulla parũhũdta bara ikän. Kinätkuätl davıl kũtãrĩlip, dulkınnar bik küçäyǵän. Mulla, kurkıp, bĩlgän dũǵaların barısın da ukırǵa tũtınǵan, yũǵırıp kapitanga bargan:</p> <p>— Bu davıl tuktıymı, niçıǵrãk?— dip sũragan.</p> <p>Kapitan:</p> <p>— Yuk, hãzrät, tiz ǵnã Tuktamas, bĩznıñ su astına kitũwĩbiz dã bik ihtimal,— dıǵän.</p> <p>Mulla, mũnı iştkãç kũtı çıǵıp:</p> <p>— İlahi, tıǵı dũnyaña ul kadãr aşıktırma, naçarrak bulsa da bu dũnyada taǵın bĩraz tũrıymçı,—dip, allaga yalvara başlagan.</p>	<p>Din kitaplarından cennetteki huzur, oradaki huri kızları hakkında bilgiler okuduktan sonra bir mollanın öbür dünyayı çabucak göresi gelmiş. Gördüğü bir kişiye, öbür dünyayı pek övmüş:</p> <p>—Bu dünyada ne var? Öbür dünyada tamamen bolluk var, demiş. Zamanın birinde bu molla vapurda gidiyormuş. Birden kuvvetli bir fırtına çıkmış, dalgalar pek güçlenmiş. Molla, korkarak bildiği duaların hepsini okumaya başlamış ve kaptanın yanına gidip:</p> <p>—Bu fırtına durur mu, ne yapmalı diye sormuş.</p> <p>Kaptan:</p> <p>—Yok, hazret, çabucak durmaz. Bizim su altına batmamız da kuvvetli ihtimal, demiş.</p> <p>Molla bunu duyunca çok korkup:</p> <p>—İlahi, öbür dünyana o kadar acele etme, daha kötü olsa da bu dünyada yine biraz durayım, diyerek Allah’a yalvarmaya başlamış.</p>

<p>147. Kaygırtuçan Mulla</p>	<p>147. Kaygılı Molla</p>
<p>Şulay bîr kişîniñ sarığı yugalğan, di. Mûnı ul mullaga barıp äytkän.</p> <p>Mulla mûña bik bürçılğan bulıp halıkı mäçitkä cıyğan da vägaz süylärgä tütinğan. İmişür, halık hâzîr azgınlana başlagan, kişî malına tiyälär, fälän-fäsmätän...</p> <p>Şul vakıt mullanıñ kîçî malayı atılıp-eugılıp kilip kîrgän dä:</p> <p>— Äti, tünlä alıp kaytkan tîğî sarık çıgıp kaçkan! — dip kîçkîrgan.</p>	<p>Bir adamın koyunu kaybolmuş. Bu durumu, mollaya söylemiş.</p> <p>Molla, buna pek üzülerək halkı camiye çağırmiş ve vaaz vermeye başlamış. Dedikodu, halk yoldan çıkmaya başlamış, başkasının malına el uzatıyorlar, falan feşmekân...</p> <p>O an mollanın küçük oğlu atılıp, araya sokulmuş ve:</p> <p>— Baba, gece alıp geldiğın koyun kaçmış, diye bağırmiş.</p>
<p>148. Taşladım</p>	<p>148. Bıraktım</p>
<p>Hâzrät mäçitkä kilgäç, çalmasıñ rätlägän vakıtta, annan paçkası bîlän papirüs kilip tüşkän. Hâzrät anda da yugalıp kalmagan:</p> <p>— Cämägat, kürdîgîzmî, tämäkîñî taşladım bit! — digän.</p>	<p>Hazret camiye gelince, sarığını düzelittiği sırada, ondan kutusu ile sigara düşmüş. Hazret o zaman da susup kalmamış:</p> <p>— Cemaat, gördünüz mü, tütünü bıraktım, demiş.</p>
<p>149. Bu da Bîr Çara</p>	<p>149. Bu da Bîr Çare</p>
<p>Bîrvakıt mullanın duñgız itî aşap utırganın kürgännär. Mûña bik aptırap, ıñanmıyça, mulladan nârsä aşavın süragannar.</p> <p>— Şulay şul, duñgız. Min anıñ nâsilin küritıym dip aşıym,— Digän mulla cavabında.</p>	<p>Bir gün mollanın domuz eti yediğini görmüşler. Buna çok şaşırıp inanmayınca, mollaya ne yediğini sormuşlar.</p> <p>— Öyle, o domuz. Ben onun neslini kurutayım diye yiyorum, demiş molla cevabında.</p>

<p>150. Vägaz</p>	<p>150. Vaaz</p>
<p>Mulla Һalıkka vägaz süyli ikän:</p> <p>— Ülannar, mäçittä urısça süylärgä nykak nilzä, gūnah budīt,— dip äytä, di.</p> <p>Һalık külišä başlagan:</p> <p>— Sün, mulla abzıy, sin üzın dä urısça süylisın tügilmı süñ?—digännär.</p> <p>Mulla küzın dä yummıyça:</p> <p>— Eto niçego ne znaçit,—di ikän.</p>	<p>Molla halka vaaz ediyormuş:</p> <p>—Çocuklar, camide Rusça konuşuyorlar nikak yasak³⁸nilzä, gūnah budīt günah olacak³⁹, demiş, derler.</p> <p>Halk gülüşmeye başlamış:</p> <p>—Sonra molla amca, sen kendin de Rusça konuşmuyor musun, demişler.</p> <p>Molla gözünü kırpmadan:</p> <p>— İtü niçigü nı znaçit⁴⁰, demiş.</p>
<p>151.Aşaw Bilän Yaragan Mulla</p>	<p>151. Yemek ile Sevilen Molla</p>
<p>Bir avılga yaña mulla kilä. Üzi bik nadan bula. Ul ikınçı mullaga kiñäş itä:</p> <p>— İlikkı mullaları ukımışlı kışi bulgan, minı yaratmaslar indı,—di.</p> <p>Tigı mulla añar:</p> <p>— Mujıklar çakırğaç, nindi aşamlıkkıysalar da, bik maktap aş, şulay itsän, yaratırlar,—di.</p> <p>—Şunnan bu mulla narsä kitirsälär dä maktıy-maktıy aşıy ikän. Talımsızlığı için münü ävälgı mulladan da artık yaratkannar, imiş.</p>	<p>Bir köye yeni bir mola gelmiş. O çok cahil biriymiş. O, ikinci mollaya danışmış:</p> <p>—Önceki molla okumuş biriymiş, beni sevmezler şimdi, demiş.</p> <p>Diğer molla ona:</p> <p>—Köylüler çağırınca ne yemek koyarlarsa koysunlar, öve öve ye, öyle yaparsan severler, demiş.</p> <p>—Ondan sonra bu molla, ne getirseler öve öve yiyormuş. Oburluğundan bunu önceki molladan da çok sevmişler.</p>

³⁸ Nikak: Yasak

³⁹ Günah budıt: Günah olacak.

⁴⁰ İtü niçigü nı znaçit: Bu hiçbir şey anlatmıyor.

<p>152. Mīnā Ul Gacäp</p>	<p>152. İşte O İlginç</p>
<p>Mäzin äytkän:</p> <p>— Bizniñ mulla bir ikmäk bilän bütin avıl kişisın tuydıra, mügciza bit bu! — digän.</p> <p>— Birdä gacäplänirlik urın yuk,— digän biräw,— bız bütin avıl bilän bir mullanı tuydıra almybız, mīnākayda ul gacäp.</p>	<p>Müezzin şöyle demiş:</p> <p>— Bizim molla bir ekmek ile tüm köy halkını doyuruyor, bu bir mucize, demiş.</p> <p>— Hiç şaşırarak bir şey yok, demiş birisi, biz bütün köy bir mollaı doyuramıyoruz, işte asıl o ilginç.</p>
<p>153.Lampasın da Aşa</p>	<p>153. Lambasını da Ye</p>
<p>Bay kişi yarlı kürşisın dä kunakka çakırgan. Ämma mäclis başlangannan sünj bay huca yarlı aldınnan bälisni dä, itni dä, bütän sıyları da birsı artınnan birsın mulla aldına itärä ikän:</p> <p>— Aşa, hüzrät, aşā,— di ikän.</p> <p>Tūra-bara yarlı kişiniñ aldındakuwıklı lampadan başka bīrnärsä dä kalmagan. Yarlı, karap tūrgan-tūrgan da, şul lampanı mulla aldına itärgän.</p> <p>— Būlay bulgaç, cäzrät, mīnā mūnısın da aşā indī,— digän.</p>	<p>Zengin bir adam, yoksul komşusunu da misafirlige çağırmiş. Ama meclis başladıktan sonra, zengin ev sahibi, yoksulun önünden beliş⁴¹, eti ve tüm ikramları birbiri ardına mollanın önüne itiyormuş:</p> <p>— Ye, hazret ye, demiş.</p> <p>Dolana dolana yoksulun önünde cam kapaklı lambadan başka bir şey kalmamış. Yoksul, beklemiş beklemiş de, sonra o lambayı da mollanın önüne ittirmiş.</p> <p>— Hazret öyleyse, işte bunu da ye şimdi, demiş.</p>
<p>154. Hüzrät Ülgändir</p>	<p>154. Hazret Ölmüştür</p>
<p>Ramazān gayıtında mäzin kün buyı mulla bilän aşka yūrgän. Unınçı mäclistän çıkkaç, kürsagina çıdıy almyça, üyünä kaytıp yığılgan.</p>	<p>Ramazān bayramında müezzin, gün boyu molla ile yemeğe gitmiş. Onuncu meclisten çıkınca, yemekten çatlayacak hâle gelip, evine dönüp yıkılmış.</p>

⁴¹ Beliş: Tatarca genel börek ismi.

<p>Birazdan hatını münîñ yanına hâlin bîlîrgä kîrgän.</p> <p>— Yä, işlär niçik? —digän.</p> <p>— Minim işlär şükîr, caylanıp kilä, şaktıy uk buşandım. mînä hâzrät, mîskîn, ülgändîr indî,— digän.</p> <p>— Nigä alay disîñ?</p> <p>— Süñ, hâzrät bit, minnänkalıp, unbîrîñçi mäclîskä kîrîp kittî. Süñgı kürüim bulgandır mîskînnî...— dip, küzlärin sürtä başladı, di.</p>	<p>Biraz sonra karısı bunun yanına durumunu öğrenmeye gelmiş.</p> <p>— Ee, işler nasıl, demiş.</p> <p>— Benim işler şükür, güzelleşiyor, ziyadesiyle rahatladım. İşte hazret, zavallı, ölmüştür şimdi, demiş.</p> <p>— Neden öyle diyorsun?</p> <p>— En son hazret, benden sonra kalıp onbirinci meclise de katıldı. Son görüşüm oldu zavallıyı... diye gözlerini silmeye başlamış.</p>
<p>155. Mullanıñ Nâfesi</p>	<p>155. Mollanın Nefesi</p>
<p>Mulla kîşî, hatınına bärängî alıp çıgu üçin, idän astına tüşkän. Hatını bik şayan ikän. İşikni şap ittîrîp yapkan da tavışın üzgärtä tüşîp:</p> <p>— Ähmätşärif abzıy, tiz gînä cıyınıp bîzgä aşka bar äli, kîşilär cıyılıp bittî,— dıgîn.</p> <p>Mulla münî işitügä, bärängîsîn ümtkan:</p> <p>— Äy, sîñelîm,sin kîmkızı bulasıñ äli?</p> <p>— dip, bärängîsîn, tabagın taşlap, bazdan atılıp çıkkän, di.</p>	<p>Molla, karısına patates almak için bodruma inmiş. Karısı pek muzipmiş. Kapıyı şap diye kapattıktan sonra sesini değıştirip:</p> <p>— Ahmet Şerif amca, çabucak toplanıp bize yemeğe gel şimdi, adamlar toplandılar, demiş.</p> <p>Molla bunu duyunca patatesini unutmuş:</p> <p>— Ey bacım, sen kimin kızıydın, demiş, patates tabağını atıp, çukurdan atlayıp çıkmış.</p>
<p>156. Kamit Bavın Nidän Yasarga</p>	<p>156. Hamut Bağı Neden Yapılır?</p>
<p>Bir kîşî bazarga satarga dip bir yük ikmäk tüşäp bara ikän. Yuldakamit bavı üzilgän münîñ. Kamit bavı üzilgäç, bu äytä ikän: «Äy mulla abzıynıñ kürsak tirîsînkamit bavına kitîrîp kuyarga, vät</p>	<p>Bir adam, satmak için bir araba dolusu ekmek yükleyip pazara gitmiş. Yolda bunun hamut bağı kopmuş. Hamut bağı kopunca, bu şöyle söylemiş: “E, molla amcanın kursak derisini hamut bağı ile değıştirseydim, çok dayanıklı</p>

çıdar idî, bir dâ üzilmäs idî».	olurdu, hiç kopmazdı”.
157. Barıbir Büzawga Salabız	157. Hepsini Buzağıya Koyarız
<p>Mükıt birkünni mullanı kunakka çakırgan. Cämilä tüti ul künni büray bälüş salgan ikän dâ, utını çigä kürä, bälüş peşip citmägän. Müjıt üzi bir gınä kabıp karagan da bik nıklap mullanı kıstıy başlagan. Mullada aşamıy başlaçaç:</p> <p>— Kapkala, hâzrät, kapkala, ün kitkâç, bız anı barıbir büzawga salabız,— digän, di.</p>	<p>Mokıt, bir gün mollayı misafirliğe çağırmış. Cemile teyze o gün boray⁴² belüş pişirmiş ve odun yaş olduğundan börek tam pişmemiş. Mokıt bir defa ısırıp bakmış ve ısrarla mollaya ikram etmiş başlamış. Molla da yemeye başlayınca:</p> <p>— Ye hazret ye, sen gidince biz onun hepsini buzağıya veririz, demiş.</p>
158. Külkili Süz Çıksa	158. Komik Söz Çıksa
<p>Şäräf mulla kartaygan. Küzläri kürmäs, külakları işitmäs bulgan. Şuğa kürä birkünni aşka bargaç, kürşisin aldan uk kisätkän:</p> <p>— Kızıklırak süzlär süyläşip külišä başlasalar, sizdirmiçä gınä mina da türtirsın, min dâ külärmın,— digän.</p> <p>Tabınga bälüş kitirip kuygaçkına, yalgışıp, kürşisinin tirsägi Şäräf mullaga üringan. Mäclis bitkâç, mulla kürşisinnän sürıy ikän:</p> <p>— Bütän kişilärdä bälüş tä bula türgan idî, bülarda yuk idimni süñ?</p> <p>— Nigä bulmasın, mulla abzıy,— digän kürşisi, kişilər bälüş aşaganda sin külip utırdın bit...</p>	<p>Şeref molla yaşlanmış. Gözleri görmez, kulakları işitmez olmuş. O yüzden, bir gün yemeğe giderken, komşusunu önceden uyarmış:</p> <p>— Komik sözler söyleyip gülüşmeye başlarsa, sezdirmeden beni dürtersin, ben de gülerim, demiş.</p> <p>Meclise belüş getirip koyunca, yanlılıkla komşusunun dirseği Şeref mollaya değmiş. Meclis bitince molla komşusuna sormuş:</p> <p>— Bütün adamlarda belüş olurdu, bunlarda yok muydu yoksa?</p> <p>— Neden olmasın molla amca, demiş komşusu, adamlar belüş yerken sen gülüp durdun ya...</p>

⁴² Boray: Buğdaygillerden bir bitki.

159.Ürdäknij İti Kübräk	159. Ördeğin Eti Çokça
<p>Bir zaman bir mulla, iki kristyan birgälöp yulga çıgalar. Yulda azmı-küpmi bargaç, bular tabalar bir peşkänkaz, bir tavık, bir ürdä k. Bu üç äybirni bülärgä kiräk bit. Kim bülärgä tıyış? Uylaşıp, turalar bular. İki kristyan, mulla din başlığı bulgaç, gadil bular, dip äytälär:</p> <p>— Äydä, mulla abzıy, bulmasa, sin bül,— dilär.</p> <p>Yarar, mullakaznı ala da äytä:</p> <p>— Kaz —kaznıj itı az, ul miña bulır,— di.</p> <p>Annan ala tavıknı:</p> <p>— Tavıkkaz yanına kitä avıp,— di.</p> <p>Annan ürdä knı ala da äytä:</p> <p>— Ürdä knıj itı kübräk, anı üçkä bülärgä kiräk,— di.</p> <p>Ürdä knıj üçtän bir ülišin üzinä ala, kalgan iki ülišni tigilärgä birä. Din başlıgınnan gadil hükim kütıp utırgan bu iki kristyangakaz itı dä iläkmi, tavık itı dä iläkmi.</p>	<p>Bir gün, bir molla, iki köylü ile birlikte yola çıkmış. Yolda biraz gittikten sonra bunlar pişmiş bir kaz, bir tavuk, bir de ördek bulmuşlar. Bu üçünü bölmek gerek ya. Kim bölüp paylaştırır, diye düşünmüşler. İki köylü, molla din yöneticisi olduğundan, adil böler, demişler:</p> <p>— Haydi, molla amca, en iyisi sen böl, demişler.</p> <p>İyi molla kazı almış ve:</p> <p>— Kaz, kazın eti az, o benim olur, demiş.</p> <p>Sonra tavuğu almış:</p> <p>— Tavuk kazın yanına gider, demiş.</p> <p>Sonra ördeği almış ve demiş ki:</p> <p>— Ördeğin eti çok, onu üçe bölmek gerek, demiş.</p> <p>Ördeğin üçte bir payını kendine almış, kalan iki payı da diğerlerine vermiş. Din yöneticisinden adil hüküm bekleyen bu iki köylüye kaz eti de kalmamış, tavuk eti de kalmamış.</p>

<p>160. İki Tatarga BİR Tartar</p>	<p>160. İki Tatar Bir Tartar⁴³</p>
<p>Birvakit üç awçı: iki tatar, bir rus awga çılgalar. Rusniñ mıltığı, ä iki tatarniñ patrünnarı bar ikän. Alar üçisnä birkuyan, iki ürdä k häm bir tartar atalar. Şunu tigiz itip bülä almıylar da mullaga baralar. Mullakuyan bilän iki ürdä kni üzinä alıp kala da:</p> <p>— İki tatarga bir tartar, rusniñ mıltığı bar, tagın atar,— dip cibärä.</p>	<p>Zamanın birinde, ikisi Tatar, biri Rus üç avcı ava çıkmış. Rus'un tüfeği, iki Tatarın mermileri varmış. Bu üçü bir tavşan, iki ördek ve bir tartar vurmuşlar. Onu paylaşamayınca mollaya gitmişler, molla tavşan ile iki ördeği kendine almış sonra da:</p> <p>— İki Tatar'a bir tartar, Rus'un tüfeği var yine atar, diyerek göndermiş.</p>
<p>161. Dünya Butala Ul</p>	<p>161. Dünya Savuruyor O</p>
<p>Mulla häm bir hizmetçi yulga çılgalar. Bir urında bütka pişirälär, di. Bular utıralar bütka aşarga. Bütkanıñ urtasına may salgan. Mulla bütkanı yırip tüşirä: «Kiyämät künindä küz yaşı şulay agar»,— dip. Hızır hizmetçigä narsä işlärgä indı. «Yuk, mulla abızıy, kiyämät künindä dünyalar minä büläy butala ul»,— dip, bütkanı bülgata.</p>	<p>Molla ve hizmetçi yola çıkmışlar. Bir yerde botka pişirmişler. Bunlar botka yemeye oturmuşlar. Botkanın ortasına yağ koymuş. Molla botkanın yağından kendine doğru yol açmış: “Kıyamet günü gözyaşı böyle akar” demiş. Hizmetçi ne yapsın şimdi. “Yok, molla amca, kıyamet gününde dünyalar işte böyle savruluyor” diyerek botkayı karıştırmış.</p>
<p>162. Başka Çara Kalmagaç</p>	<p>162. Başka Çare Kalmayınca</p>
<p>Mulla bilän bay yärminkägä barırğa çıkkannar. Üzläri bilänkuçır mujikni da algannar. Alarnıñ peşkän kazları bulgan. Kaznı mulla bilän bay kuçırgä bütinläy aşatmıyça, härkaysı kübräk atarga tırışkannar. BİR avılga Tuktagannar. Mulla; bilän bay irtängä çaklı kaysıbiz: yahşırak</p>	<p>Molla ile zengin bir fuara gitmek için yola çıkmışlar. Kendileriyle birlikte arabacı⁴⁴ köylüyü de yanlarına almışlar. Onların pişmiş kazları varmış. Kazı, molla ile zengin kuçaklarına alıp arabacıya hiç yedirmeyince, herbiri çokça yemenin yolunu aramışlar. Bir köyde durmuşlar. Molla ile zengin, sabaha kadar</p>

⁴³ Tartar: Bir kuş türü.

⁴⁴ Arabacı: At arabası sürücüsü.

<p>tüş kürsä, şulkaznı kübräk aşar dip süyläşkännär dä yatkannar. Kuçır münü işitip, turgan häm tünlä kaznı aşap bitirgän. İrtäk mulla tiz ginä türıp baynı uyatkan da üziniñ tünlä tüşindä alla yanına barıp tämlï aşamlıklar aşap, anıñ bılän süyläşip utıruwı turında süylägän.</p> <p>Bay da, şundıy uk tüş kürdım dip, üziniñ tüşin süyläp birgän. Kuçır bularniñ tüşlärin tıñlagannan süj:</p> <p>— Min sizniñ alla yanına kitüwigizni kürgäç, kaznı aşamaslar dip uylap, kaznı aşap bitirdim indı,— digän.</p>	<p>hangimiz güzel rüya görürse, o kazdan daha çok yer diye konuşup yatmışlar. Arabacı bunu duymuş ve geceleyin kazı yiyip bitirmiş. Sabah molla çabucak kalkıp, zengini uyandırdıktan sonra kendisinin gece rüyasında, Allah'ın yanına gidip lezzetli yemekler yiyip, onun ile konuşup oturduğunu söylemiş.</p> <p>Zengin şöyle bir rüya gördüm demiş, kendi rüyasını anlatmış. Arabacı bunların rüyasını dinledikten sonra:</p> <p>— Ben sizin Allah'ın yanına gittiğinizi görünce kazı yemezler diye düşünüp, kazı yiyip bitirdim, demiş.</p>
<p>163. Çiläginä Kürä Kapkaçı</p>	<p>163. Tenceresine Göre Kapağı</p>
<p>Bir mazinni manarada kürdilər. Kulında iman şartı bar, azannı iman şartınnan karap äytä. Süradılar: «Nık karap äytäsñ, azannı küñilñnän bilmisñmı?» — didilər. Mäzin: «Mulladan süragız»,— didi.</p> <p>Mullaga bardılar, mulla ul vakıtta işik aldında idi. «Ässälämï galäykim»,— didilər. Mulla sälam almadı, üyinä kirip kitti. Üyinnän kitap alıp çıktı, aktardı-aktardı da: «Vägaläykim ässälam»,— didi.</p> <p>Bayağı kişilər: «Häyır, mullası da şulay ikän»,— dip külip kittilər.</p>	<p>Bir müezzini minarede görmüşler. Elinde iman şartı kitabı⁴⁵ varmış ezanı o kitaptan bakıp okuyormuş. Sormuşlar: “Neden bakıp okuyorsun, ezanı ezbere bilmiyor musun?”, demişler. Müezzin: “Mollaya sorunuz, demiş.</p> <p>Mollaya gitmişler, molla o sırada kapının önündeymiş. “Esselamü aleyküm”, demişler. Molla selam almamış, evinden kitap alıp çıkmış, çevirmiş çevirmiş ve: “Ve aleykum esselam”, demiş.</p> <p>Deminki adamlar: “Hayır olsun, mollası da aynıymış”, deyip gülüp gitmişler.</p>

⁴⁵ İman şartı kitabı: Medreselerde İslam dininin temellerinin öğretilmesinde kullanılan kitap.

<p>164. Mürca Yapkaç</p>	<p>164. Baca Kapatınca</p>
<p>Bir mäzin bulaçak adäm Sübranıyığä imtihangä bargan.</p> <p>— Sin mäzin bulırga imtihangä kilgänsiñ ikän. Süñ yasıg namazına ni vakıtta azan äytirsıñ? — didikläřindä:</p> <p>— Mürca yapkaç äytirmın,— digän.</p>	<p>Müezzin olacak bir adam, dinî cemiyete sınava gitmiş.</p> <p>— Sen müezzin olmak için sınava gelmişsin. Peki, yatsı namazı için ne zaman ezan okursun, dediklerinde:</p> <p>— Baca kapanınca okurum, demiş.</p>
<p>165. Tavışımın Karıym</p>	<p>165. Sesime Bakıyorum</p>
<p>Bir mäzin bırvakit azan äytkän çağında manara yarıgınnan başın çıkarıp kızlar küzli ikän. Münı bir adäm kürip:</p> <p>— Mäzin abzıy, manaranıñ yarıgınnan azan äytkändä ni karıysıñ? — dip süragan. Mäzin:</p> <p>— Azanımnıñ tavışı yırak kitämı ikän dip karıym,— digän.</p>	<p>Bir gün, bir müezzin, ezan okuyacağı zaman minare yarığında başını çıkarıp kızlara bakıyormuş. Bir adam bunu görüp:</p> <p>— Müezzin amca, minarenin yarığında ezan okurken nereye bakıyorsun, diye sormuş. Müezzin:</p> <p>— Ezanımnın sesi uzağa gidiyor mu, diye bakıyorum, demiş.</p>
<p>166. İşanasıñ Kilmäsä dä İşanırsıñ</p>	<p>166. İnanmak İstemesen de İnanırsın</p>
<p>Bir mäzingä äyttilər:</p> <p>— Sin azanıñnı kıkırıp äyt, bız işitmi kalabız,—didilər.</p> <p>Mäzin alarga äytti:</p> <p>— Yuknı şüylisiz, min üz tavışımın bir çakrımnan işitäm,—didı.</p>	<p>Bir müezzine:</p> <p>— Sen ezanıñnı yüksek sesle oku, biz duymuyoruz, demişler.</p> <p>Müezzin onlara:</p> <p>— Yalan söylüyorsunuz, ben kendi sesimi bir kilometreden duyuyorum, demiş.</p>

<p>167. Hätirlägän...</p>	<p>167. Hatırlamış</p>
<p>Biräw uramnan uzganda mäzinñ azan äytkäniñ iştkän dä Tuktap tıñlap türgen. Münü kürip mäzin, anıñ azanın tıñlap rähtälänip tura dip bilip, ügünär süraw birgän:</p> <p>— Azan tavışına münlanasımı, milla kim, fälän? — digän.</p> <p>Agay äytkäniñ:</p> <p>— Yuk, täksir, uzgan el bürü bugan tanam näk şundıy avaz çıgara idı, şunu hätirläp, kızganıp türäm äli,— digän.</p>	<p>Birisi sokaktan gezerken müezzinin ezan okuduğunu duyunca durup dinlemiş. Bunu gören müezzin, onun ezanını dinleyip etkileniyor diye düşünüp, ona sormuş:</p> <p>— Ezan sesine mi kederleniyorsun, amca, demiş</p> <p>Amca:</p> <p>— Yok, estağfirullah, geçen yıl kurdun boğduğı danam tam bunun gibi ses çıkarıyordu, onu hatırlayıp, üzülüyorum, demiş.</p>
<p>168. Bälhiyä</p>	<p>168. Belhiye</p>
<p>Bir mäzin Bälhiyä isimli hatınga kızgıp yuri ikän. İrtä namazına azan äytkändä: «Ässalatı häyrin min än-nävem»,— diyäsi urında:</p> <p>— Ässalatı häyrin min äli-Bälhiyä,— dip kışkırgan, di, bu.</p>	<p>Bir müezzin, Belhiye adındaki bir kadını istiyormuş. Sabah namazı okurken: “Essalatı heyrim min en-nevim” diyeceğı yerde:</p> <p>— Esselatı hayrim el-Belhiye, diye bağırılmış.</p>
<p>169. Rähmät Urınına Sıyr</p>	<p>169. Teşekkür Yerine Sıyr</p>
<p>Bir mäzin halıkka:</p> <p>— Cämägat, yuk-bar işkä rähmät äytü yaramıy, artık bula. Rähmät urınına sıyr birü dä citä ikän,— dip, ügüt-näsihät birgän, di.</p>	<p>Bir müezzin, halka:</p> <p>— Cemaatin vara yoğa teşekkür etmesi olmuyor, fazla oluyor. Teşekkür yerine inek vermek de yeterlidir, diye nasihat vermiş.</p>

<p>170. Birsinnän-Birsî Uzdıra</p>	<p>170. Birisinden Birisi Seçiyor</p>
<p>İlik zamanda iki kürşî avılnıñ hâlfälärî uçraşıp, bir-birsiniñ hällärin sūraşkannar. Bırınçısı äytkän:</p> <p>— Minim hâl äybät, akçaga aptıragan yuk,—digän.</p> <p>— Sädaka küp yavamı ällä? — Yuk, min bir hat yazgan üçin iki bâyä alam: birsin yazgan üçin, ikınçısın şul uk hatnı ukıp birgän üçin. Çünkü min yazgan hatnı bütän kişî ukıy almıy... Sinin hällär niçik süñ?</p> <p>— Minim naçar. — Nişläp alay? — Min üzüm yazgan hatnı da ukıy almıym şul...</p>	<p>Eski zamanda iki komşu köyün öğretmenleri karşılaşıp, birbirlerinin hâl hatırlarını sormuşlar:</p> <p>Birincisi:</p> <p>— Benim durumum iyi, paraya ihtiyacım yok, demiş.</p> <p>— Sana sadaka mı çok geliyor acaba? — Yok, ben bir mektup yazmak için iki fiyat alıyorum: birisini yazmak için, ikincisini o mektubu okumak için. Çünkü benim yazdığım mektubu herkes okuyamaz... Senin hâlin nasıl peki?</p> <p>— Benim perişan. — Neden öyle? — Ben kendi yazdığım mektubu okuyamıyorum da ondan...</p>
<p>171. Alaysa Äniyiñ Äytkäñçä Ukı</p>	<p>171. Öyleyse Annen Söyleyene Kadar Oku</p>
<p>Bir hâlfä iski dârisni kabalata ikän. Şunda bir şäkirtî kiçä üyrängän süz urınına başka süz ukıp kitkän. Münü kürip hâlfä:</p> <p>— Yalgış ukıysın. Min sizgä niçik digän idim äli? —di ikän. Münä karşı malay äytä ikän:</p> <p>— İ abıy, sin şulay üyrätkän idin dä, üygä kaytaç, äni minä bulay dip dürisläp birdi şul.</p> <p>— Yä, yarar, küp tilinä salınma! Alaysa, äniyiñ äytkäñçä ukı...</p>	<p>Bir öğretmen, geçmiş dersi tekrarlıyormuş. Yine bir medrese öğrencisi, dün öğrendiği söz yerine başka söz okumuş. Bunu gören hoca:</p> <p>— Yanlış okuyorsun. Ben size nasıl demiştin, demiş. Buna karşı oğlan:</p> <p>— Ey efendim, sen öyle öğretmiştin de eve dönünce, annem bana böyle diyerek düzeltti.</p> <p>— Ya, iyi, çok konuşma! Öyleyse, annenin söylediği gibi oku...</p>

<p>172. «Gıylmi Tıl»</p>	<p>172. “İlmî Dil”</p>
<p>İşan üziniñ müritläri bilän süyläşip utıra ikän. İki şakirtı kilip kiringän. Bu şakirtläär kiçtän işan bilän birgä sarık urlap suygannar, için-başın bäkigä taşlagannar ikän. Şularniñ su üstinä çıguwın kürip, işanga «nişlärgä» dip kiñäşkä kilüläri ikän. Çit kişilärni kürgäç, äytkännär:</p> <p>—Älläzinä kafäri,</p> <p>Üpkä suda kalkaru,—</p> <p>digännär. İşan tiz ginä hälñi anlap alğan da:</p> <p>— Kazı-küzı kasaru,</p> <p>Kazık bilän basaru,</p> <p>Baskan sayın bataru, —</p> <p>dip cavap birgän. Müritläär avızların açıp: «hay, galim dä kişı bızniñ işan, şakirtläri bilän dä gıylmi tildä ginä süyläşä bit»,— dip, mükibbän kitip utıralar, di.</p>	<p>Şeyh, müritleri ile konuşup oturuyormuş. iki öğrencisi gelmiş. Bu medrese öğrencileri akşamdan şeyh ile birlikte koyun çalıp kesmişler, içini ve başını bekiye⁴⁶ atmışlarmış. Onların su üstüne çıktığını görünce şeyhe “ne yapacağız” diye akıl danışmışlar. Yabancı adamları görünce:</p> <p>— Ellezine kafiru,</p> <p>Çiğer suda kalkaru,</p> <p>demişler. Şeyh çabucak durumu anlamış ve:</p> <p>— Kazı kuzu kasaru,</p> <p>Kazık ile basaru</p> <p>Basdikça bataru,</p> <p>diye cevap vermiş. Müritler ağızlarını açıp: “Hey, âlim adam bizim şeyh, öğrencileri ile de ilmî dilde konuşuyor”, deyip hayranlıkla oturmuşlar, demiş.</p>
<p>173.Şart İtär</p>	<p>173. Çıt Eder</p>
<p>Bir yalagay dinçi mulladan sūrgan:</p> <p>— Hāzrāt! Kūrān ūstīndā būrça ūtīrsāñ, şārigatçā niçik bulır ikän?</p> <p>Mulla:</p> <p>— Şart itär...—digän.</p>	<p>Bir yalaka dindar, mollaya sormuş:</p> <p>— Hazret Kur’an üstünden pire öldürürsen, şeriata göre nasıl olur?</p> <p>Molla:</p> <p>— Çıt eder, demiş.</p>

⁴⁶ Beki: Buz üzerinde su almak, balık tutmak vs. ihtiyaçların görülmesi için açılan genişçe delik.

<p>174. Süz Yugında Süz Bulsın</p>	<p>174. Söz Yokluğunda Söz Olsun</p>
<p>Yänä şundıy uk bİR bändä mullaga tagın sűraw birdi:</p> <p>— Hűzrät! Kaf tavı artında bűrİLär barmı ikän?</p> <p>Mulla anıű sűzİNä sűraw birdi:</p> <p>— Ul sıűa ni İškä? Sarıklarınİni kaf tavı artına kűtÄrgä çıtarmakçı bulasıűmİni? — didi.</p>	<p>Yine böyle bir bende, mollaya tekrar sormuş:</p> <p>— Hazret! Kaf Dağı ardında kurtlar var mıymış?</p> <p>Molla onun sorusuna soruyla karşılık vermiş:</p> <p>— O sana neden lazım? Koyunlarını gűtmek için Kaf Dağı'nın ardına mı çıkaracaksın, demiş.</p>
<p>175. Biyik Bula</p>	<p>175. Büyük Olur</p>
<p>İkinçi bir nadan dinçi mäçİttän çİgİşlıy, yaűşatlanıp mullalarga sűal birgän:</p> <p>— Hűzrät! Bař astına řtan salıp yatarga yarımı? řariġatçä ul niçik bula? — digän.</p> <p>— Bař astıű biyik bula! — digän mulla.</p>	<p>İkinci bir cahil dindar, camiden çıkarken kendini akıllı gösterip mollalara soru sormuş:</p> <p>— Hazret! Baş altına iç don koyup yatmak uygun mu? şeriata göre nasıl olur, demiş.</p> <p>— Baş altına yüksek olur, demiş molla.</p>
<p>176 Çın «Fänni» Cavap</p>	<p>176. Gerçek İlmî Cevap</p>
<p>Mäclİstä imamnan bİrÄw sűradı:</p> <p>— Hűzrät, bu aralarda cidİgän yűldız nıgädİr artkarak kala. SÄbÄbİ nÄrsädä ikän? — didi.</p> <p>Mulla äytkän:</p> <p>— Kűp zamannan bİrlİ äylänä tűrgaç, arıġandır, bälki,—didi.</p>	<p>Mecliste imama birisi sormuş:</p> <p>— Hazret, bu aralar Bűyűkayı yİldızı nedendir arkada kalıyor. Sebebi neymiş, demiş.</p> <p>Molla:</p> <p>— Çok zamandan beri dolaşıyor, yorulmuştur belki, demiş.</p>

<p>177.Güşir</p>	<p>177. Öşür</p>
<p>Biräw uñış cıygan da bir furman kültäsın mullaga güşirgä kitirgän. Yulda yŷgı ŷstını ärim, çüp ŷlännärin kadıy-kadıy bara ikän. Kilgäç, mulla karıy-karıy da:</p> <p>— Ay-hay, balakay, bik ŷlänlı kürinä kültän,— di.</p> <p>Kitirüçi:</p> <p>— Yarar alay bulsa, mulla abzıy, siña yaramasa, mäzingä yarar,— dip, atın büra da çıgıp kitä.</p>	<p>Birisi mahsul toplarken bir araba demeti mollaya öşür sadakası olarak getirmiş. Yolda yükü üstüne pelin, çöp birikintileri saplaya saplaya gidiyormuş.</p> <p>Gelince molla, bakmış bakmış ve:</p> <p>— Ay ay yavrucuk, pek otlu görünüyor demetin, demiş.</p> <p>Getiren:</p> <p>— İyi öyleyse molla amca, sana yaramazsa, müezzine yayar, deyip atını çevirmiş ve çıkıp gitmiş.</p>
<p>178.Sizniñ Bılän Dürt Bula, Täksir!</p>	<p>178. Sizinle Dört Oluyor</p>
<p>ŷfedä ŷtkän yüz ağırlarında müfti mäçitində Hjäyritdin digän bik kart bir mäzin bulgan. Birvakıt, Tukay äytkänçä, «ŷzın buylı, mähabätli Mühämmedyar» müfti aña karap türgan da: «Mäzin aga, bikkart ikänsiz, ŷzak hizmät itkänsiz, äytigiz äli, ŷz gümriğizdä niçä müftini kabirgä kuydıgız?»—dip süragan.</p> <p>Hjäyritdin mäzin küp uylap türmagan, şunduk:</p> <p>— Sizniñ bılän dürt bula, täksir,— dip cıvap birgän,</p>	<p>Ufa’da geçen asrın sonlarında müftü camiinde Hayrettin adlı pek yaşlı bir müezzin varmış. Bir zamanlar, Tukay’ın söylediği gibi “Uzun boylu, güzel Muhammedyar” müftü ona bakmış ve: “Müezzin amca, pek yaşlıymışsınız. Uzun yıllar hizmet etmişsiniz, söyleyiniz ya, ömrünüzde kaç müftüyü kabre koydunuz?” diye sormuş.</p> <p>Hayrettin müezzin çok düşünmeden hemen:</p> <p>— Sizin ile dört olacak, diye cevap vermiş.</p>

<p>179. Cidīsınä Cidī Kat</p>	<p>179. Yedisine Yedi Kat</p>
<p>İlīkkī zamanda bīr avılda Gani isimli bīr agay yaşāgān. Anıñ cirī uñdırıışlı bulganga, mulla-müntagaylar mūña bik kızığıp yūrgānār. Gani agay şuşı cirin satarga uylagan. Ul anı bīr ũk ĥakka cidī kīşīgā satkan. Tīgīlār kilip karasalar, şakatkannar, ä Gani agay aptırap kalmagan:</p> <p>— Mindä gūnah yuk, cāmāgat. Ciriñ cidikat, küknī cidikat dip, ũzīgiz şūylisiz läbasa! — digān ul, mıyık astınnan yılmayıp.</p>	<p>Eski zamanda bir köyde Gani isimli bir amca yaşamış. Onun toprağı bereketli olunca, mollalar bunu pek heveslenmiş. Gani amca, o yeri satmayı düşünmüş. Onu aynı fiyata, yedi kişiye satmış. Bunlar, gelip şaşakalmışlar ama Gani amca hiç şaşırmadan bıyık altından gülümseyerek:</p> <p>— Benim günahım yok cemaat. Yer yedi kat, gök yedi kat diye kendiniz söylemiyor musunuz, deyip bıyık altından gülünmsemiş.</p>
<p>180. Şaytan İi Tūşli</p>	<p>180. Şeytan Ne Renk?</p>
<p>Bik tākva bīr mulla tintäkkä sanap yūrgān bīr kīşidān sūragan:</p> <p>— Äy, rini şaytan bilān şūyläşä, dilār. Şaytan ni tūşliräk bula ul? — digān.</p> <p>Tintäk äytkān:</p> <p>— Kūzgīdān kara äli, şul kūzgīdān kürgāniñ şaytanniñ näk ũzi bulır,—digān.</p>	<p>Pek takva sahibi bir molla, ahmak yerine koyduğu bir kişiye sormuş:</p> <p>— Ey, senin için şeytanla konuşuyor diyorlar. Şeytan ne renk oluyor, demiş.</p> <p>Ahmak cevap vermiş:</p> <p>— Aynaya bak hele, o aynada gördüğün şeytanın kendisi oluyor, demiş.</p>

181.Yaramagan Tagın	181. Yaramamış Sonra
<p>Küçli yağır vakıtında bîr avıl mullasının täräzä pıyalaları çälpärämä kilip vatılgaç, ul pıyala kuyuçını çakırtkan. Pıyalaçı pıçrak çabataları bilän mullanıñ kıymmätli palaslar cäyilgän kunak üyünä kilip kîrgän. Mulla münü kürip pıyalaçıga:</p> <p>— İnim, ällä çabatañnı salıp kîräsîymî? — digäç, pıyalaçı bik kündäm gînä çabataların salıp kuygan, läkin uram buyı pıçrak yırip kilgäç, ayagındağı tula üyik ta manma pıçrakka batkan ikän. Mulla münü kürip:</p> <p>— Tuktalı, inikäş, ällä üyikläriñni da salıp taşlıysıñmı? — digän. Pıyalaçı:</p> <p>— Häy, mulla abzıy, bîznîñ mujikniñ tula üyigına pıçak bulamını,— dip, bîr dä isî kitmiçä türgä uzgan, di.</p>	<p>Şiddetli bir yağmur zamanında, bir köy mollasının pencere camları parçalanınca o camcıyı çağirtmiş. Camcı çamurlu çarıkları ile mollanın kıymetli kilimlerinin serili olduğu misafir odasına girmiş. Molla bunu görünce camcıya:</p> <p>— Kardeşim, acaba çarığını çıkarıp girer misin, deyince camcı razı olup çarıklarını çıkarmış ama sokak boyu çamur içinden gelince ayağındaki tula⁴⁷ çorap da tamamen çamura batmış. Molla bunu görünce:</p> <p>— Dur bakalım kardeşçigim, acaba çoraplarını da çıkarabilir misin, demiş. Camcı:</p> <p>— Hey, molla amca, bizim köylünün tula çorabına bir şey olmaz, diyerek hiç duraksamadan başköşeye geçmiş, diye anlatılır.</p>
182. Süravına Kürä Cavabı	182. Sorusuna Göre Cevabı
<p>Bir iläkçi: «İläk-miläk yamarga barmı?»—dip, uramda kıçkırıp yürgändä, bîr mulla işigîn açıp:</p> <p>— Gayfulla, anıñ ilägi iläk indî, milägi nârsä sün? — dip süragan idî, di, iläkçi:</p> <p>— Hâzrät, siz dä «älkariygatın-milkarıyga» dip äytäsiz bit. «älkariygatın» kargadır indî, «mälkariygatı» nârsä sün? — dip äytti, di.</p>	<p>Bir elekçi “Yamamak için elek melek varmı?”, diye sokakta bağırıp yürürken bir molla kapısını açarak:</p> <p>— Gayfulla, onun eleği elek de, melek ne acaba, diye sormuş. Elekçi:</p> <p>— Hazret, siz de “Elkariygatin melkariyga” diye söylüyorsunuz ya. “Elkariygatin” bedduadır da “melkariygati” nedir acaba, demiş.</p>

⁴⁷ Tula Çorap: Sıkıştırılmış keçeden yapılan çorap.

<p>183. Açağ Nigä Yabıym</p>	<p>183. Açınca Neden Kapatayım</p>
<p>Birkünni kürşî kartı mulla bılän süyläşip utıralar ikän. Mulla anıñ din yagınnan nıkmı ikänin bılırgä tılöp:</p> <p>— Äyt äli, üçmağ işğın niçik açarsın sin? — dip süragan.</p> <p>— Bismilla äytip.</p> <p>— Ä närsä dip yabarsın?</p> <p>— Açağ nişläp yabıym di min anı. Yapmam, başkalar da rähätläñip kırä birsinnär,—digän, imiş.</p>	<p>Bir gün komşunun yaşlı kocası ile molla konuşuyorlarmış. Molla onun dinî yönünün sağlamlığını öğrenmek istemiş:</p> <p>— Söyle hele, cennetin kapısını nasıl açarsın, diye sormuş.</p> <p>— Bismillahirrahmanirrahim diyerek.</p> <p>— E ne diyerek kapatırsın?</p> <p>— Açınca neden kapatayım ben onu. Kapatmam, başkaları da rahatça girebilsinler, demiş.</p>
<p>184. Mullanıñ Ni Kiräği Kala</p>	<p>184. Mollanın Ne Gereği Kalıyor?</p>
<p>Bir avılınñ kartı su buyınnan münlanıp cırlap kayta ikän. Münıñ artınnan avıl mullası kilip citkän.</p> <p>— häy, Rähimkül agay, cırlıysın tüğilmä süñ? — digän mulla. Tıgı bik tapkır kart bula.</p> <p>— Cırlamıy nişlärgä süñ? — di.</p> <p>Mulla äytä:</p> <p>— Ukırğa kiräk, ukırğa.</p> <p>Kart:</p> <p>— Ni, sin dä ukı, min dä ukı, ul mulla nigä kiräk,— di.</p>	<p>Bir köyün yaşlısı, su boyundan dertlenip türkü söyleyerek dönüyormuş. Bunun arkasından köyün mollası gelmiş.</p> <p>— Hey, Rahimkul amca, türkü mü söylüyorsun, demiş molla. Bu çok uyanık bir ihtiyarmış.</p> <p>— Türkü söylemeyip ne yapacaksın, demiş.</p> <p>Molla cevap vermiş:</p> <p>— Okumak gerek, okumak.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Ne, sen de oku ben de okuyayım, o zaman molla niye gerek, demiş.</p>

185. Çüsänä, Kızım Bibifatıyma!	185. Dursana Kızım Bibifatıyma
<p>İlkkı zamanda bîr mullanıñ nadan gına Yâş Һatını bulgan. Avıl Һatınnarı Yâş abıstay yanına sädaka birırgä, kitap süzläri tıñlarga dip cıylılar ikän. Abıstaynıñ vägaz süylärlık bîr gınä dä räti bulmagan. Şunnan ul yanına balasın, kulına kitabın alıp utıra da, Һatınnar kürmägändä gınä balasın çimitä ikän. Kızı cılıy başlağaç:</p> <p>—Çüsänä, kızım Bibifatıyma,— di dä, Һatınnarga karap: — Sübätlgacizin indı bu kitap, karasañ indı bihsab,— dip äytıp kuya, di.</p>	<p>Eski zamanlarda bir mollanın cahilce genç bir hanımı varmış. Köyün kadınları, mollanın genç eşinin yanına sadaka vermek, Kur’andan sözler dinlemek için toplanmışlar. Molla eşinin, vaaz vermek için bir tane bile bilgisi yokmuş. Sonra o yanına çocuğunu, eline kitabını alıp oturuyor ve kadınlar görmeden çocuğunu çimdikliymiş. Kızı ağlamaya başlayınca:</p> <p>—Dursana, kızım Bibifatıyma, demiş ve kadınlara bakarak: Sübetilgacizin⁴⁸ şimdi bu kitap, bakarsan şimdi bihesap, diye arasıra söylüyor, demiş.</p>

⁴⁸ Sübetilgacizin: Dini kitap ismi.

4.4. Zeki, Hazır Cevap, Hilekâr Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

<p>4. 4. Ziräk, Tapkır, Hâyläkär Kişilär</p>	<p>4. 4. Zeki, Hazır Cevap, Hilekâr Kişiler</p>
<p>186. Küç Citmäsä Hâylä BİLän</p>	<p>186. Güç Yetmezse Hile ile</p>
<p>Bir hâlsiz ginä bükri kişi bula. Uramnan barganda, bir malay anıñ cilkäsınä taş bİLän bärä. Bükri malaynı çakırıp ala da, biraz akça birip:</p> <p>— Ay, akıllım, bik tüz atasıñ ikän,— di. Annan uramnan uzıp baruçı taza kişigä kürsätip:</p> <p>— Bar äli, änä ul kişigä dä bär, ul bay, kübräk birir,— di. Malay, ıñanıp, tıgı kişigä dä bärä. Tıgı kişi malaynı tütüp ala da bik ütkärip yañaklıy.</p>	<p>Hâlsiz, kambur bir adam varmış. Sokaktan geçerken bir oğlan, onun arkasından taş atmış. Kambur, oğlanı çağırması ve biraz para verip:</p> <p>— Ay akıllım, pek güzel atıyormuşsun, demiş. Sonra sokaktan geçen genç bir adamı gösterip:</p> <p>— Git haydi, işte o adama da git, o zengin, çok verir, demiş. Oğlan, inanıp bu adamın yanına da gitmiş. Bu adam oğlanı tutup çok kuvvetli bir şekilde tokatlamış.</p>
<p>187. Tıçkan Daruwı</p>	<p>187. Fare İlacı</p>
<p>Bir kişi kızıl balçıkını vaklagan da bazarga alıp barıp utırgan.</p> <p>— Tıçkan daruwı satam, alıgız, kaşığı bir sum,— dip utıra ikän.</p> <p>Biräw kilgän dä:</p> <p>— Münı niçik kullanırğa? — dip süragan.</p> <p>Satuçı üyrätä başlagan:</p> <p>— Tıçkanı tütasıñ da küyriğinnan alıp kaynap turgan suga salasıñ. Un minut tüt kannan süñ, küyriğın kütärip Şuşı darunı sibäsıñ, bık tiz ütirä.</p>	<p>Bir adam, kızıl balçığı parçalamış ve alıp pazara gitmiş.</p> <p>— Fare ilacı satıyorum, alınız, kaşığı bir sum, diyormuş.</p> <p>Birisi gelmiş ve:</p> <p>— Bu nasıl kullanılıyor, diye sormuş.</p> <p>Satıcı öğretmeye başlamış:</p> <p>— Fareyi tut ve kuyruğundan alıp kaynayan suya at. On dakika tuttuktan sonra kuyruğunu kaldırıp bu ilacı serpesin, çabucak öldürür.</p> <p>Alıcı:</p> <p>— O kadar meşekkat çekene kadar elle</p>

<p>Aluçı:</p> <p>— Şulkadär mäşakatlängänçi, kulga tütkaç anı bit sugıp ütürigä dä bula,— digän.</p> <p>— Alay itsänj dä bula, bülaj itsänj dä bula,— dip cavap birgän satuçı.</p>	<p>tutunca onu boğarak da öldürebilirim, demiş.</p> <p>— Öyle yapınca da olur, böyle yapınca da olur, diye cevap vermiş.</p>
<p>188. MİNÄ SİŃA YÄRDÄM</p>	<p>188. BANA, SANA YARDIM</p>
<p>Dustım Mürtaza, un sum gına akça birip tūra almassıñmı? Bik kiräk idı.</p> <p>— Un sum gına närsägä citä ul? Sinıñ kübräk sürarga da ħakın bar!</p> <p>— Alaysa, sin indı, dustım, illı sum itip birä kür.</p> <p>— Ħätta annan da kübräk sürarga ħälıñnän kilä, çünki minim bir tiyin akçam da yuk.</p>	<p>Dostum Murtaza, on sum akça vermez misin, çok ihtiyacım var.</p> <p>— On sumcuk neye yeter ya? Senin daha çok istemeye hakkın var!</p> <p>— Öyleyse dostum, sen elli sum veriver.</p> <p>— Hatta ondan da çok istemeye hakkın var, ama benim bir kuruş bile akçem yok.</p>
<p>189. ÜFITSERLARMI ALDAGAN SÜLDAT</p>	<p>189. SUBAYLARI KANDIRAN ASKER</p>
<p>Äwväl zamanda bir süldat ħızmettän kaytıp kilgändä bir yürtka kıpä Anda birniçä üfitser tuktalğan bula. Süldat, üfitserlar kürmägän arada miçni açıp karıy: anda pişirirgä kuygankaz tüşi bula. Süldat kaznı alıp kapçığına sala da, urınına çabata salıp kuya.</p> <p>Üfitserlar müñardan.</p> <p>— Sinıñ kümandırınj kim idı,—dip sürıylar.</p>	<p>Zamanın birinde bir asker, hizmetten dönerken bir eve girmiş. Orada birçok subay kalıyormuş. Asker, subayların görmediği ir sırada, sobayı açıp bakmış; orada pişirmek için koyulan kaz varmış. Asker, kazı alıp sırt çantasına koymuş ve onun yerine çarığını koymuş.</p> <p>Subaylar buna:</p> <p>— Senin komutanın kimdi, diye sormuşlar.</p>

<p>Süldat:</p> <p>— Äwväl Gusiv idi, süñinnan Laptiv buldı,— dip äytti di.</p> <p>Üfitserlar Gusiv bilän Laptivniñ mägnäsın süldat çıgıp kitkäç kınä bilälär.</p>	<p>Asker:</p> <p>— Önce Gusev⁴⁹ idi, sonra Laptiv⁵⁰ oldu, demiş.</p> <p>Subaylar, Gusev ile Laptiv'in anlamını asker çıkıp gidince anlamışlar.</p>
<p>190. Ukımuşlı Akbay</p>	<p>190. Okumuş Akbay</p>
<p>Kapka túbında utırucı kişilärgä Säyfi üziniñ Akbayın maktıy ikän:</p> <p>— Minim Akbaymı? Minim Akbay süyläşkänni gınä tügıl, küñildägin dä añlıy ul, tık kaytarıp äytä gınä bilmi!</p> <p>Tıñlawçılar müña ıñanıp citmägännär.</p> <p>— Alaysa, itıñniñ birär hünärin kürsät! — dilär ikän.</p> <p>— Yälı, Akbay,— digän Säyfi,—min hüzir kuzgalıp kitäm, ä sin minim arttan bar!</p> <p>Hucası türıp kitü bilän, Akbay alga çıgıp çapkan.</p> <p>— Arttan bar, Akbay, arttan bar! —dip kıkıra, di, Säyfi. İt haman aldan yuwırtuwin bilä ikän.</p> <p>— Mınä äyttim bit! Tılım bilän arttan bar disäm dä, küñlilmän aldan barırsıñ dip uylagan idim, täki şulay ittı,— dip kitip</p>	<p>Kapı dibinde oturan kişilere Seyfi kendi Akbay'ını övüyormuş:</p> <p>— Benim Akbay'ım mı? Benim Akbay'ım konuşulanı değil, gönüldekini de anlıyor, sadece geri cevap veremiyor!</p> <p>Dinleyenler buna inanmamışlar.</p> <p>— Öyleyse, köpeğinin bir hünelerini göster, demişler.</p> <p>— Bak hele Akbay, demiş Seyfi. Ben şimdi kalkıp gidiyorum, sen de benim arkamdan gel!</p> <p>Sahibinin kalkıp gitmesiyle, Akbay öne geçip koşmuş.</p> <p>— Arkadan gel, arkadan gel, diye bağırmış Seyfi. Köpek hep önden koşturuyormuş.</p> <p>— İşte söyledim ya! Dilim arkadan gel dese de gönlümden önden gelmesini istiyordum, işte öyle yaptı, deyip gitmiş.</p>

⁴⁹ Gusev: Gus Rusçada kaz anlamına gelmektedir. Bu kelimenin sonuna ek getirilerek soyad yapılmıştır.

⁵⁰ Laptev: Lapti kelimesi Rusça çarık anlamına gelmektedir. Bu kelimenin sonuna ek getirilerek soyad yapılmıştır.

bardı, di, Säyfi.	
191. Tapkır Süz	191. Açık Söz
<p>Giniral h̄arbi, bülükni karap yürgändä, bir starşinanıñ kimçiliklärin kürip, tigin̄i bik katı ırışa başlagan. Starşına bir jayın kitürip, giniralğa akrın gına äytkän:</p> <p>— İptäş giniral, biläsizmi närsä? Ägär sizniñ mini ırışuwıgızni sülдатlar ikinci tapkır da işitsälär, «kümandirlar üzara tatu yaşamilär ikän» dip, ikibizniñ dä avtütitni tüşürülär̄i bar bit,— digän.</p> <p>Giniral bik katı külgän dä starşinanı gafu itkän.</p>	<p>General, harp zamanında, bölüğü teftiş ederken, bir çavuşun kusurlarını görüp, ona karşı pek sert vurmaya başlamış. Çavuş bir fırsatını bulup generale yavaşca:</p> <p>— General yoldaş biliyor musunuz ne, Eğer sizin bana vurduğunuzu askerler bir kez daha duyarlarsa, “Komutanlar kendi aralarında dostça yaşamıyorlarmış” diye, ikimizin de itibarını sarsarlar ya, demiş.</p> <p>General epey gülmüş ve çavuşu affetmiş.</p>
192. Ciñil Manıvr	192. Kolay Manevra
<p>— Niñäl, iptäş, isänmi?</p> <p>— Bik yañşı, üzindä niçik süñ?</p> <p>— Mindä dä bik yañşı, kara äli, sindä üç täñ kâ ginä akça yukmı?</p> <p>— Munda yuk şul, vak yuk.</p> <p>— Ä üydä niçik?</p> <p>— Turalar äli bir kilış, tik kışkınası avırğan bulıp mataşa.</p>	<p>— Nasılsın yoldaş, iyi misin?</p> <p>— Çok iyiyim, sen nasılsın?</p> <p>— Ben de çok iyiyim. Bak hele, sende üç tenke akçe yok mu?</p> <p>— Bende yok ya, bak yok.</p> <p>— E evdekiler nasıl?</p> <p>— Yaşıyorlar işte, aynı, sadece küçüğü hasta olmuş çabalıyor.</p>

<p>193. Tartsın da Kitsın Äydä</p>	<p>193. Çeksin de Gitsin Haydi</p>
<p>Taşlıların tığırman buaları kitkän. Şunnan bular tığirmängä üzlärinnän tübän avılga yürilär ikän. Anda türlü yaktan halık küp jıyılğan bula ikän.</p> <p>Läkin tığırmançı bularnı bir dä çirat küttirmi ikän:</p> <p>— Sinkaysı avıl? Taşlımı? Äydä sin çiratsız sal,— din äytıp äytä ikän. Şunnan süñ çirat kütip turuçılarga akrın gına ahlata ikän:</p> <p>— Şawlamagız, cämägat, maykabıgız: Taşlı halkı bua busa, bızgä su kimi başlıy. Tartsın da kitsın äydä.</p>	<p>Taşlıların değirmen bentleri yıkılmış. Ondan sonra bunlar değirmen için kendilerinden uzak köye yürüyorlarmış. Orada çeşitli yerlerden gelen çok sayıda halk toplanmış.</p> <p>Ama değirmenci bunları hiç de sıralı şekilde bekletmiyormuş:</p> <p>— Sen hangi köydensin? Taşlı mı? Haydi, sen sırasız yolla, diyormuş. Ondan sonra düzenli bekleyenlere yavaşca anlatmış:</p> <p>— Uğuldamayınız cemaat, susunuz: Taşlı halkı bentleri yapsa, bizde su azalmaya başlıyor. Çeksin de gitsin, haydi.</p>
<p>194. Ansat Cavap</p>	<p>194. Kolay Cevap</p>
<p>— Hükim tujan, min tağı tıği alaçağımını sürap kilgän idim. Tülä indı, üli kişini bürçip yürtmä.</p> <p>— Akçam yuk bit äli, Hämdiyä tüti.</p> <p>— Bırär kürşijnän alıp türıp tülä, bulmasa.</p> <p>— Mınä bu kiñäşij äybät. Birıp tür un sum.</p>	<p>— Hekim kardeş, ben yine bu alacağımı istemeye gelmiştim. Öde şimdi, koca adamı yorma.</p> <p>— Akçem yok ki işte, Hamdiye teyze.</p> <p>— Bir komşundan alıp öde olmazsa.</p> <p>— Bana verdiğin bu fikir iyiymiş. Versene on sum.</p>
<p>195. Kıym Mäsälä</p>	<p>195. Zor Mesele</p>
<p>Biräw bir kişidän süradı: «Bal tämlimi, şıkär tämlimi?» — didi. Ul kişi äytti: «Aşap karamıyça, min anı kaydan bilim? Kitirigiz, aşap karıym, annan arı äytirmın»,— didi. Karını bik açkan idi. Bir savıt bal bilän bir savıt şıkär kitirdilər.</p>	<p>Birisi bir adama sormuş: “Bal mı tatlı, seker mi tatlı?”. O adam cevap vermiş: “Yiyip bakmadan ben onu nereden bileyim? Getiriniz, yiyip bakayım, ondan sonra en doğrusunu söylerim”, demiş. Karnı pek açmış. Bir kâse bal ile bir kâse şeker getirmişler. Nerden bulduysa</p>

<p>Kaydan tapsa da, üzi ikmāk tabıp kildī, āli balkaba, āli şıkārkaaba. Şulay itä tūrğaç, barın da aşap bitirdi. «Yuk, kaysı tämlī ikānīn bilä almadım»,— didi.</p>	<p>kendi de ekmek bulup gelmiş. Bir baldan yiyor, bir şekerden yiyormuş. Böyle yaparken hepsini yiyip bitirmiş. “Yok, hangisinin tatlı olduğunu bilemedim”, demiş.</p>
<p>196. Şunda Kirmi, Kaya Kırısın</p>	<p>196. Oraya Girmeyeceksen Nereye Gireceksin?</p>
<p>Birniçä kişi zirat yanınnan uzıp bara ikān. Ä zirat içindä balalar uynap yüri, di. Şunda bir kurkagrak kişi:</p> <p>— Niçik kırälär bu zirat içinä kurıkmıyça, min ülsäm dä kırmäs idim,— dip kuygan. Ä bir cür yigit:</p> <p>— Ülsän, şunda kırmiçä, kaya kırısın sün? — dip äytän, di.</p>	<p>Birkaç adam mezarlığın yanından geçip gidiyormuş. Mezarlığın içinde çocuklar oynarken, orada korkak bir adam:</p> <p>— Nasıl giriyorlar bu mezarlığın içine korkmadan, ben ölsem de girmezdim, demiş. Ama şakacı bir delikanlı:</p> <p>— Ölsen oraya girmeyeceksin de nereye gireceksin acaba, demiş.</p>
<p>197. Kamıt Yamagan</p>	<p>197. Hamut Yamamak</p>
<p>İlik baynıñ häyläkär bir yalçısı bulgan, di. Küpmi ginä işläsä dä, ul birkayçan da yugalıp kalmıyça, härvakit üz cayın kararga da ülgirä ikān, di.</p> <p>Künnärdän birkünni bay anı gayıplämäkçi bulıp häylä kürgan. Yalçı yüklaw bilän anıñ muyınına kamıt kidirgän dä:</p> <p>— Sin tağın iş üstindä yüklıysınımı äli? — dip kıçkırgan.</p> <p>Yalçı uyanıp:</p> <p>— Yuk,— digän.</p> <p>— Nişlisin sün?</p>	<p>Eski zamanda bir zenginin hilekâr bir yardımcısı varmış. Çok çalışsa da o, hiçbir zaman ortadan kaybolmadan, her zaman kendi menfatini gözetmeye de vakit bulurmuş, denir.</p> <p>Günlerden bir gün zengin onu suçlamak için hile düşünmüş. Yardımcısı uyuklarken onun boynuna hamut geçirmiş ve:</p> <p>— Sen yine iş başında uyuyor musun yoksa, diye bağırmiş.</p> <p>Yardımcı uyanıp:</p> <p>— Yok, demiş.</p> <p>— Ne yapıyorsun acaba? — Hamut yamadım zengin efendi!</p>

— Kamıt yamadım, bay äfändi!	
198. Balta Taptım...	198. Balta Buldum
<p>Bir agay yulda balta tapkan. Aña balta bik uşagan. Läkin tabılğan äybırnı üzindä kaldırırğa hakiñ bulsın üñin: «Fälän äybır taptım. Kimnikı?» — dip, üç tapkır kıçkırırğa kiräk läbasa. Şulay kıçkırmasañ, kışi äybırsın üzläştirgän bulasın. Bu agay münıñ da häyläsın tapkan. Yak-yagina karangalap alğan da, şıprtkına:</p> <p>— Balta tapkan idim,—dip äytıp kuygan. Bırazdan katı gına itip:</p> <p>— Sabı da bar! — dip kıçkırğan.</p>	<p>Bir amca yolda balta bulmuş. Balta ona çok güzel gelmiş. Lakin bulduğu şeyin kendinde kalması için: “Falanca bir şey buldum. Kimin, diye, üç kez bağırması gerekmiş elbette. Öyle bağırmasan, başkasının eşyasını sahiplenmiş olurmuşsun. Bu amca bunun da hilesini bulmuş. Çevresine iyice bakmış ve fısıldayarak:</p> <p>— Balta bulmuştum, demiş. Biraz daha yüksek bir sesle:</p> <p>— Sapı da var, diye bağırılmış.</p>
199. Hăr Sakallı Bırär Tük Birsä	199. Her Sakallı Birer Tüy Verse
<p>Bir zur sakallı Çıpçık bay bırvakit Aldar Küsänıñ sakalsız buluwınnan külmäkçi bulıp äytken:</p> <p>— Yä, kayçan sakallı bulasın indı?</p> <p>— Bırmısız bit mınä, hăr sakallı bırär tük birsä, Küsä dä sakallı bulır,— dip cavap bırgän, di, Küsä.</p>	<p>Gür sakallı Çıpçık⁵¹ adlı bir zengin, bir gün zaman Aldar Köse'nin sakalsız oluşuyla alay etmek için:</p> <p>— Ee, ne zaman sakalın çıkacak şimdi?</p> <p>— Vermiyorsunuz ki bana. Her sakallı birer tüy verse, Köse de sakallı olur, diye cevap vermiş Köse.</p>

⁵¹ Çıpçık: Serçe.

<p>200. Tapkır İtikçi</p>	<p>200. Uyanık Çizmeci</p>
<p>İtik basu işi zur küç süragangadırmı, niçiktir, bir itikçi itik basarga kîrgaç, hucaga äytkän:</p> <p>— Küymak pişirsän, küyüp kuyarmın, it pişirsän, üzi yŭri tŭrgan bulır, katlama pişirsän, katırıp taşlarmın, indī bārāngı pişiräsŭ ikän, bārgälöp kĭnä birirmĭn,— digän.</p>	<p>Bir çizmeci çizme basmaya girince, çizme basma işi çok güç istiyor mu nasıldır, diye soran çizme sahibine:</p> <p>— Kuymak pişirsen, döküp hazırlayacağım⁵², et pişirsen, kendi yürüyecek olur⁵³, katlama pişirsen, sertleştirip atarım. Şimdi patates pişirsen, sadece vurup veririm, demiş.</p>
<p>201. Cür Kişi</p>	<p>201. Uyanık Adam</p>
<p>Ülär vakıtı citkäç, bĭr cŭr kĭşĭ iŭ yakın dustın çakırıp kitĭrgän dā aŭa sägatĭn bŭlāk itkän.</p> <p>— Minĭm tŭsĭm itĭp tŭtarsŭ. Min mänĭgĭlik yŭrtka kitäm, anda vakıtı bĭlŭw hiç zaruri tŭgĭl,— dip şayartkan.</p>	<p>Ölüm vakti gelince, uyanık bir adam en yakın dostunu çağırıp getirtmiş ve ona saatini hediye etmiş.</p> <p>— Benim hatıram olarak kullanırsın. Ben ebedi yurda gidiyorum, orada vakti bilmek hiç önemli değil, diye şaka yapmış.</p>
<p>202. Nigä Yıgıllar</p>	<p>202. Neden Düşüyorlar?</p>
<p>At űstĭndä baruçı bĭr kĭşĭ yĭgĭlıp tŭşkän. İkinçi bĭrāw aŭa űytkän:</p> <p>— Ay-yay, cirgä niçĭkkatı kilĭp tŭştĭŭ. Şulkadär yĭgĭlırga yarımını? — digän.</p> <p>Yıgıluçı äytkän:</p> <p>— Niçĭk yĭgĭlmıysŭ? — digän.— Attan ıçkĭnıp kitkännän sŭn, cir bĭlän kŭk arasında asılınıp tŭrırğa kuşasıŭmını?</p>	<p>At üstünde giden bir kişi düşmüş. Başka birisi ona:</p> <p>— Ay ay, yere ne kadar sert düştün. O kadar sert düşölür mü, demiş</p> <p>Düşen:</p> <p>— Neden düşmeyeceksin, demiş. Attan ayrıldıktan sonra, yer ile gök arasında asılı mı kalmamı istiyorsun?</p>

⁵² Baştan savma yapacağı ima edilmektedir.

⁵³ Çok iyi yapacağı ima edilmektedir.

<p>203. Çiç-Sakal Nigä Agara</p>	<p>203. Saç Sakal Neden Ağarıyor?</p>
<p>Bir kişi iptäşinnän sürıy ikän:</p> <p>— Minim çäçim ak, sakalım kara. Ä sinin kirisincä, çäçin kara, sakalın ak. Nigä şulay ikän?</p> <p>İptäşi aña bülai dip cavap birgän:</p> <p>— Çäç yä sakal agaru ul bik katı işläw bilgisi. Sin başınını bik küçli işlätkänsin, ä min avız bilän yañak süyäklerin nıgrak işlättim...</p>	<p>Bir adam arkadaşına şöyle sormuş:</p> <p>— Benim saçım ak, sakalım kara. E senin tam tersine, saçın kara, sakalın ak. Neden öyle acaba?</p> <p>Arkadaşı ona şöyle cevap vermiş:</p> <p>— Saç ve sakal ağarması çok çalışmanın işaretidir. Sen başımı çok çalıştırmışsın, bense ağız ile yanaklarımı kuvvetlice çalıştırdım...</p>
<p>204. Duñız Gınamı Duñız</p>	<p>204. Domuz Yine Domuz</p>
<p>Bir vakçıl kişinin ikinci biräwgä bik katı açuwı çıkkın. Tiginin yurtına bargın da işiginä «duñız» dip yazıp kitkän. İkinci künni tigi kişi müña üzi kilgän.</p> <p>— Siz kiçä miña barıp işikkä isimigizni yazıp kaldırgansız ikän. Min ul vakıtta üydä bulmadım. Şul isimdägi kişinin nindiräk buluwın küräsım kildı,—digän.</p>	<p>Huysuz bir adam, bir başkasına epey öfkelenmiş. Diğerinin evine gitmiş ve evine “Domuz” yazıp gitmiş. İkinci gün adam buna kendisi gelmiş.</p> <p>— Siz gece kapıma gelip isminizi yazıp gitmişsiniz. Ben o zaman evde yoktum. O isimdeki adamın nasıl olduğunu görmek istedim, demiş.</p>

<p>205. Agaykaznı Niçik Bülgän</p>	<p>205. Amca Kazı Nasıl Bölmüş?</p>
<p>Bir cür kişigäkaz bülärgä kuşkannar. Ul iñ ilik kaznıñ başın kisip anı hucaga tütürgan:</p> <p>— Sin baş kışi, siña kaznıñ başı,— digän. Kaznıñ muyının kisip, hucanıñ hatınına birgän:</p> <p>— İr—baş, hatın—muyın, digän babaylar. Siña muyını tiyiş. Kaznıñ iki kanatın iki kızga birgän:</p> <p>— Siz bu yürttan uçası kişilär, minä sizgä kanatları.</p> <p>Annarı iki ayaknı iki malayga tütürgan:</p> <p>— Siz ata-anagıznıñ yımışına yğırüçilär, sizgä ayakları tiyiş. Şunnan süj äytkän:</p> <p>— Min baş ta, muyın da, kanat ta tügıl, urta gına bir kışi, miña urtası tiyişli,— digän dä kaznıñ gäwdäsın üzünä alğan.</p>	<p>Uyanık bir adamdan kaz paylaşırmasını istemişler. O önce kazın başını kesip onu ev sahibine vermiş:</p> <p>— Sen baş adamsın, sana kazın başı, demiş. Kazın boynunu kesip ev sahibinin karısına vermiş:</p> <p>— Erkek baş, kadın boyun, demiş atalar. Sana boynu lazım. Kazın iki kanadını iki kıza vermiş:</p> <p>— Siz bu yuvadan uçacak kişilersiniz, işte size kanatları.</p> <p>Kazın iki ayağını da evin iki oğluna tutturmuş:</p> <p>— Siz ana babanızın verdiği vazifelere koşacaksınız, size ayakları lazım. Sonra:</p> <p>— Ben baş da, boyun da kanat da değilim, ortalama bir adamım, işte bana ortası verilmeli, demiş ve kazın gövdesini kendisine almış.</p>
<p>206. Bilsän Sürama</p>	<p>206. Biliyorsan Sorma</p>
<p>Yulda iki atlı kışi üçraşalar. Birsı piçän tıyap kaytıp kilä, ikınçısı urmanga bara ikän.</p> <p>— Kaya bardıñ? — di baruçı.</p> <p>— Utınnan kaytam.</p> <p>— Piçän tıyägänsiñ bit.</p> <p>— Bılğaç nik sürap türasın,—di kaytuçı.</p>	<p>Yolda iki atlı adam karşılaşmışlar. Birsı ot biçip dönüyor, diğeri ormana gidiyormuş.</p> <p>— Nereye gittin, demiş giden.</p> <p>— Odundan dönüyorum.</p> <p>— Ot yüklemiştirsin ya.</p> <p>— Biliyorsan neden soruyorsun, demiş dönen.</p>

<p>207. Säcdä Kıla Kürmäsın</p>	<p>207. Secde Etmeye Görsün</p>
<p>Biräü kürdî: bir kişiniñ üyündä matçası tüşip bara. «Bu matça tüşip kitär, tüzätip kuy»,—didî. Ul kişi äytti: «Timä-timä, ul täsbih äytä» — didî. Bu kişi äytti: «Min kurkamın, küñilnä yümşaklık kilir dä säcdä kılır»,— didî.</p>	<p>Birisi bakmış ki: bir adamın evinde matçası⁵⁴ düşecek. “Bu matça düşecek, düzelt”, demiş. Diğeri: “Dokunma dokunma, o süpanallah çekiyor” demiş. Bu adam: “ Ben korkuyorum ki, gönlüne merhamet gelir de secde eder” demiş.</p>
<p>208. Kisärgä Yaramasa, Yülkırın</p>	<p>208. Kesmesi Yasaksa Yolarım</p>
<p>Bir kişi urmanga bargan. Arbasına utın tüyöp kitärgä turganda, urman karavılıcı kilip çıkkın.</p> <p>— Nigä kistiñ ağacı?</p> <p>— Nigä, yülkırğa idimni? Yarıy, ikinci kilgändä yülkıp alırım,— digän dä kitip bargan.</p>	<p>Bir adam ormana gitmiş. Arabasına odun yüklerken, orman bekçisi çıkıp gelmiş.</p> <p>— Neden kestin ağacı?</p> <p>— Ne, yolmam mı gerekiyordu, Peki başka zaman geldiğimde yolup alırım, demiş ve gitmiş.</p>
<p>209. Tamak Ni Äyttirmäs</p>	<p>209. Yemek Ne Söyletmez</p>
<p>Biräwniñ tavık itı aşıysı kilgän dä:</p> <p>— Karalı, hatın, tavıgıñ ätäç bulıp kıkırta bit, suyıymı ällä? — digän.</p> <p>— Kıkırtsa bik yahşı. Tavıklarga äti bulır,— digän hatını.</p>	<p>Birinin tavuk eti yiyesi gelmiş ve:</p> <p>— Baksana hatun, tavuğun horoz gibi ötüyor ya, keselim mi acaba, demiş.</p> <p>— Ötüyorsa çok güzel! Tavuklara baba olur, demiş karısı.</p>
<p>210. İki Dus</p>	<p>210. İki Arkadaş</p>
<p>Vagünda iki kişi baralar ikän. Bara turgaç, bular duslaşkannar. Alarnıñ kartrağı küzlik kiyip gazıta ukıy ikän. Yäşrägi:</p> <p>— Minim küzligim üydä ünıtılıp kalgan, zinhar, küzligiñni birip tursana,— digän.</p>	<p>Vagonda iki kişi gidiyorlarmış. Giderken, bunlar arkadaş olmuşlar. Onların yaşlısı gözlük takıp gazete okuyormuş. Genci:</p> <p>— Ben gözlüğümü evde unutmuşum, lütfen, gözlüğünü versene, demiş.</p>

⁵⁴ Matça: Köy evlerinde tavanı tutan ortadaki ağaç.

<p>— Tığısı küzlüğün birgän. Şunnan süj yaşräği:</p> <p>— Găzitäñni dä bir indī, barıbir küzlıksız ukıy almıysıñ,— digän.</p>	<p>— Diğeri gözlüğünü vermiş. Ondan sonra genci:</p> <p>— Gazeteni de ver, gözlüksüz okuyamazsın, demiş.</p>
<p>211. Kuwıp Citip kara</p>	<p>211. Koşup Yakala</p>
<p>Biräw munçada äybırın kuyarga urın tapmagaç, idängä kuyıp, üstın ä «Büks çımpiünı» dip yazgan, di. Munçadan çıksa, kiyimnärı yuk, ä andagı kăgaznıñ ikınçı yagına «yüğırış çımpiünı» dip yazılğan, di.</p>	<p>Birisi hamamda bir şeylerini koymak için yer bulamamış, zemine koyup üstüne de “Boks şampiyonu” diye yazmış. Banyodan çıksa ki kıyafetleri yok. Oradaki kâğıdın arka tarafına ise, “Koşu şampiyonu” diye yazılmış.</p>
<p>212. Yalganga Yalğan</p>	<p>212. Yalana Yalan</p>
<p>Biräw tış vraçına yalğan akçalar tülü hăm sudta bülây dip yaklana:</p> <p>— Ul mina kuygan tışlăr dä çın tüğıl bit!</p>	<p>Birisi diş doktoruna sahte para ödemiş ve mahkemede şöyle söyleyip kendini aklamış:</p> <p>— O bana taktığı dişler de gerçek değil ya!</p>
<p>213. Bărängı Bulmasa, İt-May da Yarıy</p>	<p>213. Hiçbir Şey Olmazsa, Et Yağ da Olur</p>
<p>Bir hatın üzünıñ irın pıçan çabarga cibărü aldınnan:</p> <p>— Atası, min bărängını kazımagan bit äli, pişirip ülgirtip bulmas ahrı,— digän.</p> <p>İri äytқан:</p> <p>— Min năk bărängı gınä bulsın dip türmıym, miña it, may, yümırka, süt kıbık äybırlăr dä yarıy,— digän.</p>	<p>Bir kadın kocasını ot biçmeye göndermeden önce:</p> <p>— Babası, ben patatesi kazmamıştım ya, pişirip hazırlamak yetişmez herhâlde, demiş.</p> <p>Kocası:</p> <p>— Ben sadece patates olsun demiyorum. Bana et, yağ, yumurta, süt gibi şeyler de olabilir, demiş.</p>

<p>214. Kım Ubur</p>	<p>214. Kim Obur?</p>
<p>Bir kişi birkün dustı bılän utırıp hürmä aşadılar. Üy hucası üzi aşagan hürmä tüşläriñ akrınlan kunak aldına kuya bardı. Aşap bitirgännän süñ huca kunakka äytti:</p> <p>— Ämma ubır ikänsiñ, nikadär hürmä aşagansıñ. Kara äli, aldında nikadär hürmä tüşü bar!</p> <p>Kunak äytti;</p> <p>— Sin minnän dä ubır ikänsiñ, hürmäläriñ tüşläri bılän aşagansıñ, sinñ aldında hiçbir hürmä tüşü yuk,— didi.</p>	<p>Bir gün bir adam, arkadaşı ile oturup hurma yiyormuş. Ev sahibi kendi yediğı hurma çekirdeklerini yavaş yavaş misafirin önüne koyuyormuş. Yiyip bitirdikten sonra ev sahibi misafire:</p> <p>— Amma oburmuşsun, ne kadar hurma yemişsin. Bak hele, önünde ne kadar hurma çekirdeğı var, demiş.</p> <p>Misafir:</p> <p>— Sen benden oburmuşsun, hurmaları çekirdeğı ile yemişsin, senin önünde hiç hurma çekirdeğı yok, demiş.</p>
<p>215. Tıgıläy dä, Büläy da...</p>	<p>215. Şöyle de Böyle de...</p>
<p>Karçık bik katı avırıy ikän. Kürşi hatınnarı anıñ hälın bılırgä kürgännär. Avıru karçık bülarga äytä ikän:</p> <p>— Şul hätli alma aşıysım kilä, hätta tüşlärimä kirä,— di ikän.</p> <p>Aradan birsi äbinä yuwatırğa tütınğan:</p> <p>— İ äbikäy, bir dä kayırma,— digän.</p> <p>— Ägär dä gümiriñ bulıp yaşı alsañ, tiriłgäç kibittän satıp alırsıñ. Ägär indä gümiriñ bitip ülip kitäsiñ ikän, anda üçmahta üz kulıñ bılän üzip alıp aşarsıñ.</p>	<p>İhtiyar kadın çok ağır hastaymış. Komşu kadınlar onun hâlini öğrenmeye gelmişler. Hasta kadın bunlara:</p> <p>— O kadar elma yemek istiyorum ki, düşlerime giriyor, demiş.</p> <p>Oradan birisi nineyi avutmaya başlamış:</p> <p>— Ey nineciğim, hiç dertlenme, demiş.</p> <p>— Eğer ömrün olup yaşarsan, iyileşince dükkândan satın alırsın. Eğer şimdi ömrün biter de ölüp gidersen, o zaman cennette kendi elin ile koparıp yersin.</p>

<p>216. Düris Cavap</p>	<p>216. Dürüst Cevap</p>
<p>Bir şayan kişigä şundiý süraw birgännär:</p> <p>— İrtän turgaç, ätäç nigä bir ginä ayagın kütärä?</p> <p>— Ul bit iki ayagın da kütärsä, kunaçasınnan yığılıp tüşär idī— digän.</p>	<p>Şakacı bir adama şöyle sormuşturlar:</p> <p>— Sabah olunca, horoz neden sadece tek ayağını kaldırıyor?</p> <p>— O iki ayağını kaldırırca, konacağına yıkılıp düşerdi, demiş.</p>
<p>217. Ziräk Süldat</p>	<p>217. Uyanık Asker</p>
<p>Kümandir süldatlarına bülay dip süraw birgän:</p> <p>— Sakta turganda miltık küpşäsinä çıpçık kunsä, nişlär idigiz?</p> <p>Şunda birsi:</p> <p>— Yüklamas idim,— dip, bık akıllı cavap birgän.</p>	<p>Kumandan askerlerine şöyle sormuş:</p> <p>— Nöbet tutarken tüfeğin gövdesine serçe konsa ne yapardınız?</p> <p>Oradan birisi:</p> <p>— Uyumazdım, diyerek çok akıllıca bir cevap vermiş.</p>
<p>218. Isul</p>	<p>218. Usul</p>
<p>— Yä, nihäl, dus? Yüklüy almıym dip zarlangan idij. Min äytäkän ıslını sınap karadıymı?</p> <p>— Karadım.</p> <p>— Niçägä hätli sanadıj?</p> <p>— 17420 gä hätli.</p> <p>— Şunnan süj rähätläniş yüklagansındır, içmasam!</p> <p>— Yuk, işkä barırga vakıt citti.</p>	<p>— Ya, nasılsın dost? Uyuyamıyorum diye dertleniyordun. Benim söylediğim usülü denedin mi?</p> <p>— Denedim.</p> <p>— Kaça kadar saydın?</p> <p>— 17420'ye kadar.</p> <p>— Ondan sonra rahatlayıp uyumuşsundur, herhâlde!</p> <p>— Yok, işe gitme vakti geldi.</p>

**4.5. Tembeller, Çalışma Disiplinine Sahip olmayanlar, İlimsizler, Cahiller ile İlgili
Kazan Tatar Fıkraları**

<p>4.5. Yalkawlar, İşkä Cavapsızkarawçılar, Bilimsizlär, Nadannar</p>	<p>4. 5.Tembeller, İş Disiplini, Sorumluluk Bilinci Olmayanlar, Eğitimsizler, Cahiller</p>
<p>219. Hüräsän Yalkawları</p>	<p>219. Horasan Tembelleri</p>
<p>Üç Hüräsän kişisi almagaç tübündä yatalar, di. Almagaçta bik yaḥşı pişkän almalar bar, di. Aradan birsi:</p> <p>— Ay, şul almaları aşasaḡ idi,— dip äytti, di.</p> <p>İkinçisi:</p> <p>— Alar üzläri üzilip avızga tüşsälär idi,— dip äytti, di.</p> <p>Üçinçisi:</p> <p>— Niçik irinmi süyläşäsiz,— dip äytti, di.</p>	<p>Horasan'dan üç adam elma ağacının altında yatıyorlarmış, denir. Elma ağacında çok güzel kızarmış elmalar varmış. Oradan birisi:</p> <p>— Ay, şu elmaları yesen şimdi, demiş.</p> <p>İkincisi:</p> <p>— Onlar kendileri kopup ağza düşselerdi, demiş.</p> <p>Üçüncüsü:</p> <p>— Nasıl üşenmeden konuşuyorsunuz, demiş.</p>
<p>220. Artlarına Ut kapkaç</p>	<p>220. Arkalarını Ateş Sarınca</p>
<p>Yänä şulay iki yalkaw bulgan. Alar ikisi dä işlämägännär, küni buyı salamda yüklap yatkannar. Bırvakit bularnıḡ yatkan salamnarı yana başlagan.</p> <p>Birsi kıçkırgan:</p> <p>— Yanam, kütkarıgız!— digän.</p> <p>İkinçisi iptäşinä üpkäli yazgan:</p> <p>— İ dus, şunda minim üçin dä kıçkırsaḡ</p>	<p>Yine böyle iki tembel varmış. Onların ikisi de çalışmıyorlarmış. Gün boyu samanda uyuklayıp yatıyorlarmış. Bir gün bunların yattıkları samanlar yanmaya başlamış.</p> <p>Birisi bağırması:</p> <p>— Yanıyorum, kurtarın, demiş.</p> <p>İkincisi arkadaşına öfkelenivermiş:</p> <p>— E dostum, şurada benim için de bağırın</p>

ni bula indī,— digän.	ne olur ya, demiş.
221. Sūhاریyñ Cībītkänmi	221. Kuru Ekmeğın Yumuşatılmış mı?
<p>Bir bik yalkaw kışi bula. Bu şulkadär yalkaw bula, karavattan türıp üstäl yanına kilirgä dä irinä. «Aşarga türgançı, minı tıriläy kümüyigiz artık»,— di bu.</p> <p>Yarar, tugannarı şulay işlärğä bulalar. Münü yuwalır, kăfinlilär dä, ziratka alıp kitälär. Yulda cenazanı bir kışi tuktata.</p> <p>— Bir dä ülīk-mazar bulganı işitilmägän idī. Kimni cenazalıksız bulay? — di. Mūña hălñi süyläp birälär.</p> <p>— Tuktagız äli,— di tiği kışi.</p> <p>— Bälki, sizniñ rızığız naçardır,— di.— Mindä birkapçık ak sūhari bar, şunu birip karıyk,— di.</p> <p>Tiği yalkaw yatkan cirinnän ginä sürap kuya:</p> <p>—Sūhariyñ cībītkänmi sūñ?</p>	<p>Pek tembel bir adam varmış. Bu, o kadar tembelmiş ki yataktan masaya gelmeye üşeniyormuş. “Yemeğe kalkınca beni diri diri gömün artık”, demiş bu.</p> <p>Peki, akrabaları öyle yapmışlar. Bunu yıkmışlar, kefenlemişler ve mezarlığa götürmüşler. Yolda cenazeyi bir adam durdurmuş.</p> <p>—Hiç ölü mölü duyulmadı. Kimin cenazesi bu böyle, demiş. Buna durumu anlatmışlar.</p> <p>—Durun hele, demiş bu adam.</p> <p>—Belki sizin rızığınız kötüdür, demiş. Bende bir çuval beyaz kuru ekmeğ var, onu verip bakalım, demiş.</p> <p>Bu tembel yattığı yerden sormuş:</p> <p>— Kuru ekmeğın yumuşatılmış mı?</p>
222. Küyzämägän Arpa	222. Ezilmemiş Arpa
<p>Bik yalkaw bir kız bulgan. Urak üsti citkäch, şulkız karçık anasına äytän:</p> <p>— Sin ülāsı, min kiyäügä kitäsı. Azaplanıp urıp mataşmıyk arpanı,— digän.</p> <p>Mınäkış citkän. Karçık ülmägän, kız kiyäwgä kitmägän. Aşarlarına yuk. Karçık kızına äytän:</p> <p>— Sin yalkawga ışangan min yulär.</p>	<p>Çok tembel bir kız varmış. Orak biçme zamanı gelince bu kız annesine:</p> <p>— Sen öleceksin, ben kocaya varacağım. Zahmet çekip biçip uğraşmayalım arpayla, demiş.</p> <p>Kış da gelmiş. Yaşlı kadın ölmemiş, kız kocaya varmamış. Yiyecekleri yokmuş. Yaşlı kadın kızına:</p>

<p>Äydä, al urağını, mınä hüzir arpanı kar yırip urırğa turı kilä indī,—digän.</p> <p>Basu kapkasınnan çıgıp baralar ikän, bır babay uçragan. Ul äytkän:</p> <p>— Bu vakıtta arpanıñ bürtiğın tügıl, sabagın da taba almassız. Äydä, Yaņağa hätli üzim äcätkä birip türıym,— digän.</p> <p>Kızı anasına şıptırkına äytä ikän:</p> <p>— Äni, süra äli, arpaları küyzägänmi ikän, miņa işi bulmas idī,— di ikän.</p> <p>Babay münü iştkän dä:</p> <p>— Ähä! Şulaymını äli? Alaysa, küyzägänni izlägiz indī,— dip, üyinä kirkän dä kitkän.</p>	<p>— Senin gibi tembele inanan ben deliyim. Haydi, al orağını, işte şimdi arpayı karları yarararak biçmeye mecburuz, demiş.</p> <p>Tarla kapısından çıkıp giderlerken yaşlı bir dede ile karşılaşmışlar. O:</p> <p>— Bu vakitte arpanın tanesini değil, sapını da bulamazsınız. Haydi, yenisine kadar ben borç olarak vereyim, demiş.</p> <p>Kızı anasına fısıldayarak:</p> <p>— Anne, sor hele, arpaları öğütülmüş mü? Bana iş kalmazdı, demiş.</p> <p>Dede bunu duyunca:</p> <p>— Aha! Öyle mi? Öyleyse, öğütülmüşünü arayınız şimdi, deyip evine girmiş.</p>
<p>223. Yalkaw Kız</p>	<p>223. Tembel Kız</p>
<p>Bik yalkaw bır kız bulgan. Bır dä aru kiyim kıyınmi, yaşılap yuwınmıy, di. Birkünni änisı kunaklar çakırğan da, kızına äytkän:</p> <p>— Kızım, kiyimnäriñni alıştır, bit-kullarıñni yaşılap yu,— digän.</p> <p>— Äni, kunaklar kilmäsä, minim kıyınwım buşka kitä bit,— dip äytä, di, kızı.</p>	<p>Çok tembel bir kız varmış. Hiç güzel kıyafet giymiyor, doğru düzgün yıkanmıyormuş. Bir gün annesi misafir çağırmış ve kızına:</p> <p>— Kızım, kıyafetlerini değiştir, elini yüzünü güzelce yıka, demiş.</p> <p>— Anne misafirler gelmezse, benim giyinmem boşa gider ya, demiş kızı.</p>

<p>224. Yal İtîp Bulmıy</p>	<p>224. Dinlenilmiyor</p>
<p>Bir ir iştan arıp kayta ikän dä, yal itîp alıym äli dip, urınga yata ikän. Yata turgaç, yüklap ta kitä ikän, yükısınnan uyanıp, hatınına zarlıana, di:</p> <p>— Yal itäm dip yatam da, yüklıym da kitäm. Şulay itîp, bir dä yal itmi kalam,— di ikän.</p>	<p>Bir erkek işten yorgun bir şekilde dönüyormuş ve biraz dinleneyim deyip yatağa yatıyormuş. Yatar yatmaz uykuya dalıyor, uykusundan uyanınca karısına dertleniyormuş:</p> <p>— Dinleneyim diye yatıyorum ama uyuyup kalıyorum. Böylece hiç dinlenemiyorum, demiş.</p>
<p>225. Urırğa İrtägä Barası</p>	<p>225. Biçmeye Yarın Gelecek</p>
<p>Äşti bılän Mäşti, mäşhür ikı yalkaw, bir bayga urakka yallangannar. İki at cigip, bir tay iyärtip basuga kitkännär. Barıp citkäch, atlarını tugarıp, bülınga arkanlap kuygannar, üzlärı az-maz cir urgaç ta arba astına kırıp, bik tämläp yükıga kitkännär. Bırvakıt küzlärın açıp cibärsälär, küyaş indı batarga yakınlaşkan. Atlarını arkannan alıp cigälär dä üygä kaytıp kitälär. Tugarıp yapkaç, aşarga kırälär. Bay şunda bülardan sürıy:</p> <p>— Küpmı urdıgız?—di.</p> <p>— Mäşti äytä:</p> <p>— İki zurat, bir tay, di.</p> <p>— Bay anlaşmıyça:</p> <p>— Zuratı zurat, tayı närsä tağın?—din sürıy.</p> <p>Mäşti äytä:</p> <p>— Tayı balası, urırğa irtägä barası,— di.</p>	<p>Eşti ile Meşti, meşhur iki tembel, bir zengin in orak biçiminde ırgat olarak çalışmak için anlaşmışlar. İki at koşumlayıp, bir tay alıp tarlaya gitmişler. Gelince, atların koşumlarını çıkarıp çayıra bir kazıkla bağlayıp bırakmışlar. Kendileri az biraz yer biçtikten sonra arabanın altına girip pek tatlı bir uykuya dalmışlar. Bir zaman gözlerini açsalar ki güneş de batmaya yaklaşmış. Atların bağlarını çözüp koşumlamışlar ve eve dönmüşler. Koşumlarından kurtarıp onları kapattıktan sonra yemeğe gitmişler. Zengin o zaman bunlara sormuş:</p> <p>— Çok mu biçtiniz?</p> <p>Meşti:</p> <p>— İki zurat⁵⁵, bir tay.</p> <p>Zengin anlayamayınca:</p> <p>— Zuratı zurat da, tayı ne acaba?</p>

⁵⁵ Zurat: Biçilmiş büyük ot yığını; Zur at: Büyük at. (Fıkıradaki söz oyunu yapılmıştır.)

	<p>Meşti:</p> <p>—Tayı da balası, biçmeye yarın varası, demiş.</p>
226. Almaşlap Tûrabız	226. Nöbetleşiyoruz
<p>Äşti bîlän Mäşti bîr vakıtnı ambar karavıllarga yallangannar. Mäşti yalkawlığı üstinä tîlgä dä şäp bulgan. Mînä ul kündîzgi karavılda yükımsırap utırganda, anı alıştırırğa Äşti kilgän. Kilgän dä äytkän:</p> <p>— Min, Mäşti inim, kündîz yükı tuydıra almadım, tûnlä yüklap kitmägäyım dip kurkam, bulmasa sin tûngä dä mûnda kal, almaşıp karavıllıyk,— digän.</p> <p>Mäşti äytkän:</p> <p>— Nik kalmaska? Kalabız anı. Almaşlap tûrırbız: ilik min yükların, sin karavıllarsıñ, annan sin karavıllarsıñ, min yükların,— digän, imiş.</p>	<p>Eşti ile Meşti bir zaman ambar nöbetçisi olarak işe girmişler. Meşti'nin tembelliğinin yanı sıra dili de çok tatlıymış. İşte o, gündüz nöbette hafif uykulu bir hâlde otururken, onunla nöbet değiştirmek için Eşti gelmiş. Gelmiş ve şöyle demiş:</p> <p>—Ben, Meşti kardeşim, gündüz uykuya doyamadım, gece uyuklayıp gitmeyeyim diye korkuyorum, olmazsa sen gece de burada kal, değişerek nöbetleşiriz, demiş.</p> <p>Meşti:</p> <p>—Niye kalmayayım? Kalırız be! Değişerek nöbetleşiriz; önce ben uyurum, sen nöbet tutarsın, sonra sen nöbet tutarsın ben uyurum, demiş.</p>
227. Nârsä Râhâtrâk	227. Ne Daha Rahat?
<p>Mäşti malay çağında atası sıyır satıp algan. Bûzavın kararga Mäştigä kuşkan. Mäşti bala çağında uk yalkaw bulganga, bîr dä karamıy başlagan. Atası ügüt birmäkçi bulıp:</p> <p>—Sıña üz sûtı bîziyi içü râhâtmî, allâ kürşilârgä yüz yırtıp kirümî, äyt,— digaç, Mäşti:</p> <p>—Bûzaw karawdan kürşigä sût sürap</p>	<p>Meşti'nin gençlik çağında babası inek satın almış. Buzağıya bakma işini Meşti'ye buyurmuş. Meşti çocukken de pek tembelmiş, hiç bakmamış. Babası öğüt verecek olmuş:</p> <p>—Sana kendi sütümüzü mü içmek rahat, yoksa komşulara karşı, yüz sürmek mi, söyle deyince Meşti:</p> <p>—Buzağı beslemektense komşuya gidip süt</p>

kırāsı rāhātrāk,— digän, imiş.	istemesi daha rahat, demiş.
228. İşkän İkmäk Çumarın...	228. Örmüş Ekmek Eriştesini⁵⁶...
<p>Bir yalkaw Һatın bulgan, di. Bu uraktan kaytkaç, iri münnan süragan:</p> <p>— İä, Һatın, küp urdınımı? — digän.</p> <p>Һatını müña cavabında äytkän:</p> <p>— Urıp-urmadım, karap türmadım, türıp türna sanamadım, yak- yağıma karamadım, üçär kültädän üç üyim kültä urdım.</p> <p>İri müña äytkän:</p> <p>— Hi, işkänsiñ ikän ikmäk çumarın! — digän.</p>	<p>Tembel bir kadın varmış. Kadın oraktan dönünce, kocası ona sormuş:</p> <p>— Ey hatun, çok biçtin mi, demiş.</p> <p>Karısı buna:</p> <p>— Biçtim biçmedim, bakıp durmadım, durup turna saymadım, etrafıma bakmadım, üçer desteden üç yığın deste biçtim, demiş.</p> <p>Kocası buna:</p> <p>— Hıı, örmüşsün ekmek eriştesini, demiş.</p>
229. Ku da Ku...	229. Kov da Kov...
<p>İlökki zamanda bir kişi üzi yırak bazarga kitkändä Һatınına Kindir Һazırlap kaldırgan da şunu talkıp süs itärgä kuşkan.</p> <p>Bir küñ ütkän, iki küñ ütkän, kindir talkınmagan. İri kaytkannan süñ Һatınınnan süragan:</p> <p>— Yä, niһäl? Kindir sabakların talkıdınımı? — digän.</p> <p>Һatın äytkän:</p> <p>— Sin dä indı, kayçan talkırğa di süñ anı? İrtän tür da kütükuw, annan kayt takazlarkuw, kiçkä taba kăcăkuw, kayda</p>	<p>Eski zamanda bir adam kendisi uzak pazara giderken karısına keten hazırlamasını ve onu işleyip süs⁵⁷ yapmasını söylemiş.</p> <p>Bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, keten işlenmemiş. Kocası döndükten sonra karısına sormuş:</p> <p>— Eee nasılsın? Keten saplarını işledin mi? demiş.</p> <p>Karısı:</p> <p>— Sen de şimdi, onu ne zaman işleyecektim? Sabah kalk sürüyü gönder sonra dön kazları gönder, akşama doğru keçiyi gönder, ne zaman</p>

⁵⁶ Örmüş Ekmek Eriştesini: Boş işlerle uğraşıldığını ima eden alaycı söz.

⁵⁷ Süs: Ağaç evlerde iki ağacın arasındaki açıklığı kapatmak için kullanılan (pamuğa benzer) malzeme.

indī talkı talkuw? — digän.	işleyeceğim, demiş.
230. Sabır Hâtın	230. Sabırlı Kadın
<p>— Uçakka yagarga utın alıp kırçı, ätisī,— digäp hâtını.</p> <p>İr bulganı ışık aldına çıkkın da uylanıp tūra ikän: niçik itip hâtının açulandırırğa?</p> <p>Üzın-üzın tal çıbıklar alğan da, kisminitmi üstirägän dä kīrgän. Hâtını münü kürgäç, barı yılmaygan gına:</p> <p>— Akıllı iş bu,— digän.— Balta bīlän kisip yukka küçni äräm itäsī yuk. Yanıp bītkän sayın içkäräk itä gīnä barasıñ. Bīznīğ büringı babaylar taw tişigīndä yaşägändä näk şulay yakkannardır äli...</p>	<p>— Ocağı yakmak için odun alıp getirsene babası, demiş karısı.</p> <p>Erkek kapının önüne çıkmış ve nasıl yapıp da karısını sinirlendirebileceğini düşünmüş.</p> <p>Uzun uzun söğüt çubukları almış ve kesmeden sürükleyerek eve girmiş. Karısı bunu görünce sadece gülümsemiş.</p> <p>— Akıllı iş bu, demiş. Balta ile kesip boşuna gücünü harcamaya gerek yok. Her yanıp bittiğinde sadece içeriye itersin. Bizim önceki atalarımız mağarada yaşarken tam da böyle yakmışlardır.</p>
231. Yaña Çınayaklar	231. Yeni Fincanlar
<p>Bir hâtın:</p> <p>— Çınayaklarımız iskīrip bittī, yağaların alıp kayt!—dip, irin yūdätip bītirdī, di. İri, hâtını äydä yuk çağında, çınayaklarını bik äybätläp kül bīlän ışkıp yugannan süñ, maturlap tizip kuydı, di. Hâtını kaytkaç, - çınayaklarını kürip isī kittī, di.</p> <p>— Ay, rāhmät täşkiri, süzīmni tıñlagansıñ bit, nindi matur çınayaklar algansıñ!—dip äyttī, di.</p>	<p>Bir kadın:</p> <p>— Fincanlarımız eskidi, yenilerini al, diye, kocasının başının etini yiyip bitirmiş. Kocası karısının evde olmadığı zaman, fincanları güzelce küle ile oarak yıkadıktan sonra, güzel güzel dizmiş. Karısı dönünce fincanları görüp şaşırılmış.</p> <p>— Ay, teşekkürler, sözümü dinlemişsin ya. Ne kadar güzel fincanlar almışsın, demiş.</p>

<p>232. Yığılgaç Tūrası Bula</p> <p>Yalkaw, bilämçï hātın, irï sabanga kitkâç, samovarin tūkkän, annan-mūnnan çäy urınnarın cıygalagan da bilämgä çıgıp kitkän. Ul çıgıp kitip biraz tūrğaç, samovardan tüşip kalgan utlı kümür küyräp, üydän ut çıkkän.</p> <p>— Ällä bızñıñ üydän çıkkän indï? — dip, bu hātın da aşıkmyça gına kaytıp bara, di. Uramda uçragan kişilär:</p> <p>— Üyñ yana bit, yügir indï!— digännär.</p> <p>Hātın kaytıp citkâç, yangın sündürirgä kilüçilärgä zarlanırğa tütinagan:</p> <p>— Miña yügirirgä kuşalar tagı, yügirsän, Yığılası bula, yığılgaç, tūrası bula,— dip äytkän, di.</p>	<p>232. Düşünce Kalkmak Lazım</p> <p>Tembel, lafçı kadın, kocası sabana gidince, semaverini dökmüş, orayı burayı, çay sofrasını da toplamış ve laflamaya çıkmış. O çıkıp biraz durunca semaverden düşen ateşli kömür alevlenmiş, evde yangın çıkmış.</p> <p>— Yoksa bizim evde mi çıkmış, diyerek, bu kadın da acele etmeden dönüyormuş. Sokakta karşılaştığı kişiler:</p> <p>— Evin yanıyor ya, koş, demişler.</p> <p>Kadın dönünce yangın söndürmeye gelenlere ağlayıp sızlanmaya başlamış:</p> <p>— Bana koş diyorlar. Koşarsan, düşebilirsin, düşünce kalkman lazım, demiş.</p>
<p>233. Taba Yargan Hātın</p> <p>Yürimsäk kınä bir hātın miç kabızıp cibärgäç, kürşigä taba alırğa kīrgän. Süyläşä tūrğaç, çäyläri ülgirgän. Çäy yanında cäyilip utıra tūrğaç, tüş tä citkän. Kūn kiçkä dä avışa başlagan. Şunnan süñ: «İrim bir zararga da, üç zararga da bir açulanaçak»,— dip çıgıp kitä, di, bu. Kabalanıp kapka açkanda, tabası tüşip yarıla. Yarık tabanı kütärıp kaytıp kīrä dä, irï açulanmıy kalsın dip:</p> <p>— Hay, harap bulam labasa indï şul</p>	<p>233. Tava Çatlatan Kadın</p> <p>Aylak bir kadın soba yakıp komşuya tava almaya gitmiş. Konuşurken, çayları da hazır olmuş. Çayın başında yayılıp oturunca öğle vakti de geçmiş. Gün akşama dönmeye başlamış. Bundan sonra:</p> <p>“Kocam bir zarara da üç zarara da aynı dertlenecek” diyerek çıkıp gitmiş. Acele acele kapıyı açtığına, tavaşı düşüp yarılmış. Yarık tavayı tutmuş ve dönüp ev girmiş, kocası kızmasını diye:</p> <p>— Hey, perişan oluyorum ya aceleciliğimle,</p>

aşıguwım bİLän,—dip üzälängän, di.	diyerek sızlanmış..
234. İsmikäy Aşıguwı	234. İsmikey'in Acelesi
Şırpıga kıtlık zamanda İsmican äbi kürşigä utka kırä. Uçakta kümür tüşmägän bula äli. Kümür tüşkänçi dip, äbi baş türtip alırga uyly. Uyanıp kitsä, iki-üç sägat vakıt uzgan. — Şuşı aşıgularım bİLän başlarım divanaga äyländi indı,— dip sukrana-sukrana, utlı kümür alıp kaytıp kitä äbi. Kaytsa, ällä kayçan aşnı pışırıp aşagannar, di.	Kibritin kıt olduğu zamanlarda, İsmican nine komşuya ateş istemeye gitmiş. Ocakta kömür közleşmemiş. Kömür köz oluncaya kadar, nine azıcık uyumak istemiş. Uyansa ki, iki üç saat vakit geçmiş. — Şu acelemden kafayı yedim, diyerek söylene söylene, ateşli kömür alıp dönmüş nine. Dönse ki aş çoktan pışırıp yemişler.
235. Vakıtı Yuk	235. Vakti Yok
İki hatın küyü yanında suların kütärgän kilş dünyaların ünıtip läçtit satıp turalar ikän. Birsiniñ iri tüzmägän, çıkkän da: «Barıgız, üygä kırıp süyläşigiz»,— digän. Hatını äytän: — Yuk, yuk. Äygä kırıp tırırğa anıñ vakıtı yuk! —digän.	İki kadın kuyunun yanında sularını doldurmuş hâlde dünyalarını unutup lak lak ediyorlarmış Birsinin kocası dayanamamış, çıkmış ve: “Gidin eve girip konuşun”, demiş. Karısı: — Yok, yok, onun eve girmeye vakti yok, demiş.
236. «Citiz» Hatın	236. “Eli Çabuk” Kadın
Bik küp süyläşigä yaratıcı bir hatın, aşına kăbistä salgan da, irinä: — Karalı, kartkayım, min bir ginä minutka kürşigä kırıp çığıym, sin aşnı karıy tır indı, yartı sägat ütkän sayın bir bülгатıp kuyarsıñ! — digän.	Konuşmayı çok seven bir kadın, çorbaya lahana koymuş ve kocasına: — Baksana, kocacığım ben bir dakikacık komşuya gidip geleyim. Sen yemeğe bakadurursun, demiş. Yarım saat geçince tekrar karıştırırsın, demiş.

<p>237. Katgıy Çara</p>	<p>237. Kesin Çözüm</p>
<p>Biräwniñ hatını bilämdä yürirgä yarata ikän.</p> <p>Kürşiläri bu çakırılmagan kunaktan şulkadär tuygannar, künnärniñ birindä irinä äytkännär:</p> <p>— Kiçlärin üyigizdän çıgarmasañ ikän, dus kişi, tāmam tiñ kәbizgä tidī bit,— digännär.</p> <p>— Bula ul,— digän bilämçi hatın iri,— kündiz üydä uçratsam, älbättä, çıgarmam.</p>	<p>Birinin karısı aylak aylak gezmeyi seviyormuş.</p> <p>Komşuları bu davetsiz misafirden o kadar bıkmışlar ki günlerden bir gün onun kocasına:</p> <p>— Akşamları onu evinizden çıkarmasan ya dost, iyice canımıza yetti ya, demişler.</p> <p>— Olur, demiş boş gezen kadının kocası, gündüz evde rastlarsam elbette çıkarmam.</p>
<p>238. İringän İki İşlär</p>	<p>238. Eringen İki Kat Çalışır</p>
<p>Bik yalkaw bir malay bar ikän.</p> <p>Birvakıt ul ätisī bilän bazarga barırğa çıkkan. Yulda bir at dagası kürgännär. Ätisī äytkän:</p> <p>— Bar, ulım, al äli şul daganı. Bazarda satıp üzñä çiyä alırmın,— digän. Malayı tüşmägäç, ätisī üzi tüşip algan.</p> <p>Bayarga bargaç, daganı satkannar da şuñarga bir stakan çiyä algannar. Bir stakanga yüz çiyä kīrgän. Kaytkan çağında ätisī yūri gīnä bir çiyäni cīrgä tüşīrgän. Malayı cirdä çiyä kürgäç, tüzä almagan, tüşkän dä çiyäpe alıp mīnīp aşagan. Ulı arbaga mīnügä, atası tagın bir çiyä tüşīrip cibärgän. Malayı bu çiyäni dä tüşip algan. Şul rävişçä yalkaw malay bir tapkır tüşäsī uringa, kaytkanda yüz kabat tüşärgä</p>	<p>Çok tembel bir oğlan varmış.</p> <p>Bir gün o, babası ile pazara gitmek için çıkmış. Yolda bir at nalı görmüşler. Babası:</p> <p>— Git oğlum, al o nalı. Pazarda satıp kendine kiraz alırsın, demiş. Oğlu inmeyince babası inip almış.</p> <p>Pazara gidince nalı satmışlar ve onun parası ile bir bardak kiraz almışlar. Bir bardağa yüz kiraz sığıyormuş. Dönecekleri sırada babası bir kirazı yere düşürmüş. Oğlu yere düşen kirazı görünce dayanamamış, inmiş ve kirazı alıp yemiş. Oğlu arabaya binince babası yine bir kiraz düşürmüş. Oğlu bu kirazı da inip almış. Bu sefer tembel oğlan bir kez ineceği yere, dönüşte yüz kez inmeye mecbur kalmış.</p>

mäcbür bulgan	
239. Kart Yalkaw BİLän Yäş Yalkaw	239. Yaşlı Tembel ile Genç Tembel
<p>İlik bir avılda yalkawlığı bİLän dan tütkan bİr kİşİ bulgan. Anıñ yanına, ũyränİrgä dip, ikİnçİ bİr yäş yalkaw kilgän. Şuña ħuca kİşİ äytkän:</p> <p>— Bar, tıška çİgİp «ara äli, yañgır yawmıymı ikän?—digän.</p> <p>Ūyränçİk yalkaw äytkän:</p> <p>— Nİgä tıška çİgİp yũrİrgä, täräzädän kũräk kİnä suzıp karıyk, şunnan bİLİrbİz,—digän.</p> <p>Şunnan süñ äligİkart yalkaw äytkän:</p> <p>— Minnän dä yalkawraklar bar ikän, bũlay bulgaç yalkaw isimİN Kũtärİp yũrũnİñ kızıgı bİttİ,—dip, yalkawlığın taşlarga bulgan.</p>	<p>Eskiden bir köyde tembellİgİ ile meşhur bir adam varmış. Onun yanına, öğrenmek için, ikinci bir genç gelmiş. Ona hoca olan adam:</p> <p>— Git, dışarı çıkıp bak bakalım hadi, yağmur yağıyor muymuş, demiş.</p> <p>Öğrenci tembel:</p> <p>— Neden dışarı çıkıp yürüyorum, pencereden kürek uzatıp bakarız, ordan bilebiliriz, demiş.</p> <p>Ondan sonra diğEr ihtiyar tembel:</p> <p>— Benden de tembelleri varmış, bu böyleyse tembel ismini yükseğE taşımanın kıymeti bitti, deyip tembellİgİ bırakmış.</p>
240. İriñännİN İriñİN İt Yalagan	240. Eriñenin Dudağını İt Yalar
<p>Äşti bİLän Mäşti, ataklı ikİ yalkaw, bik açıkkaç, çit avılga kilİp, kũtüçİLİkkä yallangannar. ħucalardan ikmäk, katık alıp, mallarını tugayga tũşİrip, ũzlärİ su buyına suzılıp yat kannar. Kũtũnİ İt kũtsİN dip, katıknı da ipläp kİnä aşagannar. Şunnan Äşti Mäştİgä: «Bar, änä yardan tũşİp kİnä Şuşı katık ũstİNä su al, äyrän yasap İçik»,—digän. Mäşti irİnİp: «Ūziñ tũş»,—digän. Äşti: «Yuk, min İlik äyttİM,sİN tİş!» Mäşti: «SİN İlik äytkäç, sİN tũş!» Äşti: «Min siña</p>	<p>Eşti ile Meşti, meşhur iki tembel, çok acıkınca başka köye gidip çoban olarak çalışmışlar. Mal sahiplerinden ekmek, katık alıp, mallarını çayıra salarak kendileri de su kenarına uzanıp yatmışlar. Sürüyü köpek gütsün, diyerek katığı da yemişler. Ondan sonra Eşti, Meşti'ye: “Git, şu yardan inip katığın üstüne su al, ayran yapıp içelim”, demiş. Meşti erinip: “Kendin al”, demiş. Eşti: “Yok önce ben söyledim, sen in!”, Meşti: “Sen önce söyledin, önce sen in!” Eşti: “Ben senden büyüğüm, in!” Meşti: “Büyüksen,</p>

<p>aga kışi, sin tüş!» Mäşti: «Aga bulgaç, üzñ tüş!»</p> <p>Şulay bñ-bññ kıştaşıp bñ iş tä çıkmagaç, Mäşti äytkän:</p> <p>— Min, biläsñ kilsä, anda tüşü tügñl, avız açıp siña süz äytürgä dä irinäm. Kim ilik avızın açıp süz äytsä, äyrännñ şul sıyıklasın,— digän. Şul kilışkä ikisä dä avızların yümğannar da utıra birälär ikän. Şul vakıt yannarına awdan kaytıp kilgän Gıylaci agay kilip çıkkän. «Ässälamñ galäykim!» (Bular sälam almıylar.) «Nişläp bñlay avızığıznı yümip utirasız?» (Tagın cavap yuk.) «Äy, äy!» — dip tä, türtkälöp takarıy, däşmilär. Şunnan Gıylaci alarnıñ allarındagı savıtta kalgan katıknı alğan da bitlärinä, avızlarına sılagan. İtnñ çakırğan da yalarga kuşkan. İt Äştinñ avız tiräsñ yalaganda yalgış mıyığınnan iläktürgäç, ul tüzmiçä: «Çäbä!» — dip kizängän ikän, Mäşti dä tlgä kilip: «Ähä, sin ilik äyttñ, äyrännñ sin sıyıkla»,— digän, imiş.</p>	<p>kendin in!”</p> <p>Öyle birbirlerini sıkıştırıp bir sonuç çıkmayınca Meşti şöyle demiş:</p> <p>— Ben, bilmek istersen, oraya inmeye değil, ağzımı açıp sana laf söylemeye bile eriniyorum. Kim önce ağzını açıp konuşursa ayrıanı o hazırlasın, demiş. Ondan sonra ikisi de ağızlarını kapatmışlar ve oturmuşlar. O vakit yanlarına avdan dönen Gıylaci ağabey çıkıp gelmiş. “Esselamu Aleyküm” (bunlar selam almıyorlar). “Neden böyle konuşmadan oturuyorsunuz?” (Yine cevap yokmuş). “Ey, ey!”, demiş ve susup bakıyor, gel demiyorlarmış. Sonra Gıylaci, onların önlerindeki tabakta kalan katığı almış ve ağızlarına yüzlerine sıvamış. Köpeği çağırmış ve yalamasını buyurmuş. Köpek Eşti'nin ağız derisini yalarken yanlışlıkla bıyığından başlayınca, o dayanamayıp:”Hoş”diyerek kızmış. Meşti de dile gelip: “İşte, sen önce konuştun, ayrıanı sen hazırla”, demiş.</p>
<p>241. Ulı häm Atası</p>	<p>241. Oğlu ve Babası</p>
<p>Agay üzñ kürşñ avılga kitkändä ulına un türlü işkuşıp kaldırgan:</p> <p>Min kaytkançı işläp kuy,— dip. Ulı aptırap kalgan. Ul tğiläy sugılıp, bñlay sugılıp yñri-yñri dä üygä kırıp çäy içä, annan sññ yatıp yıklıy.</p>	<p>Baba, kendisi komşu köye giderken oğluna on türlü iş buyurmuş:</p> <p>— Ben dönene kadar yap bitir, demiş. Oğlu ne yapacağını şaşırılmış. O, öyle sıkılmış, öyle sıkılmış ki sonra eve girip çay içmiş ve yatıp uyumuş.</p>

<p>Atası kaytkaç:</p> <p>— Nigä bïrsïn dä işlämädïñ? —di.</p> <p>Malayı äytä:</p> <p>— Kaysı artınnan kaysın işlãrgä ikänïn ünıttım da kırıp yükladım,— di.</p>	<p>Babası dönünce:</p> <p>— Neden hiçbirini yapmadın, demiş.</p> <p>Oğlu:</p> <p>— Hangisinin arkasından hangisini yapacağımı unuttum da girip yattım, demiş.</p>
<p>242. Urına Citkırıp</p>	<p>242. Yerine Geçirmek</p>
<p>Külhüz prıdsıdatılı cıyılışta äytkän:</p> <p>Kışi üz gayıbın üzı tanırğa tıyış. işkã çıkmıykala ikän, säbãbın irtãğısın kilip äytirgä tıyış.</p> <p>—Mınã min nãk şunu äytirgä kildim,— digän bir yalkaw,— kiçã işkã çıkmagan idim.</p> <p>— Süş sin bugün dä iştä tügil iç!</p> <p>— Bügingisi turında irtãgä kilip äytirmın digän idim.</p>	<p>Kolhoz reisi toplantıda şöyle demiş:</p> <p>— İnsan kendi ayıbını kendi bilmelidir. İşe gelmemişse, sebebini ertesi sabah gelip söylemelidir.</p> <p>— İşte, ben sadece bunu söylemeye geldim, demiş bir tembel. Gece işe gelmemiştim.</p> <p>— Ya sen bugün de işte değildin!</p> <p>— Bugünkü hakkında yarın gelip konuşurum demiştim.</p>
<p>243. Yalkaw Hãyrıtdin</p>	<p>243. Tembel Heyritdin</p>
<p>Hãyrıtdin digän bir yalkaw işkã härvakıt süñ gına bara ikän. Bargaç ta bik irinip kinã işli ikän. Birkünni Hãyrıtdinnin süñ gına işkã barganın külhüz prıdsıdatılı kürgän dä:</p> <p>— Kara äli, Hãyrıtdin, nigä bülây süñ barasıñ? — digän.</p> <p>Hãyrıtdin äytkän:</p> <p>— Sin bürçılma, min süñ barsam da, irtäräk kaytırırım,— digän.</p>	<p>Heyritdin diye bir tembel, işe her zaman geç gelirmiş. Geldikten sonra da çok üşenerek çalışmış. Bir gün Heyritdin'in işe geç geldiğini, kolhoz başkanı görmüş, sonra:</p> <p>— Bak hele, Heyritdin, neden böyle geç geliyorsun, demiş.</p> <p>Heyritdin:</p> <p>— Sen endişelenme ben geç gelsem de erkenden dönerim, demiş.</p>

<p>244. Töp-Löp...</p>	<p>244. Şöyle Böyle...</p>
<p>Bir yarlı yalkaw, iriñgänliktän, kışlık utınını bik az gına äzirlı, di.</p> <p>— Kış bavırını bik üzın, nigä yagarınja bik az äzirlisñ? — digäç, äligi yalkaw:</p> <p>— Citä ul. Mınä hüzir sintyabr, annan süñ üktöp, täl-lä-p... may,— dip kınä sanıy, di.</p>	<p>Tembel bir fakir, üşengeçlikten kışlık odunu pek az hazırlamış.</p> <p>— Kışın bağı pek uzun, neden yakacağı çok az hazırlıyorsun, deyince bu tembel:</p> <p>— Yeter o. İşte şimdi eylül, ondan sonra, ekim, şöyle böyle... mayıs, diye sadece sayıyormuş.</p>
<p>245. Yalkaw Kiñäşi</p>	<p>245. Tembel Fikri</p>
<p>Bir yalkaw:</p> <p>— Cämägat, tübägizdä üskän ülänni yülkip azaplanmagız, sıyırığızını mिंगirip aşatıgız, ä süt açımäsın için, sıyırığızını kar bazına tüşirsägiz yaşşı bulır,—dip, halıkka bik «akıllı» kiñäş birgän, di.</p>	<p>Bir tembel:</p> <p>— Cemaat, çatınızda çıkan otları yolup boşuna uğraşmayınız. Sığırınızı çıkartıp yediriniz ama süt ekşimesin diye sığırınızı kar çukuruna indirseniz iyi olur, diye halka çok “akıllıca” fikirler vermiş.</p>
<p>246. Başına Tüşkäch, Biläsñ</p>	<p>246. Başına Düşünce Bilirsın</p>
<p>Şähärdä ukuçı yigit cäy küni tujan avılına-yalga kaytkan. Atası müñarga äytkän:</p> <p>— Ulım, bizniñ brigada bugün pıçängä tüşä, tırma al da minim bilän bülinga tüşärsñ,—digän.</p> <p>Yigitniñ bir dä işlisı kilmi ikän.</p> <p>— Üç yıldan birli şähärdä türıp ünıtılıp ta bitkän, narsä süñ ul tırma? — digän.</p> <p>Şulay dip uzıp barışlıy, yigit yalgış tırmanıñ tışınä baskan. Tırma «şap» ittirip yigitniñ mañgayına kitirip birgän. Yigit,</p>	<p>Şehirde okuyan delikanlı, yaz günü, doğduğu köye çalışmaya gelmiş. Babası bunlara:</p> <p>— Oğlum, bizim grup bugün ot biçmeye gidiyor, tırmık al da benimle çayıra inersin, demiş.</p> <p>Delikanlının hiç çalışması gelmiyormuş.</p> <p>— Üç yıldan beri şehirde durunca unutulup gitmiş. Neydi o tırmık ya?</p> <p>Öyle deyip geçip giderken, delikanlı yanlışlıkla tırmağın dişine basmış. Tırmık “şap” diye delikanlının alınına vuruvermiş. Delikanlı,</p>

<p>maᅇgayın ugalap:</p> <p>— Kaysı yünsızı ayak astında kaldırған bu tırmanı! — dip kıçkırgan.</p>	<p>alnını ovalayarak:</p> <p>— Hangi terbiyesiz ayağımın altına koymuş bu tırmığı, diye bağırılmış.</p>
<p>247. Yalkaw «Tütün Çıgara»</p>	<p>247. Tembel “Duman Çıkartıyor”⁵⁸</p>
<p>Bir kişının tipsä timir üzärdäy taza, läkin bik yalkaw ulı bulğan. Birkünni ätisı içi püşip bülay digän:</p> <p>— Bulmas, ulım, dünya kütalmasşıq, «tütün çıgara almasşıq» sin.</p> <p>Ulı üy tübäsinä mıngän dä, yanar-yanmaskına pıskıgan miçniñ mürçasına taz kaplagan, di. Üy içinä tütün tulğan, tıgı kışi tütinnän kaçıp üydän çıga ikän, ulı mürca yanına basıp:</p> <p>— Äti, ällä tütün çıga başladımı? — dip süragan, di.</p>	<p>Bir adamın tepse demiri kıracak kadar güçlü, lakin pek tembel bir oğlu varmış. Bir gün babasının içi yanmış ve şöyle demiş:</p> <p>— Olmaz, oğlum, hayat süremezsın, “Tütün çıkaramazsın” sen.</p> <p>Oğlu evin çatısına çıkmış ve yanar yanmaz sönen sobanın bacasını toz doldurmuş. Evin içine duman dolmuş, bu adam dumandan kaçıp evden çıkarken oğlu bacanın yanına basıp:</p> <p>— Baba, acaba tütün çıkmaya başladı mı, diye sormuş.</p>
<p>248. Cätmä Astında</p>	<p>248. Ağ Altında</p>
<p>Bir türkım çığännär, su buyında tuktap, balık cätmäsi astına yal itärgä yatkannar, yükıları tuygaç, bırsı ikınçısınä äytkän:</p> <p>Tışka çığıp karal äli, hava niçigräk ikän? — digän.</p> <p>Tıgısı cätmädän barmagın tığıp karagan da äytkän:</p> <p>Tışta bik yaman cil çıkkan, hava</p>	<p>Bir grup çıkmış, su boyunda durup, dinlenmek için balık ağının altına yatmış, uykuya doyduklarında biri diğetine:</p> <p>— Dışarıya çıkıp bak hele, hava nasılmış, demiş.</p> <p>Diğeri ağdan parmağını sokup bakmış ve:</p> <p>— Dışarıda pek kötü rüzgâr çıkmış, hava bozulmuş, demiş.</p>

⁵⁸ Tütün çıkarmak: Yaşamak, hayatını geçirmek anlamında kullanılan bir deyim. Türkiye Türkçesindeki “ocak yakmak, ocağı tüttürmek” ile eş anlamlıdır.

büzılğan! —digän.	
249. Aşka Aldan, İşkâ...	249. Aşa Önce, İşe...
<p>Üç fäkıyr tugañ iş izläp säfär çıkkannar, di. Bara türğaç, ılısı Gapti:</p> <p>— İşläp bayısak, at bılän sıyrı alsak...— digän, di. Şunnan kiçisi Fätih:</p> <p>— Ä sütün kim içär? —dip süragan.</p> <p>Yalkaw Äpti şunda:</p> <p>— Min!—dip kışkırgan.</p> <p>— Äkaymagın?</p> <p>— Min! —dip kışkırgan di bu tağın.</p> <p>— Ä abzarnı kim tazartır? — dip süragaç,</p> <p>— Gıl ginä min bulmıym äli, äydä bu yulı Gapti bulsın,— dip cavap birgän di yalkaw Äpti.</p>	<p>Üç fakir kardeş, iş arayıp sefere çıkmışlar. Giderken büyüğü Gapti:</p> <p>— Çalışıp zenginleşirsek, at ile sığır alsak... demiş. Sonra ikincisi Fethi:</p> <p>— E sütünü kim içer, diye sormuş. Tembel Epti⁵⁹ o zaman:</p> <p>— Ben, diye bağırılmış.</p> <p>— E kaymağını?</p> <p>— Ben, diye bağırılmış bu yine.</p> <p>— E ahırını kim temizler, diye sorunca</p> <p>— Her zaman ben olmam ya, haydi bu kez Gapti olsun, diye cevap vermiş, tembel Epti.</p>
250. Kırıydağısı Kim	250. Kenardaki Kim?
<p>Yalkawlarını işkâ kuşkannar. Bular çıgıp bir uçak yakkannar da, anıñ äylänäsınä tügäräk yasap tizilip yatkannar. Şunnan bülarga biräw kilip:</p> <p>— Nigä işlämisiz? —digän.</p> <p>Tigilär birsi artınnan birsi:</p> <p>— Kırıydağı birärsi tursa, türürmin äli dip yatam,— digännär, di.</p>	<p>Tembelleri işe koşmuşlar. Bunlar çıgıp bir ocak yakmışlar ve onun etrafına daire yapıp dizilip yatmışlar. Sonra birisi gelip bunlara:</p> <p>— Neden çalışmıyorsunuz, demiş.</p> <p>Bunlar birbiri ardına:</p> <p>— Kenardan birisi kalksa, kalkarım diye yatıyorum, demişler.</p>

⁵⁹ Epti: Abdurrahman isminin kısaltması.

<p>251. Arbadan Tüşmäsäñ, Miç Başınnan Tüşärsiñ</p>	<p>251. Arabadan İnmezsen, Soba Başından Düşersin</p>
<p>Bir kart bilän bir karçık yaşägän. Bular ikisi dä bik yalkaw bulgannar. Gıl miç başında gına utıralar ikän. Bir künni babay äytä di karçığına:</p> <p>— Min sunarga barıym, karçık, bir kuyan atıp alıym, anın tirisin tunıym, bazarga iltip satıym.</p> <p>Karçığı süragan:</p> <p>— Satkaç narsä alırsıñ?</p> <p>— At alam,— digän babay.</p> <p>— Şähärgä barganda minä dä utırtırsıñ, yäm, kart?</p> <p>— Taw mıngändä tüşärsiñmi süñ, tüşsäñ utırtırmin,— digän babay.</p> <p>Äbi äytäkän:</p> <p>— Yuk, tüşmim,— digän.</p> <p>Babay «tüşärsiñ» dip, äbi «tüşmim» dip, üçätlänä türgaç, kart karçıkni miç başınnan tipkän dä tüşirgän, di.</p>	<p>İhtiyar bir karı koca yaşıyormuş. Bu ikisi pek tembellermiş. Her zaman soba başında oturlarmış. Bir gün dede, karısına demiş ki:</p> <p>— Ben ava gideyim ihtiyar, bir tavşan vurayım, onun derisini yüzeyim, pazara götürüp satayım.</p> <p>Karısı sormuş:</p> <p>— Satınca ne alırsın?</p> <p>— At alırım, demiş dede.</p> <p>— Şehire giderken beni de oturtursun değil mi, ihtiyar?</p> <p>— Dağa çıktığında iner misin? Eğer inersen oturursun, demiş dede.</p> <p>Nine:</p> <p>— Yok, inmem, demiş.</p> <p>Dede “İnersin” diye nine “İnmem” diye inatlaşırken ihtiyar, karısını soba başından tepmiş ve düşürmüş.</p>
<p>252. Bilgän Bulsam</p>	<p>252. Bilmiş Olsam</p>
<p>Yalkaw yulda barganda yığılgan. Türüp biraz kitkäç, abımp tagın barıp tüşkän. Şunnan süñ bu:</p> <p>— İkinci tapkır yığılasımnı bilsäm, baya uk türmagan bulır idim,— digän.</p>	<p>Tembel yolda giderken düşmüş. Durup biraz gidince takılıp tekrar düşmüş. Ondan sonra bu:</p> <p>— İkinci kez düşeceğimi bilsem, ayağa kalkmazdım, demiş.</p>

<p>253. Utnı Ūçkın Çagında Sündür</p>	<p>253. Ateşi Kıvılcımken Söndür</p>
<p>Tiğirmän buasınnan az gına su tibä başlagan. Şul turıda äytkäç, tiğirmän müdiri kulin gına siltägän:</p> <p>— Äli tamgalap kına tūra, zarar yuk,— digän.</p> <p>Birazdan ciñ yuanlığı bulıp agarga tüttingan. Tiğirmän müdiri haman da:</p> <p>—Zarar yuk, äli buwanı büzarga iş yırak? — di ikän.</p> <p>Birazdan karasalar, su şaktıy uk yuwan bulıp, şawlap aga başlagan. Hāzır indī tuktatuwı da kıyın, tiğirmän dä tartmıy, di.</p> <p>Şul vakıt buwa yanına su içärgä tavıklar kilgän. Tiğirmän müdiri, zur küsäk kütärip, tavıqlarnı kuwarga çıkkän:</p> <p>— Sız, üyatsızlar, aktık sunı içip bitirirgä kilgänsiz. Munda sizdän başka da su citkırıp bulmıy,—dip kışkırgan, di.</p>	<p>Değirmen bendinden azcık su taşmaya başlamış. Onun hakkında konuşurken değirmenin idarecisi sadece elini sallamış:</p> <p>— İşte damgalanmış duruyor, zararı yok, demiş.</p> <p>Birazdan kol kalınlığında akmaya başlamış. Değirmen idarecisi sürekli:</p> <p>—Zararı yok, bendi bozmanın zamanı değil, diyormuş.</p> <p>Biraz sonra baksalar ki, su epeyce kalınlaşıp, gürüldeyerek akmaya başlamış. Şimdi ise durdurması da çetin, değirmen de çekmiyor, demiş.</p> <p>O sırada barajın yanına su içmek için tavuklar gelmiş. Değirmen müdürü büyük bir ağaç parçası kaldırıp tavukları kovmaya çıkmış:</p> <p>—Sizi utanmazlar, son suyu içip bitirmeye gelmişsiniz. Burada sizin yüzünüzden su da bulamıyoruz, deyip bağırılmış.</p>
<p>254. Süyläşmäviñ Altın</p>	<p>254. Süküt Altın</p>
<p>Süzgä ifrat saran iki kişī cäyävülöp baralar ikän. Kün buyı birgä bargannar bular, ämma birsī dä tılkıymıldatıp bir avız süz dä äytmägän.</p> <p>Kışkä taba gına birsī:</p> <p>—Nihayät, fälän avılga citäbiz — manaraları kürinä başladı,—digän. Tiğisinä</p>	<p>Sözde çok cimri iki adam, yayan gidiyorlarmış. Bunlar, gün boyu birlikte gitmiş ama birisi bile ağzını kımıldatıp da tek bir kelime konuşmamış.</p> <p>Sadece akşama doğru birisi:</p> <p>—Nihayet filan köye ulaşıyoruz, minareleri görünmeye başladı, demiş. Diğerini bu hiç</p>

<p>bu bir dā ũşamagan. Ul:</p> <p>— İllada tıl bistäsı bulırsıñ ikän. Küzim çıkmagan iç, üzim Ddä küräm. Bir tılıñä huca bula almıysıñ!—digän.</p>	<p>mutlu etmemiş. O:</p> <p>— İlla da gevezelik edeceksin ya. Gözüm kör değil, ben de görüyorum. Bir diline sahip olamıyorsun, demiş.</p>
<p>255. Yarar Şunda</p>	<p>255. Nasıl Olursa⁶⁰</p>
<p>İlik zamanda iki tatar agayı rus avılında kapka yasarga yallangannar. İşläğändä bular annan-münnan, aşık-püşikkına işlilär ikän. Üzlärı haman sayın: «Yarar şunda»,—dip süylänälär ikän.</p> <p>Üstalar yanında uynap yürgän huca malayı, närsä ikän ul «Yarar şunda», dip gacäplängän.</p> <p>Bırvakit agaylar, işlärın bitirip, hizmät hakın algaç, sawbullaşıp kitip bargannar. Avıldan çıkkanda artlarına bürilip karasalar: «Yarar şunda upal!» — dip kıkırır-kıkırır, huca malayı yügırä ikän.</p>	<p>Eski zamanda iki Tatar köylüsü, Rus köyünde kapı yapıyorlarmış. Çalışırken bunlar, sadece şöyle böyle, acele acele çalışıyorlarmış. Kendileri, daima: “Nasıl olursa” deyip söyleniyorlarmış.</p> <p>Ustaların yanında oynayıp duran ev sahibinin oğlu, neymiş o “Nasıl olursa”, diye meraklanmış.</p> <p>Bir vakit köylüler, işlerini bitirip işin ücretini aldıktan sonra helâlleşip gitmek için yönelmişler. Köyden çıkarken arkalarına dönüp baksalar ki: “Nasıl olursa düştü!”, diye bağıra bağıra, ev sahibinin oğlu koşuyormuş.</p>
<p>256. Tüzilıştä</p>	<p>256. İnşaatta</p>
<p>— Üzak tüzisiz, iptäşlär, yäslı bik kiräk. Ul bit sizniñ kiläçäk buwin için, anlıysız mı?</p> <p>Balta üstaları baltaların büränägä çabalar.</p> <p>— Ä, kiläçäk buwin içinmi? Alay bulsa, ülgıräbiz ikän äli.</p>	<p>— Uzun zamandır inşaat yapıyoruz, yoldaşlar, kreş çok gerek. O, sizin gelecek kuşak için ya, anlıyor musunuz?</p> <p>Balta ustaları, baltalarını kirişe vuruyorlarmış.</p> <p>— A, gelecek kuşak için mi? Öyleyse yetiştiririz.</p>

⁶⁰ Yarar şunda: Yapılan iş nasıl yapıldıysa öyle kalması anlamında kullanılan bir deyim (nasıl olursa).

<p>257. Kayçan Niçik Bit</p>	<p>257. Yerine Göre</p>
<p>İği agay-ınınñ birsinän: «Kaysıgız üsta?»dip süragannar. Bu äytkän:</p> <p>— Kışi aldında - min üsta, ikäw ginä kalsak - ul üsta, -digän.</p>	<p>Büyükli küçüklü iki kardeşten birine: “Hanginiz usta?” diye sormuşlar. Bu:</p> <p>— İnsan önünde ben ustayım, ikimiz kalınca o usta, demiş.</p>
<p>258. Härkim Üzinikin Maktıy</p>	<p>258. Herkes Kendininkini Övüyor</p>
<p>Cıyılışka türlü cirdän tämäkï fabrikalarının diriktürları cıyılğan da härkaysı üz papirüsın maktıy ikän. Yirivannıkı:</p> <p>— Bizniñ papirüs huş isli, birinçi sürt,— di ikän.</p> <p>Kazanlıkı:</p> <p>— Barıbir bizniñ papirüska citmi,— digän.</p> <p>Şulay bütünisi üzinikin maktap çıkkannan süñ, Liningrad tämäkï fabrikasının diriktürü süz alğan.</p> <p>— Çıgarıgız äli, üzgiz nindi papirüs tartasız ikän? — digän. Karasalar, diriktürlar hämmäsi dä Liningrad papirüsın tartalar, imiş.</p>	<p>Toplantıya çeşitli yerlerden, tütün fabrikalarının müdürleri katılmış ve her biri kendi fabrikasını övüyormuş. Erivanlı:</p> <p>— Bizim tütün kâğıdı hoş kokulu, birinci kalite, demiş.</p> <p>Kazanlıkı:</p> <p>— Herhâlde bizim tütün kâğıdı kadar da değildir, demiş.</p> <p>Böylece hepsi kendininkini övdükten sonra, Leningrad tütün fabrikasının müdürü söz almış:</p> <p>— Çıkarınız haydi, kendiniz hangi tütün kâğıdını içiyorsunuz ya, demiş. Bakmışlar ki müdürlerin hepsi de Leningrad tütün kâğıdını içiyorlarmış.</p>
<p>259. Tufli Külä</p>	<p>259. Papuç Gülüyor</p>
<p>Bir kişi dusınnan külibräk:</p> <p>— Dus kişi, kiçä ginä alğan tufliyiñ bugün avızın açkan, bik küläç hülıklısı turı kilgän, ahrısı,— digän.</p>	<p>Bir adam dostuna, gülerek:</p> <p>— Dostum, akşam aldığın papucun bugün ağzını açmış, pek güleç huylusu denk gelmiş galiba, demiş.</p>

<p>Tufli hucası aña karşı:</p> <p>— Kirisınçä, ylap cibärmäs için ginä avızın yırgan, yugıysä, üzi işlänip çıkkän fabrikanıñ diriktürü üyatka kala bit,— digän.</p>	<p>Ayakkabı sahibi buna karşı:</p> <p>— Tam tersine, ağlamaması için ağzını kulağına kadar uzatmış, yoksa kendisinin işlendiği fabrikanın müdürü, mahcup olacak ya, demiş.</p>
260. Gazıta Yaratuçı	260. Gazete Sever
<p>— Garifulla abzıy, kaysı gazıtalarga yazıldıñ?</p> <p>— Äy, sürıy kürmä, dus. Yazılmagan gazıtam, kalmadı. Kibıtçı bulıp işli başlagannan birli, rayün gazıtasınnan başlap, rıspublika gazıtalarına çaklı härbirsınä ikışär-üçär tapkır yazdılar.</p>	<p>— Garifulla amca, hangi gazetelere abone oldun?</p> <p>— Ey, sorma, dostum! Abone olmadığım gazete kalmadı. Esnaf olup çalışmaya başladığımdan beri, ilçe gazetesinden başlayıp cumhuriyet gazetelerine kadar hepsine ikişer üçer kez abone yaptılar.</p>
261. Cıyılışta	261. Toplantıda
<p>Brigadir:</p> <p>— İh, yüklämälärıbiz şundıy yahşı idı, kızganıçka karşı, üti ginä almadık.</p> <p>Külhüz prıdsıdatılı:</p> <p>— Kaygırma. Mınä hüzır yañasın, tagın da şäbräğın kabul itäbiz anıñ,- digän.</p>	<p>Grup başkanı:</p> <p>— Eh, sorumluluklarımız böyle iyi idi, maalesef, yapamadık.</p> <p>Kolhoz reisi:</p> <p>— Kaygılanma. İşte şimdi onun yenisini, daha da iyisini kabul edeceğiz, demiş.</p>
262. Aldan Kürü	262. Önceden Görmek
<p>Bir väkil fermaga kilip duñgızlarınıñ bik tä yabık ikänliklärinä gajäplängän.</p> <p>— Duñgızlarıgız nigä şulkadär yabık? — dip süragan ul prıdsıdatıldän.</p> <p>— Simırsälär, balalarına urın bulmas dip kurkabız,— dip cavap birgän prıdsıdatıl.</p>	<p>Bir vekil, çiftliğe gelip, domuzların pek çelimsiz olmalarına şaşırılmış. O reise:</p> <p>— Domuzlarınız neden bu kadar çelimsiz, diye sormuş.</p> <p>— Semirseler, yavrularına yer kalmaz diye korkuyoruz, diye cevap vermiş reis.</p>

<p>263. Ay Bİtsä dä, Çäçü Bitmi</p>	<p>263. Ay Bitse de (Tohum) Saçma Bitmiyor</p>
<p>Äkmäli agaydan kürşï avıl kişisi: — Sïzdä çäçü niçänçi çislülarda bitä? — dip süragan. Äkmäli: — Aprİlniñ utız cidİlärİndä, kırık bİrlärİndä,— dip cavap birgän. Tİğİsİ münnan bik katı külgän: — Aprİl utızdan gına kilä bit,— digän. Äkmäli müña karşı: — Sïzdä anısı şulaydır, ämma bİznİñ külhüzdä ay bİtsä dä çäçü bitmi bit, bİr atnaga da, ikİ atnaga da suzıla,— dip cavap birgän.</p>	<p>Ekmeli amcaya komşu köyden bir adam: — Sizde (tohum) saçma ne zaman bitiyor, diye sormuş. Ekmeli: — Nisan'ın otuz yedilerinde, kırık birlerinde, diye cevap vermiş. Diğeri buna çok fazla gülmüş: — Nisan sadece otuz çekiyor ya, demiş Ekmeli buna karşı: — Sizde o öyledir, ama bizim kolhozda ay bitse de (tohum) saçmak bitmiyor ya. Bir haftaya da iki haftaya da uzuyor, diye cevap vermiş.</p>
<p>264. Yumart Kürşï</p>	<p>264. Cömert Komşu</p>
<p>Külhüzga kilgän bir väkil pİrİdsİdatİldän sürıy: — Nİgä basuda karnı bik az tütasız? Pİrİdsİdatİl: — Barısın da bİz tütsek, kürşï külhüzga kalmıy bit, çünkü cil härvakit bİznİñ yaktan isä...</p>	<p>Kolhoza gelen bir vekil, başkana sormuş: — Neden tarlada karı çok az tutuyorsunuz? Başkan: — Hepsini de biz tutsak, komşu kolhoza kalmıyor ya. Çünkü rüzgâr her zaman bizim taftan esiyor...</p>
<p>265. Dünyada Nindi Häl Bulmy</p>	<p>265. Dünyada Ne Olmaz!</p>
<p>Bİrkünnİ kürälär: karavılçı ayagina biyäläy kıyıp, üyİnä çaba. — Ni buldı?</p>	<p>Bir gün bakmışlar ki nöbetçi, ayağına eldiven giyip evine koşuyormuş. — Ne oldu?</p>

— İtikni saldırganar!	— Çizmemi çıkarıp çalmışlar!
266. Səngat Kürgəzməsində	266. Sanat Galerisinde
— Nigə bu rəssam hər yasagan rəsımində kişilərnı haman arkaları bilən gınə kürsətə ikən? — Yüzlərinə kararga üyala turgandır: büləy alar üzlərin kim şulay büzüp yasaganı kürmikalalar bit.	— Neden bu ressam her yaptığı resminde insanları daima sadece arkasından gösteriyormuş? — Yüzlerine bakmaya utanıyordu. Böylece onlar kendilerini kimin öyle kötü çizdiğini görmüyorlar ya.
267. Tüzümlilik Üçin	267. Sabırlılık İçin
Kaysıdır rayunda üzişçən səngat tügəragınə smütr bara ikən. Sünınnan kümissiyə yaşı dip tapkan nümirlərgə maktaw kəgəzləri birə başlagannar. Şul çak, bir yalgızı gına utırıp kalgan tamaşaçı kümissiyə çılınarı yanına kilgən də: — Miña maktaw kəgəzi birmisizmini? — dip süragan. Tigilər şakkatıp kalgannar. — Ni üçün? — digənnər.— Sin bit küntsertta katnaşmadı? — Tüzümliligim üçün,—dip äytti, di, tamaşaçı.—küntsertigizni baştanayak tırlap utırırğa barı min gınə tüzə aldım.	Bir bölgede, amatör sanat grubuna denetmen gidiyormuş. Sonra komisyon güzel bulduğu numaralara övgü kâğıtları vermeye başlamış. O sırada, yalnız başına kalmış bir seyirci, komisyon üyelerinin yanına gelmiş ve: — Bana övgü kâğıdı verir misiniz, diye sormuş. Diğerleri şaşıp kalmışlar. — Ne için, demişler. Sen konsere katılmadın ki? — Düzenim için, demiş seyirci. Konserinizi baştan sona dinleyip oturdum, tamamına sabreden sadece ben oldum.

<p>268. Cırçı</p>	<p>268. Müzisyen</p>
<p>Cırçı iptâşinnän sūragan, di:</p> <p>— Kiçä minim cırlaganımnı tıñlagansın indı. İştıñmı? Tavışım zalga sıymadı!</p> <p>— Yuk, işitmädım, kürdım. Sinıñ tavışınğa urınkaldıru üçin kişilär, zalnı bütinläy buş kaldırıp, üylärinä kaytıp baralar idı.</p>	<p>Müzisyen, arkadaşlarına sormuş:</p> <p>— Gece benim söyleyişimi dinliyorsun şimdi, duydun mu? Sesim salona sığmadı!</p> <p>— Yok, duymadım, gördüm. Senin sesine yer bırakmak için salonu boşaltıp evlerine dönüp gittiler.</p>
<p>269. Bir Naçarnıñ Bir Yahşısı</p>	<p>269. Bir Kötünün Bir İyisi</p>
<p>— Yä, pısa niçik?</p> <p>— Spektakldän süñ tün buyı yüklıy almadım.</p> <p>— Bigräk nık dulkınlangansın ikän.</p> <p>— Yuk, yükını tiatrdä tuydırıp kayttım.</p>	<p>— Ya piyes nasıldı?</p> <p>— Gösteriden sonra gece boyu uyuyamadım.</p> <p>— Çok fazla heyecanlanmışsın herhâlde?</p> <p>— Hayır, uykuyu tiyatrodä alıp döndüm.</p>
<p>270. Turı Kiñäş</p>	<p>270. Doğru Akıl</p>
<p>Mäşhür bir muzıkantka buy citkän; bir kız kilä dä ütiniçin bildirä:</p> <p>— Sızgä ni dä bulsa uynap kürsätäsım kilä idı, rühsät itsägizçi! — di.</p> <p>Rühsät itkännän süñ, kız rüyaldä birniçä katlawlı küy uynıy. Uynap bitirgännän süñ kız muzıkantka müracägat itip:</p> <p>— İndı miña nindi kiñäş biräsiz? — dip sūrıy.</p> <p>Muzıkant aña:</p> <p>— Min sızgä kiyäwgä çıgunı mäslihät kürir idım,— di.</p>	<p>Meşhur bir müzisyene, yetişiş bir kız gelmiş ve ricasını bildirmiş:</p> <p>— Size bir şey çalıp göstermek istiyorum, lütfen izin verir misiniz, demiş.</p> <p>İzin verdikten sonra bu kız, birkaç zor müzik çalmış. Çalıp bitirdikten sonra kız, müzisyene müracaat edip:</p> <p>— Şimdi bana nasıl bir akıl verirsiniz, diye sormuş.</p> <p>Müzisyen ona:</p> <p>— Ben sizin kocaya varmanızı uygun görürdüm, demiş.</p>

<p>271. T�kdim</p>	<p>271. Takdim</p>
<p>Bir urta kul r�sım�i ipt�şin�:</p> <p>— B�lm�mn� z�ng�rsu t�sk� buyatam da, annan s�n� �zim t�rl� - t�rl� �ib�r r�sımn�r yasap �ıgam. �skitk� maturation bula�ak! — dip maktangan.</p> <p>— B�lm� st�nalarına sin ba�ta �ib�r r�sımn�r�n� yasap �ık, annarı buyatırsı�. �ulay its�n�, tagın da maturrak bulır,— dıg�n a�ar ipt�ş�.</p>	<p>Bir orta seviyeli bir ressam, arkada�ına:</p> <p>— Odamı a�ık mavi renge boyatayım da ondan sonra kendim �e�it �e�it g�zel resimler yaparım. �a�ırtıcı derecede g�zel olacak, diye �v�nm�ş.</p> <p>— Odanın duvarlarına sen �nce g�zel resimlerini yap, sonra boyatırsın. B�yle yaparsan daha da g�zel olur, demiş ona arkadaşı.</p>
<p>272. �y Salunı� Niy� Bar...</p>	<p>272. Ev Yapmanın Neyi Var?</p>
<p>R�ssamnan b�r�w:</p> <p>— Bu r�sım t�ş�r�l�r, sur�t yasawlar bik �k ansat i� t�g�ldir ind�, �ulay bit? — dip s�ragan.</p> <p>R�ssam �ytk�n:</p> <p>— Yuk, hi� t�kayın t�g�l. �n �wv�l kindirni d�rt yagınnan bik ya�şılup ramga tarttırırsı�. �unnan s�n� buyawlarını �zirlisı� d� t�tınası�. Barı �ul gına.</p> <p>Tıg� ki�i:</p> <p>— Hi, ap-ansat ik�n! Min anı bik kıyın i�tir dip t�ram tagın,— dip, bu cavapka bik kan�gat bulgan, di.</p>	<p>Ressama birisi:</p> <p>— Bu resim �izmeler, resim yapmalar o kadar da kolay i� değildir Şimdi, �yle değil mi, diye sormu�.</p> <p>Ressam:</p> <p>— Hayır, hi� de zor değil. �nce keteni d�rt tarafından �er�eveye iyice geriyorsun. Ondan sonra boyalarını hazırlıyorsun ve ba�lıyorsun. Hepsisi o kadar.</p> <p>Diğer adam:</p> <p>— Hııı, kopkolaymı�! Ben onu �ok zor bir i� olarak d�ş�nm�şt�m, demiş, bu cevaba pek ikna olmu�.</p>

<p>273. Ambulatüriyadä</p>	<p>273. Sağlık Ocağında</p>
<p>— Siz äli bik taza ikänsiz. — Süñ siz äli mini tıñlap, karamadıgız iç. Kayan biläsiz taza ikänligimni? — Şundıy tıgınlıkta üç sägat çiratta tırırğa tüzä algaç, sizni karap turası yuk indı.</p>	<p>— Siz şu an pek sağlıklısız. — Siz şimdi beni hiç dinleyip bakmadınız. Sağlıklı olduğumu nereden biliyorsunuz? — Böyle kalabalıkta üç saat kuyrukta beklemeye sabredince size bakmaya gerek yok.</p>
<p>274. Tış Düktürında</p>	<p>274. Diş Doktoru</p>
<p>Avıru: — Bir tış suırgan üçin 3 sum sürıysız, düktür! Min 3 sumga küni buyı işlim... Düktür: — Tılisizmi, min dä bir tışığizni küni buyı suwıram.</p>	<p>Hasta: — Bir diş çekmek için üç sum istiyorsunuz doktor! Ben üç suma gün boyu çalışıyorum... Doktor: — İster misiniz ben de bir dişinizi gün boyu çekeyim.</p>
<p>275. Bırdänbir Çara</p>	<p>275. Tek Çare</p>
<p>Vraç bır avıruga tılın çıgarırğa kuşkan da üzi rıtseptlar yaza aşlagan. Tıgı kışi: — Düktür, un minut buyı tılımni çıgarıp tūram, ä siz bürılıp akaramıysız,—digän. Vraç: — Ziyän yuk, rıtsept yazgan vakıtta gına bulsa da sizniñ şüyläşmi tūruwıgız kiräk,—digän.</p>	<p>Doktor, bir hastaya dilini çıkarmasını buyurmuş ve kendisi reçete yazmaya başlamış. Diğer adam: — Doktor, on dakikadır dilimi çıkararak duruyorum. Siz ise dönüp bakmıyorsunuz bile, demiş. Doktor: — Zararı yok, en azından reçete yazarken sizin konuşmamanız gerek, demiş.</p>

<p>276. Daru Turında</p>	<p>276. İlaç Hakkında</p>
<p>Bir kişi gümür buyına düktürler birgän darunı ciyâ bargan, imiş. Bik küp daru cıyıldı, di. Bu kişi kartaygaç, darularnı hılıkka kürsätip:</p> <p>— Mınä, min bu darularnı içsäm, küptän ülädür idim, alardañ başka bik küp gümür ittüm,—di, imiş.</p>	<p>Bir adam ömür boyu doktorların verdiği ilaçları biriktirmiş. Pek çok ilaç birikmiş, demiş. Bu adam yaşlanınca ilaçlarını halka gösterip:</p> <p>— İşte, ben bu ilaçları içsem çoktan ölürdüm, onları kullanmadan daha çok yaşadım, demiş.</p>
<p>277. Őzak Äylänä Almas</p>	<p>277. Uzun Süre Dönemez</p>
<p>Bir hatın hayvannar vıraçına mürüçäğat itä. Anıñ itü bınzin içkän häm üz tiräsində äylänä ikän:</p> <p>— Bir kurkıniç ta yuk,— digän vıraç,— bınzinı bitkäç tuktar äli.</p>	<p>Bir kadın, veterinere müracaat etmiş. Onun köpeği benzin içmiş ve kendi etrafında dönüyormuş:</p> <p>— Korkulacak bir şey yok, demiş doktor. Benzini bitince durur ya.</p>
<p>278. İşanıçlı Çara</p>	<p>278. Güvenilir Çare</p>
<p>Vıraç: kay cirüñ avırta?</p> <p>Avıru: İçim avırta, cirgä, yatıp türgen idim, tıçkan kirdi, ağrı.</p> <p>Vıraç: Alay bulsa, içiñä mäçi kirtip kararga turı kilir.</p>	<p>Doktor:</p> <p>— Neren ağrıyor?</p> <p>Hasta:</p> <p>— Midem ağrıyor, yere yatıp duruyordum, sıçan girdi galiba.</p> <p>Doktor:</p> <p>— Öyleyse, içine kedi sokmak tedaviye uygun olur.</p>

<p>279. İç Avırtkanga Küz Daruwı</p>	<p>279. Mide Ağrınınca Göz İlacı</p>
<p>Bir kişi vraçka kilip:</p> <p>— İçim avırtta, birär daru birsänä,— didi.</p> <p>— Närsä aşagan idij?</p> <p>— Kügärgän ikmäk aşagan idim.</p> <p>— Vraç bu kişiniñ küzinä daru sala başladı. Tigi kişi äytti:</p> <p>— Minim küzim avırtmıy bit,— didi.</p> <p>Vraç äytti:</p> <p>— Kuziñ sälamät bulıp düris kürsä, kügärgän ikmäk aşamas idij,— didi.</p>	<p>Bir adam, doktora gidip:</p> <p>— Midem ağrıyor, bir ilaç versene, demiş.</p> <p>— Ne yemiştin?</p> <p>— Küflenmiş ekmek yemiştim.</p> <p>Doktor bu adamın gözüne ilaç dökmeye başlamış. Diğer adam:</p> <p>— Benim gözüm ağrımıyor ki, demiş.</p> <p>Doktor:</p> <p>— Gözün sağlıklı olup doğru görseydi, küflenmiş ekmek yemezdin, demiş.</p>
<p>280. Kimni Dävalarga Kiräk</p>	<p>280. Kimi İyileştirmek Gerek</p>
<p>Bir avıru vraçka bara da:</p> <p>— Küzim büzıldı, bir närsäni iki itip küräm,— di. Vraç müñakarap:</p> <p>— Dürtigiz dä şul avıru bilän kildigizmi? — di.</p> <p>— Bu vraç üzi bir närsäni dürt itip kürüçi bulgan, imiş.</p>	<p>Bir hasta, doktora gitmiş ve:</p> <p>— Gözüm bozuldu, bir şeyi iki görüyorum, demiş. Doktor buna bakıp:</p> <p>— Dördünüzde de bu şikâyetle mi geldiniz, demiş.</p> <p>— Bu doktorun kendisi bir şeyi dört görüyormuş.</p>
<p>281. Avıru Bilän Vraç</p>	<p>281. Hasta ile Doktor</p>
<p>Avıru kişi vraçka bargan. Karasa, vraçniñ bürını kızargan, älidän-äli yütkirip, tüçkirip kinä tura, di.</p> <p>Avıru bürılğan da kirı çıgıp kitkän:</p> <p>— Üzin dävalarga da sälätı citmägän vraç niçik bütännärni dävalıy alsın? —</p>	<p>Hasta, doktora gitmiş. Bakmış ki doktorun burnu kızarmış, kendisi ara sıra öksürüp tıksırıyormuş.</p> <p>Hasta dönmüş ve geri çıkmış:</p> <p>— Kendisini iyileştirmeye yeteneği olmayan doktor nasıl başkalarını iyileştirir, demiş.</p>

digän.	
282. Cayın Tapkan	282. Çaresini Bulmuş
<p>Bir mälñi mal Düktürü çirlip kipkän. Vraç kilgän dä avırınıñ tujan yılı, kayçan avırıy başlavı, kay cirı bürçuwı turında sūraşa başlagan.</p> <p>Mal düktürü vraçnıñ mündıy kılanışın bİR dä uşatmagan.</p> <p>—Bızgä hayvannar bİrni äytmilär, bız üzİbız bİläbız. Sin dä uzıñ bİl,— digän.</p> <p>Şunnan sūñ vraç avırını kakkalap-sukkalagan, tıñlaştırgan da anıñ hātınına bİR daru birgän:</p> <p>—Tüş vaktında Şuşı darunı içİrİgİz. Kİçkä taba avırınıñ hālİ yaħşırmasa, sugımga satarsız,— digän.</p>	<p>Bir veteriner hastalanmış. Doktor gelince hastanın doğum yılı, ne zaman hastalanmaya başladığı ve neresinin rahatsız olduğu hakkında sorular sormaya başlamış.</p> <p>Veteriner, doktorun böyle davranmasından hiç hoşlanmamış.</p> <p>—Bize hayvanlar hiçbir şey söylemiyorlar, biz kendimiz buluyoruz. Sen de kendin bil, demiş.</p> <p>Sonra doktor hastayı evirip çevirerek biraz dinlemiş ve onun karısına bir ilaç vermiş:</p> <p>—Öğle vaktinde bu ilacı içiriniz. Akşama doğru hastanın durumu iyileşmezse, kesime satarsınız, demiş.</p>
283. Yalgış Kilgän	283. Yanlış Gelmiş
<p>Bİrāw vraçka äyttİ:</p> <p>—İçİM avırta,— didİ.</p> <p>Vraç annan:</p> <p>—Närsä aşagan idİñ?—dİp sūradı.</p> <p>Avıru äyttİ:</p> <p>—Arpa ikmäğİ bİlän kİrpe çİlatıp aşagan idİM,— didİ.</p> <p>Vraç äyttİ:</p> <p>—Alaysa sin tİrlİk vraçına bar, min</p>	<p>Birisi doktora:</p> <p>—Midem ağrıyor, demiş.</p> <p>Doktor ona:</p> <p>—Ne yemiştin, diye sormuş.</p> <p>Hasta:</p> <p>—Arpa ekmeği ile kepek ıslatıp yemiştim, demiş.</p> <p>Doktor:</p> <p>—Öyleyse sen hayvan doktoruna git, ben</p>

hayvannarı dävalamıym,— didi.	hayvanları tedavi etmiyorum, demiş.
284. Üz Gaybın Üzi Bilä	284. Kendi Ayıbını Kendi Bilir
<p>Tabip, zirat turısınnan ütkändä, başınnan uk bürkänip, kaça-kaça uza ikän.</p> <p>— Nık alay itäsij? — didilər.</p> <p>— Mäyütlärdän üyalam,— didi.</p> <p>— Nık üyalasij?</p> <p>— Bu mäyütlärniñ kübisi min dävagalanga üldilər,— didi.</p>	<p>Tabip, mezarlığın yanından geçerken en başından başını kapatıp gizli gizli gitmiş.</p> <p>— Neden öyle yapıyorsun, demişler.</p> <p>— Ölülerden utanıyorum, demiş.</p> <p>— Neden utanıyorsun?</p> <p>— Bu ölülerin çoğunu ben tedavi ettiğim için öldüler, demiş.</p>
285. Ul da Ukıy	285. O da Okuyor
<p>Bir yigit kün sayın kitaphanädän bir kitap ala da ikinci künni tapşıra ikän. Kitap birüçi kız bir künni aña algibra dārisliğin birip cibārgān. Yigit ikinci künni uk anı tapşıırırğa kilgān. Kız</p> <p>— Kızık kitapmı, nārsā turında?</p> <p>Yigit bik bilgāndāy süylāp kitkān:</p> <p>— Äy ällä nārsāsı yuk la. Algibra isümlü bir kız bulgan, şunıñ macaraları turında ikän,—digān.</p>	<p>Bir delikanlı her gün kütüphaneden bir kitap alıp ertesi gün iade ediyormuş. Kitap veren kız bir gün ona matematik ders kitabı vermiş. Delikanlı ertesi gün de onu bitirip gelmiş. Kız:</p> <p>— İlginç bir kitap mı, ne hakkında?</p> <p>Delikanlı pek bilmiş konuşmuş:</p> <p>— Yoo öyle bir şeyi de yok be. Matematik isimli bir kız varmış. Onun maceraları hakkında imiş, demiş.</p>

<p>286. K�yrygımnan B�l</p>	<p>286. Kuyruğumdan Bil</p>
<p>Stud�nt z�ul�giy�d�n sınav bir� ik�n. Pr�fess�r b�rk�şnıy k�yrygımn gına k�rs�t�p</p> <p>— Bu nindik�ş? —dip s�ragan. Stud�nt �yt� almagan da, «iki- l�n�» �l�ktirg�n�i dip, za�ıtkasın birmi�� g�n� i�ikk� yun�lg�n.</p> <p>— Familiy�g�z ni�k?—dip �nd�şk�n pr�fess�r.</p> <p>Stud�nt:</p> <p>— K�yrygımnan b�l�g�z! — d�n �ıgıy kitk�n.</p>	<p>�ğrenci, zooloji sınavı oluyormu�. Profes�r, bir kuşun kuyruğunu g�sterip:</p> <p>— Bu hangi kuş, diye sormu�. �ğrenci bilememi� ve “�kiliyi”⁶¹ yakalamadan �nce sınav defterini vermeden kapıya y�nelmi�.</p> <p>— Soyadınız ne, diye sormu� prof�s�r.</p> <p>�ğrenci:</p> <p>— Kuyruğumdan biliniz, demi� ve �ıkmı�.</p>
<p>287. Sald� Ba�mı, Min Ba�mı</p>	<p>287. Bakiye mi Ba�, Ben mi Ba�?</p>
<p>Bir k�lh�znıy pr�dsidat�li buğgaltirın �akırıp kitirg�n d� �ytk�n:</p> <p>— M�n� sıya ��itlar, irt�g�d�n t�l�ng�n bulsın!—dig�n.</p> <p>Buğgaltir m�na kar�ı:</p> <p>— Sald� kuşmıy bit, sald�! — dip �yt�p kuygan. ��nki k�lh�znıy ��itında ak�aları b�tk�n bulgan.</p> <p>Pr�dsidat�lnıy m�na bik a�uwı kilg�n.</p> <p>— Sald� ba�mık�lh�zga, �ll� min ba�mı, k��ir dig��, k��ir! — dig�n.</p>	<p>Bir kolhozun reisi, muhasebeciyi �ağrıy demi� ki:</p> <p>— �şte sana hesaplar, yarından itibaren �denmi� olsun!</p> <p>Muhasebeci buna kar�ı:</p> <p>— Bakiye izin vermiyor ya, bakiye, demi�. ��nki kolhoz hesabında paralar bitmi�.</p> <p>Reis buna �ok sinirlenmi�:</p> <p>— Kolhoza bakiye mi ba�, yoksa ben mi ba�m, yolla deyince yolla, demi�.</p>

⁶¹  kili: Sınavda verilen en kötü puan.

<p>288. Üzinä Ūşatıp</p>	<p>288. Kendine Benzeterek</p>
<p>Rayün üzäginnän kilgän Mälik isimli bir väkil, fermadağı «mä» Dip kıçkırıp, sikirgälöp yürüçi sarık bärännärin kürgän dä:</p> <p>— Bärännärigizgä künninä küpmi azık biräsiz?—dip süragan. Bärän karawçıkız:</p> <p>— Tıyışlı nürmaların biräbız,— digän.</p> <p>Äligi Mälik:</p> <p>— Bärännärigiz «mä» dip äytirgä üyrängännär indä, nürmaların arttırıp «Mäliik» dip äytä başlagançı aşatıgız!— digän.</p>	<p>Bölge merkezinden gelen Melik adındaki bir vekil, çiflikte “me” diye bağırip sekerek gezen kuzuları görünce:</p> <p>— Kuzularınıza bir gün içinde çok mu yemek veriyorsunuz, diye sormuş. Kuzulara bakan kız:</p> <p>— Gerekli porsiyon kadarını veriyoruz, demiş.</p> <p>Bu Melik:</p> <p>— Kuzularınız “me” demeyi öğrenmişler şimdi. Porsiyonu arttırıp “meliiik” demeye başlayıncaya kadar yediriniz, demiş.</p>
<p>289. Ayagın Kütärä Türgan At</p>	<p>289. Ayağını Kaldıran At</p>
<p>Birkülhüzga şahärdän yäña pridsıdatil cibärgännär. Şahärdä tuwıp üskänliktän, münıñ üz gümirindä at cıkkänı yuk ikän. Künnärdän birkün bu bir atnı «kıyındırıp» birirgä kuşkan.</p> <p>Bu atnıñ tibä türğan gadätı bar ikän. Basudan kaytkaç, pridsıdatil atkarawçı babayga äytkän:</p> <p>— Bar, çışındır, läkin miña bütän ayagın kütärä türğan at bir - digän.</p>	<p>Bir kolhoza şehirden yeni reis göndermişler. Şehirde doğup yetiştiğinden, bunun ömründe at çekmişliği yokmuş. Günlerden bir gün bu bir atı “giydirip” vermesini buyurmuş.</p> <p>Bu atın tepme huyu varmış. Tarladan dönerken reis, at güden dedeye:</p> <p>— Git, soy, lakin bana bütün ayaklarını kaldıran at ver, demiş.</p>

<p>290. Üz Ülçävännän Çıgıp</p>	<p>290. Kendi Ölçüsünden Çıkmış</p>
<p>— Galiulla dus, sin haman tıği zagütjivısrıy⁶² küntürında diriktür bulıp işlisışmı äli?</p> <p>— Äye. Nigä?</p> <p>— Tık, bülay gına. Sindä şul yünli kışi tügıl ikänsış. Yaşşı kışini andıy uringa diriktür itip kuymıylar.</p> <p>— Kayan biläsış?</p> <p>— Üzımnän biläm.</p>	<p>— Galiulla arkadaş, sen hep diğır canlı malzeme hazırlama şirketi ofisinde yönetici olarak mı çalışıyorsun?</p> <p>— Evet, neden sordun?</p> <p>— Hiç, öylesine. Sen o tarz bir adam değilmışsin. İyi insanı öyle yere müdür yapmıyorlar.</p> <p>— Nereden biliyorsun?</p> <p>— Kendimden biliyorum.</p>
<p>291. Nadanlık —Yüz Kızılığı</p>	<p>291. Cahillik Yüz Kızarması</p>
<p>Äli küptän tügıl gınä, minä Şuşı bizniñ künnärdä, bir galim bilän bir injinir bir mäclistä yänäşä turı kilgännär. Bu galim üziniñ kitapları bilän şaktıy uk tanılğan kışi ikän. Ämma injinir üzi turında «ilik ukıganım bik citkän» digän fikirdä yürgänliktän, bu galimniñ kitapları nindi fännän ikänliğin bilmi ikän. Şulay da galim kışi yanında üziniñ dä «kulturnıy» kışi ikänliğin bildiräsı kilip, münıñ tili kıçıtı başlagan:</p> <p>— Sızniñ kitaplarıgız fängä bik küp yänalıklar üstädı,— digän,—Minä min üzim dä alardan härvakit faydalanam... Bik şäp taplar...</p> <p>Galim kışi bu süzlärgä gacäplängän:</p> <p>— Nigä, siz äli haman da başlangıç mäktäpnı tāmamlıy almadıgızını? —</p>	<p>Yakın günlerde, işte o bizim günlerde, bir âlim ile bir mühendis, bir mecliste yan yana gelmişler. Bu âlim, kitapları ile pek tanınmış bir kişi imiş. Ama mühendis kendi hakkında “Eskiden okuduklarım fazlasıyla yeter” fikrinde olduğundan, bu âlimin kitaplarının hangi bilim dalından olduğunu bilmiyormuş. Öylece âlim adamın yanında kendisinin de “kültürlü” bir adam olduğunu göstermek istemiş ve bunun dili kaşınmaya başlamış:</p> <p>— Sizin kitaplarınız bilime pek çok yenilik getirdi, demiş. İşte, ben de onlardan her zaman faydalanırım... Çok güzel kitaplar...</p> <p>Âlim adam bu sözlere şaşırılmış:</p> <p>— Neden, siz hâlâ başlangıç mektebini bitiremediniz mi, demiş.</p> <p>Çünkü bu âlim başlangıç mektepleri için</p>

⁶² Zagütjivısrıy : Zagovka jivotnogo sırya'nın kısaltması.

<p>digän.</p> <p>Çünki bu galim başlangıç mäktäplär üçin dărisliklăr yaza ikän.</p>	<p>kitaplar yazıyormuş.</p>
<p>292. Ädäbiyat Süyuçi</p>	<p>292. Edebiyat Sever</p>
<p>Pühtä ginä kiyingän yaş yigıt rayün kitaphanäsinä kilip:</p> <p>— Munda min ukımagan kitaplar bik az kaldı, siz miña bŕrär yaŕşırak kitap saylap birä almassızımı,— dip, kitaphanäçi kızga müräcägat itä.</p> <p>Kitaphanäçi kız:</p> <p>— Saltıköv- Şçidrin äsărlărın ukıganıgız barmı? — dip sürıy.</p> <p>— Saltıkövni küp ukıdım, Şçidrin äsărlărın birigiz,— digän</p>	<p>Güzelce giyinen genç bir delikanlı, bölge kütüphanesine gelip:</p> <p>— Burada benim okumadığım kitap pek az kaldı. Siz bana birer güzel kitap bulup veremez misiniz, diyerek kütüphaneci kıza müracaat etmiş.</p> <p>Kütüphaneci kız:</p> <p>— Saltıkov Şçedrin’in eserlerini okudunuz mu, diye sormuş.</p> <p>— Saltıkov’un eserlerini çok okudum, Şçedrin’in eserlerinden veriniz, demiş.</p>
<p>293. Şapırık</p>	<p>293. Palavracı</p>
<p>İki avıl yigıtiniñ kızlar aldında bik ukımışlı bulıp kürinäcilerä kilä ikän. Künnärdän birkünni bular üçraşalar da, kızlar işitirlik itip, kimniñ nindi kitaplar ukuwı turında süyläşä başlıyar. Bularniñ bŕsŕ äytä:</p> <p>— Taras Bulba kitabı niçigräk, üşattıñmı?</p> <p>İkinçisi başta ık-mık itä:</p> <p>— Hım. Minim Puşkinni küptän</p>	<p>İki köy delikanlısı, kızların önünde çok tahsilli görünmek istemişler. Günlerden bir gün bunlar karşılaşmışlar ve kızlara duyuracak şekilde, kimin nasıl kitaplar okuduğu hakkında konuşmaya başlamışlar. Bunlardan biri:</p> <p>— Taras Bulba⁶³ kitabı nasıl, beğendin mi?</p> <p>İkincisi başta ık mık etmiş:</p> <p>— Hımm. Ben Puşkin’i çoktandır okumadım. Şimdi... E eee, aklıma geldi, orada Taras denen delikanlı Bulba denen kız ile evleniyor, demiş.</p>

⁶³ Taras Bulba: Ukraynanın ünlü yazarlarından biri.

<p>ukıganım yuk şul, ünıtkanmın indı... Ä-ä-ä, isımä tüşti, anda tıgı Taras digän yığıt Bulba tutaşka üylänä bugay bit! — di.</p>	
<p>294.Yırak Kitä Almassıñ,</p>	<p>294. Uzağa Gidemezsin</p>
<p>Bir studıntnı, ukıp bitirgäç, Vladivüstükka cibäririrgä tılagännär.</p> <p>Studınt:</p> <p>— Yuk, yuk, min yırak kitä almıym, Şuşı şähärdä gınäkalam,— di ikän. Säbäbın süragaç:</p> <p>— Prüfessür mina, bılımiñ bı say, bu bılımiñ bılän yırak kitä almassıñ, digän idı,— dip cavap birgän.</p>	<p>Bir öğrenciyi, okuyup mezun olunca, Vladivustuk’a göndermek istemişler.</p> <p>Öğrenci:</p> <p>— Yok yok, ben uzağa gidemiyorum, bu şehirde kalayım, demiş. Sebebini sorunca:</p> <p>— Profesör bana, bilimin pek sığ. Bu biliminle uzağa gidemezsin, demişti, diye cevap vermiş.</p>
<p>295. Kışi Sımyası</p>	<p>295. İnsan Ailesi</p>
<p>Prüfessür: Tulpannar sımyası turında süylägiz.</p> <p>Studınt: Gafu itigiz, kışi sımyası turında gaybät satarga minim namusım citmi.</p>	<p>Profesör:</p> <p>— Lalelerin familyası hakkında konuşunuz.</p> <p>Öğrenci:</p> <p>— Afedersiniz, insanların ailesi hakkında dedikodu yapmaya benim terbiyem müsaade etmiyor.</p>
<p>296. Tarakannıñ Kulağı Kay Tüşindä</p>	<p>296. Hamam Böceğinin Kulağı Neresinde?</p>
<p>Bir yaş kışidän gıylmi däreçänı ni üçin aluwı turında süragannar. Ul äytken:</p> <p>— Tarakannıñ kulağı taban astında buluwın raslavım üçin,— digän.— Dissirtatsiyä yaklaganda min tarakannı şırpı tartmasına yaptım. Üstälgä suguwım</p>	<p>Bir genç adama ilmî dereceyi niçin aldıǵı ile ilgili soru sormuşlar. O:</p> <p>— Hamam böceğinin kulağının taban altında olduğunu gördüğüm için, demiş. Tez savunmamda ben hamam böceğini kibrit kutusuna kapattım. Masaya vurduğumda hamam</p>

<p>bula, tarakan şundukkiştırdıy başlıy, min tuktadımmı, ul da tuktıy. Prüfessürları tāmam ışandıru üçin, tarakanıñ ayakların üzdım dā üzın üstälgä saldım. Sugıp karıym, sılkinmi dā. Dimäk, tarakanıñ külağı çınnan da ayak tabanında ikän.</p>	<p>böceği hemen hışırdamaya başlıyor, ben durunca o da duruyor. Profesörleri iyice inandırmak için hamam böceğinin ayaklarını ayırıp masaya bıraktım. Vurup bakıyorum, kıpırdamıyor da. Demek ki, hamam böceğinin kulağı gerçekten de ayak tabanında imiş.</p>
<p>297. Avız Açılunıñ Hikmätü</p>	<p>297. Ağız Açılmasının Hikmeti</p>
<p>—Fälän kişini bık galim dip süylilär idı. Tügıl ikän. Mäclis bitkänçi bir tapkır da avızın açmadı.</p> <p>— Niğä açmasın? Sin süyläğändä ällä niçä tapkır avızın açıp isnädı.</p>	<p>— Filan kişiyi pek älimmiř diye konuşuyorlardı, değilmiş. Toplantı bitene kadar bir kez bile ağzını açmadı.</p> <p>— Neden açmasın? Sen konuşurken kaç kez ağzını açıp esnedi.</p>
<p>298. Üz Bizmäni Bilän Üleş</p>	<p>298. Kendi Kantarı ile Öleş</p>
<p>Biräw ikinci bir kişi turında:</p> <p>— Ul bık ukımışlı kişi,— dip süyli ikän.— Anıñ çit tillärdän tärcimä itkän citdi kitapları baytakkına.</p> <p>Müña karşı ikinci biräw äytken, di:</p> <p>— Hi! Tärcimäçi bulu üçin nindi bilim kiräk? Bilmäğän süzlärni süzlükten karıysıñ da yazasıñ da kuyasıñ.</p>	<p>Biri, başka bir adam hakkında:</p> <p>— O pek okumuş biri, diye konuşuyormuş.</p> <p>— Onun yabancı dillerden tercüme ettiği ciddi kitapları çokça.</p> <p>Buna karşı başka biri:</p> <p>— Hı! Tercümeçi olmak için nasıl bilim gerek? Bilmediğin sözleri sözlükten bakıp yazıyorsun.</p>

<p>299.Tagı Barmı</p>	<p>299. Yine Var mı?</p>
<p>Yañalıf⁶⁴ çıkkan yıl ikän. Üziniñ bilimi älifbadan uza almagan biräwni ukıtuçı itip kuygannar. Bu kişi bütün bilgännärin biş-altı ukıtıp bitirgän dä rayünga şulay dip hăbär itkän:</p> <p>— Utız iki härifegizni ukıtıp bitirdim. Kalgan häriflärigiz bulsa, tagı cibärigiz!</p>	<p>Latin alfabesinin çıktığı yılmış. Bilgisi elifbadan öteye geçmeyen birini öğretmen yapmışlar. Bu kişi bütün bildiklerini beş altı kez okutup bitirince ilçeye şöyle bir haber vermiş:</p> <p>— Otuz iki harfinizi okutup bitirdim. Kalan harfleriniz varsa, yine gönderiniz!</p>
<p>300. Nadan Başınıñ Bălası— Ayakka</p>	<p>300. Căhil Başım Belası Ayağa</p>
<p>Ukıy-yaza bilmäüçi bir kişi ikinci biräwdän tugannarına hat yazıp birüni ütingän. Läkin ul kişi: «Yaza almam şul, bu arada ayaklarım avırtıp tura»,— dip cavap birgän. Bu kişi bik gacäplängän.</p> <p>— Munda ayaklarınıñ nindi katnaşı bar, hatnı ayagın bilän yazmıy turgansındır bit? — dip süragan.</p> <p>Tiği kişi äytkän:</p> <p>— Bütün hikmät tä şunda şul: Min yazgan hatnı üzimnän başka birkim dä ukıy alaçak tügil. Ä minim anda barıp yürirgä ayagım avırtı...— digän.</p>	<p>Okuma yazmayı bilmeyen bir adam, bir başkasından akrabalarına mektup yazmasını rica etmiş. Ancak o adam: “Yazamam onu, bu ara ayaklarım ağrıyor” diye cevap vermiş. Bu adam çok şaşırılmış.</p> <p>— Bunun ayaklarınla ne ilgisi var, mektubu ayagınla yazmıyorsun ya, diye sormuş.</p> <p>Diğer adam:</p> <p>— Bütün hikmet de onda ya! Benim yazdığım mektubu benden başka kimse okuyamıyor. E benim oraya yürümeye ayagım ağrıyor..., demiş.</p>

⁶⁴ 1926'dan sonra Tatarlarda latin harflerini kapsayan alfabe.

<p>301.Süldat Hıatı</p>	<p>301. Asker Mektubu</p>
<p>Patşa armiyasında hızmät itüçï bir süldat tungan avılın bik sağınsa da hıat yazuçı taba almagan.</p> <p>— Ni bulsa da bulır,—dip, bu hıatnı üzi yazarga bulgan.</p> <p>Avıldan müñar şundıy cavap yazgannar:</p> <p>— Hıatıñnı alıp bik ŝüyındık, tik ukıy gına almadık. İsan-saw yürıp kaytsañ, üzñ ukıp birirsññ äli,— digännär.</p>	<p>Padişahın ordusunda hizmet eden bir asker, doğduğu köyünü çok özlese de mektup yazdıracak kimse bulamamış.</p> <p>— Ne olursa olsun, deyip bu mektubu kendi yazmış.</p> <p>Köyden buna ŝöylece bir cevap yazmıŝlar:</p> <p>— Mektubunu alıp pek sevindik, yalnız okuyamadık. Sağlıkla sıhhatle dönersen, kendin okuyuverirsin, demişler.</p>
<p>302. Buwasın Yugaltkan</p>	<p>302. Barajını Kaybetmiş</p>
<p>ŝähärdän kunakka kaytkan bir yiğit karmakların alıp cil tıđirmänñ yanına balıkka kitkän. Bargaç, yılğasın da, buwasın da taba almıy yüri ikän. şunda uzıp baruçı bir karttan:</p> <p>— Babay, bu tıđirmänññ buwası kayda? —dip süragan.</p> <p>— Bu, ulım, cil tıđirmänñ bit,—digän kart.</p> <p>— Anısın biläm. Läkin anığ buwası kayda ŝüñ? şunu taba almıymym.</p>	<p>şehirden misafirliğe giden bir delikanlı, oltalarını alıp yel değirmeninin yanına balık tutmaya gitmiş. Gittiğinde nehirini de, gölünü de bulamadan yürürken oradan geçen bir ihtiyara:</p> <p>— Dede bu değirmenin barajı nerede, diye sormuş.</p> <p>— Bu yel değirmeni ya oğlum, demiş ihtiyar.</p> <p>— Orasını biliyorum. Lakin onun barajı nerede? Onu bulamıyorum.</p>

<p>303. Tärtä Sïlkïr İdïm</p>	<p>303. Ok Titretirdim</p>
<p>Muzıkada bik say yüzüçi bïr agay, küntsert bargan vakıtta ũrkïstrga citäkçïlık itüçi dirijernı kürsätïp, kürşisïndä utıruçıdan sürıy:</p> <p>— ũrçık sïlkïp tũruçg tıgï kışığä dä hïzmät hakı tũlilärmï ikän?</p> <p>— Älbättä!</p> <p>— Kũpmï ala ikän?</p> <p>— ũç yüz sum çaması...</p> <p>— Kit annan... Ul kadär akça bïrsälär, min tärtä sïlkïp tũrırğa da rıza bulır idïm...</p>	<p>Müzık hakkında pek az bilgisi olan bir adam, konser olduğu zaman orkestrayı idare eden Őefi gösterip yakınında oturanlara sormuş:</p> <p>— İğ titretip duran diğer adama da maaş ödüyorlar mıymış?</p> <p>— Ellbette!</p> <p>— Çok mu alıyormuş?</p> <p>— ũç yüz sum civarı...</p> <p>— Öyle mi? ... O kadar para verseler, ben araba oku titretmeye de razı olurdum...</p>
<p>304. İŐiklärïkayda İkän</p>	<p>304. Kapıları Neredeymiş?</p>
<p>Őähärdä tuwıp-ũskän bïr yïgıt, avıl hıucalıgı institutın tãammlagaç, külhũzga agrũnũm bulıp bara. Kışkı kũn bik salkın bulgan. Atnı salam ĩskirtı yanına tuktatkan da, ũzĩn alırğa bargan agayga:</p> <p>— Kara äli, agay, bu barak bik zur kürinä dä, ĩŐiklärïkayda ikän? Kĩrip cılınıp çıgası idĩ,— dip äytä, di.</p>	<p>Şehirde doğup yetişen bir delikanlı, ziraat enstitũsũnũ tamamlayınca, kolhoza ziraat mühendisi olarak gitmiş. Kış günü pek soğuk olmuş. Atını saman yığınının yanına bağlamış ve kendini almaya gelen amcaya:</p> <p>— Bak hele amca, bu baraka pek büyük görünüyor da kapıları nerede acaba? Girip ısınıp çıksaydık, demiş.</p>

<p>305. Niçik Hâyran Kalmassıñ</p>	<p>305. Nasıl Hayran Kalmazsın?</p>
<p>Traktür zavudında işläwçi injenir, avılgakunakka kaytkaç, bir babaynıñ çabata⁶⁵ yasap utıruın kürgän. Babay, yünläp karap ta türmastan, ällä niçä yukäni tiz üstindä yalt ta yült uynatıp, süyläşä-süyläşä çabata kaytara ikän. Injenir şakkatıp:</p> <p>— Nu, babay, baş ta bar ikän üzindä,— dügän.— Şundıy çitirikli işni niçik çirtisiznisiz kırıp çıga alasın sin, ä?!</p>	<p>Traktör fabrikasında çalışan mühendisler, köye misafir olarak dönünce, bir dedenin çarık yaptığını görmüşler. Dede iyice bakmadan, birkaç ıhlamuru dizinin üzerinde çabucak evire çevire, konuşa konuşa çabata⁶⁶ yapıyormuş. Mühendis şaşırıp:</p> <p>— Hey dede, kafa da varmış sende. Böyle hassas bir işi nasıl çizimsiz nesiz yaptın sen, hı, demiş.</p>
<p>306. Brınza Ürlığı</p>	<p>306. Peynir Tohumu</p>
<p>Yäş kınä bir agrünümkülhüzga kilip, külhüzniñ yazgı çäçügä häzirligın tikşirgän. Ul külhüz räisinnän:</p> <p>— Çäçü ürlıklarız citişmi? — dip süragan.</p> <p>Külhüz citäkçisi bik şayan kişi ikän:</p> <p>— Tüp kulturalardan citä,— digän,— tik biz bıyıl kırık gıktar brınza çäçärgä tıyış idik, şuña çäçülük tabıp bulmıy äli,— digän.</p> <p>Rayün üzäginä kaytkaç, bu agrünüm:</p> <p>— Min tikşirgän külhüzda brınza ürlığı bütinläy yuk ikän, yardım sürıylar,—dip üzinnän küldirip yürgän, imiş.</p>	<p>Gençten bir ziraat mühendisi kolhoza gelmiş, kolhozun ilkbahar tohum saçma hazırlığını incelemiş. O Kolhoz reisine:</p> <p>— Saçacak tohumlarınız yeterli mi, diye sormuş.</p> <p>Kolhoz reisi çok şakacı biriymiş:</p> <p>— Temel türlere yeter, fakat biz bu yıl 40 dönüm peynir dikecektik. Onun için saçılacak tohum bulamıyoruz, demiş.</p> <p>İl merkezine dönünce o mühendis:</p> <p>— Benim teftiş ettiğim kolhozda peynir tohumu hiç yokmuş, yardım istiyorlar, deyip kendine güldürmüş gezmiş.</p>

⁶⁶ Tatar Türklerinin çabata adı verilen çarık türü ayakkabıları ıhlamur ağacı kabuğundan yapılmaktadır.

307. İskrası Kayda Sñj	307. Kıvılcımı Nerede ki?
<p>Bir külhüznıj pıdsıdatılı:</p> <p>— Tıhnik turısına kilgändä, sızñıj bılän gınä bähäsläşirgä bula! — dip, gıl maktana ikän. Traktürçılar anı sınaş kararga bulgannar.</p> <p>Yazgı çäçünıj in kızı vaktında traktürñıj bırsı tuktap kala. Münı kürıp, Fälähedınöv bik bürçıla başlıy.</p> <p>Kilıp citsä, ikı traktürçı, mäş kilıp, tufraknı kulları bılän tara-aktara buraznadan nidır izlilär, imış.</p> <p>— Näsä yugalttıgız?— di pıdsıdatıl.</p> <p>— İskranı yugalttıq, tabıpkına bulmıy şaytanı,— dilär traktürçılar.</p> <p>Pıdsıdatıl üzı dä yarıdämğä kilä. Ämma iskra haman tabılmıy da tabılmıy.</p> <p>— MTS skladında barmı ikän sñj ul?</p> <p>— Bar, bar, Fälähedınöv abzıy,— dilär traktürçılar.</p> <p>Şunı işitü bılän, pıdsıdatıl atın kuwıp, MTSka çapkan, di.</p>	<p>Bir kolhozun başkanı:</p> <p>— Teknik meselede sizinle tartışabiliriz, diye süreklı övünüyormuş. Traktörçüler onu sınaş istemişler.</p> <p>Yazın tohumlamanın en hararetle vaktinde, traktörün biri durup kalmış. Felehetdinov bunu görüp çok telaşlanmış.</p> <p>Gelse ki, iki traktör şoförü, çabalayarak, toprağı elleriyle aktara aktara sabanın izinde bir şey arıyorlarmış.</p> <p>— Ne kaybettiniz, demiş başkan.</p> <p>— Kıvılcımı kaybettik, bulunmuyor şeytan, demiş traktörçüler.</p> <p>Başkan da yardıma gelmiş. Ama kıvılcım, bir türlü bulunmuyormuş.</p> <p>— Araç traktör istasyonunun deposunda var mıymış?</p> <p>— Var var, Felehitdinov ağabey, demiş traktörçüler.</p> <p>Bunu duyması ile başkan atını sürüp, araç traktör istasyonuna koşmuş, denir.</p>

<p>308.Traktür Niçk Yüri</p>	<p>308. Traktör Nasıl Yürüyor?</p>
<p>Birawnı traktürçı itip almakçı bulgannar. Bilmın sınav için münnan süragannar:</p> <p>— Traktürnı yürtä alırsıñmı sün sin? Rätin biläsıñmı? — digännär.</p> <p>Bu äytkän:</p> <p>— Barısın da biläm, tik bir ginä närsä ünıtıla tüşkän: atnikay tüşinä cigäsı bulır ikän?</p>	<p>Birisini traktör şoförü olarak işe alacak olmuşlar. Bilgisini sınamak için buna sormuşlar:</p> <p>— Traktörü sürebilir misin? Düzeni biliyor musun?</p> <p>Bu cevap vermiş:</p> <p>— Hepsini de biliyorum, fakat sadece bir şey unutulmuş: beygir nereye koşulacak?</p>
<p>309. Urınsızga Maktanu</p>	<p>309. Yersizce Övünmek</p>
<p>Üzin bik bilgängä sanap yürüçi traktürçıdan bir külhüzçı:</p> <p>— Ägär traktürinıñ magnıtısı tüşip kalsa, kaysı tägärmäçkä taptala, şunu biläsıñmı?— dip süragan.</p> <p>— Anı da bilmäskä, min närsä için ukıgan?! Bilgili, artkı tägärmäçkä taptala,— dip cavap birgän traktürçı.</p>	<p>Kendini çok bilge sanan bir traktörcüye, bir kolhozcu:</p> <p>— Eğer traktörünün manyetosu düşerse, onu hangi tekerlek ezer onu biliyor musun, diye sormuş.</p> <p>— Onu da bilmezsem ben ne için okudum? Tabii ki, arka tekerlek ezer, diye cevap vermiş traktörcü.</p>

<p>310. Arġi Uċta Tuy Bar Dip, Birġi Uċta Biyġän</p>	<p>310. Öteki Uċta Toy Var Deyip, Beriki Uċta Oynamış</p>
<p>Bir yġitni süldat ħizmetindä yġriytür itkännär. Ul, bik ŧatlanıp, karċık anasına ħat yazgan.</p> <p>— Äni, mini yġriytür ittälär,— digän.</p> <p>Anası: «Ulım bik zur kişi bulgan ikän»,—dip bik ŧatlanıp ulına ħat yazdırgan:</p> <p>— Ulım, rähmät siņa, yaĥşı ħizmet itäsiņ ikän, ŧuņa kürä sinı bik zur kişi itip kuygannardır. İndi, ulım, yäfrtil buldım digäċ tä, bik masayıp kitip, yänarallarıņı cäbirli kürmä, gadil, akıllı yäfrtil bula kür,— digän.</p>	<p>Bir delikanlıyı, askerlik hizmetinde onbaşı yapmışlar. O çok sevinip yaşı anasına mektup yazmış.</p> <p>— Anne, beni onbaşı yaptılar, demiş.</p> <p>Anası: — “Oğlum çok büyük adam olmuş” diye pek mutlu olup oğluna mektup yazdırmış:</p> <p>— Oğlum teşekkür ederim sana, iyi hizmet ediyormuşsun. Bu yüzden de seni çok büyük adam yapmışlar. Şimdi oğlum, onbaşı oldum deyip de pek böbürlenip generallerini küçük görme; adil, akıllı onbaşı ol, demiş.</p>
<p>311. Äbiniņ Kaygısı</p>	<p>311. Ninenin Kaygısı</p>
<p>Kırda traktür karavıllawçı bir kart täwliġi tulgaċ kayta almagan da kişi artınnan karċığına äytip cibärgän:</p> <p>— Kayta almıym, traktürni sıyır süzip vatıp kitti,— dip.</p> <p>Äbi:</p> <p>— Mıyını gına sınası sıyırlar ikän, ħarap itkännär bit, tülisi bulır indı anı,— dip kaygırıp idarägä kitkän, di.</p>	<p>Kırda traktör nöbetçisi olan bir ihtiyar, süresi dolunca dönememiş ve birisiyle ihtiyar karısına haber gönderip:</p> <p>— Dönemiyorum, traktörü sığır süsüp kırdı, demiş.</p> <p>Nine:</p> <p>— Boynu kırılalı sığırlar, harap etmişler! Borcu olur onun şimdi, diye kaygılanıp yönetime gitmiş.</p>

<p>312. Baş Bilän...</p>	<p>312. Baş ile...</p>
<p>1914 nçı yılını suğışka alingan universitit studıntların strüyga tızgäç, yıfrıytür tigızlänirgä kumanda birgän. Studıntlar tırlısı tırlı yakka bürılıp tigızlänä başlağaç, yıfrıytür açulanıp:</p> <p>—Äy Sız! Bu sızgä universitit tügıl! Mında baş bilän işlärğä kiräk! — dip kıçkırgan.</p>	<p>1914 yılında savaşa alınan üniversite öğrencilerini askeri saflara dizerken onbaşı düzenlenmeyi kumanda ediyormuş. Öğrencilerin her biri bir tarafa dönüp dizilmeye başlayınca onbaşı öfkelenerek:</p> <p>— Ey siz! Burası üniversite değil! Burada baş ile birlikte çalışmak gerek, diye bağırmış.</p>
<p>313. Siherçi Nəfik</p>	<p>313. Büyücü Nefik</p>
<p>Babay kapka tıbındä utırganda, karşı yak basuga traktür kilip çıkkın. Kıçkinä ünıgı bilän biraz mavıkkannan süñ başın kütärıp karasa, unbiş gıktar çaması arış urılıp ta bitkän, di. Babay şakkatkan. Bu ni hâl? uzıp baruçı bırawdän:</p> <p>— Ul arışnı şul arada nindi şaytan urıp bitirdi?—dip süragan.</p> <p>Uzıp baruçı aña:</p> <p>— Lafet! — dip kıçkırgan.</p> <p>Babaynıñ külagına ul «Nəfik» bulıp işitilgän.</p> <p>— Siherçidir ul Nəfik digännäri, küz açıp-yümğançı urıp bitirdi bit,— dip, şunu üz küzi bilän kürir üçin babay basuga barırğa çıkkın. Yulda müña traktürçü uçragan:</p> <p>— Anda birmindi siherçi Nəfik yuk.</p>	<p>Dede kapının önünde otururken karşı taraftaki tarlaya bir traktör girmiş. Küçük torunu ile biraz ilgilendikten sonra başını uzatıp baksa ki, yaklaşık on beş hektar çavdar biçilmiş. Dede şaşıp kalmış. Bu ne hâl? Oradan geçip giden birisine:</p> <p>— O çavdarı, bu arada hangi şeytan biçip bitirdi, diye sormuş.</p> <p>Geçip giden kişi ona:</p> <p>— Lafet⁶⁷, diye bağırmış.</p> <p>Dedenin kulağına o “Nefik” diye duyulmuş.</p> <p>— Büyücüdür o Nefik dedikleri, göz açıp kapayınca kadar bitirmiş ya, deyip, onu kendi gözü ile görmek için dede tarlaya gidiyormuş. Yolda buna traktörcü rastlamış:</p> <p>— Orada hiç büyücü Nefik yok. Biçen lafet, biçicisi Reşit, traktörcüsü ben, demiş.</p>

⁶⁷ Lafet: Biçer döğer.

Urgıçı lafet, uruçası Rāşit, traktürçası min,— digän.	
314. Utr da Kit	314. Otur da Git
<p>Külhüzlar tüzilgän zamanda traktür yürtürgä ukıp kaytkan yığitniñ hünärin kürir üçin avıldeşları cıyılğannar, di. Karap turalar: yığit mınıp utıra da, traktürni alıp ta kitä.</p> <p>— Hi, yukka gına ukıp yürgän ikän. Bir narsäsı dä yuk, utırasın da kitäsıñ ikän,— dip taraldılar di tığılär.</p>	<p>Kolhozların oluştıǵu zamanda, traktör sürmek için okuyup dönen delikanlının hünərini görmek için köylüler toplanmışlar. Bakarlarken delikanlı binip oturmuş sonra traktörü alıp gitmiş.</p> <p>— Hıı, boşuna okumuş. Bir şeyi de yok, oturuyorsun sonra gidiyormuşsun, deyip dağılmış, diğərleri.</p>
315. Nik	315. Neden?
<p>İlklärni sıldattan kaytkan bir yığit küräzäçigä kilä:</p> <p>— Sıldatta çakta tüşimä arıškırı kırıp yüdatä idı, ä hüzir kazlar kırä.</p> <p>— Sıldatta çakta sin baş astıña salam mındär salıp yatkansıñ, i hüzirkaz mamıgınnan yasalğan mındär salıp yatasıñ...</p>	<p>Eskilerde askerden dönen bir delikanlı, falcıya gitmiş:</p> <p>— Askerlik zamanında, rüyama çavdar tarlası girip bıktırması, ama şimdi kazlar giriyor.</p> <p>— Askerde olduğun zaman, sen başının altına saman yastık koyup yatmışsın. E şimdi de kaz tüyünden yapılmış yastık koyup yatıyorsun.</p>
316. Tüşin Yuratkan	316. Rüya Yorumlatmış
<p>Bir hatın kürşı karçık yanına kırğän dä:</p> <p>— Tüşimdä yaş büzaw kürğän idim, ni buldı ikän? — dip süragan</p> <p>— Üskäç, sıyır bulır,—digän karçık.</p>	<p>Bir kadın, komşusu olan yaşlı kadının yanına gelmiş ve:</p> <p>— Rüyamda yavru buzağı görmüştüm, ne olur acaba, diye sormuş.</p> <p>— Yetişince sığır olur, demiş ihtiyar.</p>

<p>317. Yükm Yüki Bulmadı</p>	<p>317. Uykum Uyku Olmadı</p>
<p>Biraw kirusin alıp kaytıp kilä ikän. İğın arasınnan uzgan vakıtta kibännär arasında yığılgan da, kirusini tügılıp btkän. Bu kişı:</p> <p>— Kirusinnan ut çıga dip äytälär, tizräk kaçayım,— dip üyınä yügırgän.</p> <p>Üyınä kaytıp citkän dä kündız dä, tün buyı da tärädän gıl şul yakka gına karap turgan. İrtä bılän turgaç:</p> <p>— Yükm yüki bulmadı, utı hamam çıkmadı,— digän.</p>	<p>Birisi motorin alıp geliyormuş. Ekin arasından geçerken ot yığınları arasında düşmüş ve motorinin tamamı dökülmüş. Bu adam:</p> <p>— Motorinden ateş çıkar diye söylerler, çabucak kaçayım, diyerek evine koşmuş.</p> <p>Evine dönüp ulaştığında gündüz de, gece boyu da pencereden sürekli o tarafa bakıp duruyormuş. Sabah olunca:</p> <p>— Uykum uyku olmadı, ateşi hiç çıkmadı, demiş.</p>
<p>318. Frünttan Kaytkaç</p>	<p>318. Cepheden Dönünce</p>
<p>Sugış btkaç, bir yigit avıllarına kaytkan da, frünt hälläri turında bik yaman burçak sibä ikän. Atış turında süz çıkkaç, biraw sürap kuygan:</p> <p>— Ul trayıktüriyä digän nämästänı niçik aılgara? — digän.</p> <p>— Yigit frünttan şaktıy yırak uk yürgän, küräsıñ.</p> <p>— Biz ul yakta, bulmadık şul, şunda alıp barganda gına prikaz buldı da bızñı ural yagına üzattılar,— digän.</p>	<p>Savaş bitince bir delikanlı köyüne dönmüş ve cephenin durumu hakkında pek çok palavra atıyormuş. Atıştan söz açılınca, birisi sormuş:</p> <p>— O atış yolu⁶⁸ denen şey nasıl anlaşılır, demiş.</p> <p>— Delikanlı, cepheden pek uzağa yürürsen görürsün.</p> <p>— Biz o tarafta bulunmadık, tam gideceğimiz zaman emir geldi de bizi Ural tarafına gönderdiler, demiş.</p>

⁶⁸ Atış Yolu: Atış yapıldığında oluşan önce yükselerek daha sonra yavaşça alçalan, ilerleyen, atılan nesnenin (mermi, top vs) yolu.

<p>319. Sũldat</p>	<p>319. Asker</p>
<p>Bũrin zamanda bĩr sũldat tugız yıl Bişbaltada hĩzmät itkän, hĩzmättän kaytkaç, bĩr mäclistä mũnnan sũragannar:</p> <p>— Sin dũnya kürĩp kayttıñ indĩ, kazannan arı nãrsãlãr bar? — digãnnãr.</p> <p>Sũldat:</p> <p>— Hãy, kürmãgãn kaya, kürdĩm indĩ,— digãn,—Kazannıñ argı yagında Bişbalta, annan da arı yuk indĩ, anda dũnyanıñ çitĩ,— dip cavap birgãn.</p>	<p>Eski zamanda bir asker, dokuz yıl Beşbalta'da hizmet etmiş. Hizmetten dönünce bir toplulukta buna sormuşlar:</p> <p>— Sen dünyayı görüp döndün şimdi. Kazan'dan başka nereler var, demişler.</p> <p>Asker:</p> <p>— Hey, görmediğim kalmadı, gördüm ya, demiş. Kazan'dan sonrasında Beşbalta, ondan sonrası da yok, orası dünyanın sınırı, diye cevap vermiş.</p>
<p>320. Aşawnı Gına Bilgäç...</p>	<p>320. Yemeyi Bilince</p>
<p>Şähãrdãn avılga bĩr yĩgĩt kunakka kaytkan. Alar avıl yĩgĩti bĩlãn yaşılçã bakçası buyınnan baralar ikãn. Şähãr yĩgĩti bakçada üsip utıra tũrgan kãbĩstãlãrnĩ kürĩp:</p> <p>— Bu nãrsã? — dip sũragan.</p> <p>— Avıl yĩgĩti:</p> <p>— Kãbĩstã,— dip cavap birgãn.</p> <p>— Nindi kãbĩstã, tũzlaganmı, ällã tũzlamaganmı? — dip sũragan, di, şähãr yĩgĩti.</p>	<p>Şehirden bir delikanlı köye misafirlige gitmiş. Onlar köy delikanlısı ile sebze bahçesi boyunda gidiyorlarmış. Şehir delikanlısı bahçede yetişen lahanaları görüp:</p> <p>— Bu ne, diye sormuş.</p> <p>Köy delikanlısı:</p> <p>— Lahana, diye cevap vermiş.</p> <p>— Nasıl lahana, tuzlanmış mı, yoksa tuzlanmamış mı, diye sormuş, denir, şehir delikanlısı.</p>

<p>321. Çitirikli Süraw</p>	<p>321. Çetrefilli Soru</p>
<p>Bir galim adäm balasıñ maymıl tükımınnan taraluwı turında lıktısiyä süylägän. Süñınnan bu galimgä sürawlar birä başlagannar. Bular arasında bir kart ta bar ikän. Şul süragan:</p> <p>— Min züüparkta yığırmı biş yıl sakçı bulıp işlim. Şul vakıt içindä bızdägi maymıllardan içmasam bir gınä kişı dä tuganı yük. Mınä gacäp! Sızdä niçik tuwa da, bızdä nik tumıy ikän? — digän.</p>	<p>Bir âlim insan evladının maymun soyundan gelmesi hakkında konuşma yapmış. Sonra bu âlime sormaya başlamışlar. Bunların arasında bir de ihtiyar varmış. O:</p> <p>— Ben hayvanat bahçesinde yirmi beş yıldır bekçi olarak çalışıyorum. Bu zaman içinde bizdeki maymunlardan hiç olmazsa bir insan bile doğmadı. Ne tuhaf! Sizde nasıl doğuyor da bizde hiç doğmuyor, demiş.</p>
<p>322. İştäyniñ Birinçi Samüvarı</p>	<p>322. İştey'in İlk Semaveri</p>
<p>Uzgan yüznüñ citmişinçi yıllarında Saraşlı avılına birinçi samüvarnı İştäy isimli bir kart alıp kaytkan.</p> <p>İştäy agay ällä nindi utlı maşına alıp kaytkan!—dip, anı kararga bütin avıl cıyılğan, di.</p> <p>Samüvar kuyar aldınnan:</p> <p>— Bu tüşinä ut sal, bu tüşinä su sal! — dip hatınına kürsätkän dä, İştäy üzi mal-tuwar kararga çıgıp kitkän.</p> <p>Bir zaman üydägi tavişka kilip kirsä, idän urtasında samüvar, anıñ çiltärlärinnän şawlap su aga, içinnän tütin çıga, hatını yüdrıkların yumarlap:</p> <p>— Mınä kürdünmü? Üzi yaña, üzi yana!</p>	<p>Geçen yüzyılın⁶⁹ yetmişli yıllarında Saraşlı köyüne ilk semaveri, İştey isimli bir ihtiyar alıp gelmiş.</p> <p>İştey amca, acaba nasıl bir ateşli makine alıp gelmiş, diye ona bakmak için tüm köy toplanmış.</p> <p>Semaveri yakmadan önce:</p> <p>— Bu tarafına ateş koy, bu tarafına su koy, diyerek karısına göstermiş ve kendisi, mal davar bakmaya gitmiş.</p> <p>Bir vakit evdeki sese gelse ki, semaver, yer döşemesinin ortasında, onun çilterlerinden⁷⁰ gürüldeyerek su akıyor, içinden duman çıkıyormuş. Karısı yumruklarını sıkıp:</p> <p>— İşte gördün mü? Kendi yanıyor, kendi</p>

⁶⁹ Fıkranın orijinalinde, geçen yüzyıl derken 1870'lerden bahsedilmektedir..

⁷⁰ Çiltär: Semaveri yaktığında, külünün döküldüğü ve daha iyi yanması için havalandığı yer.

<p>Sin yülär kart, tişik samüvarga akça tükkänsiñ?—dip kıçkıra, di.</p> <p>Baktıñ isä, karçık utnı samüvarnıñ içinä, sunı utlıgına salgan, imiş.</p>	<p>yanıyor! Seni deli ihtiyar, delik semavere para mı döktün, diye bağırmış.</p> <p>Bir de bakmış ki, yaşlı kadın ateşi semaverin içine, suyu ateş koyacağı yere koymuş.</p>
<p>323.Yükisizlikten İşanıçlı Daru</p>	<p>323. Uykusuzluktan İnançlı İlaç</p>
<p>Bir kişi yükisizlikten cäfa çikkän. Vraçlar aña küp türlü darular birip karasalar da, birsiniñ dä faydası timi ikän. Şunnan süñ bir cür kişi bütän kiñäş birgän:</p> <p>— Siz anı daru içirtip azaplamamız,— digän.</p> <p>— Bizniñ ukıtuçı Fazıl liktsiyä süylägändä külhüz klubına gına alıp barıgız. Fazılınñ liktsiyäsın tıñlaganda, yüklamagan bir kişi dä kalmıy,— digän.</p>	<p>Bir adam uykusuzluktan cefa çekiyormuş. Doktorlar ona çeşitli ilaçlar verseler de hiçbirinin faydası dokunmuyormuş. Ondan sonra dilbaz bir adam başka bir fikir vermiş:</p> <p>— Siz ilaç içirip ona azap vermeyin, demiş.</p> <p>— Bizim Fazıl öğretmen konferans verirken kolhoz klübüne getiriniz. Fazıl'ın konferansını dinlerken uyuklamayan kimse kalmıyor, demiş.</p>

4.6. Yabancı Dil Bilmeyenler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4. 6 Çit TİL BİLMÄWÇİLÄR	4.6 Yabancı Dil Bilmeyenler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları
324. MİNÄ İÇMASAM KİSTAGAN...	324. İŞTE İSRAR ETMİŞ YA...
<p>Mari Һatını tatar avılındagı dusına kunak bulıp kilgän. Һuja Һatın kunagın sıylarga tılöp, tämlı aşlar Һazırlägän. Üstäl yanına utırgaç, kıstap:</p> <p>— Küş, küç! — di ikän.</p> <p>Kunagını Һ tartınıp aşamıy utıruwına bürçılıp, tağı da tırışıbrak kıstarga kırıšä ikän:</p> <p>— Küş, küç, mulan kuçkat! — dip tä üstäp kuya ikän.</p> <p>Bülay digäç, kunak Һatın aşarga da, aşamaska da bılmiçä bütinläy aptırap kalgan. Çünki Һuca Һatın anı:</p> <p>— Aşa, aş, nik aşıysıñ?! — dip kıstıy ikän.</p>	<p>Mari kadını, Tatar köyündeki dostuna misafiliğe gelmiş. Ev sahibi kadın, misafirine ikram etmek için lezzetli yiyecekler hazırlamış. Masanın yanına oturunca ısrar ederek:</p> <p>— Küş, küç!⁷¹ demiş.</p> <p>Misafirinin çekinip yememesine üzülerək, tekrar ısrar etmeye başlamış:</p> <p>— Küş, küç, mulankuçkat,⁷² demiş sonra üzerine ilave edip koymuş.</p> <p>— Böyle deyince misafir hanım yese mi, yemese mi bilememiş, şaşırılmış. Çünkü ev sahibi Hanım onu:</p> <p>— Ye, ye; niçin yiyorsun, diye sıkıştırıyormuş.</p>

⁷¹ Küş, küç: Marice al al anlamına gelmektedir.

⁷² Küş, küç, mulan kuçkat!: Marice “Al, al, niçin yiyorsun” anlamına gelen cümle. Burada al diye ısrar ettikten sonra niçin yiyorsun demesinin sebebi Marice bilmemesidir.

325. Urisça Çäčkändä	325. Rusça Saçınca
<p>Bir agayniñ cirı rus kürşisiniñ cirı bilän yänäşä ikän. Rusnıñ igini yıl sayın işilip uña, münıñ cirinnän iginniñ ırlığı da yünläp çıkmıy, di.</p> <p>Bir yılını bu agay häylägä kirışkän. Näk rusçakıymıp, rusça süyläşip, iginni dä rus kişisi bulıp çäçärgä tüttingan. Cir üstinä bargaç, malayı bilän dä gıl rusça gına süyläşirgä bulgannar.</p> <p>Minä birvakıt münıñ tubalında ırlığı bitkän. Malayı arba yanına ırlık alıp kilirgä bargan ikän, rusça gına süyläşirgä kiräklükni ünitıp cibärgän, tatarça:</p> <p>— Äti, nişlätim, kapçıgı bilän alıp barıymı? — dip kışkırgan.</p> <p>Atası müña şulkadär açuwı cıkkın, hätta tubalın atıp bärğän:</p> <p>— Uñmagan malay, urisça gına süyläş dip äytmädimmi min siña Tatar ikänni bildirdiñ bit!—digän.</p>	<p>Bir köylünün tarlası, Rus komşusunun tarlası ile yanyanaymış. Rus'un ekini yıl boyunca bollaşıp bereketleniyor, onun yerinde ise, ekinin biçilmesi bile kolay olmuyormuş.</p> <p>Bir yıl, bu köylü hileye başvurmuş. Tam bir Rus gibi giyinip, Rusça konuşup, ekini de bir Rus gibi saçmaya başlamış. Tarlanın başına gelince oğlu ile de daima Rusça konuşmaya başlamışlar.</p> <p>Günlerden bir gün, onun kovasında tohumu bitmiş. Oğlu, arabanın yanına tohum almaya gitmiş, Rusça konuşması gerektiğini unutmuş ve Tatarca:</p> <p>— Baba, ne yapayım, çuvalı ile alıp geleyim mi, diye bağırmış.</p> <p>Babası buna o kadar sinirlenmiş ki, hatta kovayı bile atmış:</p> <p>— Beceriksiz oğlan, Rusça konuş demedim mi sana! Tatar olduğunu belli ettin ya, demiş.</p>

<p>326. BİLÄ İMIŞ</p>	<p>326. Bela İmiş</p>
<p>İki hatın yulda uçragan da, birsi ikınçısınä äytä ikän:</p> <p>— Äy, ahirät, rusça biläsınmı? —digän.</p> <p>Tıgısı äytkän:</p> <p>— İkmäklık-tüzlık biläm indı,— digän.</p> <p>Bırınçısı äytkän:</p> <p>— Hlıb i sül närsä bula? —digän.</p> <p>İkınçısı:</p> <p>— Äy, ul hätli içkärı kırä almıym,— digän.</p>	<p>İki kadın yolda rastlaşmışlar ve biri diğetine:</p> <p>— Hey, ahretlik, Rusça biliyor musun, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Ekmeklik, tuzluk biliyorum ya, demiş.</p> <p>Birincisi:</p> <p>— Hlıb i sül⁷³ ne demek, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Ay, o kadar derine giremiyorum, demiş.</p>
<p>327. Başın İki Balsa Barırsın</p>	<p>327. Başın İki Olsa Gidersin</p>
<p>Bir rus kişisi tatarkartınnan yul-süragan. Kart, üzın-üzın uylap türmayıtan, yulnı bülây üyrätkän:</p> <p>— Vät, inakum, tup-turıga tup paşul, kirtä buylap yul paşul, dübir-dübir praşul, nalüva çükır ukral, naprava lis udral, nımnuşka payduş umiral,— digän.</p> <p>Yul «karaklar çükırı» bilän «kaçınnar ormanı» buyınnan barıp, zirat yanına çıga ikän. Rus kişisi uylap-uylap türagan da, tüşinä almagaç, kirı bürılıp kitkän.</p>	<p>Rus bir adam, Tatar ihtiyara yol sormuş. İhtiyar, uzun uzun düşünmeden yolu şöyle tarif etmiş:</p> <p>— Vät, inakum, tup-turıga tup paşul, kirtä buylap yul paşul, dübir dübir praşul, nalüva çükır ukral, naprava lis udral, nımnuşka payduş umiral⁷⁴, demiş.</p> <p>Yol “hırsızlar çukuru” ile “kaçınlar ormanı” boyunca gidip mezarlık yanına çıkıyormuş. Rus adam düşünmüş taşınmış ve iyi anlayamayınca geri dönmüş.</p>

⁷³ Hlıb i sül: Ekmek ile tuz.

⁷⁴ Vät, inakum, tup-turıga tup paşul, kirtä buylap yul paşul, dübir-dübir praşul, nalüva çükır ukral, naprava lis udral, nımnuşka payduş umiral: İşte dosdoğru ya oraya gittin, sopa boyunca yol gittin, gürül gürül geçtin, sola çukur kazdın, sağa ormana kaçtın, azıcık gidersin öleceksin.

<p>328. Kürşiniň, Mäçisi dä Kuyan Tüta</p>	<p>328. Komşunun Kedisi de Tavşan Tutar</p>
<p>Avıl agayı hatının rus avılındagi bilişinä kunakka alıp bargan. Bu hatınga kunakta bar närsä dä bik uşagan, tik rusça bilmägänliktän, rähmätin dä yünläp äytä almıy, huca hatın bilän süyläşä dä almıy ikän. Utıra turgaç, balalar süyläşkänni tıñlap karıy da bu, isı kitä: yürt hucasınıñ idändä uynawçı balaları tittirip rusça süyläşälär. Bu hatın häyran kalgan.</p> <p>— Kara sin, ä,— digän,—bular büt buyı çagınnan uk urısça bilip üsälär, ä min üli başım bilän dä bir avız süz äytä almıym.</p>	<p>Köylü adam, karısını Rus köyündeki tanıdığına misafirlige götürmüş. Bu kadın misafirlikte her şeyi çok beğeniyor, fakat Rusça bilmediğinden, tam olarak teşekkür edemiyor, ev sahibi ile konuşamıyormuş. Oturup dururken çocukların konuşmalarını dinleyip dikkatle bakıyormuş bu, hayrete düşmüş. Ev sahibinin etrafında oynayan çocukları rahatça Rusça konuşuyorlar. Bu kadın hayran kalmış.</p> <p>— Bak sen ya! Bunlar bacak kadarken Rusça bilerek yetişiyorlar, ama ben bu yaşımla bir tek kelime söyleyemiyorum.</p>
<p>329. «Ürip-Sugıp»</p>	<p>329. “Vurup Dövüp”</p>
<p>Bir hatın bazarga çiyä satarga bara ikän. Bu bir dä rusça bilmi, di. Müni iptäş hatınnarı üyrätkännär: «Çiyäñni sūrasalar, rub pıtdısyat dip äyt»,— digännär.</p> <p>Yarıy, bu hatın kilgän bir kişigä «rub pıtdısyat» dip çatnatıp äytip tura. Bir rus bu bäyänı kıymmätsinä, küräsıñ, hatınga äytä:</p> <p>— A rub sürük? — di.</p> <p>Hatınnıñ kütı uça. İptäşlärinä kıkıkıra bu:</p> <p>— Kiligiz äli, äytigiz, ürip-sugıp algançı, tikkä alsın,— di.</p>	<p>Bir kadın, pazara vişne satmaya gidiyormuş. Bu hiç Rusça bilmiyormuş. Buna kadın arkadaşları öğretmişler: “Vişne sorarlarsa rub petdısyat⁷⁵ diye cevap ver”, demişler.</p> <p>Pekâlâ, bu kadın gelen bir adama “rub petdısyat” diye heceleyip söylemiş. Bir Rus bu fiyatı pahalı bulmuş herhâlde. Kadına:</p> <p>— A rub sürük?⁷⁶, demiş.</p> <p>Kadının korkudan ödü kopmuş. Arkadaşlarına bağırması bu:</p> <p>— Geliniz hele, söyleyin, ürip-sugıp⁷⁷ alana kadar, bedava alsın, demiş.</p>

⁷⁵ Rub petdısyat: 1,5 ruble.

⁷⁶ A rub suruk?: 1,40 ruble olmaz mı?

⁷⁷ Ürip-sugıp: vurup dövüp

<p>330. İrjayırsıñ da, Peşığırsıñ dä</p>	<p>330. Sırıtırsın da Pişersin de</p>
<p>Bürıñ zamanda bİR babay bazarga 70 çakrım çana bİlän ün tartıp bargan. Yulda bik avırlıklar kürgän. Arıgan, yünçıgan. Kİlİp citkäç, bİR rus babaydan ünı turında:</p> <p>— Rjanaya ili pşıniçnaya?— dip sūragan. Babay rusça bİlmi ikän, anıñ açuwı kilgän. Ul äytkän:</p> <p>— İrjayırsıñ da, pişığırsıñ dä, 70 çakrım pūrübıy tartıp kil,— digän.</p>	<p>Eski zamanda bir dede, yetmiş kilometre uzaklıktaki pazara kızakla un taşımış. Yolda çok zorluklar görmüş. Yorulmuş, bitkin düşmüş. Pazara ulaşınca bir Rus, dedenin unu için:</p> <p>— Rjanaya ili pşıniçnaya?⁷⁸, diye soru sormuş. Rusça bilmeyen dede, öfkelenmiş. O:</p> <p>— İrjayırsıñ da, pişığırsıñ dä, 70 çakrım pūrübıy⁷⁹ tartıp kil,⁸⁰ demiş.</p>
<p>331. Bİlmäsäñ...</p>	<p>331. Bilmesen...</p>
<p>BİR agay avıldan şähärgä ün satarga bargan. Ul ünın satmıyça kirİ alıp kaytkan. Añarga:</p> <p>— Nik ünıñnı kirİ alıp kayttıñ? — digännär.</p> <p>Ul:</p> <p>— Äy, anda muka da muka, dilär, ünı sūrawçı da yuk,—dip cavap birgän.</p>	<p>Bir amca, köyden şehre un satmaya gitmiş. O, unu satamadan geri dönmüş. Ona:</p> <p>— Neden ununu geri getirdin, demişler.</p> <p>O:</p> <p>— E, orada muka da muka⁸¹, diyorlar. Unu soran yok, diye cevap vermiş.</p>

⁷⁸ Rjanaya ili pşıniçnaya?: Arıstan mı yoksa buğdaydan mı?

⁷⁹ Pūrübıy: Dene

⁸⁰ İrjayırsıñ da, pişığırsıñ dä, 70 çakrım pūrübıy tartıp kil: Yetmiş kilometre çekmeyi denersen sırıtırsın da pişersin de.

⁸¹ Muka: Un

<p>332. Maylısın Maylı da</p>	<p>332. Yağlısı Yağlı da</p>
<p>Bir tatarın Üzbäkstanda birinçi gınä märtäbä buluwı ikän. aşıysı kilgäç, tamak yalgap almakçı bulıp, Taşkint vükzalında pirüjki satuçı üzbäktän:</p> <p>— Pirüjkıyın ni hak? —dip süragan.</p> <p>— Un täñ kä,— digän üzbäk.</p> <p>— Bik kıymmät tügilmı süñ bu,— digän agay.</p> <p>— Mäylı, almasañ,—digän üzbäk, bır dä isı kitmiçä.</p> <p>— Maylısın maylı da bit, bik kıymmät sürıysın şul,— dip kitıp bargan tıgı agay.</p>	<p>Bir Tatar, Özbekistan'da ilk kez bulunuyormuş. Karnı acıkınca, yemek atıştırarakken Taşkent istasyonunda poğaça satan Özbek'e:</p> <p>— Poğačan ne kadar, diye sormuş.</p> <p>— On ruble⁸², demiş Özbek.</p> <p>— Çok pahalı değil mi bu ya, demiş amca.</p> <p>— Mäylı⁸³, almazsın, demiş Özbek hiç şaşırmadan.</p> <p>— Maylı⁸⁴sı maylı da ama çok para istiyorsun, deyip uzaklaşmış bu amca.</p>
<p>333. Sinin Ni İşin Bar</p>	<p>333. Senin Ne İşin Var?</p>
<p>Biräw bazarga sarık satarga bara. Barıp citkäch kınä münin arbası ava. Bir rus kilip sürıy: «Püçim üvtsa?» — di. Bu kişı: «Sinin ni işin bar awsa»,—di, açuwı çıgıp.</p>	<p>Birisi pazara koyun satmaya gidiyormuş. Gittiğinde bunun arabası yan yatmış. Bir Rus gelip: “Püçim üvtsa,”⁸⁵ diye sormuş. Bu adam: “Senin ne işin var awsa⁸⁶” deyip öfkelenmiş.</p>

⁸² Ruble: Rus para birimi.

⁸³ Mäylı (Özbek Türkçesi): Tamam, sen bilirsin.

⁸⁴ Maylı (Tatar Türkçesi): Yağlı

⁸⁵ Püçim üvtsa?: Koyun ne kadar?

⁸⁶ Aw-: Yan yatmak. Burada üvtsa/awsa kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmaktadır.

<p>334. Närsä Bula Tapsa</p>	<p>334. Ne Olur Balsa?</p>
<p>Bir babay bazarga kilgändä yulda kımniñdir tüşip kalgan sülısın tapkan. Hucası tabılmagaç, şunu satıp akçağa äyländirirgä uylagan. Rusçası bik çamalı ikän. Kapçıkını çişip kuyuwı bulgan, bir rus kilgän dä süragan:</p> <p>— Dıduşka, ktü hüzyain üvsa? — digän.</p> <p>Babay kurkıp:</p> <p>— Närsä bulgan tapsa, urlap almadım, älhämдилillahı şükır,— digän.</p>	<p>Bir amca pazara gelince, kimindir bilinmez, düşmüş bir çuval yulaf bulmuş. Sahibi bulunmayınca onu satıp paraya çevirmeyi düşünmüş. Rusçası çok yetersizmiş. Çuvalı açıp koyarkoymaz bir Rus gelip:</p> <p>— Dıduşka, ktü hüzyain üvsa,⁸⁷ diye sormuş.</p> <p>Dede:</p> <p>— Närsä bulgan tapsa,⁸⁸ çalmadım elhamdülillah şükır, demiş.</p>
<p>335. Kürpä Tügıl, Yarma...</p>	<p>335. Kepek Değil Yarma...</p>
<p>Bir äbi bazarga bұday yarması alıp çıkkın, di. Bir rus kilgän dä:</p> <p>— Babuşka, pūçım krupa? — dip süragan.</p> <p>Äbi Rusça bılmi ikän.</p> <p>— Kürpämını, yarma bit, küziñni açıbrak kara,—dip tıgını ärläp taşlagan.</p>	<p>Bir nine, buğday yarması alıp pazara gitmiş. Bir Rus gelmiş:</p> <p>— Babuşka, pūçım krupa?⁸⁹, diye sormuş.</p> <p>Nine, Rusça bilmiyormuş.</p> <p>— Kürpämını⁹⁰ yarma ya, gözünü iyice aç da bak, diye diğeri azarlamış.</p>

⁸⁷ Dıduşka, ktü hüzyain üvsa?: Dede bu yulafın sahibi kim?

⁸⁸ Närsä bulgan tapsa: Ne olmuş bulduysam. Burada uvsa ile tapsa kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

⁸⁹ Babuşka, pūçımkrupa?: Nine yarma kaç?

⁹⁰ Kürpämını: Kepek mi? Burada krupa ile kürpä kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

<p>336. K�yırksız Tavık</p>	<p>336. Kuyruksuz Tavuk</p>
<p>Hupcamal �bi bazarga tavık satarga bargan. Tavıknıŷ k�yırın kisk�n bulgan. Rus kişisi kil� d�:</p> <p>— P��im kuritsa? — dip s�riy ik�n.</p> <p>Hupcamal �bi anıŷ ni ��in k�yırksız buluwın s�riy dip bil�n.</p> <p>— Tavık bit y�mırkanı k�yırınnan salmıy, k�yırksız bulsa da h�rk�nn� y�mırka salıp t�rd� �li,— dip �ytti, di.</p>	<p>Hupcamal nine, pazara tavuk satmaya gitmiş. Tavuŷun kuyruŷunu kesmiş. Bir Rus gelmiş ve:</p> <p>— P��imkuritsa,⁹¹ diye, sormuş.</p> <p>Hupcamal nine, onun neden kuyruksuz olduŷunu sorduŷunu sanmış.</p> <p>— Tavık bit y�mırkanık�yırınnan salmıy⁹², Kuyruksuz olsa da her g�n yumurtladı, diye cevap vermiş.</p>
<p>337. Yukka B�yl�nm�giz</p>	<p>337. Boşuna Y�klenmeyiniz</p>
<p>Bir tatar b�day alıp bazarga bara. Ul arbası �st�n� pi��nkuya. Bazarga kil� bil�n bir urıs:</p> <p>— P��im pŐinitsa? — dip s�riy.</p> <p>M�ŷa karap tatar:</p> <p>— Nindi pi��n isi kilsin annan, mal azıŷı gına kuygan idim bit,— dip �rl�p cib�r�.</p>	<p>Bir Tatar, buŷday alıp pazara gitmiş. Arabasının �zerine (bi�ilmiŐ) ot koymuş. Pazara gelir gelmez bir Rus:</p> <p>— P��im pŐinitsa,⁹³ diye, sormuş.</p> <p>Tatar, buna bakmış ve:</p> <p>— Nasıl pi��n isi⁹⁴ gelsin ondan. Mal i�in �ok az koymuştum, diye azarlayıp g�ndermiŐ.</p>

⁹¹ P  imkuritsa?: Tavuk kaça?

⁹² Tavık bit y mırkanık yırınnan salmıy: Tavuk, yumurtasını kuyruŷundan  ikarmıyor ya! Burada  uritsa ile k yırık kelimeleri arasındaki ses benzerliŷinden faydalanılmış.

⁹³ P  im pŐinitsa?: Buŷday ne kadar?

⁹⁴ Pi  n isi: Ot kokusu. Burada p  im pŐinitsa ile pi  n isi kelimeleri arasındaki ses benzerliŷinden faydalanılmış.

<p>338. Siray</p>	<p>338. Siray⁹⁵</p>
<p>İlġkġi vakıttıa ikġi, yġġt bazarga arıř satarga bargannar, bġrsġ yšk yanında arıř satıp kalgan, ikġnġisi, Siray isimlisġi, bazar buylap kitkġn. Bġr urıs kġřisi kilgġn dġ, arıřnı karap:</p> <p>— Sıraya,— digġn.</p> <p>Arıř satuġı: «Nġgġ bu Siraynı sšrařa ikġn?»— dip, bik gacġplġngġn. Dusı kilgġġ, ul aġa:</p> <p>— Siray, sinġ bġr urıs sšrařtı, ġllġ bġrġr nġrsġ buldımı? — digġn.</p> <p>Mšmġ iřitkġġ, Siraynıġ kštġ alıngan:</p> <p>— ġy malay, bġrkalaġ ġġldġrgġn idġm, ġydġ kaytıyk tizrġk,— digġn.</p>	<p>Eski zamanda iki delikanlı ġavdar satmaya gitmiřler. Birisi yškšn yanında ġavdar satmak iġin kalmıř. Siray isimlisi, ġkincisi, pazarı gezmiř. Rus bir adam gelmiř ve ġavdara bakıp:</p> <p>— Sıraya⁹⁶, demiř.</p> <p>ġavdar satıcısı: “ Neden Siray’ı soruyor ki?” diye ġok řařırmıř. Arkadařı gelince ona:</p> <p>— Siray, seni bir Rus sordu. Yoksa bir řey mi oldu, demiř.</p> <p>Bunu duyunca Siray’ın aklı gitmiř:</p> <p>— Ey oġlum, bir ekmek ařırmıřtım. Haydi, dšnšyoruz ġabuk, demiř.</p>
<p>339. Kayan Bġlġlġr</p>	<p>339. Nereden Biliyorlar?</p>
<p>Mšstafa isimli bġrġw bazarga piġġn satarga bargan. Mšnıġ piġġnġ kšltġ-kšltġ itġp bġylġngġn ikġn. Rus kġřilġrġ kilġlġr dġ: «Pšġim snšpa?» — dip sšrıylar ikġn.</p> <p>Mšstafa aptırawga kalgan:</p> <p>— Mšstafa da Mšstafa dilġr, bšlar mini kayan bġlġlġr ikġn? Min bšlarnıġ bġrsġn dġ tanımıym bit. Vġt kızıık!</p>	<p>Mustafa isimli birisi pazara ot satmaya gitmiř. Bunun otu deste deste yapıp baġlanmıř imiř. Rus adamlar gelmiřler ve: “Pšġim snšpa?⁹⁷” diye sormuřlar.</p> <p>Mustafa řařırmıř:</p> <p>— Mustafa da Mustafa diyorlar. Bunlar beni nereden biliyorlar ki? Ben bunların hiġbirini tanımıyorum ya. ġok ilginġ!</p>

⁹⁵ Tatarca kişi ismi. Seraceddin isminin kısaltması.

⁹⁶ Sıraya: Kurumamış, nemli

⁹⁷ “Pšġim snšpa?:Destesi ne kadar? Burada pšġim snšpa ile Mustafa kelimeleri arasındaki ses benzerliġinden faydalanılmıř.

<p>340. Nindi Çi Tal</p>	<p>340. Neden Yaş Sögüt?</p>
<p>Künnärdän birkünni bir agay bazarda satuw üçinkürı iman kazıgı tıyap bargan. Bazarda münıñ yanına bir rus kişisi kilä, dä, saylıy başlıy. Şunnan, min saylagannı huca karap türdı, niçä kazık alğanımnı sanagandır indı, dip uylap:</p> <p>— Skülkü ştuk sçital? — dip sürıy.</p> <p>Tıgı abzıy açulanıp:</p> <p>— Nindi çi tal bulsın di, küri iman kazıgı bit,— di.</p>	<p>Günlerden bir gün bir amca, bazarda satmak için kuru meşe kazıgı yükleyip gitmiş. Pazarda bunun yanına Rus bir adam gelmiş ve seçmeye başlamış. Ondan sonra, benim seçtiğimi sahibi gördü, kaç tane kazık aldığımı saymıştır ya diye düşünüp:</p> <p>— Skülkü ştuk sçital,⁹⁸ diye, sormuş.</p> <p>Bu amca kızıp:</p> <p>— Nindi çi tal⁹⁹ olsun. Kuru meşe kazıgı ya, demiş.</p>
<p>341. Kayan Kilip Bürık Bulsın</p>	<p>341. Neden Şapka Olsun?</p>
<p>Biräw bazarga çalbar satarga çıkkın. Münıñ yanına ruslar kilip:</p> <p>— Püçim bryüki?—dip sürıylar ikän.</p> <p>Bu agay:</p> <p>— Nişläp üli kişini mıskıl itäsiz? Kayan kilip bürık bulsın ul,— dip, çalbarın satmıyça kaytıp kitkän.</p>	<p>Birisi, pazara şalvar satmaya çıkmış. Bunun yanına Ruslar gelip:</p> <p>— Püçim bryüki,¹⁰⁰ diye, soruyorlarmış.</p> <p>Bu amca:</p> <p>— Niçin yaşlı adamı maskara ediyorsunuz? Neden bürık¹⁰¹ olsun o, diyerek şalvarını satmadan eve dönmüş.</p>

⁹⁸ Skülkü ştuk sçital?: Kaç tane saydın?

⁹⁹ Nindi çi tal: Neden yaş söğüt? Burada sçita ile çi tal kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

¹⁰⁰ Püçim bryüki?: Şalvar ne kadar?

¹⁰¹ Bürık: Şapka. Burada bryüki ile bürık kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

<p>342. Çabataçı Yığit</p>	<p>342. Çarıkçı Delikanlı</p>
<p>Çabataçı yığit yasagan çabataların alğan da bazarga kitkän.</p> <p>Barışly bir kişigä kunarga kïrgän. Üyniñ hucası rus ikän. Ä yığit bir dä rusça bilmi, di. Anı aşarga utırtkannar. HUCA aşaganda yığit sürıy ikän:</p> <p>— Çıy parın?</p> <p>Yığit, aşavın dävam ittirip:</p> <p>— Çi tügıl, peşkän, peşkän, bik tämlı,— dip äytä, di.</p> <p>Aşap tuygaç, üy hucası:</p> <p>— Prüdaş za çitürı rublya? — digän.</p> <p>Yığit bir dä aptırap türmiyça:</p> <p>— Çitürısın, mıtürısın bilmim, biş täñ käsiz birmim,— dip äytıp salğan, di.</p>	<p>Çarıkçı delikanlı, yaptığı çarıklarını almış ve pazara gitmiş.</p> <p>Yolda birinin evine geceleme için girmiş. Ev sahibi Rus'muş. Delikanlının ise hiç Rusçası yokmuş. Onu sofraya oturtmuşlar. Ev sahibi yediğinde delikanlıya sormuş:</p> <p>— Çıy parın?¹⁰²</p> <p>Delikanlı, yemeğine devam edip:</p> <p>— Çiğ değil, pişmiş pişmiş çok lezzetli, diye cevap vermiş.</p> <p>Yiyip doyunca, ev sahibi:</p> <p>— Prüdaş za çitürı rublya,¹⁰³ demiş.</p> <p>Delikanlı hiç şaşırmadan:</p> <p>— Çeteresini metresini bilmem, beş tengeden eksige vermem, diye kestirip atmış.</p>
<p>343. Rusça Süyläşkän</p>	<p>343. Rusça Konuşmuş</p>
<p>kayçandır bir agay rus avılı aşıa ütıp bara ikän. Kün bik salkın bulğan. Bu agay bir dä yünlöp rusça bilmi ikän, di. Müña rus hatınları üçragannar da, kızganıp:</p> <p>— Üy, tı üzyabniş! —digännär.</p> <p>Läkin agay yugalıp kala türgen kişilärdän bulmagan, başın silki-silki:</p> <p>— Gacäp iş indı, gacäp iş,— di ikän.</p>	<p>Ne zamandır bilinmez bir amca, bir Rus köyü üzerinden geçiyormuş. Hava çok soğukmuş. Bu amca pek de Rusça bilmiyormuş. Buna Rus kadınları rastlamış ve acıyıp:</p> <p>— Üy, tı üzyabniş,¹⁰⁴ demişler.</p> <p>Fakat amca, lafın altında kalan adamlardan değilmiş, başını sallaya sallaya:</p> <p>— Gacäp iş indı, gacäp iş,¹⁰⁵ demiş.</p>

¹⁰² Çıy parın?: Kimin çocuğusun?

¹⁰³ Prüdaş za çitürı rublya?: Dört ruble verecek misin?.

¹⁰⁴ Üy, tı üzyabniş: Oy sen üşürsün.

<p>344. Başına Tüşkäç</p>	<p>344. Başına Düşünce</p>
<p>Birvakıtnı Musa abıy Һatını bılän Çıstayga baralar ikän. Yulda bülarga bir rus uçragan. Bu rus süzgä bik yumart bulgan, yul buyınça Musa abıy bılän rusça süyläşip bargan. Musa abıy älidän- äli:</p> <p>— Da, da,— dip, tıgıññ süzİN cüpläp bara ikän.</p> <p>Rustan ayırılgaç, Һatını:</p> <p>— Ul kadär närsälär süyläştigiz, sin haman «da, da» dip kınä bardıñ,— digän.</p> <p>— Da dimičä ni äyтім, bir süzİN dä anlamadım bit,— digän.</p>	<p>Bir zaman, Musa ağabey, karısı ile Çıstay’a gidiyormuş. Yolda bunlara bir Rus rastlamış. Bu Rus sözde pek cömertmiş, yol boyunca Musa ağabey ile Rusça konuşup gitmiş. Musa ağabey ara sıra:</p> <p>— Da, da,¹⁰⁶ diyerek onun sözünü onaylayarak gidiyormuş.</p> <p>Rus’tan ayrılınca, karısı:</p> <p>— O kadar neler konuştunuz. Sen hep sadece “da da” diyerek gittin, demiş.</p> <p>— Da demeyim de ne diyeyim, bir lafını bile anlamadım, demiş.</p>
<p>345. Tabağaç</p>	<p>345. Tabağaç¹⁰⁷</p>
<p>Gülcamal bazarda bir kibittän tabağaç alırga kİrgän ikän dä tabağaçnı rusça niçik äytäsİN bİlmägän. Şulay da niçik kınä bulsa da anlatırğa tırışkan:</p> <p>— Tatarskiy atna kiç, çaj-çüj küymak peş, İläktİrgİç, kaptırgİç miçtän bälİş tarttırğaç, anı gına bİläsİñdİr indİ,— dip äytkän, dİ.</p>	<p>Gülcemal pazarda bir mağazaya tabağaç almaya girmiş ve tabağaçı Rusça nasıl söyleyeceğini bilememiş. Ama bir şekilde anlatmaya çabalamış:</p> <p>— Tatar, Cuma öncesi cazır cuzur kuymak¹⁰⁸ piş, yakalayıç, kapargaç, sobadan belİş¹⁰⁹ çektirgeç. Bunları biliyorsundur ya, demiş.</p>

¹⁰⁵ Gacäp iş indİ, gacäp iş: Acayip iş, acayip iş. Burada üzyabnİş ile gacäp iş kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

¹⁰⁶ Da: Evet

¹⁰⁷ Tabağaç: Tatarlarda, soba içinde yemek pişirirken, tavayı sobanın içine koymak ve oradan çıkarmak için kullanılan, ucunda tavanın sapını tutacak kancaları bulunan uzun (ortalama 1,50m) ağaç sopa.

¹⁰⁸ Kuymak: Un, su ve tuz ile yapılan bir çeşit Tatar yiyeceği.

¹⁰⁹ Belİş: Tatarca genel börek ismi.

<p>346. Löp-Läpskiy</p>	<p>346. Lep Lepskiy¹¹⁰</p>
<p>Bir tatar hatınına taba kiräk bulgan. Kibitçi rus ikän, münñ närsä süraganın hiç kınä dä añlamagan. Apa kişï müña:</p> <p>— Löp-läpskiy, läpildätip salganski, çuyinski, karaski, mñnä siña znakum. Şunu da bilmisñ indï, abıy,—diyip äytkän, di.</p>	<p>Tatar bir kadına tava lazım olmuş. Satıcı Rus’muş ve bunun ne sorduğunu hiç anlamamış. Kadın buna:</p> <p>— Löp-läpskiy, läpildätip salganski, çuyinski, karaski, mñnä siña znakum¹¹¹. Bunu da bilmiyor musun, ağabey, demiş.</p>
<p>347. Hüdäy Kundırsın</p>	<p>347. Allah Geceletsin</p>
<p>Tatarın çuvaş dustı bar ikän, şul bazarga barışlıy munda kunıp, sıylanıp çıkkın. İrtä bilän aşap-ıçıp kitärgä cıynganda müña bik rähmät äytäsï kilä ikän dä, niçik dip äytsä dä az bulır şikillï tüyılgan. Uylagan-uylagan da:</p> <p>— Mini kundırıp çıgargan üçin sizgä indï hüdäy üzi kundırsın,— digän.</p>	<p>Tatar’ın Çuvaş bir arkadaşı varmış. O pazara giderken bunda geceleyip, ağırlandı çıkmış. Sabah yiyip içip gitmeye hazırlanırken buna teşekkür etmek istemiş ama ne dese de az olur gibi gelmiş. Düşünmüş taşınmış ve:</p> <p>— Beni gecelettiğiniz için sizi de Allah kendisi geceletsin¹¹², demiş.</p>

¹¹⁰ Tavaya çığ hamur koyulduğunda çıkan ses Lep lep sonuna -sky konduğunda Rusça olacağı düşünülmüş.

¹¹¹ Löp-läpskiy, läpildätip salganski, çuyinski, karaski, mñnä siña znakum: Lep lepskiy, lepildetip koyanski, dökme demirskiy, siyahskiy, işte sana tarif ettiğim.

¹¹² Allah geceletsin ifadesinden kötü anlam da çıkarılabilir. Allah öldüğünde de geceletir.

348. Küş İti	348. Kuş Eti
<p>Gülnisa tüti kürşî rus avılına kunakka bargan. Hıca hatın anıñ aldına kızdırgan it kuygan. Gülnisanıñ aşısı bik kilsä dä: «Ay-hay, bu nämärsä duñgız itı bulmagayı!»—dip şıklänä ikän.</p> <p>Hıca hatın kunagınıñ kıyusızlıgın kürp, anı kıstarga tütıngan:</p> <p>— Kuşaytı, kuşaytı! —digän.</p> <p>Bu süzlärni iştkäç, Gülnisa tütiniñ bütin şigı taralgan, rähtlänip kitkän:</p> <p>— Äy, yukka şıkläväm ikän läbasa! Küş itı ikän bit bu! —dip, duñgız itin sıptıra gına, di.</p>	<p>Gülnisa teyze, komşu Rus köyüne misafirliğe gitmiş. Ev sahibi kadın ateşte et pişirip onun önüne koymuş. Gülnisa'nın karnı çok acıksa da: “Ay vah, bu şey domuz eti olmasın!” diyerek şüpheleniyormuş.</p> <p>Ev sahibi kadın, misafirinın tedirginliğini görüp ona ısrar etmiş:</p> <p>— Kuşaytı, kuşaytı!¹¹³, demiş.</p> <p>Bu sözleri duyunca Gülnisa teyzenin bütün şüphesi kaybolup bitmiş:</p> <p>— Ay, boşuna şüpheleniyormuşum ya! Kuş etiymiş bu ya, diyerek domuz etini silip süpürmüş.</p>

¹¹³Kuşaytı,kuşaytı: Yiyiniz yiyiniz. Burada kuşaytı ile küş itı kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

349. Tatarga Tılmaç Kiräkmi	349. Tatar Tercüman Gerekmez
<p>Bir ir bilän hatın bir rus avılına bargannar da, tanışlarına kîrgännär. Hıca hatın kunaklarını bik yaǵşı karşı alğan. Üstäl üstinä türlü aşamlıklar kuyıp, bularnı aşarga çakırgan. Bu irniñ hatını rusça bilmägän, tik utıra di aşamıyça. Şunnan rus hatını äytä:</p> <p>— Yıştı, yıştı, zaçım üna nı kuşayıt? — di. Şunnan tatar hatını irinä äytä:</p> <p>— Yışınıbrak utır, änä basıp turgan kızına urın kiräk dip äytä,— di.</p> <p>Şunnan rus hatını kăbistâ salğan tälinkä kitürgän dä:</p> <p>— Kuşay, kuşay, nı stısnyaysya,— di ikän.</p> <p>Bu hatın yänä irinä äytä ikän:</p> <p>— Kuvşın alıp kilmägänsiz, kuvşın alıp kilsägiz, kăbistâ birir idim dip äytä,— digän.</p>	<p>Bir erkek ile kadın, bir Rus köyüne gitmişler ve tanıdıklarının evine girmişler. Ev sahibi, misafirlerini çok güzel karşılamış. Masanın üstüne çeşitli yiyecekler koyup bunları yemeğe çağırılmış. Bu adamın karısı Rusça bilmiyormuş, yemek yemeden sadece oturuyormuş. Ondan sonra Rus kadın:</p> <p>— Yıştı, yıştı zaçım üna nıkuşayıt,¹¹⁴ demiş. Sonra Tatar kadın, kocasına:</p> <p>— Yışınıbrak utır, änä basıp turgankızına urın kiräk,¹¹⁵ demiş.</p> <p>Ondan sonra Rus kadın, tabağa lahana koyup getirmiş ve:</p> <p>— Kuşay, kuşay, nı stısnyaysya¹¹⁶, demiş.</p> <p>Bu kadın, kocasına tekrar:</p> <p>— Kuvşın alıp kilmägänsiz, kuvşın alıp kilsägiz, kăbistâ birir idim,¹¹⁷ diyor, demiş.</p>

¹¹⁴ Yıştı, yıştı zaçım üna nı kuşayıt?: Yiyin, yiyin, o niçin yemiyor?

¹¹⁵ Yışınıbrak utır, änä basıp turgankızına urın kiräk: Sıkışıp otur, bak ayaktaki kızına yer lazım.

¹¹⁶ Kuşay, kuşay, nı stısnyaysya¹¹⁶: Ye, ye çekinme.

¹¹⁷ Kuvşın alıp kilmägänsiz, kuvşın alıp kilsägiz, kăbistâ birir idim: Sürahi alıp gelmemişsiniz, sürahi alıp gelseydiniz, lahana verirdim.

<p>350. Äpitit Kilgäç...</p>	<p>350. İştah Gelince...</p>
<p>Süldat kunakka kaytkaç, änisï küymak piřirgän. Ulı irtän türğan da, «appitit kilgäç aşarımın äli», dip ııgıp kitkän. Ul ııgıp kitügä, anı sürap bir tanış yigiti kilgän. Ul kilip kirügä:</p> <p>— Äydük, ulım sin kilmiçäküymanın da aşamadı,— dip, äbi tälinkäni kitirgän. Tigi yigit küymakni sıptırtkan da, rähmät äytip ııgıp ta kitkän. Birazdan ulı kaytkan.</p> <p>— Kaya, äni, küymakni aşım äli, appetit kildi,— digän.</p> <p>Änisï:</p> <p>— İ-i, kildi dä, sin yugında küymağını sıptırtıp ta kitti, - digän.</p>	<p>Asker misafirliğe gelince, annesi kuymak pişirmiş. Oğlu sabah kalkmış ve “appitit¹¹⁸ gelince yerim hele”, diyerek ııgıp gitmiş. O gidince, onu sormaya tanıdık bir genç gelmiş. O, gelip girince:</p> <p>— Eydük, oğlum sen gelmeyince de yemedi, diyerek, nine tabağı getirmiş. Diğer delikanlı kuymağı silip süpürmüş ve teşekkür edip ııgıp gitmiş. Biraz sonra oğlu dönmüş.</p> <p>— Nerede anne, kuymağımı yiyeyim hele, appetit geldi, demiş.</p> <p>Annesi:</p> <p>— Hı äpititij geldi de, sen olmayınca kuymağımı silip süpürüp gitti, demiş.</p>
<p>351. Jikit İzlägändä</p>	<p>351. Ceket Ararken</p>
<p>İligräk magazinnan jikit tabuwı kıyın bulgan. Bir äbi citip kilgän kız -bılän ginä tura ikän. Anıj iptaş kızları kaydandır jikit satıp algannar. Äbinij kız da jikit sürıy başlagan, di: «Äni, äni, jikit kiräk, jikit»,— dip äytä, di.</p> <p>Bu äbi aptırawga kalgan. Uylagan-uylagan da, kürşisnä kirgän.</p> <p>— İ Şämsikamal canım, niğül itim ikän, kızım cigit sürıy,— digän.</p>	<p>Eskiden mağazadan jikit¹¹⁹ bulması zormuş. Bir nine yetişkin kız ile yaşıyormuş. Onun kız arkadaşları, bir yerden ceket satın almışlar. Ninenin kız da ceket aramaya başlamış: “Anne, anne jikit gerek, jikit”, demiş.</p> <p>Bu nine şaşırılmış. Düşünmüş taşınmış ve komşusuna girmiş.</p> <p>— Ey Şemsikamal canım, ne yapacağım? Kızım cigit¹²⁰ arıyor, demiş.</p>

¹¹⁸ Appitit: İştah.

¹¹⁹ Jikit: Ceket.

¹²⁰ Cigit: Delikanlı, erkek. Burada jikit ile cigit kelimeleri arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmış.

<p>352. Bibilatıyfa</p>	<p>352. Bibilatifa</p>
<p>Bir kız hər kiçni bibliütikaga baram dip çıgıp kitä dä, bik süñ kayta ikän. Bırvakit müñardan äbisı:</p> <p>— Balakayım, şul Bibilatıyfälarga barasın da barasıñ, nigä üzi bızgä bir dä kilmi süñ ul? — dip sürıy, di.</p>	<p>Bir kız her gece bibliütikaga¹²¹ gidiyorum, diye çıkıp gidiyor ve çok geç dönüyormuş. Bir gün annesi buna:</p> <p>— Yavrucuğum, hep şu Bibilatifalere gidiyorsun, o niye bize hiç gelmiyor, diye sormuş.</p>
<p>353. Tansık</p>	<p>353. Hevesli</p>
<p>Tatar kişisiniñ bik yakın bir çuvaş dustı bulgan, di. Ul alarga bik yış kunakka bara ikän. Birkünni dustı kilgäç, çuvaş dustı üzininñ hatınına bik tämlı itip sütkä gınä bütka pişirirgä kuşkan.</p> <p>Tatar bütkanı bik yaratıp aşagan.</p> <p>— Bik rähmät indı, tansıkka bik tämlı buldı,— digän. Çuvaşınñ Tansık isimli buyga citkän kızı bar ikän. Anıñ bik açuwı kilgän:</p> <p>— Tansıkka gına tügıl, tatarga da bik ũşap kuydı äli bütka,— digän.</p>	<p>Tatar adamın çok yakın bir Çuvaş dostu varmış. O, onlara pek sık misafirliğe gidiyormuş. Bir gün dostu gelince, Çuvaş dostu kendi karısına çok lezzetli bir sütlü botka pişirmesini söylemiş.</p> <p>Tatar botkayı çok severek yemiş.</p> <p>— Çok teşekkürler, tansıkka¹²² pek lezzetli oldu, demiş. Çuvaş'ın Tansık isimli bir genç kızı varmış. O çok öfkelenmiş:</p> <p>— Sadece Tansık'a değil, Tatar'a da çok iyi geldi hele botka, demiş.</p>

¹²¹ Bibliütika: Kütüphane.

¹²² Tansıkka: İstekliye, hevesliye.

354. Lavr Yafradı	354. Defne Yapradı
<p>Bir kart bılän karçık şähärgä kilgännär. Kaysı gına aşhanägä kirsälär dä, karçık aşsudan gayıp taba ikän. Yä tükmaçlarıkuyırgan, yä çäyläri sıyık, yä bärängisi peşip citmägän. Birkünni tüşki aş vakıtında karçık kaşığın şulpaga tıguwı bulgan, annan lavr yafradı kilip çıkkän. Karçık üfıtsiant kızını çakırıp kitürgän dä:</p> <p>— Bu närsä indı? Aşka niçik munça yafradı iläkkän? — digän.</p> <p>— Munça yafradı tügıl ul, lavrovıy list! — digän üfıtsiant.</p> <p>Karçık anıñ süzlärin añlamıy kalgan häm kartınnan:</p> <p>— Närsä dip äytti ul miña? — dip süragan.</p> <p>Kart açulanıp:</p> <p>— Närsä äytsın, lıgırdamıy iç, didi,— digän.</p>	<p>Bir ihtiyar adam ile yaşlı kadın şehre gelmişler. Hangi lokantaya girerlerse girsinler yaşlı kadın yemeğe suya kusur buluyormuş. Ya erişteleri koyulaşmış ya çayları açık ya da herhangi biri pişmemiş. Bir gün öğle yemeği vaktinde yaşlı kadın kaşığını çorbaya daldırmış, çorbadan defne yaprağı çıkmış. İhtiyar kadın garson kızını çağırması ve:</p> <p>— Bu ne ya? Yemeğe nasıl bu hamam süpürgesi yaprağı düşmüş, demiş.</p> <p>— Hamam yaprağı değil o, lavrovıy list,¹²³ demiş garson.</p> <p>İhtiyar kadın onun sözlerini anlamamış ve kocasına:</p> <p>— Ne söyledi o bana, diye sormuş.</p> <p>İhtiyar adam öfkelenip:</p> <p>— Ne söylesin gevezelik etmeden iç, dedi, demiş.</p>

¹²³ Lavrúvıy list¹²³: Defneyapradı.

<p>355. Kimgä Närsä</p>	<p>355. Kime Ne?</p>
<p>İlĭkkĭ zamanda rusça takı-tŭkĭ gına bĭlgän bĭr yĭgĭtnĭ armiyägä algannar. Ul kazarmada yŭklap yatkanda, - dĭjurnıy kĭrĭp kisäk kĭnä:</p> <p>— Pŭdĭm! —dip kıçkırgan.</p> <p>Yĭgĭt sınar kŭzĭn gĭnä açıp:</p> <p>— Kuda pŭydĭm? — dip sŭragan.</p> <p>Dĭjurnıy bik nĭk açuwı kilĭp:</p> <p>— Vstavay, vstavay,—dip cikĭrĭnĭrgä tŭtingan,</p> <p>— Ä, stŭlŭvŭy, disĭñ ikän! — dip, tiz gĭnä tŭrĭpkıynä başlagan.</p>	<p>Eski zamanda, çat pat Rusça bilen bir delikanlıyı orduya almıŖlar. O kođuŖta uyurken nöbetçi girip sert bir Ŗekilde:</p> <p>— Pŭdĭm,¹²⁴ diye, bağır mıŖ.</p> <p>Delikanlı tek gözünü açıp:</p> <p>— Kuda pŭydĭm,¹²⁵ diye sormuŖ.</p> <p>Nöbetçi çok öfkelenip:</p> <p>— Vstavay, vstavay,¹²⁶ diye bağırmaya başlamıŖ.</p> <p>— E, stŭlŭvŭy¹²⁷ desen ya, diyerek, çabucak giyinmeye başlamıŖ.</p>
<p>356. Dŭvŭlnŭ!</p>	<p>356. Dŭvŭlnŭ!¹²⁸</p>
<p>Bĭrvakit bĭr yĭgĭt armiyädän kayta. Üzĭ gĭl rusça gına sŭyläŖkän itĭnä. Ul bĭrkŭnnĭ kürŖi yĭgĭti bĭlän munça kĭrĭrgä bara. Bĭrĭnçi bulıp läükägä sŭldat mĭnä, yĭgĭtkä ĭssĭ salırga kuŖa. Yĭgĭt bĭr savıt ĭssĭ sala, ikĭnçĭnĭ sala. Sŭldat: «Dŭvŭlnŭ!»—di. Yĭgĭt anlamaganga salınıp, tagın ĭssĭnĭ tŭndıra. Sŭldat, kızuga çıdıy almıyça: «Cittĭ dip äytäm bit!» —dip, açulanıp, läwkädän sikĭrĭp tŭŖä.</p>	<p>Bir zamanlar bir delikanlı ordudan dönmüŖ. Kendisi her zaman Rusça konuşmak istiyormuŖ. O, bir gün komŖusu delikanlı ile hamama gitmiŖ. İlk önce sekiye asker çıkmıŖ; delikanlıdan, kaynar su dökmesini istemiŖ. Delikanlı bir kap koymuŖ, ikincisini de koymuŖ. Asker: “Dŭvŭlnŭ!”, demiŖ. Delikanlı anlamamıŖ gibi davranarak yine sıcak dökümüŖ. Asker, sıcaklığa dayanamayınca “Yetti diyorum ya”, diye öfkelenerek sekiden zıplayıp inmiŖ.</p>

¹²⁴ Pŭdem!: Kalk.

¹²⁵ Kuda pŭydĭm?: Nereye gidelim.

¹²⁶ Vstavay: Kalk.

¹²⁷ Stŭlŭvŭy: Yemeğe.

¹²⁸ Dŭvŭlnŭ: Yeterli, Yeteri kadar

<p>357. «Küntujin» İtkännär</p>	<p>357. «Küntujin» Etmişler¹²⁹</p>
<p>Büyük Vatan sığışı başlangaç, bir pıdsıdatıl früntka kitkän. Üzak ta ütmägän, annan änisinä hat kilgän. «Baru bılän küntujin buldım, hâzır hâlüm yahşı, bürçilmagız»,— dip yazgan ikän ulı.</p> <p>Bu hatnı ukıgaç ta änisı kürşilärgä kırıp:</p> <p>— Başlı kışi başlı indı ul. Malayım munda da pıdsıdatıl idı, indı tıgında dä «küntujen» itip kuygannar,—dip maktanıp yuri, di.</p>	<p>İkinci Dünya Savaşı başlayınca, bir başkan cepheye gitmiş. Çok geçmeden, ondan annesine mektup gelmiş. “Gelir gelmez küntujin buldım¹³⁰, şimdi durumum iyi, merak etmeyiniz.” diye yazmış oğlu.</p> <p>Bu mektubu okuyunca annesi, komşuların evine gidip:</p> <p>— Akıllı adam, akıllı o ya. Oğlum burada da başkandı, şimdi orada da “küntujen” etmişler, diye övünüyormuş.</p>
<p>358. Fıldfıbnı Lapas Astına...</p>	<p>358. Fıldfıbnı Çardak Altına</p>
<p>Süldat bılän fıldfıbnı bir avıldan uzıp baralar ikän. Kunarga kiräk bulgan da, bir üyniñ işiğın kakkannar.</p> <p>— Kim ul? — dip süragaç, süldat:</p> <p>— Äbi, kunıp çıgarga kirtçi! Biz fıldfıbnı bılän ikäw,— digän.</p> <p>Äbi içki yaktan äytän:</p> <p>— Yarar, fıtfıbnı lapas astına bälöp kuy da kırırşın, hâzır işikni açarmın,— digän.</p>	<p>Asker ile çavuşu bir köyden geçiyormuş. Gecelemeleri gerektiğinde bir evin kapısını çalmışlar.</p> <p>— Kim o, diye sorunca, asker:</p> <p>— Nine, müsaadenle geceleyip gideceğiz! Biz fıldfıbnı¹³¹ ile iki kişiyiz, demiş.</p> <p>Nine içeri taraftan:</p> <p>— İyi, fıtfıbnı¹³² çardağın altına bağla da gir, şimdi kapıyı açıyorum, demiş.</p>

¹²⁹Küntujin etmişler: Yaralamışlar.

¹³⁰Küntujin buldım: Yaralandım.

¹³¹Fıldfıbnı: Başçavuş

¹³²Fıtfıbnı: Köpek cinsinden bir hayvan.

<p>359. Atı Balsa da Yarar İdi Āli</p>	<p>359. Atı Olsa da İyiydi</p>
<p>Külhüzlarga birinçi avtumaşınalar kaytkaç, avıl halkı bazarlarga maşinalarga gına utırıp yŭri başlagan. Āmma maşına barlık kişini dā utırta almaganlıktan, kaybirläri atlarga utırıp, kaybirläri cäyāw gına yŭrgännär.</p> <p>Birvakıt bazarga at bilän kilgän hatınnar avıldeş äbinü uçratalar da:</p> <p>— At bilän kildimä, ällä pişküm gınamı? — dip süragannar.</p> <p>— İ-i, kaya indı ul bizgä pişküm, atı balsa da yarar idi äli,— dip javap birgän, di, äbi.</p>	<p>Kolhozlara ilk otomobiller gelince köy halkı pazarlara arabalarla gelmeye başlamış. Ama araba, insanların hepsini almadığından bazıları atlara binip bazıları da yayan gitmişler.</p> <p>Bir gün pazara at ile gelen kadınlar, aynı köyden bir nineye rastlamışlar ve:</p> <p>— Atla mı geldin yoksa pişküm¹³³ mu, diye sormuşlar.</p> <p>— İi, bize nasıl pişküm verilsin ya, at olsa da iyiydi, diye cevap vermiş nine.</p>
<p>360. Katı Sükkan</p>	<p>360. Sert Sövmüş</p>
<p>Mäktäp diriktürü klasslarını karap yŭrgännän süŭ cıyıştıruçı çakırıp alıp bik katı açulangan:</p> <p>— İdännärni kişi tŭslı yuwa bilmisŭŭ, işlisŭŭ kilsä, işlä, işlisŭŭ kilmäsä, çıgarım min sinı, kak hŭti,— digän.</p> <p>Cıyıştıruçı şul künni ök RŪNŪ müdirinä barıp zarlangan:</p> <p>—Ul diriktürigizni nigä azrak tıymıysız? «Kak hŭti»läp sügärgä anıŭ ni haki bar, nigä naçar süzlär bilän sügä ul! — dip dulagan, di.</p>	<p>Mektep müdürü, sınıfları gezdikten sonra hademeyi çağırıp epey öfkelenmiş:</p> <p>— Zeminleri insan gibi yıkayamıyorsun. Çalışmak istiyorsan çalış, çalışmak istemiyorsan ben seni çıkarayım, kak hŭti¹³⁴, demiş.</p> <p>Hademe de tam o gün RŪNŪ¹³⁵ başkanına gidip şikâyet etmiş:</p> <p>— O müdürünüzü neden biraz engellemiyorsunuz? «Kak hŭti» diye birden sövmeye ne hakkı var? Neden kötü sözler söylüyor o, diye hiddetlenmiş.</p>

¹³³ Pişküm: Yayan.

¹³⁴ kak hŭti: Nasıl istersen.

¹³⁵ RŪNŪ: Halk eğitim il müdürlüğü kıratması.

<p>361. Kayışmı, Başmı Kıymmät</p>	<p>361. Kayış mı Değerli, Baş mı?</p>
<p>İlik bir mari yığıtın sūldatka alasıları bulgan hām ul «kayışım, kayışım»,— dip cılıy ikän. Şunnan münıñ yanındagı tatar yığıtları:</p> <p>— Sin kayışın, üçin cılıysın, bız baş kitsä dä cılamıybız, -dip açulangannar, di.</p>	<p>Eskiden bir Mari¹³⁶ gencini askere alacak olmuşlar ve o “kayışım, kayışım”¹³⁷, diye ağlıyormuş. Ondan sonra bunun yanındaki Tatar gençleri:</p> <p>— Sen kayış için ağlıyorsun, biz baş gitse bile ağlamıyoruz, diye kızmışlar.</p>
<p>362. Nizam Bılän Nazmi</p>	<p>362. Nizam ile Nazmi</p>
<p>Bırvakit Nizam bılän Nazmi at bılän avılga kaytıp kilgändä, atlarına su içirü üçin bir rus avılında küyü yanına tuktagannar. Küyünin çilägi bulmagan. Nizam bılän Nazmi, rusça bilmägänliktän, bir-birsinä «sin kır dä, sin kır» dip tartkalaşkannar. Nihayät, Nizam bir üygä kırıp kitkän. Rusça süzlärni butaştırğalap, çiläk süragan. Huca hatını Nizamga:</p> <p>— Vüzmi,— digän. Nizam çiläknı almastan, çıgıp Nazmiği kışkırgan:</p> <p>— Nazmi, bu sinı çakıra bit,—digän. İşiktän Nazmi yügürüp kīrgän. Ä huca hatını:</p> <p>— Üdnümü davala, nı dam,— digän. Münı işitkäch Nazmi çıgıp:</p> <p>— Nişläp minı çakırsın. Nizam dip äytä bit! — digän.</p>	<p>Zamanın birinde Nizam ile Nazmi, at ile köye dönerlerken, atlarına su içirmek için Rus köyündeki kuyunun yanında durmuşlar. Kuyunun kovası yokmuş. Nizam ile Nazmi, Rusça bilmediklerinden birbirlerine “Sen gir, sen gir” diye çekişmişler. Nihayet, Nizam bir eve girmiş. Rusça sözleri birbirine karıştırıp kova istemiş. Ev sahibi kadın, Nizam’a:</p> <p>— Vüzmi¹³⁸, demiş. Nizam kovayı almadan çıkıp gelmiş, Nazmi’ye bağırmiş:</p> <p>— Nazmi bu seni çağırıyor ya, demiş. Nazmi kapıdan girmiş. Ev sahibi kadın:</p> <p>— Üdnümü davala, nı dam¹³⁹, demiş. Bunu duyunca Nazmi çıkıp:</p> <p>— Niçin beni çağırısın? Nizam diyor ya, demiş.</p>

¹³⁶ Mari: Fin-Ogurlardan

¹³⁷ Kayışım Marice gidiyorum anlamında bir fiil.

¹³⁸ Vüzmi: Al. Burada vüzmi ile nazmi kelimelerindeki ses benzerliğinden faydalanılmış.

¹³⁹ Üdnümü davala, nı dam: Birisine verdim vermeyeceğim. Burada nı dam ile Nizam kelimelerindeki ses benzerliğinden faydalanılmış.

363. Müğayın, Bu Äytkändir	363. Muhtemelen Bu Söylemiştir
<p>İlik bir avılda Gabdulla isimli yigit yaşagan, di. Anı ni üçindir «Kuşay» dip üçiklägännär. Bırvakit ul iptaş yigiti bilän rus avılına iş izläp bargan. Kunarga bir yürtka kîrgännär. Tabın yanında yürt hucası:</p> <p>— Kuşay-kuşay,— dip, Gabdullanı kıstıy ikän.</p> <p>Ä Gabdulla içtän ginä:</p> <p>— Minim kuşay ikänimni, müğayın, müjarga bu äytkändir,— dip, iptaş yigitinnän şıklänä ikän.</p> <p>Minä alar kaytırga çıkkannar; Basu kapkasın ütügä Gabdulla:</p> <p>— Nigä sin minim kuşay ikänimni hucaga äyttiñ? — dip, iptäşiniñ yañağına salıp cibärgän.</p>	<p>Eskiden bir köyde, Gabdulla isimli bir delikanlı yaşarmış. Nedendir bilinmez Onu, “Kuşay” diye alay edip kızdırıyorlarmış. Zamanın birinde o, arkadaşı olan bir delikanlı ile Rus köyüne iş aramaya gitmiş. Gecelemek için bir eve girmişler. Sofranın yanında ev sahibi:</p> <p>— Kuşay-kuşay,¹⁴⁰ diye Gabdulla’ya ısrar etmiş.</p> <p>Gabdulla da içinden:</p> <p>— Benimkuşay olduğumu muhtemelen bunlara bu söylemiştir, deyip arkadaşından şüphelenmiş.</p> <p>Onlar dönmek için çıkmışlar. Bahçe kapısını geçince Gabdulla:</p> <p>— Neden sen benim Kuşay olduğumu ev sahibine söyledin, diyerek arkadaşının yanağına yumruk atmış.</p>

¹⁴⁰kuşay: Ye.

<p>364. «Alamaçı»</p>	<p>364. “Alamaçı¹⁴¹”</p>
<p>Kamanın Çistay yagında bir mişar çüpräk cıya turgan bulgan. Ul kişiniñ kuşamatı Maçı ikän. Bırvakit bu vak tüvarlar alıp, kama aryagina çüpräk ciyerga kitä. Bu bir tatar avılına kirü bilän, balaçaga uram buyınça kıçkırıp yuri başlagan:</p> <p>— Alamaçı kilgän, alamaçı kilgän!</p> <p>Bu vak tüvarçı «alama» süzin anlamıy ikän. Ul:</p> <p>— Minim kuşamatımni bilgännär ikän, «ala maçı» dip mıskıl itälär,— dip, tiz ginä atın bürgan da avıldan çıgıp çapkan, di.</p>	<p>Kama'nın Çistay tarafında bir Mişer Tatarı, eski dokumalar topluyormuş. O adamın takma adı Maçı¹⁴² imiş. Bir gün bu, ufak tefek şeyler alıp Kama'nın karşı yakasına eski dokumaları toplamaya gitmiş. Bunun bir Tatar köyüne girmesi ile çoluk çocuk sokak boyunca bağırıp koşmaya başlamış:</p> <p>— Alamaçı gelmiş, alamaçı gelmiş!</p> <p>Bu ufak tefek tüccarı, “alama” sözünü anlamıyormuş. O:</p> <p>— Benim takma ismimi biliyorlar da, “ala maçı” diye alay ediyorlar, diyerek çabucak atını çevirmiş ve köyden çıkıp gitmiş.</p>
<p>365. Yädigärskiy Alan Bit...</p>	<p>365. Yadigarskiy Alanı ya...</p>
<p>Bir yulawçı atın bülında aşata ikän. Añarga birniçä kişī bu bülını malga taptatırğa yaramagannı äytsä dä, ul birnärsä dä anlamagan. Alar:</p> <p>— Müğayın, bu rus bulır, şuna anlamıydır,— dip uylap, avılda birdänbir rusça bilüçī bir sülдатnı çakırtkannar.</p> <p>Sülдат yulawçı yanına kilip, rusçanı vatıp-cimiriş:</p> <p>— Yädigärskiy alan bit, yanagıña salam bit, zaçim bülın taptamış? — digän ikän,</p>	<p>Bir yolcu, atını çayırdı doyuruyormuş. Ona birkaç kişī bu çayırı hayvana ezdirmemesi gerektiğini söylese de o hiçbir şey anlamamış. Onlar:</p> <p>— Muhtemelen bu Rus'tur, ondan anlamıyordur, diye düşünüp köyde tek Rusça bilen askeri çağırtmışlar.</p> <p>Asker yolcunun yanına gelip çat pat Rusça konuşarak:</p> <p>— Yädigärskiy¹⁴³ alanı ya, yanağına yumruk atarım ya, zaçim¹⁴⁴ çayırı eziyorsun, demiş.</p>

¹⁴¹ Alamaçı: Hurdacı.

¹⁴² Maçı: Kedi.

¹⁴³ Yädigärskiy: Bu alanın sahibinin ismi olabilir, Burada özel mülk olduğu anlatılmak isteniyor.

¹⁴⁴ Zaçim?: Niçin?

yulawçı kurkıp sũldatka bĩr tãŋkã akça birgãn dã, tizrãk ıçkıngan.	Yolcu korkup askere bir tãŋkã ¹⁴⁵ akçe vermiş ve çabucak kaçıp kaybolmuş.
366. Kilgãn İndĩ	366. Gelmiş Şimdi
Bĩrãw rus avılında tanışlarına kĩrgãn, di. Tanışı yaktı yüz bĩlãn karşı algan. Tabın hãzĩrlãgãn. Tabınga utırğaç huca: Yĩş, yĩş, Abdulla,—di ikãn. — Min ãlĩ dã yış kilãm indĩ, üzĩŋ bĩr dã barmıysıŋ,— dip sũylãnã ikan kunak.	Birisi Rus köyünde tanıdıklarına gitmiş. Tanıdığı gülyüz ile karşılamış. Sofra hazırlamış. Sofraya oturunca ev sahibi: — Yĩş ¹⁴⁶ , yĩş, Abdulla, ¹⁴⁷ demiş. — Ben yış ¹⁴⁸ geliyorum da, sen hiç gelmiyorsun, diye söylenmiş misafir.

¹⁴⁵Tãŋkã: Halk arasında sum terimine karşılık gelen para birimi. Paranın üzerinde ruble yazmasına rağmen Tatar halkı arasında tenke olarak adlandırılmaktadır.

¹⁴⁶ Yĩş:Ye

¹⁴⁷ Yĩş:Ye

¹⁴⁸ Yış: Sık.

4.7. Ahmak, Deli, Toy, Boş, Hayalperest Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4.7. Ahmak, Tili, Birkatlı, Buşka Hiyällanuçı Kişilər	4.7. Ahmak, Deli, Toy, Boş, Hayalperest Kişiler
367. Ahmak Nindi Bula	367. Ahmak Nasıl Olur?
<p>İki iptâş süyläşälär ikän.</p> <p>— Ahmak kişi bilän akıllı kişi arasında nindi ayırma bar?</p> <p>— Akıllı kişi akıllı bilän ahmaknı ayırmasın sürap yürmi, bütin ayırma şunda.</p>	<p>İki arkadaş konuşuyorlarmış.</p> <p>— Ahmak adam ile akıllı adam arasında nasıl bir fark var?</p> <p>— Akıllı adam, akıllı ile ahmağın farkını sormaz, bütün fark burada.</p>
368. Ahmaklık Bâyanında	368. Ahmaklık Beyanında
<p>Biräw bir kitapta kürdi: «Ahmak kişinin başı kışkına vä sakalı zur bulır»,— dimiş. Tizräk küzgiğä barıp karadı, kürdi: üzini başı kışkına, sakalı zur. Uylap türdi da: «Tukta, başını zuraytır hâl yuk, ämma sakalını kiçiräytirgä mümkün»,—dip, sakalı uçlap tütü häm uçınnan artkanına ut türtti. Sakalı yana başladı, kulı peştı. Abaw, dip, kulın tartıp aldı. Sakalı yanıp kitti. «Bu häm ahmaklığımnan ikän»,—dip, kitip urınına utırdı.</p>	<p>Birisi kitapta görmüş: “Ahmak insanın başı küçük, sakalı büyük olur”, demiş. Çabucak aynaya bakmış ki, kendisinin başı küçük ve sakalı büyükmüş. Düşünmüş ve: “Başı büyütme imkânı yok, ama sakalı küçültmek mümkün”, diyerek sakalını avuçlamış ve avucunun dışında kalanı yakmış. Sakalı yanmaya başlamış, eli yanmış. Abav deyip elini çekivermiş. Sakalı yanmış. “Bu da ahmaklığımdanmış” deyip gidip yerine oturmuş.</p>

369. KİM ÇANASINA UTIRSAŃ	369. KİMIN ARABASINA OTURURSAN
<p>İkİ aħmak yulga çıktılar, ŗŗyläŗip baralar. Bİrsİ äyttİ:</p> <p>— Min alladan ŗŗrıym, miņa küp kuylar bİrsä İdİ, İtİ, yŗnı bİlän faydalanır İdİm,— didİ.</p> <p>İkİnçİsİ äyttİ:</p> <p>— Min alladan ŗŗrıym, sinİŗ kuylarıŗnı bŗrİ kilİp aŗasa İdİ,— didİ.</p> <p>Bŗlar bik kİkırırırıp kittİlär... Bara tŗra, kŗrdİlär: bİr kart bİr İŗäkkä İkİ kİsmäk bal tŗyäp kilä. Bŗlar bardılar, ul kartka ħällärİN ŗŗylädİlär. Ulkart: «Tukta, min sİznİŗ ŗŗzİgİzgä cavap bİrim»,— dip İŗäĖİN tuktattı. TİzgİNİN kulİnnan İkİndırıp İŗäĖİ, cİrgä İyİlİp, ŗlän aŗarga tŗtİndİ. Őstİnnän bal kİsmäklärİ cİrgä tŗŗtİ, balları tŗĖİldİ. Kart äyttİ:</p> <p>— MäĖnäsİz ŗŗzİgİz ŗİN minİ tuktattığız, aħmak İkänSİz. Sİzge İyärĖän min dä aħmak buldım,— didİ.</p>	<p>İki ahmak yola ıkmırıŗlar, konuŗarak gİdİyorlarmırıŗ. Bİrsİ:</p> <p>— Ben Allah'tan dİlıyorum, bana çok koyun verse, etİnden de yŗnŗnden de faydalanırdım, demİŗ.</p> <p>İkİncİsİ:</p> <p>— Ben Allah'tan dİlıyorum ki senİN koyunlarını kurt gelİp yeseydİ, demİŗ.</p> <p>Bunlar epey tartırırırıŗlar... Gİderken bİr İhtİyarın, bİr eŗeĖe İkİ fıçı bal yŗkleyİp geldiğİNİ Ėörmŗŗler. Bunlar Ėİtmiŗler, o İhtİyara durumlarını anlatmırıŗlar. O İhtİyar: “Dur, ben sİznİN ŗözŗnŗze cevap vereyim” deyİp eŗeĖİNİ durdurmuŗ. DizĖİNİNİ elİnden bırakmırıŗ, eŗeĖİ yere eğİlİp ot yemeye baŗlamırıŗ. Őstŗnden bal fıçıları yere dŗŗmŗŗ, balları dŗkŗlmŗŗ. İhtİyar:</p> <p>— Manasız ŗözŗnŗz İÇİN benİ durdurdunuz, ahmaksınız. Size uyan ben de ahmak oldum, demİŗ.</p>

370. Sıyr Dıgänibiz Kaz Bulgan	370. Sıyr Dediğimiz Kaz Olmuş
<p>Bir dā bazarga yŭrmāgän birkatlı kışi sıyr satarga kilä. Bazardagı itçilär münin kımliğin bik tiz çamalap alıp:</p> <p>— Äydäğiz, kartnıñ sıyrın kaz dip äytik,—dip süz kuyışalar.</p> <p>Başta bŭr itçi kilä dä:</p> <p>— Babay, kaz ni bāyā? —di.</p> <p>Babay:</p> <p>— Kit annan, nişläp kaz bulsın,— di.</p> <p>Şunnan ikınçısı kilip:</p> <p>— Kaz ni bāyā? — di.</p> <p>Şunnan sün üçinçısı, dürtinçısı, bişinçısı kilä dä, şulay uk itä.</p> <p>Babay bŭlarga tāmam ısanıp, küzlärım düris kürmi ikän dip, sıyrın kaz bāyāsınä satıp kayta da, karçığına äytä:</p> <p>— Karçık, ul biznıñ sıyr dip yŭrgän nārsä kaz bulgan ikän!</p>	<p>Hiç pazara gitmeyen herhangi bir kışi, sıyr satmaya gelmiş. Pazardaki kasaplar bunun kim olduğunu çok çabuk tahmin etmişler:</p> <p>— Haydi, ihtiyarın sığırına kaz diyelim, diye anlaşmışlar.</p> <p>Önce bir kasap gelmiş:</p> <p>— Dede, kaz kaç para, demiş.</p> <p>Dede:</p> <p>— Hadi git şuradan, ne kazı demiş.</p> <p>Ondan sonra ikincisi gelip:</p> <p>— Kaz kaç para, demiş.</p> <p>Sonra üçüncüsü, dördüncüsü, beşincisi gelip aynısını yapmışlar.</p> <p>Dede bunlara tamamen inanıp gözlerim iyi görmüyormuş, deyip sığırını kaz fiyatına satıp dönmüş ve ihtiyar karısına:</p> <p>— Karıcığım, o bizim sığır dediğimiz şey kazmış ya, demiş.</p>

<p>371. Gali Tügil, Väli</p>	<p>371. Ali Değil Veli</p>
<p>Gali bilän Väli kürşï avılga tğirmängä kitkännär. Bargan künnï ük tartırğa mümkinlik bulmaw säbäplï, atların sarayğa yabıp yüklarga yatkannar. Yürt hucası, Galinï kızık itim äli dip, anıñ sakalın da, mıyığın dakırıp taşlagan. Kinät kınä uyatkan da:</p> <p>— Gali abzıy, atıñ ıgıp kaçkan!— digän.</p> <p>Gali sikirip turgan da, anı-münü abaylamıyça, uramga ıgıp yügirgän. Yügirä turgaç, bitindägi tirlärin sürtim disä, sakal-mıyık yuk!</p> <p>Yügirip kaytkan da yürt hucasınakıçkırğan:</p> <p>— Äy sin, yünsiz, minï uyatam dip Välinï uyatkansıñ bit! — digän.</p>	<p>Ali ile Veli, komşu köye değırmene gitmişler. Gittikleri gün, un öğütmeye imkân olmadığından, atlarını ahıra koyup uykuya yatmışlar. Ev sahibi, Ali'ye şaka yapayım diye onun sakalını da bıyığını da kesip birden bire uyandırmış ve:</p> <p>— Ali amca, atın çıkıp kaçmış, demiş.</p> <p>Ali, fırlayıp kalkmış ve onu bunu görmeyince sokağa koşmuş. Koşarken yüzündeki terlerini sileyim dese ki sakalı bıyığı yok!</p> <p>Koşarak geri dönmüş ve ev sahibine bağırmış:</p> <p>— Ey sen, deli! Beni uyandıracam diye Veli'yi uyandırmışsın ya, demiş.</p>
<p>372. «İyäsiz Ayaklar»</p>	<p>372. “Sahipsiz Ayaklar”</p>
<p>Bir kişi bazardan yaña itik alıp kaytıp kilgändä, yal itärgä tuktap, yul buyında yüklap kitkän, imiş. Süñra ikinci Biräw kilip münüñ itiklärin saldırıp alıp kitkän. Üçinçi kişi at bilän kilä ikän.</p> <p>— Äy, ayaklarını yuldan al, arba basa,— dip kıçkırğan ul.</p> <p>Äligi kişi:</p> <p>— Yuk, bu minim ayaklarım tügil,</p>	<p>Bir adam pazardan yeni bir çizme alıp dönerken, dinlenmek için durup yol kenarında uyumuş. Sonra birisi gelmiş, bunun çizmelerini ayağından çekip almış. Başka bir adam at ile geliyormuş:</p> <p>— Hey, ayaklarını yoldan çek, araba ezer, diye bağırmış.</p> <p>Bu adam:</p> <p>— Yok, bu benim ayaklarım değil,</p>

minikilär itiklî idî,— digän.	benimkiler çizmeliydi, demiş.
373. Bîl Cäyâw Yürünîñ Kıynılığın	373. Yayan Yürümenin Zorluğunu Bil
<p>Biräwniñ yulda atı arıy. Kıynap takarıy, äybätläp äytip tākarıy — at barmıy gına bit.</p> <p>— Ähä,— di bu,— min sini kızık itim äli.</p> <p>Atnı tugara, iltip arba artına bāyli dā, arbaga üzi cigilā:</p> <p>— Mīnā cāyāw barıp kara äli, bīlirsīñ ni ikānīn,—di.</p>	<p>Birisinin yolda atı yorulmuş. Hem vuruyor hem hiddetlenip bağırıyormuş ama at kımıldamıyormuş bile.</p> <p>— İşte, demiş bu. Ben sana bir iş edeyim haydi.</p> <p>Atnı koşumlarından çıkarmış, götürüp arabanın arkasına bağlamış ve kendi koşumlanıp arabayı çekmiş:</p> <p>— İşte yayan gidip bak hele, ne olduğunu anlayacaksın, demiş.</p>
374. Yanäsī...	374. İmiş...
<p>Bazardan kaytkanda Biräwniñ hayvanga rāhim-şāfkatlî bulırğa tiyşlilîk isinā tüşkän. Bu tiz tīnā bārāngī kapçıgın at üstinnän alğan da üz cilkāsīnā asıp yağadan atına mīnīp atlangan. Şunnan sūn üziniñ bu yahşılığına kuwanıp, yul buyı küñilī niçkārīp kaytkan, di.</p>	<p>Pazardan dönerken birisinin hayvana karşı, merhametli olması gerektiği aklına gelmiş. Bu hemen patates çuvalını atın üstünden almış, kendi sırtına yüklemiş, yeniden atının üzerine binmiş. Sonra kendisinin iyiliğine sevinip yol boyunca içi rahat dönmüş.</p>
375. Yugıysā...	375. Yoksa...
<p>Gali bīlän Vāli urman arasınnan baralar ikān. Aldan Gali bara. Bütaklar Galidän ıçkınıp kitip, Vāligā barıp bārīlālār. Şulay bara tūrğaç, zur bütak bārīlīp, Vāliniñ bīr küzīn çığargan. Vāli üyīnā kaytkaç, ḥatınına:</p> <p>— Yarıy äli başta Galigā bārīldī, miña</p>	<p>Ali ile Veli ormanın içinden gidiyorlarmış. Önden Ali gidiyormuş. Dallar Ali'den sekip Veli'ye çarpıyorlarmış. Böyle giderken büyük bir dal çarpıp Veli'nin bir gözünü çıkarmış. Veli evine dönünce karısına:</p> <p>— İyi oldu önce Ali'ye çarptı, bana hızı azalarak değdi. Yoksa iki gözsüz kalacaktım,</p>

<p>hutu bitip kinä tidī, yugıysä, ikī küzsiz kala idim,—dip äytkān, di.</p>	<p>demiş.</p>
<p>376. Säwdägär</p>	<p>376. Tüccar</p>
<p>Alıp kalıgız, mündıy sütlı hayvannı taba almassız. Satmas idim, kəcälärni süzä,—dip kıçkırıp, Galläm abzıy bazarda sıyrın sata ikän.</p> <p>Bir kişi şunda äytıp salgan:</p> <p>— Alay bulgaç, abzıy, sin, sıyrını kaldırıp, nigä kəcälärini satmıysın? — digän.</p> <p>— Äy ahmak,—digän Galläm abzıy,—kəcälärni satkaç, ünıklarga sütni kaydan almak kiräk.</p>	<p>Almak için acele ediniz, bunun kadar sütlü hayvan bulamazsınız. Satmazdım, keçileri süsüyor, diye bağırarak Gallem amca, pazarda sığırını satıyormuş.</p> <p>Adamın biri o zaman:</p> <p>— Amca öyleyse, sen niçin sığırını bırakıp keçilerini satmıyorsun, demiş.</p> <p>— Ey ahmak, demiş Gallem amca. Keçileri satarsam torunlara sütü nereden alacağım.</p>

377. İstruktsiyäli Kŭlbasa	377. Kullanma Klavuzlu Sucuk
<p>İlğrāk vakıtta bulgan bu hāl. Bır agaynıñ şähärgä bırıncı tapkır kilüwı ikän. Kibittä kŭlbasa kürgän dä satuçıdan: «Närsä bu?» — dip sŭragan ul.</p> <p>— Kŭlbasa,— digän satuçı. — Ni işlilär anıñ bılän? — Aşıylar. — Ni bılän, niçik?</p> <p>Satuçı caylap kına süyli başlıy. Läkin şunda uk: «Hätırım naçar, yazıp kına birsägizçi»,— dip büldirä anı agay.</p> <p>Satuçı yalkawlardan bulmagan, küräsıñ, yazıp birgän.</p> <p>Agay, kŭlbasağa akça tülöp, kibittän çıkkän. Şul çak kayandır bır it kilip çıkkän da tıgıñıñ kŭlbasaşın iläktirip tাকাçkan.</p> <p>— Kaç äydä, cülär it, aşap rähtlänirmın di tŭrgansındır, barıbır ni işlärgä bılmi aptırap bitärsıñ, satuçı yazgan kägaz Minım kışädä kaldı labasa,—dip şatlangan agay.</p>	<p>Çok eski zamanda olmuş bu olay. Bir amcanın şehre ilk gelişiymiş. Mağazada sucuk görmüş ve satıcıya: “Bu ne?” diye sormuş.</p> <p>— Sucuk, demiş satıcı. — Ne yapıyorlar onunla? — Yiyorlar. — Neyle, nasıl?</p> <p>Satıcı iyice anlatmaya başlamış. Fakat hemen: “Hafızam iyi değil, yazıp verebilir misiniz?” diye bölmüş onu amca.</p> <p>Satıcı tembellerden değilmiş galiba, yazıp vermiş.</p> <p>Amca, sucuğun parasını verip mağazadan çıkmış. O sırada neredendir bilinmez bir köpek ortaya çıkmış ve onun sucuğunu kapıp kaçmış.</p> <p>— Kaç haydi, deli köpek. Yiyip rahatlayacağım diye düşünüyorsunuzdur herhâlde, nasıl yapacağını bilemeyince şaşakalacaksınız! Satıcının yazdığı kâğıt benim cebimde kalmış, deyip sevinmiş amca.</p>

<p>378. «Citiz Büri»</p>	<p>378. Hünərli Kurt</p>
<p>İlkkiräk zamanda bulgan bu hâl. Hâyruulla isimli kişiniñ kəcäsın büri aşagan. İkinçi kəcə satıp aluw niyätı bilän, püyizdga utırıp, Arça bazarına kilgän bu. Aluwın algan, tik mınä kaytışlıy kəcäni vagünga kirtmägännär. Abziy aptırap kalmagan, kəcäni in şungı vagünniñ artına bäyläp kuygan da üzi vagünga kirip utırgan.</p> <p>Stantsiyälärniñ birsında tüşip karasa, kəcäniñ başı gına asılınıp tura ikän.</p> <p>— Kahär sukkan büri, püyizd artınan da kuwıp citkän bit,— digän Hâyruulla açmıp.</p>	<p>Eski zamanda olmuş bu olay. Hayrullah isimli bir adamın keçisini kurt yemiş. Başka keçi satın alma niyeti ile Arça pazarına gelmiş bu. Alacağını almış, yalnız dönüşte keçiyi vagona sokmamışlar. Amca hiç düşünmeden keçiyi son vagonun arkasına bağlamış. Kendi de vagona girip oturmuş.</p> <p>İstasyonların birinde inip baksa ki, keçinin sadece başı duruyormuş.</p> <p>— Kahrolası kurt, lokomotifin ardından da kovalayıp yetişmiş ya, demiş.</p>
<p>379. Başları İsän Balsa Yarar</p>	<p>379. Başları Sağ Olsa Yeter</p>
<p>Birvakıt Mükıt agay asrarga iki kəcə bätıyı algan da kütügä birmäkçı bulgan.</p> <p>Cämilä tüti äytkän:</p> <p>— İ, kəcə bätılärı ındır-bakça tiräsında yürıp tä üsälär alar. Başları isän balsa yarar,—di ikän.</p> <p>Birkünni bätılär kaytmıy. Mükıt izläp çıksa, bätılärı yırımğa tüşip, büri aşap kitkän bulgan. Mükıt alarnıñ başları bilän ayakların kütärıp alıp kaytkan da:</p> <p>— Mınä, hatın, başları kalsa yarar digän idin, başları gına tügil, ayakları da isän: mınä siña iki bätı, iki baş ta sigiz täpi,—</p>	<p>Bir gün Mokıt amca, beslemek için iki keçi yavrusu almış ve onları gütmesi için birisine vermek istemiş.</p> <p>Cemile teyze:</p> <p>— E, keçi yavruları bağ bahçe etrafında gezip de büyürler. Başları sağ olsun yeter, demiş.</p> <p>Bir gün yavrular dönmemiş. Mokıt aramaya çıksa ki, yavrular ırmağa düşmüş. Mokıt onların başları ile ayaklarını çıkarmış ve:</p> <p>— İşte hatun, başları kalsa yeter demiştin, sadece başları değil ayakları da sağ: işte sana iki yavru, iki baş ve sekiz pati, diyerek başlarını da ayaklarını da Cemile teyzenin önüne getirip</p>

dip başların da, ayakların da Cämilä tüti aldına kitirip salgan, di.	bırakmış.
380. Yugaltular Tigiz	380. Zararları Eşit
<p>İlkkı zamanda ikikart cäyä-uk bilän kürallanıp kigävinnärgä karşı sugış açmakçı bulalar. Bular bir sazlıklı urmanga citälär. Kartlarınıñ birsiniñ mañgayına kigävın kilip yabışa. Ütirigä kiräk bit. Kuzgalsa uçıp kitä. Bu äkrin ginä sızgıra, kigävın işitmäsın dip. İptäşi işitä münü. Äligi kart barmagı bilän üz mañgayına kürsätä. Tıgısı kigävıngä uk ata. Kilip karasa, kigävın bilän birgä iptäşi dä ülgän.</p> <p>— Allaga şükir, alardan da biräw, bızdän dä biräw üldi,— dikart.</p>	<p>Eski zamanda iki yaşlı, yay ve ok ile silahlanıp at sineklerine karşı savaş açacak olmuşlar. Bunlar sazlıklı bir ormana gitmiş. İhtiyarlardan birisinin alına at sineği gelip yapışmış. Öldürmek gerek ya. Kıpırdasa uçup gidecekmiş. Bu at sineği duymasın diye yavaşıca fısıldıyormuş. Arkadaşı bunu duymuş. Bu ihtiyar, parmağı ile kendi alını göstermiş. Diğer at sineğine ok atmış. Gelip baksa ki, at sineği ile birlikte arkadaşısı da ölmüş.</p> <p>— Allah'a şükür, onlardan da birisi, bizden de birisi öldü, demiş ihtiyar.</p>
381. İtniñ Küyrigin Kissän dä Kuy Bulmas	381. Köpeğin Kuyruğunu Kessen de Koyun Olmaz
<p>Birkünni Mändi awda yürüp birni dä tuta almagaç, itinä karap turgan da, küyrigin çapkan da üzgän.</p> <p>— Nik alay ittiñ? — digängä,— şul itniñ küyrigin kissäm, kuy bulasmı digän idim, yuk ikän, agay,— digän, imiş.</p>	<p>Bir gün Mendi ava çıkıp hiçbir şey vuramamış, köpeğine bakarken; kuyruğunu kesmiş de koparmış.</p> <p>— Neden öyle yaptın, diyene köpeğin kuyruğunu kessem koyun olmaz mı demiştim, olmuyormuş amca, demiş imiş.</p>

<p>382. Üyränip Citkäç Kinä...</p>	<p>382. Öğreneceği Zaman ...</p>
<p>Bürin zamanda bir kişi atın aşamıyça gına türirga üyrätä başlagan. MİNä biş kün aç türgan at, cidī kün, sigiz kün. Ämma un kün digändä, tüzmagän, ülip kitkän. Şunnan süñ huca bik kaygırdı, di:</p> <p>— Atım aşamıyça türirga üyränip citkäç kinä ülip kitti läbasa! —dip äytti, di.</p>	<p>Eski zamanda bir adam, atına yemek yemeden durmayı öğretmeye başlamış. İşte, beş gün aç durmuş at. Yedi gün, sekiz gün ama on gün deyince sabredememiş, ölüp gitmiş. Ondan sonra sahibi çok üzölmüş:</p> <p>— Atım tam aç kalmayı öğreneceği zaman öldü ya, demiş.</p>
<p>383. Gümirdä Bir Balık Tüttüm...</p>	<p>383. Ömrümde Bir Balık Tuttum...</p>
<p>Gıybıdi birkünni balıktan bik şatlanıp kaytıp kırıgan:</p> <p>— Kara, Märhäbä, nindi zur balık tütüp kayttım! Hüzir sin münü bik şap kinä itip pişir, min çak kına yatıp alıym, balık bulgaç uyatırsın,— dip yatıp yükıga kitkän. Märhäbä balıknı äytkäniñçä pişirgän. Annan karap türgan-türgan da: «Bu bir balıknıñ narsäsın bulıp türıym, üzim dä bik balık tansıklaganmın»,— dip, Gıybıdini üyatmıyça, tütkan da balıknı bürüzı utırıp aşagan. Annarı Gıybıdiniñ avız-bürınına, kul uçlarına balık täñ käläri, balık mayları sürtip kuygan.</p> <p>Bırvakit Gıybıdi uyangan, küzlärin açkan:</p> <p>— Balık peştimi?—dip süravı bulgan, Märhäbä Müña karşı bütkına çapkan:</p> <p>— Äytäm sinı cülär Gıybıdi dilär. Tagın nindi balık? Aşap yattıñ tügilmı süñ? İşanmasağ kulıñnı isnäp kara,— dip anıñ</p>	<p>Gıybedi bir gün balıktan çok mutlu bir şekilde dönmüş:</p> <p>— Bak, Merhebe, ne kadar büyük bir balık tutup döndüm! Şimdi sen bunu güzelce pişir, ben biraz uyuyayım, balık pişince uyandırırısın, deyip yatıp uykuya dalmış. Merhebe, balığı söylendiği gibi pişirmiş. Ondan sonra bakmış bakmış ve: “Bu balığın birazını böleyim, ben de balığı çok severim”, deyip, Gıybedi’yi uyandırmadan, tutulan balığı tek başına oturup yemiş. Ondan sonra Gıybedi’nin ağzına burnuna, parmak uçlarına balık pulları, balık yağları sürmüş.</p> <p>Bir an Gıybedi uyanmış, gözlerini açmış:</p> <p>— Balık pişti mi, diye sormuş. Merhebe buna çıkışmış:</p> <p>— Söylüyorum sana deli Gıybedi diyorlar diye. Daha ne balığı, Yiyip yatmadın mı sen? İnanmıyorsan elini kokla, deyip onun yüzüne bakıp kahkaha ile gülmeye başlamış.</p>

<p>yüzinä ük karap şarkıldap külä başlagan.</p> <p>Gıybıdı kulin isnäştirip: «Çınlap ta balık işi... Kara indı ä? Gümirdä bir zur balık tıttım, anı da aşagan şikillı bulmadım, tfü»,— dip, äylänip yañadan yükıga kitkän.</p>	<p>Giybedi elini koklamış “Gerçekten de balık kokusu... Gördün mü? Ömürümde bir balık tıttım, onu da yemiş gibi olmadım, tüh” deyip dönüp yeniden uykuya dalmış.</p>
<p>384. Hüdäy Kuşsa, Üz Ävenibiz dä Yanar Äli</p>	<p>384. Allah Nasip Ederse, Bizim Ambarımız da Yanar</p>
<p>Avılda: «Ut bar!» «Ut bar!» dip kıkırğan tavışka Mükıt bilän Cämilä dä çiläk alıp yügürgännär. Bıraz barsalar, kürälär — Bıräwniñ ävinı yana. Mükıt karap türğan da:</p> <p>— Barmıyk, hatın, hüdäy kuşsa, üz ävinibiz dä yanar äli,—dip, kirı kaytıp kitkännär.</p>	<p>Köyde: “Yangın var” “Yangın var!” diye bağırın sese, Mokıt ile Cemile de kova alıp koşmuşlar. Bıraz gidip baksalar ki, birisinin tohum ambarı yanıyor. Mokıt bakmış ve:</p> <p>— Gitmeyelim hatun, Allah nasip ederse, bizim ambarımız da yanar ya, deyip, geri dönüp gitmişler.</p>
<p>385. Tıgırmänçi Ni Karagan</p>	<p>385. Değirmenci Neye Bakmış?</p>
<p>Mändi anası yaña ünnan ipi pişirgän. Kaynar kilış tabınga kitirip urtaga sındırıp cibärsä, ni küzi bilän kürsın, içinnän çabata kilip çıkkın. Müñar hätta ulı Mändi dä gacäpkä kalgan. Annan süñ gına isinä kilip äytkän:</p> <p>— Ähä, bildim, ünnı ilämiçä salgansın ikän,— digän.</p> <p>— İlädim, ilädim, iläp saldım.</p> <p>— Mändi çabatını äyländirip karagan, läkin ilänüwinä ışanmagan:</p> <p>— Bulmas, Şuşı hättli çabata niçik itip iläktän ütsin di?</p>	<p>Mendi'nin annesi yeni undan ekmek pişirmiş. Sıcakken sofraya getirip ortaya bölüp koysa ki, gözleri ile ne görsün, içinden çarık çıkmış. Bunlar, hatta oğlu Mendi de şaşırılmış. Ondan sonra aklına gelmiş ve:</p> <p>— İşte, bildim. Unu elemeden koymuşsun, demiş.</p> <p>— Eledim, eledim, eleyip koydum!</p> <p>Mendi çarığı çevirip bakmış fakat elediğine inanmamış:</p> <p>— Olmaz, bu kadar çarık, elekten nasıl geçsin?</p>

<p>Şunda Mändi anası Güläp ciñgi ulına aňlatıp äytäkän di:</p> <p>— Sin, ulım, çabataniñ iläktän ütünä işiñ kitmäsin, iläktän ütär ul, mınä sin anı niçik tığirmännän ütkän digin, şunsın äyt, tığirmänçi närsä karagan?</p> <p>Mändi yañadan çabatani kulına alıp äyländirip karagan. Annan:</p> <p>— Şulay şul, tığirmänçi närsä karagan, küzi çikkan,— dip, ikisi dä tığirmänçini gayıplägännär.</p>	<p>Orada Mendi'nin annesi Gülep yenge oğluna anlatmış:</p> <p>— Oğlum sen çarığının elekten geçmesine şaşırma, elekten geçer o, işte sen onun nasıl değirmenden geçtiğini söyle, değirmenci neye bakmış?</p> <p>Mendi, çarığı yeniden eline alıp çevirip bakmış. Sonra:</p> <p>— Doğrudur ya, değirmenci neye bakmış, gözü körmüş, deyip ikisi de değirmenciyi ayıplamışlar.</p>
<p>386. Başsız Kaluñıñ Avırlığı</p>	<p>386. Başsız Kalmanın Zorluğu</p>
<p>İki sülдат sugış vakıtında karavılda turalar ikän. Birsiniñ yüklagan vakıtta bumba tüşip başın üzgän. İptäşi:</p> <p>— Biçara! Yükişinnan uyangaç başınıñ yuklğıñ kürsä, ni işlär ikän indī!—digän.</p>	<p>İki asker savaş zamanında nöbet tutuyorlarmış. Birisi uyuklarken bomba düşmüş ve başını koparmış. Arkadaşı:</p> <p>— Zavallı! Uykusundan uyanınca başının olmadığını görünce, ne yapar şimdi, demiş.</p>
<p>387. Üç Yiğit</p>	<p>387. Üç Yiğit</p>
<p>Bir agay ullarına tığirmändägi ünni alıp kaytırga kuşa. Yiğitlär kaytışlıy bik açığılar. Atlarınıñ da içäsilärı kilip, baki yanına tuktıylar. Yiğitlärniñ müñarçı baki kürgännärı yuk ikän.</p> <p>— Bu näk kazan şikilli ikän, suwı-niyi salıngan, äydä bulamık bulgatabız,— dilär.</p> <p>Ünni niñätli salsalar da haman da sıyık bulgaç, kuyırtabız dip, üçkapçık ünniñ üçisın dä salıp bitirälär. Zurısı:</p>	<p>Bir amca, oğullarına değirmendeki unu alıp dönmelerini söylemiş. Delikanlılar dönerken çok acıkıyorlar. Atları da susamış, buz üstündeki deliğin yanında durmuşlar. Delikanlılar, bu zamana kadar deliği görmemişler.</p> <p>— Bu tam bir kazana benziyormuş. Suyu muyu koyulmuş, haydi bulamaç kaynatalım, demişler.</p> <p>Unu ne kadar koysalar da hep cıvık olunca, koyultalım diye, üç çuval unun üçünü de koyup</p>

<p>— Nişläp kaynamıy sñ bu?—dip, karar üçin bākīgä tüşip kitä. İkincişi:</p> <p>— Tukta, üzi gñä aşamasın äli, min dä tüşäm,— di.</p> <p>Üçinçi yigıt:</p> <p>— Nişläp min gñä kalıym? — di. Ul da tüşip yugala.</p>	<p>unu bitirmişler. Büyüğü:</p> <p>— Niçin kaynamıyor ki bu, deyip bakmak için deliğe inmiş. İkincişi:</p> <p>— Dur, kendi yemesin, ben de ineyim, demiş.</p> <p>Üçüncü delikanlı:</p> <p>— Niçin sadece ben kalıyorum, demiş. O da inip kaybolmuş.</p>
<p>388. Ay Yaktısına Yabışıp</p>	<p>388. Ay Işığına Yapışmak</p>
<p>Birvakıt bir kişiniñ äveslik üslärinä karak mñgän dä işik allarına tüşä alımıy yñri ikän. HUCA kişi karaknı kürip tura ikän. Ul birnärsä dä bilmägän bulıp hatınına:</p> <p>— BİLÄSİNMİ, min birvakıt ävesliktän tüşkändä fälän düğanı ukıp, ay yaktısına yabıştım da işik aldına sikirip kñnä tüştim,— digän.</p> <p>Mümü karak işitip turgan. Fälän düğanı ukıp, ay yaktısına yabışıp tüşmäkçi bulgan ikän, şap itip işik allarına yığılıp tüşkän, di.</p>	<p>Bir gün bir adamın hatıllığınun üstüne hırsız atlamış ve kapının önüne düşmeden yürüyormuş. Ev sahibi hırsızı görmüş. O hiçbir şey sezdirmeden karısına:</p> <p>— Biliyor musun, ben bir ara, hatıllıktan inerken filan duayı okuyup ay ışığına yapıştım ve kapının önüne zıplayıp indim, demiş.</p> <p>Bunu hırsız da duymuş. Filan duayı okuyup, ay ışığına yapışıp inecek olmuş, pat diye kapının önüne yıkılıp düşmüş.</p>

<p>389. Başmı, Çabatamı Kadırlı</p>	<p>389. Baş mı Çarık mı Kıymetli?</p>
<p>Birvakıt birniçä kişi säyähätkä çığalar. Üzatuçıları da bula. Yullarında yılga uçrıy. Bular kiñäşläşä başlıylar. Üzatuçı:</p> <p>— Sal yasap kiçigiz,— di.</p> <p>Bular künälär bu kiñäşkä. Läkin salnıñ yılga urtasına jtkäçkaplanuwı bar bit. Bular andıy küñilsizlik bulmasın üçin ayakların büränägä, bäyläp kuyalar. Yılga urtasında sal kaplana, tiğilär ayakların üskä suzgan kilış agıp kitälär. Üzatuçıları:</p> <p>— Bäräç, yılga urtasına da citmädilər, çabataların kiptirä dä başladılar,— dip aptırıy ikän.</p>	<p>Bir vakit birkaç kişi seyahate çıkmışlar. Klavuzları da varmış. Yolda bir nehre rastlamışlar. Bunlar birbirleriyle fikir alışverişi yapmaya başlamışlar. Kılavuz:</p> <p>— Sal yapıp geçiniz, demiş.</p> <p>Bunlar bu fikre razı olmuşlar. Ancak salın ırmağın ortasına varıncaya kadar batması da var ya. Bunlar, sıkıntı olmasın diye ayaklarını tomruğa bağlamışlar. Irmağın ortasında Sal su dolmuş, diğerleri ayaklarını üst tarafa uzatmış bir hâlde akıp gitmişler.</p> <p>Uğurlayanlar:</p> <p>— Aboo, ırmak ortasına da ulaşmadılar, çarıklarını kurutmaya da başladılar, deyip şaşırılmış.</p>
<p>390. Üziñ Yarıp, Yamap ta Bir!</p>	<p>390. Kendin Yarıp, Yamayıp da Ver!</p>
<p>Mändi anası Güläp tüti birvakıtnı bik ütiniñ kürşilärindägi baltaçidan tagarak yasatıp alğan. Yasap bitirgäç, tagaraknı bik üşatıp äytken di:</p> <p>— Tagaraknı yasap birdiñ, yarılsa yamarga minim yünim citmäs, indı üziñ aldan uk yarıp, yamap ta bir,— digän.</p>	<p>Mendi'nin annesi Gülep teyze bir gün ricacı olup komşularındaki dülgere tekne yaptırmış. Yapıp bitirince, tekneyi pek beğenmiş:</p> <p>— Tekneyi yapıp bitirdin. Yarılsa yamamaya benim imkânım yok. Şimdi sen baştan yarıp yamayıp da ver, demiş.</p>

<p>391. BİLİN AŞAGANDA SAKALI SİLKİNÄ İDİ</p>	<p>391. Bilin¹⁴⁹ Yediğinde Sakalı Titriyordu</p>
<p>Birniçä kişikırda büri üyası tabalar da, BİRÄWNİ bilinnän bÄyläp, üyaga tüşirälär. Büri kişiniñ başın üzip alıp kala. Kişini tartıp çigargaç, tüşirüçilär aptıraşka kalalar:</p> <p>— Münüñ äwvälİ başı bar idimİ süñ? — dilär.</p> <p>Kaysıları äytä:</p> <p>— Anıñ äwvälİ ük başı yuk idİ.</p> <p>Aradan bİrsİ:</p> <p>— Äwvälİ başı bulgandır, bİlİN aşaganda sakalı sİlkİNä idİ,— digän.</p>	<p>Birkaç kişi bozkırda kurt yuvası bulmuşlar ve birisini belinden bağlayarak yuvaya indirmişler. Kurt, adamın başını koparıp almış. Adamı çekip çıkarınca, indirenler şaşırılmışlar:</p> <p>— Bunun önceden başı var mıydı ya, demişler.</p> <p>Diğerleri:</p> <p>— Onun önceden başı yoktu.</p> <p>İçlerinden birisi:</p> <p>— Önceden başı vardı, bilin yediğinde sakalı titriyordu, demiş.</p>
<p>392. Yaktıda İzli</p>	<p>392. Aydınlıkta Arıyor</p>
<p>BİR kart klubta ut süngäç, karañgıda galüşin yugalta. Kaytıp Kitä bu şulay. Bİraz bargaç, uram baganasında utkabına, kart şul bagana tübİnnän galüşin İzli başlıy. Uzıp baruçı: «Närsä İzlisİN?»— digäç, «GalüşİM yugaldı, şunı İzlim»,— dİ. «Süñ kayda cuygan idİñ?»—digängä karşı:</p> <p>— Klubta,— dip cavap kaytara.</p> <p>— Alay bulgaç, nik klubta İzlämädİñ süñ?</p> <p>— Anda ut yuk idİ bit, mÜNda ut bar, yaktı,— dİ kart.</p>	<p>BİR İhtiyar, kulüpte ışık sönünce karanlıkta lastik ayakkabısını kaybetmiş. Bu öylece dönüp gitmiş. Bİraz gidince sokak direğİNde ışık yanmış. İhtiyar o direğİN dibİNde ayakkabısını aramaya başlamış. Sokaktan geçen birisi: “Ne arıyorsun?” deyince “Ayakkabım kayboldu, onu arıyorum” demiş. “En son nerede bırakmıştın?” sorusuna karşılık:</p> <p>— Kulüpte, diye cevap vermiş.</p> <p>— Öyleyse niye klüpte aramadın?</p> <p>— Orada ışık yoktu ya burada ışık var, aydınlık, demiş İhtiyar.</p>

¹⁴⁹ Bilin: Akıtma(Bir tür Tatar yemeği).

<p>393. İne Niçä Arşin Bulsın</p>	<p>393. Eni Kaç Arşin Olsun?</p>
<p>Bir kişiniñ akılğa sayırak bir ulı bar idı. Atası bırvakit şul ulın 10 arşin üzınlığı dilbiğä alıp kayt dip bazarga cibärdi. Ulı yulğa çıgıp 10—15 çakırım ütkäç, kirä äylänip kayttı da:</p> <p>— Äti, dilbiğäniñ buyı 10 arşin bulsın didiñ, ine niçä arşin bulsın? — dip süradı.</p> <p>— Atası balasınıñ akılsızlığına häyran kalıp başın sılkip türdi da:</p> <p>— Häyır, ulım, ine siniñ akılıñ kadäri bulsın,— didi.</p>	<p>Bir adamın, azıcık akıldan noksan bir oğlu varmış. Babası bir gün o oğlunu, on arşin uzunluğunda dizgin alıp dön diye pazara göndermiş. Oğlu yola çıkıp on on beş kilometre geçince geri gönüp gelmiş ve:</p> <p>— Baba, dizginin boyu on arşin olsun dedin. Eni kaç arşin olsun, diye sormuş.</p> <p>— Babası oğlunun akılsızlığına şaşırıp başını sallayıp:</p> <p>— Tamam, oğlum, eni senin aklın kadar olsun, demiş.</p>
<p>394. Mürca Bılän Miçlär, Kaya Kitmi Bizniñ Küçlär!</p>	<p>394. Baca ile Sobalar, Nereye Gitmiyor Bizim Güçler?</p>
<p>Mändilärniñ miç mürçası cimirilgän. Mändi bılän atası üzlärı mürca çıgarırğa kirışkännär. Salıp bitirip, yağıp cibärsälär— tütı, bütin üy tula, ul tütinni kaya kuyarga? Mändi atası ulına kıçkırda:</p> <p>— Tünçıgabız bit, nikarap turasıñ, tubal¹⁵⁰ bılän tışka taşı,— di.</p> <p>Mändi tubal bılän tışka tütin taşıy, üzi:</p> <p>— Mürca bılän miçlär, kaya kitmi bizniñ küçlär! — di ikän.</p>	<p>Mendilerin soba bacası yıkılmış. Mendi ile babası, baca yapmaya girişmişler. Bitirip yaksalar ki tütüyor, bütün ev duman doluyor. O duman nereye koyulacak? Mendi'nin babası, oğluna bağırması:</p> <p>— Boğulacağız ya, ne bakıp duruyorsun? Kova ile dışarı taş, demiş.</p> <p>Mendi kova ile dışarıya duman taşıyor, kendi:</p> <p>— Baca ile sobalar, nereye gitmiyor bizim güçler, diyormuş.</p>

¹⁵⁰ Ağaç kabuğundan yapılan kova.

<p>395. Ätäç Kıçkırmıy, Tañ Atmas</p>	<p>395. Horoz Ötmeyince Tan Ağarmaz</p>
<p>Mükıt tañ aldinnan yulga çıgarga dip yatkan ikän. Uyanıp kitsä, tañ atkan, küyaş çıkkın, law kitkän, yulga ıga almıykalgan. Nişlärgä? Yürtka ıkkın da ätäçin suyan. Cämilä ciği: «Nigä suydıñ?»—digäç, ul aña:</p> <p>— Ätäç kıçkırmıy tañ atmıy, şul kıçkırıp attırğan! — digän, imiş.</p>	<p>Mokıt, tan ağarmadan önce yola çıkayım deyip yatmış. Uyanıp baksa ki, tan ağarmış, güneş çıkmış. Araba gitmiş yola çıkamamış. Ne yapsın? Eve çıkmış ve horozu kesmiş. Cemile yenge: “Neden kestin?” deyince o:</p> <p>— Horoz ötmeyince, tan ağarmaz. O bağırap ağartmış, demiş.</p>
<p>396. İş Uzgaç</p>	<p>396. İş Geçince</p>
<p>Agay ulın sukaga cibärgändä äytkän:</p> <p>— Ulım, kiç kaytkanda suka timiriñni yaşırıp kayt, urlap kitmäsinär,— digän.</p> <p>Ulı kaytkanda ätisi birniçä kişi bilän uramda süyläşip utıra ikän. Ulı:</p> <p>— Äti, suka timirin fälän usak tübünä yaşırdım,— dip kıçkırgan.</p> <p>İkinçi künni yigit sukaga barsa, karıy, suka timirin urlagannar. Tiz gına atına atlanıp ylärinä apkan. Atası piçänliktä yüklap yata ikän. Ulı atasınıñ külagına iyilip akrın gına:</p> <p>— Äti, suka timirin urlagannar,—dip pışıldagan.</p>	<p>Amca, oğlunu sabana gönderirken:</p> <p>— Oğlum, geç döndüğün vakit de saban demirini saklayıp dön, almasınlar, demiş.</p> <p>Oğlu döndüğünde babası sokakta birkaç kişi ile oturup sohbet ediyormuş. Oğlu:</p> <p>— Baba, saban demirini falanca titrek kavak ağacının dibine sakladım, diye bağırmış.</p> <p>İkinci gün delikanlı sabana gitse ki, bakmış saban demirini çalmışlar. abucak atına binip evlerine koşmuş. Babası ayırdı uyukluyormuş. Oğlu, babasının kulağına eğilip yavaşça:</p> <p>— Baba, saban demirini çalmışlar, diye fisıldamış.</p>

<p>397. Atın Aldırgan — Abzarın Biklägän</p>	<p>397. Atını Aldırmış Ahırını Beklemiş</p>
<p>Mükıt agay at algaç, başta anı bik kadırläp tütkan. Abzarına da bik zur yüzak salıp ilgän. Bara tırğaç, atınıñ buluwına şulhätli küniğip kitkän, hätta abzarın tüngä dä biklämi başlagan. Hatını: «Ay-hay, Mühämmätcan, atnı alıp kitmägäyläri»,—dip äytip-äytip karasa da Mokıt haman: «Yä, yarar, bir tüngäkunar äli, kiçä dä birni dä bulmadı bit»,—dip, biksizkaldıra ikän. Birkünni şulay irtän çıgıp karasa, at yuk, urlap kitkännär! Mükıt başın çaykap, cilkäsinkaşıp türgen-türgen da: «Minä sin anı, ä?» — dip, buş abzarga yüzak salıp - bikläp kırıp kitkän.</p>	<p>Mokıt amca at alınca önce ona çok itinalı bakmış. Ahırına da çok büyük bir kilit takmış. Git gide atının olmasına o kadar alışmış ki, hatta ahırını gece kilitlememeye bile başlamış. Karısı: “Hey hey, Möhemmetcan, atı alıp gitmesinler” diye söyleyip dursa da Mokıt hep: “Ya iyi, bir gece yatar hele, dün bir şey de olmadı ya” diye korumasız bırakıyormuş. Bir gün öyle sabah çıkıp baksa ki, at yok, çalıp gitmişler! Mokıt başını sallayıp, ensesini kaşıyıp durmuş ve: “İşe bak sen ya, deyip, boş ahıra kilit vurup kapatmış gitmiş.</p>
<p>398. İş Tübätäydä¹⁵¹</p>	<p>398. İş Takkede</p>
<p>Mükıt agay birkünni tübätäy alırga kibitkä kirkän. Kibittä bir ginä tübätäy kalgan ikän, ul da bulsa başına bik kiçkinä bulgan. Kibitçi aña:</p> <p>— Bu sinin başına yaramıy, irtägä yaña tübätäylär kilä, kütüp tür,—digän. Mükıt aña karşı tüşip, akıl birip äytkän:</p> <p>— İş başta tügil, baş yaramasa niçik tä tübätäygä sıydırırız, iş tübätäydä,—dip şunu satıp alıp çıgıp kitkän.</p>	<p>Mokıt amca, bir gün takke almaya mağazaya gitmiş. Mağazada sadece bir takke kalmış, o da başına küçük gelmiş. Mağaza çalışanı ona:</p> <p>— Bu senin başına uymuyor, sabah yeni takkeler geliyor, bekleyiniz, demiş. Mokıt ona karşı çıkıp akıl vermiş:</p> <p>— İş başta değil, baş iyi olmasa da takkeye sığdırırız. İş takkede, deyip onu satın alıp çıkıp gitmiş.</p>

¹⁵¹Takke: Başa takılan bir çeşit aksesuar, Şapka türü aksesuar.

<p>399. Ayagını Çılatma</p>	<p>399. Ayağını Islatma</p>
<p>Yülärniñ kürşisi küyığa yığılıp tüşkän ikän, tünçığa başlağaç, yardım sürap kışkıırğa tütinğan.</p> <p>Yülär küyü avızına yügürp kilgän dä:</p> <p>— Karalī, sin anda ayagını çılata kürmä, büriniğa tımaw tüşmäsin,— dip kışkıırğan.</p>	<p>Ahmağın komşusu kuyuya düşmüş, boğulacak gibi olunca, yardım isteyip bağıryormuş.</p> <p>Ahmak kuyu ağzına koşup gelince:</p> <p>— Bak hele, sen orada ayağını ıslatma, burnun nezle olmasın, diye bağırmış.</p>
<p>400. Alaşa Näsili</p>	<p>400. Alaşa¹⁵² Soyu</p>
<p>İlik zamanda bir avıl agayı bazarga tayın satarga bargan. Munda bir tanışı uçragan. Şul sürüy, di:</p> <p>— Bukaysı atıñniñ tayı süñ äli?</p> <p>Bu äytkän, di:</p> <p>— Sin biläsiniñmi minim burlı alaşanı? Şunıñ külini bula indı bu,— dip.</p> <p>Tiğisi äytkän, di:</p> <p>— Ä-ä-ä, burlı alaşadan bulsa, şäp näsıl indı ul, şäp näsıl,— dip äytkän, di.</p>	<p>Eski zamanda köylü bir amca, pazara tayını satmaya gitmiş. Burada bir tanıdığıyla karşılaşmış. O:</p> <p>— Bu hangi atın tayı ki, diye sormuş.</p> <p>Bu:</p> <p>— Sen benim kırmızılı beyazlı alaşayı biliyor musun? Onun tayı oluyor bu, diye cevap vermiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Eee, kırmızılı beyazlı alaşadansa, şahane soy o, şahane soy, demiş.</p>

¹⁵² Alaşa: İğdiş edilmiş at.

<p>401. Ängämä</p>	<p>401. Sohbet</p>
<p>— Allü, Tübän Küyik avılımı? — Äye. — Kım äli bu? — Dïjurnıy. — Bïznïñ babay kürinämı, isän-saw gına yaşılärmı? — Bik isän-saw yaşılär, bik tırışıp üz bakçalarında bärängi alalar. — Siz babaynı tïlifünga çakırtıp kitirä almassız mı? — Ä kım isimli süñ ul?</p>	<p>— Alo, Tüben Köyik köyü mü? — Evet. — Kimsiniz? — Nöbetçi. — Bizim dede görünüyor mu, sağlıklı sıhhatli yaşıyorlar mı? — Çok sağlıklı sıhhatli yaşıyorlar, çok çalışıp bahçelerinden patates çıkarıyorlar. — Siz dedeyi telefona çağırabilir misiniz? — E onun ismi ne?</p>
<p>402. Yağırnıñ Faydası</p>	<p>402. Yağmurun Faydası</p>
<p>Biräw, katı yağırdan süñ taygak yulda yığılıp, kiyimın pıçratkan häm gürlävük suwında yuwa başlagan. Üzi: — Yarıy äli yağır yawugan künni yığıldım. yugıysä bu pıçraknı yuwar üçin kaydan su tabar idim,— dip yuwana ikän.</p>	<p>Birisi, şiddetli yağmurdan sonra kaygan yolda düşüp kıyafetini kirletmiş ve onları gürlü gürlü akan yağmur suyunda yıkamaya başlamış. Kendi kendine: — İyi bari yağmur yağdığı gün düştüm. Yoksa bu kiri yıkamak için nereden su bulurdum, deyip avunuyormuş.</p>
<p>403. Kızıl Sarık İtiği</p>	<p>403. Kızıl Koyun¹⁵³ Çizmesi</p>
<p>Biräw hatını bilän bazarda yürgändä, Kukmarada basılğan kızıl-çuwar itikni kiyip yürüçi bir kişini kürgän dä bik gacäplängän. — Kara äli, hatın,—digän,— mündiykızıl-çuwar sarıknıkayda asrıylar ikän?</p>	<p>Birisi karısı ile pazarda gezerken Kukmara'da yapılan kızıl alacalı çizmeden giyen bir adam görmüş ve çok meraklanmış. — Bak hele, hatun, böyle kızıl alacalı koyunu nerede besliyorlar ki, demiş.</p>

¹⁵³ Kuyruksuz koyun.

<p>404. KİÇKİNÄ BULSA DA BİR YUWANİÇ</p>	<p>404. Küçük Olsa da Bir Avuntu</p>
<p>Biräwdän:</p> <p>— Nik çäçinñi kıska yürtäsñ?—dip sūragannar.</p> <p>— Kaybır hatın-kızını, «çäçï üzın, akılı kıska», dip mısıkillıylar. Dimäk, çäçï kıska kişinñ akılı üzın bulırğa tıyış,— dip cavap birgän, di.</p>	<p>Birisine:</p> <p>— Neden saçını hep kısaltıyorsun, diye sormuşlar.</p> <p>— Bir kızla “saçı uzun akılı kısa” diye alay etmişler. Demek ki saçını kısa olan insanın da aklının uzun olması gerek, diye cevap vermiş.</p>
<p>405. Gali BİLÄN VÄLİ</p>	<p>405. Gali ile Veli</p>
<p>Gali bİLÄN VÄLİ sugışkannar. İkinçi künni Gali üzünñ iptäşinä maktana, di:</p> <p>— Äy, kiçä min VÄlini kıynadım. Ul miña kindik bİLÄN tik tä tik! Ä min aņakabık bİLÄN şap ta şup! Bütin urman yaņırıp türdi,— dip äytti, di.</p>	<p>Gali ile Veli dövüşmüşler. İkinci gün Ali kendini arkadaşına övmüş:</p> <p>— Hey, dün ben Veli’yi dövdüm. O bana göbekte¹⁵⁴ tik de tik! E ben de ona kabuk ile şap da şup! Bütün orman yankılandı, demiş.</p>
<p>406. Astındagın Altı Ay İzlägän</p>	<p>406. Altındakini Altı Ay Aramış</p>
<p>Mükıt agay at kütärgä yallangan. Birkünni bir ala biyägä mñip atlangan da kütü tiräli anda-münda çabıp yürirgä tütangan. Yuldan kaytıp kilgän kürşisi mñni kürgän: «Närsägä şulay tız-bız çabasın?»—dip sūragan.</p> <p>— Mñnä Fähri baynıñ ala biyäsın yugalttım, sin kürmädinmi?</p> <p>— Kürdım, Mükıt abzıy.</p> <p>— Äytsänä, kayda ikän?</p> <p>— Şul atlanganıñ ala biyägiz tügilmı sūñ!</p>	<p>Mokıt amca, at çobanı olarak çalışıyormuş. Bir gün ala bir kısrağa binmiş ve sürü etrafında orada burada koşturmaya başlamış. Yoldan gelen komşusu bunu görmüş: “Neden öyle acele acele koşuyorsun?” diye sormuş.</p> <p>— İşte Fehri ağanın alaca kısrağını kaybettim, sen görmedin mi?</p> <p>— Gördüm Mokıt amca.</p> <p>— Söylesene neredeymiş?</p> <p>— O bindiğın alaca kısrağ değıl mi ya?</p> <p>Mokıt şaşırıp inanmayınca zıplayıp inmiş ve kısrağa bakmış. Sonra onun etrafında dönüp,</p>

¹⁵⁴ At arabasını toplarken, arabanın üstü ile altını birbirine bağlayan demir kazık.

<p>Mükıt aptırap kitip, ışanmıyça sikirip tüşkän dä biyänı karagan. Annan anı tiräli äylänip çıgıp, küyrıgın dakuzgatıp kuygaçkına:</p> <p>— Äye, şul— alabiyä üzi! Ni gümır izlattı bit lägnät! Münnan süñ siña mınmäm!—dip, biyänı gayıplap, kamçısı bılän sugıpkına cibärgän, imiş.</p>	<p>kuruğunu sallayınca:</p> <p>—Evet, o alaca kısrağın ta kendisi! Ne çok arattı ya lanet! Bundan sonra sana binmem, deyip kısrağı ayıplayıp kamçısı ile vurmuş ve göndermiş.</p>
<p>407. Atka Mınsäñ, At Yugala</p>	<p>407. Ata Binsen At Kayboluyor</p>
<p>Mükıt agayga yılık kütärgä birgännär. Barısı yığırmı at ikän. Üzi bir ala atka atlangan, imiş, atların sanap karıy — untugız gına çıga. Bik aptırıy, izli, arlı-birli çaba, yuk. «Ähä, ala at tagın minı aldamakçı bula»,— dip, tüşä, yänadan sanap karıy— yığırmı çıga. «Küräsñ, atlarım tügäl»,— dip tınıçlap yänadan atlana, sanıy— tagı, untugız. yänadan tüşä—yığırmı. Şunnan Mükıt cäyäw yürıp kütä başlagan. Bıräw münü kürıp:</p> <p>—Bülay atlar artınnan cäyäw süyrälip yürgänçı, nik bırsinä atlanıp kına kütmişñ? — digängä Mükıt:</p> <p>—Atka mınip atlarımını yugaltkançı, cäyäw yürıp atlarım tügäl bulsın,— dip cavap birgän, imiş.</p>	<p>Mokıt amcaya, at sürüsünü gütme işi vermişler. Hepsi yirmi atmış. Kendisi alaca bir ata binmiş, atlarını sayıp bakmış, sadece on dokuz çıkmış. Çok şaşırılmış ve aramış oraya buraya koşmuş, yok. “Aha, alaca at yine beni aldatıyor” deyip inmiş, yeniden saymış. “Görüyorsun atlarım tam doğru” diye rahatlayıp yeniden ata binmiş, saymış yine on dokuz. Yeniden inmiş, yirmi. Ondan sonra Mokıt, yayan yürüyerek gütmeye başlamış. Birisi bunu görüp:</p> <p>—Böyle atların arkasından yayan sürüklenip yürüyeceğine neden birine binip de gütmüyorsun, deyince Mokıt:</p> <p>—Ata binip atlarımı kaybedeceğime, yayan yürüyeyim atlarım tam olsun, diye cevap vermiş.</p>

408. Tugız Agay	408. Dokuz Amca
<p>Tugız agay iş izläp yulga çıgıp kitkännär. Cäygı cılı küñ, yañgır yavıp kitkännän süñ, tüman tüşkän ikän. Uysu cirgä kilip Citsälär, anda çäçäk atkan karabüday su kibik dulkinlanıp utıra, di.</p> <p>— Agıydıl bit bu! — diyışkännär. Kıyımnärin çişinip arkalarına askannar da äydä tıgı yakka taba yüzärgä. Küç-ğäl bılän argı yakka çıgıp citkännän süñ kıyımnärin kiptürigä ilgännär dä:</p> <p>— Agıydıldän barıbiz da isän-saw çıktımı ikän? — dip, iptäslärin sanıy başlagannar. Birsı sanıy — sigızgä çıga, ikincısı sanıy— tagın şul uk sigız.</p> <p>— İndi nişlärgä? Aralarında bir başlırakları bar ikän, şul äytkän:</p> <p>— Biz çabatalarını sanap karıyk äli,— digän.</p> <p>— Çabataların salıp tızıp kuygannar da sanap karagannar ikän, näk tugız par çabata çıkkın.</p> <p>— Barıbiz da isän-saw ikänbiz läbasa,— dip süyinişip, yulların dävam ittürgännär, di.</p>	<p>Dokuz amca, iş aramak için yola çıkmışlar. Sıcak bir yaz günü yağmur yağdıktan sonra, duman inmiş. Vadiye gelseler ki, orada başaklanan karabuğday su gibi dalgalanıyormuş.</p> <p>— Akidil bu, demişler. Elbiselerini çıkarıp arkalarına asmışlar ve diğer yakaya doğru yürmüşler. Güç bela öteki yakaya vardıkdan sonra elbiselerini kurutmak için asmışlar ve:</p> <p>— Akidil'den hepimiz de sağ selamet çıktık mı acaba, deyip arkadaşlarını saymaya başlamışlar. Birsı sayıyor, sekiz çıkıyor, diğeri sayıyor yine sekiz.</p> <p>— Şimdi ne olacak? Aralarında bir akıllıcaları varmış, o:</p> <p>— Çarıkları sayıp bakalım hele, demiş.</p> <p>— Çarıkları çıkarıp dizmişler ve sayıp bakmışlar ki, tam dokuz çift çarik çıkmış.</p> <p>— Hepimiz de sağ selâmetmişiz ya, deyip, sevinerek yollarına devam etmişler.</p>

409. Biş Kışi	409. Beş Kişi
<p>Biş kışi yulga çıkkannar. Bara turgaç, bularğa zur agıp su kiçärgä turı kilgän. Däryanı kiçkäç, bularğa niçiktir kışi sanı kimigän şikillı kürinä başlagan. Sanap karagannar, dürt kışi ginä çıkkannar. Tagın sanıylar, tagın dürtkä çıgaralar. Şulay aptıraşıp turganda, bular yanına bir akıllıraq kışi kilip çıkkannar. Ul äytän:</p> <p>— Tayaklarıgızni cırgä kadagız!— digän.</p> <p>Kadagannar. Biş tayak.</p> <p>— Bişäw bit siz,— digän.</p> <p>— Mınä tamaşa! Nişläp büläy?— diyışkännär.— Biz dürtkä çıgarabız, ä sinij biş çıga.</p> <p>Tigı kışi:</p> <p>— Sanawçı kışi üzın sanamagandır,— digän.</p> <p>Külüşkännär dä yullarına kitkännär.</p>	<p>Beş kişi yola çıkmışlar. Gide gide bunlar büyük bir akarsuyu geçmek zorunda kalmışlar. Nehri geçince nasıl olduysa bunlara adam sayısı azalmış gibi gelmiş. Saymışlar, sadece dört kişi çıkmış. Yine sayıyorlar, yine dört çıkarıyorlarmış. Öyle şaşırınca bunların yanına akıllıca bir adam gelmiş. O:</p> <p>— Sopalarınızı yere saplayın, demiş.</p> <p>Saplamışlar. Beş sopa.</p> <p>— Beş kişisiniz ya, demiş.</p> <p>— İşte bak! Nasıl oluyor, demişler.</p> <p>— Biz dört çıkarıyoruz, e seninki beş çıkıyor.</p> <p>Diğer adam:</p> <p>— Sayan adam kendini saymamıştır, demiş.</p> <p>Gülüşmüşler ve yollarına gitmişler.</p>

<p>410. Musi BİLän Gıysi</p>	<p>410. Musi ile Gıysi</p>
<p>İrtä bİLän Musi bik yaman akırgan tavıška uyanıp kitkän. Karasa—şulay akıra-bakıra küzgİ karşında Gıysi sakalın kırıp utıra ikän. BitİN yaralap bitİrgän, küp urınınnan tirİsİN tunap tüşİrgän, di.</p> <p>Musi äytkän:</p> <p>— Ütmäs pıçak bİLän üzİñnİ şulay gazaplagançı, nigä ütkİN britva bİLän kırınmıysıñ? — digän.</p> <p>Gıysi äytkän:</p> <p>— KisİlÜdän kurkam,—digän.</p>	<p>Sabahleyin Musi pek fena bir bağıрма sesiyle uyanmış. Baksa ki, öyle bağıra çağıra ayna karşısında Gıysi, sakalını kesiyormuş. Yanağını yaralamış, çoğu yerinden derisini yüzmüş.</p> <p>Musi:</p> <p>—Kör bıçak ile öyle sıkıntı çekeceğine neden keskin ustura ile tıraş olmuyorsun, demiş.</p> <p>Gıysi:</p> <p>— Kesilmekten korkuyorum, demiş.</p>
<p>411. Tärtägä İşansañ</p>	<p>411. Oka¹⁵⁵ İnansan</p>
<p>BİR säwdägär ulın da säwdägä üyrätmäkçİ bulgan. Vak-tüyäk mal tüyäp käsİpkä çıgarıp cibärgän. Ulin üzatkanda:</p> <p>— Atıñnı tugargaç, tärtälärİñnİ barası yagiña bürİp kuy,— dip üyrätİp kalgan.</p> <p>Münı bİR şayan kİşİ İşİtİp türgan. Tİgİ yİgİt kürşİ avılga kunarga tuktagaç, atası äytkänçä İşlägän ikän, şayan arbanı kirİgä bürİp, tärtälärnİ kaytır yulga karatıp kuygan.</p> <p>Yäş säwdägär tañnan türİp yulga çİkkan. Karañgı tüşkäç, bİR avılga citkän dä bİräwnİñ kapkasın şakİldata ikän.</p>	<p>Bir tüccar oğluna da ticaret öğretecek olmuş. Ufak tefek mal yükleyip tecrübe kazanmak için göndermiş. Oğlunu uğurlarken:</p> <p>— Atını koşumundan çıkarınca, oklarını, gideceğin tarafa çevir, diye akıl vermiş.</p> <p>Bunu muzip bir adam duymuş. Diğer delikanlı, geceyi geçirmek için komşu köyde durunca, babasının söylediği gibi yapmış. Muzip arabayı geriye çevirip, oklarını dönüş yoluna doğru koymuş.</p> <p>Genç tüccar, tan ağarması ile yola çıkmış. Karanlık düşünce, bir köye ulaşmış ve birinin kapısını çalmış.</p>

¹⁵⁵ Fıkıradaki bahsedilen ok, Tatarca *Tärtä* adı verilen at arabasının parçalarından biridir (Araba oku).

<p>Yürt hucası:</p> <p>— Kim bar, ni pıçagıma kapkanı şulkadär dübürdätäsın? — dip kıçkırgan.</p> <p>— Kara, bu kişniñ tavişı taç minim ataynıkı kibik ikän,— dip uylagan yigit.</p> <p>Kapka açılıp kitkäç karasa, ni kürsın, karşında atası basıp tura, di.</p>	<p>Ev sahibi:</p> <p>— Kim var, ne demeye kapıyı o kadar gümbürdetiyorsun, diye bağırmış.</p> <p>— Bak, bu adamın sesi tıpkı benim babamınki gibiymiş, diye düşünmüş delikanlı.</p> <p>Kapı açılınca ne görsün, karşında babası duruyormuş.</p>
<p>412. Minim Hatın Tüslü</p>	<p>412. Benim Hatuna Benziyor</p>
<p>İki kişi atlar cigip kayadır safär çıkkannar. Avıldan cigip küp tä barmagannar, bular arbada yatkan kilış yüklap kitkännär, bularnıñ atları kirı avılga bürilgan. Avılga kirkäç, yulçılar da uyanıp kitkännär. Birsı üz yürti turısına citkäç:</p> <p>— Kara, bu avılta näk miniki kibik yürt bar ikän läbasa, digän.</p> <p>İkinçisi suga bargan hatının kürgän dä:</p> <p>— Karalı, näk minim hatın tüslü!—dip kıçkırıp cibärgän, di.</p>	<p>İki kişi, atları hazırlayıp nereyedir bilimez, bir sefere çıkmışlar. Köyden çıkıp çok gitmeden bunlar arabada yatar hâlde uyuyup gitmişler, bunların atları köye geri dönmüş. Köye girince yolcular da uyanmışlar. Birsı kendi evine ulaşınca:</p> <p>— Bak bu köyde tıpkı benimki gibi ev varmış ya, demiş.</p> <p>İkincisi suya giden kadını görmüş ve:</p> <p>— Bak, aynı benim hatuna benziyor, diye bağırmış.</p>
<p>413. Kayan Bilim</p>	<p>413. Nasıl Bileyim?</p>
<p>Bir yulçı, täräzä şakıp, hucadan: «Bu kaysı avıl?» —dip süragan.</p> <p>— Sin uramda türıp ta bu nindi avıl ikänñ bilmişin, ä min miç başında yatıp kayan bilim,— dip cavap birgän huca.</p>	<p>Bir yolcu, pencereyi tıkladıp, ev sahibine: “Bu hangi köy?” diye sormuş.</p> <p>— Sen sokakta durup da bu hangi köy bilmiyorsun da ben soba başında yatarak nasıl bileyim, diye cevap vermiş ev sahibi.</p>

<p>414. Bilmim, Min Mündagı Kışi Tügil</p>	<p>414. Bilmiyorum, Ben Buradan Değilim</p>
<p>Biraw, ristürannan çıkkan da, di, kükkä karap tura ikän, şunnan süñ ikinci bir kişigä süz katkan bu:</p> <p>— Kara äli, dus kişî, aymı bu, küyaşmı?</p> <p>Tigisi, hätsiz küzatkännän süñ:</p> <p>— Bilmim şul, agay-ını, min mündagı kişî tügil,—di ikän.</p>	<p>Birisi restoranttan çıkmış ve gökyüzüne bakıyormuş. Ondan sonra başka bir adama laf atmış bu:</p> <p>— Bak hele, dostum, bu ay mı güneş mi?</p> <p>Diğeri iyice gözetledikten sonra:</p> <p>— Bilmiyorum ağabey ben buradan değilim, demiş.</p>
<p>415. Kabartma</p>	<p>415. Puf Böreği</p>
<p>İlik zamanda avıldan avılga süranıp yürüçi iki tılänçi üzara bähäsläşmäkçi bulgannar.</p> <p>Birsî äytän:</p> <p>— Ägär minim kapçığımda niçä kabartma barın bilsän, ikisın dä siña biräm,—digän.</p> <p>Tigisi:</p> <p>— İki! —digän.</p> <p>Birinçisi iptäşiniñ ziräkliginä häyran kalıp, iki kabartmanı da aña birgän.</p>	<p>Eskiden köyden köye dilenerek gezen iki delikanlı, kendi aralarında tartışıyorlarmış.</p> <p>Birisi:</p> <p>— Eğer benim çuvalımda kaç tane puf böreği olduğunu bilersen, ikisini de sana veririm, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— İki, demiş.</p> <p>Birincisi, arkadaşının zekâsına hayran kalıp iki puf böreğini de ona vermiş.</p>
<p>416. Buş Hiyäl</p>	<p>416. Boş Hayal</p>
<p>Yäş di äli kız. Min, dip äytä di, kiyäwgä barsam, minnän kız tusa, dip äytä di, ul kıznı kiyäwgä birsäk, tuy bulsa, dip äytä di, ul kızdan kız tusa, dip äytä di, ul suga batıp ülsä, dip äytä di, ni häl bılän tüzärbiz, dip</p>	<p>Daha gençmiş bu kız. Ben evlensem, demiş, benden bir kız doğsa, o kızını evlendirsek, düğün olsa, o kızdan kız doğsa diyormuş, o suya düşüp ölse, buna nasıl dayanırız, diye ağlıyormuş.</p>

cılıy, di.	
417. Kŭlınçıkñı Ğarap İttñj!	417. Tayı Harap Ettin
<p>Birkŭnnñ bñrāwnñj kñçkinā malayı tavık yŭmırkası tabıp kitirgān. Bŭlar bik yarlı tŭralar ikān. Atası āytkān malayga:</p> <p>— Ulım, bu yŭmırka bñzgā zur baylıklar kitirā ala bit, — digān.</p> <p>— Niçik ul alay?—dip sŭragan malay.</p> <p>— Mñnā niçik: bñz bu yŭmırkanı kŭrşñ ābinñj tavıgı astına salıp çibış çıgarırız. Çibış ũsip citār dā kilāsñ elga şundıy uk matur-matur yŭmırkalar salır. Ul yŭmırkalarını satarız da sarık bārānñ alırız. Bñr-ikñ yıldan sarıklarız da kŭbāyır. Ũç-dŭrtñ satıp, kırıkımş tay alırız. Ul ikñ yıldan sabanga cigārlik at bulır, ũçññç yılında sıña bik matur bñr kŭlınçık kitirir.</p> <p>Atası şulay digāç, malayı şatlanıp:</p> <p>— Ul matur kŭlınçıkka atlanıp min çabıp kitärmñn, iyimñ?! — digān.</p> <p>Atası açulanıp:</p> <p>— Atlanma, bilñn sındırırısñj! — dip, ũstālgā sukkan ikān, kulındağı yŭmırkası vatılıp āllā kaylarga çaçrāgān.</p> <p>Malay kurkıp:</p> <p>— Kŭlınçıkñı Ğarap itñj bit, āti,—dip kñçkırıp yñlap cibārgān.</p>	<p>Bir gŭn birisinin kŭçŭk oğlu, tavuk yumurtası bulup getirmiş. Bunlar pek yoksullarmış. Babası oğluna:</p> <p>— Oğlum, bu yumurta bize bŭyŭk zenginlikler getirebilir ya, demiş.</p> <p>— O nasıl olacak, diye sormuş oğlan.</p> <p>— İşte şöyle; biz bu yumurtayı komşu ninenin tavuğunun altına koyup civciv çıkarırız. Civciv bŭyŭr ve gelecek yıla tıpkı böyle gŭzel gŭzel yumurtalar yumurtlar. O yumurtaları satarız ve kuzu alırız. Bir iki yılda koyunlarımız da artar. Ũç dŭrt tanesini satıp kırıkımş tay alırız. O, iki yılda sabana çıkarılacak at olur, ũçŭncŭ yılında sana pek gŭzel bir yavrucuk getirir.</p> <p>Babası ũyle deyince, oğlu sevinip:</p> <p>— O gŭzel yavrucuğa binip ben koşarım doğru mu, demiş.</p> <p>Babası kızıp:</p> <p>— Ata binme, belini kırarsın, deyip masaya vurmuş, elindeki yumurtası parçalanıp her yere sıçramış.</p> <p>Oğlu korkup:</p> <p>— Tayı harap ettin ya, baba, diye bağırıp ağlamaya başlamış.</p>

<p>418. Sabırsız Kuyan</p>	<p>418. Sabırsız Tavşan</p>
<p>Bir awçı ulın iyärtip kuyan atarga çıgıp kitä. Küp tä yŕmilär bŕ kuyan kilip çıga. Münŕ ulı kuyannı kürgäç, ätisnä äytä:</p> <p>— Äti, bu kuyannı atsak, tirŕŕŕ tunap satsak, aña bŕ tay satıp alsak, min atlanıp yŕŕŕ idim,— di.</p> <p>Ätisŕ müña:</p> <p>— Hay yŕnsŕz, bilŕn sındırırŕŕ! — diyuyŕ bula, kuyan kütip türmŕy, türŕp çaba.</p>	<p>Bir avcı, oğluyla birlikte tavşan avlamaya gitmiş. Çok da yŕrmeden bir tavşan çıkip gelmiş. Bunun oğlu tavşanı görŕnce babasına:</p> <p>—Baba, bu tavşanı vursak, derisini yŕzŕp satsak, onunla bir tay satın alsak, ben atlanıp gezerdim, demiş.</p> <p>Babası buna:</p> <p>—Hey terbiyesiz, belini kırarsın, der demez tavşan beklemeden zıplayıp kaçımiş.</p>
<p>419. Kŕrı Kuwanıç</p>	<p>419. Kuru Mutluluk</p>
<p>Bŕäw basu yolınnan bara ikän, bŕ kuyan kürgän. şunnan ŕz-ŕzŕnä ħiyällana başlagan.</p> <p>—Min bu kuyannı tayak bilän sugıp ŕtirim dä tirŕŕ bilän itŕn satarım, ul akçağa bŕ kädä alırım. Kädä dürt bärän kitŕŕŕ, aları tagın dürtärnŕ bäränlär. şul kädälärnŕ satıp sıyır alırım, yaña yŕrt salırım da ħatın alırım. Bar äli räħät küräsŕ künnär! İħ!—dip kıçkırıp cibärgän ikän, kuyan çıkkın da çapkan.</p>	<p>Birisi tarla yolundan gidiyormuş, bir tavşan görmüş. Sonra kendi kendine hayal kurmaya başlamış.</p> <p>—Ben bu tavşanı sopa ile vurup öldŕrŕrŕm ve derisi ile etini satarım, o parayla bir keçi alırım. Keçi dŕrt yavru doğurur, onlar da her biri dŕrder tane yavrularlar. O keçileri satıp sığır alırım, yeni ev yaparım ve evlenirim. Önumde göreçeğim rahat gŕnler var! Eh, deyŕp bağırınca tavşan da koşup kaçımiş.</p>

<p>420. Şıgayga İştanlık</p>	<p>420. Şıgay'a İç Don</p>
<p>İlik bir fäkıyrn'n bir gınä imana cirı, altı kızı bulgan. Tik ulı Şıgay tugaç kına, tagın bir imana cir birgännär. Kızaları üsıp citkâç kiyäwgä kitkännär. Ulı da zur bulgan. Tik Şıgay yığıt bulsa da, üydä gınä utırgan. Çünki anıñ ştanı yuk ikän.</p> <p>— Ştanıñ bulır, ulım, bulır,—digän atası. —Mınä bir imanaga aşlık çäçsäk, bir imanaga kindir çäçärbız. Anı cıyıp algaç, häybätläp kagarbız, anañ talkır, apalarıñ kunakka kilgäç irläp kitärlär. Şunnan cıp bulır, annan anañ kindir sugar. Ämma häzırgä äli irlämägän, sukman, Şıgay, sıña şundi ştanlık,— digän.</p>	<p>Eskiden bir yoksulun sadece miras yeri¹⁵⁶ ve altı kızı varmış. Tek oğlu Şıgay doğunca bir miras yeri daha vermişler. Kızları, yetişince evlenip gitmişler. Oğlu da büyümüş. Ama Şıgay, delikanlı olsa da sadece evde oturmuş. Çünkü onun iç donu yokmuş.</p> <p>— İç don olur oğlum olur, demiş babası.</p> <p>— İşte miras yerinin birine ekin eksek, diğerine keten ekeriz. Onu toplayınca iyice döveriz, annen kurutur, döver, ablaların misafirlige gelince eğirirler. Ondan ip olur, ipten annen kendir dokur. Ama şimdiye kadar sana öyle iç donluk, eğirilmemiş, dokunmamıştır, Şıgay, o sana iç donluk demiş.</p>
<p>421. ...Bulgan Bulsa</p>	<p>421. ...Olmuş Olursa</p>
<p>Agay atın takır basuga çıkarıp aşarga cibärgän. İkinci agay kilgän dä münin atın kuwarga tütinğan. At hucası müña bik gacäplängän.</p> <p>— Nigä atnı kuwasın? Takır basu bit ul! — digän.</p> <p>Tigı kışi müña cavabında äytän:</p> <p>— Nigä, şunu da anlamıysıñmını? Äğär min bu cirimä iğın çäçkän bulsam, sinin atın şunu taptagan bulsa, biläsiñmi nikadär iğın äräm bulgan bulır idı! ...</p>	<p>Amca, atını boş tarlaya otlamaya beslenmeye çıkarmış. Başka bir amca gelmiş ve bunun atını kovalamış. At sahibi buna çok şaşırılmış.</p> <p>— Neden atımı kovuyorsun? O tarla boş ya, demiş.</p> <p>Diğer adam buna cevap olarak:</p> <p>— Bak ya, şunu anlamıyor musun? Eğer ben bu tarlama ekin ekseydim, senin atın onu ezseydi, biliyor musun ne kadar ekin harap olmuş olurdu! ...</p>

¹⁵⁶İmana yeri: Çarlık döneminde erkek çocuklarına verilip, ölünceye kadar onun arazisi sayılacak toprak parçası. Sovyetler döneminde sadece erkek çocuklarına değil herkese verilmiştir ancak bu bilgi sayesinde fikradan anladığımız üzere çarlık dönemi kastedilmektedir.

<p>422. Allah B�y�rsa</p>	<p>422. Allah İzin Verirse</p>
<p>Bir �atın k�ymak piŐirg�n.</p> <p>— İh, aşıym,— di ik�n iri.</p> <p>— Allah b�y�rsa, dig�n,—di ik�n �atını.</p> <p>— Dis�m d�, dim�s�m d� aşıym.</p> <p>Şulay dip �yt�w� bulgan, m�nı urmanga utinga alıp ta kitk�nn�r. H�z�r bu bik aŐıgıp kaytkan, di.</p> <p>— Allah b�y�rsa, �atın işik aş,— dig�n di bu.</p>	<p>Bir kadın, kuymak¹⁵⁷ pişirmiş.</p> <p>— Eh, yiyeyim, demiş kocası.</p> <p>— Allah izin verirse, de, demiş karısı.</p> <p>— Desem de demesem de yiyorum.</p> <p>B�yle deyince bunu alıp ormana odun kesmeye g�t�rm�Őler. Bu adam sonra �ok aş bir Şekilde d�nm�Ő.</p> <p>— Allah izin verirse, kapıyı aş hatun, demiş.</p>
<p>423. Bir Başka Bir K�z Cit�r</p>	<p>423. Bir Başa Bir G�z Yeter</p>
<p>M�cipk� birvakıt k�rŐi avılnıŐ bir tanışı ��ragan. M�cipn�i: «Ni h�l?»—dig�n�n� karşı bu kişi �z�n� b�yl�ng�n k�z�n k�rs�t�p:</p> <p>— K�rmis�nm�ni, bir k�z tişildi bit �li minim,— dig�n.</p> <p>M�cip karap t�rgan da:</p> <p>— H�y�r, Ő�p bulgan, bir başka bir k�z cit�,— dig�n, imiş.</p>	<p>M�cip, bir g�n komşu k�yden bir tanıdıŐı ile karşılaşmış. M�cip'in “Nasılsın?” demesine karşı bu adam, kendi başlı g�z�n� g�sterip:</p> <p>— G�rm�yor musun? Benim bir g�z�m deŐildi ya, demiş.</p> <p>M�cip bakmış ve:</p> <p>— Aslında, iyi olmuş, bir başa bir g�z yeter, demiŐmiŐ.</p>

¹⁵⁷Kuymak: Un, tuz, su, yaş ve maya gibi malzemelerle tavada pişirilen hamur işi.

<p>424. Katı Äytkän</p>	<p>424. Sert Konuşmuş</p>
<p>Äkmäli agay uramnan bik käyifi kırılıp kaytkan:</p> <p>— Hämüdulla bılän talaştım äli, karçık,— digän.— BİR dä yuktan gına tavış çığardı. Nu üzim dä katı äyttim, ükünip tûram äli.</p> <p>Karçığı bik bürçilgan:</p> <p>— İ-i-ikartım, yalgış tıl tidirgänsiñ, kiräkmäs idi. Nilär äyttiñ süñ? — digän.</p> <p>Kartı:</p> <p>— Katırak ıçkındı şul, karçık. Sin dä kiräk bulırışın äli dip äytip saldim,— digän.</p>	<p>Ekmeli amca, sokaktan pek keyifsiz dönüyormuş:</p> <p>— Hemidulla ile dalaştım karıcığım, demiş. Hiç yok yere kavga çıkardı. Ama ben de sert konuştum, pişman oldum ya.</p> <p>Karısı çok endişelenmiş:</p> <p>— Eee kocacığım, yanlış yapmışsın, gerek yoktu. Neler söyledin ki, demiş.</p> <p>Kocası:</p> <p>— Biraz sertçe kaçtı ya, karıcığım. Sen de lazım olursun ya, diye söyleyiverdim, demiş.</p>
<p>425. İki «Ahirät»</p>	<p>425. İki Ahretlik</p>
<p>İki ahirät yulda üçraşıp kaygıların urtaklaşkannar. BİRİNÇİ ahirät äytkän, di:</p> <p>— Utız yıl gümür itkän irim üldi. Niçik yaşarmın indı,— digän.</p> <p>İKİNCİ ahirät aña karşı äytkän, di:</p> <p>— Sinin dä kaygıñ kışkına tügil ikän, minä miniki dä bik zur. Bıtır algan inä yawlıgımnı kâcä batıyı çäynägän, bigräk äräm indı,— digän.</p>	<p>İki ahretlik yolda karşılaşıp dertlerini paylaşmışlar. Birinci ahretlik:</p> <p>— Otuz yıl ömür paylaştığım kocam öldü. Nasıl yaşarım şimdi, demiş.</p> <p>Diğer ahretlik ona karşı:</p> <p>— Senin de derdin küçük değilmiş. Benimki de pek büyük. Geçen yıl aldığım yeni başörtümü keçi yavrusu çiğnemiş, çok kötü oldu şimdi, demiş.</p>

<p>426. Dumbırağa — Dumbıra, Tukmakka — Tukmak</p>	<p>426. Domraya Dobra, Tokmağa Tokmak</p>
<p>Mändi tuyga bargan. Anda ikı dumbıraçıkara-karşı utırıp,</p> <p>Cır kaytarıp cırlıy başlagannar. Mändi tüzmgän, turgan da kulına tukmak alıp, ul da säkigä tukmıy başlagan. Kışılär «tukta» disälär dä bu haman tukmavın bilä ikän. Şunnan tukmagın kulınnan tartıp algannar da üzın dı mäclistän tukmap çıgargannar.</p> <p>Kaytkaç, Mändi anası:</p> <p>— İä, balam, tuyda nişlilär? — dip sūragaç, Mändi:</p> <p>— Tuyda dumbırağa dumbıra bilän, tukmakka tukmak bilän cavap kaytaralar,— dip cavap birgän, di.</p>	<p>Mendi, toya girmiş. Orada iki dombracı, karşı karşıya oturup şarkı söylemeye başlamışlar.</p> <p>Mendi'nin sabrı tükenmiş, kalkmış ve eline tokmak alıp o da sekiye vurmaya başlamış. Adamlar “dur” deseler de bu hiç durmak bilmiyormuş. Ondan sonra tokmağını elinden çekip almışlar ve kendisini de topluluktan tokmaklayıp çıkarmışlar.</p> <p>Dönünce, Mendi'nin annesi:</p> <p>—Ey yavrum, toyda ne yapıyorlar, diye sorduğunda Mendi:</p> <p>—Toyda dombraya dombra ile tokmağa tokmak ile cevap veriyorlar, diye cevap vermiş.</p>
<p>427. Min Tügil, Üzigiz Gayıplı</p>	<p>427. Ben Değil, Kendiniz Suçlusunuz</p>
<p>Mändi anası Güläp ciñgi kürşilärinä kīrgäç, kıstap-kıstap anı çäy üçärgä utırtkannar. Ul çäy içäm dip çınayaknı tutu bilän kulınnan tüşirip vatkan, huca hatın yämsiz itip karagaç, Güläp ciñgi:</p> <p>— Min tügıl, üzıgiz gayıplı, kıstap tırıp utırtmaslar,— digän.</p>	<p>Mendi'nin annesi Gülep yenge, komşularına girince ısrar ede ede onu çay içmek için oturtmuşlar. O, çay içeyim diye fincanı tutar tutmaz elinden düşürüp kırmış. Ev sahibi kadın, kötü bakınca, Gülep yenge:</p> <p>— Ben değil, kendiniz suçlusunuz, ısrar edip oturtmaz insan, demiş.</p>

428. Külhüz Bazarın da Bilmägäç...	428. Kolhoz Pazarını da Bilmeyince...
<p>Çit şähärdän kilgän bir kişigä kazandagı pedagogiyä institutına barırğa kiräk ikän. Ul uramnan uzıp baruçı bir kızını tuktatıp institutnıñ kaydalığın süragan.</p> <p>— Bülak buyında,— dip anlatkan tığıkız.</p> <p>—: Ä Bülak kayda süñ ul?—dip süragan bu kişi.</p> <p>Kız:</p> <p>— Külhüz bazarı yanında,— digän.</p> <p>Kilgän kişi tagın sürıy ikän.</p> <p>— Külhüz bazarı kayda süñ ul? — dip.</p> <p>Kız açulanıp:</p> <p>— İ türasin şunda, külhüz bazarın da bilmägäç,— dip äytän</p> <p>— Bu kız üzi külhüz bazarı yanında tırğaç, anı bilmägän kişi yuktır dip uylagan ikan.</p>	<p>Yabancı şehirden gelen bir adamın Kazan'daki Pedagoji Enstitüsüne gitmesi gerekmiş. O, sokaktan geçerken bir kızını durdurup enstitünün nerede olduğunu sormuş.</p> <p>— Bulak deresinin kenarında, deyip anlatmış bu kız.</p> <p>— E Bulak nerede ki, diye sormuş bu adam.</p> <p>Kız:</p> <p>— Kolhoz pazarının yanında, demiş.</p> <p>Gelen adam yine sormuş.</p> <p>— Kolhoz pazarı nerede ki, demiş.</p> <p>Kız öfkelenip:</p> <p>— E burada duruyorsun, kolhoz pazarını bile bilmiyorsun, demiş.</p> <p>— Bu kız kendisi kolhoz pazarının yanında durduğundan onu bilmeyen kimse yoktur diye düşünüyormuş.</p>
429. Kısır Kaygı	429. Kısır Kaygı
<p>Üzin strahüvat ittirgän bir adämniñ tura turgan üyiniñ askı katında ut çıtıp yana başlağaç, bu kişi hiç kuzgalmıyça üy täräsinnän karap tura ikän. Uramda bulgan halık münıñ büläy türuwınnan bik gacäplänip, münü niçik kütkarırğa dip kaygırışıp turganda, bu kişi äytän:</p> <p>— Ni üçün buşka kaygırasız, min</p>	<p>Kendini sigortalattıran bir adamın durup dururken evinin üst katından ateş çıkıp yanmaya başlayınca, bu adam, hiç kıpırdamadan evin penceresinden bakıyormuş. Sokaktaki insanlar bunun böyle durmasına çoks şaşırıp bunu nasıl kurtarırsınız diye kaygılanırlarken bu adam:</p> <p>— Neden boşka kaygılanıyorsunuz. Ben sigortalıyım. Yanarsam sigorta cemiyeti</p>

strahūvat itilgän. Yansam, strahūvūy übşçestvū kaygırsın,—digän.	düşünsün, demiş.
430. Ülsä, Üzi Hübär İtar İdi	430. Ölse Kendisi Haber Verirdi
Biräwgä bir dustınıñ ülgänin hübär itkäç, ul: —Yuk, bu yalgandır, çünki min aňardan här atnada hat alıp tūram, andıy bir iş bulsa, miña yazgan bulır idı,—digän.	Birisine bir dostunun öldüğü haber verilince o: —Yok, bu yalandır. Çünkü ben onlardan her hafta mektup alıyorum, öyle bir şey olsa, bana yazmış olurdu, demiş.
431. Şartın Kitirip Satu	431. Şartını Yerine Getirip Satmak
Ahmaklardan birsi üyin satmakçı bulıp, üyniñ bir-iki kirpeçin alıp kultıgına kısırtırgan da bazarga çıkkın. Münı kürüçilär: «Bu nindi taşlar?» — dip sūragaç, ahmak: — Üyimni satmakçı bulam, minä ürnäkläri,—digän.	Ahmaklardan birisi, evini satacak olmuş. Evinin bir iki kerpicini alıp koltuğuna kısırtmış ve pazara çıkmış. Bunu görenler: “Bu taşlar ne?” diye sorunca ahmak: — Evimi satacağım, işte örnekleri, demiş.
432. Gacäp Tügil	432. Şaşırtıcı Değil
—Gūsman äfändi bik akıllı hām fikirlı kışi! — Bulır, işanam, çünki akıl hām fikirin hiç sarıf itkäni yuk. Gıl üzindä gınä ciyä bargaç, küp bulsa da gacäp tügil şul.	—Osman Efendi, pek akıllı ve fikirli bir adam! —Doğrudur, inanıyorum çünkü akıl ve fikrini hiç kullanmıyor. Daima kendine saklayınca çok olması da şaşırtıcı değil.
433. Täcribä Yaratuçı	433. Tecrübeye Saygı Duyan
Altmış yaşındägi bir adām birkarga tütüp üyünä alıp kaytıp bara ikän. Münı kürip: «Ni için tütügüz?»—dip sūrawçılarga ul: —Karganı üç yüz yıl yaşı dilär,	Altmış yaşındaki bir adam, bir karga tutup evine dönüyormuş. Bunu görüp: “Ne için tuttunuz?” diye soranlara: —Karga için üç yüz yıl yaşıyor diyorlar,

sinamak için ttttt,—dip cavap kaytargan.	denemek için tuttum, diye cevap vermiş.
434. Baş Hızmtı	434. Baş Hizmeti
<p>Bir kişi unıniğ hatınına: «Bügin başımniğ hızmtı bik küp buldı»,— digaç, hatını: «Birär gazıtaga mäkälä hızırladıñmı?» — Digän. Äligi kişi:</p> <p>— Yuk, bazarga çıgıp fäs izlädim, yüzdän artık fäskıyıp karasam da, yaraklısıñ taba almadım,— digän.</p>	<p>Bir adam kendi karısına: “Bugün başımın hizmeti çok oldu” deyince karısı: “Bir gazeteye biraz makale mi hazırladım, demiş. Bu adam:</p> <p>— Yok, pazara çıkıp fes aradım, yüzden fazla fes giyip baktım da uygununu bulamadım, demiş.</p>
435. Üzın-Üzın Ramazannar	435. Uzun Uzun Ramazanlar
<p>Äbi bilän babay üzlärı kunakka kitkändä kızlarına:</p> <p>— Kızım! Bazdagı bal bilän, maylarga timä, alarnı hızır aşarga yaramıy! Mınä tizdän üzın-üzın ramazannar kilip citär biz anı şuna dip äzırlädik, — digännär.</p> <p>Çit avıldan kürşilärinä kunak bulıp kilgän bir yigit bu süzlärni işitip kalgan. Şul yigit kiç, ut algaç, bir-iki iptäş alıp kilgän dä işik şakıgan.</p> <p>— Aç, sıñelım, bu biz, üzın-üzın Ramazannar! —digän.</p> <p>Kız açıp kırtkän. Ramazannarga täpäni bilän maynı häm balnı kırtıp uturtkan. Ramazannar, kıznı şayartıp, rähmät äytä-äytä sıylangannar.</p>	<p>Nine ile dede, kendileri misafirliğe gittiklerinde kızlarına:</p> <p>— Kızım! Ambardaki bal ile yağa dokunma, onları şimdi yemek iyi değil! İşte çabucak uzun uzun ramazanlar gelir biz onları, bunun için hazırladık, demişler.</p> <p>Yabancı köyden komşularına misafirliğe gelen bir delikanlı bu sözleri duymuş. O delikanlı gece ateş alıp, birkaç arkadaşını da alıp kapıyı tıklatmış.</p> <p>— Aç kardeşim, biziz uzun uzun Ramazanlar, demiş.</p> <p>Kız kapıyı açıp bunları içeri almış. Ramazanlara fiçısıyla yağı ve balı getirip koymuş. Ramazanlar kızı kandırıp, teşekkür ede ede ikramları yemişler.</p>

<p>Kızga Ramazannar üşagan, ä Ramazannarga kız bik üşagan. Şulay itip, alar kısmäktägi bal bilän may bitkänçi kiç sayın kilip yürgännär.</p> <p>Äbi bilän babay kaytıp tüşügä:</p> <p>— Yürtta ul - bu yukmı? — dip sūragannar.</p> <p>— Yuk. Üzın-üzın Ramazannar gına kilip kunak bulıp kittilər,— digän kız.</p>	<p>Kız, Ramazanları sevmiş, e Ramazanlar da kızını pek sevmiş. Böylece, onlar kaptaki bal ile yağ bitene kadar tekrar gelmişler.</p> <p>Nine ile dede dönüp gelince:</p> <p>— Evde bir şey yok mu, diye sormuşlar.</p> <p>— Yok. Sadece uzun uzun Ramazanlar gelip misafir olup gittiler, demiş kız.</p>
<p>436. Açık Ağız</p>	<p>436. Boş Boğaz</p>
<p>Şımçı kişî hārbi hīzmättägi aş pışrūçüdän bīr cayın kitirip:</p> <p>— Niçä sūldatnıñ tamagın tuydırasın?— dip sūragan.</p> <p>— Yuk, äytmim, ul hārbi sır. Ul turıda äytirgä yaramıy.</p> <p>— Savıt-saba yuwı bik mäsäkatlıdır indī?</p> <p>— Mäsäkatlı bulmagankaya! Altı yüz illikaşıknu yuwıp kara äli sin...</p>	<p>Casus bir adam, askerî hizmetteki aşçıya bir fırsatını bulup:</p> <p>— Ne kadar askerın yemeğini yapıyorsun, diye sormuş.</p> <p>— Yok, söylemem, o askerî sır. Onun hakkında konuşulmaz.</p> <p>— Tabak çanak yıkama işi çok meşakkatlidir şimdi?</p> <p>— Meşakkatli olmayan iş nerede! Altı yüz elli kaşığı yıka da bak hele sen...</p>
<p>437. Üzünçä</p>	<p>437. Kendince</p>
<p>Vraç avırını karıy da:</p> <p>— Sızgä baş bilän bāylānışlı hīzmätñi taşlarga turı kiläçäk,— di.</p> <p>— Mümkün tügıl, iptāş vraç! — dip kışkırıp cibärä avırı.</p> <p>— Nārsä, ällä siz galimmı yäisä yazuçımı? — dip sūrıy vraç.</p>	<p>Doktor, hastayı muayene etmiş ve:</p> <p>— Sizin baş hizmetini bırakmanız gerekiyor, demiş.</p> <p>— Mümkün değil, doktor arkadaş, diye bağırılmış hasta.</p> <p>— Neden, siz âlim misiniz yoksa yazar mı, diye sormuş doktor.</p>

<p>— Yuk, miñ parikmañır! — dip cavap birgän, di, avıru.</p>	<p>— Yok, ben berberim, diye cevap vermiş hasta.</p>
<p>438. «Tıncılandırğan»...</p>	<p>438. “Dinlendirmiş”...</p>
<p>Avıru kışi űperatsiyä aldinnan sıstraga äytkän:</p> <p>— BİLäsİzmİ, min bik kurkam. MinİM bit gümİrİmdä bİrİnçİ tapkır űperatsiyä yasatuwım,— digän.</p> <p>Sİstra anı űzİnçä yuwatırğa tİlägän:</p> <p>— Yukka bürçİlmağız. Bİznİñ vracıñıñ da bu bİrİnçİ gİnä űperatsiyäsİ bit äli,— digän.</p>	<p>Hasta adam ameliyattan önce hemşireye:</p> <p>— Biliyor musunuz, ben çok korkuyorum. Benim ömrümde ilk ameliyat oluşum, demiş.</p> <p>Hemşire onu kendince avutmak istemiş:</p> <p>— Boşuna űzölmeyiniz. Bizim doktorun da bu ilk ameliyatı, demiş.</p>
<p>439. Būzaw Tavık Tūgİl İç</p>	<p>439. Buzağı Tavuk Değİl Ya</p>
<p>Bİrkünnİ zur gİna avtūhucalıktā şūfİrlar cıyılışıp yul kağıydälärİn būzu turında sūyläşİp utıralar ikän. Şul vakıt aralarından İsmäğİyl isimli İñ űlkän şūfİr:</p> <p>— Mİnä min 35 yıl şūfer bulıp İşlim, bİr gİnä tavık ta taptatkanıñ yuk,— digäç, şunda utıruçı Salih isimli şūfer:</p> <p>— Ä uzgan yıl «Yäna yul»külhūzında taptatkan būzaw närsä sūñ? — dip äytİp kuygan.</p> <p>— Hİ, būzaw İç ul, tavık tūgİl,—dip cavap birgän tİğİsİ.</p>	<p>Bir gün, büyükçe bir otomobil işletmeciliğİnde şoförler toplanıp trafik kurallarını bozmak hakkında konuşuyorlarmış. O sırada aralarından İsmail adındaki en büyük şoför:</p> <p>— Ben otuz beş yıldır şoförlük yapıyorum, bir tane bile tavuk ezmedim deyince orada oturan Salih isimli şoför:</p> <p>— E geçen yıl “Yeni yol” kolhozunda ezdiğİn buzağı neydi ya, demiş.</p> <p>— Hıı, buzağı ya o, tavuk değil, diye cevap vermiş diğeri.</p>

<p>440. Ak Çalbar</p>	<p>440. Ak Şalvar</p>
<p>Bir karçıkniñ ulı çittä yürgän dä ak küstyum kiyip yalga kaytkan. Änisı müña bik bürçilgan:</p> <p>— Äy, ulım üstinä dä alıp kiyä almagan ikän, içmasam, içki kiyimnärädän kaytkan,— dip uylagan.</p> <p>Karçık irtä turgan da, küstyumnı manıp takuygan. Ulı turgaç:</p> <p>— Äni, minim küstyum kayda? —dip süragan.</p> <p>— Ulım, min alarnı manıp kuydım,— halık arasında içki külmäk-iştan bilän yürü yahşı tügıl bit,—dip cavap birgän.</p>	<p>İhtiyar bir kadının oğlu, dışarıya çıkarken beyaz elbise giyip çalışmaya gitmiş. Annesi buna pek üzölmüş:</p> <p>— Ah oğlum üstüne de bir şey alıp giymemişsin. Hiç olmazsa, iç çamaşırlarından vazgeç, diye düşünmüş.</p> <p>İhtiyar kadın sabah kalkmış ve kıyafetini boyamış. Oğlu uyanınca:</p> <p>— Anne benim kıyafetim nerede, diye sormuş.</p> <p>— Oğlum, ben onları boyadım, ahalinin içinde içlik donla gezmek ayıp ya, diye cevap vermiş.</p>
<p>441.Yäkinaygan</p>	<p>441. Yaklaşmış</p>
<p>Yürt karşındagı İskämiyädä utruçı agay yanına bir yulçı tuktap, kürşİ avılga bara turgan yulnı üyrätüwın sürıy. Agay:</p> <p>— Mİnä Şuşı baganalı yul bilän barasız,— dip, aña çakrım baganasın kürsätä.</p> <p>Yulçı avılınıñ niçä çakrım yıraklıkta buluwı bilän dä kızıksına.</p> <p>— İlık biş çakrım idİ, hâzİr dürtkâ tİnä kaldı, bagananıñ bİrsİn kütüçİlär çäy kaynatırğa kisİp yaktılar,— di agay.</p>	<p>Evin karşındakı İskemlede oturan amcanın yanında bir yolcu durup komşu köye gidilen yolun tarifini sormuş. Amca:</p> <p>— İşte şu direkli yoldan gidersiniz, deyip ona uzaktakı direği göstermiş.</p> <p>Yolcu köyün ne kadar mesafe uzaklıkta olduğunu merak etmiş.</p> <p>— Önce beş kilometreydi, şimdi dört tanecik kaldı. Direğin birini, çobanlar çay kaynatmak için kesip yaktılar, demiş amca.</p>

<p>442. Bigräk Tagı</p>	<p>442. Daha Başka!</p>
<p>Gıylmınisättäy kürşisində çay içkändä üziniñ küptännän yugalğan çınayagın kürgän dä:</p> <p>— Băy, aħirät, bu minim çınayak bit! — digän.— Nik kirtmädiñ?</p> <p>Kürşisi:</p> <p>— Alıp ta çık, kirtip tä bir, bigräk tagı,— dip üpkälägän.</p>	<p>Gıylminisetey, komşusunda çay içerken kendisinin çoktandır kayıp olan fincanını görmüş ve:</p> <p>— Vay, ahretlik, bu benim fincan ya, demiş. Neden geri vermedin?</p> <p>Komşusu:</p> <p>— Alıp git, geri dönüp ver, daha başka, deyip öfkelenmiş.</p>
<p>443. İsäpläp Karamagan</p>	<p>443. Hesaplamamış</p>
<p>Birkunak aş yanında üy hucasınnan sürıy, imiş:</p> <p>— Äli min sinnän küptän süramakçı bulıp yüridir idim. Sizinñ babagızınñ balası bar idimi?</p> <p>— Älbättä, yugıysä, bız kaydan bulır idik?</p> <p>— Äye şul, min äli isäpläp karamagan idim!</p>	<p>Bir misafir, yemekte ev sahibine soruyormuş:</p> <p>— Ya, ben sana uzun zamandır soracaktım. Sizin babanızın çocuğu var mıydı?</p> <p>— Elbette, yoksa biz nereden geldik?</p> <p>— Tamam ya, ben düşünememişim.</p>
<p>444. «Tügäl» Data</p>	<p>444. “Doğru Zamanda” Teslim</p>
<p>Biräwniñ kızına yawuçı kildı. Kızınıñ atası birmäkçi buldı. Nikah mäclisində kızınıñ atasınnan süradılar:</p> <p>— Yä, fälän, kızınıñ niçä yaştä, kayçan tujan? — didilər.</p> <p>Ul kişi äytti:</p> <p>— Min bilmim, anası äytä turgan idı, urak bitkän künni tudı dip,— didi.</p>	<p>Birisinin kızına dünür gelmiş. Kızın babası verecek olmuş. Nikâhta, kızın babasına sormuşlar:</p> <p>— Ya falan, kızın kaç yaşında, ne zaman doğmuş, demişler.</p> <p>O adam:</p> <p>— Ben bilmiyorum, annesi söylüyordu, ekin biçemenin bittiği gün doğdu diye, demiş.</p>

<p>445. «Nik Bala Başına Bürük Kiyip Tumıy?»</p>	<p>445. “Hiçbir Çocuk Başına Şapka Giyip Doğmuyor?”</p>
<p>Mändi tuwıp, ayagina yürirlük bulgaç ta, Güläp ciñgi balanıñ başına bürük izli başlagan. Bazarga bargan — anda da yaraklı bürük tabalmagan. Şunnan süñ äytäkän:</p> <p>— Carabbi, bala tikli bala tuwıp ta başına kidirirlük bürük tabalma! Nigä bu balalar başlarına bürük kiyip kınä tumıylar ikän,— digän.</p>	<p>Mendi, doğup yürüyecek vakte geldiğinde, Gülep yenge oğlunun başına şapka aramaya başlamış. Pazara gitmiş, orada da uygun bir şapka bulamamış. Ondan sonra:</p> <p>— Yarabbi, çocuk gibi çocuk doğur da, başına giydirmeye şapka bulama! Neden bu çocuklar başlarına şapka giyip doğmuyorlar ki, demiş.</p>
<p>446. Şüşli</p>	<p>446. Şiş</p>
<p>Birvakıt çabataçı kart urmanga yukagaç alırga bara häm anda ülgän ayu kürä. Avılga kirı kaytıp ul barlık kişiniñ täräsinnän kağıp:</p> <p>— Ayu tunarga şüşlilärigizni alıp barıgız,—dip kıkıra ikän.</p>	<p>Bir gün çarıkçı ihtiyar, ormana ıhlamur almaya gitmiş ve orada ölmüş bir ayı görmüş. Köye geri dönüp herkesin penceresine vurup:</p> <p>— Ayıyı yüzmek için şişlerinizi alıp geliniz, diye bağırması.</p>
<p>447. «Şulki»li Çäy</p>	<p>447. “Kuruca”lı¹⁵⁸</p>
<p>Bir hatın kürşisinnän:</p> <p>— Siz çäyni närsä kabıp içäsiz? — dip süragan.</p> <p>Kürşisi müña:</p> <p>— Şulki bilän içäbiz,—digän.</p> <p>Tigı -hatın üyünä kaytkan da irin:</p> <p>— Kibittän kaytıp kirüwñ yuk, şulki da</p>	<p>Bir kadın komşusuna:</p> <p>— Siz çayı neyle içiyorsunuz, diye sormuş.</p> <p>Komşusu buna:</p> <p>— Kuruca ile içiyoruz, demiş.</p> <p>Bu kadın evine dönmüş ve kocasını:</p> <p>— Mağazadan çıktığın yok, kuruca da</p>

¹⁵⁸ Kuruca: yanında bir şey olmadan kuru kuruya demek, ancak fıkrada güldürü unsurunun bozulmaması için kuruca olarak kullanılmıştır.

alıp kayta bilmisñ içmasa,— dip tirci, di.	getirmiyorsun, diye azarlamış.
448. Kırıklarda Bulırsñ...	448. Kırklarında Varsın...
<p>Äkmäliniñ süyläşkändä «minmi?» dip sürap kuya turgan säyir gadätı bar ikän. Birkünni ul avırıp vraçka bargan.</p> <p>— Niçä yäştä?—dip süragan düktür.</p> <p>Äkmäli gadätı buyınça:</p> <p>— Minmi? — dip üzı süraw birgän.</p> <p>Düktürniñ açuwı kilgän:</p> <p>— Sin tügıl, min,—digän.</p> <p>Äkmäli biraz uylap turgannan süñ:</p> <p>— İhtimal, kırıklarda bulırsñ indı,— digän.</p>	<p>Ekmeli'nin konuşurken “ben mi?” diye soruverme gibi tuhaf bir âdeti varmış. Bir gün o, hastalanıp doktora gitmiş.</p> <p>— Kaç yaşındasın, diye sormuş doktor.</p> <p>Ekmeli âdetince:</p> <p>— Ben mi, diye soruvermiş.</p> <p>Doktor sinirlenmiş:</p> <p>— Sen değil ben, demiş.</p> <p>Ekmeli biraz düşünüp durduktan sonra:</p> <p>— Galiba kırklarında varsındır artık, demiş.</p>
449. Bulgahy Turgan Häl	449. Her Şey Mümkün
<p>Bir awçı küz künikir ürdä klärı dip üzläriniñ ürdä klärin atıp kaytkan da hatınına tazartırğa birgän.</p> <p>Hatını birni dä bulmagan şikillı tazarta ikän:</p> <p>— İ allanıñ färmanı, hüzirgı zamannıñ kır ürdä klärı dä tamgalı,— di ikän.</p>	<p>Bir avcı, kış günü yaban ördeği diye kendi ördeklerini vurup dönmüş ve karısına temizletmek için vermiş.</p> <p>Karısı hiçbir şey olmamış gibi temizliyormuş:</p> <p>— Ey, Allah'ın hikmeti, bu zamanın yaban ördekleri de damgalıymış, demiş</p>

<p>450. Sũldat Őinĩli</p>	<p>450. Asker Parkası</p>
<p>Fäkıyr gĩnã bir krĩstyannıñ ulı patŕa armiyãsĩndã hĩzmãt itip kayta. Anası ulınıñ hãlin sũraŕa. «ãni, anda bik rãhãt, aska da bir Őinil, ũskã dã bir Őinil, baŕ astına da bir Őinilni salasıñ da yũklıysıñ»,— di ulı. ãnisi aña: «İ balakayım, Őinillãriñ Őulkadãr kũn bulgaç, miña da birãrsĩn alıp kaytırga yaramadımı sina?» — di.</p>	<p>Fakirce bir kũylũnũn oğlu, padiŕahın ordusunda askerlik yapıp dũnmũŕ. Annesi oğlunun hãlini hatrını sormuŕ. “Anne, orası pek rahattı. Alta da bir parka, ũste de bir parka, baŕının altına da bir parka serip uyuyorsun”, demiŕ oğlu. Annesi: “Ey yavrucuğum, parkaların o kadar çoksa, bana da bir tane getirsen olmaz mıydı?” demiŕ.</p>
<p>451. Pıçrak İŕni Taŕladık</p>	<p>451. Pis İŕi Bıraktık</p>
<p>Bĩznıñ İllãt yağında ilik kũmir yandırıp kũn kũrũçilãr kũp idĩ.</p> <p>Şulay iki kũmirçini ũylãrinã kaytkaç hatınnarı pır tuzdırıp taŕlagan.</p> <p>— Kũn sayınkũrımga mançılıp kaytasız. Tuygan sĩznıñ pıçrak iŕigĩzdãn! — digãnnãr.</p> <p>İki kũmirçi bik ũzak uylaŕkannan sũñ, kũmir yandırını taŕlap dĩđit satarga tũtingannar. Şul uñay bilãn hatınnarınnan kaytıp «sũyĩnçi» algannar.</p> <p>— Pıçrak iŕni taŕladık, dĩđit sata baŕladık! — digãnnãr.</p>	<p>Bizim İllat tarafında eskiden kũmũr yakıp yaŕayanlar çoktu.</p> <p>ũyle iki kũmũrcũyũ evlerine dũnũnce karıları paralamıŕlar.</p> <p>— Her gũn kuruma batıp geliyorunuz. Bıktık sizin bu pis iŕinizden, demiŕler.</p> <p>İki kũmũrcũ iyice dũŕũndũkten sonra, kũmũr yakmayı bırakıp katran satmaya baŕlamıŕlar. Bu vesileyle karılarına dũnũp mũjde vermiŕler.</p> <p>— Pis iŕi bıraktık, katran satmaya baŕladık, demiŕler.</p>

<p>452. Hisapka Üstalık</p>	<p>452. Hesaba Ustalık</p>
<p>İki bılış uçaşalar.</p> <p>— Sawlık-sālamätlikmī? Niçik gümīr itäsīñ?</p> <p>— Äy, äli sin bilmi dä turgansıñ— minim iki balam; bar bit indī. Ülısı biştä, kīçisi dürttä.</p> <p>Äşnäsī äytä, imiş:</p> <p>— Äy-yäy-yäy! Vakıt niçik tiz uza. Min äli isäpläp yūridir idim, sin üylängängä barı altı yıl gına bulırğa tiyış dip, ä çıklap karasañ tugız yıl, imiş.</p>	<p>İki tanıdık rastlaşmışlar.</p> <p>— Sağlıklı sıhhatli misin? Hayat nasıl geçiyor?</p> <p>— E, sen bilmiyorsun ya, benim iki çocuğum var şimdi. Büyüğü beşinde, küçüğü de dördünde.</p> <p>Dostu:</p> <p>— Ay ay ay! Zaman ne kadar da çabuk geçiyor. Ben, senin evlendiğinden beri altı yıl olması gerek diye hesaplıyordum, e hakikaten bakarsan dokuz yılmış.</p>
<p>453. Kaysı Avılnıkı</p>	<p>453. Hangi Köyden</p>
<p>Biräw bir kişidän süradı:</p> <p>— Çırşı Gabdikaysı avılnıkı? — didi.</p> <p>Ul kişī cavap birdi:</p> <p>— Çırşı Gabdi Naratlıkı bugay,— didi.</p>	<p>Birisi bir adama sormuş:</p> <p>— Çırşı¹⁵⁹ Gabdi hangi köyden, demiş.</p> <p>O adam cevap vermiş:</p> <p>— Çırşı Gabdi Naratlıkı¹⁶⁰ köyünden gibi, demiş</p>
<p>454. İkilätä Tüläw</p>	<p>454. İki Katın Ödemek</p>
<p>Bir agay ulı bilän stülüvüyda yümırka algannar. Tämlī gınä itip aşap utırganda, süñgi yümırka içinnän çibış kilip çıga. Münı kürip agay ulın kabalandıra:</p> <p>— Äydä, ulım, tizräk, kürmäs bürin münnan ıçkınıyk, yuksa, yümırka üçin dä,</p>	<p>Bir amca, oğlu ile yemekhanede yumurta almış. Lezzetlice deyip yerken, son yumurtanın içinden civciv çıkmış. Amca, bunu görüp oğluna acele ettirmiş:</p> <p>— Haydi, oğlum çabucak, görünmeden kaçalım buradan. Yoksa yumurta için de civciv</p>

¹⁵⁹ Çırşı: Çam ağacının bir çeşidi.

¹⁶⁰ Narat: Çam ağacı. Burada çırşı ile narat arasındaki anlam benzerliğinden faydalanılmaktadır.

çibîş üçin dä tülätirlär,— di.	için de para ödetirler, demiş.
455. Karamıça Gına Kürgän	455. Bakmadan Görmüş
<p>Birvakıtnı bir kişi yazı yazıya, artınnan isä ikinci bir kişi mütaläga kılıp tura idi. Bu yazuçıga uñaysız buldı da: «Ägär artımda bu ahmak, minim yazganımnı karap, mütaläga kılıp türmasa, küñilimdä bulgan närsänı yazar idim»,— dip yazdı.</p> <p>Bu kişi arttan türüp:</p> <p>— Yuk, täksir, vallahi, mütaläga kılmadım,— didi.</p> <p>Yazuçı äytti:</p> <p>— Üziñ inkar kılğan närsänı ikrar kıldın,— didi.</p>	<p>Bir gün bir adam yazı yazıyormuş, ardından ise başka bir adam okuyup değerlendiriormuş. Bu durum yazarın hoşuna gitmemiş ve: “Eğer arkamdaki bu ahmak, benim yazdığıma bakıp, değerlendirmeseydi, gönlümdekini yazardım” diye yazmış.</p> <p>Bu adam arkada durup:</p> <p>— Yok, efendim, vallahi okumadım, demiş.</p> <p>Yazar:</p> <p>— İnkâr ettiğin şeyi kendin kabul ettin, demiş.</p>
456. Ahmak At	456. Ahmak At
<p>Bir agay bazarga piçän satarga bara ikän. Yul bik naçar bulgan. Arba tägärmäçi çükırdan çükırğa tüşip bara turgaç, bir tiränräğindä bütinläy tuktap kalgan.</p> <p>Agay arba artınnan bara ikän, atı yanına kilgän dä çıbırkısı bilän siltänä başlagan.</p> <p>At, mahluk, çıbırkı tüşkän sayın tartılıp karıy ikän dä, yüğinkuzgata almagaç, ürgä sikirä ikän.</p> <p>Bu halgä agaynıñ bütinläy käyifi kırılğan: «Çükırnıñ birinçisinnän çıkmagansın, ikincisin ürilip karıysın tagın, ahmak»,— dip, atın tagın da nıgrak kıynıy</p>	<p>Bir amca, pazara ot satmaya gidiyormuş. Yol çok kötüymüş. Arabanın tekeri çukurdan çukura düşüp giderken, biraz daha derince olan çukurda tamamen durup kalmış.</p> <p>Amca, arabanın arkasından gidiyormuş. Atının yanına gelmiş ve kırbağı ile vurmaya başlamış.</p> <p>At, mahluk, değnek değdiğinde asılıyormuş ve yükünü kimildatamayınca havaya sıçırıyormuş.</p> <p>Bu durum üzerine amcanın tüm keyfi kaçmış: “Çukurun birincisinden çıkmamışsın, ikincisine uzanıp bakıyorsun ahmak”, deyip, atına tekrar</p>

başlagan.	iyice vurmaya başlamış.
457. Miçni Kım Cimirgän	457. Sobayı Kim Yıkmiş?
<p>Timirgali babay, iski ũyin sũtip, yäna bura burıy başlagan. Vakitlıça uramga kışkına bir miç ııgargan. Bir kiçni Cämilä äbi şul miçkä it bälüşı yasap kuygan.</p> <p>İrtän tũrsalar, miç cimirik, ä bälüşniŵ valııkları gınakalgan. Mına pır tuzalar ikün kart bilän karçık. Miçni kım vatkan da bälüşni kım çälgän?</p> <p>Ul arada bulmıy, tũngıkaravılıçı kilip citä.</p> <p>—Başıgıznı vatmagız, babay,—di ul.—</p> <p>Tũnlä Akbay bilän Sarbay nidir ũstiräp ındır artına taba baralar idı. Sızniŵ bälüş bulgan, küräsini. Artlarınnan bũtin avıl küçigi taşlandı. İt digäniŵ ziräk mähluk bit. Niçik bũlişkännärdir indı.</p> <p>—Kahär sukkırları —dip ränci Cämilä äbi.</p> <p>—Yarar la! —dip kul silti Timirgali babay.—Miçnikaraklar cimirgän dip bik kurıkkın idim.</p>	<p>Timirgali dede, eski evini yıkıp yeni duvar örmeye başlamış. Vakitlice sokağa küçükçe bir soba ıkarmış. Bir akşam Cemile nine, et belüşı yapıp o sobaya koymuş.</p> <p>Sabah baksalar ki, soba yıkılmış, e belüşinin de parçaları kalmış. İşte, ihtiyar adam ile kadın birbirlerine girmişler. Sobayı kim yıkmiş ve belüşı kim yürütmüş?</p> <p>Çok geçmeden, geceki nöbetçi gelmiş:</p> <p>—Kafa yormayınız, dede. Geceleyin Akbay ile Sarbay her neyse büyükçe bir şeyi alıp harmanın ardına gidiyorlardı. Sizin belüş pişmiş galiba. Arkasından bütün köyün enikleri atıldı. İt denen akıllı mahluk ya. Nasıl bölüşmüşlerdir ki?</p> <p>—Allah kahretsin, diye üzölmüş, Cemile nine.</p> <p>—Neyse ya, diye el silkmiş Timirgali dede. Sobayı hırsızlar yıkmiş diye çok korkmuştum.</p>

<p>458. Üzlärinä Yuknı Niçik Sürıym</p>	<p>458. Kendilerine Olmayı Neden Sorayım?</p>
<p>Lıkbızda bır apaga ukıtuçı mäsälä birgän:</p> <p>— Mınä, Äsma apa, üzıñnıñ üç ipiyıñä kürşigızdän cidı ipi alıp kuşsañ, barlıgı niçä ipi bula?—digän. Äsma apa:</p> <p>— Üzlärı açlı-tuklı, aç turgan kışidän niçik itip cidı ipi sürıym indı, bulmıy-bulmıy, sürar hălım yuk,— digän.</p>	<p>Cahillikle mücadele kurslarında bir ablaya öğretmen soru sormuş:</p> <p>— İşte, Esmä abla, senin üç ekmeğine komşunuzdan yedi ekmek alıp eklesen, hepsi kaç ekmek olur, demiş. Esmä abla:</p> <p>— Kendileri yarı aç yarı tok yaşayan insanlardan nasıl yedi ekmek isteyeyim şimdi, olmaz olmaz, isteyecek hălım yok, demiş.</p>
<p>459. Gacäp Häl</p>	<p>459. İlginç Durum</p>
<p>Bır hatın ir bala tapkan. Kürşisindägi bır karçık anıñ hălın bilırgä kïrgän häm:</p> <p>— Kızım, balaña nindi isim kuştırdıgız? — dip süragan.</p> <p>Tıgı hatın:</p> <p>— Säyfulla dip kuştık, Gaynicamal abıstay,— digän.</p> <p>Bu karçıkñıñ dakartı Säyfulla isimli ikän. Karçık aşıga- aşıga kartı yanına kaytkan da, bik gacäplänip:</p> <p>— Kart, bızñıñ kürşilär yäş kınä balaga Säyfulla dip isim kuşkannar,— digän.</p>	<p>Bir kadın, erkek çocuk doğurmuş. Komşu bir kadın onun durumunu öğrenmeye gelmiş ve:</p> <p>— Kızım, çocuğuna ne isim koydunuz, diye sormuş.</p> <p>Diğer kadın:</p> <p>— Seyfulla koyduk, Gaynicamal abla, demiş.</p> <p>Bu yaşlı kadının da kocasının ismi Seyfulla imiş. İhtiyar kadın acele acele kocasının yanına dönmüş ve pek meraklı bir şekilde:</p> <p>— İhtiyar, bizim komşular küçücük çocuğa Seyfulla ismini koymuşlar, demiş.</p>

<p>460. Ni Atlı</p>	<p>460. Adı Ne?</p>
<p>Garifulla agay yäña tujan kızına isim kuydırırğa avıl süvıtına kïrgän. Yazdıram digändä gïnä, isımın ünıtkan.</p> <p>Kapka túbındä arbasın tirbätıp turgan hatını yanına çıgıp:</p> <p>— Karçık, bızñıñ Miñligül ni atlı süñ äli, kürt çakkırı,— digän.</p>	<p>Garifulla amca, yeni doğan kızına isim koydurmak için köy meclisine gitmiş. Yazdırayım derken ismini unutmuş.</p> <p>Kapının dibinde bebek arabasını sallayan kadının yanına çıkıp:</p> <p>— İhtiyar, bizim Minligül'ün adı neydi ki ya, dilimi arı soksun ya, demiş.</p>
<p>461. Kim Üyrätä, Kaydan Bilä</p>	<p>461. Kim Öğretiyor, Nereden Biliyor?</p>
<p>İlik İsirgäp avılındakuşamatsız bir gïnä kişİ dä bulmagan. Gübäydulla agayñıñ karsak buylı yalkaw ulı Mücäyitni «Gübäy büsirİ» dip atagannar. Mücäyit tä üylänip, kişİlär rätində kün itä başlagan, dünyaga bir ulı tujan, bu malay, tili açılıp süyläşä başlagaç, ätisinä:</p> <p>— Gübäy büsirİ,— digän.</p> <p>Birvakıt kürşİ-külän üziniñ bala-çagası turında gäp satıp utıra ikän, Mücäyit tä çittä kalmagan, tamagın kırıp algan da:</p> <p>— Minim ulım kaznı kak di, ürdä knİ bak di. Kim üyrätä, kaydan bilä: üzimni Gübäy büsirİ dip äytä,— digän.</p>	<p>Eskiden İsergep köyünde takma ismi olmayan kimse yokmuş. Gubeydulla amcanın kısa boylu tembel oğlu Müceyit'i "Gubey fitiğı" diye adlandırmışlar. Müceyit de evlenip normal insanlar gibi hayat sürmeye başlamış, bir oğlu dünyaya gelmiş. Bu oğlan, dili açılıp konuşmaya başlayınca babasına:</p> <p>— Gubey fitiğı, demiş.</p> <p>Bir gün konu komşu kendi çoluk çocuğı hakkında laf söylüyormuş. Müceyit de kenarda kalmamış, boğazını temizlemiş ve:</p> <p>— Benim oğlum kaza kak diyor, ördeğe vak diyor. Kim öğretiyor, nereden biliyor: bana Gubey fitiğı diyor, demiş.</p>

<p>462. Ay-Yay, Bu Kazan!..</p>	<p>462. Ay Vay, Bu Kazan!</p>
<p>Tawtîrâk digân avıldan bir kart kazandığı ulına kunakka bargan. Vükzalga kilip tüşkâç, şähärgä karap, biraz hâyran bulıp tûrgan da:</p> <p>— Ay-yay, bu kazan bîznîñ Tawtîrâk kadâr ikî bar ikân,— dip äytîp salgan.</p>	<p>Tavirek denen köyden bir ihtiyar, Kazan'daki oğluna misafirlige gitmiş. Gelip gara inince, şehre bakıp biraz hayran hayran durmuş ve:</p> <p>— Ay ay, bu Kazan bizim Tavtîrek'in iki katı varmış, demiş.</p>
<p>463. Çama Çamaga Turı Kilä...</p>	<p>463. Tahmin Tahmine Denk Geliyor...</p>
<p>İki kişi İdil yarına kilip uylanıp tûralar, di. Bîrînçîsî ikînçîsînä äytkân:</p> <p>— Uylap kına äyt äli, bu İdildä niçä çiläk su bulır? — digân.</p> <p>İkînçîsî:</p> <p>— İhtimal, kırık çiläklöp bulır,— dip cavap birgân.</p> <p>Bîrînçîsî:</p> <p>— Çama çamadan artmıy ikân, min dä şulay uylagan idim,— dip cavap birgân.</p>	<p>İki kişi, İdil kenarına gelip düşünüyörlarmış. Birincisi diğetine:</p> <p>— Düşünüp söyle hele, bu İdil'de kaç kova su vardır, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Herhâlde 40 kova kadar vardır, diye cevap vermiş.</p> <p>Birincisi:</p> <p>— Tahminin tahminimden fazla değilmiş, ben de öyle düşünmüştüm, diye cevap vermiş.</p>
<p>464. Kara Ükçäli Üyik</p>	<p>464. Kara Topuklu Çorap</p>
<p>Avıl kişîsî hatınına üyik alu için magazinta kîrgân. Bîr üfitser hatınakara ükçäli üyik alıp tûra ikân. Bu agay kibîtçîdän aña da şundıy üyik birüwîn ütingân. Kibîtçî:</p> <p>— Sîzgä yararmı ikân? Bu bitkara ükçäli kaprûn üyik,—digân. Avıl kişîsî:</p> <p>— Äydä, yarar äli, kiyiz itik içinnän kiyärgä gînä bit ul,— dip cavap birgân.</p>	<p>Köylü adam, karısına çorap almak için mağazaya girmiş. Bir zabıt, karısına kara topuklu çorap alıyormuş. Bu amca, mağaza sahibinden kendisine de öyle çorap vermesini istemiş. Mağaza sahibi:</p> <p>— Size olur mu acaba? Bu kara topuklu ince çorap, demiş. Köylü adam:</p> <p>— Haydi, olur o, keçe çizmenin içinden giyilir ya, diye cevap vermiş.</p>

<p>465. Galiulla</p>	<p>465. Galiulla</p>
<p>Galiulla isimli bir yigit: «Çitkâ kitkân çakta hiç kına dâ yılamas idim»,— digän. Ul süzindä turgan da. Ätisî, änisî, iniläri bilän sawbullaşkanda yılamagan. Tik ulkap kalarinnan çikkan çakta kâcäläri suzıp kına kıçkırıp kuygan. Anıñ tavışı müña: «Galiullaaaa...» — dip äytkän tüslî işitilgän. Ul artına äylänip karagan da:</p> <p>— Kâcänin dâ cibärasî kilmi bit,— dip yılap cibärgän.</p>	<p>Galiulla isimli bir delikanlı: “Dışarıya gideceğim zaman hiç ağlamazdım”, demiş. O sözünde de durmuş. Babası, annesi, küçük erkek kardeşleri ile vedalaşırken ağlamamış. Yalnız o, avlunun kapısından çıktığı zaman keçileri uzunca bağırması. Onun sesi buna: “Galiullaaaa...” diyormuş gibi duyuluyormuş. O arkasına dönüp bakınca:</p> <p>— Keçinin de yollayası gelmiyor ya, diye ağlamaya başlamış.</p>
<p>466. Hucasınnan da Akıllırak</p>	<p>466. Sahibinden de Akıllıca</p>
<p>İki kişi süyläşä-süyläşä balık tütüp utıralar ikän.</p> <p>— Malay, bula bit şundi y itlär, hätta hucasınnan da akıllırak bula.</p> <p>— Kit indî, cülär süz süylämä. İt kişidän akıllırak bulmas.</p> <p>— Süñ, minim üzimniñ üt bar idî.</p> <p>— Ä-ä, alay bulsa işanam.</p>	<p>İki adam konuşa konuşa balık tutuyorlarmış.</p> <p>— Oğlum, oluyor böyle köpekler, hatta sahibinden de akıllıca oluyor.</p> <p>— Git ya, deli deli konuşma. Köpek insandan daha akıllı olmaz.</p> <p>— Ya, benim kendi köpeğim vardı.</p> <p>— Eee, öyleyse inanıyorum.</p>
<p>467. Birkatlı</p>	<p>467. Sığ Fikirli</p>
<p>Küpnî bilüçi bir kişi:</p> <p>— Timir yulda bilit mäsäläsî şulay ul,— din süyli ikän,— bilitni nikadär yırak karak alsañ, şulkadär arzangarak tüşä.</p> <p>Şunu bir yulawçı işitip turgan da kassirga barıp:</p> <p>— Miña bilitni bik-bik yırakka birigiz,</p>	<p>Çokbilmiş bir adam:</p> <p>— Demir yolu bilet meselesi şöyle, demiş. Bileti ne kadar uzağa alırsan, o kadar ucuza gelir.</p> <p>Bunu bir yolcu duymuş ve kasiyere gidip:</p> <p>— Bana bileti çok çok uzağa veriniz, tamamen bedavaya gelsin, demiş.</p>

bütünläy buşka kilsin,- digän.	
468. Tilidän Tili Kişäş	468. Deliden Deli Fikir
<p>Biräwniň küzläri bik avırtkaç, iptäşinnän kişäş süragan. İptäşi äytäkän:</p> <p>— Bilmim şul, tugan, min üzüm tişlärim bik sızlagaç, aldırıp faydasın tapkan idim, bälki, sin dä şulay itärsiň,— digän.</p>	<p>Birisinin gözleri çok ağrımış, arkadaşlarına danışmış. Arkadaşı:</p> <p>— Bilmiyorum, kardeş, ben dişlerim çok sızlayınca çektiyip faydasını görmüştüm. Belki sen de öyle yaparsın, demiş.</p>
469. Tigi Yuli Dakız Bala Tudırttı	469. Diğər Sefer de Kız Çocuk Doğurttu
<p>Minä bir zaman Mükıt agay hatınının tağın bala tudıru vakıtı citkän. Tağın şul uk kindik äbisi Mähüp karçık kilip citkän. Mükıt agay, bu yuli ir bala tuwar, dip ümitläniş tura ikän. Şunıñ üçin ul Mähüpniñ kilip kirkänin kürgäç tä, yulina arkılı türüp:</p> <p>— Kirmä, kiräkmi, tigi yuli dakız bala tudırttı, miña ir malay kiräk, ikinci kindik äbisi kilsin,— dip, anı bürüp çıgargan, imiş.</p>	<p>İşte bir zaman Mokıt amcanın karısının yine çocuk doğurma vakti gelmiş. Yine o göbek ebesi, Mehüp koca karı gelmiş. Mokıt amca, bu sefer erkek doğar, diye ümitleniyormuş. Onun için o Mehüp'ün geldiğini görünce, yolunu kesip:</p> <p>— Girmene gerek yok, önceki sefer kız çocuk doğurttu, bana erkek çocuk gerek, ikinci ebe gelsin, deyip onu geri çıkarmış, imiş.</p>
470. Çilim	470. Pipo
<p>Ul basu karavılçısı yakän. İşkä barırğa çıkkaç, çilimi yuklığı isinä tüşkän dä, kiribürilip kaytkan. Bütün cirmi bitirip izläsä dä, tapmatan. Hatını münnan:</p> <p>— Närsä izlisin sin, Äläksi? — dip süragan.</p> <p>Aliksiy babay bik açulanıp:</p> <p>— Çilimimni! — digän ikän, avızındağı</p>	<p>O, tarla bekçisiymiş. İşe gitmek için çıkınca, piposunun olmadığı aklına düşmüş ve geri dönmüş. Bütün her yeri arasa da bulamamış. Karısı buna:</p> <p>— Ne arıyorsun sen, Aleks, diye sormuş.</p> <p>Aleks dede çok sinirlenerek:</p> <p>— Pipomu, demiş, ağızındaki piposu çat diye zemine düşmüş.</p>

çilimî şalt itip idängä tüşkän, di.	
471. Şıklı Şıklänir...	471. Kuşkulu Kuşkulanır...
<p>Hürmät digän bir kişî bar ikän. Karsak buylı bulıp, titaklap yürgän üçin, anı «ürdäk» dip yürtälär ikän. Hürmät müña bik garlänä, niçik tä bu kuşamatnı äyttirmäskä, hätta bu hakta işarä dä yasatmaska dip, içinnän ginä bik kiskin karar birip kuygan.</p> <p>Birkünni ul dus-işläri bilän bir mäclistä utıra. Minä birvakıt hava turında süz çıga. Şunda yäña gına tanışkan bir küşî dä süzgä katışkan:</p> <p>— Bügün kün bülitli, yavar ahır,—digän. Şulay diyuyi bulgan, Hürmät urınınnan sikirip türgan da karşısına kilip baskan:</p> <p>— İñ ilik mini, «ürdäk», digän kişigä min minä şulay dip cavap biräm,— dip, tiğiniñ yañağına salıp ta cibärgän. İptäşläri sikirişip türp, anı tütüp algannar:</p> <p>— Nik sin aña säbäpsiz sugasıñ? ul bit siña «ürdä k» dip äytmädi, yañgır yavar dip kinä äytti,—digännär. Şunda Hürmät äytkän:</p> <p>— Şul yañgır dip äytkäç buldı indı, sizgä tağın närsä kiräk? Yañgır yawsa, su aga, su akkaç, kül bula, kül bulgaç, ürdäk bula, şul miña ürdä k dip äytüwi bulmıymını?—dip, üzün hıqlıga çıgargan, imiş.</p>	<p>Hürmet denen bir adam varmış. Kısa boyluymuş, paytak paytak yürüdüğü için, ona “ördek” diyorlarmış. Hürmet, bundan pek utanıyormuş. Bu lakabı nasıl söylettirmem, hatta bu konuda ima bile yaptırmam diye, içinden çok kesin bir karar vermiş:</p> <p>Bir gün o, eşi dostu ile bir mecliste oturmuş. İşte bir vakit, hava hakkında söz açılmış. Orada yeni tanışılan bir adam söze katılmış:</p> <p>— Bugün, gün boyu hava bulutlu, yağar herhâlde, demiş. Öyle deyince Hürmet yerinden sıçrayıp karşısına dikilmiş:</p> <p>— İlk önce bana “ördek” diyen adama ben işte söyle cevap vereyim, deyip diğerinin yanağına yumruk atmış. Arkadaşları zıplayıp, onu tutmuşlar:</p> <p>— Sen ona sebepsiz yere neden vuruyorsun? O sana “ördek” demedi ki. Yağmur yağar dedi sadece, demişler. Bunun üzerine Hürmet:</p> <p>— O yağmur yağar dedi ama daha ne lazım? Yağmur yağsa su akar, su akınca göl olur, göl olunca ördek olur, işte o ördek demiş olmuyor mu, deyip kendini haklı çıkarmış, imiş.</p>

472. Şakıy Tügöl, Şahimulla	472. Şakıy ¹⁶¹ Değil Şahimolla
<p>Avılđa Şahimulla isimli kiři bulgan. İsimin kıskartıp Şakıy dip yŭrtkännär üzın. Kiçlärnıñ bırsında ul, űyaldı işiğın bikläp, çŭlan stınasına kadaklar kaga ikän. Çŭkiç tavışın işitiip:</p> <p>— Anda kaysı şakıy?—dip, űydän hatını çıkkan.</p> <p>— İndi sin dä mıskıl itä başladıñmını?— digän iri, űpkäläp.</p> <p>— Şakıy tügöl, Şahimulla bit min.</p>	<p>Köyde Şahimolla adında bir adam varmış. Onu, ismini kısaltıp Şakıy diye çağırıyorlarmış. Bir akşam o, avlu kapısını sağlamaştırıp, bekleyip, merdiven altındaki duvara çiviler çakıyormuş. Çekiç sesini duyup:</p> <p>— Orada ne şakıy, diyerek evden karısı çıkmış.</p> <p>— Şimdi sen de mi alay etmeye başladın, demiş kocası ve öfkelenerek:</p> <p>— Şakıy değil Şahimolla'yım ben ya.</p>

¹⁶¹ Şakıy: Takırdıyor.

4.8. Övüngen, Yalancı, Korkak Kişiler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

<p>4. 8. Maktançık, Yalancı, Kurkak Kişilər</p>	<p>4. 8. Övüngen, Yalancı, Korkak Kişiler</p>
<p>473. «Kruşiniyi»</p>	<p>473. “Tren Kazası”</p>
<p>Ukıy bilmi turgan bir agay vükzalda gazıta satıp alıp şunu tütüp utıra ikän. Kiri başı bilän tütkanlıtan, gazıtaga tüşirilgän parovüz tagärmäçläri bilän üskı yakkakarap tıra ikän, di. İkinci bir agay kilä dä:</p> <p>— Nihäl, kürdaş, gäzittä nilär yazalar? Dünüyada nilär bar? — digän bula. Ä tıgısı bik bildikli kıyafät bilän:</p> <p>— Mınä tagın kruşiniyi bulgan, küräsın bit parovüzniñ astı üskä kilgän,— dip cavap birgän.</p>	<p>Okumayı bilmeyen bir amca tren garında gazete satın almış, onu tutup oturuyormuş. Ters tuttuğu için gazeteye basılan lokomotif tekerlekleri üst tarafa bakıyormuş. Başka bir amca gelmiş:</p> <p>— Ne hâl kardeş, gazeteler ne yazıyor? Dünüyada neler var? Diğeri ise pek bildik bir tavırla:</p> <p>— İşte, yine tren kazası olmuş. Görüyorsun ya trenin altı üstüne gelmiş, diye cevap vermiş.</p>
<p>474. Üz Kaygısı</p>	<p>474. Kendi Derdi</p>
<p>Mäskäw püyzdıkazan vükzalına kilip tuktawga, vagünniñ baskıçına şüridäy tar balaklı çalbar kiyip, muyınınakan tüşli kızıl şarf ilgän yaş yigit kilip çıktı da kışkırdı, di:</p> <p>— Nüsılşçik! Nüsılşçik!</p> <p>Münıñ karşısına yügrişip iki-üç nüsılşçik kilip basalar, di. Tıgı yigit bik iri gınä kıyafät bilän:</p> <p>— İn şap rıstüranga kaysı tramvay bara? —dip süradı, di.</p>	<p>Moskova treni Kazan garına gelip durmuş. Vagonun merdivenine mekik gibi dar paçalı şalvar giyip boynuna kan gibi kızıl bir atkı saran genç bir delikanlı çıkmış ve bağırması:</p> <p>— Hamal! Hamal!</p> <p>Bunun karşısına koşup iki üç hamal gelmiş. Bu delikanlı pek vakur bir tavırla:</p> <p>— En güzel restorana hangi tramvay gidiyor, diye sormuş.</p>

<p>475. Tıçı Yaltırır, İçi Kaltırır</p>	<p>475. Dışı Parlıyor, İçi Titiriyor</p>
<p>Bir yarlı yığıt bar ikän. Yarlı bulsa da, küyözlänirgä, ŝunır ũstınä küpertip cibäirgä bikyayarata ikän.</p> <p>Birkünni kibit aldına barıp utırğan da, mıyıkların sıpıra- sıpıra, maktanırğa tütınğan:</p> <p>— Böginkabartma püşirip cibärdik äli. Sıksan, bir-birsinnän çirik may çıgar, mıyıklar maylanıp bitti,— di ikän.</p> <p>Äytip kinä bitirgän, kap kalarinnan atılıp-sugılıp inisi kilip çıkkan da, tamagın yırtıp:</p> <p>— Abıy, mıyık maylıy tırğan kanatırını pesi aşadı, kayt tizräk! — dip kıkırırğan.</p>	<p>Yoksul bir delikanlı varmış. Yoksul olsa da, fiyakalı giyiniyor, onun üstüne abartmayı pek seviyormuş.</p> <p>Bir gün mağazanın önüne gidip oturmuş ve bıyıklarını sıvazlaya sıvazlaya, övünmeye başlamış:</p> <p>— Bugün puf böreği pişirdik ya. Sıksan sadece birinden çeyrek yağ çıkar, bıyıklar da yağlandı, demiş.</p> <p>Konuşmasını bitirmiş, küçük erkek kardeşi can havliyle kapıdan çıkmış ve avazı çıktığı kadar:</p> <p>— Ağabey, bıyığımı yağladığın kanadı kedi yedi, çabuk gel, diye bağırmış.</p>
<p>476. Bir Ayakta</p>	<p>476. Tek Ayak Üstünde</p>
<p>Bir mahir biyuçi, bir ayak üstündä uzak türuwına maktanıp, ikinci biyuçığä äytä, imiş:</p> <p>— Sin minim kadärlü hiç tä türälmassır,— di.</p> <p>Aña karşı cavabında ikincişi:</p> <p>— Hâyir, minnän bulmasa bulmas, lakin bir ayakta sinnän üzagrak türuçi bar,— digän.</p> <p>— Ul kim?—dip gacäpsinip süravına karşı:</p> <p>— Kaz,— digän.</p>	<p>Maharetli bir büyücü, tek ayaküstünde uzun süre durmasıyla övünüyormuş. Başka bir büyücüye:</p> <p>— Sen benim kadar duramazsın, demiş.</p> <p>Ona karşılık ikincisi:</p> <p>— Ben duramazsam duramam, lakin tek ayak üstünde senden daha uzun süre duran var, demiş.</p> <p>— Kim o, diye ŝaşkınlıkla sormasına karşı:</p> <p>— Kaz, demiş.</p>

<p>477. «Yahşı» Һатın</p>	<p>477. “İyi” Kadın</p>
<p>Bir kupşı gına Һatın bulgan. Ul üzın bik iri tütkan, üzın in çibär, in kürinikli Һatinnarnıñ birsi itip kürsätirgä tırışkan.</p> <p>Mäclistä utırganda bir ir kişi bu Һatını bik «maktıy» ikän:</p> <p>— Üz Һatınımnı akçaga satıp, sinı buşlay gına alır idim,— di ikän.</p> <p>— İ kăpıringän bu Һatın, i bürin çüygän. Süñinnan aña ikınçı biräw ginä aňlatıp birgän:</p> <p>— Dimäk, anıñ üz Һatını akça türırlık, ä sinı ul alsa da buşlay gına ala, çünki sin bir tiyin dä türmaslık,— digän.</p>	<p>Çok havalı bir kadın varmış. O kendini çok büyük görüyormuş. Kendini en güzel, en görkemli kadınlardan göstermeye çalışıyormuş.</p> <p>Bir mecliste otururken adamın biri bu kadını çok övüyormuş:</p> <p>— Kendi karımı parayla satıp seni parasız alırdım, demiş.</p> <p>— Havalanan bu kadın ise, burnunu havaya dikmiş. Sonra ona başka biri açıklamış:</p> <p>— Demek, onun kendi karısı para ediyor. Seni ise alsa da para vermeden alıyor, çünkü sen beş kuruş bile etmezsin, demiş.</p>
<p>478. «Rıklama»</p>	<p>478. “Reklam”</p>
<p>Biräw yaña itik häm sägat satıp ala. Baylıgın kürsätirgä dip, uramga çıga. Müña bir kişi dä igtibar itmi. Şunnan bu Һalık arasında yürgän bir isirikkä bəylänä:</p> <p>— Şuşı yaña itik bilän tibip cibärimin häm minä şuşı yaña sägatkäkarap türırmın — bir sägat batkakta yatarsıñ!</p>	<p>Birisi yeni çizme ve saat satın almış. Zenginliğimi göstereyim diye sokağa çıkmış. Buna hiç kimse itibar etmemiş. Ondan sonra bu, halk arasında gezen bir sarhoşa musallat olmuş:</p> <p>— Bu yeni çizme ile tekmeliyorum ve bu yeni saate bakıyorum, bir saat çamurda yatacaksın!</p>

<p>479. Pisi, Siņa Äytäm...</p>	<p>479. Kedi, Sana Söylüyorum...</p>
<p>Şähärdän kaytkan biräwniň üzünä bik igtibar ittiräsi kilä ikän. Läkin anı maktawçı, kıyımınä isı kitüçi bulmagan. Bu pisiğä karap süyli başlagan:</p> <p>— Ägär sin sikirip tüşip, minim iki yüz sumlık küstyumımnı yırtsañ, täpiläriň bilän yifäk külmäğimni pıçratsañ, minı iyıldirip başımdağı 20 sumlık işläpämni tüşirtsäñ, ħrüm itigim bilän bir ginä tibärmın dä, biş minut içindä yuk bulırsıñ,— dip, sägatınä karap kuygan, di.</p>	<p>Şehirden dönen biri, dikkati kendine çekmek istiyormuş. Lakin onu öven, giyimine hayran olan kimse yokmuş. Bu, kediye bakıp:</p> <p>—Eğer sen zıplayıp benim iki yüz sumluk kostümümü yırtarsan, patilerin ile ipek gömleğimi kesersen, beni eğip başımdaki yirmi sumluk şapkamı düşürürsen, ince deri çizmem ile bir tane teperim de beş dakika içinde yok olursun, deyip saatine bakmış.</p>
<p>480. Tipiev Bulsañ, Galstugımnı Bäyläp Bir!</p>	<p>480. Tipiyiv isen Kravatımı Bağlayıp Ver!</p>
<p>Birvakıt Ziyä Tipiyiv digän bir kupşı intelligint Kazanga kilgän. Ul tırpıça ħätli ak yaka, manjetlardan bik tüzkatıp kına Tukay bilän tanışırğa dip bülmäsınä kirkän. Ul kirkändä, niçiktir, Tukaynıñ galstuk bäylärgä mataşıp turgan çağı ikän. Tipiyiv ürakatıp tura da tura, Tukay aña hiçbir süz indäşmi-nitmi haman galstugı bilän bulışa, tik bäyli ginä almıy ikän.</p> <p>Şunnan süñ Tukay galstugin karavat üstünä atıp bärğän dä centikläp Tipiyiv kăkarap turgan:</p> <p>— Siz kim bulasız?</p> <p>Tipiyiv aptırap kalgan. Ik-mık itip:</p>	<p>Bir gün Ziyä Tipiyev isminde havalı bir entelektüel Kazan'a gelmiş. O, tırpıça¹⁶² kadar beyaz yakasıyla, manşetleri çok düz bir şekilde kolalanmış, Tukay ile tanışmak için odasına girmiş. O, odaya girdiğinde her nasılsa, Tukay kravat bağlamaya çalışıyormuş. Tipiyev pek dikkatli bir şekilde durmuş, durmuş, Tukay, ona hiçbir söz söylemeden kravatı ile uğraşiyor, ama bağlayamıyormuş.</p> <p>Ondan sonra Tukay, kravatını yatağın üzerine atıvermiş ve dikkatle Tipiyev'e bakmış:</p> <p>— Siz kimsiniz?</p> <p>Tipiyev şaşırılmış. Ik mık edip:</p> <p>— Ben.. ne, kim, Tipiyev...</p>

¹⁶² Tırpıca: Geleneksel gümüş bilezik.

<p>— Min... ni, kım, Tipiyiv...,</p> <p>Tukay:</p> <p>— Mä äli, Tipiyiv bulsañ, minim galstugımnı bälöp bir,— dip, tugın aña suzgan.</p>	<p>Tukay:</p> <p>— Al ya, Tipiyev isen, benim kravatımı bağlayıver, deyip kravatını ona uzatmış.</p>
<p>481. «Bürçak» Kütärä</p>	<p>481. “Burçak” Yetiştiriyor</p>
<p>Biräw kürşisinnän süragan:</p> <p>— Sin, Galävitdin, äyt äli, narsä bilän kütärlä «Alga» külhüzının pridsitatili? Min anı härvakit prizidiumda küräm, gäzitkä 3 maktap yazalar. Min äytäm, ällä anıkukuruz bik kütäräm?</p> <p>— Yuk la,— digän iptäşi,—kukuruz tügil, bürçak. Ul bürçaknı küp çäçä.</p> <p>— Mülüdits, bürçak ta bik kıymmatlı kultura bit.</p> <p>— Yuk, aşy turgan bürçak tügil, süz bürçagın küp siptirä ul,— dim min.</p>	<p>Birisi komşusuna sormuş:</p> <p>— Sen, Galevitdin, söyle hele, ne ile yükseliyor “Alga” kolhozunun başkanı? Ben onu her zaman başkanlıkta görüyorum, onu gazeteye övgü dolu sözlerle yazıyorlar. Ben söyleyeyim. Yoksa onu mısır mı böyle yükseltiyor?</p> <p>— Hayır, tabii ki, demiş arkadaş. Mısır değil, burçak, o burçağı çok saçıyor.</p> <p>— Aferin, burçak da pek kıymetli tohum ya.</p> <p>— Yok, yediği burçak değil, o söz burçağını çok serpiyor, dedim ben.</p>
<p>482. Yüräkl Kışi</p>	<p>482. Yürekli Adam</p>
<p>Bir kişiniñ bik yahşı aygırı bula. Bu aygırını urlarga yürülärin bilip, agay arba astına kirip yata. Karaklar tünlä kilip atnı urlap kitälär. İkinci künni bu kiş kürşilärinä süyli ikän:</p> <p>— Yüräk bar da bar ikän üzimdä. Yäş çak, kulda pıçak, bular atnı ciktılär, kapkanı açtılar, alıp kittilär, hiç kurımadım, yatkan küyi karap kaldım,— di ikän.</p>	<p>— Bir adamın çok iyi bir aygırı varmış. Bu aygırı çalmaya çalışacaklarını bilerek, amca arabanın altına girip yatmış. Hırsızlar gece gelip atı çalıp gitmişler. İkinci gün bu adam komşularına:</p> <p>— Yürek var da varmış bende. Gençlik çağı, elde bıçak, bunlar atı çektiler, kapıyı açtılar, alıp gittiler, hiç korkmadım, yattığım yerden üzüntüyle baka kaldım, demiş.</p>

483. Maktançık Awçı	483. Övüngen Avcı
<p>Bir awçı bütin gümürinä bir tülki atkan da şunıñ bılän maktanıp yürgän:</p> <p>— Min atkan tülkinıñ küyrığı biş mıtr idı! — digän.</p> <p>Kürşisi münıñ yuknı süylävın bılıp, üzi dä küpirtürgä tütınan:</p> <p>— Min bıyıl tuylaşkan idım, biş baş sarık kitti! — digän.</p> <p>Awçı aña:</p> <p>— Ay-yay, nigä yuknı süylisıñ. Azrak kimıt,— di ikän.</p> <p>Tıgı aña:</p> <p>— Sin dä kimıt,— digän.</p> <p>— Yä iki mıtr bulgandır indı.</p> <p>— Äydä min dä kimıtäm, üç sarık,— digän.</p> <p>— Tagın kimıt,— digän awçı.</p> <p>Tıgısı:</p> <p>— Sin dä kimıt,— digän.</p> <p>Awçı äytkän:</p> <p>— Yartı mıtr bulgandır indı,— digän.</p> <p>— Min dä bir gınä sarık suydım,— digän kürşisi.</p>	<p>Bir avcı, ömründe bir tilki vurmuş sonra da onunla övünüp durmuş:</p> <p>— Benim vurduğum tilkinin kuyruğu beş metre idi, demiş.</p> <p>Komşusu bunun yalan söylediğini anlayıp, kendi de abartmaya başlamış:</p> <p>— Ben bu yıl düğün yaptım beş baş koyun gitti, demiş.</p> <p>Avcı ona:</p> <p>— Ya, neden yalan söylüyorsun. Azcık küçült, demiş</p> <p>Diğeri ona:</p> <p>— Sen de küçült, demiş.</p> <p>— Ya iki metre olmuştur şimdi.</p> <p>— Haydi, ben de küçülteyim, üç koyun, demiş.</p> <p>— Daha da küçült, demiş avcı.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— Sen de küçült, demiş.</p> <p>Avcı:</p> <p>— Yarım metre olmuştur şimdi, demiş.</p> <p>— Ben de bir tane koyun kestim, demiş komşusu.</p>

<p>484. İki Yalğançı</p>	<p>484. İki Yalancı</p>
<p>Bir avılda iki yalğançı yaşāğan. Birsı tıgüçı ikän. Bırvakit bularnıñ bırsınä kürşı yaşları kırıp utırgannar. Bu bularga süyli ikän:</p> <p>— Min tıgü tıkkän avılda ‘tavıklar üy túbäsınä mınıp yıldız çüpli tırgannar idı. Bırvakit aynı tartıp tüşirdılär dä çukıy-çukıy uram buylap yürttilär,— digän.</p> <p>Yäşlär ikınçısınä barıp, annan:</p> <p>— Şul süzlär dürismı? — dip süragannar.</p> <p>İkınçısı äytkän:</p> <p>— Ul dünya gizgän kışı, yuknı süylämäs,— digän,— Ämma minim üzimnıñ bir külnı arkan bılän kükkä asıp kuyganım bar. Üzim astan ällä ni tikli karap türdim, balıklar kurkularınnan kül çitınä sikırıp, yıgılışıp tüştilär...</p>	<p>Bir köyde iki yalancı yaşıyormuş. Birsı terziymiş. Bir gün bunlardan birinin yanına komşu gençler gelip oturmuşlar. Bu bunlara:</p> <p>— Benim dikiş diktiğim köyde “Tavuklar evin çatısına çıkıp yıldız topluyorlardı. Bir gün ayı çekip düşürdüler ve gagalaya gagalaya sokak boyunca gezdirdiler, demiş</p> <p>Gençler diğeri gidip ona:</p> <p>— O sözler doğru mu, diye sormuşlar.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— O dünyayı gezmiş adam, olmayanı söylemez, demiş, ama benim bir gölü organ ile gökyüzüne asmışlığım var. Ben aşağıdan çok baktım, balıklar korkularından gölün dışına sıçrayıp, düştüler.</p>
<p>485. Bırçak</p>	<p>485. Burçak</p>
<p>Bulgan, di, iki aldaçı. Bular aldaşuda bırsınnän-bırsı uzdırırğa tırışkannar. Bırsı bılay dip süyläp kitkän:</p> <p>— Bırvakitnı şulay, kama idilinnän tüşip kilä idik, parühüdñ yagarına bitti. İndi nişlärğä? Parühüdlarımız bılän Çıstayga mındik tä ulı yuldan Älmätkä barıp, parühüdka nıft tüşäp çıktık. Annarı yänadan Kamaga tüşip äybät kinä</p>	<p>Maharetli iki yalancı varmış. Bunlar aldatmada, birbirini geçmeye çalışmışlar. Birsı şöyle demiş:</p> <p>— Bir gün öyle, Kama nehrinden inip geliyorduk, vapurun yakıtı bitti. Şimdi ne olacak? Vapurlarımız ile Çıstay’a çıktık da ana yoldan Elmet’e gidip, vapura petrol doldurup çıktık. Onlarla yeniden Kama’ya inip güzelce</p>

<p>Astrahanga barıp cittik şulay.</p> <p>Tiğisı münin yalğanın bik rähätläñip cüpläp turgan.</p> <p>— Bulır, dünya bulgaç türlü hällär bula ul,— digän.— Mınä bızñın dä bir ürdäği bız şulay, kümsızlanıp, kürşi Galiähmätnin sıyrın yüttü da, içi avırtuga çıdıy almıyça ikı mıtrga sikirdi,— digän.</p> <p>Birñisınin münä işanası kilmäğän:</p> <p>— Ay-ay, siptiräsın bürçaknı! — digän.— Bulmas, sıyr yutkan ürdäk bik avıraygandır. Niçik ul ikı mıtrga sikirä alsın,— digän.</p> <p>İkinçisı münä çın-çınnan üpkäli yazgan:</p> <p>— Mın parühüdñin yaguvlıksız-nisiz Çıstay bilän Älmät arasınkırı cirdän baruwına da işandım, ä sin ikı mıtr sikirgängä dä işanmıysın,— digän.</p>	<p>Astrahan'a gittik öylece.</p> <p>Diğeri onun yalanını pek keyifle dinleyip onaylıyormuş.</p> <p>— Olur, dünya olunca çeşitli durumlar oluyor, demiş. İşte bizim de bir ördeğimiz, açgözlülüğünden komşu Galiehet'in sığırını yuttu da karın ağrısına dayanamayınca iki metre sıçradı, demiş.</p> <p>Birincisinin ona inanası gelmemiş:</p> <p>— Ay ay, palavra atıyorsun, demiş. Olmaz, sığır yutmuş ördek çok ağırlaşmıştır. O nasıl iki metre sıçrayabilsin, demiş.</p> <p>İkincisi buna dosdoğru öfkelenivermiş:</p> <p>— Ben vapurun yakıtsız makıtsız Çıstay ile Elmet arasını kuru yerden gittiğine inandım da sen iki metre sıçradığına mı inanmıyorsun, demiş.</p>
<p>486. Cen Kürücü</p>	<p>486. Cin Görücü</p>
<p>Biräw üzünin cin kürüwın süyli ikän.</p> <p>— Şulay urman buylap yalgız gına baram. Küzgä türtsän kürinmäslikkarañı. Kinät artka bürılğan idim, kütüçkiç bir cın tura.</p> <p>Tıñlawçılardan birsi:</p> <p>— Tukga äli, kasıym abıy, küzgä türtsän kürinmäslikkarañıda sin anı niçik kürdiñ</p>	<p>Birisi kendinin cin gördüğünü söylemiş.</p> <p>— Öyle orman boyunca yalnızca gidiyorum. Zifiri karanlık. Ansızın arkaya dönmüştüm, korkunç bir cin duruyor.</p> <p>Dinleyicilerden birisi:</p> <p>— Dur hele, Kasıym ağabey, zifiri karanlıkta sen onu nasıl gördün ya, demiş.</p> <p>Kasıym hiç duraksamadan:</p>

<p>süŋ? — digän.</p> <p>Kasıym bîr dâ aptırap tûrmagan:</p> <p>— Hi, nik kürmäskä, ay yaktısı yap-yaktı bit,— digän.</p>	<p>— Hey, nasıl görmeyeyim, ay ışığı apaydınlık ya demiş.</p>
<p>487. Һатиннан Сүрағыз...</p>	<p>487. Hatuna Sorunuz...</p>
<p>Yalgan süylärgä bik yarata tûrgan bîräwnî Һatını açulangan. İri:</p> <p>— Çamasın bilmägäç nişlim süŋ?— digän.</p> <p>Һatını müŋa äytkän:</p> <p>— Sin süylägändä miŋa karap al, artıp kitä başlasa, min işarä yasarmın,— digän.</p> <p>Bîrvakit kunak mäclisində iri tagın maktana başlagan:</p> <p>— Biznîŋ ätinîŋ kunaklar kilgäç kuya tûrgan üstäliniŋ buyı yüz tîrsäk bula tûrgan idî,— dip.</p> <p>Һatını müŋa küz kıskaç, tîŋi kîşî:</p> <p>— Kiŋliŋi bîr tîrsäk,— dip tüzätkän.</p> <p>Kunaklar:</p> <p>— Andıy tar üstäldä bik caysız bulgandır,— dip külişkännär.</p> <p>Tîŋi kîşî aptırap tûrgan-tûrgan da:</p> <p>— Anısın indî änä Һatinnan sürağız,— digän.</p>	<p>Yalan söylemeyi çok seven birinin karısı, çok sinirlenmiş. Kocası:</p> <p>— Sınırını bilemeyince ne yapayım, demiş.</p> <p>Karısı buna:</p> <p>— Sen söylerken bana bak, fazla gitmeye başlarsa, ben işaret veririm, demiş.</p> <p>Bir gün, misafir meclisinde kocası yine övünmeye başlamış:</p> <p>— Bizim babanın misafirleri gelince koyduğu masanın boyu yüz dirsek boyundaydı, demiş.</p> <p>Karısı buna göz kırpınca bu adam:</p> <p>— Genişliği bir dirsek, diye düzeltmiş.</p> <p>Misafirler:</p> <p>— Onun gibi dar masada pek düzensiz olmuştur, deyip gülüşmüşler.</p> <p>Bu adam şaşırıp beklemiş beklemiş sonra:</p> <p>— Şimdi orasını hatuna sorunuz, işte demiş.</p>

<p>488. Düris Süz</p>	<p>488. Doğru Söz</p>
<p>Süyläşip utıra türgen iki kişi yanına üçinçi bir kişi kilip:</p> <p>— Nilär yalğanlap utırasız?— di.</p> <p>— Sinı bik yahşı kişi dip maktıybız.</p> <p>— Düris süz,— digän tigi kişi.</p>	<p>Sohbet edip oturan iki kişinin yanına üçüncü bir adam gelmiş:</p> <p>— Ne yalanlar söylüyorsunuz, demiş.</p> <p>— Seni çok iyi adam diye övüyoruz.</p> <p>— Doğru söz, demiş bu adam.</p>
<p>489. Küräzä</p>	<p>489. Falcı</p>
<p>Bürin zamanda bir kişi, halıknı aldap, kürşü avıllarda küräzälük kılıp yürü ikän.</p> <p>Bir avıl agasının müña bik içi püşip yürgän. Birkünni tigi kişi biräwlärdä aldaşip utırganda, kilgän dä täräzädän kışkırgan:</p> <p>— Äy, yürtüñ yana! —digän.</p> <p>— Küräzä kawşavınnan bişmätin kiyärgä dä ünitip, avılına çıgıp yügürgän. Kaytsa, yangın da, şaytan da yuk.</p> <p>Şunnan birli bu kişidän külä başlagannar:</p> <p>— Üz yürtüñda ni barın, ni yugın da bilmägäç, siña niçik ışanmak kiräk? — dilär ikän.</p>	<p>Eski zamanda bir adam, halkı kandırıp komşu köylerde falcılık yapıyormuş.</p> <p>Bir köylünün bu duruma canı çok sıkılmış. Bir gün bu adam birilerini kandırırken köylü gelmiş ve pencereden bağırması:</p> <p>— Ey, evin yanıyor, demiş.</p> <p>— Falcı afallamaktan ceketini giymeyi de unutup, çıkıp köyüne gitmiş. Dönse ki yangın da ateş de yok.</p> <p>Ondan beri bu adama gülmeye başlamışlar:</p> <p>— Kendi evinde ne olduğunu, ne olmadığını bilmezsen, sana nasıl inananılım, diyorlarmış.</p>

<p>490. Kart Yalğançı</p>	<p>490. İhtiyar Yalancı</p>
<p>İlkkı zamanda bik yalğançı bir kışi bulgan. Ul gümırinä bir gınä düris süz dä äytmägän. Şulay kartaygan.</p> <p>Şul kışi bir bik salkın künni kürşisiniñ sıyırı büzawlagannı kürgän dä münü alarga kırıp äytkän:</p> <p>— Büzavıgızın ıgıp alıgız, yugıysä üşip ülär,— digän.</p> <p>Kürşiläri aña ışanmagannar, «tagın yalğanlıy türgandır äli», Digännär. Şulay itip bularniñ büzawları üşip ülgän.</p> <p>Şunnan süñ tiği yalğançı:</p> <p>— Gümırimdä bir düris süz äyttim, aña da ışanmadılar,— dip, bik cäbirsingän, di.</p>	<p>Eski zamanda çok yalancı bir adam varmış. O ömründe bir tane bile doğru söz söylememiş. Öylece yaşlanmış.</p> <p>O adam çok soğuk bir gün, komşusunun sığırının buzağıladığını görmüş ve bunu almaları için gidip:</p> <p>— Çıkıp buzağımızı alınız, yoksa donup ölür, demiş.</p> <p>Komşuları ona inanmamışlar, “Yine yalan söylüyordur ya” demişler. Öyle olunca bunların buzağıları donup ölmüş.</p> <p>Ondan sonra diğer yalancı:</p> <p>— Ömrümde bir tane doğru söz söyledim, ona da inanmadılar, deyip çok gücenmiş, denir.</p>
<p>491. Yalğançınıñ Yalğanı</p>	<p>491. Yalancının Yalanı</p>
<p>Yalğançı bulıp tanılğan bir kışi äytti:</p> <p>— Mıñ sum birsälär dä yalğan suz äytmäs idim,— didi.</p> <p>Yanıdagı kışi äytti:</p> <p>— Mınä bu yalğanını bir tiyinsiz dä äyttiñ tügilmä cüñ äli? — didi.</p>	<p>Yalancı olarak tanınan bir adam:</p> <p>— Ben ruble verseler de yalan söylemezdim, demiş.</p> <p>Yanıdaki adam:</p> <p>— İşte bu yalanını bir tiyin bile almadan söylemedin mi ya, demiş.</p>

492. Yalğançıñı Turı Süzi	492. Yalancının Doğru Sözü
<p>Yalğançı dip danı kitkän biräwgä:</p> <p>— Gümürindä, içmasam, bir gınä düris süz äytkäñiñ barmı? — didilər.</p> <p>Yalğançı äytti:</p> <p>— Bu süzimä dä ışanmaslar dip kurkam, yuksa gümürimdä bir gınä düris süz dä äytkäñim yuk dip äyte alır idim,— digän.</p>	<p>Yalancı diye şanı yayılmış birisine:</p> <p>— Ömrün boyunca hiç olmazsa bir tane doğru söz söylemişliğin var mı, demişler.</p> <p>Yalancı:</p> <p>— Bu sözüme de inanmazlar diye korkuyorum, yoksa ömrümde bir tane bile doğru söz söylemişliğim yok diyebilirdim, demiş.</p>
493. İki Yalğançı	493. İki Yalancı
<p>Bir avılda yaşägän, di, iki yalğançı. Bülarnıñ yalğanına bir dä çama yuk, di.</p> <p>Bir dä birküñni bu iki yalğançı kibit aldına çıgıp utırgannar da süyläşälär, di.</p> <p>Birsı äytä:</p> <p>— Karalı, Ähmätcan, bıyılyaz irtä kildı, igännär niçik bulır ikän? — di.</p> <p>İkinçisi äytä:</p> <p>— Ä sin kayan biläsın yaznıñ irtä kilgänin, Garif dus? — di.</p> <p>Ähmätcan äytä:</p> <p>— Karlar irip bitkän, ä küräsınmı mäçit manarasınñ ayına bir çirki barıp kungan,— di.</p> <p>Garif digänı mäçit ayına uzak kına karap turgan da:</p> <p>— Çınnan da şulay,— di,—Citmäsä çirkiyi dä kart çirki ikän,— di,— bir küzi</p>	<p>Bir köyde iki yalancı yaşıyormuş. Bunların yalanının hiç sınırı yokmuş.</p> <p>Günlerden bir gün, bu iki yalancı mağazanın önüne oturmuşlar ve konuşuyorlarmış.</p> <p>Birisi:</p> <p>— Bak hele, Emetcan, bu yıl bahar erken geldi, ekinler nasıl olur ki, demiş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— E sen nereden biliyorsun baharın erken geldiğini Garif arkadaş, demiş.</p> <p>Emetcan:</p> <p>— Karlar erimiş. E görüyor musun cami minaresinin ayına bir sivrisinek konmuş, demiş.</p> <p>Garif, caminin ayına uzunca bakmış ve:</p> <p>— Gerçekten de öyle demiş, yetmemiş, sivrisinek de ihtiyar sinekmiş, bir gözü kör, demiş, ekinler bu yıl bol olur, demiş.</p>

sukır,— di.—İginnär bıyıl şäp bulır,— di.	
494. Küper «İrigan»	494. Köprü “Erimiş”
<p>Bir bay atka utırıp yulda bargan dakuçırına: «Min bir kuyan attım, bir püt mayı bulır»,—digän.</p> <p>—Münü işitkäçkuçır atların kuwa ikän: «Äydägiz, hayvannar, çabıgız, hüzir aldakçılarnı batıra turgan küpirgä citäbiz»,— dip.</p> <p>Aldakçı bay utırgan-utırgan da, kuçırnıñ süzinnän şürläp äytän: «Bir püt bulmasa da, yartı püt bar idı»,— digän. Ä kuçır hamam üzünikın äytä ikän: «Äydägiz, hayvannar, çabıgız, hüzir ul küpirgä citäbiz»,— dip. Bay äytän: «İndi yartı püt bulmasa da, un kadagı bik bar idı»,— digän.</p> <p>— Ähä, küpirgä kilip citäbiz indı,— digän kuçır.</p> <p>— Nu mayı bulmasa da, itı äybät idı,— digän bay.</p> <p>Şunnan süñ bular baralar-baralar, küper hamam yuk.</p> <p>— Ul küper kaya süñ äli? — digän bay.</p> <p>Kuçır äytän:</p> <p>— Ul küper, sin atkan kuyan mayı kibik</p>	<p>Zenginın biri, ata binmiş yolda giderken arabacıya: “Ben bir tavşan vurdum bir pot¹⁶³ yağı var” demiş.</p> <p>—Bunu duyunca arabacı atlarını salmış: “Hadi hayvanlar koşunuz, şimdi yalancılarnı batıran köprüye gidiyoruz” demiş.</p> <p>Yalancı zengin oturmuş oturmuş ve arabacınının sözünden korkup: “bir pot olmasa da yarım pot vardı” demiş. Arabacı ise hep kendi lafını söylüyormuş: “Haydi hayvanlar koşunuz şimdi o köprüye gidiyoruz” demiş. Zengin: “Şimdi yarım pot olmasa da, on kadagı¹⁶⁴ vardı”, demiş.</p> <p>— İşte köprüye ulaşıyoruz şimdi, demiş arabacı.</p> <p>— Haydi, yağı olmasa da eti iyi idi, demiş zengin.</p> <p>Ondan sonra bunlar gitmişler gitmişler, köprü hiç yokmuş.</p> <p>— Acaba o köprü nerede ki, demiş zengin.</p> <p>Arabacı:</p> <p>— O köprü, senin vurduğun tavşan yağı gibi biz gelene kadar “eriyip bitmiş” olmalı, demiş.</p>

¹⁶³ Püt: 16.3kilogramam den k gelen eski bir ağırlık ölçüsü.

¹⁶⁴kadak: 409,5 grama den k gelen ağırlık ölçüsü.

bız kilgänçï «ızrıp bıtıkän» ahrı,— digän,	
495. Sırlı Küpır	495. Sırlı Köprü
<p>Çittä yŭrip kaytkan bir kışi: «Fälän cirdä fälänni kürdim»,— dip, küp närsäni yaman küpirtip, bulmastay närsälär süyli tırğaç:</p> <p>— Hindstannıñ kiyarı taw kadärlı! —dip ıçkındırğan.</p> <p>İptäşı yalğançınıñ bŭlay şapırınıwına tüzip yŭrgän-yŭrgän dä ber yana küpırgä citäräk äytkän:</p> <p>— Sin yugında yaña Küpır saldıq bit äli, sırlı küpır,— digän.</p> <p>— Nindi sırlı bar?</p> <p>— Bu küpır yalğanlagan kışını kısıp ütira.</p> <p>— Bu küpırgä kırmiçä gınä bulmıymı?</p> <p>— Bütän küpır yuk şul.</p> <p>Küpırgä yakınlaşa tüşkäç, yalğançı äytkän:</p> <p>— Ul kıyar taw kadärlı ük bulmasa da, kışıräk yurt kadärlı bulır,— digän.</p> <p>— Küpırgä tagın da yakınaygaç, üstap.</p> <p>Kuygan:</p> <p>— Yürt kadärlı ük bulmasa da, ıçinä bir kışi kırıp yatarlık bulır.</p> <p>İptäşı:</p> <p>— Balsa bulır, mınä in dŭrisin küpır äytir indı,— di ikän.</p> <p>Küpırgä kırır aldınnan yalğançı, ıçı</p>	<p>Yabancı memlekette yaşayıp memleketine dönen bir adam: “Falan yerde falanı gördüm” deyip, çoğu şeyi büyüterek, olmayacak şeyler söylerken:</p> <p>— Hindistan’ın hıyarı dağ kadar, deyip atmış.</p> <p>Arkadaşı, yalancının böyle böbürlenmesine sabretmiş sabretmiş ve yeni bir köprüyü belli bir dereceye kadar güzelleştirerek anlatmış:</p> <p>— Sen yokken yeni köprü yaptık ya, sırlı köprü, demiş.</p> <p>— Ne sırrı var?</p> <p>— Bu köprü, yalancı kişileri sıkıştırıp öldürüyor.</p> <p>— Bu köprüye girmesek olmuyor mu?</p> <p>— Ondan başka köprü yok.</p> <p>Köprüye yaklaşınca, yalancı:</p> <p>— O hıyar dağ kadar büyük olmasa da küçük bir ev kadar var, demiş.</p> <p>Köprüye daha da yakınlaşınca eklemiş:</p> <p>— Ev kadar büyük olmasa da içine bir adam girip yatacak kadar var.</p> <p>Arkadaşı:</p> <p>— Öyleyse öyledir, işte en doğrusunu köprü söyler şimdi, demiş.</p> <p>Köprüye girmeden önce yalancı, içi yanarak:</p> <p>— Arkadaş, yalnız doğrusunu söylemek gerekirse, Hindistan hıyarı da sadece bizdeki</p>

<p>küyüp:</p> <p>— İptâş, dürisın gınä äytkändä, hindstan kıyarı da şul bızdägi kıyär hätli ük indı ul,— digän.</p>	<p>hıyar kadar ya, demiş.</p>
<p>496. Süravına Kürä Cavabı</p>	<p>496. Sorusuna Göre Cevabı</p>
<p>Bik küp säyähät itkän bırawdän bır mäclistä süragannar:</p> <p>— Sin bik küp illär gizdın, şular arasında in gacäyıp bulganı kaysı, bızgä biraz süyläsänä,— digännär. Bu säyähätçi:</p> <p>— Yürgän vakıtında Yapüniyä mämläkätindä bır gacäyıp zur kabistä başı kürdim. Bu kabistänin bır yafragı astına illi kışi sıyarlık,— digäç, mäclistägilärdän bıraw akrın gına äytti:</p> <p>— Min dä bik küp yürdim, küp gacäyiplär. Kürdim. Yapüniyä mämläkätindä üç-dürt yüz kışi bır bik zurkazan yasıylar idı. Anın içinde gınä yüzlöp kışi işli idı.</p> <p>Äligi säyähätçi:</p> <p>— Ulkazan nik kiräk buldı ikän? — dip süragaç, bu kışi:</p> <p>— Şul siz süylägan kabistäni pişirir için bulsa kiräk,— dip cavap birgan.</p>	<p>Pek çok seyahat eden birisine bir mecliste sormuşlar:</p> <p>— Sen pek çok memleketler gezdin, onların arasında en ilginç olanı neresi, bize biraz anlatsana, demişler. Bu seyyah:</p> <p>— Gezdiğim zaman Japonya memleketinde acaip büyük bir lahanana başı gördüm. Bu lahananın bir yaprağının altına elli kişi sığar, deyince meclistikilerden birisi yavaşça:</p> <p>— Bende pek çok gezdim, çok ilginçlikler gördüm. Japonya memleketinde üç yüz dört yüz kişi çok büyük bir kazanda yaşıyorlardı. Onun içinde de yaklaşık yüz kişi çalışıyordu.</p> <p>Önceki seyyah:</p> <p>— O kazan niçin lazım olmuş, diye sorunca bu adam:</p> <p>— O sizin söylediğiniz lahanaları pişirmek için olsa gerek, diye cevap vermiş.</p>

<p>497. Yäkin Kilgän</p>	<p>497. Yakın Gelmiş</p>
<p>Bik küp säyähät itüyi bilän havalanıp, maktanıp turgan biräwgä:</p> <p>— Alay bulsa siz, äfändim, cägräfiyäni bik yaqşı bilä turgansızdır,— digännär.</p> <p>Äligi küp bilüçi säyähätçibiz cavap birgän:</p> <p>— Müña kadär cägräfiyä digän mämläkätkä barıp, içinä kirämadım aluwın, alay da yanınnan ütöp kittim,— digän, imiş.</p>	<p>Çok seyahat etmesiyle hava atıp övünen birisine:</p> <p>— Efendim, öyleyse siz coğrafyayı çok iyi biliyorsunuzdur, demişler. Bu çokbilmiş seyyah cevap vermiş:</p> <p>— Bugüne kadar coğrafya denen memlekete gidip içine giremedim ama şöyle yanından geçip gittim, demiş.</p>
<p>498. Cüc Büri...</p>	<p>498. Yüc¹⁶⁵ Kurt</p>
<p>İlik zamanda bir avılda bir aldakçı kişi bulgan. Närsä turıñ, da gına süylämäsın, bu kişi härvakit şıttırıp süylärgä yarata ikıñ. Şunıñ üstinä, üzi biraz sakaw da bulgan, di.</p> <p>Birkünni bu kişiler cıyılıp turgan cırgä kilgän dä:</p> <p>— İli ginä urmannan cüc büri kürip kayttım,— dip süyli başlagan.</p> <p>Cıyılğan halık şaw-gür kilip külärgä tütıngannar. Anıñ süzünä birkim dä ışanmagan.</p> <p>Aldakçı kişi biraz kimitürgä bulgan.</p> <p>— Cüc bulmasa da, illi bar idı,—digän.</p> <p>— Yuk, bulmas!—digännär kişiler.—</p> <p>Bürilər ul kadär küplöp yürmilär.</p> <p>— İlli bulmasa da, unlap bulgandır,— digän aldakçı, süzün biräsı kilmişä.</p> <p>— Un da bulmas, ul kadär yürürlük</p>	<p>Eski zamanda bir köyde, yalancı bir adam varmış. Ne hakkında olursa olsun, bu adam her zaman uydurup söylemeyi seviyormuş. Onun üstüne, kendi biraz da peltekmiş.</p> <p>Bir gün bu adamların toplandığı bir yere gelmiş ve:</p> <p>— Şimdi, ormandan yüc kurt görüp döndüm, diye anlatmaya başlamış.</p> <p>Toplanan halk şamata edip gülmeye başlamışlar. Onun sözüne hiç kimse inanmamış.</p> <p>Yalancı adam biraz küçültmüş.</p> <p>— Yüc olmasa da elli vardı, demiş.</p> <p>— Yok olmaz, demiş adamlar.</p> <p>— Kurtlar o kadar kalabalık gezmiyorlar.</p> <p>— Elli olmasa da on kadar vardır, demiş yalancı, sözün ötesi gelmeyince.</p> <p>— On da olmaz, o kadar gezecek orman yok bizde, demişler buna.</p>

¹⁶⁵ Yüc: Yüz. Fıkıradaki bahsi geçen adam peltek olduğu için yüz diyemiyor.

<p>urman yuk bızdä,— digännär münja. — Kuwaklıkta nidir kıştırdadı indişunda,— digän aldakçı.</p>	<p>— Çalılıktaki neyse orada hışırdadı ya, demiş yalancı.</p>
<p>499. Cidi Bürı</p>	<p>499. Yedi Kurt</p>
<p>Bıräw: — Min urmanda cadı bürı kürdım,— dip äytä, di.— Şularnıñ ikisi dä sürı idı. Tayak alıp ırıtkan idım, türdı da çaptı,— dip äytä, di.</p>	<p>Birisi: — Ben ormanda yedi kurt gördüm, demiş. Onların ikisi de boz renkliydi. Sopa alıp fırlatmışım, kalkıp koştı, demiş.</p>
<p>500. Bilmim Tagı...</p>	<p>500. Bilmiyorum Ya...</p>
<p>Kış küñi avılda kişilär cıyılıp, süyläşip türalar ikän. Aralarinnan bıräw süyli, di: — Kiçä urmanga barganda karşıma bızaw kadärlı üç bürı kilip: çıktı. Min yalt arış arasına... — Näsä süylisñ, kış küñi kırda arış bulamını?! — Bilmim tagı, bälki süli bulgandır.</p>	<p>Kış günü köyde adamlar toplanıp konuşuyorlarmış. İçlerinden birisi şöyle demiş: — Akşam ormana gittiğimde karşıma buzağı kadar üç kurt çıktı. Ben hemen arışların arasına... — Ne anlatıyorsun, kış günü kırda arış olur mu? — Bilmiyorum ya, belki yulaf olmuştur.</p>
<p>501. Tülkinin Küyrığı Bulganmı</p>	<p>501. Tilkinin Kuyruğu</p>
<p>İki awçı uçaşkannar. Bular üzara süz kuyışkan bulgannar ikän, birsı aldaganda, ikınçısı itäginnän tartırğa, dip. Bularnıñ birsı: — Min bugün bir tülki kudım. Küyrığı bik üzın idı, münä şundıy idı,— dip, iki kulın cäyıp kürsätkäç, ikınçısı münin itäginnän tarta başlagan. Ul itäktän tartkan sayın, birınçısı kulların yakınayta bara</p>	<p>İki avcı karşılaşmışlar. Bunlar, kendi aralarında sözleşmişler. Birisi kandırıldığında diğeri paçasından çeksın, demişler. Bunların biri: — Ben bugün bir tilki kovaladım. Kuyruğu pek uzundu, işte bu kadardı, deyip iki kolunu açıp gösterince diğeri bunun paçasından çekmeye başlamış. O paçasından her çektiğinde birincisi de kollarını yakınlaştırmış. Diğeri</p>

<p>ikän. Tığısı haman tarta ikän. Nihayät, bürinçi awçınıñ çınlap türıp açuwı çıkkan:</p> <p>— Närsä, sinñçä, tülki bütinläy küyrüksiz çtü li! — digän.</p>	<p>de hep çekiyormuş. Sonunda birinci gerçekten de öfkelenmiş:</p> <p>— Ne yani, sana göre tilki, kuyruksuz muydu, demiş.</p>
<p>502. İşanmaslık Yalğan</p>	<p>502. İnanılmaz Yalan</p>
<p>Balıkçılar yarışı bulğan, di. Kimniñ yalğanına işanmasalar, şul ciñüçi bulası, imiş. Bir balıkçı çığa da süyli başlıy:</p> <p>— Mınä balıkka bargan idim. Suga karmaknı saldım. Kütäm bir zaman çirtä. Tartıp karasam — maşına kilip çıktı.</p> <p>— Bulır-bulır,— dilär müña.</p> <p>İndi ikinci balıkçı süylärgä çığa:</p> <p>— Birkünni yañgır yawdı. Cıyılğan sula karmak salsam, bir zaman su astı küymäsi kilip çıkmasınmı,— di bu.</p> <p>— Bulır-bulır,— dilär. Müña da işanalar.</p> <p>Üçinçi balıkçı süz ala:</p> <p>— Aldım yartı, kittim balıkka,— di.— Saldım karmak, kütäm-kütäm, çıkmıy. Kayttım da kittim, arakısın da içmädim...</p> <p>— Bulmas-bulmas,— dilär tıñlawçılar. Şulay itip süñgısı ciñüçi bulğan.</p>	<p>Balıkçılar yarışı varmış. Kimin yalanına inanmazlarsa, o kazanacakmış. Bir balıkçı çıkıp konuşmaya başlamış:</p> <p>— İşte balığa gidiyordum. Suyu oltayı saldım. Bekliyorum, bir ara olta sallandı. Çekip baktım ki araba çıktı.</p> <p>— Olur olur, demişler buna.</p> <p>Şimdi ikinci balıkçı konuşmaya çıkmış:</p> <p>— Bir gün yağmur yağdı. Biriken suya olta attım, bir ara deniz altı gemisi çıkmasın mı, demiş bu.</p> <p>— Olur olur, demişler. Buna da inanmışlar.</p> <p>Üçüncü balıkçı söz almış:</p> <p>— Aldım yarım şişe, gittim balığa, demiş. Attım oltayı bekliyorum bekliyorum çıkmıyor, dönüp gittim, rakıyı da içmedim.</p> <p>— Olmaz olmaz, demiş dinleyiciler. Böylece sonuncu kazanmış.</p>

<p>503. Maktançık Balıkçı</p>	<p>503. Övüngen Balıkçı</p>
<p>Bir maktançık balıkçı bulgan, di. Balıktan kaytқан sayın:</p> <p>— Mınä mü-ü-niñ hätli balık tütüm,— dip, ikikulin şaktiy cäyip kürsätä, di, bu. Müniñ bu maktanuwınnan tuyıp ikı kulin bäyläp kuygannar da, indı maktana almas dip uylıylar ikän. Şunnan bu:</p> <p>— Şundi balık tütüm, küzi mınä müniñ kadär idı,— dip, bälängän ikı yüdrigin kürsätkän, di.</p>	<p>Övüngen bir balıkçı varmış. Balıktan döndükten sonra:</p> <p>— İşte, buuu kadar balık tütüm, deyip iki kolunu iyice açıp gösteriyormuş. Bunun bu övünmesinden bıkip iki kolunu bağlamışlar ve şimdi övünemez diye düşünmüşler. Sonra bu:</p> <p>— Öyle bir balık tütüm ki gözü işte bunun kadardı, deyip bağlanan iki yumruğunu gösteriyormuş.</p>
<p>504. Zakaz Buyınça</p>	<p>504. Sipariş Üzerine</p>
<p>Bir türkım kartlar süyläşip utıralar ikän. Bir şuma tilli, şuk küñilli İbrahim atlı kart uzıp bara ikän. Türkımnän biräw süz kuşkan müjar:</p> <p>— Äy, İbrahim agay, bir yalğanlap kit äli.</p> <p>— Yalğanlap türırğa vakıt yuk. İskı püçta tavında ün bilän barja batkan. Şunda aşıgam,—dip, tiz-tiz kitip bargan.</p> <p>Kartlar tiz-tiz üylärinnänkapçıklar alıp, barjaga yğirälär.</p> <p>Barsalar ün da yuk, barja da yuk. İkinci vakıt kürip babaydan sürıylar:</p> <p>— Nik tiğı vakıtta yalğanladın? — dilär. — Üziğiz yalğanlarga kuştıgız bit,— dikart.</p>	<p>Bir grup ihtiyar oturup konuşuyormuş. Dilbaz, şuh gönüllü İbrahim adındaki bir ihtiyar geçip gidiyormuş. Gruptan birisi laf atmış:</p> <p>— Ey İbrahim amca, bir yalan söyle hele, — Yalan söylemeye vakit yok. Eski posta tepesinde un yüklü duba¹⁶⁶ batmış. Oraya koşuyorum, deyip çabuk çabuk gitmiş.</p> <p>İhtiyarlar çabuk çabuk evlerinden çuvallar alıp gemiye koşmuşlar.</p> <p>Gitmeler ki un yok, duba da. Başka bir zaman gördüklerinde dedeye sormuşlar:</p> <p>— Neden geçen sefer yalan söyledin, demişler. — Kendiniz yalan söylememi istediniz ya, demiş ihtiyar.</p>

¹⁶⁶ Duba: yük taşımak veya köprü kurmak için kullanılan altı düz bir tür deniz aracı.

505. Niçaradan Biçara	505. Ne Çareden Biçare
<p>Avıl yaşläri gıl kişi aldap yürüçi biräwni üçratıp:</p> <p>— Gaynulla abızı, äydäli, bızni alda äli!—dip müña bäylängännär.</p> <p>— Hüzir vakıtım yuk, balalar, kayınsarda bik arzanga atlar kilgännär satarga, şını alırga aşıgam, kışka it bulır,—dip kitip bargan Gaynulla.</p> <p>— Yäşlär, bu çınlap ta yaşşı kiñäş dip, üylärinnän akça alıp, kürşi avılga yügürgännär. Barsalar, birnindi at yuk, di. Alarnıñ müña bik hätirleri kalgan. Gaynullanıñ üyinä bargannar.</p> <p>— Gaynulla abızı, kayınsarda birnindi dä at satmıylar, bız buşka yürüp kayttık,—digännär.</p> <p>Gaynulla:</p> <p>— Niçaradan biçara gına, balalar, üzigiz aldarga kuştıgız bit! —dip, yaşlärnı küldirip algan, di.</p>	<p>Köy gençleri sürekli insanları kandıran birisine rastlamış:</p> <p>— Gaynulla amca, haydi bizi kandır ya, deyip buna takılmışlar.</p> <p>— Şimdi vaktim yok, çocuklar! Kayınsar'a satmak için çok ucuz atlar gelmiş, onu almak için acele ediyorum. Kış için et olur, deyip gitmiş Gaynulla.</p> <p>— Gençler bunu duyup güzel bir fikir diye evlerinden para alıp komşu köye koşmuşlar. Gitseler ki bir tane bile at yok. Onlar buna çok üzülmüşler. Gaynulla'nın evine gitmişler.</p> <p>— Gaynulla amca, Kayınsar'da bir tane bile at satmıyorlar, biz boşuna koşup gittik, demişler.</p> <p>Gaynulla:</p> <p>— Ne çareden biçare, çocuklar, kendiniz kandırılmak istediniz ya, deyip gençleri güldürmüş.</p>

506. Utırtkan	506. Oturtmuş
<p>Patşa zamanında bir sūldat küper ũstinnän uzıp barganda anıj karşıısına ũfitser kilip çıkkın. Sūldat kürmiçä gınä uzıp kitmäkçi bulgan ikän dä, ũfitser tuktatkan.</p> <p>— Ni ũçin çist birmisñ? — dip cikıringän. Sūldat äytän:</p> <p>— Gafu itigiz, vaşı blagürüdiy, min ustav buyınça iş itäm. Ustavnıñ 133nçi punktında küper ũstində çist birmäw turında äytälä,— digän.</p> <p>ũfitser ũziniñ ustavnı bilmävinä uñaysızlanıp kalgan. Ämma kazarmaga kaytkaç, ustavnı açıp karasa, ustav näk 132 punkt bilän bitä ikän.</p>	<p>Padişah zamanında bir asker, köprünün üstünden geçerken onun karşıısına bir subay çıkmış. Asker görmeden gidecekken subay durdurmuş.</p> <p>— Niçin selam vermiyorsun, demiş. Asker:</p> <p>— Affediniz, hazretleri! Ben tüzüğe göre iş yapıyorum. Tüzüğün 133. maddesinde köprü üstünde selam verilmemesi söyleniyor, demiş.</p> <p>Subayın kendi tüzüğünü bilmemesine canı sıkılmış. Ama kışlaya dönünce, tüzüğü açıp baksa ki tüzük 132 maddede bitiyormuş.</p>

507. Käkri Kayına Tırätkän	507. Eğri Kayına Yaslanmış
<p>Büringı zamanda bik yarlı, läkin bik tapkır bİR kİŞİ bulgan. Şul uk zamanda üzİN bik akıllıga sanap yürgän tagın bİR bay kİŞİ bar ikän, şul kİŞİ äytä ikän:</p> <p>— Min andıyga uçrasam, hiç tä aldatmas idİM,— di ikän.</p> <p>Bİrvakit bu kİŞİ, yul buylap barganda, kürä: yul buyında äligİ Tapkır bİR käkri kayınnı tırätİp tūra, imİŞ. Bu anıŷ yanına barıp äytkän:</p> <p>— Yä, dus, sinİ bik tapkır dip äytälär, minİ dä aldıy alırsıŷmı ikän, yä tapkırılıŷını kürsätip kara äli,— digän. Tapkır äytkän:</p> <p>— Yanımda tapkırılık kapçıgım yuk şul, üydä kaldı,— digän. Tİgİ kİŞİ üzİNİŷ uyawlıŷına ıŷanıp, tapkırga äytkän:</p> <p>— Bar, kaytıp alıp kil,— digän.</p> <p>— Üygä bik kaytır idİM dä, minä bukayın avarga tūra, kitärgä yaramıy bit,— digän. Tİgİ kİŞİ:</p> <p>— Barsana, zinhar, kapçıŷını kitİrsänä, sin kilgänçİ kayınnı üzİM tİräp tırırım,— dip, käkri kayınnı tİräp kalgan.</p> <p>Tapkır şul kitüdän kitkän, di, tİgİ bay äli dä bulsa käkri kayınnı tİräp tūra, di.</p>	<p>Eski zamanda çok yoksul fakat pek zeki bir adam varmış. O zamanlarda kendini çok akıllı sanan yine zengin bir adam varmış. O adam:</p> <p>— Ben onun gibisine rastlasam, hiç kanmazdım, demiş.</p> <p>Bir gün bu adam, yol boyunca giderken bakmış ki, yol kenarında bahsedilen zeki adam eğri bir kayına yaslanıp duruyormuş. Bu, onun yanına gidip:</p> <p>—Ey dost, seni çok zeki biri diye anlatıyorlar. Beni de kandırır mısın? Zekiliğini göster hele, demiş. Zeki:</p> <p>— Yanımda zekâ kesem yok, evde kaldı, demiş. DiğEr adam kendisinin uyanıklığına güvenip zeki adama:</p> <p>— Git, alıp gel, demiş.</p> <p>—Eve giderdim ama işte bu kayın eğiliyor, gitsem olmaz ya demiş. Bu adam:</p> <p>— Git, lütfen, keseni getir. Sen gelene kadar kayına ben yaslanırım, deyip eğri kayına yaslanmış.</p> <p>Zeki gitmiş, diğEr zengin de eğri kayına yaslanıp kalmış.</p>

<p>508. Kïçkïnä Aldar Bïlän Bay</p>	<p>508. Küçük Aldar ile Zengin</p>
<p>Bïrvakit bay Kïçkïnä Aldarnı uçratıp:</p> <p>— İä, Kïçkïnä Aldar, minï aldıy alırsıñmı?—digän. Kïçkïnä Aldar:</p> <p>— Yuk, aldıy almıym, min yaş äli, mïnä minim abıym bar, ul sïni aldar idï,— digän.</p> <p>Şunnan sün bay:</p> <p>— Kayda süñ ul abıyñ? Bar alıp kil anı,—digäç, Kïçkïnä Aldar:</p> <p>— Barır idim dä yırak şul! Atıñnı birip türsañ, tiz gïnä alıp kilir idim,— digän.</p> <p>Bay riza bulgan. Malaynı atına atlandırıp cibärgän. Kïçkïnä Aldarnı baytak kütännän süñ gına bay üziniñ atınan kulak kakkanın añlagan,</p>	<p>Bir gün zengin, küçük Aldar'a rastlayıp:</p> <p>— Ey, küçük Aldar, beni aldatır mısın, demiş.</p> <p>Küçük Aldar:</p> <p>— Yok, aldatmıyorum, ben gencim, işte, benim ağabeyim var, o seni kandırırdı, demiş.</p> <p>Ondan sonra zengin:</p> <p>— Nerede ki o ağabeyin? Git, onu alıp gel, deyince, küçük Aldar:</p> <p>— Giderdim de uzak o! Atını verersen çabucak alırlırım, demiş.</p> <p>Zengin razı olmuş. Oğlanı atına bindirip göndermiş. Küçük Aldar'ı epey bekledikten sonra zengin atından olduğunu anlamış.</p>
<p>509. Çäçin Ürä Türgızıp</p>	<p>509. Saçını Dikip</p>
<p>Parikmañır biräwniñ süylänmiçä gïnä sakalınkırgan da çäçin kıskartırğa tütüngen. Şunda tamagın kırgalap, süylänirgä kırışkän:</p> <p>— Sız işittigizmi? Kiçä bızniñ Şuşı yürtta türuçı biräw bişinçi katniñ täräzäsinnän üzün-üzü attı.</p> <p>— Şulay uk buldımını, ay-hay!</p> <p>— Äye, äye, üzim kürdim!</p> <p>— İşanası kilmi. Çünki min kïrgän sayın sız şundi y birär kurkınıç hëbär süylisiz. Nigä alay itäsiz?</p>	<p>Berber hiç konuşmadan birinin sakalını kesmiş ve saçını da kısaltmaya başlamış. Bir ara boğazını temizleyip konuşmaya başlamış:</p> <p>— Siz duydunuz mu? Bizim şu evde duran birisi, dün beşinci katın penceresinden kendini attı.</p> <p>— Öyle mi oldu, eyvah!</p> <p>— Evet, evet, ben gördüm!</p> <p>— İnanasım gelmiyor. Çünkü ben her geldiğimde siz böyle korkunç bir haber veriyorsunuz. Niye böyle yapıyorsunuz?</p>

<p>Parikmaħır tagın tamagın kırgalagan da äytkän:</p> <p>— Bik süylämäs idim dä, hünärim şulay kuşa bit.</p> <p>— Niçik hünärigiz kuşa?</p> <p>— Şulay. Ägär bïrär kurkınıç turında süyläsän, kişiniñ çaçı urä tura da anı tüzätü ciñelräk bula.</p>	<p>Berber yine boğazını temizlemiş ve:</p> <p>— Pek söylemezdim de hünërim öyle emrediyor ya.</p> <p>— Nasıl hünëriniz emrediyor?</p> <p>— Öyle. Eğer korkunç bir şeyler hakkında konuşursan, adamın saçını dik duruyor, onu düzeltmesi daha kolay oluyor.</p>
<p>510. Kızıl Büzaw</p>	<p>510. Kızıl Buzağı</p>
<p>— Niħäl, tugan, bïrär büzaw kürmädinmi?</p> <p>— Kızıl büzawmı?</p> <p>— Äye, äye.</p> <p>— Mañgayında az gına kaşkası da barmı?</p> <p>— Bar, bar.</p> <p>— Al ayagınıñ tüyäk tiräsində az gına ak yünü da bar idï tügilmï?</p> <p>— Näk üzï indï. Kayda kürdin sin şul büzawmı?</p> <p>— Yuk şul, kürmädim şul, tugan.</p>	<p>— Nasılsın kardeş, bir buzağı gördün mü?</p> <p>— Kızıl buzağı mı?</p> <p>— Evet evet.</p> <p>— Alnın da azcık akı da var mı?</p> <p>— Var var.</p> <p>— Ön ayağının tırnak derisinde azcık ak tüyü de vardı değil mi?</p> <p>— Evet, o ya. Nerede gördün sen o buzağıyı?</p> <p>— Yok, görmedim onu kardeş.</p>
<p>511. Yalagay</p>	<p>511. Yalaka</p>
<p>Türä bilän yalagay süyläşip turganda, türänin küçigï anın tiräsində çabıp yuri ikän.</p> <p>— Hürmätlim, küçigigiz biraz utırıp tursın, anın urınına min Çabıp alıym äli,— digän yalagay.</p>	<p>Patron ile yalaka konuşurken patronun yavru köpeği onun etrafında koşup geziyormuş.</p> <p>— Hürmetlim, yavru köpeğiniz biraz otursun. Onun yerine ben koşayım ya, demiş yalaka.</p>

<p>512. Būrin Sıbzıgısı</p>	<p>512. Burun Dūdūğü</p>
<p>Bir kiři tūnlā urmanga utin urlarga bargaç, sızgırğan tavırlar iştkān dā, urman karavılçısı sizdī ahrısı dip, tizrāk ūyınā çapkan. Kaytıp citkāk tırlap karıy, tagın da řābrāk sızgıralar. Hātınına äytkān:</p> <p>— Biklā kapkanı, kīrtmā urman karavılçısın!—diğān. Ūzī tiz gīnā idān astına tūřıp yatkan. Tıgī sızgırğan tavıř haman tuktamıy, mūnda da işitilā ikān. Bik ūzak yatkannan sūņ yařlıbrak tırlasa, anıņ ūz būrını sızgıra, imiř.</p>	<p>Bir adam gece vakti ormana odun çalmaya gidince, ırlık sesleri duymuř ve orman bekçisi anladı herhālde, deyip çabucak evine kořmuř. Dōnūp varınca dinlemeye bařlamıř, yine daha gūçlū ırlık çalıyorlar. Karısına:</p> <p>— Kilitle kapıyı, orman bekçisini sokma, demiř. Kendisi çabucak bodruma inip yatmıř. Bu ırlık sesi hiç kesilmemiř, burada da duyuluyormuř. Çok uzun süre yattıktan sonra dikkatlice dinlese ki, onun kendi burnu ūtūyormuř.</p>
<p>513. Ayu Nācmītdin</p>	<p>513. Ayı Necmitdin</p>
<p>Nācmītdin isimli kiři cilli kūnnī at ūzlärgā çıga. Arıř bir yaktan ikīnçī yakka çaykalğan arada, nindidir karamçık kūrīp: «Ayu bar!» — dip kıçkıra-kıçkıra avılga yūğırā. Balta, sānāk kūtārīp çıkkān hālīk:</p> <p>— Kaya ayuwiņ? — dip sūrıy ikān.</p> <p>Nācmītdin:</p> <p>— Änā, kūrmisīņmīni? kaya, ūzīm barıp bīrnī başına birim ālī,—dip, karamçıkka yıraktan gına balta ırgıta. Dūpeldāğān tavıř işitilgāç:</p> <p>— «Gūp itti» başına, «ih» tā itmādī ayu, řunduk tındı,— dip yūrāklāndī Nācmītdin.</p> <p>— Kīrīp karasalar, kiskān ağaç tūbī kūrdilār. řunnan birlī ul agaynı «Ayu Nācmītdin» dip yūrttilār.</p>	<p>Necmitdin isimli bir adam rūzgārlı bir gūnde at aramaya çıkmıř. Çavdarın bir taraftan diğēr tarafa dalgandığı sırada, her neyse bir karanlık görūp: “Ayı var” diye bağıra bağıra köye kořmuř. Balta, yaba getiren halk:</p> <p>— Nerede senin ayı, diye soruyormuř.</p> <p>Necmitdin:</p> <p>— İřte, görmūyor musunuz? Kendim gidip birini başına indireyim hele, deyip karanlığa uzaktan balta fırlatmıř. Gūmbūrdeyen bir ses duyulunca:</p> <p>— “Gūp etti” başına, “ih” da etmedi ayı. Hemen sustu, deyip cesaretlenmiř Necmitdin.</p> <p>— Gidip baksalar ki, kesilmiř bir ağaç kökü görmūřler. Ondan beri amcanın adı “Ayı Necmitdin” diye kalmıř.</p>

<p>514. Kurıkkanga Kuş Kürinä</p>	<p>514. Korkana Kuş Görünür</p>
<p>Äkmäli agay kiçin kaydandır kaytıp kilä ikän, kinät anıñ aldına üç kişi kilip çıkkän. Artına bürılıp karasa, anda da üç kişi basıp tūra, di. Mınä bit tamaşa! Äkmäli barlık küçinä yügirä başlagan. Yügirä türgaç, bik nık tirlägän dä bürigın kütärip kuygan. Kütärip kuywı bulgan, tigi üç kişi şunduk küzdän dä yugalgan.</p> <p>Üç kişi digäni büriginnän asılınıp turgan üç cıp bulgan, imiş.</p>	<p>Ekmeli amca geceleyn bir yerden, dönüyormuş. Birden onun önüne üç kişi çıkmış. Arkasına dönüp baksa ki, orada da üç kişi dikiliyor. İşte temaşa! Ekmeli var gücüyle koşmaya başlamış. Koşarken çok terleyince şapkasını çıkarmış. Çıkarıp koyar koymaz, diğer üç kişi de ansızın gözden kaybolmuş.</p> <p>Üç kişi dediği şapkasından sallanan üç ipmiş.</p>
<p>515. «Kiräğin Birgän»</p>	<p>515. “Gereğini Yapmış”</p>
<p>Bir bik yuwaş kişi bulgan. Birkünni anı narsä üçindir kürşisi tirgägän. Bu bir süz dä äytä almagan, şulay da küñilindä açu tütüp kürşisi bilän bir dä süyläşmi yürgän. Birkünni ul uramnan bik kızulanıp kaytkan da, hatınına äytäkän:</p> <p>— Kürşi uçradı, bik açuwım kilip yuri idim, nü kiräğin birdim,—digän.</p> <p>— Ni buldı, ällä suktıymı? — digän hatını.</p> <p>— Sugarsıñ aña, biyäläy içinnän nıgıtıp bir yüdrigimni kürsättim,— digän.</p>	<p>Çok miskin bir adam varmış. Bir gün onu ne içinse, komşusu aşağılamış. Bu tek kelime edememiş, öyle kalbi kırılmış ki, komşusuyla bir daha da konuşmamış. O, bir gün sokaktan kızgın bir şekilde dönerken karısına:</p> <p>— Komşuya rastladım, çok sinirlendim, gereğini yaptım, demiş.</p> <p>— Ne oldu, yoksa vurdun mu, demiş karısı.</p> <p>— Nasıl vurursun ona, eldivenin içinden sıkıp yumruğumu gösterdim, demiş.</p>

4.9. Cimri Açıgözlü, Arsız Kişiler, Hırsızlar, Alkolikler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4.9. Saran, Kumsız, Arsız Kişiler. İçkiçilär. Karaklar	4. 9. Cimri Açgözlü ve Arsız Kişiler Hırsızlar İçkiçiler
516. İsapnı Üzgän	516. Hesabı Kesmiş
<p>Bir äbi üziniñ cirin bir kızga urdırgan. «Ağırdan isäpläşirbiz»,— digän. Birkadär vakıttan süñ şul ukkızdän üzinä külmäk tiktirip alğan.</p> <p>Äbi üzi bilip birmägäç, kız ikisi için dä hızmät hakın üzi süriy kilgän.</p> <p>Äbi äytkän:</p> <p>— Kızım, min isäpläp kuydım indı, tigi vakıtta urak urğanıñ şul külmäk tikkänin için bulır,— digän.</p>	<p>Bir amca, kendi yerini bir kıza biçirmiş. “Sonra hesaplaşırız” demiş. Bir süre sonra o kıza kendine gömlek diktirmiş.</p> <p>Amca kendi düşünüp vermeyince kız ikisi için de hakkı olan ücreti istemiş.</p> <p>Amca:</p> <p>— Kızım ben hesapladım şimdi. O zamanki orak biçmen gömlek dikmene denk olur, demiş.</p>
517. Sin Sızasıñmı, Min Sızdım	517. Sen Sıvıyor musun, Ben Sıvıştım
<p>İki balta üstası bir kişige bura¹⁶⁷ burap birirge kilışkännär. Ämma bura hucası alarnı bik naçar aşatkan. Anıñ üstinä ul: «Nigä bülayrak, nigä tigi läyräk itmädigiz?» — dip, gil mitikläp kinä tura ikän. Üstalar işni kaldırıp kitär çikkä citkännär.</p> <p>İkinçi künni huca karap turganda, tigi larnin birsi äytä, di:</p> <p>— Sin sızasıñmı, min sızdım.</p> <p>Huca kişi: «Äytüwim buşka kitmädi, puçmakların sızıp, tikmä- tik kitirip işlilär</p>	<p>İki balta ustası, bir adama duvar yapmak için anlaşmışlar. Ama duvar sahibi onları çok az yemek vermiş. Üstelik “Niye böyle, niye başka türlü yapmadınız?” diye hep homurdanıp duruyormuş. Ustalar neredeyse işlerini bırakıp gidecekmiş.</p> <p>İkinci gün ev sahibi bakarken, bunlardan biri:</p> <p>— Sin sızasıñmı, min sızdım,¹⁶⁸ demiş.</p> <p>Ev sahibi adam: “Sözüm boşa gitmedi. Köşelerini işaretleyip, birbirine denk getirip çalışıyorlarmış” diye düşünmüş. Aksine ustalar,</p>

¹⁶⁷ Bura: Tomruktan yapılmış evin duvarları.

¹⁶⁸ Sin sızasıñmı, min sızdım: Sen sıvıyor musun, ben sıvıştım.

<p>ikän»,—dip uylagan. Ä üstalar kaçıp kitü yagın kaygırtalar ikän.</p> <p>Huca ikınçı çıkkanda, ikisi dä «sızgan» bulgannar, di.</p>	<p>kaçıp gitmeyi düşünüyörlarmış.</p> <p>Ev sahibi çıkınca ikisi de “sızgan.”¹⁶⁹</p>
<p>518. Sarannı Tırlıtü Çarası</p>	<p>518. Cimriyi Diriltmenin Çaresi</p>
<p>Bir kişiniñ bir saran dustı bar idı. Bir kün ul dustına barıp yanına kırığä rühsät süradı. Äyttılär:</p> <p>— Ul avırudır, anı bizgäk tuta,— didılär.</p> <p>Bu kişi äytti:</p> <p>— Yanında utırıp, anıñ tãgamın aşagız, şunnan tirlär dä, bizgägi kaçır,— didi.</p>	<p>Bir adamın cimri bir dostu varmış. Bir gün o, dostuna gidip görüşmek için izin istemiş. Ona:</p> <p>— O hastadır, onu sıtma tutuyor, demişler.</p> <p>Bu adam:</p> <p>— Yanında oturup onun yemeğini yiyiniz. Ondan sonra terler ve sıtması geçer, demiş.</p>
<p>519. Hata Sürav</p>	<p>519. Hatalı Soru</p>
<p>Bir saran kişigä äyttılär:</p> <p>— Nik sin bülay yalgız aşıysıñ? — didılär.</p> <p>Ul kişi äytti:</p> <p>— Kişi bilän aşagan kişidän, nik kişi bilän aşıysıñ, dip sürarga kiräk idı. Hata sual kıldığız,— didi.</p>	<p>Cimri bir adama:</p> <p>— Sen niçin böyle yalnız yemek yiyorsun, demişler.</p> <p>O adam şöyle cevap vermiş:</p> <p>— Başka birisi ile yemek yiyen adama, niçin birisiyle yiyorsun diye sormanız gerekti. Yanlış soru sordunuz.</p>
<p>520. İskä Alırsıñ</p>	<p>520. Hatırlarsın</p>
<p>Bir kişiniñ bir saran dustı bar idı. Bırvakıtını ul dustına äytti:</p> <p>— İ dus, min säfär kılmak tılımın, miña yüzüğünñi birsänä, sinı sagıngan vakıtta, barmagımda yüzüğünñi kürip, sinı isimä</p>	<p>Bir adamın cimri bir arkadaşı varmış. Bir gün o arkadaşına:</p> <p>— Ey dost, ben seyahate gitmek istiyorum, bana yüzüğünü versene, seni özlediğim zaman, parmağımda yüzüğünü görüp seni hatırlardım,</p>

¹⁶⁹ Sızgan: Sıvışmış.

<p>tüşürir idim,—didî.</p> <p>Ul saran dustı äytti:</p> <p>— Ägär minî işñä tüşüräsñ kilsä, barmagıña kara, kayçan ki barmagında yüzük kürmäsñ: «hi, fälän dustımnan yüzığñ süragan idim, birmädî, dip, minî işñä tüşürirsñ»,— didî.</p>	<p>demiş.</p> <p>Cimri dostu:</p> <p>— Eğer beni hatırlamak istersen, parmağına bak. Ne zaman ki parmağında yüzük görmezsen: “Hey, filanca dostumdan yüzüğünü istemiştim de vermedi deyip beni hatırlarsın” demiş.</p>
<p>521. Akça Üldi</p>	<p>521. Akçe Öldü</p>
<p>Malayı ukıp işkä kïrgännän sññ, äti bulgan kişî hat sayın:</p> <p>— Ulım, akçañnı kısıbrak tüt,— dip yaza, imiş. üzî uyly İkän: «Ulım şul süzdän añlar, akçanı kısıbrak tütär da bızgä dä az-maz yardım itär»,—dip.</p> <p>Läkin malaydan bïr tiyïn dä akça kilmi, di. Şunnan sññ atası: «Ahrı, bu süz bïlän gñnä añlamadı, miña yärdäm itärgä uylamadı», di dä tagın hat yaza:</p> <p>— Ulım, akçañnı kısıbrak tüt ta, üzïñnän artkanın miña da cibär,— di.</p> <p>Ulı şundıy cavap yazgan:</p> <p>— Äti, sin kısıp tüt, di türgaç, ällä katırak kısıtım indî, kısı türgaç akça üldî dä kittî, siña cibärïp bulmıy indî,— digän.</p>	<p>Oğlu okuyup işe girdikten sonra babası her mektupta:</p> <p>— Oğlum akçeni sıkıca tut, diye yazıyormuş. Kendi de: “Oğlum bu sözden anlar, akçeyi sıkıca tutar, bize de az maz yardım eder” diye düşünüyormuş.</p> <p>Ama oğlundan bir tiyin bile akçe gelmiyormuş. Ondan sonra babası: “Heralde, bu sözden anlamadı da bana yardım etmeyi düşünmedi” demiş ve yine mektup yazmış:</p> <p>— Oğlum, akçeni sıkıca tut da kendinden artanı bana da gönder, demiş.</p> <p>Oğlu şöyle cevap yazmış:</p> <p>— Baba, sen sıkı tut deyince heralde iyice sıktım, sıkı tutunca akçe öldü gitti, sana gönderemem, demiş.</p>

<p>522. Rizalığın Riza...</p>	<p>522. Razılığına Razıyım...</p>
<p>Bir saran iki lütüriyâ bilîti alğan, imiş. Ul anıñ birsinä «Müskviç» avtümübili ütkan. Ämma ikınçı bilîti ütmaganga bik käyifî kitkän.</p> <p>Şundagı kişilär aňardan:</p> <p>— Ni buldı, ütışka riza tügilmî ällä sin? — dip süragannar.</p> <p>— Rizalığın riza da, ikınçı bilîtnı aluwıma ükünip tûram äli,— dip äytkän, di, ul bändä.</p>	<p>Bir cimri, iki piyango bileti almış. Biletlerin birisine “Moskviç” otomobili çıkmış. Ama ikinci biletine hiçbir şey çıkmadığı için epey keyfi kaçmış.</p> <p>Oradaki adamlar ona:</p> <p>— Ne oldu? Yoksa kazandığın için memnun değil misin, diye sormuşlar.</p> <p>— Memnun olmaya memnunum da ikinci bileti aldığıma pişman oluyorum ya, demiş bu adam.</p>
<p>523. Kürşi Çibini</p>	<p>523. Komşu Sineği</p>
<p>Saran kişi aşap utırganda, täräzädän çibin kîrgänni kürip, urınınnan sikirip turgan da, anı şülgî bilän kuwarga tütıngan. Hatını, müña bik gacäplängän:</p> <p>— Ni buldı üziñä? Akılıñ ciñeläymägändir iç? — digän.</p> <p>Saran kişi:</p> <p>— Kürmisinmini? Kürşi çibini kirdi bit! Kuwıgız, yılatmagız!— dip kıçkırgan.</p>	<p>Cimri adam yemek yerken, pencereden sinek girdiğini görüp yerinden fırlamış ve onu havlu ile kovalamaya başlamış. Karısı buna çok şaşırılmış:</p> <p>— Ne oldu sana? Yoksa aklımı mı yitiriyorsun, demiş.</p> <p>Cimri adam:</p> <p>— Görmüyor musun? Komşunun sineği girdi ya! Kovalayın, hiçbir şeyi yalattmayın, diye bağırılmış.</p>
<p>524. Saran karçık</p>	<p>524. Cimri Yaşlı Kadın</p>
<p>Bir saran karçıkniñ mädräsädä ukıy turgan ulı bar idi. Künnärdä bir küñ ulı änisî bilän kürişirgä kayttı. Änisî äytti:</p> <p>— İ ulım, yahşı äli kayttıñ. Sinin için nigmätlär häzirläp kuygan idim. Simiz kaz</p>	<p>Cimri bir yaşlı kadının medresede okuyan oğlu varmış. Günlerden bir gün oğlu, annesi ile görüşmek için dönmüş. Annesi:</p> <p>— Ey oğlum, ne iyi ettin de geldin. Senin için yiyecekler hazırlamıştım. Semiz kaz etim, yağlı</p>

<p>itīm, maylı kũymađım hãm kuyı kaymağım bar. Kaysı tãgamnĩ nãfsiđ tĩli? Lãkin bĩrãm-bĩrãm gĩnã aşatırın,— didĩ.</p> <p>Ulı äyttĩ:</p> <p>— İ anaçığım, minkaz itĩn, kũymakka tũrĩp, kaymakka manıp aşar idĩm,—didĩ.</p>	<p>kuymak ve koyu kaymağım var. Hangi yemeği canın istiyor? Lakin teker teker yediririm, demiş.</p> <p>Oğlu:</p> <p>— Ey anneciğim, ben kaz etini, kuymağa sarıp kaymağa banıp yerdim, demiş.</p>
<p>525. Kaygırđan</p>	<p>525. Üzũlmũř</p>
<p>Sin nik bũlay bik kaygılı, ni buldı?—dip bĩr sarannan sũragaç:</p> <p>— Mĩnã hãzĩr gĩnã gazĩta ukıdım, fãlãn bay ũlgãn ikãn,— digãn.</p> <p>— Nik, ũlsãni, ul sinĩđ kardãřĩđmĩni?—digãç:</p> <p>— şul şul, kardãř tũđĩl, şul sãbãptãn kaygırđam,— dip äytkãn di saran.</p>	<p>Sen neden bu kadar endişelisin, ne oldu, diye cimri birine sorunca:</p> <p>— Ben şimdi gazetede okudum, falan zengin ölmũř, demiş.</p> <p>— Ölürse ölsün, yoksa o senin kardeşin mi, deyince:</p> <p>— Maalesef, kardeşim değil. Bu yüzden üzũlũyorum, demiş cimri adam.</p>
<p>526. Hãk Sũz</p>	<p>526. Doğru Sũz</p>
<p>— Dustım, miřa irtãđã kadãrĩ gĩnã yĩđirmĩ sum akça birĩp tũrsana, irtãđã tapřırırđın,— dip sũragaç saran dustı:</p> <p>— Yuk, sin irtãđã tapřırırđmıř,— digãn.</p> <p>— Nik alay äytãřĩđ?</p> <p>— Nik äytmim, çũnki min řiřa birmim, min birmãđãç, sinĩđ kaytarmavığ bilgĩli,— dip äytkãn.</p>	<p>— Dostum, bana yarına kadar yirmi sum akçe versene, yarın bulurum, deyip borç isteyince cimri dostu:</p> <p>— Yok, sen yarın bulmazsın, demiş.</p> <p>— Niçin öyle diyorsun?</p> <p>— Niçin söylemeyeyim? Çũnkũ ben sana borç vermiyorum. Ben vermeyince, senin de geri ödemeyeceğin belli, demiş.</p>

<p>527. Yämî Bîlän Gînä...</p>	<p>527. Güzelliği ile...</p>
<p>Agay bîrkünnî mäclîs cıygan. Başta tüz bîlän ipi kuygan, annan süŋ aş kilgän, aş artınnan — bälîş. Mäzin bälîşni bülgälärgä tütünmakçı ikän, ħuca kîşî:</p> <p>— Bälîşinä timägîz indî, tûra bîrsîn tabında şul matur kilîş, yämî bîlän gînä,— dip äytkän.</p>	<p>Bir amca, meclis toplamış. İlk önce tuz ile ekmek koymuş, ondan sonra aş gelmiş, aşın arkasından belîş. Müezzîn belîşi parçalamaya başlarken ev sahibi:</p> <p>— Belîşe dokunmayınız şimdi, duruversin sofrada o güzel görüntüsüyle, güzelliğiyle demiş.</p>
<p>528. Çäy Yanında</p>	<p>528. Çay Yanında</p>
<p>İkî karçık çäy içä ikän.</p> <p>Īuca karçık kunagina:</p> <p>— Aşa, aş, nıgrak aş,—dip äyttî, di.— İkmäkläri az ikän, alsam bitä dip kurıkma: küp kissäm küp bitä dip kînä az kistîm, ħäzîr tagın üstärmin,— dip äyttî, di.</p>	<p>İki yaşlı kadın çay içiyorlarmış.</p> <p>Ev sahibi, misafirine:</p> <p>— Ye, ye, iyice ye, demiş. Ekmekleri azmış, alırsam biter diye korkma. Çok kessem çok biter diye az kestim. Şimdi biraz daha eklerim, demiş.</p>
<p>529. Miña da «Tü-Tüt»Läbräk Yasa Äli!</p>	<p>529. Bana da “Tü – Tü”lüce Yap ya!</p>
<p>Bir karçık ikîncîsînä kunakka kilgäç, bîrgäläp çäy içärgä utırgannar. Īuca kunakka sıyık kına itîp çäy yasap kuygan da, üzînä salganda, «tü-tüt» dip, çäynî kuyırak tüşîrä ikän.</p> <p>— Äy, aĥîrät,— di ikan kunak karçık.— miña da «tü-tüt»läbräk yasap bir äli.</p>	<p>Bir yaşlı kadın, başka bir yaşlı kadına misafirliğe gelince birlikte çay içiyorlarmış. Ev sahibi, misafire çayı çok açık koymuş. Kendine koyarken “tü tü” deyip çayını daha koyu koyuyormuş.</p> <p>— Ey ahretlik, bana da “tü tü”lüyeyerek koyup ver hele, demiş misafir ihtiyar.</p>

<p>530. Sarannıŋ Cavabı</p>	<p>530. Cimrinin Cevabı</p>
<p>Saran kişi kunakka bargan, çay yasawı äbi münnan süry ikän:</p> <p>— aynı kuyı içäsıñmı, sıyıkımı? — dip.</p> <p>Saran dürisın äytkän:</p> <p>— Üzıbizdä sıyık içäm, ämma kiřidä kuyı buluwı yağırak,— digän.</p>	<p>Cimri adam misafirliğe gitmiş. ay yapan nine buna sormuş:</p> <p>— ayını koyu mu içersin, açık mı?</p> <p>Cimri doğrusunu söylemiş:</p> <p>— Kendi evimizde açık içiyorum ama başka yerde koyu olması daha iyidir, demiş.</p>
<p>531. Tüşmägängä Pişmi</p>	<p>531. İnmediği İçin Pişmiyor</p>
<p>Bir karçık aynıkkä çay sala da:</p> <p>— ay pişmi lä, çay peşmi. Bu nik peşmi?—di ikän.</p> <p>Şul vakıt kartı:</p> <p>— Pişär idı dä bit, karçık, ayıŋ uçıñnan tüşmi,— digän.</p>	<p>Bir yaşlı kadın çaydanlığa çay koymuş ve:</p> <p>— ay demlenmiyor, çay demlenmiyor. Bu neden pişmiyor, diyormuş.</p> <p>O zaman kocası:</p> <p>— Demlenirdi karıcığım ama çayın avucundan inmiyor, demiş.</p>
<p>532. Hikmät Kuzda da Bar, Kulda da Bar</p>	<p>532. Hikmet Korda da Var, Elde de Var</p>
<p>Mükıtka bırvakıt kunak kilgän. Mükıt aynıkkä az tına çay salıp ta, ayı çıkmagaç äytkän:</p> <p>— Häy, ayı çıkmadı labasa münıñ?.. Samavırğa kuz salırğa kiräk,— dip, kuzga çıgıp kitkän. Şul arada kunagı çay savıtın ürılıp alıp, aynıkkä aynı kübräk itip tüşürıp kuygan.</p> <p>— Mınä bırvakıt Mükıt kırıp, samavırğa kuz salıp cibärgän, çay dä kapkara bulıp ıkkan. Mükıt üzınä käyifi kilip:</p>	<p>Mokıt'a bir gün misafir gelmiş. Mokıt, çaydanlığa azıcık çay koyup ayı demli çıkmayınca:</p> <p>— Hey, ayı demlenmedi mi acaba bunun? Semavere kor gerek, deyip kor almaya gitmiş. O arada, misafiri çay kabını alıp çaydanlığa ayı çokça koymuş.</p> <p>— İşte bir ara Mokıt gelip semavere kor eklemiş, çay da kap kara demlenmiş. Mokıt keyiflenip:</p> <p>— Korda hikmet var, diye konuşup</p>

<p>— Kuzda hikmät bar!—dip süylänip utıra ikän.</p> <p>Kunagı Mūña karşı:</p> <p>— Hikmät kuzda da bar, kulda da bar,— digän, imiş.</p>	<p>oturuyormuş..</p> <p>Misafiri buna kaşılık:</p> <p>— Hikmet korda da var, elde de var, demiş.</p>
<p>533. Gayfulla BİLän Säyfulla</p>	<p>533. Gayfulla ile Seyfulla</p>
<p>Bir kartniñ başka çıkkan ulları — Gayfulla bilän Säyfulla saranlıkta birsinnän birsı hiç tākalışmagannar.</p> <p>— Hätta alar bik mul türmişli bulsalar da, kunak bulıp kilgän atalarına da bärängi ginä aşata tūrgan bulgannar.</p> <p>Birvakıt kart iki ulın birgä turı kitirip:</p> <p>— Sız mīnä, ullarım, gadätigiz bilän birbirigizgä hiç tä ũşamagansız,— digän.— Gayfullaga kilsäm, minim tamak hır kayčan «sıylı» bula: ärçigän bärängi disimmi, ärçimägäni disimmi, kabıklı bärängi disimmi, kabıksız disimmi, izmägän bärängi disimmi, izilgäni disimmi — türlüşi bilän sıylıylar. Ä mīnä, Säyfulla ulım, siña kilsäm, bütünläy başka: bärängi dä bärängi, bärängi dä bärängi.</p> <p>Bu süzlärdän süñ:</p> <p>— Äti minı maktadı,— dip, Gayfulla ätisinä tämlı äybirlär dä aşata başlagan. Gayfulladan kürmäkçi Säyfulla da ätisın sıylıy ikän.</p>	<p>Bir ihtiyarın yetişkin oğulları, Gayfulla ile Seyfulla cimrilikte birbirlerini aratmıyorlarmış.</p> <p>— Hatta onlar çok zengin bir hayat sürseler de misafir olarak gelen babalarına da hiçbir şey yedirmemişler.</p> <p>Bir gün ihtiyar, iki oğlunu bir araya getirip:</p> <p>— Sız, oğullarım, tabiatınız yönünden birbirinize hiç benzemiyorsunuz, demiş. Gayfulla'ya gelsem benim damağım her zaman “ikramlı” oluyor: Kabuğu soyulmuş patates mi desen, soyulmayan mı desen, kabuklu patates mi desen, kabuksuz patates mi desen, ezilmiş patates mi desen, ezilmemiş patates mi desen her türlüüsü ile beni ağırlıyor. E işte, Seyfulla oğlum, sana gelince tamamen başka: Patates de patates, patates de patates.</p> <p>Bu sözlerden sonra:</p> <p>— Babam beni övdü, deyip Gayfulla babasına lezzetli şeyler de yedirmeye başlamış. Gayfulla'dan görünce Seyfulla da babasını ağırlamaya başlamış.</p>

<p>534. H�yritdin Ni�k Baldan Avız İtk�n</p>	<p>534. Heyritdin Baldan Nasıl Tatmış?</p>
<p>H�yritdinnin k�rşi avılda umarta�ı dusı bar ik�n. L�kin şul dusı �lip kitk�n, �atını is� bik saran bulgan. Bargan �akta b�r d� bal b�l�n sıylamıy, imiş.</p> <p>şulay da b�rk�nn� H�yritdin, bal aşıysı kilip, �lign �lg�n dusının y�rtına bargan. İşikt�n k�yifsiz g�n� kirg�n, is�nl�k-sawlık s�raşkan.</p> <p>— �y, minim Camalitdin dustım yuk şul ind�,— Dig�n.— Kilip kirir idim, is�nl�k-sawlık s�raşır idim. şunduk id�n astına t�şip tabak b�l�n tuluk bal alıp �ıgar id� d� aldımakuyar id�: «Sıylan, H�yritdin, r�h�tl�n!»— diy�r id�. İ, yuk ind� m�sk�nim, urını c�nn�tt� bulıp, avır tufragı ciuel bulsın...</p> <p>Bilgili, Camalitdin kar�ıgının k�njil� tulup, k�zlar� y�şl�n� başlıy, ul arada tabınga badyan b�l�n bal da kilip utra, di.</p>	<p>Heyritdin'in komşu k�yde arıcı dostu varmış. Lakin o dostu �lm�ş, karısı ise pek cimriymiş. Gittiği zaman hi� bal ikram etmiyormuş.</p> <p>B�ylece, bir g�n Heyritdin'in canı bal yemek istemiş, bu �len dostunun evine gitmiş. Kapıdan keyifsizce girmiş, h�l hatır sormuş.</p> <p>—Ey, benim Camalitdin dostum yok artık, demiş. Gelirdim, h�l hatır sorardım. Hemen bodruma inip dolu bir tabak bal alıp �ıkardı da �n�me koyardı: “Tadına bak Heyritdin, keyiflen!” derdi. E, yok artık zavallım, yeri cennette olsun, ağır toprağı hafif olsun...</p> <p>Tabii ki, Camalitdin'in karısının g�nl� dolup g�zleri yaşarmaya başlamış. O arada sofraya k�c�k ağa� bir fi�i ile bal da koymuş.</p>

<p>535. Yıldızları Bİtkänçİ Sal</p>	<p>535. Yıldızları Bitene Kadar Koy</p>
<p>Bir kişi kvartiraga urnaşkan. Hıca hatını bik saran ikän, müña maynı az gına salıp aş piřirgän. Bu kişi äytkän:</p> <p>— Münnan süñ piřirgän aşını aşamıym, aşka maynı küp salasın,— digän.</p> <p>Hatın süragan:</p> <p>— Niçik salırğa süñ anı?</p> <p>Tiğİ äytkän:</p> <p>— Üstündäğİ yıldızları bitkänçİ sal,— digän. şunnan hıca hatın ağıza ikän maynı, ağıza ikän, aş üstİ gİl may bilän kapdangan, yıldızları da kürinmi başlagan. şunnan tiğİ kiřiniñ tamagı tuygan, di.</p>	<p>Bir adam kiralık odaya yerleşmiş. Ev sahibinin karısı pek cimriymiş. Buna yağı azıcık koyup yemek pişirmiş. Bu adam:</p> <p>— Bundan sonra pişirdiğın aşı yemiyorum, yemeğİ yağı çok dök, demiş.</p> <p>Kadın:</p> <p>— Nasıl dökülür o?</p> <p>Bu:</p> <p>— Üstündeki yıldızları bitene kadar koy, demiş. Sonra ev sahibi kadın yağı dökerken dökerken, aşın üstü tamamen yağ ile kaplanmış, yıldızları da görünmemeye başlamış. Ondan sonra bu adamın, karnı doymuş.</p>
<p>536. May Bürtiğİ</p>	<p>536. Yağ Damlası</p>
<p>İlkkİ zamanda bir sıldat, hİzmätin tuturıp tугan cirinä kaytkanda, biräwgä kunarga kırä dä aş-su hüzİrlärgä kuşa. Sıldat äytä:</p> <p>— Aş üstündäğİ may ürisiniñ här bürtiğİ üçin üçär sumnan tülüm,— di. Hıca hatını may bürtikläri küp bulsın dip, aşka maynı tutıra gına ikän. Çıgarıp üstälgä kuygaç, karasalar, aş üstündä bir ginä may bürtiğİ dä kürinmi, di. şulay itip sıldat bir tiyin dä tülämiçä sıylangan, imiş.</p>	<p>Eski zamanda bir asker, hizmetini doldurup, doğduğı yere dönerken, birine gecelemeye gitmiş ve aş su hazırlamalarını istemiş. Asker:</p> <p>— Aş üstündeki yağ tabakasının her damlası için üçer sum¹⁷⁰ ödeyeceğim, demiş. Ev sahibinin karısı yağ damlaları çok olsun diye, aşa yağı doldurmuş. Çıkarıp masaya koyunca baksalar ki, aş üstünde bir tane bile yağ damlası gözükmüyor. Öyle olunca asker bir kuruş bile ödemededen ağırlanmış.</p>

¹⁷⁰ O zamana göre üç sum 1sığır parasıymış.

<p>537. Kİmnİŋ İçi Būra</p>	<p>537. Kimin Karnı Ağrıyor</p>
<p>Bir saran kişİ bal aşap utırganda işİk kakkannar. Saran ikmäknİ yaşİrgän, ämma balnı yaşİrİrgä ülgİrä almıy kalgan. Kunak öygä kİrgännän süŋ, ikmäksİz balnı aşamas dip uylap, ħuca anı tabın yanına çakırgan.</p> <p>— İkmäksİz aşıy türgan bulsaŋ, räĥim it,— digän.</p> <p>Kunak balnı ipisİz-nisİz dä şäp kİnä sıptırırğa tütİngan. Sarannıŋ müŋa bik İçi būra başlagan. Kunakka äytkän:</p> <p>— İhe-İhem! Çİrläp kitmägäyİŋ dip kurka başladım äli. İkmäksİz bal üçnİ avırttırıra dip äytälär,— digän.</p> <p>Kunak saranga äytkän:</p> <p>— Äyi, därİs äytäwüyİn, küri bal İçnİ avırttırıra. Läkin minİknİn tügİl, sinİŋ İçİŋnİ avırttırıra,— digän.</p>	<p>Cimri bir adam bal yerken kapıyı çalmışlar. Cimri ekmeğİni saklamış ama balnı saklamak İçin geç kalmış. Misafir eve girince ekmeksiz balı yemez, diye düşünen ev sahibi onu sofranın yanına çağırılmış.</p> <p>— Eğer ekmeksiz yersen lütfen buyur, demiş.</p> <p>Misafir balı ekmeksiz mekmeksiz iyice yemeye başlamış. Cimrinin bu duruma canı çok sıkılmış. Misafire:</p> <p>— Ehem ehem! Hastalanırsın diye korkuyorum ya. Ekmeksiz bal karnı ağrıtır derler, demiş.</p> <p>Misafir cimriye:</p> <p>— Evet, doğru söylüyorsun. Kuru bal karnı ağrıtırıyor. Lakin benimkini değil, senin karnını ağrıtırıyor, demiş.</p>
<p>538. Ni Tämİ Kilä</p>	<p>538. Ne Tadı Geliyor</p>
<p>Garifulla kart üzİnİŋ kürşİsİ Şärifulla bİlän ballap çäy İçalär. Şärifulla balnı zurkaşık bİlänkayırp-kayırp süsa ikän.</p> <p>Ħuca babay tüzmägän, balnı savıttan bik zur itip kayırıp algan da kürşİsİnä kaptırğan:</p> <p>— Yä, kürşİ, ni tämİ kilä?</p> <p>— Bal tämİ kilä...</p> <p>Şul çak Garifulla balın kalak üçına gına</p>	<p>İhtiyar Garifulla, kendi komşusu Şerifulla ile bal döküp çay İçiyorlarmış. Şerifulla balı büyük kaşık ile sıyıra sıyıra dolduruyormuş.</p> <p>Ev sahibi sabredememiş, balı tabaktan pek büyükce sıyırıp almış ve komşusuna yedirmiş:</p> <p>— Yaa, komşu, ne tadı geliyor?</p> <p>— Bal tadı geliyor...</p> <p>O zaman Garifulla, balı kaşığın ucu ile almış</p>

<p>İlip ala da, yanädän tiğñä kaptıra.</p> <p>— Ä hãzir ni tãmi kilä?</p> <p>— Süñ, ni... Baribir indî. Baldan bal tãmi kilmini...</p> <p>— Baribir bulgaç, sin, kürşî, ul kadär umırma indî, änä şulay çamalap kına kap!—digän Garifulla.</p>	<p>ve yeniden diğesine yedirmiş.</p> <p>— E şimdi ne tadı geliyor?</p> <p>— İı, ne... hepsi aynı ya. Baldan bal tadı gelir ya...</p> <p>— Hepsi aynıysa, komşu sen o kadar sömürme artık! İşte şöyle usulünce ye, demiş Garifulla.</p>
<p>539. Biz Ällä Kım Tügil...</p>	<p>539. Biz O Kadar Gururlu Değiliz</p>
<p>Bir saran kişî kunakların kıstıy ikän:</p> <p>— Aşagız, aşap utırıgız äli, yaratsagız änä aşın aşagız,— dip äytä, di.</p> <p>Kunaklardan biräw:</p> <p>— Äydä, biz ällä kım tügil, bizgä itî dä yarar,— dip, gil itin ginä aşıy, di.</p>	<p>Cimri bir adam misafirlerine ısrar ediyormuş:</p> <p>— Yiyiniz, yiyiniz ya! Severseniz işte yemeği yiyiniz, diyormuş.</p> <p>Misafirlerden biri:</p> <p>— Haydi, biz o öyle insanlar değiliz. Bize eti de yeter, deyip sadece eti yiyormuş.</p>
<p>540. Mayın Yaratsañ...</p>	<p>540. Yağını Seversen...</p>
<p>Biräwgä kilgänkunak gil maynı gına sıptıra ikän. Hıca hatınnıñ münä açi püşa başlagan:</p> <p>— Äydä, aş a li, kunak, aş a, mayın yaratsañ, änä katıgın aş a,— dip kıstıy, di.</p> <p>Kunak kişî:</p> <p>— Sinñ maynı dakatık kibik bik tämlî,— dip äytä, di.</p>	<p>Birisine gelen misafir, yağın tamamını silip süpürmüş. Bu duruma, ev sahibinin karısının canı sıkılmış:</p> <p>— Haydi, ye hele, misafir ye! Yağın seversen işte katıgını da ye, diye ısrar etmiş.</p> <p>Misafir:</p> <p>— Senin yağın da katık gibi pek lezzetli, demiş.</p>

<p>541. Mıñ «Sız-Bız»dän BİR «Çıj-Bıj» Artık</p>	<p>541. Bin “Siz Biz”den Bir “Cız Bız” Daha İyi</p>
<p>Rähmi yulda bĭrāwgä kunakka tüşkän. Üy ħucası aşarga kitirmiçä bik üzak tütkan. Üzĭ «sız» dä «bız», dip buş süznĭ haman süyli dä süyli, üzĭ haman aşawnı suza ikän. Bĭraz şulay utırğaç, üy ħucası bik kiräklĭ süz äytkän kibik:</p> <p>— Äye, sız Rähmätulla äfändĭ bulasız ikän. Äye, minä sız dä bızgä kilip tüştigiz, gümĭr bulgaç, şulay tügilmĭ? Äye... Nigä sız bĭr süz dä däşmisiz? — digän ikän, Rähmi:</p> <p>— Min dä şunu äytäm şul:-küp «sız-bız»dän bĭr «çĭj-bıj» artık, digän.</p>	<p>Rehmi, yolda birine konuk olmuş. Ev sahibi yemeği getirmeyi pek yavaştan alıyormuş. O, “siz” “biz” deyip boş konuşuyor da konuşuyormuş, sürekli yemeği erteliyormuş. Bĭraz böyle oturunca, ev sahibi pek gerekli bir söz söylemiş gibi:</p> <p>—Evet, siz Mehmetulla Efendi’ymişsiniz. Oluyormuşsunuz. Evet, işte siz de bize geldiniz, ömür olunca, öyle değil mi? Evet... Neden siz hiç konuşmuyorsunuz, demiş. Rehmi:</p> <p>— Ben de onu söylüyorum: Çok “siz biz” den bir “cız bız” daha iyi, demiş.</p>
<p>542. Aşaw Sinĭñ İş Tügĭl</p>	<p>542. Yemek Senin İşin Değil</p>
<p>Mändi bĭrvakit kunakka bargan. ħucanıñ rätläp kitĭrgän aşĭ kürĭnmäsä dä, üzĭ Mändinĭ:</p> <p>— Aşa, aş, —dip ütĭrip kıstıy ikän.</p> <p>Şulay bik kıstagaç, Mändi ħucaga äytkän:</p> <p>— Aşaw sinĭñ işĭñ tügĭl, minĭm iş, sin alga kitĭrip kuyuwıñnı bĭl, çulanıñda ni barın min kayan bĭlim? — digän.</p>	<p>Mendi bir gün misafirliğe gitmiş. Ev sahibinin hazırlayıp getirdiği yemek görünmese de Mendi’ye:</p> <p>— Ye ye, diye yüklenip ısrar ediyormuş.</p> <p>Böylece pek ısrar edince Mendi, ev sahibine:</p> <p>— Yemek senin işin değil, benim işim. Sen önüme getirip koymasını bil, kilerinde ne olduğunu ben nereden bileyim, demiş.</p>

<p>543. Tämäkî Bîlän Kütılğan</p> <p>Küda bazarda ikîncî avıldeş küdasın üçratkan da anı üyünä alıp kîrgän. Utırışkaç, hucaküda:</p> <p>— Äydä çäy kaynagançı bir tartıp alıyk äli! —di.</p> <p>Bir tartalar, çäy yük, ikî tartalar, üç tartalar, çäy haman yük. Vakıt kiçkä avışa.</p> <p>— Yarıy, küda, miña kaytırğa vakıt, rähmät!—diküda.</p> <p>— Yarıy indî alaysa, huş ittak. İkîncî kilgändä küdagıynı da alıp il! — di huca.</p> <p>— Äyküda kayım!—di kunak,— küdagıyın tämäkî tartmıy şul ul!</p>	<p>543. Sigara ile Kurtulmuş</p> <p>Bir dünür, pazarda aynı köylü olan dünürüne rastlamış ve onu evine alıp getirmiş. Oturduklarında ev sahibi dünür:</p> <p>— Haydi, çay kaynayana kadar bir sigara içelim hele, demiş.</p> <p>Bir içiyorlar, çay yok, iki içiyorlar, üç içiyorlar, çay hâlâ yok. Neredeyse akşam oluyormuş.</p> <p>— Peki, dünür, artık dönme vakti, teşekkürler, demiş, dünür.</p> <p>— Peki ya öyleyse, iyi yaptık. Bir daha geldiğinde büyük dünürü de alıp gel, demiş ev sahibi.</p> <p>— Ey dünürçüğüm, demiş misafir. Büyük dünür sigara içmiyor ki!</p>
<p>544. Kunakçıl Kürinäsi Kilgäç...</p> <p>Bir kişigä yıraktağı karındäşi kunakka kilgän. Aşagan-ıçkän. Läkin hucanıñ salkınrak kabul itkänliğin tüyip, şul künni ök kaytıp kitü niyätî bîlän atın cigä başlagan.</p> <p>Üy hucası kunaknıñ kitüyin yaratsa da, bir dä kunarga kıstamıy gına üzatırğa üyalgan, üziniñ kunakçılığın kürsätäsi kilip:</p> <p>— İh, kiçä kilgän bulsañ, kunıp kitkän bulır idin,— digän.</p>	<p>544. Misafir Sever Görünesi Gelince</p> <p>Bir adama uzaktaki kardeşi misafirliğe gelmiş. Yemiş içmiş. Lakin ev sahibinin soğuk bir şekilde kabul ettiğini hissedip, o gün dönüp gitmek niyeti ile atını hazırlamaya başlamış.</p> <p>Ev sahibi, misafirin gitmesi hoşuna gitse de kal diye ısrar etmeden uğurlamaya utanmış, kendisinin misafir severliğini göstermek istemiş:</p> <p>— Eh, dün gelsen, geceleyip gitmiş olurdun, demiş.</p>

<p>545. Kartnıñ Kunakları</p>	<p>545. İhtiyarın Misafirleri</p>
<p>Bir kart kunaklar dâşkän. Ämma anıñ kunaklarınınıñ kaybirläri kilmicä kalgannar. Vakit citkäç, ul kilgän kunakları tabın yanına utırta da sıylıy başlıy. Şunda kunaklarga äytä:</p> <p>— Çakırıp kilgän kunaknı tuganıñ kibik küräm,— di.</p> <p>Müña tabında utıruçılardan birsı süraw birä:</p> <p>— Ägär çakırıp ta kilmäsä, andıyların niçik küräsñ? — di.</p> <p>Kart äytä:</p> <p>— Çakırıp ta kilmäsä, canım kibik kürim,— di.</p>	<p>Bir ihtiyar, misafir çağırımı. Ama onun misafirlerinin bazıları gelmemiş. Vakit gelince, o gelen misafirlerini sofranın yanına oturtmuş ve ikrama başlamış. O zaman misafirlere:</p> <p>— Çağırılıp gelen misafirleri kardeşim gibi görüyorum, demiş.</p> <p>Buna sofrada oturanlardan biri soruvermiş:</p> <p>— Eğer çağırılıp da gelmezse, onları nasıl görüyorsun?</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Çağırılıp da gelmezse, canım gibi görüyorum, demiş.</p>
<p>546. Aşığıp Äytäsñ</p>	<p>546. Çabuk Söyle</p>
<p>Kamışlıda bir agayga tanışı kırä. Çay hüzirlärgä aşıkmylar. Şaktıy tırğaç, kunak kitä başlıy. İşıktän çıkkaç, huca: «Çay içär idik»,—di. Hatını aña türtip: «Kaya aşığıñ, kapkanı çıkkaçtıñ äytirsñ»,— di.</p>	<p>Kamışlı'da bir amcanın evine bir tanıdığı gelmiş. Çay hazırlamak için acele etmiyorlarmış. Fazlasıyla durunca misafir gitmek için kalkmış. Kapıdan çıkınca ev sahibi: “Çay içerdik” demiş. Karısı onu dürtüp: “Niye acele ediyorsun, kapıdan çıktıktan sonra söylersin” demiş.</p>

<p>547. Һуш, Bibigayni</p>	<p>547. Гүзел Bibigayni</p>
<p>Bibigayni yarak kardäşlärinä kunakka kilgän dä kitmi dä kitmi, di. Atna artınnan atna ütkän, kunak bulgan kişï kaytu turında äli uylamıy da ikän.</p> <p>Yürt hucasınıñ münä içi püşa başlagan. Şunnan ul, yük siltawlarını bar itip, bazarga barırğa cıyınğan da, işäktän çığışlıy:</p> <p>— Һуш, Bibigayni, min kiç kınä kaytam. Min kaytkanda sin bulmassıñ indı,— digän.</p>	<p>Bibigayni uzaktaki kardeşlerine misafirliğe gelmiş ve gitmek bilmiyormuş. Haftalar birbiri ardına geçiyormuş, misafir, gitmeyi hiç düşünmüyormuş.</p> <p>Ev sahibinin buna canı sıkılmaya başlamış. Ondan sonra o, olmayan bahaneleri var etmiş, pazara gitmeye niyetlenmiş ve kapıdan çıkarken:</p> <p>— Hoş, Bibigayni, ben gece dönerim. Ben döndüğümde sen olmazsın şimdi, demiş.</p>
<p>548. Mınä Şälñ, Mınä Biyäläyñ...</p>	<p>548. İşte Şalın, İşte Eldivenin</p>
<p>Bıräw kitärgä cıyınğan kunagın kalırğa kıstıy, di:</p> <p>— İ ahirät, utırırğa idı. Һäzir samüvar güjlätip cibärirmın. Mınä şälñ, mınä biyäläyñ,— dip äytä ikän, di.</p>	<p>Birisi gitmeye niyetlenen misafirine kalması için ısrar ediyormuş:</p> <p>— E ahiretlik, oturuyorduk. Şimdi semaver kaynar. İşte şalın, işte eldiven, demiş.</p>
<p>549. Üz Yamavı Üzindä</p>	<p>549. Kendi Yaması Kendinde</p>
<p>Bır agay iptäşi bilän bazarga barıp üzünä itik alğan. İtiğın ayagına kimästäñ kapçıkka salın, üzi iski çabatası bilän kaytkan. Yulda münñ ayagına çäniçki kadalgan, di. Agay ayagınnan çäniçkini tartıp alğan da aksıy-tuksıy kayta ikän. Şunda iptäşinä äytäkän:</p> <p>— Äli yarıy itikni kimägänmın. Ayaknıñ üz yamavı üzindä, bitär dä kitär,— digän.</p>	<p>Bir amca arkadaşı ile pazara gidip kendine çizme almış. Çizmesini ayağına giymeden bir heybeye koymuş, kendisi de eski çarıklarını giymiş. Yolda bunun ayağına çatal batmış. Amca bu çatalı ayağından çekip almış ve aksaya aksaya dönmüş. O zaman arkadaşına:</p> <p>— İyi ki çizmeyi giymemişim. Ayağın kendi yaması kendinde, geçer gider, demiş.</p>

<p>550. Hār Adımı İsäplī</p>	<p>550. Her Adımı Hesaplı</p>
<p>İlīkkī vakıttā bīr kart balalarına: — Sīz, balalar, yūrgändä üzın-üzın atlap yūřıgız,— dıgän. — Nıgä, äti,— dip sūragannar balaları. — Çabatalarıgız üzak karak çıdar,— dip cavap bırgän kart.</p>	<p>Eski zamanda bir ihtiyar, çocuklarına: — Evlatlar, siz yürürken uzun uzun atlayarak yürüyün, demiş. — Neden baba, diye sormuşlar çocukları. — Çarıklarınız daha uzun süre dayanır, diye cevap vermiş ihtiyar.</p>
<p>551. Atım İşıtmäsın</p>	<p>551. Atım Duymasın</p>
<p>Gıybīdi yūk tūyāp bazarga barganda, bacası ũçrap, anjar äytkän: — İsanmı, baca? — İsanmı, baca? — Närsä alıp barasıñ? — Tpruu... Gıybīdi arbadan tūşkän dä bacasının yanına kilip külagına gına pışıldap äytkän: — Sūlı alıp baram, baca. — Kıçkırırbrak äyt, işitmim. Gıybīdi tagın pışıldıy tūşıp äytkän: — Atım işitmäsın, sūlı tūyāñ baram.</p>	<p>Gıybedi yük yükleyip pazara gittiğinde bacanağına rastlamış ve onlar şöyle konuşmuş: — İyi misin bacanak? — İyi misin bacanak? — Ne aldın? — Bıvvs¹⁷¹... Gıybedi arabadan inmiş ve bacanağının yanına gelip kulağına fısıldayarak: — Yulaf alıp gidiyorum bacanak. — Bağırarak söyle, duymuyorum. Gıybedi yine fısıldayarak söylemiş: — Atım duymasın, yulaf yükledim gidiyorum.</p>

¹⁷¹ Bıvvs: At durdurma sesi

<p>552.Üzi Tügil - Şawlası</p>	<p>552. Kendi Değil Gölgesi</p>
<p>Samat bilän Zakir digän ikı dus bir yılını birsi, ikınçı yılını, cınçısı üylänirgä bulgannar. Samat birınçı bulıp üylängän. Tuy mäjlisində iptäş yığıtı Zakir aña bir sıyır büläk itmäkçı bulgan. Dä kin bir yıl uzıp kitsä dä, sıyırını äli haman birmi ikän.</p> <p>İkınçı yılını Zakir üzi üylängän. Dusı Samat tuyda anı büläy dip kütlagan:</p> <p>— Dus yığıtımniñ tuyn kütlap, üzi birmägän sıyırınıñ büzavın büläk itäm,— digän.</p>	<p>Samat ile Zakir adlı iki arkadaştan bir yıl birisi, diğer yıl öbürü evleneceklermiş. İlk evlenen Samat olmuş. Toy meclisinde dostu Zakir ona bir sığır hediye edecek olmuş. Lakin bir yıl geçip gitse de sığırı öyle hemen vermemiş.</p> <p>Ertesi yıl Zakir evlenmiş. Dostu Samat toyda onu şöyle kutlamış:</p> <p>— Yiğit dostumun toyunu kutlayıp kendisinin vermediği sığırının buzağısını hediye ediyorum, demiş.</p>
<p>553. Yanga Kaldıra, İmiş</p>	<p>553. Tasarruf Ediyormuş</p>
<p>Bir kışi tramvay bilän yänäşä tır-tır yığırıp bara, di. Münnan süragannar:</p> <p>— Nişläp büläy tramvay yanınan cäyaw yığıräsini, nigä utırıp barmıysın? — digännär.</p> <p>Ul kışi äytken:</p> <p>— Utırğaç akça tülisi bula bit, büläy min bargan sayın 3 tiyinnı yanga kaldıram! — digän.</p> <p>— Alay bulğaç, münnan süñ sin trüllıybus yanınan yığır, ul çağında biryulı 5 tiyinnı yanga kaldırırsın! — digännär.</p>	<p>Bir adam, tramvay ile yan yana hızlı hızlı koşuyormuş. Buna sormuşlar:</p> <p>— Neden böyle tramvayın yanından koşuyorsun? Neden oturup gitmiyorsun, demişler.</p> <p>O adam:</p> <p>— Oturunca para ödemek gerekiyor ya! Ben böyle gidince 3 kuruş tasarruf ediyorum, demiş.</p> <p>— Öyleyse, bundan sonra sen trolleybüsün yanından koş. O zaman 5 kuruşun hepsini tasarruf edersin, demişler.</p>

<p>554. Tagın BİR Kabatlagız...</p>	<p>554. Yine Bir Tekrar Ediniz...</p>
<p>Biräw kürşiläriniñ aşaw vakıtına turı kilä. Kürşiläri münü üstäl yanına çakıralar. Bik aşıysı kilsä dä, biraz kıstasınnar äli, dip utırmıy bu. Kürşiläri kabat bir süz dä äytmiçä, aşawların dävam itälär. Tüzimligi bir dä kalmagaç:</p> <p>— Siz närsädır äytkän idigiz, min işitmi çäräk kalğanmın, tagın bir kabatlagız äli,— di bu kürşilärinä.</p>	<p>Birisi komşularının yemek vaktine denk gelmiş. Komşuları bunu masanın yanına çağırmişlar. Pek acıksa da biraz ısrar etsinler hele, diye oturmamış. Komşuları ısrarcı hiçbir söz söylemeden yemeklerine devam etmişler. Sabrı tükenince:</p> <p>— Siz ne diyordunuz, ben duyamadım, yine bir tekrarlayınız, demiş bu komşularına.</p>
<p>555. Aşaw Ütmägän Kişi</p>	<p>555. Yemek Geçmeyen Adam</p>
<p>Biräwgä yulawçı kiringän. Kürşi avılınıñ bilış kişi ikän, münar çäy häzirlägännär. Tabındagı sıy-ğürmätni aşap bitirgäç, huca sıra çülmägi bilän katık, tagın tugız ikmäk kitirip kuygan. Yulawçı bularnı da aşap bitirgän. Huca yulçıdan süragan:</p> <p>— Tagın biraz kitirikmi ällä? — digän.</p> <p>Yulawçı:</p> <p>— Balsa, zıyan itmäs idı,— digän.</p> <p>Huca tagın altı ikmäk bilän bir çülmäk katık kitirip kuygan. Yulawçı akrınlap bulgarnı da aşap bitirgän. Şunnan süğ huca anıñ kaya yul tutuwın süragan.</p> <p>Yulawçı äytkän:</p> <p>— Düktürga barışım, bu arada aş kazanım naçar işli başladı, aşaw ütmi,— digän.</p>	<p>Birinin evine yolcu gelmiş. Komşu köyden tanıdık bir adammış. Bunlar çay hazırlamışlar. Sofradaki izzetükramı yiyip bitirince, ev sahibi bira çömleği ile katık ve dokuz ekmek getirip koymuş. Yolcu bunları da yiyip bitirmiş. Ev sahibi, yolcuya sormuş:</p> <p>— Yine biraz getirelim mi ya, demiş.</p> <p>Yolcu:</p> <p>— Olursa ziyan olmazdı, demiş.</p> <p>Ev sahibi yine altı ekmek ile bir çömlek katık getirip sofraya koymuş. Yolcu yavaşça bunları da yiyip bitirmiş. Sonra ev sahibi onun nereye yol aldığını sormuş.</p> <p>Yolcu:</p> <p>— Doktora gidiyorum. Bu sıralar midem kötü çalışmaya başladı, yemek geçmiyor, demiş.</p>

<p>556. Aşamıym Digän — Altmış BİLİN¹⁷² Aşagan</p>	<p>556. Yemiyorum Demiş, Altmış Çörek Yemiş</p>
<p>Birvakıt biräwgä kunak kilgän. Bilgili indī, kunak kilgäç, sıykuyasıñ, hürmät itäsñ. Hucalar bukunaknı sıylar üçin bilin pişirgännär, kıstap-kıstap sıylagannar. Kunakka, kilüçī nazlı bulıp çıkkın, bik kıstatkan. Hucalar kıstagan sayın:</p> <p>— Rähmät, kıstamagız, bir dä aşıysım kilmi...—dip süylänä, ä üzi hamañ aşıy da aşıy ikän. Şulay itip ul altmış bilin aşagan, di.</p>	<p>Bir gün birisine misafir gelmiş. Haberli ya, misafir gelince ikram koyarsın, hürmet edersin. Ev sahipleri bu misafire ikram etmek için çörek pişirmişler. Israrlı ısrarlı ikramda bulunuyorlarmış. Misafirlige gelen pek nazlı çıkmış, pek ısrar ettirmiş. Ev sahibi ısrar ettikçe:</p> <p>— Teşekkür ederim, ısrar etmeyiniz, hiç yiyelim gelmiyor, diyor ve sürekli yiyormuş da yiyormuş. Böyle yaparak altmış çörek yemiş o.</p>
<p>557. Kilsä Kitä Bilmi</p>	<p>557. Gelse Gidemiyor</p>
<p>Bir bilämçī hatın bulgan. İsimi Gıylmi ikän. Şul Gıylmi kişigä kilip kirsä, aş-su kütüp tik utra, bir dä kitä bilmi ikän. Birkünni şulay bu ülmäs Sıllularga kırıp, haman kitmi utırgan, ül- mäs Sılu:</p> <p>— İä, äbi, düga kılıyık indī,— dip, anı aşatmıyça, küriga düga kıldırğan. Gıylmi «Alla hämmä inni...» dip kul kütärgän ikän, ülmäs Sılu da kulın kütärıp, düga ukıgan kibik kıçkırıp:</p> <p>— Äye şul, inni, anıñ isimi Gıylmi, kilsä kitä bilmi,— dip bitin sıpırğan, imiş.</p>	<p>Bir bilmiş kadın varmış. İsmi Gıylmi imiş. O birinin evine gittiğinde, aş su bekleyip oturuyor, hiç gitmiyormuş. Bir gün Ülmes Sıllulara gelip hiç kalkmadan oturmuş. Ülmes Sılu:</p> <p>— Ya, nine, dua edelim artık, deyip onu doyurmadan kuru kuru dua ettirmiş. Gıylmi “Alla Hemme inni...” diye elini açmış. Ülmes Sılu da elini açıp dua okur gibi bağırp:</p> <p>— Evet, bu inni, onun adı Gıylmi, gelince gidemiyor, deyip elini yüzüne sürmüş.</p>

¹⁷² Kepekli undan yapılan yapılan hamur aş, krep, Rus çöreği.

<p>558. Aldağı Kilüwîñ Üçin dä İç</p>	<p>558. Sonraki Gelişin İçin de İç</p>
<p>Biräwniñ kürşï avılda ärsiz bir tanışı bulgan. Çakırmagan çakta da kunakka kilip, uzaklap utıra, kübingänçi aşıy ikän bu. Hucanıñ münü bizdiräsi kilgän. Bırvakıt tigi kilügä huca kürşüdän tagı bir samüvar alıp çıgıp, iki samıvar çäy kuydırgan. Kıstıy-kıstıy bir samüvar çäyni içirt kännär müñar. İkinçisin kirtkännär.</p> <p>—Cittï indï, bik huşlandım,— digän kunak.</p> <p>—Busı aldağı kilüwîñ üçin bulır,— dip, tagın bik katı kıstap içirtä başlagannar. Kunak şıbir tırgä batkan. Küç-häl bilän çıgıp kütılgan. Şunnan bu vakıtlı-vakıtsız kunakka yürmäs bulgan.</p>	<p>Birininin komşu köyde arsız bir tanıdığı varmış. Çağırılmadan misafirliğe gelip uzunca oturuyor, şişene kadar yiyormuş bu. Ev sahibi bunu bezdirmek istemiş. Bir gün, ev sahibi gelince komşudan yine bir semaver alıp, iki semaver çay koydurmuş. Israr ede ede bir semaver çayı içirtmişler bunlar. İkincisini getirmişler.</p> <p>—Yeter artık, çok memnun oldum, demiş misafir.</p> <p>—Bu bir sonraki gelişin için olur, deyip yine çok ısrar edip içirmeye başlamışlar. Misafir şıpır şıpır tere batmış. Zar zor çıkıp kaçmış. Ondan sonra bu vakitli vakitsiz misafirliğe gelmez olmuş.</p>
<p>559. Sagınuga Däva Bar</p>	<p>559. Özlemeye Deva Var</p>
<p>Gabdilcäbbar uzıp barışlıy üziniñ iski tanışına kunarga kîrgän. Huca münü karşı alıp, sıy-hürmät kürsätkän. Bir kiç kunası Gabdilcäbbar üç kiç kunak bulgan. Huca kunaktan tuya başlagan häm äytäkän:</p> <p>—Gabdilcäbbar tugan, indï üçinçï kün türasin, balalarıñnı, hatınıñnı sağıngansındır,— digän.</p> <p>Titäsï äytäkän:</p> <p>—Biraz sağındım şul. Ällä atıñnı cibärıp hatınım bilän balalarımın da aldırasıñmı? — digän.</p>	<p>Gabdilcebbbar geçerken eski bir tanıdığına gece konaklamaya gitmiş. Ev sahibi bunu karşılayıp izzetüikram göstermiş. Bir gece kalacak Gabdilcebbbar üç gece misafir olmuş. Ev sahibi, misafirden bıkmaya başlamış ve:</p> <p>—Gabdilcäbbar kardeş, şimdi üç gündür kalıyorsun. Çocuklarını, karını özlemişsindir, demiş.</p> <p>Bu:</p> <p>—Biraz özledim ya. Acaba atını gönderip karım ile çocuklarımı da aldırır mısın, demiş.</p>

<p>560. Üzümniñ Küñilim Bulgançı</p>	<p>560. Kendi Gönlüm Olunca</p>
<p>Kunak bik sagındırıp kilgän ikän. Şunlıktan üç künkunak bulgannan sünj kitärgä cıyına başlağaç, hucanıñ anı cibäräsı kilmägän.</p> <p>— İki-üç yılga bir kilip, anda da üç kiçtän kitmäkçi bulasıñ. Bizniñ küñilibiz bulgançı tür indı,—digän.</p> <p>Kunak tagıñ birär atna türgannan sünj hucanıñ küñili bulgan da kürşisi arkılı kunakka äyttirgän:</p> <p>— İndi bizniñ küñilibiz buldı, urmanga da barası bar idı,— dip.</p> <p>Kunak müñarga karşı äytkän:</p> <p>— Hucamniñ küñili bulgançı türdim, indı häzir üzümniñ küñilim bulgançı tūrasım kilä,— digän.</p>	<p>Misafir kendini pek özletip gelmiş. Böylece, üç gün misafir olduktan sonra, gitmek için toplanmaya başlayınca ev sahibinin onu gönderesi gelmemiş.</p> <p>— İki üç yılda bir gelip onda da üç gecede gitmek istiyorsun. Bizim gönlümüz olana kadar dur ya, demiş.</p> <p>Misafir bir hafta daha durduktan sonra ev sahibinin gönlü olmuş ve komşusu üzerinden misafire duyurmuş:</p> <p>— Şimdi bizim gönlümüz oldu, ormana da gidesi vardı, demiş.</p> <p>Misafir buna karşılık:</p> <p>— Ev sahibinin gönlü olana kadar durdum. Şimdi de kendi gönlüm olana kadar durmak istiyorum, demiş.</p>
<p>561. Üzləri Bilmägäç</p>	<p>561. Kendileri Bilmeyince</p>
<p>Şähär ähillärinnän biräwgä bir kiçni birniçä kunak kildı. Nigmätinnän tänävıl kıldılar, çäy içtilär, aşap-ıçip tāmam bulgannan sünj da mäsämärä kılıp ūzak utırdılar.</p> <p>Bu kişiniñ kunaklarını bik cibäräsı kilä, ämma tıgılär kitmilär, haman utıralar. HUCA kişı, bar mitügiz, dip äytä almıy bit indı. Ul çışındı, ayaklarınnan saldı, annan bülmä işiginä kilip, işikni açtı da, hatınnar</p>	<p>Şehir adamlarından birisine, bir akşam birkaç misafir gelmiş. Yemeğinin tadına bakmışlar, çay içmişler. Yiyip içip doyduktan sonra da sohbet edip uzun süre oturmuşlar.</p> <p>Bu adam misafirlerini uğurlamak istemiş ama bunlar gitmiyor, oturmaya devam ediyorlarmış. Ev sahibinin, hadi gidebilirsiniz demesi de olmaz ki. O kıyafetini ve ayakkabılarını çıkarmış, sonra oda kapısına gelip kapıyı açıp kadınların tarafına bakıp:</p>

<p>yagınakarap:</p> <p>— Həzır kitälär,— didi.</p> <p>— Güyäki, kitälärmı? dip hətını süragan imiş tä, aña cavap birä.</p>	<p>— Şimdi gidiyorlar, demiş. Karısı:</p> <p>— Hakikaten gidiyorlar mı, diye sorarak ona cevap vermiş.</p>
<p>562. İñ Sünğı Çara</p>	<p>562. En Son Çare</p>
<p>Aldap-yüldap yaşawçı bir kişi hiç tanış bulmagan biräwdän buriçka akça süragan. Tıgı kişi: «Ällä min bu kişini tanış bulıp ta unıttımmı ikän?» — dip tä uylap karagan. Nihayät, tanıy almagaç:</p> <p>— Miñ sizni bilmim bit,— digän.</p> <p>— Şul şul,— digän tıgı kişi,— tanıgannar buriçka birmägängä kürä sizdän sürıym da min.</p>	<p>Aldatıp maldatıp yaşayan bir adam, hiç tanımadığı birinden borç para istemiş. Diğer adam: “Yoksa ben bu adamla tanıştım da unuttum mu acaba?” diye de düşünüyormuş. Sonunda, tanıyamayınca:</p> <p>— Ben sizi tanımıyorum ya, demiş.</p> <p>— Evet, evet, demiş bu adam. Tanıyanlar borç vermediği için sizden istiyorum ben de.</p>
<p>563. Harap Bulgan</p>	<p>563. Harap Olmuş</p>
<p>Bir kişi üzünin dustına kunakka kilän. HUCA tabınga yana gına yazılğan may kuygan. Kunak sıyrıta gına ikän maynı. Üygä kaytkaç:</p> <p>— Nu, aşadım da süñ may! —dip maktana, di, bu. Hətını muna:</p> <p>— Maynı küp aşarga yaramıy, sukırayta ul,— di ikän.</p> <p>Bu kişi ikinci-tapkir kunakka kilsä, üstäl üstündä bırnärsä yük, di. Kirı äylänip kaytkan da:</p> <p>— Ällä sukıraydım indı, üställärindä bırnärsä dä kürmädım, dip äytän, di.</p>	<p>Bir adam kendi dostuna misafirlige gelmiş. Ev sahibi sofraya yeni yapılan yağı koymuş. Misafir yağı silip süpürmüş. Evine dönünce:</p> <p>— Ohh, yedim ya yağı, deyip övünüyormuş bu. Karısı buna:</p> <p>— Yağı çok yemek iyi değil, kör eder o, demiş.</p> <p>Bu adam ikinci kez misafir gelse ki masa üzerinde hiçbir şey yokmuş. Geri dönmüş ve:</p> <p>— Yoksa kör mü oldum? Sofralarında hiçbir şey görmedim, demiş.</p>

<p>564. Arakını Küp İç, Az İsir!</p>	<p>564. Rakıyı Çok İç Az Sarhoş Ol!</p>
<p>Mükıtnıñ kayınagası Galävetdin abzıy Mükıttı nıkkına içip isirip alğan:</p> <p>— Kayalı, kiyäw, tağın bñr çükır tutırıp salçı, arakını anı küp iç, az isir! —digän.</p> <p>Mükıt:</p> <p>— Ä... sin äli küp iç-çip tä isir-rmi utırmakçı bulasınımı? Yök, s-s-sin, k-k- kayınaga bulsañ, az iç tä küp isir! — dip kayınagasına salğan da cibärgän, di. Annarı ikisi dä it bulıp suğıskannar.</p>	<p>Mokıt'ın kayınbabası Galevitdin amca, Mokıt'ta çok içip sarhoş olmuş:</p> <p>— Bak hele damat, bir fincan daha doldur ya, rakıyı çok iç, az sarhoş ol, demiş.</p> <p>Mokıt:</p> <p>— Eee... Sen öyle çok iççip de sarhoş olmadan oturmak mı istiyorsun? Yok, sssin, kkkayınbabaysan, az iç ve çok sarhoş ol, deyip kayınbabasına yumruk atmış. Sonra ikisi de it gibi dalaşmışlar.</p>
<p>565. Sıyr Kırğän</p>	<p>565. Sığır Girmiş</p>
<p>Kibitçi Yäsävi küni-tüni içkän dä içkän. Tikşirgännän süñ akça tuzdırıwı bilgili bulgaç, müña bik küp narsäsın satarga turı kilgän; Şunda sıyrı da «çkıngan».</p> <p>Tanışlarınnan bñrsi uçrap:</p> <p>— Sinñ uringa kibitkä kim kirdi süñ? — dip süragan.</p> <p>Yäsävi:</p> <p>— Min çıktım, sıyr kirdi,— digän.</p>	<p>Mağazacı Yesevi, gece gündüz içmiş de içmiş. Teftiştän sonra parayı savurduğı ortaya çıkınca, bu pek çok şeyini satmaya mecbur kalmış. O zaman sığır da gitmiş.</p> <p>Tanıdıklarından birine rastlayıp:</p> <p>— Senin yerine mağazaya kim girdi ya, diye sormuş.</p> <p>Yesevi:</p> <p>— Ben çıktım, sığır girdi, demiş.</p>

<p>566. Nigizli Cavap</p>	<p>566. Temelli Cevap</p>
<p>İçkiçilikniñ zararı turında liktsiyä bulırğa tıyış ikän. Läkin liktsiyägä ni barı üç kınä kişi kilgän.</p> <p>Liktür müña bik gacäplängän.</p> <p>— Nigä üç kınä kişi? — dip süragan.</p> <p>Aña:</p> <p>— Bizdä Şuşı üç kişidän başka arakı içüçi yük,— dip cavap birgännär.</p>	<p>İçkiciliğin zararı hakkında konferans verilmesi gerekliymiş. Lakin konferansa hepi topu üç kişi gelmiş.</p> <p>Sunucu buna pek şaşırmiş:</p> <p>— Neden sadece üç kişi, diye sormuş.</p> <p>Ona:</p> <p>— Bizde bu üç kişiden başka rakı içen yok, diye cevap vermişler.</p>
<p>567. Cir Äylänämï, Ällä Başmı</p>	<p>567. Yer mi Dönüyor Yoksa Baş mı?</p>
<p>Şaktıy uk sārħüşlängän bir adām uramda baganaga yabışkan da, çaykalgalap tūra, di. Uzip baruçı ikinci biräw annan süragan:</p> <p>— Nişläp tūrasıñ mūnda? — digän.</p> <p>Tigisi äytkän: «Cir äylänämï? Äylänä! Mīnä şul: minim äää-nä tigindägi üyim, äylänä tūrğaç, mīnä Şuşında minim yanıma uk kilip çıgar da, min şuşınnan baskıçka gına mīnıp kitärmīn dip tūram»,— digän.</p>	<p>Epeyce sarhoş olan bir adam, sokakta direğe yapışmış ve sallanıp duruyormuş. Geçip giden başka biri ona sormuş:</p> <p>— Ne yapıyorsun burada, demiş.</p> <p>Diğeri: “Yer dönüyor mu? Dönüyor! İşte o: benim iiişte oradaki evim, döne döne, işte buraya benim yanına gelir ve ben buradan merdivene basıp çıkarım diye duruyorum” demiş.</p>

<p>568. Maktançık Ätäç</p> <p>Bir kişi isirip kaytkan da işik aldında yıgilan. Kısäsindəgi şışäsı vatılıp arakısı cirkä akkan. Şul tirädä çüplänip yürgän ätäç münü biraz içip karagan ikän, ul da isirip yıgilan. HUCA hatın kaytsa, ätäçni kürip bik bürçilgan. «Harap ikän, ätäçibiz äram bulgan ikän, içmasa yünün gına bulsa da yülküp kalıym»,— dip, ätäçniñ bütin yünün yülküp bitürgän dä gäwdäsın çüplikkä çıgarıp taşlagan.</p> <p>İrtägısın ätäç aynıgan, birni kışkırgan da tavıkları yanına kitkän.</p> <p>Tavıkları sürıylar ıyış:</p> <p>— Kiçädän birlikayda yürdiñ? Biz munda sinıñ üçin kurkışın bittik,— dilär ikän.</p> <p>Ätäç iri gına äytkän:</p> <p>— Kiçä huca bilän bik katı içkän idik, şunda şäp-şärä kalgançı çışındırıp kitkännär,—digän.</p>	<p>568. Kibirli Horoz</p> <p>Birisi sarhoş olmuş ve kapı önünde düşmüş. Cebindeki şışesi kırılıp rakısı yere akmış. Etrafında yemek arayan horoz, bundan biraz tatmış, O da sarhoş olup düşmüş. Ev sahibi kadın dönse ki, horozu görmüş ve çok endişelenmiş. “Mahvolmuş, horozumuz ziyan olmuş, en azından tüyünü bari yolayım” deyip horozun bütün tüyünü yolmuş ve gövdesini çöpe atmış.</p> <p>Sabahleyin horoz ayılmış, bir kez bağırmış ve tavukların yanına gitmiş.</p> <p>Tavuklar:</p> <p>—Dünden beri nerede geziyordun? Biz burada senin için korkudan öldük, demişler.</p> <p>Horoz vakur bir şekilde:</p> <p>—Dün sahip ile pek fena içmiştik. O zaman çırılçıplak kalana kadar soyup gitmişler, demiş.</p>
<p>569. Tüz, Yürägim</p> <p>Bir kişi arakı içärgä yarata, di. Mınä birvakıt bu içüwın taşlarga süz birä. Kibit turısınnan uzganda: «Tüz, yürägim, tüz, kibit turısınnan ütäbız»,—dip äytä, di. Kibit turısınnan ütkäç:</p> <p>— Rähmät, yürägim, tüzdiñ, şunıñ üçin üziniñ sıylıym indı,— dip, kibitkä kırıp</p>	<p>569. Dayan Yüreğim</p> <p>Bir adam rakı içmeyi seviyormuş. İşte bir gün bu, içmeyi bırakmak için söz vermiş. Mağazanın önünden geçerken “Dayan yüreğim, dayan. Mağazanın önünden geçiyoruz” diyormuş. Mağazanın önünden geçtikten sonra:</p> <p>— Teşekkür ederim yüreğim, dayandın. Onun için sana ikram edeyim şimdi, deyip mağazaya</p>

kitä, di.	girmiş.
570. Kĩmdä Nindi Kaygı	570. Kimde Hangi Kaygı?
<p>İlik bir bay, üziniñ üyində aşap-ıçıp utırganda, süyläşä kitkän:</p> <p>— Fälän cirdägi bũdayniñ disätinäsinnän illi-altmış pũt çıgar, şulçaklı uñgan,— di ikän. Şunnan süñ yükimsıra utırgan üli malayınnan süragan:</p> <p>— Sinıñçä küpmi çıgar?</p> <p>Tıgısiniñ başında bũtinläy başka nãrsä ikän:</p> <p>— Bilgili indı ul, bir yartıdan tular-tulmas üç stakan çıta,— digän.</p>	<p>Eskiden bir zengin, kendi evinde yiyip içip otururken konuşuyormuş:</p> <p>— Falan yerdeki buğdayın destesinden elli altmış put¹⁷³ çıkar. O kadar verimli, demiş. Ondan sonra uyuklayıp oturan büyük oğluna sormuş:</p> <p>— Sana göre çok mu çıkar?</p> <p>Diğerinin aklında tamamen başka bir şey varmış:</p> <p>— Belli ya o, bir yarım litreden dolar dolmaz üç bardak çıkar, demiş.</p>
571. Çilim Gınä Yasıym	571. Sadece Pipo Yapıyorum
<p>Yäşlärniñ arakı içip, tãmakı tartın yürülärinä Garif abıynıñ bik içi pũşa ikän. Birkũnnı ul: bir yigittän utın kitirip kitüyin süragan. Tıgäsı, avızınnan çilimniñ tüşirmiçä gınä: «Arakı içirtsän, kitiräm»,— digän. Garif abzıynıñ açuwı kilip: «Arakılık akçam yük, alay da cilkä tamırınnan çilim yasıy biläm, kil, yasap cibärrim»,— digän.</p>	<p>Gençlerin rakı ve sigara içmesine, Garif ağabeyin çok canı sıkılıyormuş. Bir gün o, bir delikanlıdan odun getirmesini istemiş. Diğeri, ağzından pipoşunu düşürmeden: “Rakı verirsen getiririm” demiş. Garif amca öfkelenip: “Rakılık param yok ama omuz damarından pipo yapmayı biliyorum, gel yapıvereyim” demiş.</p>

¹⁷³ Put: 16 kg a karşılık gelen ağırlık ölçüsü

<p>572. Artık «Kürü» Bäläsı</p>	<p>572. Fazla “Görme” Belası</p>
<p>Bir adäm bir isirikkä: «Küzïñ çïkkanmı! Kïşïgä kilip sugılasıñ! Kürmisïñmïni munda kïşï barın?» — digäç, isirik:</p> <p>— Minim küzim sinï kürmäw gïnä tügïl, ikï itip kürä. Min urtagızdan uzmaqçı idim dä, yalgış sıña kilip bärildim,— digän.</p>	<p>Bir adam, bir sarhoşa: “Gözün mü çïktı! Adama gelip çarpıyorsun! Görmüyor musun burada insan olduğunu?” deyince sarhoş:</p> <p>— Benim gözüm seni tek olarak görmüyor değil, seni çift görüyor. Ben ortanızdan geçmek istemiştim, yanlışlıkla sana çarptım, demiş.</p>
<p>573. Härkïmnïñ Üz Kaygısı</p>	<p>573. Herkesin Kendi Derdi</p>
<p>Bir lïktür:</p> <p>— Bizdä häzïr himiklar huşbuynıñ, bir sürtïngäç, bir ay buyı isï bitmi turganın uylap tapkannar,— digäç, bir isirik:</p> <p>— Ä arakınïñ yüz gramm içkäç, ay buyı isirtip yürtkänin kayçan tabarlar indï? — dip süragan.</p>	<p>Bir konuşmacı:</p> <p>— Bizde şimdi kimyacılar parfümün bir defa sürünce bir ay boyunca kokusu geçmeyen türünü icat etmişler, deyince bir sarhoş:</p> <p>— Rakının da 100 gram içince bir ay boyunca sarhoş tutanını ne zaman bulurlar ki, diye sormuş.</p>
<p>574. Ūsta Kütılğan</p>	<p>574. Usta Kurtulmuş</p>
<p>Bir kïşï bik küp içip yŷri turgäç, ülip kitkän, imiş. Anı kümgännän süñ, cavap alırga kilüçï färïştälär:</p> <p>— Yä, adäm, dŷnyalıkta nindi günahlar işlädïñ? — dip süraw birgännär.</p> <p>Bu kïşï al arga:</p> <p>— Min nindi günahlar işlägänimni kayan bilim. Min bit tuganda bik bäläkäy, ä ülgändä isirik idim,— dip cavap birgän.</p>	<p>Bir adam pek çok içerken, ölüp gitmişmiş. Onu gömdükten sonra cevap almaya gelen melekler:</p> <p>— Ya, adam, dŷnyada hangi günahları işledin, diye sormuşlar.</p> <p>Bu adam onlara:</p> <p>— Ben hangi günahları işlediğimi nereden bileyim. Ben doğduğumda çok küçük, öldüğümde ise sarhoş idim ya, diye cevap vermiş.</p>

<p>575. Üz Sıyrını Sat Ta</p>	<p>575. Kendi Sıyrını Sat da</p>
<p>Ähmädişa Bärängi rayını bazarına sıyr satarga kitkän cirinnän uñ kün ütkäç kınä kaytıp kïrgän.</p> <p>kaytu hăbärin işitip, kürşisi Barıy abzıy kïrâ. Süz kuyırtıp utıra turgaç, yumsakkına şundıy sűraw birip kuya:</p> <p>— Kürşï, hăllärin niçik, äybätmi sűñ?</p> <p>— Minim hălni bik biläsın kilsä, üz sıyrını sat ta, un kün içindä şunıñ akçasın içip bitirip kara, — dip cavap birä Ähmädişa.</p>	<p>Ehmedişa, Berengi bölge pazarına sıyr satmaya gitmesinin üzerinden 10 gün geçince evine dönmüş.</p> <p>Dönüş haberini duyup, komşusu Barıy amca gelmiş. Sohbet koyulaşınca, yumşakca şöyle soruvermiş:</p> <p>— Komşu nasılsın, iyi misin?</p> <p>— Benim hâlimi çok bilmek istersen, kendi sıyrını sat ve on gün içinde onun akçesini yiyip içip bitirip bak, diye cevap vermiş Ehmedişa.</p>
<p>576. İşandın mı</p>	<p>576. İnandın mı?</p>
<p>— Üyalımıysın da! Kiçä işkä tagın içip kilgän idin.</p> <p>— Kim äytti anı? Bulmagannı!</p> <p>— Sűñ üzin äyttin iç: başımda bar, didin.</p> <p>— Hay, isirik baştan äytilgän süzgä işandın mı?</p>	<p>— Utanmıyorsun da! Dün işe yine içip gelmiştin.</p> <p>— Kim söyledi onu? Olmayan şeyi!</p> <p>— Kendin söyledin ya: başımda var¹⁷⁴ dedin.</p> <p>— Hey, sarhoş kafayla söylenen söze mi inandın?</p>
<p>577. Rıza</p>	<p>577. Rıza</p>
<p>Kűlhüz kladűvşçığı Sălmănűv, sägat sayın ambarını bikläp, kayadır yükka çıga ikän dä, alpan-tilpän äylänip kayta ikän.</p> <p>Prıdsıdatılınñ műña bik açuwı çıkkın:</p> <p>— Sinı, Sălmănűv, çılbr bilän ambar işiginä băyläp kuymıy bulmas! — digän.</p> <p>— Min rıza,— dip cavap birgän</p>	<p>Kolhoz'un depo görevlisi Selmenov, her saat başı ambarını kilitleyip her nereyeyse, kayboluyormuş ve yalpalaya yalpalaya dönüp geliyormuş.</p> <p>Reis buna çok kızıyormuş:</p> <p>— Selmenov, seni zincir ile ambar kapısına bağlamadan olmaz, demiş.</p>

¹⁷⁴ Başımda var:1. Sarhoş olmak, 2. Fikir ve düşünce sahibi olmak.

Sälmänüv,—tik çılıbırı kibıtkä kadär citärlık bulsın.	— Ben razıyım ama zinciri mağazaya kadar ulaşsın, diye cevap vermiş Selmenov.
578. Kabul İtmi	578. Kabul Etmiyor
<p>Şışä cıyu punktında işläp çıkkan bïräw, isirıklär. Kabul itip tüpuçı bulıp, aynıtıkıçka urnaşa. Mınä bïr zaman kaydadır içip sugışkan bïr isirıknı kitirälär.</p> <p>Bu iskı gadätı buyınça, tıgıñıñ avız için barmagı bılän aykap karıy.</p> <p>— İki tışi kitilgän, almıym,— di.</p>	<p>Şışe toplama noktasında çalışıp ayrılan birisi, sarhoşları kabul eden sarhoşhanede çalışmaya başlamış. İşte bir vakit bir yerden, içip kavga eden bir sarhoşu getirmişler.</p> <p>Bu eski âdetine göre, onun ağızının içinde parmağını dolaştırıp bakmış.</p> <p>— İki dişi kırılmış, almayacağım, demiş.</p>
579. Taptıy-Taptıy Tüyädım	579. Eze Eze Yükledim
<p>Barıy isimli bïräü urmanga utınga bargan. Kaytırga çıkkaç, yulda bïr avılga kırıp, utınnıñ yartısın satıp içkän.</p> <p>Kaytkaç hatınnı:</p> <p>— Kart cülär! utınnıñ yartısın tagın satıp içtımını? Alıp kayt hüzir ük! — dip, Barıynı kuwa başlagan.</p> <p>Barıy hatına:</p> <p>— Bibigayşä, can kisägım, kürmisıñmını, min ülawga utınnı taptıy-taptıy tüyägän idim, şuña gına az kürinädır, küp anda utın,— digän.</p>	<p>Barıy isimli birisi ormana oduna gitmiş. Dönerken yolda bir köye girip, odunun yarısını satıp içmiş.</p> <p>Dönünce karısı:</p> <p>— Deli ihtiyar! Odunun yarısını satıp içtin mi? Alıp dön şimdi hadi, deyip Barıy'ı kovmaya başlamış.</p> <p>Barıy karısına:</p> <p>— Bibigayşe, can parem, görmüyor musun, ben arabaya eze eze yükledim, ondan az görünüyordur, orada odun çok, demiş.</p>

<p>580. Karaknıñ Bürig̃i Yana</p>	<p>580. Hırsızın Şapkası Yanıyor</p>
<p>Bazarda bir agaynıñ akçasın urlagannar. Lâkin halık bik küpliktän, kim urlaganı bilü hiç mümkün bulmagan. Şunda bu agaynıñ başına bir uy kilgän. Ul tütkan da kinät kinä:</p> <p>— Karaknıñ bürig̃i yana! — dip kıçkırğa başlagan.</p> <p>Karasalar, bir kişi kapılt kına bürig̃inä tüttingan. Akçanı çınnan da şul kişi urlagan ikän.</p>	<p>Pazarda bir amcanın parasını çalmışlar. Lakin halk pek kalabalık olduğundan kimin çaldığını bilmek mümkün olmamış. Bu amcanın aklına bir fikir gelmiş. O tutmuş birden:</p> <p>— Hırsızın şapkası yanıyor, diye bağırmaya başlamış.</p> <p>Baksalar ki, bir adam birden şapkasını tutmuş. Parayı gerçekten de o adam çalmış.</p>
<p>581. Ärhäräy Hâylişi</p>	<p>581. Piskopos Hilesi</p>
<p>Bir ärhäräyniñ kamıtların urlagannar. Ärhäräy ikinci kün hämmä hizmätçilärin çirkäwgä cıyıp: «hämmägiz allaga düga kılıgız, şul kamıtların urlagan kişi bilinsin idı»,— digän.</p> <p>Birazdan ärhäräy: «hämmägiz dä düga kılasız mı?» — digän. Çirkäwdägilär bir avızdan: «hämmäbiz dä düga kılabız»,— digännär. Ärhäräy: «Süñ kamıtnı urlagan kişi dä düga kılamı?» — digän ikän, kuçır sikirip tırıp:</p> <p>— Min dä düga kılamın! — digän.</p>	<p>Bir piskoposun hamutlarını çalmışlar. Piskopos ikinci gün hizmetçilerini kiliseye toplayıp: “Hepiniz Allah’a dua ediniz, o hamutları çalan kişi bulunsun” demiş.</p> <p>Biraz sonra Piskopos: “Hepiniz dua ediyor musunuz?” demiş. Kilisedekiler bir ağızdan: “Hepimiz dua ediyoruz” demişler. Piskopos “Hamutu çalan kişi de dua ediyor mu?” demiş. Arabacı sıçrayarak:</p> <p>— Ben de dua ediyorum, demiş.</p>

<p>582. Karak</p>	<p>582. Hırsız</p>
<p>Hakim: Bu äybîrnî sin urladıñmı? Karak: — Gümirdä urlaganım yük. Hakim:—Mînä bu yığıt urlaganıñnı üz küzî bîlän kürîp tûrgan bit. Karak:—Ul aldaşa. Min bu äybîrnî alganda, anda bîr kîşî dâ yük idî.</p>	<p>Hâkim: Bu şeyleri sen mi çaldın? Hırsız: Ömrümde bir şey çalmadım. Hâkim: İşte bu delikanlı çaldığını kendi gözüyle görmüş ya. Hırsız: O yanılıyor. Ben bunları alırken orada hiç kimse yoktu.</p>
<p>583. Urlawçı Gına Gayıpsız</p>	<p>583. Sadece Çalan Suçsuz</p>
<p>Bîräwnîñ işäđi yugaldı. Aña äytilär: — Sin üziñ gayıplı, karamagansın,— didîlär. İkinçisi äytti: — İşäknî sugargan kîşî gayıplı,— didî. İşäk iyäsî äytti: — Alaysa, urlagan kîşîniñ gayıbî yük ikän,— didî.</p>	<p>Birisinin eşeği kaybolmuş. Ona: — Sen kendin suçlusun, bakmamışsın, demişler. Başka biri: — Eşeği sulayan kîşî suçlu, demiş. Eşek sahibi: — Öyleyse, çalan kîşînin suçu yokmuş ya, demiş.</p>
<p>584. İş İşin Taba</p>	<p>584. İş İşini Bulur</p>
<p>Bîr üyişmaga hisapçı kiräk bula. Gariza bîlän kilgän här kîşîgä üyişma citäkçisi bîr ük sūrawnı birä ikän: — İki cirdä ikiñ niçä bula? Bîräwlär «dört» dilär. Cavap kanägatländirmi, di, münü. «Biş», «üç» dip cavap birüçilärni dâ işkä almagan bu. Aradan bîr şuması tabılğan bit. — Siña küpmî kiräk bulsa, şulkadär bula,— dip äytkän, di.</p>	<p>Bir kuruma muhasebeci gerekiyormuş. Dilekçe ile gelen her adama kurum yöneticisi sadece bir soru soruyormuş: — İki kere iki kaç olur? Bazıları “dört” demiş. Cevap tatmin etmemiş bunu. “Beş”, “üç” diye cevap verenleri de işe almamış bu. Arada bir uyanık varmış. — Sana ne kadar gerekse o kadar olur, demiş. Bu yönetici bunun cevabını çok beğenmiş ve</p>

<p>Äligi citäkçigä müninjavabı bik uşagan häm üyışmasına hisapçı itip şunu alğan.</p>	<p>kuruma muhasebeci olarak onu almış.</p>
<p>585. Kim Närsäni Yarata</p>	<p>585. Kim Neyi Seviyor?</p>
<p>Bir buhğaltırdan:</p> <p>— Sin närsäni bigräk tä yaratasıñ? — dip süragannar.</p> <p>— Min rivizür kilip buhğaltiriyägä tikşirü yasagannan süñ, tıgındı-mündıy kıyşık-mıyşık yaklarını kürmiçä, süykimli akt yazıp, aña kul kuygannan süñ kitip barganda anıñ tägärmäçinnän çıkkann tuzannı bik yaratıp karap kalam,— digän buhğaltır.</p>	<p>Bir muhasebeciye:</p> <p>— Sen neyi daha çok seviyorsun, diye sormuşlar.</p> <p>— Ben müfettiş gelip muhasebeyi denetledikten sonra, şöyle böyle yalan yanlış taraflarını görmeden güzel rapor yazıp, onu imzaladıktan sonra giderken onun tekerleğinden çıkan toza pek severek bakıyorum, demiş muhasebeci.</p>
<p>586. Uşşamagan Räsım</p>	<p>586. Benzemeyen Resim</p>
<p>Bir kişı üzinin pürtrıtın yasatkan. İptäşinnän:</p> <p>— Bu räsım miña bik uşşaganmı? — dip süragan.</p> <p>— Yök, bu siña uşşamagan,—dip cavap birgän iptäş.</p> <p>— Kay tışi uşşamagan?</p> <p>— Änä, kara: bu räsımdä sin kulıñnı üz kişäñä tıkkansıñ, ä sinin kulıñ gadättä kişı kişäsındä bula,— digän.</p>	<p>Bir adam kendi portresini yaptırmış. Arkadaşına:</p> <p>— Bu resim bana çok benziyor mu, diye sormuş.</p> <p>— Yok, bu sana benzememiş, diye cevap vermiş arkadaşı.</p> <p>— Neresi benzememiş?</p> <p>— İşte bak: Bu resimde sen elini kendi cebine sokmuşsun, e senin elin her zaman başkalarının kesesinde olur, demiş.</p>

<p>587. Һақı İң Түбі Булр</p>	<p>587. Һақı Омүз Дибі Олур</p>
<p>Бір кiшi тiгүчiгä чикмән тиктиргä kilgän. Тiгүчi мүнi түшәмгä караткан да, чикмәннi кисä башлаган. Üзi шу арادا:</p> <p>Мүнiсi чабуwи, Мүнiсi ябуwи, Мүнiсi чиң түби, Мүнiсi иң түби,—</p> <p>дip сүйләнä-сүйләнä zur гина кисäkнi чitкä yäшiрip куйган да, сүһиннан ани чалбар түбинä тиккән, ди.</p> <p>Чикмән äзiр булгаç, тiгүчi: — Бäyäsи фälän һак булр,—дip äйткән ikән, тиктирүчi: — Кискән вакитта иң түби dip äйткәнiң һак булр,— diyip, чикмәннi алып китip тä bargан, ди.</p>	<p>Бир адам, терзиye palto диктирмeye gitмиш. Terzi bunu tavana бактирмиш ve paltoyu kesmeye башламиш. Кенди о арادا:</p> <p>Бураси етеги, Бураси gögsü, Бураси кол дибі, Бураси en дибі,</p> <p>диye сөйлene сөйлene буюкче бир парçayı кенара гизлеміш ve sonra onu şalvar дибине дикмиш.</p> <p>Palto hazır olunca terzi: — Fiyatı şu kadar, диye сөyleyince, диктиren: — Kestiğin zaman en дибі dediğin yer hakkın olur, deyip paltosunu алып gitмиш.</p>
<p>588. MİNä Nigä Çıkmıy İkän!..</p>	<p>588. İşte Neden Çıkmıyormuş!</p>
<p>Бір yigit siräk uçrıy тұрган matirial satıp алып, күstyum тиктирү niyätі билән, тiгүчi Säyfetdingä bargан. Säyfetdin ülçäp-ülçäp karagan да:</p> <p>— Bulmıy, inim, çıkmıy,—digän.</p> <p>Yigit Gıylmitdingä kişän. Gıylmitdin ülçäp karagan да:</p> <p>— Bula, inim, fälän künni kilirsın,—</p>	<p>Бир delikanlı nadir rastlanan бир kumaş satın алып, kıyafet диктирme niyeti ile terzi Seyfedin'e gitмиш. Seyfedin ölçüp biçip bakmış ve:</p> <p>— Olmuyor kardeşim, çıkmıyor, demiş.</p> <p>Delikanlı, Gıylmitdin'e gitмиш. Gıylmitdin ölçüp bakmış ve:</p> <p>— Olur, kardeşim, falan gün gelirsın, demiş.</p> <p>Delikanlı kıyafetini almaya gittiğinde kapının</p>

<p>digän.</p> <p>Yiğit küstyumın alırga bargaç, ışık aldında uynap yürgän bir bäläkäy malayga küzi tüşkän. Malaynıñ üstündä ür-yaña! bişmät, ä matıriälı näk bu yiğitnikı kibik.</p> <p>Eğit akçanı tülöp küstyumın alğan da Säyfetdingä kïrgän.</p> <p>— Mïnä, Gıylmitdin abıy tıgıp birdi. Ä sin çıkmıy dip äytkän idin,— digän.</p> <p>Säyfetdin karap-karap turgan da:</p> <p>— İ inikäyim, bigräk birkatlı kişï ikänsin. Gıylmitdinnin malayı biştä gınä bit anıñ, ä minikı unbirdä,— digän.</p>	<p>önünde oyalanan küçük bir oğlana gözü takılmış. Oğlanın üzerinde yepyeni bişmet¹⁷⁵ kumaşı ise tıpkı bu delikanlınınki gibi.</p> <p>Delikanlı parayı ödeyip kıyafetini alınca Seyfitdin'e gitmiş.</p> <p>— İşte Gıylmitdin ağabey dikip verdi. Sen çıkmıyor diyordun, demiş.</p> <p>Seyfitdin bakıp durmuş ve:</p> <p>— E kardeşim, pek saf bir adammışsın. Gıylmitdin'in oğlu beş yaşında ya, benimki ise, on bir, demiş.</p>
<p>589. Vahap</p>	<p>589. Vahap</p>
<p>Vahap isimli atkaragı tñnlä bïlän biräwnin abzar artına kilip, anıñ aygırın niçik itip urlaw turında baş vata ikän. Şul vakıt abzar içinnän kimdir:</p> <p>— Vah-hap, Vah-hap!— dip dăşkän.</p> <p>Atkaragı:</p> <p>— Sızdïlär bit, turtinip kitkiri!—dip, tizräk sızu yağın karagan.</p> <p>Bakça kirtäsïn, çikkaç yanadan tıñlap karasa, kart sarıknıñ yütürüwi şulay işitilgän, imiş.</p>	<p>Vahap isimli at hırsızı, geceleyin birinin ahırının arkasına gelip onun aygırını nasıl edip de çalacağı hakkında kafa yormuş. O zaman ahırın içinden birisi:</p> <p>— Vah hap, vah hap, diye çağırılmış.</p> <p>At hırsızı:</p> <p>— Hissettiler ya, boynun altında kalsın, deyip çabucak kaçmaya çalışmış.</p> <p>Bahçenin sonuna çıkınca yeniden dinleyip baksa ki, ihtiyar koyunun öksürüğü öyle duyuluyormuş.</p>

¹⁷⁵ Biş: beş sayısı, bişte: ceket.

<p>590. KİM, KÜZLİĞİNNÄN NİÇİK</p>	<p>590. Kimin Gözlüğünden Nasıl?</p>
<p>Hâkim birkaraktan cavap ala ikän:</p> <p>— Mũña kadär tũrmädä utırganıñ buldımı?</p> <p>— Buldı.</p> <p>— Ni üçin?</p> <p>— Tũmaw tũşkän üçin.</p> <p>— Yũknı sũylämä! ul ni digän söz?</p> <p>Tũmaw tũşkän üçin tũrmägä utırtırğa digän zakũn yũk. Ägär anıñ üçin utırta başlasalar, bĩtin dũnyanı tũrmägä tıgarga turı kilir idı.</p> <p>— Yũk, hâkim äfändi, bũlay buldı ul: min biräwnıñ üçin basarga kĩrgän idim dä, tũmaw tũşkän çak idı, yalgıskına tũçkĩrip cibärdim. Şunda minı iläktĩrip tä aldılar.</p>	<p>Hâkim, bir hırsızdan cevap alıyormuş:</p> <p>— Bu zamana kadar zindana girmişliğin varmı?</p> <p>— Var.</p> <p>— Ne için?</p> <p>— Soğuk aldığım için.</p> <p>— Yalan söyleme, o nasıl laf? Soğuk algınlığı için zindana girilir diye bir kanun yok. Eğer onun için zindana alsalar, bütün dünyayı zindana sokmak gerekirdi.</p> <p>— Yok, hâkim efendi, şöyle oldu o: Ben birisinin evini soymaya girmiştim ve soğuk aldığım zamandı, yanlışlıkla hapsirdim. Orada beni yakaladılar.</p>
<p>591. Tavışı İrtän Çıgar</p>	<p>591. Sesi Sabahleyin Çıkar</p>
<p>Bir kış baynıñ kibitın basarga kilgän dä yũzagın igäw bĩlän igän utıra ikän.</p> <p>— Närsä işlisin, agay? — dilär ikän kışılär mũña.</p> <p>— Muzıka uynıym iç,— di ikän bu.</p> <p>— Nigä tavışı bik akrın çıga?</p> <p>— İrtän şäp çıga anıñ tavışı,— di ikän bu.</p> <p>— İrtägısın bar cirdä dä tavış kupkan, di. Baynıñ, kibitı talangan.</p>	<p>Bir adam, zengin birinin mağazasını soymaya gelmiş ve kilidini ege ile eğeliyormuş.</p> <p>— Ne yapıyorsun, amca, demiş insanlar buna.</p> <p>— Müzik çalıyorum ya, demiş bu.</p> <p>— Neden sesi pek yavaş çıkıyor?</p> <p>— Sabahleyin pek güzel çıkar onun sesi, demiş bu.</p> <p>— Sabahına her yerde de bir gürültü kopmuş. Zenginın mağazası soyulmuş.</p>

<p>592. Mūnnan İläkmäsä, Tīginnän İlägä</p>	<p>592. Bundan Yakalanmazsa, Diğerinden Yakalanır</p>
<p>Yuldan bik küp yulawçılar uzıp barganda, bīrāw bākī¹⁷⁶ yanında ütīrgīnī cīpkā bāylāgān dā suga salıp tūra. Yulçılar: «Nişlisīñ?»— dip sūrılar. Tīgī kīşī: «Balık tütam»,— di. Yulçılar cıyılalar da:</p> <p>— İ, tintäk, ütīrgīgä balık ilägämīni,— dilär.</p> <p>Tīgī kīşī:</p> <p>— Mūnnan iläkmäsä, tīginnän ilägä ul,— di. Yulçılar mūnda cıyılğan arada, balıkçınñ iptäşlärī tīgīlärnīñ yūklärīndägi äybīrlärīn urlap kitälär.</p>	<p>Yoldan pek çok yolcu geçip giderken birisi oyuk yanında keskisini ipe bağladıktan sonra suya sokup daldırıyormuş. Yolcular: “Ne yapıyorsun?” diye soruyorlarmış. Bu adam: “Balık tutuyorum” demiş. Yolcular toplanmışlar ve:</p> <p>— Ey ahmak, keskiyle balık tutulur mu, demişler.</p> <p>Bu adam:</p> <p>— Bununla yakalanmazsa, diğerıyla yakalanır, demiş. Yolcular burada toplandığı sırada, balıkçının arkadaşları diğerlerinin yüklerindeki eşyaları çalıp gidiyorlarmış.</p>
<p>593. İñ-ma!..</p>	<p>593. Vay be!</p>
<p>Bazarda bīr pūp yūri ikān. İki karak kullarına ikūna tūtip pūp yanına kilälär:</p> <p>— Batyuşka, mīnā bu alla anası bit? — di bīrsī.</p> <p>İkinçī karak:</p> <p>— Yūk! Bu «iñ-ma!» — dip aña karşı tūşä.</p> <p>Pūp sumkasın kuya da, ikūnanı karıy.</p> <p>— Äye, bu alla anası,—di ul. Şul arada bīrīnçī karak pūpnñ sumkasın iläktürīp tā kitä. Pūp būrılıp karıy da:</p>	<p>Pazarda bir papaz geziyormuş. İki hırsız ellerinde ikon tutarak papazın yanına gelmişler:</p> <p>— Peder, işte bu Allah’ın annesi mi ya, demiş birisi.</p> <p>İkinci hırsız:</p> <p>— Yok! Bu “vay be!” deyip ona karşı çıkmış.</p> <p>Papaz, çantasını bırakmış da ikonu arıyormuş.</p> <p>— Evet, bu Allah’ın annesi, demiş o. O sırada birinci hırsız, papazın çantasını alıp gitmiş. Peder bakmış ve:</p>

¹⁷⁶ Bākī: Buzda açılan oyuk.

<p>— İh-ma-a!—dip kuya.</p> <p>İkinci karak äytä:</p> <p>— Äyttim bit min siņa, batyuška, «ih-ma» bu dip,—di.</p>	<p>— Vay beee, demiş.</p> <p>İkinci hırsız:</p> <p>— Ben sana söyledim ya peder, bu “vay be diye, demiş.</p>
594. «Ücmağ Küşü»	594. “Cennet Kuşu”
<p>Bir karak, bazarda başka urlar äybır tapmagaç, kümğan urlıy. Läkin tütıla bu. Avıl daşları münıñ änisinä ulınıñ kümğan urlap tütılğanın äytälär. Şunu işitkäç änisı:</p> <p>— Bäräkalla, bäräkalla, sävap savıtı urlagan ikän, i ücmağ küşü bulır bäbkäyim,— dip äytä ikän, di.</p>	<p>Bir hırsız pazarda başka çalacak bir şeyler bulamayınca ibrik çalmış. Ama bu yakalanmış. Köylüler bunun annesine oğlunun ibrik çalarken yakalandığını söylemişler. Bunu duyunca annesi:</p> <p>— Barekallah, barekallah, sevap kabı çalmış. E cennet kuşu olur yavrucuğum, diye cevap vermiş.</p>
595. Yaratmagannar	595. Sevmemişler
<p>Sırañ artık cılınğan dip, kişilər sıra satuçıga zarlanalar ikän.</p> <p>Satuçı üz-üzinä:</p> <p>— Yaramassıñ bu kişilärgä! Miçkägä äli gınä iki çiläk sap-salkın su salğan idim, yugıysä,— digän, imiş.</p>	<p>Biran fazla ısınmış, deyip insanlar bira satıcısına dert yanıyorlarmış.</p> <p>Satıcı kendi kendine:</p> <p>— Yaranamazsın bu adamlara! Fıçıya iki kova sopsoguk su koymuştum hâlbuki, demiş.</p>
596. Sâyäsi Äş	596. Siyasi İş
<p>— Gali, sinkayda idıñ, bırdä kürinmädiñ?</p> <p>— Sâyäsi iş bilän türmäde yattım.</p> <p>— Sâyäsi iş bilän?.. Ni işlädiñ süñ sin?</p> <p>— Çardaktan pülitseyskiynıñ çalbarların urlap iläktim.</p>	<p>— Gali sen neredeydin, hiç görünmedin?</p> <p>— Siyasi işten zindanda yattım.</p> <p>— Siyasi işten mi? Ne yaptın ya sen?</p> <p>— Çardaktan polisın şalvarını çaldım.</p>

<p>597. KİM KİMNİ</p>	<p>597. Kim Kimi?</p>
<p>At maktır bazar da maktangan:</p> <p>— İllä kızık ittım dä süñ bir açıkavızın, yığır mı yaşlık atnı nindi kıymmät sattım: kaytıp citkänçi can birmäsä yarıy indı,— digän.</p> <p>Aradan bir iptäşi:</p> <p>— Kaya äli, nindi akçağa sattıñ ikän?— dip süragan.</p> <p>Karasalar, akçalar barısı da yalğan kâgaz gınä bulğan, di.</p>	<p>At komisyoncusu pazarda övünmüş:</p> <p>— Öyle bir meraklı iş yaptım da sonra bir ağzıaçığa yirmi yaşındaki atı ne pahaya sattım: dönüp gidene kadar can vermezse iyi ya, demiş.</p> <p>Oradan bir arkadaşı:</p> <p>— Nereye ya, kaç paraya sattın, diye sormuş.</p> <p>Baksalar ki, paraların hepsi de sahte kâğıtmış.</p>
<p>598. ÜZ BÄYÄSİNÄ</p>	<p>598. Kendi Fiyatına</p>
<p>Birniçä kişi bik yaşı tun urlap, aralarından birsın bazarga satarga cibärdilär. Bu kişi tunnı bazarga alıp kildı. Lakin ikinci birkarak bu kürmägändä tunnı urlap kaçtı.</p> <p>Äwvälgı kişi iptäşlärı yanına äylänip kaytkaç:</p> <p>— İä, tunnı niçä sumğa sattıñ? —dip süradılar.</p> <p>— Alğan bäsäsinä sattım,— didı.</p>	<p>Birkaç kişi çok güzel bir kürk manto çalıp, içlerinden birini pazara onu satmaya yollamışlar. Bu adam kürk mantoyu alıp pazara gelmiş. Ama başka bir hırsız bu görmeden mantoyu çalıp kaçmış.</p> <p>Mantoyu satmak için pazara giden adam arkadaşlarının yanına dönünce:</p> <p>— Ee, mantoyu kaç paraya sattın, diye sormuşlar.</p> <p>— Aldığım pahaya sattım, demiş.</p>

<p>599. Cäza</p>	<p>599. Ceza</p>
<p>Zagütsıryıda çüpräk-çaparak cıyuçı, bulıp işläwçï Miñligabdılcaubarovni näçälnigï çakırıp alğan da äytkän tigñä:</p> <p>— Yağşı işlävñni iskä alıp, sinï zurrak işkä kütäringä buldık. İrtägädän dirüktür bulıp utırasıñ,— digän.</p> <p>— Ştu siz! Minim simya tuydırası bar bit! — digän Miñligabdılcaubarov.</p>	<p>Zagotsırye'de¹⁷⁷ hurdacı olarak çalışan Minliabdılcaubarov'u başkan çağırması ve buna:</p> <p>— İyi çalıştığımı göz önünde bulundurup seni daha kıdemli bir işe yükselttik. Yarından itibaren idareci olarak çalışacaksın, demiş.</p> <p>— Siz ne diyorsunuz? Benim ailemi beslemem gerek ya, demiş Minliabdılcaubarov.</p>
<p>600. Ni Üçin</p>	<p>600. Ne İçin?</p>
<p>Biräw kibitkä satıçı bulıp kirirgä tilägän ikän dä, silpü pridsıdatılı anı kirï bürüp çıgargan. Tigï kişniñ müña bik käyifi kitkän.</p> <p>— Ni üçin siz mini almıyorsunuz? Ällä birni dä buldıra almıy turgan kişi dip biläsizmi? — digän.</p> <p>Silpü pridsıdatılı:</p> <p>— Kirisınçä, min sizni barın da «buldıra ala» turgan kişigä hisaplıym, şunlıktan alırğa kıyınırım,— digän.</p>	<p>Birisi mağazada satıcı olarak işe girmek istemiş ama köy tüketim cemiyet reisi onu geri çevirmiş. Bu adam buna çok üzölmüş.</p> <p>— Siz beni neden almıyorsunuz? Yoksa hiçbir şeyi yapamayan biri mi sanıyorsunuz, demiş.</p> <p>Dükkân müdürü:</p> <p>— Aksine, ben sizi her şeyi “yapabilen” biri olarak düşünüyorum. O yüzden almakta zorlanıyorum, demiş.</p>
<p>601. Gayıplı Baş Cäzasın Kürä</p>	<p>601. Ayıplı Başın Cezasını Görüyor</p>
<p>Biräw türmäädä başın yalangaç idängä, ayagın mindärgä kuyıp yata ikän.</p> <p>— Nik alay itäsıñ? —dip sürağaç:</p> <p>— Min şul başım arkasında türmägä kirdim, şunğar kürä cäzalım,— dip äytti di.</p>	<p>Birisi, zindanda başını çıplak zemine, ayağını yastığa koyup yatıyormuş.</p> <p>— Neden böyle yapıyorsun, diye sorulunca:</p> <p>— Ben bu başımdan dolayı zindana girdim. Ona, bu yüzden ceza veriyorum, demiş.</p>

¹⁷⁷ Zagotsırye: Hammadde hazırlamak ile uğraşan şirket adı.

4.10. Yaşlılık, Hastalık, Yoksulluk ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4. 10. Kartlık, Avıru, Gariplik Hälläri	4. 10. Yaşlılık, Hastalık, Yoksulluk
602. Yüklagan Arslannı Uyatma	602. Uyuyan Aslanı Uyandırma
<p>Bir kart yüz yaştan uzsa da ziräk, sälamät ikän. Künnärdän bir kün şul yaşlärdägi bir karçık bu kartka:</p> <p>— Äy sin, bız bık küp yaşädik, ülüm bızni ünıtmadımi ikän,— digäç, kart:</p> <p>— Çü, bülay kıçkırıp süyläsmä. Alla, ihtimal, iskä tüşirir dä harap bulırbız. Bir mäkal bar: «Yüklagan arslannı uyatma»,— digän, di.</p>	<p>Bir ihtiyar, yüz yaşından fazla yaşasa da zeki ve sağlıklımış. Bir gün onun yaşlarında bir yaşlı kadın bu ihtiyara:</p> <p>— Biz çok yaşadık, ölüm bizi unutmadı ki, mı deyince ihtiyar:</p> <p>— Dikkat et, böyle bağırarak konuşma. Allah bir ihtimal hatırlarsa harap oluruz. Bir atasözü var: “Uyuyan aslanı uyandırma” demiş.</p>
603. Äybörnñ Barı Yahşı	603. Eşyaların Hepsı Güzel
<p>Vakıtınnan ilik kartaygansın, maᅇgayında cıyırçıklar bik kübäygän,— dilär biräügä.</p> <p>— Bulsın, agay-ını, bulgan äybörnñ hiç tä zıyanı yuk anıñ,— digän tğışi.</p>	<p>Vaktinden önce ihtiyarlamışsın, alında kırışıklıklar pek çoğalmış, demişler birine.</p> <p>— Olsun birader, olan şeylerin hiç zararı yok, demiş diğeri.</p>

<p>604. Ülāsī Kilmi Şul</p>	<p>604. Ölmek İstemiyor O</p>
<p>Äbinin kartı avırıy başlagan. Äbi yılap-yılap tıläk tili ikän:</p> <p>— Yä rabbim, kartımnı algançı üzimni al! — di ikän.</p> <p>Kürşī hatın äbidän:</p> <p>— Gazrail kım bulıp kilä? — dip sūragan.</p> <p>Äbi:</p> <p>— Gazrail ak ätäç kiyäfätinä kırıp kilä,— digän.</p> <p>Bu hatın birkünni, äbi yılap utırganda, üygä ak ätäç kirtip Cibärgän. Äbi kurka kalgan. Ul üzinä taba kilgän ätäçkä kartın kürsätä ikän:</p> <p>— Änä avıru, änä, min tügıl!—di ikän.</p>	<p>Ninenin ihtiyar kocası hastalanmış. Nine ağlaya ağlaya dua ediyormuş:</p> <p>— Ya rabbim, kocamı alacağına beni al, diyormuş.</p> <p>Komşu kadın, nineye:</p> <p>— Azrail kim gibi gelir, diye sormuş.</p> <p>Nine:</p> <p>— Azrail ak horoz kılığına girip gelir, demiş.</p> <p>Bu kadın bir gün, nine ağlayıp otururken eve ak horozu sokup içeri yollamış. Nine korkmuş. O kendine doğru gelen horozu kocasını gösteriyormuş:</p> <p>— İşte, hasta o, işte, ben değilim, demiş.</p>
<p>605. Yärdämğä Çakırgan</p>	<p>605. Yardıma Çağırılmış</p>
<p>Här küñ urmannan cilkäsınä utın kütärıp taşuçı bir kart, künnärnin birində, ifrat dārəcädä arıp yüknı taş üstinä kuygan da:</p> <p>— Tıydım dünyadan, äy äcäl, sin kayda?! — digän.</p> <p>Süzī bitär-bitmäs karşısına äcäl kilip tä baskan.</p> <p>— Min äcäl, mindä nindi hücätin bar? — dip sūragaç, kart:</p> <p>— Şuşı utınnı cilkämä kütärıp kuysana!</p>	<p>Her gün ormandan sırtına odun yükleyip taşıyan bir ihtiyar, günlerden bir gün, aşırı derecede yorulup yükünü taşın üstüne koymuş ve:</p> <p>— Ey ecel, dünyaya doydum, sen neredesin, demiş.</p> <p>Sözü biter bitmez karşısına ecel gelip dikilmiş.</p> <p>— Ben ecelim işte, ne ihtiyacın var, diye sorunca ihtiyar:</p>

Başka yümüşim yuk! — digän.	— Şu odunu sırtıma yüklesene! Başka isteğim yok, demiş.
606. Äni Ülgäç, Kim Minakızım Dip Äytir	606. Anne Ölünce Kim Bana Kızım Der!
— Mınä birkünni citmiş yaşındagi Güläp ciñginij tuksan yaşındagi änisij ülip kitkän. Kürşilärinnän birsij kaygı bulişirgä kırıp: — Alla sizgä üzın gümirlär birsin indij, äniyigizniñ vafat buluwına bik kaygırıştık,—digäç, Güläp ciñgi şuna karşı äytä ikän: — İ, sizniñ kaygı kaygımını? Mınä minikın äytigiz: äligä çaklı äniğä äni digän sayın üzimni kız kibik itip kürä idim, kim minij, kızım, dip äytir, kimgä äni diyärmın,— digän, imiş.	— İşte bir gün yetmiş yaşındaki Gülep yengenin doksan yaşındaki annesi ölmüş. Komşularından birisi derdini paylaşmaya gitmiş: — Allah size uzun ömürler versin ya, annenizin vefat etmesine çok üzüldük, deyince Gülep yenge ona karşı: — E sizin üzüntünüz üzüntü mü? İşte benimkini söyleyiniz: Eskiden anneme her anne dediğimde kendimi kız gibi görürdüm. Kim bana kızım, der, kime anne derim, demiş.
607. Äniyim-Ätiyim Bulsa...	607. Annem Babam Olsa
Birvakıt bir äbi avırıy başlagan. Münij yanına kürşij karçıkları bilän tugannarı cıyılğannar da: — Äbi, kay cirlärij avırta süñ? — dip ayakların, kulların tütüp karıylar ikän. — Tütmagız, siz tütkanga karap kına barıbir tüzälmas. Mınä äniyim bilän ätiyim bulsa, bälki, faydası tiyär idij. hay alar isän bulsa, bulay yätim dä kalmagan bulır idim,— dip yılap cibärgän, di, äbi. Cıyılğan kişilär: — Äbi, siña niçä yaş süñ indij? — dilär	Bir gün, bir nine hastalanmış. Bunun yanına komşu yaşlı kadınlar ile kardeşleri toplanmışlar ve: — Nine, nerelerin ağrıyor ki, deyip ellerini ayaklarını tutup bakıyorlarmış. — Tutmayınız, siz tutunca hiçbirij düzelmez. Annem ile babam olsa belki bana faydası olurdu. Hey onlar sağ olsa, böyle yetim de kalmazdım, diye ağlamaya başlamış nine. Toplanan adamlar: — Nine, sen kaç yaşındasın ya, demişler. Nine beşikte yatan küçük çocuğa elini uzatıp

<p>ikän.</p> <p>Äbi bişiktä yatkan näni balaga kulin suzıp kürsätkän, di. Şunnan bu äbigä yüz dä bir yaş bulganın bilgännär, di.</p>	<p>göstermiş. Bu ninenin yüz yaşın üstünde olduğunu anlamışlar.</p>
608. Tugan Yıl	608. Doğum Yılı
<p>Bir äbidän niçä yaşta ikänliğin süragannar. Äbi bülay dip cavap birgän:</p> <p>— Babamız sülдатка kitkänçi, sin mñ sigiz yüz sıksän bişinçi yılğı, dip äytä turgan idi. Házir niçänçi yılğı bula turganmındır, bilmim şul, balakaylarım...</p>	<p>Bir nineye kaç yaşında olduğunu sormuşlar. Nine şöyle cevap vermiş:</p> <p>— Babanız askere gittiğinde 1885 yılıydı. Şimdi kaçınıcı yıl bilmiyorum yavrucuklarım...</p>
609. Miç Başınnan Tırıp İş Yürtkändä	609. Soba Başından İş Yürütünce
<p>Babay kışkı salkınnarda miç başında yüklarga yarata ikän. Birkünni äbi, bik irtä tırıp, miçkä yağıp cibärgän. Birazdan babayniñ da kabırgaları cılına başlagan. Şunu tüygaç, babay karçığına kışkırgan:</p> <p>— Siña äytäm, küñ cılındı, ku malaylarını urmanga! — digän.</p>	<p>Dede, kışın rüzgârlarında soba başında uyuklamayı seviyormuş. Nine bir gün pek erken kalkıp sobayı yakmış. Birazdan dedenin de kabırgaları ısınmaya başlamış. Onu duyunca dede, karısına bağırılmış:</p> <p>— Sana söylüyorum, hava ısındı. Oğlanları ormana gönder, demiş.</p>
610. Miç Başında Tülöp Bilän	610. Soba Başında Gocuk ile
<p>İki kart süyläşip utıralar ikän. Birsı ikünçisinnän:</p> <p>— Üyiñ cılı bulamı? — dip süragan.</p> <p>İkünçisi:</p> <p>— İ, kaya ul cılı bulmagan. Miç başında</p>	<p>İki ihtiyar konuşuyorlarmış. Birisi diğetine:</p> <p>— Evin sıcak oluyor mu, diye sormuş.</p> <p>Diğeri:</p> <p>— E, nasıl sıcak olmasın. Soba başında gocuk ile dayanamıyorum, demiş.</p>

tülöp bİLän tüzil bulmıy,— digän.	
611. Tanımagan	611. Tanımamış
<p>Bİrvakit bİr äbi bik katı avırıp kitkän. Anıñ hälİN bİLİrgä kİşİlär kilgän. Bİrkünnİ münİñ abıysı da kİrİp:</p> <p>— Şulay bik katı avırdıñmını? Minİ tanıysıñmı sün? — dip sÛragan.</p> <p>Şunnan sün äbi:</p> <p>— Tanımıym şul, LÛtfulla abıy,— digän dÄ yılap cibärgän, di.</p>	<p>Bir gün bir nine çok hasta olmuş. Onun durumunu öğrenmek için adamlar gelmiş. Bir gün bunun ağabeyi de gelip:</p> <p>— Öyle çok mu hasta oldun? Beni tanıyor musun, diye sormuş.</p> <p>Ondan sonra nine:</p> <p>— Tanımıyorum ya, Lutfulla Ağabey, demiş ve ağlamaya başlamış.</p>
612. Kaya Bara Bu Halık	612. Nereye Gidiyor Bu Millet?
<p>Bİr äbi avıldan şähärgä kızına kunakka kilä ikän. Uramda kİşİlär bik küp bulgaç, ul, bik aptırap, üz-üzİNä:</p> <p>— Min kızıma baram indİ, bu hÄlık kaya bara ikän sün? — di ikän.</p>	<p>Bir nine, köyden şehre kızına misafirlİğe geliyormuş. Sokakta pek çok adam olunca, o çok şaşırıp kendi kendine:</p> <p>— Ben kızıma gidiyorum da bu millet nereye gidiyor ki, demiş.</p>
613. SÛtlİ Aşım Cılı Miç Başım	613. SÛtlü Aşım Sıcak Soba Başım
<p>Avılınİñ bİr kartı şähärgä kilİp bik uzak kibİttän kibİtkä yÛrgän. Kart İştän çıgıp arıgan, ıgı-zıgı, şaw-şu anıñ başına kapkan. Avılına kaytkaç, karçıgı mÛnnan:</p> <p>— Şähär matırmı sün, siña ũşadımı? — dip sÛraşa ikän.</p> <p>Kart anar äytkän:</p> <p>— Äy, karçık, şähäriyİ makta, avılda tÛr. Bİznİñ avılga citämİ sün? üzİmnİñ sÛtlİ</p>	<p>Köyün bir ihtiyarı şehre gelip çok uzak bir mağazadan bir mağazaya yürümüş. İhtiyar çok fazla yorulmuş, telaş, gürültü patırtı onun başını ağrıtmış. Köyüne dönünce ihtiyar karısı buna:</p> <p>— Şehir güzel mi peki, beğendin mi, diye sormuş.</p> <p>İhtiyar ona:</p> <p>— Ey karıcığım, şehri öv, köyde dur. Bizim köye yaklaşabilir mi hiç. Benim sÛtlü aşım,</p>

aşım, tınıç başım, cılı miç başım!—digän.	rahat başım, sıcak soba başım, demiş.
614. Därt Bar, Därman Yuk	614. Dert Var, Derman Yok
<p>Vraç bilän bir kart arasında şundi ängämä bulgan:</p> <p>— Aşaw-ıçülärin, käyifin niçik?</p> <p>— Aşasam, avırayam, aşamacam hălüm bıtä.</p> <p>— Yükiñ niçik?</p> <p>— Kışi yüklaganda minim dä yükim kilä, yatsam, yüklap bulmıy.</p> <p>— Utıru-türuların niçik?</p> <p>— Utırıym disäm, cir yırak kürinä, tırıym disäm, cirdän ayırılıp bulmıy.</p> <p>— Yürülärin niçik?</p> <p>— Cirdägi kindirä büränä hätli bulıp kürinä, atlap uza almıym, at tizägi uçrasa abınam.</p> <p>— Başka yakların niçik?</p> <p>— Niçik bulsın indı, därt bar, därman yuk.</p>	<p>Doktor ile bir ihtiyar arasında şöyle bir sohbet olmuş:</p> <p>— Yemen, içmen, keyfin nasıl?</p> <p>— Yersen hastalanıyorum, yemezsem hâlden düşüyorum.</p> <p>— Uykun nasıl?</p> <p>— İnsanlar uyurken benim de uykum geliyor, yatarsam uyuyamıyorum.</p> <p>— Oturman kalkman nasıl?</p> <p>— Oturayım desem yer uzak görünüyor, kalkayım desem yerden ayrılamıyorum.</p> <p>— Yürüyüşün nasıl?</p> <p>— Yerdeki sicim, kütük kadar görünüyor, atlayıp geçemiyorum, at tezeğine rastlasam tökezliyorum.</p> <p>— Diğer tarafların nasıl?</p> <p>— Nasıl olsun ya dert var derman yok.</p>

<p>615. Kartlıktan</p>	<p>615. İhtiyarlıktan</p>
<p>Bir babaynıñ başı avırtkan kibik bulgan da bülñitsaga kilgän. Vraç babaynıñ avırtkan cirin sūraşa başlagan.</p> <p>— Başım avırtta, bäbkäm,— digän.</p> <p>Vraç birnindi dä çir tapmagaç:</p> <p>— Ul, babay, kartlıktan,—digän.</p> <p>Şunnan süñ babay, içim avırtta, dip tākariy, kul-ayaklarım sızlıy, dip tä äytä. Vraç hämmäsinä dä birtürli cavap birä ikän.</p> <p>— Barısı da kartlıktan, babay.</p> <p>Babaynıñ bir dä kart bulası kilmi ikän. Açuwı kilgän dä vraçka tılın çıgarıp kürsätkän. Vraç açulanmagan.</p> <p>— Bu da kartlıktan, babay,— digän dä üyünä üzatıp kuygan.</p>	<p>Bir dedenin başı ağrıyor gibi olmuş ve hastahaneye gelmiş. Doktor dedenin ağrıyan yerini sormaya başlamış.</p> <p>— Başım ağrıyor yavrum, demiş.</p> <p>Doktor hiçbir hastalık bulamayınca:</p> <p>— O, yaşlılıktan dede, demiş.</p> <p>Ondan sonra dede, midem ağrıyor, diyor, ellerim ayaklarım sızlıyor, diyor. Doktor hepsine de bir şekilde cevap vermiş.</p> <p>— Hepsi de ihtiyarlıktan, dede.</p> <p>Dedenin de hiç ihtiyar olası gelmiyormuş. Kızmış ve doktora dilini çıkarmış. Doktor sinirlenmemiş.</p> <p>— Bu da ihtiyarlıktan dede, demiş ve onu evine yollamış.</p>
<p>616. Kızık Babay</p>	<p>616. Komik Dede</p>
<p>Bir babay pülhlinikaga bargan. Anda aña gradusnik kuygannar. Babay şul kilış kaytkan da kitkän. İkinçi künni:</p> <p>— Mägiz, kızım, daruwıgız bik kilıştı, tırıldım indı,— dip gradusniknı kitirip birgän, di.</p>	<p>Bir dede polikliniğe gitmiş. Orada ona derece koymuşlar. Dede o hâlde geri dönüp gitmiş. İkinci gün:</p> <p>— Alınız, kızım ilacınız çok iyi geldi, canlandım ya, deyip dereceyi getirip vermiş.</p>

<p>617. Karçıǵı Üçin Avırǵan</p>	<p>617. İhtiyar Karısı İçin Hastalanmış</p>
<p>Äkmäli kart ihildi-zhildi işik aldı sibirä, di. Uramnan uzıp baruçı agay annan:</p> <p>— Äkmäli agay, avırıysıñ mällä, niğä ihildisıñ? — dip süragan.</p> <p>Äkmäli aga:</p> <p>— Äy tugan, üzim avırmıy idim äli avıruwıñ. Mınä karçık avırıp kitti şul äli,— dip cavap birgän.</p>	<p>İhtiyar Ekmeli ihlaya tıslaya avluyu süpürüyormuş. Sokaktan geçen bir amca ona:</p> <p>— Ekmeli ağabey, hasta mısın yoksa neden ihlıyorsun, diye sormuş.</p> <p>Ekmeli amca:</p> <p>— Ah kardeş, hasta değildim, şimdi hastalandım. İşte karım da hastalandı ya, ondan, diye cevap vermiş.</p>
<p>618. Sızgıra BİLäsİñmİ</p>	<p>618. ıslık Çalabiliyor musun?</p>
<p>Babay işik aldında kıştır-mıştır yürgändä bir yiğit ana küyma arkılı däşip:</p> <p>— Babay, sin sızgıra biläsıñmİ? — dip süragan.</p> <p>Babay:</p> <p>— Yuk, ulım, bız yaş çakta sıztırı günah idi, şunğa bir dä üyränilmägän,— dip cavap birgän.</p> <p>— Babay, kürşİ avılınıñ Fättağ äli ginä kızını urlap kitti,— digäç, kart başta tİlsiz kalgan da annarı üzın itip bir sızgırıp kuygan.</p>	<p>Dede kapı önünde hışır mışır yürürken bir delikanlı ona duvarın üzerinden:</p> <p>— Dede, sen ıslık çalabilir misin, diye sormuş.</p> <p>Dede:</p> <p>— Yok, oğlum, bizim gençliğimizde ıslık çalmak günahı. Bu yüzden öğrenilmezmiş, diye cevap vermiş.</p> <p>— Dede, komşu köylü Fattah işte şimdi kızını kaçırap gitti, deyince ihtiyar başta suskun kalmış sonra onlara uzunca bir ıslık çalmış.</p>

<p>619. Bildän dä Yuk</p>	<p>619. Belden de Yok</p>
<p>İki agay ızan buyında süyläşälär ikän. Birsı äytkän:</p> <p>— Biz sabıy çaktağı kadär unğan iginnı süngı vakıtta hiç kürgänim yuk. Urtasına kirsän, kümilip kala idij. Hızır, änä bildän gınä,— digän.</p>	<p>İki amca tarla sınırında konuşıyorlarmış. Birisi:</p> <p>— Bizim küçüklüğümüzdeki kadar ekini, son zamanlarda hiç görmedim. Ortasına girsen gömülüp kalırdın. Şimdi sadece belde, demiş.</p>
<p>620. Küzgi Vakıyası</p>	<p>620. Ayna Vakası</p>
<p>Bir karçık, kızının kızı zur küzgi satıp alıp kaytaç, küzgi karşına kilip:</p> <p>— Şunıñ hätli akça tülöp, yünli küzgi dä alıp kaytmagansın! — digän.</p> <p>— Bu birinçi sürt küzgi! — digän kızının kızı.</p> <p>— Sin yaş şul äli, birnärsä dä kürmägän,— digän karçık.— Biz yaş vakıttağı küzgilärni kürsän, işiñ-akılıñ kitär idi, mini şundi matur itip kürsätä turgan idi. Küzğimni bu, bigräk yämsiz kürsätä.</p>	<p>İhtiyar bir kadın, kızının kızı büyük bir ayna satın alıp dönünce ayna karşısına geçip:</p> <p>— O kadar para verip, mükemmel bir ayna alamamışsın, demiş</p> <p>— Bu birinci kalite ayna, demiş kızının kızı.</p> <p>— Sen gençsin ya, hiçbir şey görmemişsin, demiş kadın. Bizim gençlik zamanımızdaki aynaları görsen, aklın fikrin giderdi, işte öyle güzel gösteriyordu. Bu da ayna mı, çok çirkin gösteriyor.</p>
<p>621. Zamana</p>	<p>621. Zamane</p>
<p>İki äbi bir vagünda süyläşip kaytalar di.</p> <p>— Kaya barasın?</p> <p>— Ufaga. Ä sin?</p> <p>— Ufadan kaytam.</p> <p>— İ zamana, ikibiz iki yakka bir vagünda barabız bit, ä?</p>	<p>İki nine bir vagonda konuşarak dönüyorlarmış.</p> <p>— Nereye gidiyorsun?</p> <p>— Ufa'ya. Ya sen?</p> <p>— Ufa'dan dönüyorum.</p> <p>— Ey zaman, ikimiz iki tarafa bir vagonda gidiyoruz ya?</p>

<p>622. Buşlay Yürilürğan Ciri Kayda</p>	<p>622. Bedava Gezilen Yeri Nerede?</p>
<p>Bir äbi şähärgä bargan. Uram urtasında anı sıbızgısın sızgırtıp militsiünir tuktata ikän. Äbi şulay yürü-yürn atırap birkäç, bir militsiünirga süñ; akçasın tülägän dä: «Ulım, münıñ buşlay yürü türğan ciri kayda süñ?» — dip süragan, di.</p>	<p>Bir nine şehre gitmiş. Bir polis, sokak ortasında düdüğünü çalarak onu durdurmuş. Nine öyle geze geze afallayınca, bu polise son parasını vermiş ve: “Oğlum bunun bedava gezilen yeri nerede ya?” diye sormuş.</p>
<p>623. Galimullası Säğiydulla</p>	<p>623. Galimollası Segiydulla</p>
<p>Bir avılda yalgızları gına bik karıy kart bilän karçık yaşägännär. Çay içärgä utırgan sayın kartı karçığına:</p> <p>— Karçık, bizniñ märhüm balaların kim kim atlı iy süñ äli — Galimullasını Säğiydulla, Säğiydullasını Galimulla? — dip sürüy ikän. Karçığı:</p> <p>— İkartkayım, tāmam akılıñ ciñläyip bara, niçä tapkır äyttim indı min siña: «Säğiydullası Galimulla tüğil, Galimullası Säğiydulla!» — di ikän.</p>	<p>Bir köyde, yalnız başlarına pek cahil bir ihtiyar karıkoca yaşıyorlarmış. Çay içmeye her oturduklarında ihtiyar, karısına:</p> <p>— Hanım, bizim merhum çocukların hangisinin ismi ne idi ya? Galimollası mı Segiydulla, Segiydullası mı Galimolla, diye soruyormuş. Karısı:</p> <p>— E kocacığım, bütün aklın uçup gidiyor. Kaç kere söyledim ya ben sana: “Segiydullası Galimolla değil, Galimollası Segiydulla!” demiş.</p>
<p>624. Kim Kartrak</p>	<p>624. Kim Daha Yaşlı?</p>
<p>Bir mäclistä uzun gümür itkän bir kart hakkında süz çıgıp, aña häyrankalıp süyläşip utırganar. Bu süyläşüni tıñlap utıruçı bir kişi:</p> <p>— Müña nigä ul kadar isigiz kitti? Siz süylägän kişi yüz un yaşta, ägär minim ätiyim isän bulsa, annan da kartrak yüz kırıkta bulır idi,— digän.</p>	<p>Bir mecliste, uzun ömür yaşamış bir ihtiyarla ilgili söz açılmış, ona hayran kalarak konuşuyorlarmış. Bu sohbeti dinleyen biri:</p> <p>— Buna neden o kadar şaşırdınız? Sizin söylediğiniz kişi 110 yaşında. Eğer benim babam sağ olsaydı daha yaşlı, yüz kırık yaşında olurdu, demiş.</p>

<p>625. Aħır Zaman Mũgcizası</p>	<p>625. Son Zaman Mucizesi</p>
<p>Ūnıgı tıhnikumga kũnkurs aša ütä almagan bĩr äbi kürşisĩnâ bũlay dip sũyläp tũra ikän:</p> <p>— Kayttı şul, kĩrälmiçä kayttı, kũgärçĩnim... İmtihannarın da birgän, kukuruz aša gına ütä almagan. Şundıy da ũlgĩr bala ütä almaslık kukuruz üstĩrälär ikän, hũdayım. Aħır zaman mũgcizası indĩ bu, aħır zamannıkı...</p>	<p>Torunu meslek yũksekokulu kũnkursunu¹⁷⁸ geçememiş bir nine komşusuna şöyle söylemiş:</p> <p>— Döndü o, girilmeyince döndü güvercinim... İmtihanlarını da vermiş, kukuruz¹⁷⁹ yemeyi geçememiş. Öyle becerikli çocuğun da geçemeyeceği kukuruz yetiştiriyorlarmuş, Allah'ım! Ahir zaman mucizesi bu ya, ahir zaman...</p>
<p>626. Näk Kişisi</p>	<p>626. Tam Adamı</p>
<p>Babay tũngĩ karavılga yallanmakçı bulgan. Ana tũrlĩ sũrawlar birĩp sınap karagannar.</p> <p>— Bu işkâ tĩläsä kĩmnĩ alıp bulmıy bit,—digännär —Sĩzdä şuşı hĩzmätkä kiräklĩ sıyfatlar barmı sũŋ?</p> <p>Äligĩ babay:</p> <p>— Bar, bar,— dip cavap birgän.— Minim yũkım bik sak. Äz gĩnâ şilt ittĩmĩ, şunduk uyanam.</p>	<p>Dede, gece bekçisi olarak çalışacakmış. Ona çeşitli sorular sorup sınamışlar.</p> <p>— Bu işe öyle herkes alınmaz, demişler. Sizde bu iş için gerekli olan sıfatlar var mı?</p> <p>Bu dede:</p> <p>— Var, var, diye cevap vermiş.</p> <p>— Benim uykum pek hafif. Azıcık çıt oldu mu, hemen uyanırım.</p>

¹⁷⁸ Kũnkurs: Seçim, giriş imtihanı.

¹⁷⁹ Kukuruz: Mısır.

<p>627. Kızgangan</p> <p>Bir şüfer maşaşasın bık kızı yürtä turgan bulgan. Bir vakit ul yul buylap baruçı äbinï kuwıp citkän dä, anı kuzüvka utırtıp cildirip alıp ta kitkän.</p> <p>Kilip citkäç, äbidän:</p> <p>— Yä, äbikäy, irkinläp yal itip kildimmi? — dip süragan.</p> <p>Äbi:</p> <p>— Rähmät, balam, yal itkändäy bulmasam da, bigrak irkin kildim. Maşınañnıñ bütin püçmagında da bulıp çıktım,— dip, ıñgıraşa- ıñgıraşa kapkaga taba atlagan.</p>	<p>627. Merhamet Etmiş</p> <p>Bir şoför, arabasını çok hızlı sürüyormuş. O, bir gün, yol boyunca giden nineye yetişmiş ve onu dorseye oturtup, hızlıca alıp gitmiş.</p> <p>Gelince nineye:</p> <p>— Ah nineciğim, rahatlayıp, dinlenerek geldin mi, diye sormuş.</p> <p>Nine:</p> <p>— Teşekkürler, çocuğum, dinlenecek kadar olmasam da pek rahat geldim. Arabanın her köşesinde de oturdum, diye feryat ede ede kapıya doğru atlamış.</p>
<p>628. Yartı Yulnı Buşlay Kildim</p> <p>Bir äbi yulsa çıga da kulın kütärip bir avtubusnı tuktata: «Şıntalıga baram, utirt äli, ulım»,— di. «Utırtam,— di şüfer,— lakin 5 täñ kälük uringa utırasınımı, 3 täñ kälikkämı? Alda 5 tänkä, arttağı urın 3 täñ kă»,— di. «Äy, yarar, miña 3 täñ kälük tä»,— dip, äbi artka kırıp utıra. Avtubus buş bula, kızı barganga karçıkını äli alga, äli artka çüyirtip kinä yürtä.</p> <p>Kilip citkäç äbidän sürıylar:</p> <p>— Äbi, niçik kildim şüñ? — dip. — Äy, şundıy rähätläñip kildim, äli 5 täñ kälük uringa barıp utıram, äli 3 täñ kälikkä, yartı yulımnı buşlay kildim,—</p>	<p>628. Yarı Yolu Bedava Geldim</p> <p>Yaşlı bir nine, elini kaldırıp bir otobüsü durdurmuş: “Şıntalı’ya gidiyorum, oturt hele oğlum” demiş. “Oturtaım, lakin beş tenkelik yere mi oturacaksın? Yoksa üç tenkelik yere mi? Öndeki yer beş tenke, arkadaki yer üç tenke” demiş şoför. Nine “Eh bana üç tenkelik yer de olur” deyip arkaya geçip oturmuş. Otobüs boş gidiyormuş. Hızlıca giderken İhtiyar kadını bir öne, bir arkaya savurarak götürüyormuş.</p> <p>Gelince nineye sormuşlar:</p> <p>— Nine nasıl geldin ya? — Ah öyle rahatça geldim, bir beş tenkelik yere oturdum, bir üç tenkeliğe. Yolumun</p>

digän.	yarısını da bedava geldim, demiş.
629. Äbi Dıjırda	629. Nine Nöbette
<p>Gaynicamal äbinı avıl süvıtına dıjır itıp kuygannar. Mäktäp dirıktürı avılga kitkän ikän. Şul tılıfün şaltıratkan.</p> <p>— Äbi, barıp kına äytsänä, irtägä mäktäpkä zavrünü bılän inspektür kilä, vak-tüyäknı rätläbräk kuysınnar,— digän.</p> <p>Äbi mäktäpkä barıp:</p> <p>— Dirıhtırız tiligram suktı, irtägä zägfıran bılän işki fidär kitirälär dip äytıp äytti,—dip ukıtuçılarnı taŋga kaldırıp kitkän.</p>	<p>Gaynicamal nineyi köy heyetine nöbetçi yapmışlar. Mektep müdürü köye gitmiş imiş. O telefon etmiş:</p> <p>—Nine, gidip de söylesene, yarın mektebe bölge eğitim şubesi müdürü ile memuru geliyor, ufak tefeği düzgünce koysunlar, demiş.</p> <p>Nine mektebe gidip:</p> <p>—Direktörünüz telgraf yolladı. Sabah safran ile diri mantı¹⁸⁰ getiriyorlar dedi, deyip öğretmenleri şaşırtmış.</p>
630. İliktır häm Dirıktür	630. Elektrik ve Direktör
<p>İki äbi süyläşip turalar ikän. Birsı:</p> <p>—Bızniŋ süvhüzga dirıktür rayünniŋ üzinnän kildı,— di.</p> <p>İkinçüsü, külakka sagragı, tıgısın uzdırırğa tırışıp:</p> <p>—Sızniŋ iliktır rayünnän gına ikän, ä bızniķi timır çıbık buyınça kuybışıvtan kilä, ul annan kilip citä dä almas idı, trasmatr bılän kudırtalar ikän,—digän.</p>	<p>İki nine konuşuyorlarmış. Birsisi:</p> <p>—Direktör, bizim sovhoza¹⁸¹ bölgenin merkezinden geldi, demiş.</p> <p>Öbürünün kulağı az işitiyomuş, diğeri geçmeye çalışıp:</p> <p>—Sizin iliktir¹⁸² bölgesindenmiş, bizimki ise demir tellerle Kuybışiv'den¹⁸³ geliyor. O oradan gelip de ulaşamazdı, trafo ile göndermişlerdir, demiş.</p>

¹⁸⁰ Terebentin'in bozulmuş şekli. Burada, zavrünü kelimesi ile safran; terebentin ile diri mantı arasındaki ses benzerliğinden faydalanılmaktadır.

¹⁸¹ Sovhoz: Sovyetlerde, devlet eliyle yönetilen tarım işletmesi.

¹⁸² İliktir: Elektrik

¹⁸³ Kuybışiv şehrinin bugünkü adı "Samara"dır.

<p>631. Çimîtimläp</p>	<p>631. Çimdikleyip</p>
<p>Ulña şaltırata almıyça kaytıp kilüçi babay, tülifün çıbıgına kungan çıpçıklarnı kürip, äytkän di.</p> <p>— Äytäm anı, «liniyä buş tügıl», digännär idı...</p>	<p>Oğluna telefon edemeden dönen dede, telefon tellerine konan serçeleri görüp demiş ki:</p> <p>— Söyleyeyim onu, “hat meşgul” demişlerdi...</p>
<p>632. Naftalin Sipsäm...</p>	<p>632. Naftalin Serpsem...</p>
<p>Rifürma bula digän yalğan hübärni işitkäç, bir äbi, akçam äräm bula, dip, fütüwapparattı satıp ala. Magazinnan çıgıp barganda äbi bir kişidän:</p> <p>— Ulım, müña naftalin sibip sandıkka salıp kuysam, büzılmas mikän? — dip sūrgan, imiş.</p>	<p>Yenileştirme olacak diye çıkan yalan haberi duyunca bir nine, “Param ziyan oluyor” deyip fotoğraf makinesi satın almış. Mağazadan çıkıp giderken nine, bir adama:</p> <p>— Oğlum, buna naftalin serpip sandığa koysam bozulmaz değil mi, diye sormuşmuş.</p>
<p>633. Ziräk Cavap</p>	<p>633. Zeki Cevap</p>
<p>Bir aksak kişini şayartmakçı bulgannar.</p> <p>— Nigä süñ uñ ayagıñ bilän gıl çükırğa basasıñ,— digännär.— Tigiz cırgä bassañ, caylırak bulmasmı?</p> <p>Aksak ta tüşip kalgan kişilärdän tügıl ikän.</p> <p>— Yuk,— digän.— Siz üzıgiz abaylamagansız. Uñ ayagım çükırğa basmıy minim, bälki sul ayagım kalku uringa turı kilä dä, tıgısı çükırğa baskan şikilli kürinä.</p>	<p>Aksak bir adamı kandırarak olmuşlar.</p> <p>— Neden sağ ayağınla hep çukura basıyorsun, düz yere bassan daha uygun olmaz mı, demişler.</p> <p>Aksak da altta kalacak biri değilmiş.</p> <p>— Yok, demiş. Siz dikkat etmiyorsunuz. Sağ ayağım çukura basmıyor. Benim, belki sol ayağımın kalktığı yere denk geliyordur da bundan çukura basmış gibi görünüyordur.</p>

<p>634. Kızık İtkän</p>	<p>634. Şaka Yapmış</p>
<p>Bir mäclistä tabınga bütün ürdäk kitirgännär. Anda bir sukır kişi dä bar ikän. Kunaklar, şayartıp, ürdäknı bülär üçin anıñ aldına kuygannar. Sukır, bülip-nitip türmagan, ürdäknı bütärlap aşarga da tütüngen.</p> <p>Kunaklar külärgä dä, külmäskä dä bilmilär ikän.</p> <p>— Tukta äli, bu niçik bula indı, biz närsä aşıyk? — digännär.</p> <p>Sukır alarga äytäkän:</p> <p>— Bilmim şul, niçik bulganın min kürmim bit. Sukırğa ürdäk bulgaç, küzlilärgä kaz tigändir indı, siz üz ülişigizni aşagız,— digän.</p>	<p>Bir mecliste sofraya bütün ördek getirmişler. Orada, kör bir adam da varmış. Misafirler, kandırıp ördeği paylaşmak için onun önüne koymuşlar. Kör, bölmeden ördeği bütün olarak yemeye başlamış.</p> <p>Misafirler, gülseler mi gülmeseler mi bilememişler.</p> <p>—Dur hele, bu nasıl oluyor ya, biz ne yiyelim, demişler.</p> <p>Kör onlara:</p> <p>—Nasıl olduğunu bilmiyorum, ben görmüyorum ki. Köre ördek olunca görenlere kaz gelmiştir ya, siz kendi payınızı yiyiniz, demiş.</p>
<p>635. Küzli Sukır</p>	<p>635. Gözli Kör</p>
<p>Sukır äbi bir kulına çülmäk, bir kulına fūnar tütüp kar bazına çığa ikän. Müñar bir kişi uçragan:</p> <p>— Sin sukırğa fūnar nigä kiräk buldı? Barıbir kürmisij bit! — digän.</p> <p>Sukır äbi äytäkän:</p> <p>— Sizin işi küzli sukırlar bärilip çülmäknı vattırırız, dip kurıktım,— digän.</p>	<p>Kör nine, bir eline tabak bir eline fener alıp kar çukuruna çıkmış. Bunlar bir adama rastlamış:</p> <p>— Sen körsün. Köre fener niçin lazım oldu? Hiçbir şey görmüyorsun ki, demiş.</p> <p>Kör nine:</p> <p>— Sizin gibi gözli körler çarpıp tabağı kırarsınız diye korktum, demiş.</p>

<p>636. Kim Yaşşırak Kürä</p>	<p>636. Kim Daha Güzel Görüyor?</p>
<p>Bir küzli, kim yaşşırak kürä, dip iki küzli bilän süz küräştirä başlagan. Müña karşı iki küzli:</p> <p>— Bilgili, min yaşşırak küräm. Çünkü minim küzim ikaw bit,— digän.</p> <p>— Yuk şul,—digän bir küzli.— Min yaşşırak küräm. Änä bit sin mindä bir ginä küz küräsij, ä min sindä ikini küräm.</p>	<p>Tek gözlü adam, kim daha güzel görüyor, deyip iki gözlü adam ile laf yarıştırmaya başlamış. Buna karşı iki gözlü adam:</p> <p>—Belli, ben daha güzel görüyorum. Çünkü benim gözüm iki tane, demiş.</p> <p>—Yok ya, demiş tek gözlü. Ben daha güzel görüyorum. İşte, sen bende bir tane göz görüyorsun, ben ise sende iki tane görüyorum.</p>
<p>637. Kişidän Külmä</p>	<p>637. İnsana Gülme</p>
<p>Bir bükrü kişi kapka túbündä tura ikän. Şul vakıt ul ütöp baruçı bir aksaknı miskıl itärgä tiläp:</p> <p>— Äy, kamali! Kaya barasın büläy şıgır-şıgır muzikalar uynatıp?—dip kıçkırgan.</p> <p>Aksaknıñ bir ayatı prütiz bulgan.</p> <p>Läkin aksak ta aptırap kalmagan:</p> <p>—Min sinij arkaña kapçık asıp çıkkanıñnı kürip birär cırgä barasındır dip uyladım. Sinı muzıka bilän üzatırğa kilä idim,— digän.</p>	<p>Kambur bir adam, kapı önünde duruyormuş. O sırada yoldan geçen bir aksakla alay etmek isteyerek:</p> <p>—Ah Kamali! Böyle gıcır gıcır müzikler çalarak nereye gidiyorsun diye bağırmış.</p> <p>Aksağın bir ayağı takmaymış.</p> <p>Lakin şaşırmamış:</p> <p>—Ben senin arkana kese asıp çıktığını görünce bir yere gidiyorsundur diye düşündüm. Seni müzik ile geçirmeye geliyordum, demiş.</p>
<p>638. Süyläşkännär</p>	<p>638. Konuşmuşlar</p>
<p>Bir sañgıraw babay çitän ürä ikän. Ütöp baruçı anıñ yanına kilip yul süragan.</p> <p>— İsanmışız, babay. Miña Tav artı uramı kiräk idi. Kayanrak barıym ikän?</p> <p>— Çitän üräm äli.</p> <p>— Min sizdän yul sürıym bit. Ni</p>	<p>Az işiten bir dede, çit örüyormuş. Yoldan geçen birisi, onun yanına gidip yol sormuş.</p> <p>— İyi misiniz dede, bana Tav artı köyü gerek idi. Nasıl giderim ki?</p> <p>— Çit örüyorum ya.</p> <p>— Ben size yol soruyorum ya. Ne yaptığınızı</p>

<p>İşlägänigizni bülây da küräm. — Siräk dip, ulım, kicä-sarık kirmäslük bulsa yarar indî,— digän kart.</p>	<p>ben de görüyorum. — Seyrek de, oğlum keçi koyun giremeyecek kadar olsa yeter şimdi, demiş ihtiyar.</p>
<p>639. Fünar Algan, İmiş...</p>	<p>639. Fener Almış imiş...</p>
<p>Külakka katırak bîr Yîgît kîsâ fûnarı satıl algan hâm şunıñ turında gına uylanıp, maktanası kilîp yûri ikân. Bîr iptâşî uçrap: — İsanmî, Nurislam,—digän ikân, tîgî yîgît, fûnar turında sûrıy dip bilîp: — Iı-ı, kîsädä,—din cavap birgän.</p>	<p>Sağır bir delikanlı cep feneri satın almış ve onunla düşünüp övünerek geziyormuş. Bir arkadaşına rastlamış: — İyi misin Nurislam, demiş. Bu arkadaşının delikanlının fenerle ilgili soru sorduğunu düşünüp: — Iıı cepte, diye cevap vermiş.</p>
<p>640. Süz Süzgä Yalgana</p>	<p>640. Söz Söze Bağlanır</p>
<p>Üç sañıraw süyläşä-süyläşä uramnan uzıp baralar ikân. — Bîznîñ kürşî Vâli üylängän,— digän bîrsî. — Kîm äylängän? — din sûragan ikînçîsî. — Kay cirî imgängän ikân mîskînnîñ,— dip süyläşüni tûgällägän üçinçîsî.</p>	<p>Üç sağır sohbet ede ede sokaktan geçiyorlarmış. — Bizim komşu Veli evlenmiş, demiş birisi. — Kim dönmüş, diye sormuş ikincisi. — Neresi yorulmuş miskin, diye konuşmayı sonlandırmış üçüncüsü.</p>
<p>641. Vak Bulsa da Balalar Aşar Äli</p>	<p>641. Ufak Olsa da Çocuklar Yer</p>
<p>Bîr çukrak bazardan kaytıp kilä ikân. Yulında müña bîr kîşî uçrap: «Ässälämîgaläykîm»,— dip äytkän, di. Çukrak müñar: «Bazarga bardım»,— dip cavap birgän, di. Tîgî kîşî: «Sâlam birdîm»,— dip äytkän, di. Çukrak: «Şalkan aldım»,— dip äytkän, di. Tîgî kîşîniñ bik</p>	<p>Bir sağır, pazardan geliyormuş. Yolda biri, buna rastlamış: “Selamünaleyküm” demiş. Sağır buna: “Pazara gittim”, diye cevap vermiş. Bu adam: “Selam verdim” demiş. Sağır: “Şalgam aldım” demiş. Bu adam çok öfkelenmiş. “Kulağına tüküreyim” deyip bağırılmış. Sağır: “Olabilir, ufak olsa da, çocuklar yer” demiş.</p>

<p>açuwı kilgän. «Külagıña tükirim»,— dip kışkırgan, di. Çukrak: «Yarıy, vak bulsa da, balalar aşar äli»,— dip äytken, di.</p>	
<p>642. Küymä Yamıym</p>	<p>642. Sandal Yamıyorum</p>
<p>Bir çukrak kart su buyında küymä yamıy. Biräwü kilä dä kartka:</p> <p>— Ässälamıgaläykim,—di.</p> <p>Kart:</p> <p>— Küymä yamıym,— di.</p> <p>Kilgän kişi:</p> <p>— Sälam birdim, nık kaytarmadıñ,— di.</p> <p>Kart:</p> <p>— Hi, buydan-buyga yarık,— di.</p>	<p>Sağır bir ihtiyar, su kenarında sandal yamıyormuş. Birisi gelmiş ve ihtiyara:</p> <p>— Selamünaleyküm, demiş</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Sandal yamıyorum, demiş.</p> <p>Gelen adam:</p> <p>— Selam verdim, niçin selamımı almadın, demiş.</p> <p>İhtiyar:</p> <p>— Hı, boydan boya yarık, demiş.</p>
<p>643. Üç Sağıraw</p>	<p>643. Üç Sağır</p>
<p>Kart bilän karçık üzlärä dä, alarnıñ bİrdänbİr kızları da sağıraw bulgannar, imiş.</p> <p>— Mİnä bİrkünnİ kart, üyİnä kaytıp, karçığına däşkän:</p> <p>— Sİñaytäm, min Çallıga barası ittım, kaya, yaña itİğİmnİ karap bİrsänä, digän.</p> <p>karçık, bilgİlİ, bİrni dä işİtmi kalgan, ämma kartnıñ irİnİ kıymİldavİnnan abaylap, aşıysı kilİp kaytkan aħrı dip uylagan. Ul kızına däşkän:</p>	<p>İhtiyar bir karı kocanın kendileri de, onların bir tanecik kızları da sağırmış.</p> <p>— Bir gün ihtiyar adam evine dönüp karısını çağırmış:</p> <p>— Sana diyorum. Ben Çallı'ya gidecektim, yeni çizmemi bulup versene, demiş.</p> <p>İhtiyar kadın, tabii ki hiçbir şey duymamış ama kocasının dudağının kıymıldamasından anlamaya çalışıp karnı acıkıp dönmüş herhâlde diye düşünmüş. O Kızına:</p> <p>— Kızım baban acıkıp dönmüş, semaveri</p>

<p>— Kızım, atañ açığıp kaytkan, samüvar kuyıp cibärsänä,— digän.</p> <p>Kızınıñ başında bütünläy başka uy ikän. Ul äytkän:</p> <p>— Şulaymını? Siz äytkängä çıkmıyça bulmas indı alaysa,— digän.— Sizgä üşagan yığit miña da üşar, min riza.</p>	<p>koysana, demiş.</p> <p>Kızın aklında bambaşka bir düşünce varmış. O:</p> <p>— Öyle mi? Siz söyleyince evlenmemek olmaz. Size hoş gelen delikanlı bana da hoş gelir ben razıyım, demiş</p>
<p>644. Sañğıraw, Sukır ham Şärä Kaygısı</p>	<p>644. Sağır Kör ve Çıplak Kaygısı</p>
<p>Sañğıraw äytä di:</p> <p>— Dübır-dübır kilälär.</p> <p>Sukır äytä di:</p> <p>— Änä-änä kilälär.</p> <p>Şärä äytä di:</p> <p>— Sizgä tiyuyın timäslär, minı talap kitärlär.</p>	<p>Sağır:</p> <p>— Gumbür gumbür geliyorlar.</p> <p>Kör:</p> <p>— İşte işte geliyorlar.</p> <p>Çıplak:</p> <p>— Size zararı dokunmaz, beni soyup giderler.</p>
<p>645. Ahır Zamanga Taba</p>	<p>645. Ahir Zamana Doğru</p>
<p>Bır kart:</p> <p>Bız yaş çakta kütüdä sarıklar şaw kilädır idı. Bır dä kıçkırudan tuktamıylar idı. Ahır zamanga karşı bar narsä üzgärdı. Hüzır sarıklar avızın aç a da tura, bır tavış ta çıgarmıylar,— digän.</p>	<p>Bir ihtiyar:</p> <p>Biz gençken sürüdeki koyunlar hep meliyordu. Hiç bağırmeden durmuyorlardı. Ahir zamana yaklaşınc a her şey değışti. Şimdi koyunlar ağızını açıyor ve hiç ses çıkarmadan duruyorlar, demiş.</p>

<p>646. Üzi Bata. Üzi Ürti</p>	<p>646. Kendi Batar, Kendi Taklit Eder</p>
<p>Bir kişî yulga çıkkan. Bu süyläşkändä tütligä ikän. Küper çıkkanda bir kişîni uçratkan da süriy ikän:</p> <p>— B-b-b-bu a-a-avılga c-c-cırakmı? — di ikän.</p> <p>Tigisi dä tütligıp süyläşüçi bulgan:</p> <p>— Üü-ç-ç çakrımlap b-b-bulır,— digän.</p> <p>Busı, minı ürti, dip bilgän dä tigişin küperdän sukkan da tüşirgän. Tigisi bata da başlagan.</p> <p>— B-b-batam bit, k-kütkar s-s-sana,— digän.</p> <p>Münısı haman:</p> <p>— Ü-ü-üzı b-b-bata, üzi ü-ü-ürti,— di ikän.</p>	<p>Bir adam yola çıkmış. Bu konuşurken kekeliyormuş. Köprüye çıktığında bir adama rastlamış ve sormuş:</p> <p>— B b b bu k k köy u u uzak mı, demiş.</p> <p>Bu da tutuk konuşuyormuş:</p> <p>— Üü ç ç kilometre o o o olur, demiş.</p> <p>Bu beni taklit ediyor, deyip diğerini köprüden atmış ve o adam batmaya başlamış.</p> <p>— B b batıyorum ya, k kurtar s s sana, demiş.</p> <p>Bu hep:</p> <p>— K k kendi b b batıyor, k k kendisi taklit yapıyor, demiş.</p>
<p>647. Äpä</p>	<p>647. Peltek</p>
<p>Niçiktir şulay kilip çıkkan, yigitiñ üyländirgän dä kızınıñ äpä ikänin bilmägännär, çünki ul kişî aldında süyläşmägän. Mınä iri bir tavıknı ayagınnan bäläp kuygan da üzi yatıp yüklagan. Hatını uyanıp kitsä, tavıknıñ tıprıçinganın küripkütü uçkan, tizräk irin uyatkan:</p> <p>— Yanıkayım, tül-tül,</p> <p>Külläl üşa pıl-pıl,</p>	<p>Öyle olmuş ki, bir delikanlı ile evlendirildiğinde kızın peltek olduğundan haberleri yokmuş. Çünkü o, insanların önünde hiç konuşmamış. İşte kocası, bir tavuğu ayağından bağlayıp koymuş ve kendi yatıp uyumuş. Karısı uyandığında tavuğun çırpındığını görüp ödü patlamış, çabucak kocasını uyandırmış:</p> <p>— Sefgilim kalk kalk,</p> <p>Nedir utuyol pıl pıl</p>

<p>Ällä päli, ällä yŷn, Avızı-bŷlını gıl yŷn... Kilinnŷ äpä buluwm ŷunnan sŷŷ gına bılğännär.</p>	<p>Peli mi yoksa yin mi? Ağzı bulnu hep yŷn...¹⁸⁴ Gelinin peltek olduğunu ondan sonra anlamışlar.</p>
<p>648. Suga Salgan Akçalar</p>	<p>648. Suya Konmuş Paralar¹⁸⁵</p>
<p>Bir yķit kŷp kınä akça tŷtŷp ŷŷylängän ikän dä, algankızı tŷŷ kŷř bulŷp çıkkän. Yķit häsrätkä tŷřkän. Ūz-üzinä sukranıp: — İh, akçanı suga saldım bit,— di ikän. Kız mŷnı iřtkän dä bik gacäplängän: — Nik suga salasıŷ, miřa mir,— digän.</p>	<p>Bir delikanlı çok para harcayarak evlenmiş ama aldığı kız hımhımmış. Delikanlı pişman olmuş. Kendi kendine yakınıp: — Eh, parayı havaya savurdum, demiş. Kız bunu duyunca pek şaşırmış: — Neden havaya savuruyorsun, bana mer¹⁸⁶, demiş.</p>

¹⁸⁴ Sevgilim kalk kalk, /Nedir uçuıyor pır pır/Peri mi yoksa cin mi?/Ağzı burnu hep yŷn.

¹⁸⁵ Parayı Havaya Savurmak.

¹⁸⁶ Mer: Kız peltek olduğundan, ber/ver yerine kullanılmış.

649. Bıkıy-Bıkıy Bütka Pısä	649. Lıkır Lıkır Botka Pişer
<p>Bir kişiniñ üçkızı bula. Üçisi dä sakaw bulalar. BIRDÄNBİR künni bülarga kız küzlärgä bir yigit kilä. Ul kilir aldınnan bülarga nisî:</p> <p>— Yigit bizdä vakıtta siz süyläşmägiz, yugıysä sakaw ikänigizni bilir,— dip kisätip kuya. Yigit kilügä, äniläri kazanga bütka sala da üzikayadır çıgıp kitä. Yigit üzi ginä bir yakta utıra, kazanda bütka kaynıy. Kızlar çarşaw artında süyläşirgä kırışälär.</p> <p>Birinçisi: Bıkıy-bıkıy bütka pısä, İkinçisi: Kilgän kunak bidge tüşä. Üçinçisi: Bidge tüşmäy kimgä tüşä, Biddä tämlı butka pısä. Yigit: Ä, bular bülay ikän, di dä indäşmi-nitmi çıgıp sıza.</p>	<p>Bir adamın üç kızı olmuş. Üçü de peltekmiş. Bir gün bunlara kız bakmaya bir delikanlı gelmiş. O gelmeden önce bunlara annesi:</p> <p>— Delikanlı bizdeyken siz konuşmayın, yoksa peltek olduğunuzu anlar, deyip uyarmış. Delikanlı geldiğinde anneleri kazana botka koymuş, kendi de nereyedir bilinmez çıkıp gitmiş. Delikanlı bir kenarda tek başına oturmuş, kazanda botka kaynıyormuş. Kızlar örtünün altından konuşmaya başlamışlar.</p> <p>Birincisi: Lıkıy lıkıy botka pisiyol. İkincisi: Gelen misafir bide geliyor. Üçüncüsü: Bide gelmesin de kime gelsin, Bidde leddetli botka pisiyor. Delikanlı: Bunlar böyleymiş, demiş ve ağzını açmadan çıkıp gitmiş.</p>

650. Üç Sakaw	650. Üç Peltek
<p>Biräwniñ kızları sakaw ikän. Anaları yawçı kiläsın işitip, üzi yümış bilän kitkändä kışi-mazar kilä kalsa, kıçkırıp süyläsmäskä kuşkan.</p> <p>Yawçı kilgäç, bular başta bir dä süyläsmägännär, tın gına utırgannar.</p> <p>Bähitsizlikkä karşı bir zaman süt taşy başlagan. Kiçi kızları tüzmagän:</p> <p>— Çüt taçy! — dip kıçkırıp cibärgän.</p> <p>Münü işitkäç, urtançı kız siñlisin ürişirga tütingan.</p> <p>— Äni siña ni äytti, çüyläçmäsän ni bula! — digän.</p> <p>Ülilari äytken:</p> <p>— Kiçi täçsä täçär, min täçmim! — digän.</p> <p>Yawçı münü işitkäç:</p> <p>— Äy, bulmadı la bu, bular barısı da sakaw ikän läbasa! — dip kaytıp kitkän.</p>	<p>Birinin kızları peltekmiş. Anneleri dünür geleceğini duyup, kendi işine gittiğinde adam falan gelirse sesli konuşmalarını tembihlemiş.</p> <p>Dünürcü gelince bunlar hiç konuşmamış, sessizce oturmuşlar.</p> <p>Bahtsızlıklarından bir ara süt taşmaya başlamış. Küçük kızları dayanmamış:</p> <p>— Çüt taçy, diye bağirmaya başlamış.</p> <p>Bunu duyunca ortanca kız tartışmaya başlamış.</p> <p>— Annem sana ne söyledi, konuşmassan ne olur, demiş.</p> <p>Büyükleri konuşmuş:</p> <p>— Küçükümüz taçsa taçar, ben taçmıyorum, demiş.</p> <p>Dünür bunu duyunca:</p> <p>— Ah, olmadı ki bu, bunların hepsi de peltekmiş ya, deyip gitmiş.</p>

<p>651. Tanıgan</p>	<p>651. Tanımış</p>
<p>Bir karçıkka künnärdän birkün hat kilip tüşä. Äyländirip - tulgandırıp karıy da Särbicamal äbi, üzi ukıy bilmägäç, kürŝi kızın çakıra.</p> <p>— Şuşını ukıp kına birmässij mikän, Rävŝan kızım, kımnan ikän?</p> <p>Kızınıñ da gramütası takı-tükı gına ikän. Ul hatnı açıp, küç- hăl bilän icekläp ukırğa kirışä:</p> <p>— Künküp-ti-tin kü-p sä-sä-lam...</p> <p>Äbi ahırına kadär ukıgannı da kütmi:</p> <p>— Ä, ulıkızım Färhinurdan ikän. Ul şulay tütligip süyläŝä idı,— dip şatlangan.</p>	<p>Bir yaşlı kadına, günlerden bir gün mektup gelmiş. Evirip çevirip bakmış ve Sebricamal nine, kendisi okuyamayınca, komşu kızını çağırılmış.</p> <p>— Şunu okuyuvermez misin Revşen kızım, kimdenmiş?</p> <p>Kızın da okuma yazması çat patmış. O mektubu açıp güçlükle hece hece okumaya başlamış:</p> <p>— Ço çok dan da ço k se se lam...</p> <p>Nine sonuna kadar okunmasını beklemeden:</p> <p>— Hııı, büyük kızım Ferhinur’danmış. O öyle tutuk konuşuyordu, diye sevinmiş.</p>
<p>652. Tapkır Cavap</p>	<p>652. Zeki Cevap</p>
<p>İlkkı zaman bır kıyşık avızlı kızını tábänäk buylı bır yığitkä yäräŝkännär. Bülarnı uçraştırıp, çay içärgä utırtkannar.</p> <p>— Ällä tümärgä utırgansın, ällä buyın şulay bık kışkına? digän kız.</p> <p>— Ällä miña karap külüwiñ, ällä indı azızın kıyşık,— dip cavap birgän yığit.</p>	<p>Eskiden yamuk ağızlı bir kızını, cüce bir delikanlıya sözlemişler. Bunları bir araya getirip çay içirmek için oturtmuşlar.</p> <p>— Kütüğe mi oturdun yoksa boyun çok mu kısa, demiş kız.</p> <p>— Bana bakıp gülüyor musun, yoksa ağzın mı yamuk, diye cevap vermiş delikanlı.</p>
<p>653. Küz İyälängän</p>	<p>653. Göz Alışmış</p>
<p>Äbi: Kara äli tigi hatınıñ çibärligün. Yaratam da süñ şundıy maturlarnı!</p> <p>Kürşi hatın: Ä bızınıñ kibik yämsizlärni yaratmışınımı?</p> <p>Äbi: İ-i canım, siña da küz iyälängän</p>	<p>Nine: Bak hele bu kadının güzelliğine. Güzelleri de seviyorum ben ya.</p> <p>Komşu kadın: Peki bizim gibi çirkinleri sevmiyor musun?</p>

indī.	Nine: İı canım sana da göz alışmış artık.
654.Üç Alu	654. Öç Almak
<p>Bir kişiniñ bik yämsiz kızıl bar idī. Anı üziñiñ düşmanına kiyäwgä birdī. Kızınıñ atasına bīrāw äytti:</p> <p>— İä, fälän, kızınıñ üziñiñ can düşmanıña nişläp birdiñ?</p> <p>Ul kişī äytti:</p> <p>— Düris äytäsiñ, düşmanım ikänin bilip birdim, üçimni almak üçindir,— didi.</p>	<p>Bir adamın çok çirkin bir kızını varmış. Onu, kendi düşmanıyla evlendirmiş. Kızın babasına birisi:</p> <p>—Ey falan, kızını kendi can düşmanına neden verdin, demiş.</p> <p>O adam:</p> <p>—Doğru söylüyorsun. Düşman olduğunu bilerek verdim, öcümü almak için, demiş.</p>
655. Yarıy Äli At Kürmi	655. İnşallah At Görmüyordur
<p>Bir yämsiz ginä hatın izvüzçik yallıy häm, at dulavınnan kurkıp, izvüzçiktan sürıy:</p> <p>— Atıñ kurımmımı?</p> <p>— Yuk, abıstay, kurıkmas. Ul utırıp baruçını kürmi bit,— digän izvüzçik.</p>	<p>Çirkince bir kadın, arabacı tutmuş ve at kişnemesinden korkup arabacıya sormuş:</p> <p>— Atın korkmuyor mu?</p> <p>— Yok, hanımefendi, korkmaz. O oturup gideni görmüyor ki, demiş arabacı.</p>

656. Bälädän Kütügannar	656. Beladan Kurtulmak
<p>Äwvälgi zamanda iki kisi yashaganar. Alarniñ birsi taz, ikincisi kurcangi bulgan. Birkünni bular yulga cıgıp kitkannar. Kitär aldinnan süz kuyışkannar: Taz başına kungan çibinnärni kumasın, kurcangi — kaşınmasın.</p> <p>Yulda barganda bularga bir kisi uçragan. Ul bir avılga yulni süragan. İñ birinçi bulıp taz cavap birgän:</p> <p>— Tiginän äylänip kil,—digän bulıp, başına kungan çibinnärni kuwa ikän bu.</p> <p>Kurcangi isä:</p> <p>— Annan da kilmä, münnan da kilmä!— dip kaşına ikän.</p>	<p>Eski zamanda iki adam yaşıyormuş. Onların birisi kel, diğeri uyuzmuş. Bunlar bir gün yola çıkmışlar. Gitmeden önce sözleşmişler: Kel başına konan sinekleri kovmasın, uyuz kaşınmasın.</p> <p>Yolda giderken bunlara bir adam rastlamış. O, bir köyün yolunu sormuş. İlk önce kel cevap vermiş:</p> <p>— Böyle dönüp gel, demiş. Başına konan sinekleri kovuyormuş bu.</p> <p>Uyuz olan ise:</p> <p>— Oradan da gelme, buradan da gelme, deyip kaşınıyormuş.</p>

4.11. Aşk, Sevda, Kızlar, Yiğitler (Delikanlılar), Gelinler, Güveyleyler, Dünür ve Dünürçüler ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

<p>4. 11. Gıyşık-Mähäbbät, Kızlar-Yiğitler, Kilinnär, Kiyäwler, Küda-Küdagıylar</p>	<p>4.11. Aşk Sevda, Kızlar Delikanlılar Gelinler, Güveyleyler, Dünür ve Dünürçüler</p>
<p>657. Yäş Çak— Därtli Çak</p>	<p>657. Gençlik Çağı Dertli Çağ</p>
<p>Bir yigit buranlı bir kıçtä, ak kuy tirisinnän tüktürgän çıkmänin kiyip, küñilü tüşkänkızını täräzädän kararga bara. Kız üy içində ärlü-birli işläp yuri. Yiğitkä ul barmagı bilän: «Çıgam, küt!» — dip işaräläğän kibik tüyila. Bu çıkmän izülärin yap kalap, täräzä karşına çügälöp kütä başlıy.</p> <p>İrtän kızını atası kar kürärgä çıga. Bıraz küräsä, ak çıkmän çabuın kürä. Tartıp karasa—yigit çügälöp utırgan da yüklap kalgan.</p> <p>— Sin nişläp munda kürt astında? — di babay gacäplänip.</p> <p>— Äy, babay, yaş çak —därtli çak, siniki dä bulgandır,—di dä, yigit türüp kitä.</p>	<p>Bir delikanlı, fırtınalı bir akşam, ak koyun derisinden diktirdiği ceketini giyip, gönlünün düştüğü kıza pencereden bakmaya gidiyormuş. Kız evin içinde bir ileri bir geri yürüyüp iş yapıyormuş. Delikanlıya parmağı ile: “Çıkıyorum bekle!” diye işaret vermiş gibi anlaşılmış. Bu, ceketinin yakalarını kapatıp pencerenin karşısına çöküp beklemeye başlamış.</p> <p>Kızın babası, erkenden kar kürümeye çıkmış. Bıraz kürüse ki ak cekete vurduğunu görmüş. Çekip baksa ki delikanlı çöküp oturmuş ve uyuyakalmış. Dede şaşırarak:</p> <p>— Sen ne yapıyorsun burada kar altında, demiş.</p> <p>— Ah, dede, gençlik çağı dertli çağ, senin de olmuştur, demiş ve delikanlı kalkıp gitmiş.</p>
<p>658. Avızın Açsa, Üpkäsi Kürinä</p>	<p>658. Ağzını Açsa da, Öfkesi Görünür</p>
<p>İlik zamanda bir yigit bir kızını yarata başlagan, imiş. Lakin süyläşirgä bir dä tili barmıy, bik! üyala ikän. Ul yaratkan kızına hat yazmakçı bulgan da şulay dip yazıp cibärgän:</p> <p>«İsänmi, Hupcamal, min sini bik yaratam... anda indä sandugaçlar da fälän-</p>	<p>Eski zamanda bir delikanlı, bir kızını sevmiş. Ancak konuşmaya dili varmıyormuş, çok utanıyormuş. O, sevdiği kıza mektup yazmaya niyetlenmiş ve şöyle yazmış:</p> <p>“İyi misin Hupcamal, ben seni çok seviyorum... Orada şimdi bülbüller de falan fişmekan, adımy soyadımy yazmayayım, lazım</p>

<p>fäsmätän, isim-familiyämnï yazıp türmıym, kiräk bulsam üzïñ bïlïrsïñ äli.</p> <p>Sälam bilän Gazizüv Hıfız».</p>	<p>olursam sen bilirsın ya.</p> <p>Selam ile Gazizuv Hafız”.</p>
<p>659. Üzi Bilmägäç</p>	<p>659. Kendi Bilmeyince</p>
<p>Bir yığıt sıyrı citäkläp urman yulınan kaytıp barganda, süygän kızın uçratkan. Yığıt sıyrını niçik izläp, kaydan tabuwı turında süyli dä süyli ikän... Süylänü bik üzakka suzılgaç, kinät kız kaltıranıp:</p> <p>— Abaw, kurkınıç,— dip kuygan.</p> <p>Yığıt:</p> <p>— Ni bar, nıdan kurkasıñ? — dip süragan.</p> <p>Kız:</p> <p>— Kiç tä bulıp kilä, urmanda kışi dä yuk, mini küçaklarsıñ dip kurka başladım,— digän.</p> <p>Yığıt:</p> <p>— Kit, cülär, minim kulda sıyrı bar iç, niçik itip küçaklıym?— digän.</p> <p>— Kız äytkän:</p> <p>— Sıyrıñnı ağaçka bäyläp kuyarsıñ da küçaklıy başlarsıñ dip uyladım da, içlärim «juu» itip kitti,— digän.</p>	<p>Bir delikanlı, sıgır götürüp, orman yolundan dönerken, sevdiği kıza rastlamış. Delikanlı, sıgırını nasıl arayıp nereden bulduğu hakkında konuşuyor da konuşuyormuş... Konuşma çok uzayınca, kız aniden korkup:</p> <p>— Abov, korkunç, demiş.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Ne var, neden korktun, diye sormuş.</p> <p>Kız:</p> <p>— Akşam oluyor, ormanda kimse yok. Beni kucaklarsın diye korkmaya başladım, demiş.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Git deli, benim elimde sıgır var ya! Nasıl kucaklayayım, demiş.</p> <p>Kız:</p> <p>— Sıgırını ağaca bağlarsın ve kucaklarsın diye düşündüm de içim “cız” etti, demiş.</p>

<p>660. Aylı Kiçtä...</p>	<p>660. Aylı Akşamda...</p>
<p>Yiğit bilän kız aylı kiçtä kapka túbimdä turalar, di. İkişi dä bik az süzlilär ikän. İkişi dä ayga karap uyga kalgannar. Kız yığittän süragan:</p> <p>— Närsä uylap tūrasın? — digän.</p> <p>Yiğit müña:</p> <p>— Sin närsä uylasañ, min dä şunu uylıym,—dip cavap birgän.</p> <p>— Äy yünsüz, änä närsä uylap tūrasın ikän äli,— dip, kız yığitni bik nik ürişkan, di.</p>	<p>Delikanlı ile kız, aylı bir gecede kapının önünde duruyorlarmış. İkişi de pek az konuşuyorlarmış. İkişi de aya bakıp düşünmüşler. Kız, delikanlıya sormuş:</p> <p>— Ne düşünüyorsun, demiş.</p> <p>Delikanlı buna:</p> <p>— Sen ne düşünüyorsan, ben de onu düşünüyorum, diye cevap vermiş.</p> <p>— Ah utanmaz, öyle şeyler mi düşünüyorsun ya, deyip delikanlıya sertçe vurmuş kız.</p>
<p>661. Püyızdda</p>	<p>661. Trende</p>
<p>Urta yaşlardagi ir kişi bilän şundıyarak yaştagi bir hatın kara-karşı bir kupıda baralar ikän. İr kişi, bir dä süyläşmişä, haman nilärdür uylanıp bara ikän. İr kişi süz katmagaç, tigi hatınınıñ içi pūşa başlagan.</p> <p>— Nigä bir dä süyläşmişiz? Nilär turında uylanıp barasız?— digän.</p> <p>İr kişi biraz silkingälöp kuygan da:</p> <p>— Min dä sin uylagannı uylap bara idim dä, niçigräk bulır ikän süñ? — digän.</p> <p>Tigi hatın bütinläy kabınıp kitkän:</p> <p>— Äy üyatsız, äli süyläşmägän-nitmägän, änä närsälär turında uk uylıy başlagansın,—digän.</p>	<p>Orta yaşlarda bir erkek ile o yaşlarda bir kadın birlikte bir vagona gidiyorlarmış. Erkek hiç konuşmadan, sürekli bir şeyler düşünerek gidiyormuş. Erkek laf açmayınca bu kadının canı sıkılmaya başlamış.</p> <p>— Neden hiç konuşmuyorsunuz? Ne düşünüyorsunuz, demiş.</p> <p>Erkek biraz kımıldayıp:</p> <p>— Ben de senin düşündüğünü düşünüyordum, nasıl olur ya, demiş.</p> <p>Bu kadın çok kızmış ve:</p> <p>— Ah utanmaz, hiçbir şey konuşmadan etmeden, neler düşünmeye başlamışsın, demiş.</p> <p>Erkek:</p>

<p>İr kişî äytkän:</p> <p>— Anıñ nindi üyatı bulsın? Min kiläsi stantsiyädä tüşip aşarga alıp mınmäkçi idim,— digän.</p>	<p>— Bu neden ayıp olsun? Ben gelecek istasyonda inip, yiyecek alıp geri binecektim, demiş.</p>
<p>662. Kamık Säyiti Gınä Ayak Üstində</p>	<p>662. Yalnız Kamık Seyit Ayaküstünde</p>
<p>Mälikänin abzar arasına çıkkanın kürtäç, ätisî:</p> <p>— Kızım, sarıklarga küz-külak bul äli, birsî çirläp turgan kibik idî,— digän.</p> <p>Kız abzarnıñ kapkasın açıp karasa, sarıklarnıñ başkaları yatkan, birsî gınä basıp tura ikän. Mälikä bu yılını Kamık kuşamatlı kişinıñ ulı Säyit bilän yürgänliktän, uyında-isində gıl Säyit bulgan. Tıştan kirüwinä ätisî:</p> <p>— Sarıklarga küz saldıñmı? — dip süragaç, Mälikä:</p> <p>— Barısı da yatkan, bir Kamık Säyiti gınä ayak üsti,— digän.</p>	<p>Melike'nin ahırın oraya doğru çıktığını görünce babası:</p> <p>— Kızım, koyunlara göz kulak ol hele, birisi hastalanıyor gibiydi, demiş.</p> <p>Kız ahırın kapısını açıp baksa ki, koyunların hepsi yatıyor, sadece birisi ayakta duruyormuş. Melike bu yıl, Kamık lakaplı adamın oğlu Seyit ile gezdiğinden aklında fikrinde hep Seyit varmış. Dışardan gelince babası:</p> <p>— Koyunlara göz attın mı, diye sorunca, Melike:</p> <p>— Hepsi de yatıyor, sadece Kamık Seyit ayakta demiş.</p>
<p>663. Künül Küzi Kürmägäç</p>	<p>663. Gönül Gözü Görmeyince</p>
<p>Bir kızınñ süygänî Kazanga kitkän, di. Kiç bilän kız klubka bargan. Anda kişî küp bulgan, läkin üz yigitî bulmagaç, alarnıñ birsidä küzi tüşmägän. Ul küñilsizlänip üyinä kaytıp kitkän. Yulda uçragan iptäşläri:</p> <p>— Nigä bulay irtä kaytasıñ?—dip süragannar.</p>	<p>Bir kızın sevdiğî, Kazan'a gitmiş. Gece olunca kız kulübe gitmiş. Orada çok insan varmış, ancak kendi sevgilisi olmayınca onlardan birisine bile gözü düşmemiş. O mutsuz olup evine dönmüş. Yolda rastladığı yaşlıları:</p> <p>— Neden böyle erken dönüyorsun, diye sormuşlar.</p> <p>Kız onlara:</p>

<p>Kız alarga:</p> <p>— Klubta birkim dä yuk, barısı da Kazanga kitip btkännär,— dip cavap birgän.</p>	<p>— Kulüpte kimse yok, hepsi Kazan'a gitmişler, diye cevap vermiş.</p>
<p>664. Ällä Läysän, Ällä Mühämätcan</p>	<p>664. Leysen misin Yoksa Mühemmetcan mı?</p>
<p>Bir kız täräzädän läysän yawganın karap utıra turgaç:</p> <p>— Äni, dim, karaçı, nindi matur itip usman yava! — digän. Ändüsü kızının usman isimli yigitni üzilip yaratuwın bilä ikän.</p> <p>— Äy, kızım,— digän.— Sinñ küñilñä usman, ä minim küñildä yaştan süygän yigitim Mühämätcan...</p>	<p>Bir kız, pencereden yağın yağmurunu izlerken:</p> <p>— Anne, diyorum, bak hele, ne kadar güzel Osman yağıyor, demiş. Annesi ise kızının Osman adında bir delikanlıya vurulduğunu biliyormuş.</p> <p>— Ah kızım, demiş. Senin gönlünde Osman, benim de gönlümde gençken sevdiğim yigitim Mühemmetcan...</p>
<p>665. Düktür Yaşırak Bilä</p>	<p>665. Doktor Daha Güzel Biliyor</p>
<p>Birawnñ änisä avırgan. Vraç çakırganar.</p> <p>— İ äbi, sinñ tiritäbiz, äli kiyägä barırsın,— di vraç, karçıkka ukül kadıy-kadıy.</p> <p>Ulı tıñlap tura da:</p> <p>— Närsä yuknı süylisñ, düktür, siksän yaşlık karçık kiyäwgä bargannı kim kürgän bar? — di.</p> <p>Karçık ıñıraşıp yatkan cirinnän ulına açulana:</p>	<p>Birinin annesi hastalanmış. Doktor çağırılmışlar.</p> <p>— E nine, seni gençleştiririz. Güveye bile gidersin, demiş doktor, yaşlı kadına iğne vura vura.</p> <p>Oğlu dinlemiş ve:</p> <p>— Niye olmayacak şeyi söylüyorsun doktor, seksen yaşında ihtiyarın güveye vardığını kim görmüş, demiş.</p> <p>İhtiyar kadın feryad edip yattığı yerden oğluna kızmış:</p>

<p>— Yä, tık tür, sin biläşimä, düktür bilämä!</p>	<p>— Ya, sus dur, sen mi biliyorsun, doktor mu biliyor?</p>
<p>666. Un Çiklävek</p>	<p>666. On Ceviz</p>
<p>İlik zamanda kart kına bir bay kişi yaş bir kızga üylänirgä uylagan. Kız riza bulgan, läkin şundi bir şart kuygan:</p> <p>— Bay abzıy,— digän kız,—mınä siña un çiklävek. Ägär Şuşı çikläveknä vatıp aşıy alsan, min siniki bulırmın.</p> <p>— Kiyäw bulası kart, çikläveklärniñ birsin avızına katkan da, di vatmakçı bulıp uzak kına ävälägäç:</p> <p>— Birşin vatşam, tugıjı gına kala indä,— digän, di.</p>	<p>Eski zamanda ihtiyarca bir zengin adam, genç bir kızla evlenmeyi düşünmüş. Kız razı olmuş, lakin şöyle bir şart koymuş:</p> <p>— Zengin amca, işte sana on ceviz. Eğer bu cevizleri kırıp yersen, ben senin olurum, demiş kız.</p> <p>— Güvey olacak ihtiyar, cevizlerden birini ağzına atmış ve kıracakken uzağa yuvarlanınca:</p> <p>— Birişini kırşam, sadece dokuju¹⁸⁷ kalsa, demiş.</p>

¹⁸⁷ Birişini kırşam, sadece dokuju: Birisini kırsam, geriye sadece dokuzu..., ihtiyar adamın dişleri olmadığına işaret edilmiştir.

667. Balsa Ni, Yaratsa Ni...	667. Olsa Ne Sevse Ne?
<p>Kıyusız bir yığit yürgän kızı bılän su buyında üçraşkannar, di. Süyläşä bilmäw üstinä, bu yığitniñ gıl kirisın äytä türgen kilışsız gadätı dä bar ikän.</p> <p>Baytak vakıt süyläşmişä utırgannan süñ, kız:</p> <p>— Sular aga...— dip äytıp kuygan.</p> <p>Yığit:</p> <p>— Aksa ni! — dip äytti, di.</p> <p>Yığittän haman da bür süz dä çıkmagaç, kız tagın süz başlap cibärmäkçi bulıp:</p> <p>— Ay yaktıları bik yaktı...— digän.</p> <p>— Balsa ni! — digän yığit,</p> <p>Tagın baytak kına utırgannan süñ kız tāmam aptıragannan:</p> <p>— Minı yaratasıñmı? — dip süragan.</p> <p>Yığit:</p> <p>— Yaratsa ni! Anda sinıñ ni işiñ bar! — dip äytti, di.</p> <p>Şunnan süñ üzak ta ütmägän, alar üylänişkännär, di.</p>	<p>Korkak bir delikanlı, gezdiği kız ile su boyunda rastlaşmış. Konuşmayı bilmemenin yanısıra bu delikanlının hep tersini söylemek gibi sevimsiz bir huyu da varmış.</p> <p>Uzun vakit konuşmadan oturduktan sonra kız:</p> <p>— Sular akıyor, demiş.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Aksa ne olacak, demiş.</p> <p>Delikanlıdan hiç laf çıkmayınca kız yine söze başlamış:</p> <p>— Ay ışıkları pek parlak... demiş.</p> <p>— Olsa ne olacak, demiş delikanlı.</p> <p>Yine uzun süre oturduktan sonra kız, tamamen ne yapacağını şaşırmış sonra:</p> <p>— Beni seviyor musun, diye sormuş.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Sevsem ne olacak? Bununla senin ne işin var, demiş.</p> <p>Ondan sonra çok vakit geçmeden evlenmişler.</p>

<p>668. Aşığın da Aşığcı</p>	<p>668. Acelecinin de Acelecisi</p>
<p>Parikmañırda ikü yığit uçraşkannar. Şularnıñ bırsı äytkän:</p> <p>— Yal yürtında bir kättä kız bılän tanışım. Äylänäm, irtägä tuyga kil.</p> <p>— Şulaymını?—digän iptäşi.— Täbrik itäm üziñni. Alaysa, yal yürtında uniki küñiñ sizilmi dä ütkändir.</p> <p>— Nitkän uniki kın ul? Min bit bir küñlik yal yürtında buldım.</p>	<p>Kuaförde, iki delikanlı rastlaşmışlar. Onlardan birisi:</p> <p>— Dinlenme tesisinde güzel bir kızla tanışım. Dönüyorum, yarın düğüne gel.</p> <p>— Öyle mi, demiş arkadaşı. Tebrik ederim seni. Öyleyse, dinlenme tesisinde on iki günün farketmeden geçmiştir.</p> <p>— Ne on iki gün ya? Ben bir güncük tesisteydim.</p>
<p>669. Yuwatkan</p>	<p>669. Teselli Etmiş</p>
<p>Bir kız kiyäwgä kitä ikän. İptäşläri münü üzatkanda, ayırılışır aldınnan, yılaşa başlagannar. Kızını alıp kitärgä kilgän kiyäw yığit, münü üziñçä aňlap, kızlarını yuwatırğa tütinän:</p> <p>— Yılamagız, kızlar, bilmässiñ, bähitiğizgä karşı, bälkim, sizgä dä bir kiyäw çıgıp kuyar äli,— digän.</p>	<p>Bir kız, kocaya varmış. Arkadaşları, bunu uğurlayıp ayrılmadan önce ağlaşmaya başlamışlar. Kızı almaya gelen delikanlı damat, bunu kendince anlayıp kızları teselli etmeye başlamış:</p> <p>— Ağlamayın kızlar, bilemezsin, belki size de bahtınıza göre, bir damat çıkar ya, demiş.</p>
<p>670. Cayı Çıkkın</p>	<p>670. Fırsat Çıkmış</p>
<p>Bir yığitniñ bik üylänäsi kilä. Ämma äti-änisinä sizdirgä kıymıy yürü ikän. Birküñni tabın yanına utırğaç, ni bulsa şul bulır dip, yığit üz tılägün bildirgä karar kılğan. Şulay da cayı çıkmıy ikän. Aptırağaç, yanındagı pesini:</p> <p>— Kit äli münnan, ciñgän utırası urınga utırma,— dip kuwıp cibärgän bu.</p>	<p>Bir delikanlı çok evlenmek istemiş. Ama anne babasına sezdirmekten korkuyormuş. Bir gün sofraya oturunca, ne olursa olsun deyip, delikanlı isteğini söylemeye karar vermiş. Yine de fırsat çıkmıyormuş. Şaşırıp yanındaki kediyi:</p> <p>— Git hele şuradan, yengenin oturacağı yere oturma, diyerek kovmuş.</p>

<p>671. Tüpcik Ulnıñ Tüp Süzi</p>	<p>671. Ufak Oğlunun Asıl Sözü</p>
<p>İr bılın Һatın malayların üyländirir vakıt citüyi turında süyläşip utıralar ikän. İkisın dä bıyıl üyländirgämı ikän, tuylap üyländirgämı ikän, dip.</p> <p>Şunda tın gına utırgan tüpcik ulları da süzgä kuşılğan:</p> <p>— Bıyıl ikıbiznıñ birıbiznı üyländirigiz, ä kiläsı yılda abıynı üyländirirsiz,— digän.</p>	<p>Karı koca oğullarını evlendime vaktinin geldiği hakkında konuşuyorlarmış. İkisini de bu yıl evlendirsek mi, düğün yapıp evlendirsek mi? demişler.</p> <p>Orada sessizce oturan küçük oğulları da söze katılmış:</p> <p>— Bu yıl ikimizden birimizi evlendirin, gelecek yıl da ağabeyimi evlendirirsiniz, demiş.</p>
<p>672. Tüzimligi Kalmagaç</p>	<p>672. Sabrı Kalmayınca</p>
<p>Bir kızın kiyäwgä yäräşälär. Läkin bu uraza ayı kïrgän çak bula. Ramazan uzmiyça nikaһ ukırğa yaramıy, imiş. Bir künni bu kız suga bara. Su buyında bir it suzılıp yatkan bula.</p> <p>— Bürı kırırı, ramazan ayı kibik suzılıp yatkan bit,—di kız açulanıp.</p>	<p>Bir kızın güveye yakıştırmışlar. Lakin ramazan ayı yakınmış. Ramazan geçmeden nikâh kıymak uygun olmazmış. Bir gün bu kız suya gitmiş. Su boyunda bir köpek uzanıp yatıyormuş.</p> <p>— Kurt yiyesice, ramazan ayı gibi uzanıp yatmış ya, deyip öfkelenmiş.</p>

<p>673. Üç Kükäyım, Çırık Mayım...</p>	<p>673. Üç Yumurtam, Çeyrek Yağım...</p>
<p>İlkkı vakıtta kızlarını yigitlärgä çıkkän yawlıkka tüynäp bavırsak birü gadätı bulgan. Mälikä isimli bir kız, änisinnän süramıy gına yümırka, may, ün iltıp, biräwdän bavırsak pişirtkän dä, karaltılarına kaytarıp kuygan. Münı kürşı yigitı kürıp kalgan. İngir- mıngır vakıtta üzi kibik iki iptäşı bilän kırıp bavırsaknı yawlıktan buşatıp algannar da, sarık tizägi cıyıp tüynäp kuygannar.</p> <p>Kiç bilän Mälikä tüyinnı yigitinä alıp birgändä, tüyin bik avır tüyılgan. Çişıp cibärsä, ni küzi bilän kürsın, bavırsak urınına — sarık tizägi! Şunda kız aptırawdan ni diyärgä dä bilmiçä:</p> <p>— Üç kükäyım, çırık mayım, äram buldı, hüdäyım,—digän.</p>	<p>Eski zamanda kızların delikanlılara işlediği mendile düğümleyip bavırsak¹⁸⁸ verme âdeti varmış. Melike isimli bir kız, annesine sormadan yumurta, yağ, un alıp, birisine bavırsak pişirtmiş ve avludaki yapıların birine getirip saklamış. Komşu delikanlılar bunu görmüş. Karanlık inmeye başladığında kendi gibi iki arkadaşı ile girip bavırsağı mendilden almışlar ve içine koyun tezeği doldurduktan sonra düğümleyip koymuşlar.</p> <p>Akşam olmasıyla birlikte Melike, bohçayı alıp sevdiği delikanlıya verince bohça çok ağır gelmiş. Çözünce bir de ne görsünler, bavırsak yerine koyun tezeği! Orada kız şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemeden:</p> <p>— Üç yumurtam, çeyrek yağım, ziyan oldu Allah'ım, demiş.</p>
<p>674. Hätıñnı Tatarça Yaz</p>	<p>674. Mektubunu Tatarca Yaz</p>
<p>Bir yigit Lyuböv isimli rus kızı häm Hälidä isimli tatar kızı bilän hat alışa ikän.</p> <p>Mınä bir künni Hälidädän hat kiläp tüşkän.</p> <p>— Väkil, dip yazgan ul,—süñgi hatıñnı här cümläsində diyärlük minı Lyuböv disıñ. Bu küçli mähäbbätıñnändir dip uylım. Tik şunu sürıym: hatıñnı, tatarça yaz.</p>	<p>Bir delikanlı Lübov¹⁸⁹ isimli Rus kızı ve Halide isimli Tatar kızı ile mektuplaşıyormuş.</p> <p>İşte bir gün Halide'ye mektup gelmiş.</p> <p>— Vekil, diye yazmış o. Son mektubun yaklaşık her cümlesinde bana Lübov diyorsun. Bu güçlü sevgindedir diye düşünüyorum. Yalnız şunu isterim ki: mektubunu Tatarca yaz.</p>

¹⁸⁸ Bavırsak: Hamurun ufak ufak doğranması ve ağda pişirilmesiyle yapılan bir yiyecek.

¹⁸⁹ Lyübov: Aşk.

<p>675. Üz Sımyaņa Rāncıp Bulmıy</p>	<p>675. Kendi Ailene Küsmek Olmaz</p>
<p>Bir yığıt miç başında hiyällanıp yata ikän.</p> <p>— İh, cılı da sūñ mūnda. Hātın alsam, anı mīnā şuşı cılı urınga yatkırırım.</p> <p>Yığıt bīr kışı yatarlık urın kaldırıp, kırıygarak şuwa.</p> <p>— Şunnan bīznıñ kiçkinä bābāyibiz bulır. Ul mīnā mūnda yatar.</p> <p>Yığıt tagın birkadār urın kaldırıp, kırıygarak kilä.</p> <p>— Şunnan alla uñ kılşa, bīznıñ tagın bīr ulıbiz tuar...</p> <p>Yığıt tatın da bayagiça işli.</p> <p>— Bīr birgāngä birä ul... Bīznıñ üçinçē balabız da tuwar. Ul çakta miña mūnda uk yatarga turı kilir...</p> <p>Yığıt şuwa tūrğaç, dūp itip idāngä yıgılıp tūşä.</p> <p>— Zarar yuk,— di bu, yanbaşın tūtıp,—üzimniñ sımya tūrtip tūşirdi.</p>	<p>Bir delikanlı sobanın başında hayal kuruyormuş.</p> <p>— Eh, sıcak da burası madem, hanım alsam, onu işte şu sıcak yere yatırırım.</p> <p>Delikanlı bir adam yatacak kadar yer bırakıp, kıvrılıp yuvarlanmış.</p> <p>— Sonra bizim küçük bebeğimiz olur. O işte burada yatar.</p> <p>Delikanlı yine biraz daha yer bırakıp kıvrılmış.</p> <p>— Ondan sonra da Allah izin verirse, bizim yine bir oğlumuz doğar...</p> <p>Delikanlı yine az önceki gibi yapmış.</p> <p>— Bir verdi mi, verir o... Bizim üçüncü çocuğumuz doğar. O zaman işte burada da o yatar...</p> <p>Delikanlı yuvarlanınca güp diye döşemeye düşmüş.</p> <p>— Zararı yok, demiş bu, omzunu tutup, kendi ailem dürtüp düşürdü.</p>
<p>676. Kilin Saylaw Hāyläsi</p>	<p>676. Gelin Seçme Hilesi</p>
<p>Bir hātın ulına kız almakçı bula. Künnārdān bīr künni ul küyiga suga bara, bu vakıtta küyı yanında iki kız su alalar. Tıgı hātın kızlarını kürü bilän hāylä kūra:</p> <p>— Äy, kızlarım, minim kartım çirlädi,</p>	<p>Bir kadın, oğluna kız alacakmış. O, günlerden bir gün, kuyuya suya gitmiş. O gün kuyunun yanında iki kız su alıyormuş. Bu kadın, kızları görünce hemen bir hile düşünmüş.</p> <p>— Ah kızlarım, benim ihtiyar kocam</p>

<p>İçî bik avırta, şuna daru üçin tırnak tûbîndägi kamır kiräk, bulsa şunu kırıp birigizçi miña,— di. Şunnan süñ kızlar tırnak tüplärin karıy başlıylar.</p> <p>Birincisi äytä:</p> <p>— Min bugün ginä kamır izgän idim dä, kalmagan şul, kulımnı yugan idim,— di.</p> <p>İkinçisi:</p> <p>— Min üçinçi kün ikmäk baskan idim, minä minikindä bar ikän, diyip, tırnak tûbinnän kamır kırıp birip cibärä. Şunnan süñ yigitniñ änisî birinçi kızını kilin itip ala.</p>	<p>hastalandı, midesi pek ağrıyor. Ona ilaç için tırnak dibindeki hamur lazım, varsa onu alıp bana veriniz, lütfen, demiş. Ondan sonra kızlar tırnak diplerine bakmışlar.</p> <p>Birincisi:</p> <p>— Ben bugün hamur yoğurdum ama kalmamış, elimi yıkamıştım, demiş.</p> <p>İkincisi:</p> <p>— Ben üç gün önce hamur yoğurmuştum, işte benimkinde varmış, deyip tırnak dibinden hamur sıyırıp vermiş. Ondan sonra delikanlının annesi birinci kızını gelin almış.</p>
<p>677. İşanırğa Bula</p>	<p>677. İnanacak Olur</p>
<p>Bir bik zur bürünlü kişî bir hatınga yawçı cibärdi. Äytti- «Min bik sabır, kişî ni äytsä dä kütäräm, açulanmıym, näsilm- näsäbim yahşı»,— didi. Hatın äytti: «Bik işanam, düris äytä, kırık yıl şulkadär bürünni kütärüp yürgän kişî bir kiçkinä süznî kütärmäsmi!»— didi.</p>	<p>Pek büyük burunlu biri, bir kadına dünür göndermiş. “Ben çok sabırlıyım, o ne söylese beklerim, kızmam, soyum sopum güzel” demiş. Kadın: “İnanıyorum, doğru söylüyor. Kırık yıl o kadar burnu taşımış adam küçük bir sözü mü taşıyamayacak” demiş.</p>
<p>678. Kızını Dälili</p>	<p>678. Kızın Delili</p>
<p>İlik bir kızını kiyäwgä birälär ikän. Kız barası kilmiş yılı başlagan. Anası anı yuwatırğa tüttingan.</p> <p>— Kız balanı yazmış şul indî anı, üsip citkäç, kiyäwgä çıkmıy hălîñ yuk. Vakıtında minä minî dä birdilär, min karışmadım,— digän.</p> <p>— Birsälär süñ, cinî bit yat kişigä tügîl,</p>	<p>Eskiden bir kızını gelin ediyorlarmış. Kız, gitmek istemeyince ağlamaya başlamış. Annesi, onu teselli etmeye çalışmış.</p> <p>— Kız çocuğunun yazgısı o ya, büyüüp yetişince kocaya gitmeyecek hâli yok. İşte vaktinde beni de verdiler, ben direnmedim, demiş.</p> <p>— Verdilerse, seni pek de yabancı birine</p>

<p>ätigä birgännär,— dip, kız tagın da üzgälänibräk yılgarğa tütınan, di.</p>	<p>değil babama vermişler, deyip kız yine içlenerek ağlamaya başlamış.</p>
<p>679. Sukır Küp Kürir</p>	<p>679. Kör Çok Görür</p>
<p>Hatını ülgännän sün biräwniñ küzläri kürmi başlagan. Şulay da ul tiz ük ikinci bir hatınga üylängän. İptäşläri annan:</p> <p>— Niçik sin sukır kilış şulay bik tiz hatın taba aldıñ? — dip süragannar.</p> <p>Ul äytän:</p> <p>— Äğär min şunıñ üsginä sañgırawlansam, ul vakıtı, ihtimal, tagın da tizräk tapkan bulır idim,— digän.</p>	<p>Birinin karısı öldükten sonra gözleri görmemeye başlamış. Yine de o çabucak ikinci bir kadınla evlenmiş. Arkadaşları ona:</p> <p>— Nasıl sen kör hâlinle öyle çabucak kadın buldun, diye sormuşlar.</p> <p>O cevap vermiş:</p> <p>— Eğer ben onun üstüne bir de sağırlaşsam, o zaman, herhâlde daha da çabuk bulurdum, demiş.</p>
<p>680. Maturga Matur</p>	<p>680. Güzele Güzel</p>
<p>Bir yigit üylänirgä yürri, di. Şul uk avılda apalı-siñilli kızlar bula. Siñilisi bik matur, apası yämsizräk ikän. Yigitkä şul matur kızını kürsätälär. Yigit bik şatlanıp, matur kız yanına bikäçkä kıräm dip bara. Barsa, karşısında ul kürgän kız tügil, ikincisi.</p> <p>Yigit äytä:</p> <p>— Miña bit sinı kürsätmädilär, min kürgän kız matur idi,— di.</p> <p>Müña karşıkız:</p> <p>— Maturı maturga cibärdilär, minı siña cibärdilär,— dip äytän, imiş.</p>	<p>Bir delikanlı, evlenmeye niyet etmiş. O köyde abla kardeş olan kızlar varmış. Kardeşi çok güzel, ablası çirkinceymiş. Delikanlıya o güzel kızını göstermişler. Delikanlı çok sevinip güzel kızın yanına karım olacak diye gitmiş. Gitse ki ne görsün, karşısında o gördüğü kız değil başka biri.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Bana seni hiç göstermediler, benim gördüğüm kız güzeldi, demiş.</p> <p>Buna karşılık kız:</p> <p>— Güzeli güzele gönderdiler, beni sana gönderdiler, demiş.</p>

681. Üziñnikilär dä Bik Citkän	681. Kendininkiler de Pek Yetmiş
<p>Birvakıt şagıyr Gabdılcebbar Kandalın Kazan artı avıllarınıñ birsinä Kunakka kilgän. Anıñ hatını ülgän dip işitip, bir apay aña şundagı karakaş Mäftuha digän bir kızını bik maktap dimli başlagan. Annarı Gabdılcebbarını üz üynä çakırıp awlakta kız bilän küriştürgän. Süyläşip kitkännär. Niçiktir yaşlık-kartlık turında süz kuzgalıp kitkän. Kız büläy buyangan - tüzängän, kara kaşın kara kaş, tik yaşkä gñä kart ikän. Şulay bulsa da bik nazlanıp, yaş kürinäm dip uylap:</p> <p>— Sin miña niçä yaş biräsñ? —dip süragan.</p> <p>Gabdılcebbar:</p> <p>— Min siña bir yaş tä birmim, üziñnikilär dä bik citkän,— dip cavap birgän, di.</p>	<p>Bir gün, şair Gabdilcebbar Kandalıy, Kazan ardı köylerinden birisine misafirlige gelmiş. Onun karısı ölmüş diye duyup, bir abla ona oradaki Karakaş Meftuha denen bir kızını pek övüp ikna etmeye çalışmış. Onu ve Gabdilcebbar'ı kendi evine çağırıp tenhada kız ile görüştürmüş. Konuşup gitmişler. Nedendir bilinmez, gençlikten yaşlılıktan söz açılmış. Kız boyanmış, süslenmiş, karakaşını da karakaşmış, yalnız sadece yaşı büyükmüş. Öyle olsa da iyice nazlanıp genç görüneyim diye düşünüp:</p> <p>— Sen bana kaç yaş verirsin, diye sormuş.</p> <p>Gabdilcebbar:</p> <p>— Ben sana hiç yaş vermem, kendininkiler de pek yetmiş, diye cevap vermiş.</p>

682. Kilin Kütkändä	682. Gelin Beklerken
<p>Büringı zamanda bik kümsız bir agay üziniñ ulına kürşı avıl bayınıñ ütä yämsız kızın yäräşkän. Yıgıtınıñ küñli yatmasa da, ätisı kuşkaç, karşı tura almagan. Kara aygır cigip käläş alırga kitkän.</p> <p>Kilin tüşär küñ citip, yıgıtınıñ ata-anası dürt küz bilän kütip turganda ni kürsinnär!.. Küzi-başı akaygan kara aygır, sınık tärtälärin süyräp, hucasız kaytıp kïrgän.</p> <p>Yıgıtınıñ ätisı bik bürçilgan.</p> <p>— Yulda bir-bir bälä-kazaga yulikkandır,— dip tiz gınä kürşı avılga yügïrgän.</p> <p>Indır artına çıksa, ulı cay gına atlap kaytıp kilä, di.</p> <p>— Ni buldı, balakay? Kilin kayda?—dip süragan ätisı.</p> <p>Tıgısı bir dä isı nitmişä:</p> <p>— Üylärində kaldı. Anı kürü bilän kara aygır, ürkıp, küyma üstinnän sikirip kaçtı,—digän.</p>	<p>Eski zamanda açgözlü bir amca, oğluna komşu köyün zenginlerinden birisinin aşırı çirkin kızını istemiş. Delikanlının gönlü olmasa da babası emredince karşı gelememiş. Kara aygırı hazırlayıp müstakbel gelini almaya gitmiş.</p> <p>Gelinin gideceği gün gelince delikanlının anne babası dört gözle beklerken ne görsünler! Gözüleri fal taşı gibi açılan kara aygır, kırık oklarını sürüyerek sahipsizce dönmüş.</p> <p>Delikanlının babası çok endişelenmiş.</p> <p>— Yolda herhangi bir kazaya belaya mı uğradılar diye çabucak komşu köye koşmuş.</p> <p>Harmanın ardına çıksa ki, oğlu yavaş adımlarla dönüyormuş.</p> <p>— Ne oldu yavrucuğum? Gelin nerede, diye sormuş babası.</p> <p>Bu hiç şaşırmadan:</p> <p>— Evlerinde kaldı. Onu görmesi ile kara aygır, ürküp çitin üzerinden atlayıp kaçtı, demiş.</p>

<p>683. Kızım Matur, Üzİmnän Artmıy</p>	<p>683. Kızım Güzel, Bende Fazlası Yok</p>
<p>Mükıtnıñ kızına yawçı kilgän. Anıñ ir balası yuk, citkänkızı aña bik kadırlı kürİngän. BİR dÄ biräsİ kilmi, «yuk»kına di ikän.</p> <p>— Nigä birmisİñ, Mũhämätcan abzıy, urını yaħşı, yİğİtİ yaħşı, ällä mähärİN azsınasıñmı?</p> <p>— Alay da dimim.</p> <p>— Süñ?</p> <p>Mükıt ık-mık itİp tũrgan-tũrgan da:</p> <p>— Kızım matur, üzİmnän, artmıy,— digän, imİş.</p>	<p>Mokıt'ın kızına dünür gelmiş. Onun erkek çocuğu yokmuş, yetişkin kızİ ona pek kıymetli görünmüş. Hiç vermek istemiyormuş, sadece “yok” diyormuş.</p> <p>— Neden vermiyorsun Møhemmetcan amca? Yeri güzel, delikanlı güzel, yoksa mehirini mi azımsıyorsun?</p> <p>— Öyle de demiyorum.</p> <p>— Öyleyse?</p> <p>Mokıt, ık mık edip durmuş durmuş ve: “Kızım güzel, bende fazlası yok,” demiş.</p>
<p>684. Kİm Yılarga Tiyİş</p>	<p>684. Kimin Ağlaması Gerekli?</p>
<p>BİRÄwnİñ üzİ üçİN bik gaziz, ämma yämsİZ, usal bİR kızİ bulgan.</p> <p>Utız yäşİNä cittİ digändä, kızga yawçı kilgän.</p> <p>Tuydan sün kiyäw yİğİt kıznı alıp kitärgä yũri başlagaç, kıznıñ änisİ, yũla bularak, yılarga kİRİşkän. Ä kızİ küñİl üçİN gİNä bulsa da üksİp tÄ karamıy. Änisİ tüzMägän:</p> <p>— Şatlanuwıñnı kİşİgä sizdİrmä, yıla, kızım, yıla!—digän,</p> <p>— Hi,— digän kızİ,— nigä min yılıym, änä minİ algan kİşİ yılasın.</p>	<p>Birisinin kendi için pek aziz ama pek çirkin, yaramaz bir kızİ olmuş.</p> <p>Otuz yaşına geldiğinde kızıa dünürçü gelmiş.</p> <p>Düğünden sonra delikanlı, kızİ alıp giderken kızın annesi âdet gereği ağlamaya başlamış. Kızİ gönül almak için olsa da hiç hıçkırılmıyormuş. Annesi dayanamamış.</p> <p>— Sevincini adama sezdirme, ağla kızım, ağla, demiş.</p> <p>— Hı, demiş kızİ. Neden ben ağlayayım, işte beni alan adam ağlasın.</p>

685. Akıllı Kiyäw	685. Akıllı Güvey
<p>Bir üzün-üzü cıya almagan aňgıra kızını kiyäwgä birdilär. Kiyäw kız yanına kilip kîrgäç kürdi: Kızınıñ kulu kamırlı, tırnak tūpları barı da kamır. Kiyävi pakni yarata tūrgan adäm, imiş. Kızınıñ kulin yudırırğa bir häylä tabıp, abaw, içim avırtta, dip ugalana başladı. Kız hafı bulıp:</p> <p>— Ay-hay, ni daru itik? — digäç, yigit äytti:</p> <p>— İçim avırtkanda änkäy kulin yuwıp içirsä şifa taba tūrgan idim,— didi. Annan kız:</p> <p>— Tukta, min dä şulay itip karıym, bälki şifa bulmas mikän,— dip bir tabakka su salıp kulin yudı, sunı yigitkä birdi. Yigit kürdi: Kulındağı kamırlar haman bitmägän, imiş.</p> <p>— Änkäy iki kat yudıra tūrgan idi,— dip yänä bir kat yudırdı. Bîraz tūrgaç:</p> <p>— Allaga şükir, indî içim avırtuı basıldı, ul suwıñnı çıgarıp tük,— didi.</p> <p>Kız dähi ul sunı çıgarıp tükti, häylä bîlän yudırğanın fähim itmädi.</p>	<p>Kendi kendini toplayamayan aptal bir kızın gelin vermişler. Güvey, kızın yanına gelip görmüş ki; kızın eli hamurlu, tırnak diplerinin hepsi hamur doluymuş. Güvey, temizliği seven bir adammış. Kızın elini yıkatmak için bir hile bulup aboov midem ağrıyor, diye kıvrınmaya başlamış. Kız telaşlanıp:</p> <p>— Ah vah, ne ilaç yapalım, deyince delikanlı:</p> <p>— Midem ağrıyınca anneciğim elini yıkayıp su içirse şifa bulurdum, demiş. Ondan sonra kız:</p> <p>— Dur ben de öyle yapayım, belki şifa olur, deyip bir tabağa su koyup elini yıkamış, onu delikanlıya vermiş. Delikanlı bakmış ki, elindeki hamurların hepsi bitmemiş.</p> <p>— Anneciğim iki kat yıkardı, deyip yeniden yıkatmış. Bîraz durunca:</p> <p>— Allah’a şükür şimdi mide ağrım azaldı, o suyu dök, demiş.</p> <p>Kız da o suyu dökmüş, hile ile yıkattığını anlamamış.</p>

<p>686. Kamırdan Yasalğan Küwäs Çilägi</p>	<p>686. Hamurdan Yapılmış Hamur Kovası</p>
<p>Bir avılda iki tıgüçi bir üygä kïrgännär. Huca kilinänä tıgüçilärni sıylarga kuşkan da, üzi kayadır kitkän. Kilini ikmäk pişirirgä häzirlänä başlagan. Münü kürip yaş tıgüçi:</p> <p>— Kara äli, abzıy, bu yakta küwäs çilägin kamırdan yasıylar ikän,— digän.</p> <p>Tıgisi küz taşlap kına alğan da:</p> <p>— Kamırdan tügil, ağaçtan yasagannar,— digän. Yaş tıgüçi üz süzlü bulğan:</p> <p>— Ağaçtan tügil, kamırdan,— digän.</p> <p>İki tıgüçi arasında bähäsniñ kızıp bargan bir vakıtında kilin süzgä katışkan:</p> <p>— Abzıy, sin düris äytäsiñ, küwäs çilägi ağaçtan yasalğan, min kilin bulıp tüşkändä ağaç izi biraz bilinä idi äli,— digän.</p>	<p>Bir köyde iki terzi bir eve girmişler. Ev sahibi, gelinine terzileri ağırlamasını söylemiş ve kendi nereyedir bilinmez, gitmiş. Gelin ekmek pişirmeye, hazırlanmaya başlamış. Bunu görüp genç terzi:</p> <p>— Bak hele, amca, bu tarafta hamur kovasını hamurdan yapıyorlarmış, demiş.</p> <p>Bu göz atmış ve:</p> <p>— Hamurdan değil, ağaçtan yapmışlar, demiş. Genç terzi dediğim dedikmiş:</p> <p>— Ağaçtan değil, hamurdan, demiş.</p> <p>İki terzi arasındaki mevzu kızışınca gelin söze katılmış:</p> <p>— Amca sen doğru söylüyorsun, hamur kovası ağaçtan yapılmış. Ben gelin geldiğimde ağaç izi biraz belli oluyordu, demiş.</p>
<p>687. Niçä İkmäk</p>	<p>687. Kaç Ekmek?</p>
<p>Bir kilin kürşilärinä zarlına ikän:</p> <p>— Mınä şuşı küwäs çilägimä kayınanam barında cidı ikmäk sıya idi, ä häzir dürtäw gınä siyä,—digän.</p>	<p>Bir gelin, komşularına dertleniyormuş:</p> <p>— İşte, bu hamur kovasına kayınanam varken yedi ekmek sığıyordu, şimdi ise dördü ancak sığıyor, demiş.</p>

<p>688. Yugalmagan İkän</p>	<p>688. Kaybolmamış</p>
<p>Bir yaş kilin birinçi märtäbä ipi izär aldınnan küwäs çiläğin kırıp yuwa başlağaç, küwäs çiläği túbinnän taba kilip çıkkän.</p> <p>Kilin:</p> <p>— Änkäy, küwäs túbinnän taba çıktı,— digän.</p> <p>Kaynanası:</p> <p>— Min yaş kilin bulıp tüşkäç, üç aydan süñ yugalğan idı ul. Biz anı kürşi Hädıçälärgä sıltap yürgän idik,— dip cavap birgän.</p>	<p>Genç bir gelin ilk defa ekmek yoğurmadan önce hamur teknesini temizleyip yıkamaya başlayınca, hamur teknesinin dibinden tava çıkmış.</p> <p>Gelin:</p> <p>— Anneciğim, hamur teknesinin dibinden tava çıktı, demiş.</p> <p>Kaynanası:</p> <p>— Ben yeni gelin geldikten üç ay sonra kaybolmuştu. Biz onu çaldılar diye komşu Hediçe'lere suç atmıştık, diye cevap vermiş.</p>
<p>689. Akküşniñ Täpiyi Ni Tüslı</p>	<p>689. Akkuşun Ayağı Ne Renk?</p>
<p>Bir yigit kiyaw bulıp tüşkäç, kızniñ yarılğalap bitkänkullarına küzi tüşkän dä äytkän:</p> <p>— Ay-haykullarıñ! Akküş täpiyi tüslı ikän! — digän.</p> <p>Kız kişi akkuş ayağının kara häm kıtırşı buluwın bilmi ikän:</p> <p>— Hi! Kaya indı ul bizniñ katıp bitkän kullarga akkuş täpiyi tüslı ak bulu! — digän.</p>	<p>Bir delikanlı, damat olunca kızın çatlamış ellerine gözü takılmış ve:</p> <p>— Ah vah! Ellerin akkuş ayağının rengi gibi olmuş, demiş.</p> <p>Kız, akkuş ayağının siyah ve pütürlü olduğunu bilmiyormuş:</p> <p>— Hı! Hey şimdi bizim katılaşan ellerimiz, akkuş ayağı rengi gibi ak oluyor, demiş.</p>

<p>690. Kŭn dā Taragan Kīŝi Niĉik Tüzä</p>	<p>690. Her Gün Tarayan Kişi Nasıl Katlanıyor?</p>
<p>Bir kilin bik yalkaw bulgan. Ul çäçin dā atnaga bir ğinä tarıy ikän. Anıñ çäçi bik çuwalganga, tarıy başlağaç, bik küyila tŭrgan bulgan. Ul bik aptırap:</p> <p>— İ hŭdayım, atnaga bir tarıym. Bürık çaklı çäçküyila, kŭn dā taragan kīŝi niĉik tüzä ikän?—digän.</p>	<p>Bir gelin pek tembelmiş. Saçını da haftada bir kere tarıyormuş. Onun saçı çok dolaşınca tararken çok dökülmeye başlamış. O çok şaşırıp:</p> <p>— Ey Allah'ım haftada bir tarıyorum. Şapka kadar dökülüyor, her gün tarayan kişi nasıl dayanıyor, demiş.</p>
<p>691. Kızım, Siña Äytäm, Kilinim, Sin Tıñla!</p>	<p>691. Kızım Sana Söylüyorum, Gelinim Sen Anla!</p>
<p>Kilinnän bik uñmagannar, kilin yalkaw bulıp çıkkın. Yŭrtta hämmä kīŝi tŭrip bitkännän sŭn da kilin yŭklıy tŭrgan bulgan.</p> <p>Atası balalarınıñ tŭruwın kŭtip yŭrgän-yŭrgän dā, kiçi yaknıñ işiğinä barıp:</p> <p>— Kızım, tŭr, ŭzagrak itip kiyäwgä bargaç yŭklarsıñ!—digän.</p>	<p>Gelinden pek memnun olmamışlar, gelin tembel çıkmış. Evde herkes kalktıktan sonra da gelin uyuyormuş.</p> <p>Babası çocuklarının kalkmasını beklemiş beklemiş ve küçük tarafın kapısına gidip:</p> <p>— Kızım, kalk! İleride kocaya vardığında uyursun, demiş.</p>

<p>692. Yuyış Sŭlgı</p>	<p>692. Islak Havlu</p>
<p>Küptän tügıl gınä kiyäwgä çıkkän bır yäş kilin atalarına kunakka bargan. Atası mŭnnan hăl-ähväl sŭraşkaç, kızı äytkän:</p> <p>— Bar yagı da äybät, äti, kiyävıgız dä yahşı kışı,— digän.— Tik bır narsä gınä bŭrçıy. Min yükıdan tŭrganda, sŭlgı yuyış bula, şunu űşatıp bıtırmim.</p> <p>Äti kışı, sin yalkaw ikänsiŭ, dip kızınıŭ "bitinä bärıp äytä almagan, küräsiŭ, kart başka cayın tapkan:</p> <p>— Sin, kızım, mŭnnan sŭŭ kızık it äli űzlärin,— digän,— Barısınan da irtäräk tŭr da iŭ birinçi bulıp yuwın. Şulay itsiŭ sŭlgı dä küri bulır, yŭziŭ dä nurlı bulır.</p> <p>Kız, atasınıŭ kiŭäşin tıŭlap, şunnan birlı hämmäsinnän dä irtäräk tŭrırğa gadätlängän, di.</p>	<p>Bir süre önce evlenen bir gelin, baba evine misafirliğe gitmiş. Babası buna hâl hatır sorunca kızı:</p> <p>— Her şey güzel baba, damadınız da iyi adam, demiş. Yalnız bir şey huzurumu kaçırıyor. Ben uykudan kalkınca havlu ıslak oluyor, onu sevmiyorum, demiş.</p> <p>Babası, sen tembelsin diye kızının yüzüne söylememiş belli ki, ihtiyar başka yol bulmuş:</p> <p>— Kızım, sen bundan sonra oyun yap hele onlara, demiş. Hepsinden de erken kalk ve ilk önce yıkan. Öyle yaparsan havlu da kuru olur, yüzün de nurlu olur.</p> <p>Kız ondan sonra babasının sözünü dinleyip herkesten daha erken kalkmayı âdet edinmiş.</p>
<p>693. Tun İtägıŭ Ya Tŭr</p>	<p>693. İşsiz Duracağına Kürkünün Eteğini Çitile</p>
<p>Bik yalkaw bır kız bula. Mŭni ata-anası niçik tä işlätä almıylar, di. Bırkŭnnı bu kızga başküda kilä. Atası kızını birırgä riza bula, tik şunda äytä:</p> <p>— Birŭwın biräm, lakin kızım iş yaratmıy, bik yalkaw,— di.</p> <p>Kŭdalar da, yıgıt tä:</p> <p>— Bız anı işkä űyrätırbız,— dilär.</p>	<p>Pek tembel bir kız varmış. Bunu anne babası hiç çalıştıramıyormuş. Bir gün bu kıza baş dünürcü gelmiş. Babası kızını vermeye razı olmuş, sadece şunu söylemiş:</p> <p>— Vermesine vereyim, lakin kızım iş yapmayı sevmiyor, pek tembel.</p> <p>Dünürçüler de delikanlı da:</p> <p>— Biz ona işi öğretiriz, demiş.</p>

Kız kilün bulıp tüşä. Ämma kuşkanı tıñlamıy, üzi bilip işlämi. Kart bilän karçık ta, iri dä här künni urakka kitälär, kilin üydä kala ikän. Ämma bular üydägi azıktılıknıñ hämmäsın dä bıklap, yaşırıp kitälär, di. Üzlärı tünsız kaytmıylar ikän.

Birniçä kün aç tırğaç, kilin birkünni bular bilän kırğa kitä. Anda işın işlägäç, bütännär bilän birgä, bilgili, aşy da indı. Şulay itip, kilin işkä üyränip kitä läbasa.

Birkünni kilinñ atası häl bilirgä kilgän, di.

— İä kızım, hălñ niçik? — digäç, kızı:

— Bik yaşşı, äti,— di,— Tik biläsñmı, bu yürtta işlämiçä aşatmıylar ikän. Sin, äti, işsiz utıra kürmä, tik tırğançı tun itäğñ uwa tür, yugıysä sinı dä aşatmaslar,—di.

Kız, gelin olup gitmiş. Ama söyleneni dinlemiyormuş, kendisi bilip iş yapmıyormuş. Yaşlı kadın da kocası da her gün orağa gidiyor, gelin evde kalıyormuş. Ama bunlar evdeki yiyecek içeceğın hepsini de kilitleyip, saklayıp gidiyorlarmış. Kendileri geceden önce dönmüyörlarmuş.

Birkaç gün aç durunca, gelin bir gün bunlarla birlikte tarlaya gitmiş. Orada işini yapıp herkesle birlikte yemek de yiyormuş. Böylece gelin işi öğrenmiş elbette.

Bir gün gelinin babası durumunu öğrenmeye gelmiş.

— Ey kızım durumun nasıl, deyince kızı:

— Çok iyi baba, demiş. Yalnız biliyor musun, bu evde çalışmayınca yemek yedirmiyorlarmış. Sen de boş oturma baba, işsiz duracağına kürkünün eteğini çitile, yoksa sana da yemek vermezler, demiş.

<p>694. Kilin Nigä Kılmägän</p> <p>Bir yürtta kilinnı bik katı işlätälär. Tıgısın dä işli, münısın da işli bu — bir dä tik turgızmylar. Tamagina da yünlöp aşatmylar, gıl aç yürı, mıskın. Kılmı dä, yılamıy da, yüzında gıl kaygı-häsrät. Aptırıylar münıñ kıyafätinä. Birkünnı:</p> <p>— Tukta, bir küldırık äli münı,—dip bir tiri tavıknıñ yünin yülkıp, karşıına cibärälär. Barıbir kılmı bu. Yünlöp karamıy da — uza da kitä.</p> <p>İkinçi künnı:</p> <p>— Tukta, münıñ tamagina bir tuygançı aşatıp karıyk äli, nişlär ikän,— dilär. Tuygançı aşarına birälär.</p> <p>Yarlı kilin, tamagi tuygaç, şarkıldap külip cibärä.</p> <p>— Nık küläşñ büläy? — dip sürıylar.</p> <p>— Kiçägi tavık isimä tüşti, şunnan kıläm,— di bu.</p>	<p>694. Gelin Neden Gülmemiş?</p> <p>Bir evde gelini çok fazla çalıştırıyorlarmış. Onu da bu yapıyor, bunu da o yapıyor, hiç durdurmuyorlar. Yemeğini de güzelce yedirmiyorlarmış, hep aç geziyormuş bahtsız. Gülmüyor da ağlamıyor da, yüzünde hep kaygı ve hasret. Bunun görünüşüne şaşırıyormuş. Bir gün:</p> <p>— Dur, bir güldürelim hele bunu, deyip canlı bir tavuğun tüyelerini yolup karşıına çıkarmışlar. Hâlâ aynı, hiç gülmüyormuş bu. Dönüp bakmadan geçip gidiyormuş.</p> <p>İkinci gün:</p> <p>— Dur buna yemeğini doyana kadar yedirip bakalım hele, ne yapar ki, demişler. Doyana kadar yemesine müsaade etmişler.</p> <p>Yoksul gelin, yemeğe doyunca, kahkaha ile gülmeye başlamış.</p> <p>— Neden gülüyorsun böyle, diye sormuşlar.</p> <p>— Dünkü tavuk aklıma geldi, ondan gülüyorum, demiş bu.</p>
<p>695. Tākä Nişlöp Simirmägän</p> <p>İlik zamanda bir kilin, işi küp bulganlıktan, tabınga in şunğa kalıp utıra ikän dä açkala ikän. Kayınana üzi tuklanuga, kilin aşaganını kütmiçä ük:</p> <p>— Kilin, kalgan çumarnı tākägä çıgarıp sal äli, simirsın tizräk,— di ikän.</p>	<p>695. Teke Niçin Semirmiyor?</p> <p>Eskiden bir gelin, işi çok olduğu için sofraya en son oturuyormuş ve aç kalıyormuş. Kaynana kendi doyunca gelinin yemesini beklemeden:</p> <p>— Gelin, kalan mantıyı tekeye çıkarıp ver hele, semirsin çabucak, dermiş.</p> <p>İşte bir gün tekeyi kesmişler. Baksalar ki teke</p>

<p>MİNÄ bİrkÜnnİ tÄkÄnİ suygannar. Karasalar, tÄkÄ bik yabık, kabırğa da yapmagan. Kayınana müña bik gacäplängän:</p> <p>— Bu ni tamaşa bu? Nihätli çumar aşattık, şulay da simirmägän,— digän.</p> <p>KilİN äytKän:</p> <p>— İ änkäy, şunu da bİlmäskä indİ. KilİN tuymaganga tÄkÄ simirmägän bit,— digän.</p>	<p>pek zayıf, kaburgaları da boşmuş. Kaynana buna çok şaşırılmış:</p> <p>— Bu ne hâl? Ne kadar mantı yedirdik, hiç semirmemiş, demiş.</p> <p>Gelin:</p> <p>— E anneciğim, bilmiyor musun ya, gelin doymayınca tekesi semirmezmiş, demiş.</p>
<p>696. Kilİnnİğ Alyapkıçı</p>	<p>696. Gelinin Önlüğü</p>
<p>Kilİngä alyapkıçnı tuzgannan-tuzgayaga gına tiktİrälär ikän. Uñ yagın kişİlİkkä yabarmın dip, kilİN alyapkıçnıñ gİL kirİ yagın yabıp yÛri dÄ, alyapkıç üzİlİp tÛşkÄç, utırıp yılıy, di. Bİrsİndä kayınanası nik yılıvın süragaç:</p> <p>— Alyapkıçım üzgälänİp bİttİ, uñ yagın yaba da almıy kaldım,— di ikän.</p>	<p>Geline önlüğünü iyice yıprandıktan sonra diktiriyorlarmış. Ön tarafını insan içine çıkınca giyerim, deyip, önlüğünün daima ters tarafını giyiyormuş ve önlük yırtılınca oturup ağlamış. Sonrasında kaynanası, neden ağlıyorsun diye sorunca:</p> <p>— Önlüğüm yırtıldı gitti, ön tarafını da giyemedim, demiş.</p>
<p>697. Üyİşkan Tükmaç</p>	<p>697. Yapışmış Erişte</p>
<p>Yaş kilİN tükmaç pişİrÄ bİlmi ikän. Anıñ tükmaçı çukmar- çukmar üyİşİp bitÄ tÛrgan bulgan. İri kunaklarga hatınınıñ iş Rätİ bİlmävİN sizdiräsİ kilmiçÄ, üstälgä aş kitİrip kuyu bilän:</p> <p>— Äy yaratam da süñ Şuşı üyİşkan tükmaçnı,— digän bulıp tabaktığı çukmar- çukmar üyİşkan kamırlarını üzİ cıyıp ala bargan. Müni kürİp kilin kuwanıp kitkän:</p> <p>— Alay bik yaratsañ, äli Kazanda minä</p>	<p>Genç gelin, erişte pişirmesini bilmiyormuş. Onun eriştesi top top yapışıyormuş. Kocası, misafirlere karısının iş düzeni bilmediğini sezdirmek istemediğinden, masaya yemeği koyarkoymaz:</p> <p>— Ah, seviyorum ya şu yapışmış erişteyi, deyip tabaktaki top top yapışmış hamurları toplamış. Bunu görünce gelin mutlu olmuş:</p> <p>— Öyle çok seviyorsan, kazanda işte</p>

mündıyları da kaldı,— dip yüdrıgın kürsätkän.	böyleleri kaldı, deyip yumruğunu göstermiş.
698. Kuyısı Yartı Kazan	698. Koyusu Yarım Kazan
<p>Kilın kişİ tükmaç pişirgän. Küräsinä karşı, kazan túbİ kuyırıp, aş küyip kipkän. Házir bu kunaklarga aşnı şulpalıragın salgan da üzİNä kuyısı kaltay.</p> <p>Şunda bİr çıtlığı:</p> <p>— Min aşnı kuyısın yaratam,— digän.</p> <p>— Yaratsagız aşagız, kuyısı kazan túbİndä äli,— digän kilin.</p>	<p>Bir gelin tutmaç pişirmiş. Anlaşılan o ki kazanın dibi tutmuş, yemek yanmış. Bu, misafirlere yemeğin sulu yerini koymuş ve kendine koyusu kalmış.</p> <p>Orada bir şımarık:</p> <p>— Ben yemeğin koyusunu seviyorum, demiş.</p> <p>— Seviyorsanız yiyiniz, koyusu kazanın dibinde ya, demiş gelin.</p>
699. Yatu Kaya, Utırıp ta Türmadım	699. Yatmak Nerede, Oturmadım Bile
<p>Bİr kilinnİ kürşİgä ipi kürägi alırga kİrtİp cibärgännär. Miçkä ipi salası bulgan. Bu kilin kürşİdän ipi: kürägi algan da, aña tayanıp bik uzak şüyläşİp türtan. Ul küräk kütärİp üylärİNä kaytsa, ipinİ miçkä salu gına tügİl, algannar da ikän indİ. Münı:</p> <p>— Şul gümİrdän birli nişläp yattın anda? — dip pişirä başlagannar. Kilin:</p> <p>— Min anda yatu tügİl, utırıp ta türmadım,— digän.</p>	<p>Bir gelini, komşuya ekmek küreği almaya göndermişler. Tandıra ekmek koyacaklarmış. Bu gelin, komşudan ekmek küreği alınca dayanıp onunla pek uzun sohbet etmiş. O, küreği alıp evlerine dönse ki, ekmeği tandıra koymak değil, almışlar bile. Buna:</p> <p>— O zamandan beri ne yapıp yattın orada, deyip kızmışlar. Gelin:</p> <p>— Ben orada yatmak değil, oturmadım bile, demiş.</p>

<p>700. «Tırış» Kilin</p>	<p>700. “Çalışkan” Gelin</p>
<p>Bir kilin çay hazırli, di. Talinkä-çükırğa tükürä dä sürtä, di.</p> <p>— Bizniñ atkäy çınayak-talinkäniñ çista buluwın yarata, çista bulsın äli, tfü, tfü! — dip äytä, di.</p>	<p>Bir gelin, çay hazırlıyormuş. Tabağa çanağa tükürüp siliyormuş.</p> <p>— Bizim babacığımız tabağa çanağı temiz sever, pak olsun ya, tü tü, demiş.</p>
<p>701. Cil İdim, Davıl İdim...</p>	<p>701. Rüzgâr İdim, Fırtına İdim...</p>
<p>Bir kilin bik yalkaw bulgan, di. Gümürindä bir türlü işni di üsta itip başkara bilmägän. Üzi bik maktançık ikän.</p> <p>— Cil idim, davıl idim, kün dä üçär kültädän üçär üyim iğın urıp, bir zurat kuya turgan idim. Annarı üç kün, üç tün ulan külmägi tiktım, ul da tuydan kaytkançı sütilip bitti,— dip üziniñ «uñganlığını» süyläp birdi, di.</p>	<p>Bir gelin çok tembelmiş. Ömründe hiçbir işi ustaca yapamamış. Kendi pek övüngenmiş.</p> <p>— Rüzgâr idim, fırtına idim. Her gün üçer desteden, üçer yığın ekin biçip bir zurat¹⁹⁰ yapıyordum. Sonra üç gün, üç gece, çocuk gömleği diktım. O da düğünden dönmeden söküldü, diye kendi “hamaratlığını” söylemiş.</p>
<p>702. Äbi Niçä Bürçak Aşagan</p>	<p>702. Nine Ne kadar Burçak Yemiş?</p>
<p>Bir karçık ulı häm kilini bilän basuga bürçak cıyarga kitkännär. Barıp citü bilän äbi avızına bir burçak kapkan, di. Kilini äbigä karagan sayın äbiniñ avızı silkinä ikän. Aşırda kilin tüzümägän, irinä bulay digän:</p> <p>— Bar, äniyiniñni kaytarıp kuy, kilgännän birli bürçak aşıy. Bütün bürçakni aşap bitirä indı.</p> <p>Ulı atni cikkän dä, änisı bilän kaytıp kitkännär. Bir çükırdan çikkanda arba</p>	<p>Bir yaşlı kadın, oğlu ve gelini ile tarlaya burçak toplamaya gitmiş. Tarlaya gelmeleri ile ninenin ağzına bir burçak atması bir olmuş. Gelini nineye ne zaman baksa ninenin ağzı kıpırdıyormuş. Sonra da gelin dayanamamış, kocasına şöyle söylemiş:</p> <p>— Git anneni eve götür, geldiğinden beri burçak yiyor. Bütün burçağı yiyip bitiriyor ya.</p> <p>Oğlu, atı koşumlamış ve annesi ile dönüp gitmişler. Bir çukurdan çıkarken araba sıçramış,</p>

¹⁹⁰ Zurat: Büyük ekin veya ot yığını.

<p>sikirgän ikän, äbinij avızınnan burçak tüşip kitkän</p> <p>Äbi uftanıp:</p> <p>— Äy hüdäyım, bargaç ta bir burçak kalkan adım, ul da tüşip kaldı,— digän.</p>	<p>ninenin ağızından burçak düşmüş.</p> <p>Nine hayıflanarak:</p> <p>— Ey Allah'ım gelince bir burçak almıştım ağızıma, o da düştü, demiş.</p>
<p>703. Aş Nigä Tüzsız Bulgan</p>	<p>703. Aş Neden Tuzsuz Olmuş?</p>
<p>Bir ir hatının bik yaratkan, di. Hatın pişirgän aşnı maktap, änisı pişirgän aşnı hurlap türğan, di. Şunnan änisı bir künni aş pişirgän dä:</p> <p>— Hatınıñ pişirdi,—digän.</p> <p>Tigı ir maktap-maktap aşagan. Aşap bitürir aldınnan gına änisı äytkän:</p> <p>— Min pişirgän idim,—dip.</p> <p>— Äytäm tüzsız idı,—digän di ulı.</p>	<p>Bir adam karısını çok seviyormuş. Kadının pişirdiği yemeği övüp annesinin pişirdiği yemeği kötülüyormuş. Ondan sonra annesi bir gün yemek pişirmiş ve:</p> <p>— Karın pişirdi, demiş.</p> <p>Bu adam öve öve yemiş. Yiyip bitirmeden önce annesi:</p> <p>— Ben pişirmiştım, demiş.</p> <p>— Söylüyorum tuzsuzdu diye, oğlu.</p>
<p>704. Tämlı İpi</p>	<p>704. Lezzetli Ekmek</p>
<p>Bir kilinnij ipiyı bir dä uñmagan, di. İri kaytıp aşarga utırğaç, açılı kıyafät bilän:</p> <p>— İpinı kim saldı? —dip süragan. Änisinij kilinnı tırgätäsı kilgän.</p> <p>— Änä, hatınıñ saldı, hatınıñ şundıy uñgan bit,—digän. Ulı da anasınıñ kilinnı açulandırası kilgänin bilip:</p> <p>— Äytäm bik tämlı bulgan,— dip äytkän.</p>	<p>Bir gelinin ekmeği hiç güzel olmuyormuş. Kocası dönüp yemeğe oturunca sinirli bir hâlde:</p> <p>— Ekmeği kim yaptı diye, diye sormuş. Annesi, gelini kötölemek istemiş.</p> <p>— İşte, karın yaptı. Karın öyle hamarat ki, demiş. Oğlu da annesinin, gelinini kızdırmak istediğini anlayıp:</p> <p>— Söylüyorum pek lezzetli olmuş, demiş.</p>

<p>705. Piştî mikän, Bianay</p>	<p>705. Piştî mi Kaynana?</p>
<p>Yäş kilin irinij iştän kaytuwına aş pişirä, imiş. Ul aşına çumar salgan da, azrak türgaç çumarnı alıp, bianasına:</p> <p>— Tugız çumar aşadım, piştî mikän, bianay?—dip äytkän, di.</p>	<p>Genç gelin, kocasının işten dönüşüne yemek pişiriyormuş. O, yemeğine çumar¹⁹¹ koymuş ve azcık durunca çumarı alıp kaynanasına:</p> <p>— Dokuz çumar yedim, piştî mi ki kaynana, demiş.</p>
<p>706. Bıräwgä Taba Aş, Bıräwgä Tabagaç</p>	<p>706. Birine Tava Aş, Birine Maşa</p>
<p>Ütkin kız ülmäs Sılu kilin bulıp tüşkäç, kaynanası aña ara-tirä taba aşı pişirgä kuşa ikän. Ülmäs Sılu, üzim dä bir tuygançı aşım, dip kübräk itip tä pişirip karıy, tik bu aña nasıyp bulmıy, nik disän, kamır pişirügä ginä kaynanasının aħirätü äligi bilämçi Pəriha kilip kırä dä, ikäwläp utırıp aşıylar da bitirälär ikän.</p> <p>Ülmäs tağın bir şulay pişirip tabasın miçtän alıp yatkanda, Pəriha kilip kirkän:</p> <p>— Niħäl, taba aşı pişiräsñmı?— digäç, ülmäs;</p> <p>— Bıräwgä taba aş, bıräwgä tabagaç!— dip, aña tabagaçıñ suzıp, timirin küzinä ük kürsätip algaç, taba aşın miçkä yañadan kirı tıgıp yapkan da kuygan, di.</p> <p>Şunnan Pərihanın, päriyü çıgıp, üpkälöp çıgıp kitkän. ülmäs anı şulay bizdirgäç kinä üzünä taba aşı tiyä başlagan, imiş.</p>	<p>Zeki kız Ülmes Sılu gelin olunca, kaynanası ona zaman zaman tava aşı pişirmesini söylüyormuş. Ülmes Sulı, kendim de bir doyana kadar yiyeyim, diye çokça pişiriyor yalnız bu ona nasip olmuyormuş. Neden dersen, hamur pişirirken kaynanasının ahiretliğı dedikoducu Periha geliyor ve ikisi birlikte yiyorlarmış.</p> <p>Ülmes yine öyle bir pişirip tavasını sobadan alırken Periha gelmiş:</p> <p>— Ne yapıyorsun, tava aşı mı pişiriyorsun, deyince Ülmes:</p> <p>— Birine tava aş, birine maşa, deyip ona maşayı uzatıp, demiri gözüne gösterip, tavasını yeniden sobaya sokup kapatmış.</p> <p>Bundan sonra Periha'nın cini başına çıkmış, öfkelenip çıkıp gitmiş. Ülmes onu öyle bezdirince kendi tava aşı yemeye başlamış.</p>

¹⁹¹ Çumar: İçi boş mantı türü.

<p>707. Uşmadım Bulgaç, Uşmadım...</p>	<p>707. Bahtım Gülmeyince Gülmüyor...</p>
<p>Şulay biräwlärniñ bir kızı, bir malayları bulgan. Bularnı bik irkäläp işlätmicä günä üstirgännär, di. Malay üskän dä äylängän, kız üskän dä kiyäwgä kitkän. Ämma bargan cirindä bir dä igilik kürsätmägän. Ä malayniñ hatını bik uşgan kişİ bulgan, di. Tik anı kayınana gına uşatmagan, ä kızı kunakka kilgändä, işlärgä kuşalar dip, gül änkäsinä zarlangan. Şunlıktan bu kayınana äytä ikän:</p> <p>— Kızımniñ kayınanası naçar, üzimniñ kilinim naçar, uşmadım bulgaç, uşmadım,— di ikän.</p>	<p>Birilerinin bir kızı ve bir oğulları olmuş. Bunları pek rahatça, çalıştırmadan yetiştirmişler. Oğlan yetmiş ve evlenmiş. Kız yetmiş kocaya varmış. Ama gittiği yere hiç iyilik göstermemiş. Oğlanın karısı ise çok hamarat biriymiş, ama onu kaynanası beğenmemiş. Kızı ise misafirlige gelince iş yaptırıyorlar diye, anneciğine dert yanmış. Ondan sonra bu kaynana:</p> <p>— Kızımın kaynanası kötü, benim gelinim kötü. Bahtım gülmeyince gülmüyor, demiş</p>
<p>708. Küp Urgan</p>	<p>708. Çok Biçmiş</p>
<p>Kaynanası kilininnän bugün niçä kültä urganın süragan. Kilin yüz kültä urganlığın äytkäç, münü bik azsınıp, anı yalkawlıkta gayıpläp, bik katı urışkan. İkinci künni dä, üçinçİ künni dä şul uk hâl kabatlangan. Dürtinçİ künni karçıkniñ süravına kilin büläy dip cavap birgän:</p> <p>Üçär kültä üç tüştä, İki kültä bir tüştä; İki sıgız, bir tugız, Bir egirmi, bir utız!</p> <p>Kilinnin bu yulı urgan 86 kültäsİ isäp-hisap bilmäwçİ karçıkka bik küp tüyilip, ul:</p>	<p>Bir gün, kaynanası gelinine kaç deste biçtiğini sormuş. Gelin yüz deste biçtiğini söyleyince bunu pek azımsayıp onu tembellikle suçlayıp azarlamış. İkinci gün de o durum tekrarlanmış. Üçüncü gün de tekrarlanmış. Dördüncü gün yaşlı kadının sorusuna gelin şöyle cevap vermiş:</p> <p>Üçer deste üç yerde, İki deste bir yerde; İki sekiz, bir dokuz, Bir yirmi, bir otuz!</p> <p>Gelinin bu kez biçtiği seksen altı destesi hesap kitap bilmeyen yaşlı kadına pek çok</p>

<p>— Hay, rāhmāt tüşkiri! Būgin bik kŭp urgan ikānsiŋ, irtāgā urakka çıkmassıŋ, yal itārsiŋ indī,— digān.</p>	<p>gelmiş. O:</p> <p>— Ah, teşekkür ederim! Bugün pek çok biçmişsin, yarın orağa çıkmazsın, dinlenirsin, demiş.</p>
<p>709. Nibarısı Biş Kültä</p>	<p>709. Hepsi Beş Deste</p>
<p>Yalkaw kilin Pāriha birkŭnni urak urgan bulıp, kŭn ūzın basuda yŭriŋ kaytkan, «uf...» dip çabatasın da salmıyça sākigā suzılıp yatkan. Kayınanası: «Kŭp urdınımı»,— dip sŭragaç, işin bik kŭp itip kŭrsätir ūçin:</p> <p>Ūç, ūç — ūç tüştä.</p> <p>İki kültä — bir tüştä,</p> <p>Bar, Mahiri, cıyıp kayt,</p> <p>Ūyilip tŭrsın bir tüştä,—</p> <p>dip cavap birgān, dilār. Asılda ni barlıgı biş kültä urgan, imiş.</p>	<p>Tembel gelin Periha, bir gün orak biçecek olup gün boyu tarlada gezip dönmüş, “of..” deyip çarıgını çıkarmadan sekiye uzanıp yatmış. Kaynanası: “Çok biçtin mi?” diye sorunca işini pek çok yaptığını göstermek için:</p> <p>Ūç, ūç, üç yerde.</p> <p>İki deste, bir yerde,</p> <p>Git, Mahir’i toplayıp dön,</p> <p>Yıgılıp dursun bir yerde,</p> <p>diye, cevap vermiş. Aslında tamamı beş desteymiş.</p>
<p>710. Citin Başın Cil Tŭttürmıy</p>	<p>710. Ketenin Başını Yel Tŭttürmuyor</p>
<p>Yalkaw kilin Pārihanı kayınanası birkŭnni citin yŭlkırğa cibārgān. Citin cildä su kibik yŭgiriŋ uynap, aykalıp tŭra ikān. Pāriha çakkına iyilip tŭtıym digānçi, citinni kulınnan cil algan. Tagı çakkına iyilip kulın suzgan, tagın cil algan. Şunnan yŭlıkmyça kaytkan da kitkän. Kayınanası gacäplänip:</p> <p>— Nik kayttıŋ?— dip sŭraganga: «Citin başın cil tŭttürmıy»,— dip cavap birgān,</p>	<p>Tembel gelin Periha’yı kaynanası bir gün keten yolmaya göndermiş. Keten, rüzgârda su gibi hızlanıp, dalgalanıp çalkalanıyormuş. Periha, azıcık eğilip tutayım diyene kadar rüzgâr, keteni elinden almış. Yine azıcık eğilip elini uzatmış, yine rüzgâr almış. Bu yüzden yolamadan da dönmüş. Kaynanası şaşırıp:</p> <p>— Neden döndün, diye sorunca: “Ketenin başını yel tŭttürmuyor” diye cevap vermiş.</p>

imış.	
711. Aş Pişirsän —Apara...	711. Aş pişirsen Küspe...
<p>Yalkaw kilin Pərihanın aş pişirüwiniñ yünı bulmagan kibik, idanı da annan-münnan gına yuwıla, anı da atnaga bir gına yuwa ikän. Annarı pişirmi da, yumıy da başlagan. Kaynanası:</p> <p>— Kilin, bu ni işin, nigä bir da işlämisin? — dığaç, Pəriha:</p> <p>— Aş pişirsän—apara, idän yusañ — kap-kara, yusañ-yumasañ barıbir,— dip, gayıpnı şulay aş bilän idängä awdargan, imış.</p>	<p>Tembel gelin Periha'nın aş pişirmesinin düzeni olmadığı gibi, döşemeyi de şöyle böyle yıkıyor, onu da haftada bir yıkıyormuş. Onları da pişirmemeye ve yıkamamaya başlamış. Kaynanası:</p> <p>— Gelin, bu ne hâl, neden hiç çalışmıyorsun, deyince Periha:</p> <p>— Aş pişirsen küspe, döşeme yıkasan kap kara, yıkasan da bir yıkamasan da bir, deyip suçu öylece aş ile döşemeye atmış.</p>
712. Savar İdim Sıyrını, Abzarıgız Kıyık	712. Sağardım İneği, Ahırınız Eğik
<p>Yalkaw Pəriha kilin bulıp tüşkâç, kaynanası anı yurt-cir, sıyırlar bilän tanıştırgan da süt çilägin kürsätip:</p> <p>— Kilin, mınä siña çiläk, irtän sıyrını şuna savarsın,— dip, kulına tapşırgan.</p> <p>İrtän kilinni üzi uyatıp çıgargan da, kaynanası, indı kilinim bulgaç, kart künimdä tınçlandım,— dip yañadan urınına yatıym digänçi, Pəriha buş çiläknı kütärip milip kiringän. Kaynanası bik gacäplänip nigä sawmavın süravına karşı Pəriha:</p> <p>— Abzarıgıznu yürıp karap äylänip çıktım, savar idim sıyrını, abzarıgız kıyık,</p>	<p>Tembel Periha gelin olup gelince, kaynanası onu yer yurtla, sığırlarla sığırlarla tanıştırmış ve süt kovasını gösterip:</p> <p>— Gelin, işte sana kova, sabah sıyrını şuna sağarsın, deyip eline vermiş.</p> <p>Sabah gelinini kendisi uyandırıp göndermiş ve kaynanası şimdi gelinim olunca, ihtiyarlığında dinçleştirmiş, deyip yeniden yerime yatayım diyene kadar Periha boş kovayı kaldırıp gelmiş. Kaynanası şaşırıp neden sağmadığını sorduğunda:</p> <p>— Koşup ahırınıza bakıp, geri çıktım. İneğinizi sağardım ama ahırınız eğik, kova düz</p>

<p>çiläk turı utırmıy,— dip, urınına suzılğan da yatkan, di.</p>	<p>durmuyor, diye cevap verip yerine uzanmış.</p>
<p>713. «Akılga» Utırtkannar</p>	<p>713. “Akıla” Oturtmuşlar</p>
<p>Kart bılän karçık ulların üyländirgännär. Läkin alarnıñ kilinnäri bik yalkaw bulıp çıkkän. Birkün babay kulına çiläk alganda, kilingä üç itip, sıyrı savarga tütıngän. Karçıgınıñ bik açuwı kılıp, üzim savarmın dip kartnıñ kulınnan çiläknı tarta başlagan. Münı täräzädän kürip turgan kilinnäri:</p> <p>— Ätkäy! Änkäy! Bır çiläk üçin nigä şulkadär tavış kuptarasız. Bır kün birigiz sawsa, ikınçı kün ikınçıgiz savar,— digän.</p>	<p>İhtiyar adam ile karısı, oğullarını evlendirmişler. Lakin onların gelinleri çok tembelmiş. Bir gün dede, eline kova almış ve geline nispet yapıp inek sağmaya başlamış. İhtiyar karısı çok öfkelenip ben sağarım, diyerek ihtiyarın elinden kovayı çekmiş. Bunu pencereden gören gelinleri:</p> <p>— Anneciğim! Babacığım! Bir kova için neden o kadar gürültü koparıyorsunuz. Bir gün biriniz sağsa, ikinci gün diğeriniz sağar, demiş.</p>
<p>714. Kaysı Pişmägän</p>	<p>714. Hangisi Pişmemiş</p>
<p>Urmansız yaknıñ bır kızı urmanlı yakka kiyäwgä çıkkän. Kaynanası bıyıl kayın cilägi bik küp dip süylägäç, bır künnı kilin urmañga kitkän. Bu kilin kiçkä kadär yürüp bır ciläk tä tapmagan.</p> <p>Kaynanası:</p> <p>— Ciläklärin kayda?—dip süragan.</p> <p>Kilin äytkän:</p> <p>— Urmandagi bütün kayınnarı karap çıktım, ämma bır ciläk tä tapmadım, äli pişmägän bulsa kiräk,— digän.</p>	<p>Ormansız tarafın bir kızı ormanlı tarafa kocaya varmış. Kaynanası bu yıl kayın çilegi pek çok deyince bir gün gelin ormana gitmiş. Bu gelin akşama kadar gezip bir tane bile çilek bulamamış.</p> <p>Kaynanası:</p> <p>— Çileklerin nerede, diye sormuş.</p> <p>Gelin:</p> <p>— Ormandaki bütün kayınlara baktım ama hiç çilek bulamadım, daha kızarmamış olsa gerek, demiş.</p>

<p>715. Tırılıp kaytmasın Dip kurkam</p>	<p>715. Dirilip Dönmesinden Korkuyorum</p>
<p>Bir kilin kaynanası bılän bik naçar tūra, gıl kıçkırış, gawga bülarnıj.</p> <p>— Bırvakıtın kaynana ülä. Ülgäç kilin bik katı cılıy başlıy.</p> <p>Kürşilärinnän bırsı:</p> <p>— Äy Miñnisa, adäm rätlı tūra almadıgız, nigä cılıysın sün? — di.</p> <p>— Äy, ülgäninä kaygırıp tügıl, yañadan tırılıp kaytmasın dip kurkam, şuna cılıym.</p>	<p>Bir gelin, kaynanası ile pek kötü yaşıyormuş, daima kavga edip bağrışıyorlarmış.</p> <p>— Bir gün kaynana ölmüş. Ölünce gelin çok ağlamaya başlamış.</p> <p>Komşularından birisi:</p> <p>— Ah Minnisa, insan gibi düzgünce yaşıyamıyordunuz. Neden ağlıyorsun acaba, demiş.</p> <p>— Ah, öldüğüne kahırlanıp değil, yeniden dirilip dönmesinden korkuyorum, onun için ağlıyorum.</p>
<p>716. Üziñnikı Üz, Käkrı Balsa da Tüz</p>	<p>716. Kendininki Öz, Yamuk Olsa da Düz</p>
<p>Bir karçıkñıj kilini, işi bik tıgız bulıp, aşka tüz salırğa ünıtkan. Kaynanası münü:</p> <p>— Tuzsızñıj aşı da tuzsız, iş räti bılmisın! — dip, bik katı tırgägän.</p> <p>Ä ikınçı küñni, karçımñıj üz kızı tuzsız aş pişirgäç:</p> <p>— İ kızım, aşınñıj tuzı tıçıräk ikän, kaynanana tıçı tıllı bulırsın,— dip kızın maktap algan, di.</p>	<p>İhtiyar bir kadının gelininin işi pek çokmuş, yemeğe tuz atmayı unutmuş. Kaynanası bunu:</p> <p>— Tuzsuzun aşı da tuzsuz, iş düzeni bilmiyorsun, deyip çok sert azarlamış.</p> <p>İkinci gün ise, yaşlı kadının kendi kızı tuzsuz yemek pişirince:</p> <p>— E kızım, yemeğin tuzu tatlıca olmuş, kaynanana, tatlı dilli olursun, diye kızını övmüş.</p>

<p>717. Kişi Sayın Bırärkařık</p>	<p>717. Herkese Bir Kaşık</p>
<p>Bır yůrtka tıgũçı kırä. Hıcanıñ kilinĩ ař piřirä, kırä dä ařka bırkaşık tůz sala. Bırızdan kayınana kayta da, tağı bır kaşık tůz sala. Hızır tıgũçı dä tůřıp bır kaşık tůz sala. Ařarga utıralar. Ař aşarlık bulmıy. Kayınana kilinnän:</p> <p>— Sin tůz salgan idıñmı ällä? — dip sůrıy.</p> <p>Kilin:</p> <p>— Saldım,—di.</p> <p>Kayınana:</p> <p>— Min dä saldım,—di.</p> <p>Tıgũçı:</p> <p>— Bu ũydä hämmä kiři bırär kaşık sala ikän dip, min dä saldım,— di.</p>	<p>Bir eve terzi gelmiş. Ev sahibinin gelini yemek pişirmiş ve yemeğe bir kaşık tuz atmış. Biraz sonra kaynana dõnmũř ve bir kaşık tuz daha atmış. Yemeğe oturmuşlar. Aş yenecek gibi değilmiş. Kaynana, gelinine:</p> <p>— Sen tuz attın mıydı yoksa diye sormuş.</p> <p>Gelin:</p> <p>— Attım, demiş.</p> <p>Kaynana:</p> <p>— Ben de attım, demiş.</p> <p>Terzi:</p> <p>— Bu evde herkes birer kaşık atıyor diye ben de attım, demiş.</p>
<p>718. Tarı Bůtkası</p>	<p>718. Darı Butkası</p>
<p>İlkkı vakıtta bır kilinnän bik yıř tarı tůydırälär dä bůtka piřirtälär ikän. Kilin bır dä tarı tůyãrgä yaratmıy, di.</p> <p>Ul:</p> <p>— Kayınanam ũlsä, bır dä tarı tůyıp tůrmas idim, bůtin tarıdan gına piřirir idim,— di ikän. Kayınana ũlä. Bırkũnnı kilin tarıdan bůtka piřirirgä tůtına. Kaynata-kaynata, läkin bůtka hiç piřmi, di.</p>	<p>Eski zamanlarda bir geline pek sık darı dõvdürtüp darı botkası pişirtiyorlarmış. Gelin darı dõvmeyi hiç sevmiyormuş.</p> <p>O:</p> <p>— Kaynanam ölse, hiç darı dõvmezdim, bůtün darıdan bişirirdim, demiş. Kaynanası ölmũř. Bir gün gelin, darıdan botka pişirmeye niyet etmiş. Kaynatıyor kaynatıyor, lakin botka hiç pişmiyormuş.</p>

<p>Şunnan kilin:</p> <p>— Äy, kaynanam isän bulsa, tämlī itip bütka pişirip aşatır idī, ul bütkanı bik tämlī pişirä tūrgan idī bit,— dip äytä, di.</p>	<p>Ondan sonra gelin:</p> <p>— Ah kaynanam sağ olsa, lezzetlice lapa pişirip yedirirdi. O lapayı çok lezzetli pişiriyordu ya, demiş.</p>
<p>719. Aqlagan!</p>	<p>719. Anlamış!</p>
<p>Kaynana kilinänä äytä ikän:</p> <p>— Kilin, muyınçağını bir dä saklap tūrmıysın, min bir muyınçaknı büzaw ügiz bulıp citkänçi tūta tūrgan idim.</p> <p>Kilin äytkän:</p> <p>— Bıyılığsın sıyır itip kınä üstirik indī, änkäy. Ayrılıp çıkkanda bızgä barıbir bir sıyır kiräk bulır.</p>	<p>Kaynana gelinine:</p> <p>— Gelin, yularını hiç korunmuyorsun. Ben bir yuları buzağı öküz oluncaya kadar kullanıyordum, demiş.</p> <p>Gelin:</p> <p>— Bu yılını sadece sığır olana kadar yetiştirelim anneciğim. Ayrılınca herhâlde bize bir sığır lazım olur.</p>
<p>720. Yigıt Ütkin, Päkī Ütkin</p>	<p>720. Delikanlı Keskin, Çakı Keskin</p>
<p>İlik zamanda yaña gına üylängän bir yigıt kün sayın iştan kaytkaç, täräzä yanına utırıp, çalgı päkisın kayrarga utıra ikän:</p> <p>— Yigıt ütkin, päki ütkin, yigıt ütkin, päki ütkin,— di ikän.</p> <p>Yäş hatın münüñ bu gadätinnän tuyıp bitkän.</p> <p>— Tukta äli, kızık itim äli bu malaynı! — digän.</p> <p>Birkünni hatını baybikä bulıp kıyınıp, şäp tarantaska ala biyänı cigıp kırğa kitä dä irinñ saban sürgän cirinä barıp tuktıy:</p> <p>— Äy sin,— dip tamak tūbı bilän</p>	<p>Eski zamanda, yeni evlenen bir delikanlı her gün işten dönünce, pencerenin yanında, tırpan metalinden yapılan çakısını bileyerek oturuyormuş.</p> <p>— Delikanlı keskin, çakı keskin, delikanlı keskin, çakı keskin, diyormuş.</p> <p>Genç kadın bunun bu âdetinden bıkmış.</p> <p>— Dur ya, bir ders vereyim bu oğlana, demiş.</p> <p>Bir gün karısı hanımefendi gibi giyinip, güzel bir faytona ala kırsrağı koşup kıra gitmiş ve kocasının saban sürdüğü yere gidip durmuş:</p> <p>— Ey sen, diye avazı çıktığı kadar bağırmış. Şimdi hemen ala kırsrağı öp. Öpmezsen, bugün</p>

<p>kıçkırā,— hāzır ũk ala biyānı ũp. Ūpmisın ĩkān, bũġın ũk kuwıp ıġaram!</p> <p>Yıġıt tıġılāy itā, bũlay itā.</p> <p>— Āy nuja, nuja, nuja nilār ġnā ĩřlātmi! —di dā ala biyānı kilıp ũbā, di.</p> <p>Kiın ĩřtān kaytkā, yıġıt, ĩlkkı ġadāti buyına, tārāzā yanına barıp utıra da tagın pākısın kayrarga tũtına:</p> <p>— Yıġıt ũtkın, pākı ũtkın, yıġıt ũtkın, pākı ũtkın! — di.</p> <p>Hatını ārāp ıġa da mũrġa ayak tibıp kıçkırā:</p> <p>— Ūtkının ũtkın dā bit, ala biyānı nik ũptın?! — di.</p>	<p>hemen kovacaġım seni, demiş.</p> <p>Delikanlı ōyle yapmış bŕyle yapmış.</p> <p>—Ey muhtaçlık muhtaçlık! Neler yaptırıyor bu muhtaçlık, demiş ve gelip ala kısrāġı ōpmũř.</p> <p>Akřam ĩřten dŕnũnce delikanlı, eski ādeti ũzere, pencere yanında yine çakısını bilemeye başlamış:</p> <p>—Delikanlı keskin, akı keskin, delikanlı keskin, akı keskin, demiş.</p> <p>Karısı yerinden fırlamış ve dŕšemeyi tekmeleyip buna baġırmıř:</p> <p>—Keskinin keskin de, ala kısrāġı niçin ōptũn, demiş.</p>
<p>721. Tũzımsızlık Bālası</p>	<p>721. Sabırsızlık Belası</p>
<p>Bır yıġıt kiyāw bulıp bargā, bik kabalanıp aşarga tũtingan. Ařnıġ ũstı may ġına bulġanlıktan, annan bu çıkmıy, şunlıktan yıġıt anı suwıngan dip bılġān. Kaşık tutırıp bır kapkan ikān, bik yaman avızı pıřkān. Yıġıt tuzā almıyça, kũzlārın tũřāmgā tıkāġān.</p> <p>—Tũřāmıġız bik sarı ikān, nindi urmannıġ aġaı?— digān.</p> <p>Kız āytkān:</p> <p>—Uysuw cirlārınġ aġaı, tũzımsızlık cāzası,—digān.</p>	<p>Bir delikanlı damat olup gelin evine gidince, aceleyle yemeye başlamış. Aşının ũstũ yaġ ile kaplı olduġu için, ondan buhar ıkmıyormuş. Bu yũzden delikanlı onu soġumuř sanmış. Kařıġını doldurup aġzına almış ve aġızı çok fena yanmış. Delikanlı dayanamayınca gŕzlerini tavana dikmiş.</p> <p>—Tavanımız pek sarıymış, hangi ormanın aġaı, demiş.</p> <p>Kız cevap vermiş:</p> <p>—ukur yerlerin aġaı, sabırsızlıġın cezası, demiş.</p>

<p>722. Naratlığı Narat ta</p>	<p>722. Çamlığı Çam da</p>
<p>Birvakıtını bîr kişikızın kiyâwgä birä ikän. Mînä bûlarga kiyâw kilä, kiyâw kilügä kıznuñ äniläri äzirlänip tûralar. Üstälgä aşnı kitirip kuygaç, kiyâwni utırtalar. Kiyâw utıru bilän tiğilär kürmägändä gînä aşnuñ üstinä cıyılıp tûrgan ũrinî kaşık tutırıp kaba. Mûnuñ kapkanın babası kürip kala. Kiyâw, mûnı sizip, babasına:</p> <p>— Babay, sizniñ tüşämigiz narat ikän, ä? — di.</p> <p>Babası:</p> <p>— Tüşämnîñ naratlığı narat ta, sinîñ aşıguwıñ da bik harap ikän şul,—di.</p>	<p>Bir gün, bir adam kızını kocaya vermiş. Güvey bunlara gelmiş, güvey gelen kızın annesigil hazırlanıyorlarmış. Masaya yemeği getirip koyunca güveyi oturtmuşlar. Güveyin oturması ile diğerleri görmeden yemeğin üzerinde toplanan yağı kaşıklayıp yemiş. Bunun yediğini dedesi görüp kala kalmış. Güvey bunu sezip dedesine:</p> <p>— Dede sizin tavanınız çammış, ya?</p> <p>Dedesi:</p> <p>— Tavanın çamlığı çam da senin acelen de pek kötüymüş ya, demiş.</p>
<p>723. Üz Hälinnän Çıgıp</p>	<p>723. Kendi Hälinden Çıkıp</p>
<p>Bürin zamanda açlık yılını bîr yigît ũylänirgä uylagan. Ätisî yanına kilgän dä:</p> <p>— Äti, minî ũyländirsän idî,— digän.</p> <p>Ätisî karşı kilmägän:</p> <p>— Tik, digän, hatınıñ bilän ikigizgä bîr ũliş rizık bulır,— digän.</p> <p>Yigît ũylängän. Bu hatının bık yarata ikän, bar azıknı hatınına aşata ikän dä, üzi açkala ikän. Şulay itip, yabıkkannan-yabıga bargan.</p> <p>Birkünni yigît täräzä yanında utırganda, uramnan bik yabık bûzaw ütöp kitkän. Yigît</p>	<p>Eski zamanda, açlık yıllarında bir delikanlı evlenmeyi düşünmüş. Babasının yanına gelmiş ve:</p> <p>— Baba beni evlendirsen, demiş.</p> <p>Babası karşı gelmemiş:</p> <p>— Yalnız, karın ile sana ikinize bir pay rızık olur, demiş.</p> <p>Delikanlı evlenmiş. Bu, karısını çok seviyormuş, tüm rızıkını karısına yediriyor, kendi aç kalıyormuş. Böylece, zayıfladıkça zayıflamış.</p> <p>Bir gün delikanlı, pencere yanında otururken sokaktan pek zayıf bir buzağı geçmiş.</p>

<p>anı kürü bılän ätisinä karap:</p> <p>— Bu büzaw da Һatını bılän bİR ülişkä yäşi türgandır indİ,— dip kuygan, di.</p>	<p>Delikanlının onu görmesi ile babasına bakıp:</p> <p>— Bu buzağı da karısı ile aynı payla yaşıyordur ya, demiş.</p>
<p>724. Avızı Pışkän Yığit Kibik</p>	<p>724. Ağzı Yanan Delikanlı Gibi</p>
<p>BİR yığitkızkatına bardı. Yığitkä aş pişirip kitirdilər. Kız bardı da in ăwväl aşnı kabıp karadı. Avızı piştİ. Äyttİ:</p> <p>— Hay, bİznİn ăni hăr kayčan aşnı suwıtıp kitirä,—didİ. Yığit: «min dă kabıp, karıym»,—dip bardı da, salkın aş kapkan kibik alıp, kisăktän kabıp yüttİ. Avızı, tamagı piştİ, küp zamangaça küñİlsiz bulıp yürdİ. Kız ul arada işİk aldına çıgıp kİrdİ. Yığit äyttİ:</p> <p>— Tıŝta hava niik?—didİ.</p> <p>Kız äyttİ:</p> <p>— Tıŝta hava avızı pişkän yığit kibik,— didİ.</p> <p>ünkü hava bülİtlİ, tuman idİ.</p>	<p>Bir delikanlı, kızın yanına gitmiş. Delikanlıya aş pişirip getirmişler. Kız gitmiş ve ilk önce aş ağızına alıp bakmış. Ağzı yanmış:</p> <p>— Hay, bizim annemiz her aş soğutup getiriyor, demiş. Delikanlı: “Ben de tadına bakayım” deyip soğuk yemek yer gibi alıp birden yutmuş. Ağzı, damağı yanmış, çok uzun süre keyifsizce kalmış. Kız o arada kapının önüne çıkıp içeri girmiş. Delikanlı:</p> <p>— Dışarıda hava nasıl, demiş</p> <p>Kız:</p> <p>— Dışarıda hava ağzı yanan delikanlı gibi, demiş.</p> <p>ünkü hava bulutlu, dumanlıymış.</p>
<p>725. Kara-Karşı</p>	<p>725. Karşı Karşıya</p>
<p>İki yığit aşhanăgä kirip utırganar. Birsİ aş kitİrgänİ üstäl üstİndäğİ güritsanı ipigä yağıp kabıp cibărgän. Güritsa bik gayratlı bulgan, tİğİnİn tını bitip, küzİnnän yăŝ ıkkkan. İptăŝİ işnİn nidä ikänİN bİlmiçä:</p> <p>— Nİgä yılıysıŝ, nărsä işİnă tüşttİ? —</p>	<p>İki delikanlı yemekhaneye girip oturmuşlar. Birsİ, aş getirene kadar masa üstündeki hardal ekmeğİ sürüp yemeye başlamış. Hardal çok acıymış. Bunun sesi gitmiş, gözünden yaş gelmiş.. Arkadaşı ne olduğunu bilemeyince:</p>

<p>digän.</p> <p>İptäşi:</p> <p>— İlkkı sugıŧta babam ülgän bulgan, ŧunu kızganıp yılıym,— dip cavap birgän.</p> <p>Birazdan anısı da gürçitsa kabıp ŧul uk hälgä tüşkän. Hüzir indı busı süragan:</p> <p>— Nigä yılıysıñ, kımıñ isıñä tüşti? — digän.</p> <p>Tıgışınıñ açuwı çıkkän:</p> <p>— Tıgı sugıŧta babañ ülgänçi, sin ıçkıngan bulsañ dip, babañnı kızgandım,— digän.</p>	<p>— Neden ağlıyorsun, ne düşti aklına, demiş.</p> <p>Arkadaşı:</p> <p>— Eski savaşta dedem ölmüşti, onu düşünüp ağlıyorum, diye cevap vermiş.</p> <p>Birazdan o da hardalı ağzına alıp aynı duruma düşmüş. Şimdi bu sormuş:</p> <p>— Neden ağlıyorsun, kim aklına düşti, demiş.</p> <p>Bu kızmış:</p> <p>— O savaşta deden öleceğine, sen ölseydin diye, dedene acıdım, demiş.</p>
<p>726. Küysiz Kiyäw</p>	<p>726. Huysuz Güvey</p>
<p>Ülmäs Sılunıñ kiyäwı aña üylängäç, artık irkälänip, bik küysizlänä başlagan. Ülmäsni üzınçä biyitirgä, bir dä yukka yğirtirgä i tä ikän.</p> <p>Bir ŧulaykız yanına kiyäwli kilgäç, atın tugarıp arbaga bälätkän. Yümüŧı malayga:</p> <p>— Atıma piçän sal,—digän.</p> <p>— Saldık,— digännär.</p> <p>Biraz tırgaç, ülmäs Sıluga:</p> <p>— Barçı, atım piçän aşıy mikän, karap kırçı,— digän.</p> <p>Tagın biraz utırgaç:</p>	<p>Ülmes Sılu'nın güveyi onunla evlenince fazla nazlanıp, pek huysuzlanmaya başlamış. Ülmes'i kendi isteğine göre oynatıyor, boşu boşuna koşturuyormuş.</p> <p>Öyle bir kızın yanına güvey olarak gelince, atını koşumlardan çıkarıp, arabaya bağlamış ve hizmetçi oğlana:</p> <p>— Atıma ot koy, demiş.</p> <p>— Koyduk, demişler.</p> <p>Biraz durunca Ülmes Sılu'ya:</p> <p>— Git hele, atım ot yiyor mu acaba, bakıp gelsene, demiş.</p> <p>Yine biraz oturunca:</p>

<p>— Atım uñ yaktan aşap tuygandır, barçı, malayga äyt: arbanıñ sul yagına bāylāsın,— digän.</p> <p>Tagın biraz utırğaç:</p> <p>— Barçı, atım küysizlänimī? Başınnan yūğänin salmaganmı, karap kır,— digän. Ülmäs Sılu yūmişçi malaynı çakırıp kirtkän dä kiyävi aldında aña:</p> <p>— Barçı, küysizlängän kiyäwniñ yūğänin alıp kulına tütürçı,— digän, di.</p>	<p>— Atım sağ taraftan yiyip doymuştır. Git hele, oğlana söyle; arabanın sol tarafına bağlasın, demiş.</p> <p>Yine biraz oturunca:</p> <p>— Git hele, atım huysuzlanıyor mu? Başından gemini çıkarmamış mı? Bakıp gel, demiş. Ülmes Sılu, hizmetçi oğlanı çağırmış ve güveyin önünde ona:</p> <p>— Git hele, huysuzlanan güveyin gemini alıp eline ver, demiş.</p>
<p>727. Süzgä Mükıt Kiyäw</p>	<p>727. Patavatsız Güvey</p>
<p>Bir kiyäw süzgä bik mükıt bulgan. Ul käläşkä barganda, anı ata-anaları üyrätip cibärälär ikän:</p> <p>— Käläşkä bargaç, ulım, bürük tupas süzlär äytä kürmä, tügäräk-tügäräk süzlär ginä süylä,— dip.</p> <p>Kiyäw, käläş üyünä barıp kırü bilän:</p> <p>— Küştabak, tälinkä, ay, tabak, iläk bilän çiläk, dip süyläp alıp kitkän, di.</p>	<p>Bir güvey, çok patavatsızmış. O yeni evleneceği kızın yanına gittiğinde, onu anne babası öğretilip yollamışlar:</p> <p>— Oğlum, kızın yanına gidince asla kaba sözler söyleme, gönüle hoş gelen, yuvarlak yuvarlak sözler söyle, demiş.</p> <p>Güvey, kızın evine gelince:</p> <p>— Kâse, servis tabağı, çukur tabak, elek ile kova, diye konuşmaya başlamış, denir.</p>
<p>728. «Uylap» Süyläşkän Kiyäw</p>	<p>728. “Düşünüp” Konuşan Güvey</p>
<p>Bir yigit kız alırğa bargan. Ana üyində:</p> <p>— Bargaç, uylap kına süyläş,— digännär.</p> <p>Kızların avılında cil tığirmänı bar ikän, yigit kızın atası bilän süyläşkändä:</p> <p>— Sizin avılta cil tığirmänı bar ikän,</p>	<p>Bir delikanlı, kız almaya gitmiş. Ona evinde:</p> <p>— Gidince düşünüp konuş, demişler.</p> <p>Kızların köyünde yel değirmeni varmış. Delikanlı kızın babası ile konuşurken:</p> <p>— Sizin köyde yel değirmeni varmış, suyu nereden alıyor o, demiş.</p>

<p>sunı kayan ala ıkäj sũj ul? — digän.</p> <p>Kızınıñ atası yġitniñ akılsız ikänin bġlgän dä, kızını birmägän.</p>	<p>Kızın babası, delikanlının akılsız olduğunu anlayınca kızını vermemiş.</p>
<p>729. Kartaygan Yġit</p>	<p>729. Kartlaşan Delikanlı</p>
<p>Ätnä yağınıñ Cihanşa isimli bir kiři kız saylıy tũrğaç, ũylänä almyça, kırık biřkă citkän. İndi ni bulsa řul bulır, tävakkällim dip biräwgä yawçı cibärgän ikän: «Yġit yġirmi tiräsində bulsa gına biräbiz»,— digännär. İř bũlayga kitkăç, aldaşmyça niřläsin? Tuy mäclisi cıylğaç, mulla yġitkă sũraw birgän:</p> <p>— Niçä yäřtä izlisin, Cihanşa?</p> <p>— Kız yağınnan kilgän şatın-kızlar pũçmak yakta külakların tũrgızıp yarıklarga sışışkannar.</p> <p>Cihanşa, küzin dä yũmmıyça:</p> <p>— Yġirmi tulıp kilä, řäzrät,— digän. Annarı biraz şıptırğa tũřıp,— tũlkü piři sũrak päyt! — digän.</p> <p>Şatın-kızlar ana kazlarday kañıldıřıp:</p> <p>— İ, yġit bik yäř ikän, urta barmaktay çagı ikän;—dip bik kuwaņıřtılar, di.</p>	<p>Etne¹⁹² tarafında Cihanşa isimli bir adam, kız seçip dururken evlenemeyip, kırık beşine gelmiş. Artık ne olursa olsun, deyip cesaretle birine dünürcü göndermiş: “Delikanlı yirmi yaşlarındaysa veririz”, demişler. İş böyle gidince, yalan söylemeyip ne yapsın? Dũğün meclisi toplanınca molla, delikanlıya soruvermiş:</p> <p>— Kaç yaşındasın Cihanşa?</p> <p>— Kız tarafından gelen kadınlar küçük odada kulaklarını açıp yarıklara yapışmışlar.</p> <p>Cihanşa, gözünü kırpmadan:</p> <p>— Yirmi doluyor, hazret, demiş. Sonra azıcık fisıldayıp, tũlkü piři sũrak päyt,¹⁹³ demiş.</p> <p>Kadınlar ona kazlar gibi seslenip:</p> <p>— Hıı, delikanlı pek gençmiş. Orta parmak gibi güzel zamanındaymış, deyip çok sevinmişler.</p>

¹⁹² Etne: Kazan’a yaklaşık 40 km uzaklıkta bir bölge adı.

¹⁹³ Tũlkü piři sũrak päyt: Ama kırık beş diye yaz.

730. Alalar	730. Alıyorlar
<p>Bir yarlı kış ulına kız yârâşîrgä ikîncî bir avılga başküda cibärgän. Başküda bara da yîğitni maktıy başlıy. Kız atası sürıy:</p> <p>— Niçik, di, kiyäwniñ atı barmı?—di.</p> <p>— Bar, bar, ala.</p> <p>— Sıyırı barmı?</p> <p>— Bar, bar, ala.</p> <p>— Küş-kürtü barmı?</p> <p>— Bar, bar, ala.</p> <p>Yarar. Kızını birälär. Tuy yasap, kızını alıp kitälär. Kız atası kiyäwniñ mal-tuwarı bılän tanışmaqçı bula.</p> <p>— Kaya äli, küda, di, sizniñ mal-tuwarlar barısı da ala ikän, ala at, ala sıyır, alaküş-kürt, kürsät äli mal-tuwarlarını,— di.</p> <p>— Yuk, küda,— di yîğit atası,— sin başküdanı anlap citkirmigänsiñ, ul siña barısın da «alırılar» dip äytkändir,—di.</p>	<p>Yoksul bir adam, oğluna kız nişanlıyormuş. Bir köye baş dünürçüyü yollamış. Baş dünürçü gitmiş ve delikanlıyı övmeye başlamış. Kızın babası sormuş:</p> <p>— Nasıl, damadın atı var mı, demiş.</p> <p>— Var, var, ala¹⁹⁴.</p> <p>— Sığırı var mı?</p> <p>— Var, var, ala.</p> <p>— Kuşu kurdu var mı?</p> <p>— Var, var, ala.</p> <p>Tamam. Kızı vermişler. Düğün yapıp kızını alıp gitmişler. Kızın babası, damadının malını davarını görecektir olmuş.</p> <p>— Bakalım hele, dünür, demiş. Sizin mal davarların hepsi de alaymış. Ala at, ala sığır, ala kuş kurt. Göster hele malını davarını, demiş.</p> <p>— Yok, dünür, demiş delikanlının babası, sen başdünürü tam olarak anlamamışsın. O sana hepsini de “alırılar” diye söylemiştir, demiş.</p>

¹⁹⁴ Tatarca da ala, hem almak fiilinin şimdiki zaman şekli olan ‘alıyor’ hem de renk anlamındaki ‘ala’ anlamlarına gelmektedir.

731. Kız Alunıŷ Şartı	731. Kız Almanın Şartı
<p>Bir yığıt, tumanarak hām iŷ rātī bilmāgānlıktān, kālāŷ taba almıy ikān. Bir abzıy mūna kālāŷ tabarga yārdām itmākçī bulgan. Kıŷkı suwık künnärnıñ bırsındā bular yulga çıkkannar. Barıp citkännär bir avılga hām kızlı üygā kırgännär. Yığıt bılānkıznı süylāŷtırā başlagannar. Kız mūnıñ ayagındagı çabatasına karap turgan da:</p> <p>— Çabata yasıy bılāsıñmı?—dip sūragan.</p> <p>Yığıt:</p> <p>— Ähmätzāki kaytara, min tızām,— dip cavap birgān.</p> <p>Kız bik ütkır bulgan.</p> <p>— Bar, başta kaytıp çabata kaytarırğa üyrān, annan süñ minı alırğa kilırsıñ,— dip, yığıtñı kirı bürıp kaytargan, di.</p>	<p>Bir delikanlı biraz safçaymıŷ ve iŷ düzeni bilmediğinden, niŷanlanacak kız bulamıyormuŷ. Bir amca buna evlenecek kız bulmak için yardım edecek olmuŷ. Kıŷın soğuk günlerinden birinde bunlar yola çıkmıŷlar. Gidip bir köye ulaŷmıŷlar ve kızlı bir eve girmiŷler. Delikanlı ile kızını konuŷtırmaya başlamıŷlar. Kız bunun ayağındaki çarığına bakmıŷ ve:</p> <p>— Çabata yapmasını biliyor musun, diye sormuŷ.</p> <p>Delikanlı:</p> <p>— Ehmetzeki çeviriyor, ben diziyorum, diye cevap vermiŷ.</p> <p>Kız çok akıllıymıŷ.</p> <p>— Git, önce dönüp çabata çevirmeyi öğren. Ondan sonra beni almaya gelirsın, deyip delikanlıyı geri göndermiŷ, denir.</p>
732. Yığıtñın Hünarı	732. Yığidin Hünarı
<p>Yığıt kız küzlārgā bargan, di. Kızlar üydā yuk ikān. Bu yığıtñın gıl barmakların şartlata turgan gadāti bar ikān, di. Kızlarınñ āniları:</p> <p>— Akıllım, sinıñ tagın bütān türlü hünarıñ dā barmı? — dıgāç:</p> <p>— Bar, apa! Mınā būlay da bula!—dip, yığıt ikı kulınñın barmakların aralaŷtırıp baş barmagın ālı unğa, ālı sulga āylāndırıp</p>	<p>Delikanlı, kız bakmaya gitmiŷ. Kızlar evde yokmuŷ. Bu delikanlının tüm parmaklarını çıtlatma ādeti varmıŷ. Kızların anneleri:</p> <p>— Akıllım, senin başka hünarın var mı, deyince:</p> <p>— Var, abla! İŷte böyle de oluyor, diyerek, delikanlı iki elinin parmaklarını birleŷtirip, başparmağın bir sağa bir sola çevirip göstermiŷ. Ondan sonra annesi:</p>

<p>kürsätkän, di. Şunnan süñ anası äytkän: — İ ülan, bülay bulgaç, barıp çıkmadı indı bu, bar, üyñä kaytıp tür äli, akıl kırä başlağaç tagın kilip kararsıñ,— digän.</p>	<p>— İı evlat, böyle olunca olmadı ya. Git evine dön hele, akıllanınca yine gelip bakarsın, demiş.</p>
<p>733. Küntrast Üçin</p>	<p>733. Uyumsuzluk İçin</p>
<p>— Sin bu kadarı güzäl, matur kız mündıy yämsiz yığitkä niçik bardıñ? — digäç, kız cavap birgän: — Küntrast üçin, yagni yämsizlikniñ hilafın kürsätü üçin. Çünki min güzäl, yämsiz yanında turganda güzälligim tagın da artıgrak bulıp kürinä,— digän.</p>	<p>— Sen bu kadar güzel, tatlı kızsın, Bunun gibi çirkin delikanlıya nasıl vardın, deyince kız cevap vermiş: — Uyumsuzluk için, yani çirkinliğin karşıtını göstermek için. Çünkü ben güzelim, çirkinin yanında durduğumda güzelliğim daha da fazla görünüyor, demiş.</p>
<p>734. Küymak Bulgaç, İpi Süramıym</p>	<p>734. Kuymak Olunca Ekmek Aramıyorum</p>
<p>Mükıt kiyäwli yürgändä, anı tagın bir kisätip äytkännär: — Küdagıyga bargaç, yaşı aşlarını gına az-azkap, dünya kürmägän kişidäy kırı ipi tığıp utırma, täw barganındagı kibik, tagın üyatka kalma,— digännär. Bu yulı bargaç, äbisı anıñ aldına taba bilän kaynar küymak püşirip kuygan da kaydır çıgarga urınınan kuzgalgan. Mükıt anı ipi alıp kilirgä türdı dip bilip: — Yuk, yuk, kiräkmi, äbi, küymak bulgaç, ipi süramıym,— dip kuygan.</p>	<p>Mokıt nişanlıyken onu yine uyarılmışlar: — Dünöre gidince, güzel aşları az az ye. Dünya görmemiş adam gibi kuru ekmek tığınma, ilk gittiğindeki gibi, yine ayıp etme, demişler. Bu tekrar gidince, ninesi onun önüne tava ile kaynar kuymak pişirip koymuş ve bir yere gitmek için yerinden kalkmış. Mokıt, onun ekmek alıp gelmeye gittiğini sanıp: — Yok yok, gerekmez nine. Kuymak olunca ekmek aramıyorum, demiş.</p>

<p>735. «Mä, Tıgın!»</p> <p>Avıl yığıtı kız kiyäwläp yürgändä, münü äbisı bik sıylıy tırğan bulgan. Ämma şul rizıklar arasında kiyäwgä bik uşaganı bavırsak ikän. Bıraz iyäläşkäç, kiyäw kıyulanıp kitkän dä bavırsaknı üzi sürap alıp aşıy başlagan. Käläşinä kiyäwniñ bu tärbiyäsizliğı uşa magan. Bavırsaknı birgändä:</p> <p>— Mä, tıgın! — dip birä ikän.</p> <p>Üyinä kaytkaç anası: «Nilär bılän sıyladılar?» — dip süraştıra başlagan. Ulı äytkän:</p> <p>— Bik sıyladılar, äni, bik tämlı rizıklar aşattılar. «Mä, tıgın» digännäri bigräk tä tämlı indı,— digän.</p>	<p>735. “Al Tıkın”</p> <p>Köy delikanlısı, kız istemeye gittiğinde bunu ninesi çok iyi ağırlıyormuş. Ama o ikramlar arasında güveye en güzel gelen bavırsakmış. Bıraz alışınca, güvey cesaretlenip gitmiş ve bavırsağı kendi isteyip yemeye başlamış. Nişanlısı, güveyin bu terbiyesizliğinden hiç hoşlanmamış. Bavırsağı verirken:</p> <p>— Al, tıkın, diyerek vermiş.</p> <p>Evine dönünce annesi: “Neler ile ağırladılar, diye sormaya başlamış. Oğlu:</p> <p>— Çok iyi ağırladılar, anne. Pek lezzetli ikramlar yedirdiler. “Al, tıkın” deneni de çok lezzetliydi, demiş.</p>
<p>736. Bırnı Gınä Almakçı İdim</p> <p>Kiyäw birinçi tapkır äbilärinä kunakka kilgäç tartnıp aşamıy utıra ikän. Şulay kün buyı aç yürıp yüklarga yatkaç, münüñ bık aşıysı kilgän. Üydägilärniñ yüklap bitüwin kütkän dä, äkrin gınä türıp, miçtägi vak bälışlärğä ürilgän. ürilüwi bulgan — miç buyında süyalıp tırğan kisäw agaçı şap itip arkasına kilip tüşkän. Kiyäw, äbi sizip, kalıp kiräknı birä ikän dip uylap, kıçkırıp cibärgän.</p> <p>— Äbi, äbi, bırnı gınä almakçı idim,—</p>	<p>736. Sadece Birini Alacaktım</p> <p>Güvey ilk kez ninelerine misafirliğe geldiğinde çekinip yemeden oturmuş. Böyle gün boyu aç gezmiş. Uyuyana kadar bunun karnı çok acıkmış. Evdeki herkesin uyumasını beklemiş ve usulca kuzinedeki ufak belişlere uzanmış. Uzanması ile kuzinenin yanında duran kesim ağacı¹⁹⁵ şap diye arkasına düşmüş. Güvey, nine anlayıp gereğini yapar diye düşünüp bağırıvermiş.</p> <p>— Nine, nine! Sadece birini alacaktım, demiş Bu sese evdeki herkes sıçrayıp kalkmış.</p>

¹⁹⁵ Kesim ağaç: Sobanın içerisinden tava tencere çıkarmak için kullanılan ucunda kanca şeklinde demir olan ağaç parçası.

<p>digän. Bu tavişka ũydägilär bar da sikirışip turgannar, di.</p>	
<p>737.Ciŋgi ũyrätkännär Bïtkäç</p>	<p>737. Yengenin Öğrettikleri Bitince</p>
<p>Bürin zamanda bir yigit kiyaw bulip kirgan künni bik süyläşkän. Äy süylängän, äy süylängän, bir dä tilgä iläkmägäni kalmagan. Äbi kişigä kiyaw bik uşagan:</p> <p>— Karasana, kiyävibiz süzgä yumart bulip çıktı läbasa,— digän.</p> <p>Ämma ikinci kün kiyaw, avızına sukap kaday, bütinläy tınıp kalgan.</p> <p>Kız müña bik säyirsingän:</p> <p>— Kiçä bik süyläşkän idin bit, nişläp bugün tildän kaldın? — digän.</p> <p>Yigit äytken:</p> <p>— Bik süyläşäsi idi dä bit, ciŋgi ũyrätip cibärgännär bitti şul indä,—digän.</p>	<p>Eski zamanda bir delikanlı güvey olarak geldiği gün çok konuşmuş. Konuşmuş da konuşmuş. Konuşmadığı hiçbir laf kalmamış. Nineye güvey çok hoş görünmüş:</p> <p>—Baksana, güveyimiz konuşkan çıktı ya, demiş.</p> <p>Ama ikinci gün güveyin ağzını bıçak açmamış, tamamen suskun kalmış.</p> <p>Kız buna pek şaşırmış:</p> <p>— Akşam çok konuşkandın ya. Neden bugün sözden kesildin, demiş.</p> <p>Delikanlı cevap vermiş:</p> <p>— Çok konuşasım vardı da yengemin öğrettikleri bitti ya, demiş.</p>

<p>738. Kırık BİLİN dÄ Altmış KÜyma Kİna</p>	<p>738. Kırık Bilin ve Sadece Altmış Kuymak</p>
<p>BİR yİğİt bikäçkä kırİrgä hÄzİrlänä ikän. Ul bik küp aşİy tÜrgan bula. Ätiläri:</p> <p>— Ulım, bikäçkä bargaç, zinhar üçİN, kİşİ küldİrİp bik küp aşİy kürmä,— dip cibärgännär.</p> <p>Yİğİt bu yulı saklanıp kİna aşagan, di. İkinçi yulı bargaç:</p> <p>— HÄzİr indİ üz kİşİlärİM, niçİK aşasam da yarıy,— digän dÄ nÄrsä gİnä, küpmİ gİnä kitİrsälär dÄ—barısın da aşap bİtirä bargan.</p> <p>kaytkaç ätiläri sÜragannar:</p> <p>— NiçİK, kİşİ küldİrmädİnmİ?</p> <p>— Yuk, alay kİşİ küldİrmädİM. Ni barısı kırık bİLİN dÄ altmış kuymak kİna aşadım,—dip äytkän.</p>	<p>Bir delikanlı, genç karısının yanına girmeye hazırlanıyormuş. O çok yemek yiyormuş. Babası:</p> <p>— Oğlum, genç karının yanına gidince, asla, insanları güldürüp çok yemek yeme, deyip göndermiş.</p> <p>Delikanlı bu sefer gizlice yine yemiş.</p> <p>İkinci kez gittiğinde:</p> <p>— Şimdi artık kendi adamlarım, nasıl yesem de olur, demiş ve ne kadar çok getirsel de, hepsini de yiyip bitirmiş.</p> <p>Dönünce babası sormuş:</p> <p>— Nasıl, insanları güldürmedin değil mi?</p> <p>— Yok, öyle kimseyi güldürmedim. Hepi topu kırık bilin ve altmış kuymak yedim, demiş.</p>
<p>739. Tiz Tuydırıym Disäñ</p>	<p>739. Çabuk Bıktrayım Dersen</p>
<p>Kiyäwnİñ birİnçi mÄrtäbä äbilärİNä kunakka kilüwİ bulgan. Äbisİ mÜnı balan bälİşİ, balan kağı, balan suwı bİLän gİnä sıylıy ikän. Atına da salamnan başka nÄrsä salmıylar, di. Kiyäw ikİNİ kungaç ta kaytırga cıyına başlagan.</p> <p>— Nİgä, kiyäw, bik tiz kitärgä buldİñ, ällä sıyıbız üşamadımı? — dip sÜrıy ikän äbisİ.</p>	<p>Güvey, ilk kez ninelerine misafirliğe gelecek olmuş. Ninesi bunu balan¹⁹⁶ belişi, balan kurusu, balan suyu ile ağırlamış. Atına da samandan başka bir şey vermiyorlarmış. Güvey iki gece kaldıktan sonra dönmek için toplanmaya başlamış.</p> <p>— Güvey, neden pek çabuk gidecek oldun? Yoksa ikramlarımızı sevmedin mi, diye sormuş ninesi.</p>

¹⁹⁶ Balan: Kırmızı renkli, nohut büyüklüğünde meyve veren bir ağaç türü (bkz. kalina).

<p>— Ūşamagan kaya, bik ūşadı, äbikäyım. Atım tuydı salamnan, üzım tuydım balannan,—dip cavap birgän kiyäw.</p>	<p>— Neresini beğenmeyeyim, pek güzel oldu nineciğim. Atım doydu samana, kendim doydum balana, diye cevap vermiş damat.</p>
<p>740. Yünsüz Kürşilär</p>	<p>740. Kötü Komşular</p>
<p>Bir yaş kiyäw at cigıp, käläşi bilän kürşi avılga, babalarına kunakka kilgän. Atın tuwargaç sbruyaların lapaska kirtkän. Dugası arba yanında cirdä kalgan. Şul tännikatı yaŋgır yawgan, annarı künnär bik ıssı bulgan. Duga bigınläy yazılğan.</p> <p>Kaytmakçı bulıp, at cıgä başlaganda, yaş kiyäw dugasın tapmıy ikän. Arba yanınnan izli başlağaç, tigı dugaga küzi tüşkän dä, babasına karap:</p> <p>— Ay-hay, kürşilärigiz bık yünsüz ikän. Minim duganı algannar da urımına başın kirtlägän tayak kuyıp kitkännär!—di ikän.</p>	<p>Genç bir damat, atını koşumlayıp komşu köye dedelerine misafirlige gelmiş. Atın koşumlarını çıkarıp hangara sokmuş. Boyunduruğu arabanın yanında kalmış. O gece çok şiddetli yağmur yağmış, sonraki günler çok sıcak olmuş. Boyunduruk ise tamamen açılmış.</p> <p>Dönecek olup atı çekince genç güvey boyunduruğunu bulamamış. Arabanın yanını aramaya başlayınca bu boyunduruğa gözü takılmış ve dedesine bakıp:</p> <p>— Ah vah, komşularınız pek kötüymüş. Benim boyunduruğumu almışlar ve yerine başı yarılmış bir sopa koyup gitmişler, demiş.</p>
<p>741. «Gült»</p>	<p>741. “«Gult»¹⁹⁷</p>
<p>Yaş bir kiyäw, käläştän kaytkaç, iptäşlärı aldında maktana, imiş:</p> <p>— Aşap utırganda äy üyaldım babaydan, äy üyaldım. Üyaluwımnan iki küymaknı bir gült, iki kaymaknı bir gült. Kitirdilər hümutına, minä anı indı bulmıy gına bit gült!.. — di ikän.</p>	<p>Genç bir güvey, kız görmekten dönünce, arkadaşlarının önünde övünüyormuş:</p> <p>— Yemek yerken dededen bir utandım, bir utandım. Utancımdan iki kuymağı bir gult, iki kuymağı bir gult. Getirdiler sucuğu,¹⁹⁸ işte şimdi olmuyor ya sadece gult, demiş.</p>

¹⁹⁷ Gult: Atların yiyecekleri yutarken çıkardıkları ses.

¹⁹⁸ Mişerler kazılığa (at sucuğu) hümutına diyorlar.

742. Kızıl Ştan	742. Kızıl Pantolon
<p>İlik zamanda bir yığtkä kiyäw bulıp barır aldınnan kızıl ştan tığıp kidirgännär. Kız yanına bargaç kiyäwni tür başına utırtkannar. Ayak büküp minip utırgan, di, bu.</p> <p>Niçik süz başlarga bılmiçä utırgan, utırgan da, äbisä äytip kuygan:</p> <p>— İ kiyäw, kürmi dä tūram, ştanıñ bik muldan ikän,— digän.</p> <p>— Yığtkä üzinin «baylığı» bılän maktanıp kalırğa cay çıktı bit.</p> <p>— İ, narsä ul. Bir yamarlık üydä dä kaldı äli,— dip cavap birgän, imiş.</p>	<p>Eski zamanda bir delikanlıya güvey olmadan önce kızıl bir pantolon dikip giydirmişler. Kızın yanına gidince güveyi başköşeye oturtmuşlar. Ayağını büküp oturmuş bu.</p> <p>Nasıl söze başlayacağını bilemeyince oturmuş, oturmuş ve ninesi konuşmuş:</p> <p>— E damat, görmüyor değilim, pantolonun pek değerliymiş, demiş.</p> <p>Delikanlıya kendi “zenginliği” ile övünmeye fırsat çıkmış ya.</p> <p>— E, bu ne ki! Bir yamalık da evde kaldı, diye cevap vermiş.</p>

743. Gayıp İtmägiz İndi	743. Ayıp Etmeyiz ya
<p>Mükıt kiyäw bulıp barganda aña äytkännär:</p> <p>— Bizniñ kazan artları kiyäw kıstıy bilmilär, avızını açıp utırıp aç kalma, kıstagannı kütmä, kilgän aşnıñ birsın dä aşamıyça kirı cibärmä, üzın anda süyläsmä,—digännär.</p> <p>Yarıy, bargan bu. Kat-kat saldırıp şulpanı aşagan. Annan aş artı ni kilsä dä kaldırmıy aşavın bilgän. Çäy yanına kilgän küymaknı da, hätta üyat ülişin dä kaldırmıyça, bitürgänçi tırışıp aşagan. Ürip kabartıp kına kuygan küş tilläri kibik näfis aşlarını da kıtırt ittirip yūmarlap, vatıp sindıra başlağaç, äbiläri aptırawga tüşkännär:</p> <p>— Kiyäwlärin tuydıra almagannar dip kişı arasında hūr gına bulabız! İndi tagın ni aşatabız?</p> <p>Karasalar, şunda bızawga salırğa digän bir üli tabak sülü kişäli bar ikän. Aptırağaç şunu Mükıt aldına çıkarıp kuygannar. Mükıt, biçara, nişläsin? Ul, üzinä üydä birilgän kiñäşni ünıtmıy, däşmi-tınmıy aşagan-aşagan da yartısına citkäch buwılıp:</p> <p>— Gayıp itmägiz indı, münısın aşap bitirä almadım! —digän, di.</p>	<p>Mokıt, güvey olarak giderken ona:</p> <p>— Bizim Kazan artları güvey ağırlamayı bilmiyorlar. Ağzını açıp da aç kalma, ısrar etmelerini bekleme, gelen yemeğin hiçbirini yemeden gönderme, kendin de orada konuşma, demişler.</p> <p>Tamam, bu gitmiş. Tekrar tekrar koydurup şulpayı¹⁹⁹ yemiş. Sonra yemeğin ardından ne gelse de bırakmadan yemiş. Çayın yanına gelen kuymağı da, hatta utanmadan, bırakmadan, bitirene kadar uğraşıp yemiş. Üfleyip şişirilmiş kuşdili gibi nefis yemekleri de kıtırt diye yuvarlayıp, ısırap kırmaya başlayınca, nineleri hayrete düşmüşler:</p> <p>— Damatlarını doyuramamışlar diye insanların arasında horlanırsınız! Daha ne yedirelim?</p> <p>Baksalar ki, orada buzağıya koymak için büyük bir tabak sulu muhallebi varmış. Ne yapacaklarını bilemeyince onu Mokıt'ın önüne koymuşlar. Ahmak çaresiz ne yapsın? O kendine evde verilen akli unutmuyor, sesi soluğu çıkmadan yiyor da yiyor, yarısına gelince boğulup:</p> <p>— Kusura bakmayın ya, bunu bitiremedim, demiş.</p>

¹⁹⁹ Şulpa: Bol sulu, etli çorba.

<p>744. «İşanıçlı» Bilgiler</p>	<p>744. “Güvenli” Bilgiler</p>
<p>Bir kiyäw bikäçinä bara. Läkin babasının üyün taba almıy.</p> <p>— Kayda tūra idı süñ ul? — dip sūrıylar mūnnan.</p> <p>— Üyü yanında kara sıyır yata idı, bir kuzla tūra idı,— digän bu.</p>	<p>Bir güvey, genç karısına gidiyormuş. Lakin kayınbabasının evini bulamıyormuş.</p> <p>— Nerede duruyordu, diye sormuşlar buna.</p> <p>— Evinin yanında karasığırılar yatıyordu, bir kuzla²⁰⁰ duruyordu, demiş bu.</p>
<p>745. Kısäl Yaratuçı Kiyäw</p>	<p>745. Muhallebi Seven Güvey</p>
<p>Bir kiyäwnı babaları kısäl bılän sıylagannar. Kiyäwgä kısäl bik uşagan. Üyünä kaytırga çıkkaç, isimın ünıtmas için, «kısäl, kısäl» di-di kabatlap kayta ikän. Läkin basu kapkasına kaytıp citäräk barıbir ünıtkan.</p> <p>— Şuşında gına ünıtıldı bit,— dip, basu kapkası túbündä äylänä-äylänä izli ikän.</p> <p>Avıldan bir kişı çıkkän.</p> <p>— Taptıy tūrğaç bu tiränı kısäl itıp izıp bitürgänsiñ, närsä yugalıtıñ? — dip sūragan.</p> <p>Kiyäw münü işitügä:</p> <p>— Ähä! taptım! Kısäl, kısäl! — di-di atın kuwıp üyünä çapkan.</p>	<p>Bir damadı, kaynataları muhallebi ile ağırlamışlar. Damat muhallebiyi pek sevmiş. Evine dönmek için çıkınca, ismini unutmamak için “muhallebi, muhallebi” diye diye tekrarlayarak dönüyormuş. Lakin tarla kapısına gelince hepsini unutmuş.</p> <p>— Orada unutuldu diye, tarla kapısının dibinde döne döne arıyormuş.</p> <p>Köyden bir adam çıkmış:</p> <p>— Çiğneyip dururken bu yerimuhallebi edip ezip bitirmişsin, ne kaybettin, diye sormuş.</p> <p>Damat bunu duyunca:</p> <p>— Aha! Buldum! Muhallebi muhallebi, diye diye atını sürüp evine koşmuş.</p>
<p>746. Tapkır Kiyäw</p>	<p>746. Zeki Güvey</p>
<p>Bir kiyäw bulgan. Süzgä bik üsta bulgan. Ällä şuşa kürä, äbi bılän babay münü yaratmagannar. Bir künnı bular, kiyäwlärinä äytmiçä gınä, kızların kunakka</p>	<p>Bir güvey varmış. Söz konusunda pek ustaymış. Bundan dolayı nine ile dede bunu sevmemişler. Bir gün bunlar güveylerine söylemeden kızlarını misafirlige çağırmişlar.</p>

²⁰⁰ Kuzla: Ağaç kesme standı.

çakırgannar. Äbi tavık yülkiy, di, babay at başı vata, di. Äkız tükmaç cäyärgä tütüngen, di. Şul çaknı täräzägä karasalar, kiyäw kilä, di.

Kiyäw kilip işik kaga başlawga, bular kaysı kaya äybirlärin yaşırälär. Kiyäw kırıp isänläşip, utıra bñ cırgä.

Babay äytä:

— Yä, kiyäw, dünyada nilär bar, süylä,— di.

— Närsä kürgänni süylimmi, işitkänni süylimmi? — di bu.

— Kürgänni süylä,— di.

— Alaysa, tñla, babay,—di kiyäw,— yulda kilgändä bñ yılan yatadır idı, di, säki astındağı at başıday taş bñlän atıp bärğän idim, hıtın astındağı tükmaç şikillı cäyilip kitti, üzilim-yülkinyım, äbinñ yullıktağı tavıgı şikillı, vallahi çın, babay,— di.

Şunnan süñ bñlar bık uñaysızlanıp, yaşırgän äybirlärin çıgarıp, kiyäwni sıylarga tütındılar, di.

İine tavuk yoluyormuş, dede at başı kırıyormuş. Kız ise erişte açmaya başlamış. Bir ara pencereden baksalar ki güvey geliyormuş.

Güvey gelip kapıyı çalınca her biri eşyalarını bir yere saklamışlar. Güvey girip rahatlayıp bir yere oturmuş.

Dede konuşmuş:

— Ya, damat, dünyada neler var söyle, demiş.

— Ne gördüğümü mü söyleyeyim, ne duyduğumu mu söyleyeyim, demiş bu.

— Gördüğünü söyle, demiş.

— Öyleyse dinle dede, demiş güvey. Yolda gelirken bir yılan yatıyordu. Seki altındaki at başı gibi taşı attım, karımın altındaki erişte gibi yayılıp gitti, kesilip yolunayım ki, ninenin yolduğı tavuk gibi, vallahi hakikat dede, demiş.

Ondan sonra bunlar gönülsüzce, sakladıkları her şeyi çıkarıp güveyi ağırlamaya başlamışlar.

747. Yağır İşä	747. Yağmur Akıyor
<p>Yağır isimli bir yaş kiyaw hatını bilän babasınakunakka barırğa cıyına. Kitär aldınnan münih änisä äytä: «Sin, ulım, bik küp aşıysıñ. Kiyaw kişigä kunakta ul kadär aşaw kilışmi»,— di häm, awlak urında aşarsıñ dip, zur gına tüyünçik bilän aşamlıklar birä.</p> <p>Babası üyindä kiyaw tabın yanında az gına aşy da, «amin tütıp» türıp kitä. Tizdän ul bik açığa häm kütärmä astına tüşip kabalana-kabalana tüyünçiktägi azıkların aşy başlıy. Bu vakıtta tışta bik şap yağır yava ikän.</p> <p>Äbi bilän babay kütärmägä çığalar da:</p> <p>— Sübhanalla, yağır işä ginä! — dilär.</p> <p>— Kütärmä astındağı kiyaw, yağır digänni Yangir dip aňlap, bular minim haktä äytälär ikän dip uyly. Açuwı kilip äytä:</p> <p>— İşsä ni, üzñikñ işä iç!— di.</p>	<p>Yangir isminde genç bir güvey, karısı ile kayınbabasına gitmeye niyetlenmiş. Gitmeden önce annesi: “Oğlum sen pek çok yiyorsun. Güvey adama misafirlikte o kadar yemek yakışmaz” demiş ve تنها bir yerde yersin, deyip büyükçe bir çıkın ile yiyecekler vermiş.</p> <p>Güvey, kayınbabasının evinde sofranın yanında azıcık yemiş de “dua edip” kalkıp gitmiş. O çabucak acıkmış ve kütermenin²⁰¹ altına inip acele acele çıkındaki azıklarını yemeye başlamış. O sırada dışarıda çok güzel bir yağmur yağıyormuş.</p> <p>Nine ile dede kütermeye çıkmışlar ve:</p> <p>— Suphanallah, yağır²⁰² yağıyor, demişler.</p> <p>— Kütermenin altındaki güvey, yağır deyince Yangir diye anlayıp, bunlar benim hakkımda konuşuyorlar diye düşünmüş. Öfkelenip:</p> <p>— Yiyorsa ne, kendininki yiyor ya, demiş.</p>

²⁰¹ Küterme: 1.Yüksek bir evin çıkış kapısının önündeki balkona benzer yapı. 2. Az basamaklı bir merdivenden çıktıktan sonra bırakılan düzlük yer.

²⁰² Yağır: Yağmur.

748. Ärsiz Kiyäw	748. Arsız Güvey
<p>Tagın bñr kiyäw babasına kunakka kilgäç, bik üzak turgan. Babası bñrkünnñ uramga çıgıp kñrgän bulgan da kiyäwgä äytkän, di:</p> <p>— Kiyäw, siznñ avılıgız yangan bit, sinñ yürtñ da yangan bulmagayı,— digän.</p> <p>Kiyäw äytkän, di.</p> <p>— Alaysa, bñznñ üy dä yangandır, tñrırğa urın da yuk ikän,— digän dä kaytmaska bulgan.</p> <p>İkñnçñ künnñ babası tagın uramnan äylnñp kaytkan da:</p> <p>— Siznñ üy yanmagan ikän, bñtän uram yangan,— digän.</p> <p>— Äy, alay bulgaç, üy yanmagan süyññçtän bñr üç kiç kunıym indñ,— dip, kiyäw babasında tagın üç küñ kunak bulgan, imñş.</p>	<p>Yine bir güvey, kayınbabasına misafirliğe gelince çok uzun zaman durmuş. Kayınbabası, bir gün sokağa çıkıp gelince güveye:</p> <p>— Güvey, sizin köyünüz yanmış ya. Senin evin de yanmış olmasın, demiş.</p> <p>Güvey:</p> <p>— Öyleyse, bizim ev de yanmıştır, duracak yer de yok, demiş ve dönmemeýi düşünmüş.</p> <p>İkinci gün kayınbabası yine sokakta dolaşıp dönmüş ve:</p> <p>— Sizin ev yanmamış, bütün sokak yanmış, demiş.</p> <p>— Ey, öyleyse ev yanmadı diye sevinçten üç gece daha kalayım, deyip güvey, kayınbabasında yine üç gün misafir olmuş, imiş.</p>

<p>749. Yugalğan Duga</p>	<p>749. Kaybolan Boyunduruk</p>
<p>Kiyäw babasına kunakka kilgän dä, babası bik nık sıylaganlıktan, bİR dä kitäsİ kilmi ikän. Ul dugasın yäşirİp kuygan, di. Kün dä atı yanına çıkkaç dugasın izlägän bula ikän dä taba almıy kİrgän bula ikän.</p> <p>Bİrkünnİ duganı babası tabıp alğan da üzİ yäşirİp kuygan, di. Kiyäw çıgıp duga izli başlağaç:</p> <p>— Näsä izlisİn, kiyäw? — dip, babası da çıkkan, di.</p> <p>— Kitärgä bik vakıt cİttİ dä, mİnä dugammı taba almıy aptıradım,— digän buldı, di, kiyäw.</p> <p>— Ä min anı, «tagın yugala kürmäsİn», dip, üzİm yäşirİp kuygan idİM,— dip babası duganı alıp birgän, di.</p>	<p>Güvey, kayınbabasına misafİrlİğe gelmiş ve çok iyi ağırladıkları için, hiç de gidesi gelmemiş. O, atının boyunduruğunu saklamış. Her gün atının yanına çıkınca boyunduruğunu arıyor ama hep bulamadan geliyormuş.</p> <p>Bir gün boyunduruğu kayınbabası bulmuş ve saklamış. Güvey çıkıp boyunduruk aramaya başlayınca:</p> <p>— Ne arıyorsun güvey, deyip kayınbabası da çıkmış.</p> <p>— Gitme vakti çoktan geldi de, işte, boyunduruğumu bulamıyorum, şaşırdım kaldım, demiş.</p> <p>— E ben onu “yine kayboluvermesin” diye saklamıştım, deyip kayınbabası boyunduruğu sakladığı yerden çıkarıp ona vermiş.</p>
<p>750. İt Yürmäsä dä...</p>	<p>750. İt Gezmese de...</p>
<p>BİR kiyäw babalarına kunakka bargaç, kün büzilip Yangır yava başlagan. Kiyäw, yaş käläşİ yanınnan kitäsİ kilmägänliktän, tışka çıgıp kİrgän dä:</p> <p>— Yangır yava, hava bik naçar, İt tä çİga türğan tügİl,— di.</p> <p>Äbisİ täräzädän karap türğan da:</p> <p>— İt yürmäsä dä, kİşİ yürİ üzİ bİlay! — digän.</p>	<p>Bir damat, kaynatarına yatıya gidince hava bozulup yağmur yağmaya başlamış. Damadın, genç nişanlısının yanından ayrılması gelmediği için dışarı çıkıp girmiş ve:</p> <p>— Yağmur yağıyor, hava çok kötü. İt bile çıkmıyor, demiş.</p> <p>Ninesi pencereden bakmış ve:</p> <p>— İt gezmese de adam geziyor ya, demiş</p>

<p>751. Cil Arkan</p>	<p>751. Rüzgâr Arkasından</p>
<p>Bir kişigä kunakka kiyäwlärî kilgän. Şaktıy űzak kunak bulgannar. Bu kişî birkünnî irtän türıp tıška çıgıp kîrgän dä:</p> <p>— Ay-hay, kiyäw, bugün künniñ maturlığı! Kuyaş karşı, cil arkan,— di ikän.</p>	<p>Bir adama damatları misafirliğe gelmiş. Epey uzun süre misafir olmuşlar. Bu adam bir gün erkenden kalkıp, dışarıya çıkıp gelmiş ve:</p> <p>— Ah ay damat, bugün havanın güzelliği! Güneş karşıdan, rüzgâr arkadan, demiş.</p>
<p>752. Üziñnikî Üzäktä</p>	<p>752. Kendininki Gönülde</p>
<p>Kiyäw bilän kız kunakka kilgännär, di. Äbi bilän babay, tabınnı tutırıp, bularnı tämlî rizıklar bilän bik yaman sıylıylar ikän.</p> <p>Äli birsi, äli ikincişi:</p> <p>— Aşa, kızım, aş! —dip äytälär, di.</p> <p>Ara-tirä:</p> <p>— Kiyäw, sin dä kap kala...— dip äytıp kuyalar ikän.</p>	<p>Güvey ile kız misafirliğe gelmişler. Nine ile dede, sofrayı hazırlayıp lezzetli ikramlarla bunları çok iyi ağırlamışlar.</p> <p>Bir biri, bir diğeri:</p> <p>— Ye kızım ye, diyorlarmış.</p> <p>Arada sırada:</p> <p>— Damat sen de atıştır..., diyorlarmış.</p>
<p>753. Kuyığa Tükirmä, Suwın İçärsiñ</p>	<p>753. Kuyuya Tükürme, Suyunu İçersin</p>
<p>Bir kartka kiyävi kunakka kilgän. Kart kiyäwni üz atın suyıp kunak itärgä uylagan. Kiyäw münü sizgän dä, tünlä atlarını almaştırıp kuygan. Kart, kiyäw atı dip, yalgış üz atın suygan. Kiyävün sıylıy-sıylıy ul:</p> <p>— Aşa, kiyäw, kartasın.</p> <p>Çana tartıp kaytasıñ,— di ikän.</p> <p>Ä kiyäw külip:</p> <p>— Aşa, kayınatay, itin,</p>	<p>Bir ihtiyara, güveyi misafirliğe gelmiş. İhtiyar güveyini, kendi atını kesip misafir etmeyi düşünmüş. Güvey bunu anlamış ve gündüz atları değiştirmiş. İhtiyar, güveyin atı diye, yanlışlıkla kendi atını kesmiş. Güveyini ikramlamış, ikramlamış ve:</p> <p>— Ye damat, işkembesini.</p> <p>Kızağı sürükleyip dönersin, demiş.</p> <p>Güvey ise gülüp:</p> <p>— Ye kayınbaba, etini,</p>

<p>Atsız kaluwı çitın,— dip cavap kaytara, di.</p> <p>Kart çıgıp karasa, üz atın suygan, imiş.</p>	<p>Atsız kalması çetindir, diye cevap vermiş.</p> <p>İhtiyar çıkıp baksa ki, kendi atını kesmişmiş.</p>
<p>754. Äguzı Talkan...</p>	<p>754. Euzu Talkan²⁰³...</p>
<p>Kiyäw kunakka kilgäç, äbisı, üntkanmı, ällä sinar üçinmı, kiyävınä kaşık kuymagan bulıp çıkkın.</p> <p>Kiyävı dä aptırap kalmagan:</p> <p>— Äguzı talkan... —dip ciñın sızganın kulin aşka suzgan.</p> <p>Äbisı şunda aña:</p> <p>— Çü, kiyäw, talkan tügıl bit, tükmaç,— dip kıçkırgan.</p> <p>— Nişlim süñ, äbi,—digän kiyävı,— kaşığım bulmagaç...</p>	<p>Güvey misafirliğe gelince ninesi, unuttuğu için mi yoksa sınamak için mi bilinmez, güveyine kaşık koymadan oturmuş.</p> <p>Güvey de geri durmamış:</p> <p>— Euzu talkan... diyerek kolunu sıvayıp elini aşaa uzatmış.</p> <p>Ninesi o zaman ona:</p> <p>— Dur, damat, talkan değil ya, erişte, diye bağırılmış.</p> <p>— Ne yapayım ya nine, demiş güvey. Kaşığım olmayınca...</p>
<p>755. Yuka Bulganga Büklim</p>	<p>755. Yuka²⁰⁴ Olduğu İçin Kathyorum</p>
<p>Bir äbigä kiyävı kunakka kilgän. Äbi münü yuka pişirip sıylıy başlagan. Kiyäw bik tiz aşagan, äbi ülgırä almagan. Şunnan süñ äbi kiyäwgä:</p> <p>— Yuka ul, yuka, bılıp aşaa,— digän.</p> <p>Kiyäw Müña karşı:</p> <p>— Bıläm, bıläm, äbi, yuka bulganga bükklöp-bükklöp kabam,— digän.</p>	<p>Bir nineye güveyi misafirliğe gelmiş. Nine buna yuka pişirip ikram etmiş. Güvey pek çabuk yemiş, nine yetişememiş. Ondan sonra nine güveyine:</p> <p>— Yuka o, yuka. Yediğini bil, demiş.</p> <p>Güvey buna karşı:</p> <p>— Biliyorum, biliyorum nine. Yuka olduğu için katlaya katlaya yiyorum, demiş.</p>

²⁰³ Talkan: Yulaf unu.

²⁰⁴ Yuka: damat ince anlamında, nine yufka ekmek anlamında kullanmıştır.

<p>756. İkişärläp tä, Yartışarlap ta</p>	<p>756. İkişer İkişer de Yarımşar Yarımşar da</p>
<p>Bir kiyäw babası yürtına kunak bulıp kilä. Anıñ kilüwınä küymak pişirip, çäy häzirläp, kiyäwni tabinga utırtalar. Kiyäw küymaknı başta bir yulı ikişärni kaba, annan süñ birärläp aşıy, ahırda, tuya başlağaç, yartışar kuymak kına kaba başlıy. Bu hälni babası sizip utıra.</p> <p>Kiyäw babasına:</p> <p>— Babay, sizniñ büränäläriğiz bik yuwan ikän, anı niçak taşdıgız? — di.</p> <p>Babası äytä:</p> <p>— Başta ikişärläp taşdıdık, annan süñ birärläp, ä indä at arıy başlağaç yartışarlap taşdıdık,— di.</p>	<p>Bir güvey, kayınbabasının evine misafir olarak gelmiş. Onun gelişine kuymak pişirip, çay hazırlayıp güveyi sofraya oturtmuşlar. Güvey, kuymağı önce tek seferde ikişer tane yemiş. Ondan sonra birer tane yemiş sonra doymaya başlayınca yarımşar kuymak yemeye başlamış. Bu durumu kayınbabası anlamış:</p> <p>Güvey, kayınbabasına:</p> <p>— Dede, sizin ağaçlarınız çok kalınmış, onu nasıl taşıdınız, demiş.</p> <p>Kayınbabası:</p> <p>— İlk önce ikişer ikişer taşıdık, ondan sonra birer birer. Artık at yorulmaya başlayınca yarımşar yarımşar taşıdık, demiş.</p>
<p>757. Jäl Tügil...</p>	<p>757. Yazık Değil</p>
<p>Bir karçık kiyävınä äytä ikän:</p> <p>— Äy, kiyäw, min indä tiatrga da, kinüga da yürmim, tili vizür alıp kaytıp birsän, yartı gümirimni birir idim,— dip.</p> <p>Şul süzlärni iştkäç, karçıkniñ kiyävi ikinci künni ök iki tili vizür alıp kaytıp kuygan, di.</p>	<p>Yaşlı bir kadın damadına:</p> <p>— Ey, damat! Ben artık tiyatroya da sinemaya da gidemem. Televizyon alıp gelsen ömrümün yarısını verirdim, demiş.</p> <p>O sözleri duyunca, yaşlı kadının damadı ertesi gün hemen iki televizyon alıp gelmiş.</p>
<p>758. Artıgım Kirä kaytargan</p>	<p>758. Fazlasını Geri Döndürmüş</p>
<p>Biräwniñ hatını avırıym dip üy işlärin bir dä işlämi, haman yüklıy da yüklıy ikän. Aptırağaç iri: «Tukta äli, babay yanına</p>	<p>Birinin karısı, hastayım diye ev işlerini hiç yapmıyor, hep uyuyor da uyuyormuş. Kocasını ne yapacağını şaşırınca “Dur hele, kayınbabamın</p>

barıym, nãrsã äytir»,— dip Һatınınıñ ätisı yanına kitã. Һãlnı süylãp birã. Babası bïr-bïr artlı kiyãwnıñ äli uñ, äli sul yañagına iki tap çiltırata da: «Bar, bülarnı kızga birirsıñ»,—di.

İri kaytkanda Һatını yurgan astınan gına nãrsãdır aşap yata ikãn. Ul aña: «Äy, sıña äytãm, çay kuy äli»,— di. Һatını: «Alla, başım avırta»,—di. İri mũaña kadãr Һatınına bïr mãrtãbã dã sukmanan bulgan. Alay da, tävãkãllãp, yañak tũbınã bïrnı kundırgan, di. Һatın şunda uk sikirip tũrip, su alıp kaytıp, aş-çay Һãzirlãgãn, di.

Aşap-ıçkãç, kiyãw yãnã babası yanına bargan da: «Kızızınıñ bïr gınã yañagına suktım, Һãzir bar da al da gül. Ä mın,ã bïrsın ikıncı kiyãwıgızgã birirsız»,— dip, babaynıñ yañagına bïrnı tamızgan da rãhmãt äytip çıtıp kitkãn, di.

yanına gideyim, ne diyecek” deyip karısının babasının yanına gitmiş. Durumu anlatmış kocası. Kayınbabası, birbiri ardına güveyin önce sağ, sonra sol yanağına tokat atmış ve: “Git, bunları kıza verirsın” demiş.

Kocası döndüğünde, karısı yorganın altından bir şeyler yiyip yatıyormuş. Kocası ona “Hey sana söylüyorum, çay koy hele” demiş. Karısı “Başım ağrıyor ya” demiş. Kocası bu zamana kadar karısına bir fiske bile vurmamış. Öyle cesaretlenip yanağına bir tane kondurmuş. Kadın o anda birden sıçrayıp kalkmış ve su alıp kaynatarak yemeği çayı hazırlamış.

Yiyip içince güvey yine kayınbabasının yanına gitmiş ve: “Kızınızın bir kere yanağına vurdum ve, şimdi her şey yolunda. İşte diğerini de ikinci damadınıza veriniz” deyip dedenin yanağına tokat atmış ve teşekkür ederek çıkıp gitmiş.

759. Kūdalar	759. Dünürler
<p>Bir-birsî bilân tanış bulmagan ikî babay yulda üçraşıp süyläşip kitkännär:</p> <p>Birsî:</p> <p>— Ulim üylängän idî, kilinnän uñmadım, kilinim üydä taviş çigara da tura. Ulim bik akıllı idî, intiktirä indî,— di ikän.</p> <p>İkinçisi:</p> <p>— Minim kızım kiyäwgä çıkkan idî, kiyäwdän hiç tä uñmadı. Üylärindä taviş çigara da tura ikän. Kızım bik sabır, bik akıllı idî, intiktirä indî,—dip, kürdaşınıñ zarın urtaklaşa ikän.</p> <p>Nıklabrak süraşsalar, bular ikî küda bulıp çıkkannar. Tik bukūdalar ara yıraklıktan, müña kadär bir-birsın kürmi-bilmi yaşägännär, di.</p>	<p>Birbirini tanımayan iki kayınbaba yolda rastlaşıp konuşuyorlarmış:</p> <p>Birisi:</p> <p>— Oğlum evlenmişti, gelinden yana yüzüm gülmedi. Gelinim sürekli evde kavga çıkarıyor. Oğlum çok akıllıydı, bıkıyor artık, demiş.</p> <p>İkincisi:</p> <p>— Benim kızım kocaya varmıştı, güveyden hiç de gün yüzü görmedi. Evlerinde hep kavga çıkarıyormuş. Kızım pek sabırlı, akıllıydı, bıkıyor artık, diye akrabıyla derdini paylaşıyormuş.</p> <p>İyice sorsalar ki bunlar ikisi dünür çıkmışlar. Yalnız bu dünürler mesafenin uzaklığından bu güne kadar birbirlerini görmeden bilmeden yaşamışlar.</p>
760. Tuydağı Takmak	760. Toydaki Şiir
<p>İkiküdağıy tuyda kara-karşı biilär, di. Birsî takmaklap:</p> <p>— Kinändim dä kuwandım, tilî ulıma kız taptım,— dip äytä, di.</p> <p>İkinçisi aña cavap itip:</p> <p>— Birdim isä kütıldım, sinikinnän biş bitär, taktım indî muyınıña, tart gümürin buyına,— dip takmaklıy, di.</p>	<p>İki dünür toyda karşı karşıya gelmişler. Birisi mani söylemiş:</p> <p>— Sevindim de kıvandım, deli oğluma kız buldum, demiş.</p> <p>İkincisi ona cevap verip:</p> <p>— Verdim ise kurtuldum, seninkinden beş beter, taktım ya boynuna, çek ömrün boyunca, diye mani söylemiş.</p>

<p>761. BİZ İKİBİZ GİNÄ YAĞŞI İKÄN</p>	<p>761. Biz Sadece İkimiz İyiyiz</p>
<p>İki kûda awlakta süyläşip utırmalar. Bırsı äytä: — Bızñıñ avılda kım yağşı kışi? — di. İkinçısı: — Äydä uylan kariyk äli,— di. Bular avıldağı bütin kişini tikşirip çıgalar: kaysı içä, kaysı kürşiläri bilän tatu türmiy, kaysı kışi äybirinä tiyä, kaysı gaybät sata, hämmäsiniñ dä bir gayibin tabalar. Şulay sanap çikkaç, küdalarınñ bırsı äytä: — Sin dä min ginä yağşı ikän avılda,— di.</p>	<p>İki dünür, tenhada konuşuyormuş. Birisi: — Bizim köyde kim iyi insan, demiş. Diğeri: — Haydi, düşün bakalım hele, demiş. Bunlar köydeki tüm insanları araştırmışlar: Bazısı içiyor, bazısı komşuları ile dostça yaşamıyor, bazısı hırsızlık yapıyormuş, kimisi de gıybet yapıyor. Hepsinin de bir kusurunu bulmuşlar. Böyle sayınca, dünürlerden birisi: — Sadece sen ve ben iyiymişiz köyde, demiş.</p>
<p>762. Biş Bulsın Äli</p>	<p>762. Beş Olsun Ya</p>
<p>Bik yıradan bir küdagıy kunakka kilgän. Çäy häzirlängän. Kunak bik susagan bulsa da biraz içkäç çınayagin kaplagan. Huca kürmämışkä salışıp utıra ikän. Tik süñınnan gına: — İç äli, küdagıy, iç,—dip kıstagan bula. — İçtim indı, küdagıy, küp içtim, üçni içtim,— di kunak. — Kitir äli, kitir, içüwin üçni ginä tügıl, dürtni içtiñ dä, birni yasıym äli, biş bulsın,— digän huca.</p>	<p>Pek uzaktan bir dünür, misafırlığe gelmiş. Çay hazırlanmış. Misafir pek susamış olsa da biraz içince fincanını kapatmış. Ev sahibi görmemiş gibi otuyormuş. Biraz sonra tekrar: — İç hele dünür iç, diye ısrar etmiş. — İçtim ya, dünür, çok içtim. Üç fincan içtim, demiş misafir. — Getir hele getir, içtiğın üç fincan değil, dört içtin de bir tane daha koyalım, beş olsun, demiş ev sahibi.</p>

<p>763. Aşık ta Yatık</p>	<p>763. Yiyelim de Yatalım</p>
<p>Biräwgä küdagıyı kunakka kilgän. Kunak küdagıy bik aşamsak ikän, tik türıp, üzagrak yüklap, tämliräk aşarga yaratuçı kışi ikän. Kiçin yüklar vakıt citkäç, huca küdagıy äytä ikän:</p> <p>— Yatır kürsak yatır, mınä hüzir tañ atır. Äydä, küdagıy, yatık ta yüklük! — di şän.</p> <p>Kunak küdagıy müñarga karşı äytä ikän:</p> <p>— Äye şul, küdagıy, yatır kürsay yatır, yartı ikmäknı tartır, äydä küdagıy, aşık ta yatık! —di ikän.</p>	<p>Birisine dünürü misafirliğe gelmiş. Misafir dünür pek oburmuş, sadece oturup, uzunca uyumayı, lezzetli yemekler yemeyi seven bir adammış. Akşamleynin uyku vakti gelince, ev sahibi dünür:</p> <p>— Yatan kursak yatar, o zaman da tan atar. Haydi, dünür yatalım da uyuyalım, demiş.</p> <p>Misafir dünür buna karşı:</p> <p>— Evet ya, dünür, yatan kursak yatar, yarım ekmek öğütür. Evet haydi dünür, yiyelim de yatalım, demiş.</p>
<p>764. Süz Bitkäç</p>	<p>764. Söz Bitince</p>
<p>İki küdagıy çay içä-ıçä süyläşä türgaç, süyläşir süzlärı bitip kitkän. Bilgılı, süyläşmişä çay içip uturu bir dä kilışmi. Birsı ni turıda süyläşık ikän dip uylagan- uylagan da:</p> <p>— Küdagıy, atakazıñ kükäy salamı? — dip sürap kuygan.</p>	<p>İki dünür çay içe içe konuşurken, konuşacak sözleri bitmiş. Tabii ki sohbet etmeden çay içip oturmak hiç keyifli değilmiş. Birisi ne hakkında konuşalım diye düşünmüş taşınmış ve:</p> <p>— Dünür, erkek kazın yumurtluyor mu, diye sormuş.</p>

<p>765. «Yugalğan» Duga</p>	<p>765. “Kaybolan” Boyunduruk</p>
<p>Biräwlärgä kudası kunakka kilä. Kūdanıñ kaytır künı citä. Läkin dugasın taba almıylar. Yürt hucası:</p> <p>— İ duga, duga, tagın kuna bu kūda,— dip äytä, di.</p> <p>Kunak kūda:</p> <p>— Ul duganı tapmıyımın, ayak bılän taptıyımın,— dip äytä, di.</p> <p>Kunak duganı ayak astında salam astına üzi yaşırıp kuygan bulgan.</p>	<p>Birilerine dünürleri yatıya gelmiş. Dünürün dönme vakti gelmiş. Lakin atın boyunduruğunu bulamıyorlarmış. Ev sahibi:</p> <p>— İ duga, duga, tagın kuna bukūda,²⁰⁵ demiş.</p> <p>Misafir dünür:</p> <p>— O boyunduruğu bulmuyorum, ayağım ile eziyorum, demiş.</p> <p>Misafir, boyunduruğu ayakaltında samanın altına kendi saklayıp koymuş.</p>
<p>766. Kūda-Kūdagıy</p>	<p>766. Dünür Dünürcü</p>
<p>Kūdası kūdagıyga kunakka kilgän. Kunak kilgäç, samūvar kuygan kūdagıy, Çäy yanına may da kitirgän, kıstap-kıstap çäy içirtä, di, kūdagıyı kūdasın.</p> <p>— Aşa, kūda, mayı bılän aşu,— di, ikän.</p> <p>Tigisı maynı titä gınä ikän.</p> <p>— Min may aşap utıram, nişläp üzññ bır dä mayınnan citişmisññ süñ? — di ikän.</p> <p>Kūdagıyı äytkän:</p> <p>— Bizniñ may aşıy tūrgan yıl tūgıl şul, kūda, yürt citkirä digän.</p>	<p>Bir dünür, dünürüne misafirlige gelmiş. Misafir gelince semaver koymuş dünürü, çayın yanına yağ da getirmiş, ısrar ede ede dünürüne çay içiriyormuş, dünür.</p> <p>— Ye, dünür, yağ ile ye, demiş.</p> <p>Diğeri yağı didikliyormuş.</p> <p>— Ben hep yağ yiyorum. Sen niçin hiç yağ yemiyorsun demiş.</p> <p>Dünür:</p> <p>— Bizim yağ yiyeceğimiz yıl değil dünür, ev yaptırıyoruz, demiş.</p>

²⁰⁵ Kūda: Burada söz sanatını kaybetmemek için cümlenin orijinali verilmiştir. “Ey boyunduruk boyunduruk, yine geceler bu dünür”

767. Ayırım Uturunıj Sábábı	767. Ayrı Oturmanın Sebebi
<p>Bir karçık kúdagıyına kunakka kilgän, di. Kúdagıyı münü açık bılän karşılagan, üstäl hüzirläp, yumşak utırırça utırtkan.</p> <p>Ä üzi aşarga ikınçı üstälgä utırgan. Kilgän kunak, yalgız gına utırırğa, uñaysızlanıp:</p> <p>— Kil, kúdagıy, bir üstälgä utırıp içik, küñilliräk bulır, — diyuyınä karşı tıgısı:</p> <p>— Min may bılän içäm şul,— dip cavap birgän.</p>	<p>Bir ihtiyar, dünürüne misafirliğe gelmiş. Dünürü bunu güler yüzle karşılamış. Masa hazırlayıp yumşak bir sandalyeye oturtmuş.</p> <p>Kendi ise yemek için başka bir masaya oturmuş. Gelen misafir, yalnız oturmaktan rahatsız olmuş:</p> <p>— Gel dünür, bir masada oturup yiyelim, daha keyifli olur, demesine karşılık diğeri:</p> <p>— Ben yağ ile çay içiyorum, diye cevap vermiş.</p>
768. Avız Sizä	768. Ağız Seziyor
<p>Bir kişi kürşü avıldağı kudasına kunakka bargan. Kúda kilgäç aş hüzirläp aşarga utırgannar. Huca kunaknı bik kıstıy ikän.</p> <p>— Aşa, kúda, aş! häybät búdoay takmaçı,—dip äytä, di.</p> <p>Kúdası da, bir dä tıgını-münü iskärmägändäy:</p> <p>— Aşıym, kúda, aşıym. Avız sizä ul arış tükmaçın,— di ikän.</p>	<p>Bir adam komşu köydeki dünürüne yatıya gitmiş. Dünür gelince aş hazırlayıp yemeye oturmuşlar. Ev sahibi, misafire çok ısrar ediyormuş.</p> <p>— Ye dünür ye! Güzel buğday tutmacı, demiş.</p> <p>Dünürü de hiçbir şey düşünmediği gibi:</p> <p>— Yiyorum dünür, yiyorum. Ağız anlıyor o çavdar tutmacını, demiş.</p>

769. Yul Üstnä	769. Yol Üstüne
<p>İki küda çay içälär ikän. Küdanıñ birsi tabındağı balnı gına aşıy, bal kimigännän-kimi ikän. Küdanıñ ikınçısı münü küzätä häm içi bik püşa ikän.</p> <p>— Küda, balnı alasıñ da alasıñ, anı kaya kuyasıñ?</p> <p>— Tıl astına kuyamın,—dip cavap birä tüşgisi.</p> <p>— Ay-hay, bigräk yul üstnä kuyasıñ ikän,— digän aña karşı küdası.</p>	<p>İki dünür çay içiyorlarmış. Dünürlerden birisi sadece sofradaki balı yiyormuş, bal azaldıkça azalıyormuş. Dünürün diğeri bunu gözetliyormuş ve canı çok sıkılmış.</p> <p>— Dünür, balı alıyorsun da alıyorsun. Onu nereye koyuyorsun?</p> <p>— Dilimin altına koyuyorum, diye cevap vermiş diğeri.</p> <p>— Ah vah! Daha çok yol üzerine koyuyormuşsun, demiş ona karşılık dünürü.</p>

4.12. Kadın ve Erkekler ile ilgili Kazan Tatar Fıkraları

4. 12. İr Bilän Hätin	4.12. Kadın ile Erkek
770. Gakılı Başında Bulmagan	770. Aklı Başında Değilmiş
Bir kişidän: «Sin üylängän vakıtta niçä yaşındä idin?» — dip süragannar. Ul: — Bilmim. Ul vakıtta gakılım başında tügöl idä,— dip cevap birgän.	Bir adama: “Sen evlendiğinde kaç yaşındaydın?” diye sormuşlar. O: — Bilmiyorum o zaman aklım başında değildi, diye cevap vermiş.
771. Kiskin Hükim	771. Keskin Hüküm
Sin, üylänir aldınnan, hätiniñ bilän in başta kayda tanıştıñ? — İn birinçi timir yulda üçraştık. — Hm... Anlaşıla. Cıyın bälä-kaza, cıyın Bähitsizlik şul timir yulda bula indä.	Sen evlenmeden önce, karın ile ilk nerede tanıştın? — İlk önce demir yolunda karşılaştık. — Hımm... Anlaşıldı. Tüm kaza bela, tüm bahtsızlık o demir yolunda oluyor ya.
772. Şifalı Yazı	772. Şifalı Yazı
Biräwniñ bik açı tilli hätini bar ikän. Tigi gıl karşı äytä, ä iri gıl tütüp kıynıy ikän. Bir küñ hätin baguçıga barıp: — İndi nişlim, irim bik kıynıy,— digän. Batuçı: — Mınä min siña bir äybır yazıp birim. İriñ açulana başlağaç, şunu avızıña kabarsıñ. Kara anı, avızıñnı açası bulma,— digän. Hätin yazını alıp kaytıp kitkän. Türa başlagannar bular. Mınä künnärdän bir künni iri münü açulana başlıy. Hätin iri	Birinin pek acı dilli bir karısı varmış. Bu hep ters konuşuyormuş, kocası hep tutup dövüyormuş. Bir gün kadın falcıya gidip: — Ne yapayım ya, kocam çok dövüyor, demiş. Falcı: — İşte ben bir şey yazıp sana vereyim. Kocan kızmaya başlayınca ağzına alırsın. Bak ona, ağzını sakın açma, demiş. Hatun yazıyı alıp gitmiş. Yaşamaya devam ediyorlarmış bunlar. İşte günlerden bir gün kocası buna kızmaya

<p>kürmägändä tıǵı yazunı tiz ǵınä alıp kaba. İri açulana-açulana, Һatın däşmi. Şunnan bu aptırap kala. Yümşarıp kitıp, Һatınınnan gafu ütinä başlıy.</p> <p>Һatın batuçı yanına bara da:</p> <p>— Rähmät yawsın, yazuwıǵ bik kilıştı. Һazır indı irim kıynamıy,— di.</p>	<p>başlamış. Kadın, kocası görmeden bu yazıyı çabucak alıp aǵzına koymuş. Kocası kızmış, kadın konuşmamış. Ondan sonra bu şaşırmış. Yumuşayıp karısından özür dilemeye başlamış.</p> <p>Kadın, falcının yanına gitmiş ve:</p> <p>— Teşekkür ederim, yazın çok iyi geldi. Şimdi kocam hiç dövmüyor, demiş.</p>
<p>773. Yärdäm Kiräk Balsa...</p>	<p>773. Yardım Gerekirse</p>
<p>Bir kişinıñ bik üzsüzlı, kirı bıtқан Һatını bulgan. Һatın üz süzın süz itärgä tıläsä:</p> <p>— Batam, üzımnı suga salam,— dip üydän çıǵıp kitä ikän.</p> <p>Bir künnı Һatını şulay kıçkırıp su buyına bara başlagan. İrinıñ artınnan kilğanın kürıp, bu minı çakırırğa kilädır dip uylap:</p> <p>— Kaya barasıñ? — dip süragan. Bu kişi:</p> <p>— Sinı jällädım. Say cırgä tuktasañ, intıǵıp yatırıñ, içkäräk itıp cibärimin dip baram äli,—digän.</p> <p>Şunnan süñ bu Һatın bır dä bu süzlärni äytmäs bulgan, di.</p>	<p>Bir adamın pek bilmiş, inatçı bir karısı varmış. Karısı son sözü kendi söylemek isterse:</p> <p>— Boǵulayım, kendimi suya atayım, deyip evden çıkıp gidiyormuş.</p> <p>Bir gün karısı öyle baǵırıp su kenarına gitmiş. Kocasının arkasından geldiğini görüp bu beni çağırılmaya geliyordur diye düşünmüş:</p> <p>— Nereye gidiyorsun, diye sormuş. Bu adam:</p> <p>— Sana acıdım. Sıǵ yerde durursan, rahatsız olursun, daha derine itip gönderirim diye geliyor ya, demiş.</p> <p>Ondan sonra bu kadın bir daha bu sözleri söylemez olmuş.</p>

774. Kırıkkan	774. Kırkmiş
<p>Bir, kişniñ hatını iri narsä äytsä dä kirä äytädür idä, di. İr, birkünni hatınıni bülinga agım su buyına alıp bardı da, di, hatınına karap:</p> <p>— Pıçänni çapkannar ikän,— dip äytti, di.</p> <p>Hatın:</p> <p>— Nişläp çapsınnar, kırıkannar anı,— dip äytti, di.</p> <p>İr hatınıni suga alıp tüşip:</p> <p>— Suga tündiram, çapkan dip äyt,— dip äytti, di. Hatın haman: «Kırıkkan»,— dip äytä, di. İr hatınıni tizdän suga kirtti, di. Çapkan dip äytmi, di. Kükräktän batırdı, di. Kırıkkan dip äytä, di. Muymınnan batırdı, di:</p> <p>— Çapkan dip äyt, çıgaram,— dip äytä, di.</p> <p>Hatın:</p> <p>— Kırıkkan,— dip äytä, di.</p> <p>Açudan batırdı, di. Hatın suda bir bata, bir kalka başladı, di. Kalıkkann arada: «Kırıkkan»,— dip kışkıra, di. Aktığında hatın bütünläy tındı da, di, kulın kütärip, su üstünä iki barmagın çıgarıp, kayçı kük itip kürsätip agıp kitti, di.</p>	<p>Bir adamın karısı, kocası ne söylese tersini söylüyormuş. Kocası bir gün karısını alıp çayıra, akarsu kenarına götürmüş ve karısına bakıp:</p> <p>— Otu biçmişler, demiş.</p> <p>Kadın:</p> <p>— Neden biçsinler, kırkmişlar onu, demiş.</p> <p>Kocası karısı ile suya girip:</p> <p>— Suya atarım, biçmişler diye söyle, demiş. Kadın hep “kırkmiş” demiş. Kocası karısını çabucak suya sokmuş. “Biçmiş” dememiş. Göğsüne kadar batırmış. “Kırkmiş” demiş. Boynuna kadar batırmış</p> <p>— Biçmiş de, çıkarayım, demiş.</p> <p>Kadın:</p> <p>— Kırkmiş, demiş.</p> <p>Öfkeden batırmış. Kadın suda bir batıp bir çıkmaya başlamış. Çıktığı sırada: “Kırkmiş” diye bağırılmış. Sonunda kadın tamamen susmuş ve elini kaldırıp, su üstüne iki parmağını çıkarıp makas gibi gösterip suya kapılıp gitmiş.</p>

<p>775. Yürt Başı</p>	<p>775. Evin Reisi</p>
<p>İr bİLän Һatın kıçkırışkannar. Һatın idän sİbİrÄ türgän şçetkanı barıp tütkan, ir üstäl astına kİrİp pÜskan. Һatın ükİrİp ämİr kıla:</p> <p>— Çık annan dİm!</p> <p>— Çıkmıym.</p> <p>— Sİña äytälär, çık annan dip!</p> <p>— Çıkmıym.</p> <p>— Çıkmasañ İşİğ yamanrak bulır!</p> <p>— Mİnä çıkmıym. Bİr gİnä märtäbä bulsa da üzİmnİğ yürt başı İkänlİğİmnİ İsbat kılıym äli.</p>	<p>Karı koca bağışmışlar. Kadın döşeme süpürülen fırçayı almış. Adam, masa altına girip pusmuş. Kadın bağırıp emir veriyormuş:</p> <p>— Çık oradan diyorum!</p> <p>— Çıkmıyorum.</p> <p>— Sana söyleniyor, çık oradan diye!</p> <p>— Çıkmıyorum.</p> <p>— Çıkmazsan sonun kötü olur!</p> <p>— Çıkmıyorum işte. Bir kere bile olsa, evin reisi olduğumu ispat edeyim ya.</p>
<p>776. Һatının «Tİzländİrgän»</p>	<p>776. Karısını “Diz Çöktürmüş”</p>
<p>İkİ dus süyläşİp tİra:</p> <p>— Kİçä Һatınİğ bİLän tağın talaşkansız İkän.</p> <p>— Äyİ. Һäm ul, nihayät, minİm karşıma tİzländİ.</p> <p>— Şunnan ni dip äyttİ sÜğ?</p> <p>— Çık karavat astınnan, kurkak can, didİ.</p>	<p>İki dost konuşuyorlarmış:</p> <p>— Gece karın ile yine kavga etmişsiniz.</p> <p>— Evet. Ve o nihayet benim karşımda diz çöktü.</p> <p>— Ondan sonra ne dedi ki?</p> <p>— Çık yatağın altından, korkak adam, dedi.</p>
<p>777. «Açulangan» İmiş</p>	<p>777. “Öfkelenmiş” İmiş</p>
<p>Һatını bİLän bik nık açulanişkaç, irİ kiskİnräk çaraga küçünİ kiräk sanap, utın ağaçı kütärgän. Һatını saklanmakçı bulıp, utın ağaçına yabışkan gına İkän, irİ:</p> <p>— Tütma utın ağaçın, kuluğa şırpı kİrür,— dip kİçkİrgan.</p>	<p>Karısı ile çok sert bir şekilde tartışınca, kocası kesin çare bulmanın gerektiğini görüp bir odunu kaldırmış. Karısı korunmak için oduna sarılmış, kocası:</p> <p>— Tutma odunu, eline kıymık batar diye bağırmış.</p>

<p>778. Avırttır Kürmäsın...</p>	<p>778. Ağrıtmäsın...</p>
<p>Kart, bik açuwı kilip, karçıgına kizängän. Ämma sukkançı kıçkırıp ülgirgän, di:</p> <p>— Gazizä, sugam bit! Bürkän palas, avırttır kürmäsın!</p>	<p>İhtiyar çok öfkelenip karısına el kaldırmış. Ama vurmadañ öñce bağırmayı başarmış:</p> <p>— Gazize, vuracağım ya! Yolluğu örtün, acıtmasın!</p>
<p>779. Salam Bılän</p>	<p>779. Samanla</p>
<p>Bıräw hatınına bik nık açulangan:</p> <p>— Üygä ginä kaytıym äli, siña yüz sukmasam, isimim fälän bulmasın,— digän.</p> <p>Kaytalar, nişlärgä, hatının kıynarga kiräk bit.</p> <p>Yüz salam sanap alıp, hatınının itäğın sıypap aldı, di.</p>	<p>Birisi karısına çok sinirlenmiş:</p> <p>— Eve bir döneyim hele, sana yüz kez vurmazsam isimim falan olmasın, demiş.</p> <p>Dönmüşler, ne yapsın! Karısını dövmesi gerek ya.</p> <p>Yüz saman sayıp karısının eteğini sıvazlamış.</p>
<p>780. Üz Digäni Bulgaç</p>	<p>780. Kendi Dediği Olunca</p>
<p>İrkä hatın tñnlä uyanıp kitip irin uyata:</p> <p>— Siña äytäm, tür äli, tür!</p> <p>— Ni buldı? Nigä türıym? Ällä naçar tüş kürdiniñmi? Kurkıp uyandıñımı?</p> <p>— Zinhar täräzäni açsana, hava bik naçarlandı, sulış kaptı, tünçıgıp üläm indı...</p> <p>— Täräzäni açkaç salkın bulır bit. Hızır cılı vakıt tügil.</p> <p>— Kıp süyläşmä, aç tizräk. Ägär tizräk fırtuçkanı açmasa, hazır üläm.</p> <p>İri türıp kabalıy-kabalıy fartuçka izlärgä</p>	<p>Nazlı bir kadın geceleyin uyanmış, gidip kocasını uyandırmış:</p> <p>— Sana söylüyorum, kalk ya kalk!</p> <p>— Ne oldu? Neden kalkayım? Yoksa kötü bir rüya mı gördün? Korkarak mı uyandıñ?</p> <p>— N’olur, pencereyi açsan! Hava çok kötüleşti, ağırlaştı, boğulup öleceğim şimdi...</p> <p>— Pencereyi açınca soğuk olur ya. Şimdi sıcak vakit değil.</p> <p>— Çok konuşma, aç çabuk. Eğer çabucak üst camı açmazsan, şimdi ölüyorum.</p> <p>Kocası kalkıp telaşlı telaşlı üst camı aramaya</p>

<p>barganda süylänä - süylänä bara:</p> <p>— Fu, nindi karanğı, tärüzänı dä tabıp bulmıy, äğär dä fürtüçkanı açsak, salkın tıyr, bizgäk iläğır.</p> <p>Ĥatını kıçkırır:</p> <p>— Sulışım kabıp üläm, tizräk aç, tizräk aç.</p> <p>İri:</p> <p>— Tärüzänı taptım, fürtüçkası yuk, di. Ul mälgun kayda süñ? — dip izläğän dä, tapmagaç çaltır ittirip bir ülgısın vatıp cibärgän. Pıyala vatıkları parä-parä kilip çäçilgän. İrlı-ĥatınlı ikisi dä «uf» dip irkİnläp sulu alıp cibärgännär. Ĥatını äytkän:</p> <p>— Fu, tünçığıp ülämİnmİ din tıram. KükrägİM irkİnläp kittİ, yaĥşı sulana,— digän.</p> <p>şunnan süñ räĥätlänİp yüklap kitkännär. İrtä bilä tırıp kaysı ülgİnİ vattık ikän dip karasalar, ni kürsİnnär: tärüzälärnİñ barça ülgİlärİ bütİN. Bäs küzlärİ şkafka tıřkän. Anıñ bİr ülgısın vatıp, tärüzägä ĥisaplap, yaĥşı hava řkaf İtİnnän çıkkın bulmak kiräk.</p>	<p>giderken söylene söylene:</p> <p>— Oo, nasıl karanlık! Üst cam da bulunmuyor. Eğer üst camı açarsak soğuk değer, sıtmaya tutuluruz.</p> <p>Kadın bağırımış:</p> <p>— Nefesim daralıyor, ölüyorum. Çabuk aç, çabuk aç.</p> <p>Kocası:</p> <p>— Pencereyi buldum, kanadı yok, demiş. O melun nerede ya, diye aramış ve bulamayınca çat ettirip bir kısmını kırmış. Cam kırıkları parça parça etrafa saçılmış. Karı koca ikisi de “oh” diye rahatlayıp nefes alıp vermişler. Karısı:</p> <p>— Oo, boğulup öleceğim sandım. Göğsüm rahatladı, iyi nefes alıyorum şimdi, demiş.</p> <p>Ondan sonra, rahatlayıp uyumuşlar. Sabahleyin kalkıp nereyi kırdık diye baksalar ki ne görsünler! Pencerelelerin her yeri sağlamış. Bunun üzerine gözleri dolaba takılmış. Onun bir parçasını kırıp pencere sanmış. İyi, hava dolabın içinden çıkmış olsa gerek.</p>
--	---

<p>781. Babinî «Kaygırtıp»</p>	<p>781. Bebeği “Bıktırıp”</p>
<p>Bir Һatın irinä äytkän:</p> <p>— Sin babinî iskä tüşirgänîñ barmı?</p> <p>— Nik, ul süznî ni işkä äytäsîñ?</p> <p>— Aña yaña uyınçık satıp alırga kiräk.</p> <p>— Süñ nindi uyınçık satıp alıym üç aylık balaga?</p> <p>— Min üzim biläm nindi uyınçık satıp alasın, bir miña yüz illi täñ kä.</p> <p>— Yüz illi?! Sübhanalla! Ul bayağa citkän uyınçık ta barmı?</p> <p>— Nik bulmasın. Mînä altın biläzîk näk yüz illi täñ kä.</p> <p>— Sin minî bütnläy kurkıtasıñ, ni süylägänîñni uylap kara, bābigä ni işkä biläzîk?</p> <p>— Bābigä tügîl, üzimä. Sin üzîñ dä niçä tapkır kürgänîñ bar anıñ minim kulımdağı biläzîklär bilän uynaganın. Ul indî iski biläzîklärdän yaman suladı, Һazîr indî aňarga yaña kiräk.</p>	<p>Bir kadın kocasına:</p> <p>— Sen bebeğini düşünüyor musun hiç?</p> <p>— Neden böyle bir şey söylüyorsun?</p> <p>— Ona yeni oyuncak satın almak lazım.</p> <p>— Ya nasıl oyuncak satın alayım üç aylık çocuğa?</p> <p>— Ben biliyorum nasıl oyuncak alacağımı, ver bana yüz elli tenke.</p> <p>— Yüz elli? Sübhanallah! O fiyata oyuncak da mı var?</p> <p>— Neden olmasın. İşte altın bilezik, tam yüz elli tenke.</p> <p>— Sen beni iyice korkutuyorsun. Ne söylediğini bir düşün. Bebeğin ne işine yarar bilezik?</p> <p>— Bebeğe değil, kendime. Sen kendin de kaç kez gördün onun benim kolumdaki bileziklerle oynadığını. O artık eski bileziklerden bıktı, şimdi oraya yeni bilezik lazım.</p>
<p>782. Kütilmägän Şatlık</p>	<p>782. Beklenmeyen Mutluluk</p>
<p>— Sin işittimmi? Bizniñ tiş düktüriniñ Һatını aktır bilän birgäkaçkan?</p> <p>— Şulay uk dūrismî ul Һabär? Biçara mîskîn irî nişlädi ikän?</p> <p>— Һazîr zararsız, tınıçlandı. Ämma kaçkan şäpkä kuwanıçınnan akılınnan şaşa yazgan idî.</p>	<p>— Sen duydun mu? Bizim diş doktorunun karısı aktörle kaçmış?</p> <p>— Öyleymiş ya, doğru mu o haber? Biçare, zavallı kocası ne yapmış?</p> <p>— Şimdi zararı yok, sakinleşti. Ama kaçtığında mutluluktan aklını oynatıverecekti.</p>

<p>783. Hāvif Astında</p>	<p>783. Korku Altında</p>
<p>Bir hatının iri hārvakıtta sāfardā yūri ikān. Aņarga ikınçı bir hatın äytkān:</p> <p>— Bu iriñnñ hiç tuktawsız sāfardā yūrüyī bik uņaysızdır bit? Siņa niçāmā künnār yapa-yalgız tūrırğa turı kilä,— digān.</p> <p>— BİR dā çıdarlık tūgīl indī, hamān kurkıp tūrasıñ, ällä kaya uņaysız çağımda aņsızdan kaytıp kīrmāsın dip.</p>	<p>Bir kadının kocası her zaman sefere çıkıyormuş. Onlara başka bir kadın:</p> <p>— Bu kocanın hiç durmadan sefere çıkması çok kötüdür değil mi? Sana nice günler yapayalnız kalmak düşüyor, demiş.</p> <p>— Dayanılır gibi değil! Hep korkup duruyorsun acaba uygun olmadığım zaman ansızın çıkıp gelmesin diye.</p>
<p>784. Kim Kīmni</p>	<p>784. Kim Kimi?</p>
<p>İr bīlān hatın kunaktan kaytırga aşıgalar ikān. Yulga çıkkançı aşap alıgız, dip bülarga itli şulpa kitürıp kuygannar.</p> <p>Hatın tiz-tiz gīnā itlärin cıyıp aşagan da:</p> <p>— Sin, kart, şulpasın içä tūr, min cıyına tūrıym,— dip çıgıp kitkān. İrī şulpanı içip bitürıp çıkkannda, hatın, tūyınçık tütüp, arba yanında kütüp tūra ikān.</p> <p>İr tiz gīnā atın tuwarıp algañ da:</p> <p>— Sin, hatın, arbaga utıra tūr, min kayta tūrıym,— dip, atka atlanıp, çıgıp çapkan, di.</p>	<p>Kadın ile kocası misafirlikten dönmek için acele ediyorlarmış. Yola çıkana kadar yiyiniz diye bunlara etli şulpa getirmişler.</p> <p>Kadın, çabuk çabuk etlerini toplayıp yemiş ve:</p> <p>— Sen, ihtiyar! Şulpasını içedur, ben toplanayım, diyerek çıkıp gitmiş. Kocası şulpayı içip bitirince kadın, bohçasını tutup arabanın yanında bekliyormuş.</p> <p>Kocası çabucak atın koşumunu çıkarmış ve:</p> <p>— Hatun sen arabaya oturadur, ben dönüp geleyim, deyip ata atlayıp, çıkıp koşmuş.</p>

<p>785. Һатını İtäginä Yabışıp</p>	<p>785. Karısının Eteğine Yapışıp</p>
<p>Çıktän tış kurkak bir kişï bulgan, imiş. Ul şulkadär yüräksiz bulgan, һätta küyaş bayıgaç, һатınınnan başка işık aldına da çıga almıy ikän.</p> <p>Birkünnï şulay yümış bilän işık aldına çıkkaç, һатını mündıy kukak ir bilän türmiş itüyï bikkıyın bulaçağı turında uylap. Avır sulap kuygan:</p> <p>— İh, avır gümır itüyï! — digän.</p> <p>Münıñ iri anı: «Änä büri kütüyï!» — dip işitkän dä:</p> <p>— Kaya, kaya? — dip, һатınınnıñ itägİNä yabışkan, di.</p>	<p>Fazlasıyla korkak biri varmış. O, o kadar yüreksizmiş ki, güneş batınca karısından ayrı kapının önüne bile çıkamıyormuş.</p> <p>Bir gün bir iş için kapının önüne çıktığında, karısı bunun gibi korkak bir koca ile hayatını sürdürmenin pek zor olacağını düşünmüş. Yavaşça nefes alıp vermiş:</p> <p>— Eh, zor yaşaması, demiş.</p> <p>Bunun kocası onu: “İşte kurt sürüsü” diye duymuş ve:</p> <p>— Nerede, nerede, diyerek karısının eteğine yapışmış.</p>
<p>786. Äydä, Karçık, Kır Aldan</p>	<p>786. Haydi, Kadın, Gir Önden</p>
<p>Bir karçık bilän kart tūnlä tışka çıgıp barganda kart kisäw ağaçının başına baskan da, sabı müña şap ittirip bärıp kalgan, di. Şunnan, kart bilän karçık tıştan kırırgä kurkıp türalar ikän. Üşip bitkännär. Nihayät, kart tüzmgän:</p> <p>— Bismillahi rahmani-rähim, üzibizniñ üydän üzibiz kurıkmıyık äli, äydä, karçık, kır aldan,—digän.</p>	<p>Bir yaşlı kadın ile kocası geceleyin dışarıya çıkıp eve dönünce adam, yanmış ağacın ucuna basmış ve sapı buna şap diye vurmuş. Ondan sonra ihtiyar adam ile kadın dışarıdan içeri girmeye korkuyorlarmış. Üşümüşler. Sonunda, ihtiyar sabredememiş:</p> <p>— Bismillah-i rahmani rahim, kendi evimizden kendimiz korkmayacağız ya, haydi kadın, gir önden, demiş.</p>

787. Tavık Balsa da Kil	787. Tavuksa da Gel
<p>Ähmät babay bİLän Şämsihäyät äbigä, gür sädakası itip bİr tavık birgännär. Üygä kaytkaç, bular tavıknı ayagınnan bäyläp miç artına cibärgännär. Kiç citkän. Salkınnan kurkıp, babay miç başına mİnİp kitkän. Äbi säkİdä yŭklıy ikän. Tŭn urtası citkäç, tavık kanatları bİLän kagına başlagan. Babaynıñ kŭtı alingan. Küräsİñ, ul miç artında tavık barlıgın ũnitkan. Kurkuwınnan karçıgın uyata başlagan:</p> <p>— Şämsihäyät, kil äli, cİN yŭri miç artında.</p> <p>Karçık saŭgırawrak bulgan, tiz gİnä uyana almıy ikän. Anıñ sayın babay katırak däsä ikän:</p> <p>— Şämsihäyät, kil, dim, kil, miç artında cİN bar!</p> <p>Nihayät, Şämsihäyät äbi uyanıp kitkän dä, İşnİñ nidä ikänliĭin sizİp:</p> <p>— Cİnmİni ul, tavık bit, cŭlär kart,— dİgän.</p> <p>Ähmät babay garlıĭınnän nişlärgä dä bİlmägän. Alay da sİr biräsİ kilmiçä:</p> <p>— Kil dim bit, kil, tavık balsa da kil,— dİgän.</p>	<p>Ehmet dede ile Şemsiheyet nineye kabir sadakası olarak bir tavuk vermişler. Eve dönünce bunlar tavuĭu ayaĭından bağlayıp sobanın arkasına bırakmışlar. Akşam olmuş. Soĭuktan korkup dede sobanın başına oturmuş. Nine de sekide uyuyormuş. Gece yarısı olunca, tavuk kanat çırpmaya başlamış. Dedenin aklını almış. Anlaşılan o sobanın arkasında tavuk olduğunu unutmuş. Korkusundan ihtiyar karısını uyandırmış:</p> <p>— Şemsiheyet, gel hele! Cin geziyor sobanın arkasında.</p> <p>İhtiyar kadın az işitiyormuş, hemen uyanamıyormuş:</p> <p>— Şemsiheyet, gel diyorum, gel! Sobanın arkasında cin var!</p> <p>Nihayet, Şemsiheyet nine uyanmış ve kocasının ne yaptığını anlayıp:</p> <p>— Cin mi? Tavuk o ya, deli ihtiyar, demiş.</p> <p>Ehmet dede unutkanlıĭından ne yaptığını bilememiş. Öyle olsa da sır vermek istemedi:</p> <p>— Gel diyorum ya, gel tavuksa da gel, demiş.</p>

<p>788. Algan Balsa, Kimir İdi</p>	<p>788. Almış Olsa Azalardı</p>
<p>Ḥatın:— Bilmim, bu kadar ḥılıksızlığımı bızñıñ balabız kaydan algandır. Älbättä, minnän tügıl indı!</p> <p>İR: — Düris äytäsñ, ḥatınım, çünki sinñ ḥılıksızlığın, äwvälğičä, bütin küyñçä üzñdädır, hiç tä kimigänı yuk.</p>	<p>Kadın: — Bilmiyorum bu kadar huysuzluğu bizim çocuğumuz nereden almıştır? Elbette benden değil ya!</p> <p>Kocası: — Doğru söylüyorsun, karıcığım. Çünkü senin huysuzluğun eskisi gibi, hepsi kendindedir, hiç azalmamış.</p>
<p>789. Kim Tümana</p>	<p>789. Kim Cahil</p>
<p>Biräwnñ malayı mäktäptän «bişli» bilgisi alıp kaytkan. Atası äytkän:</p> <p>— He! Alma ağaçınnan yırak tüşmi şul. Minim malay bit ul! — digän.</p> <p>İkinçi birvakıt şul uk malayga ukıtuçıları «ikili» bilgisi kuyıp cibärgännär. Ata bulgan kişi bu yulı cikirñip ḥatınña kıçkırgan:</p> <p>— Änä, älläkaydan kürñip tura. Tümanadan tümana tumıyça, kim tusın süñ? — digän.</p>	<p>Birinin oğlu mektepten “beş” alıp gelmiş. Babası:</p> <p>— Hı! Elma, ağacından uzak düşmüyor. Benim oğlum o ya, demiş.</p> <p>Başka bir zaman, bu çocuğa öğretmenleri “iki” verip yollamışlar. Babası bu kez şaşırtıcı bir şekilde karısına bağırmiş:</p> <p>— İşte, ya çok açık görünüyor. Cahilden cahil doğmazsa kim doğsun ya, demiş.</p>
<p>790. Atasına Ŭşşagan</p>	<p>790. Babasına Benzemiş</p>
<p>Bir kişidän:</p> <p>— Sinñ niçä balañ bar? — dip süragannar. Ul äytkän:</p> <p>— Ul yaktan min ätigä űşşaganmın. Bir bala da kitirmädım. Ämma ḥatınñıkı dürtäw buldı indı,— digän.</p>	<p>Bir adama:</p> <p>— Senin kaç çocuğun var, diye sormuşlar. O:</p> <p>— O açıdan ben babama benzemişim. Hiç çocuk getirmediğim dünyaya. Ama karımın dört tane oldu ya, demiş.</p>

<p>791. Yansa, Anaña Äyt, Üyni Ulkariy</p>	<p>791. Yanıyorsa Annene Söyle, Eve O Bakıyor</p>
<p>Mükıtnıñ üyi yana başlagan, malayı yığırıp kilip:</p> <p>— Äydä, tiz bul, äti, üyibiz yana! — dip kıçkırgan, di. Mükıt utın kisip yata ikän, malayına karamıyça uk:</p> <p>— Yansa, anı nigä miña äytäsın, bar anaña äyt, üyni ulkariy bit, min üy işlärinä katışmıym,— digän, di.</p>	<p>Mokıt'ın evi yanmaya başlamış. Oğlu koşarak gelip:</p> <p>— Haydi, çabuk ol baba, evimiz yanıyor, diye bağırmış. Mokıt odun kesiyormuş, oğluna bakmadan:</p> <p>— Yanıyorsa onu neden bana söylüyorsun? Git annene söyle, eve o bakıyor ya. Ben ev işlerine karışmıyorum, demiş.</p>
<p>792. Siniki, Miniki, Bizniki</p>	<p>792. Seninki Benimki Bizimki</p>
<p>Biräwniñ hatını ülip, iki balası kalgan. Bıraz vakıttan bu iki balalı tül hatınga üylängän. Tura-bara ikinci hatınnan da balaları bulgan.</p> <p>Bırvakit birinci hatınnan kalgan balalar yaş hatınga iyärıp kilgän balalarını kıynıylar ikän. Şunnan hatın irinä kıçkıra ikän:</p> <p>— Sin, sin! Sinıñ malaylar minim malaylarını kıynıylar. Kara, bızniñ malaylarını da kıynamasınnar! — di ikän.</p>	<p>Birisinin karısı ölmüş, iki çocuğu kalmış. Bir süre sonra bu, iki çocuklu dul bir kadınla evlenmiş. Zaman gecince ikinci kadından da çocukları olmuş.</p> <p>Bir gün ilk karısından olan çocuklar, yeni karısının çocuklarını dövüyorlarmış:</p> <p>— Sen, sen! Senin çocukların benim çocuklarımı dövüyorlar. Bak, bizim çocukları da dövmesinler, demiş.</p>
<p>793. Tıştağı Buran Buranmını</p>	<p>793. Dışarıdaki Boran Boran Mı?</p>
<p>Biräw kürşisiniñ açı buranda tülıp kıyıp kapka tübündä utruwın kürgän dä:</p> <p>— Kürşi, nişläp şundıy buranda munda utırasın? — dip süragan.</p> <p>— Hi, mündäğı buran buranmını, sin üydäğisın kürsäğ idı, minä anda ul çın</p>	<p>Birisi komşusunun keskin boranda kürk giyip kapı dibinde oturduğunu görmüş ve:</p> <p>— Komşu, niçin böyle bir boranda burada oturuyorsun, diye sormuş.</p> <p>— Hı, buradaki boran, boran mı? Sen evdekini görseydin, işte oradaki gerçek boran,</p>

<p>buran,— digän.</p> <p>Bu kişiniñ iki hatını bulıp, alar üydä bik yaman tavış çıgargannar ikän, şuņa, ıdıy almıyça, ul kişi buranga çıkkan.</p>	<p>demiş.</p> <p>Bu adamın iki karısı varmış ve onlar evde çok şiddetli tartışıyorlarmış, buna dayanamayınca o adam borana çıkmış.</p>
<p>794. Ämälın Tapkan</p>	<p>794. Yolunu Bulmuş</p>
<p>İlik biräwniñ iki hatını-bulgan.</p> <p>Bırvakit hatınnarı aņardan:</p> <p>— Sin kaysıbızın kübräk yaratasıñ? — dip sūragannar.</p> <p>— İkiğizni dā bik yaratam,— digän ir kişi. Lākin hatınnar mūniñ bilän gınā kanāgatlänmāgännār:</p> <p>— Ägār su kīrgändä ikibiz dā bata başlasak, birinçi bulıp kaysıbızın kūtkarır idin?—dip bāylängännār. Şul ak ir kişi kart hatına:</p> <p>— Sin üzün yūzā biläsün bit! — digänin sizmi dā kalgan.</p>	<p>Eskiden birinin iki karısı varmış.</p> <p>Bir gün karıları ona:</p> <p>— Sen hangimizi daha çok seviyorsun, diye sormuşlar.</p> <p>— İkinizi de çok seviyorum, demiş adam. Lakin karıları bununla yetinmemişler:</p> <p>— Eğer suya girince ikimiz de batmaya başlarsak ilk önce hangimizi kurtarırdın, diye takılmışlar. O zaman kocasının, yaşlı karısına:</p> <p>— Sen kendin yüzebiliyorsun ya, deyince ne dediğini anlamamış.</p>
<p>795. Düşmannar</p>	<p>795. Düşmanlar</p>
<p>Mullaga birāw:</p> <p>— Mūhämätcan agay sinnän ikınçi hatın alu turında kiñāş sūrur, karşı kilmā,— di.</p> <p>— Gümır buyı anıñ bilän düşman idin, duslaştıgızını, anıñ kaygısın kaygırtıp yūrisin,—di mulla.</p> <p>— Yuk, mulla abzıy, düşmanlıgıbiz ilikkıçā...</p>	<p>Mollaya birisi:</p> <p>— Mūhemmetcan amca, sana iki kadın almak konusunda fikir sorarsa karşı çıkma, demiş.</p> <p>— Ömür boyu onunla düşmandın, dost mu oldunuz? Onun kaygısına kaygılanıp geziyorsun ya, demiş molla.</p> <p>— Yok, molla amca, düşmanlıgımız eskisi gibi...</p>

<p>796. Adäm Başı Nilär Kürmi</p>	<p>796. Adam Başı Neler Görmüyor?</p>
<p>Bir kişiniñ iki hatını bulgan. Birsı kart, ikincisi yaş ikän. İr, çäçläri agara başlağaç, hatınlarına ak çäçlärin çüplärgä kuşkan. Kart hatını kara çäçlärin, yaş hatını ak çäçlärin çüpli, di. Şulay çüplätä tırğaç, bu kişiniñ başında bir çäçi dä kalmagan.</p>	<p>Bir adamın iki karısı varmış. Birisi yaşlı, diğeri gençmiş. Adam, saçları ağarmaya başlayınca karılarına beyaz saçlarını koparmalarını söylemiş. Yaşlı karısı siyah saçlarını, genç karısı beyaz saçlarını koparıyormuş, bu adamın başında hiç saçı kalmamış.</p>
<p>797. Cayın Bilip İşläsän</p>	<p>797. Usulünü Bilip Çalışırsan</p>
<p>Bir kişiniñ iki hatını bulgan. Mınä birkünni mını kunakka çakıralar. Bu irniñ iki hatını da alıp barası kilmi indı, ä hatınlarının ikisiniñ dä barası kilä. İri äytä:</p> <p>— Kaysıgız aşnı tizräk aşap bitirä, şul minim bilän kunakka bara,— di.</p> <p>Yäş hatın aşın tiz-tiz bülğata başlagan. Ä üzi süylänä ikän:</p> <p>— Min barmıya, kim barsın, min barmıya, kim barsın!</p> <p>Ä kart hatın aşıkmy gına:</p> <p>— Barsam bardım, barmasam yuk, barsam bardım, barmasam yuk,— dip aşın salmak kına bülğatıp utırgan. Aşı suwınıp bitkäç, kütärip içkän dä üziniñ täcribäliliği arkasında kunakka bargan.</p>	<p>Bir adamın iki karısı varmış. İşte bir gün, bunu misafirlige çağırmişlar. Bu adam iki karısını da alıp gitmek istemiyormuş ama kadınların ikisi de gitmek istiyormuş. Kocası:</p> <p>— Hanginiz yemeği daha çabuk yiyip bitirirse o benimle misafirlige gelir, demiş.</p> <p>Genç kadın yemeğini hızlı hızlı karıştırmaya başlamış. Kendi ise söyleniyormuş:</p> <p>— Ben gitmeyeyim de kim gitsin, ben gitmeyeyim de kim gitsin!</p> <p>Yaşlı kadın ise acele etmeden:</p> <p>— Gittim gittim, gitmezsem olmaz, gittim gittim, gitmezsem olmaz, diyerek yemeğini sakince karıştıyormuş. Yemeği soğuyunca, kaldırıp içmiş ve tecrübeliliği sayesinde misafirlige gitmiş.</p>

<p>798. Tüpli Kagıydä</p>	<p>798. Derin Kaide</p>
<p>— İptäşinñi kızartasıñ kilmäsä, çit kişilär aldında anıñ hatını turında sūraşma.</p> <p>— Nigä?</p> <p>— Kaysı hatının süravıñnı bilmiçä, aptırap kaluwı bar.</p>	<p>— Arkadaşını utandırmak istemiyorsan, yabancılarnıñ önünde onun hanımı hakkında konuşma.</p> <p>— Neden?</p> <p>— Hangi hanımını sorduğunu bilmeyince, şaşırdığı için.</p>
<p>799. Üçayaknıñ Ayağı Niçä</p>	<p>799. Üçayağın²⁰⁶ Ayağı Kaç</p>
<p>İr bilän hatın arasında taviş çıkkın. İr kişi bik yaman tuzınıp üçayaknı täräzädän tıška tütüp bärgän.</p> <p>Birazdan cil-davıl uzgan, hava tıngan. Açuwı basılgaç, äligi kişi üzi ük üçayaknı üygä alıp kırä ikän, niçiktir bir ayağı kim kibik küringän.</p> <p>— Karçık, min taşlagançı da üçaw ginä idimi süñ bu üçayaknıñ ayağı?—dip süragan.</p>	<p>Karı koca arasında tartışma çıkmış. Adam öfkesinden kudurup üçayağı pencereden dışarı atıvermiş.</p> <p>Az sonra fırtına geçmiş, hava dinmiş. Öfkesi yatışınca, bu adam üçayağı alıp gelmiş. Nasıl olduysa bir ayağı eksik gibi görünmüş.</p> <p>— İhtiyar, ben atana kadar da üç tane miydi ya bu üçayağın ayağı, diye sormuş.</p>
<p>800. Üşşagan</p>	<p>800. Benzemiş</p>
<p>Gıymay işik aldındağı sarıkka tibip cibärgän. Şunu Kürip türüçi biräw:</p> <p>— Nigä günahsız hayvannı räncitäsın?</p> <p>— digäç, Gıymay:</p> <p>— Hatınga üşşagan: gıl miña karap kışkıra! — digän.</p>	<p>Gıymay, kapının önündeki koyuna tekme atmış. Onu gören birisi:</p> <p>— Neden günahsız hayvanı incitiyorsun, deyince Gıymay:</p> <p>— Karıma benzemiş. Hep bana bakıp bağılıyor, demiş.</p>

²⁰⁶ Üçayak: Fincan.

<p>801. Tutıy Kürgäç, Hatını İsinä Tüşkän</p>	<p>801. Papağan Görünce Karısı Aklına Düşmüş</p>
<p>Birvakıt Piçän bazarında çitliġi bİLän tutıy satar, balaçaga cıyılıp anı süyläştirirgä tırışa ikän. Gıybdi şunda kilin karap turgan da yılap cibärgän. Şul çağında inisi Gıylaci kilin çikkan:</p> <p>— Gıybadulla abzıy, sıña ni buldı? Nik yılıysın? — dip säbäbın süragan.</p> <p>Gıybdi äytkän:</p> <p>— Nik yılamaska? Mınä äli bu tutıynı kürgäç Märhübä tütiyigiz isimä tüşip kitti, ul da, märhümkäy, miña haman şulay cülär, cülär... dip kınä indäşä idı bit,— digän.</p>	<p>Bir gün Piçen pazarında kafesi ile birlikte papağan satıyorlarmış. Çoluk çocuk toplanıp onu konuşturmaya çalışıyormuş. Gıybdi, oraya gelip bakarken ağlamaya başlamış. O sırada kardeşi Gıylaci gelip:</p> <p>— Gıybadulla ağabey sana ne oldu? Neden ağlıyorsun, diye sebebini sormuş.</p> <p>Gıybdi:</p> <p>— Neden ağlamayayım? İşte bu papağanı görünce Merhebe teyzeniz aklıma geldi. O da merhum gibi bana daima deli, deli... diye sesleniyordu ya, demiş.</p>
<p>802. Äli Yarıy Sin Bar!</p>	<p>802. İyi ki Sen Varsın!</p>
<p>Sadıyk üyündäġi bütün işni üzi işli ikän. Aşnı da pişirä, kirin dä yuwa. Bir künni kart küyantä-çiläk bİLän su alıp kaytkan da üy işiġin açarga uñaysız bulgaç:</p> <p>— Karçık, işikni aç! —dip kıçkırgan. Karçığı säkidän tüşip işikni açıp kirtkäch, Sadıyknıñ bik küñli bulıp:</p> <p>— Äli dä yarıy, karçık, sin bar, sin bulmasañ miña kim işik açar idı? — digän.</p>	<p>Sadık, evindeki bütün işleri kendi yapıyormuş. Yemeġini de pişiriyor, kirini²⁰⁷ de yıkıyormuş. Bir gün ihtiyar, saka sırıġı ile su alıp gelmiş ve evin kapısını açmaya müsait olmayınca:</p> <p>— Hanım, kapıyı aç, diye bağırmış. İhtiyar karısı sekiden inip kapıyı açınca Sadık'ın pek hoşuna gidip:</p> <p>— İyi ki sen varsın hanım, sen olmasan bana kim kapıyı açardı, demiş.</p>

²⁰⁷Kir, fıkrada kirli kıyafetler anlamında kullanılmıştır.

<p>803. Cıp İrläğan Cülär</p>	<p>803. İp Eğiren Deli</p>
<p>Bir Һatınga iri cıp irlärgäkuşa. Üzi kiläp başı kisärgä urmaŋga kitä. Һatın ikinci yuldan kürinmiçä gınä barıp, ağaç arasına yaşırınä dä:</p> <p>— Cıp irläğan cülär, kiläp kiskän ülär,— dip kışkıra.</p> <p>İr kaytkançı, Һatın tiz gınä üyünä kaytıp utıra. İr urmanda işitkänni süyli. Һatın äytä:</p> <p>— Yürü kürmä, tikmägä gınä tügildir bu,— di. Üzi dä cıp irläwdän kütıla.</p>	<p>Bir kadına kocası ip eğirmesini söylemiş. Kendisi kilep²⁰⁸ başı kesmek için ormana gitmiş. Kadın ikinci yoldan görünmeden gidip ağaçların arasına saklanmış ve:</p> <p>— İp eğiren delirir, kilep kesen ölür, diye bağırması.</p> <p>Adam dönene kadar, kadın çabucak evine dönüp oturmuş. Adam ormanda duyduklarını anlatmış. Kadın:</p> <p>—Gitme lütfen, bu söz boşuna değildir, demiş. Kendi de yün eğirmekten kurtulmuş.</p>
<p>804. Äyrän Yazmak —Can Çıkmak</p>	<p>804. Ayran Yaymak Can Çıkmak</p>
<p>İr kişä aşlık sugudan kaytkaç:</p> <p>— Kün buyı äydä tūrasın, kün buyı haman şul bir may yazasın, fälän dä tūgän,— diyip Һatının ūrışa ikän. Һatını künü buyı bala da karagan, yürt işlärin dä işlägän, mal-tuwarnı da tuydırgan. İri bularnı birsın dä kürmägän. Müña Һatının Һätiri kalgan:</p> <p>— Mä, alaysa, üzñ yaz! —diyip gübiğä äyrän salıp birgän dä üzä aşlık sugarga kitkän.</p> <p>İri kün buyı yazgan da yazgan, bütän birni dä işli almagan. Һatını aşlık sugudan kaytkaç, münüñ iri:</p> <p>— Aşlık sukmaq —kul çapmaq, äyrän</p>	<p>Bir adam aşlık dövmekten dönünce:</p> <p>—Gün boyu evde duruyorsun, gün boyu sadece yağ çıkarıyorsun, falan filan, deyip karısını azarlamış. Karısı gün boyu çocuk da bakmış, ev işlerini de yapmış, malı davarı da doyurmuş. Kocası bunların hiçbirini de görmemiş. Buna karısı gücenmiş:</p> <p>—Al, öyleyse kendin yap, deyip yayığa ayran koyuvermiş ve kendi aşlık dövmeye gitmiş.</p> <p>Kocası gün boyu yaymış yaymış, başka bir şey de yapamamış. Karısı aşlık dövmekten dönünce bunun kocası:</p> <p>—Aşlık dövmek, el çırmak; ayran yaymak</p>

²⁰⁸ Kilep: Yün eğirme aletinin bir parçası.

yazmak— can çıkmak,— dip takmaklagan, di.	can çıkmak, diye mani söylemiş.
805. Aptıraş	805. Şaşkınlık
<p>Mükıt agay Һatını bilän kürşü avıldan tuydan kaytıp kilä ikän. Bik katı buran çıgıp adaşkannar. Atı da barmıy, çıgımçılıy başlagan. Citmäsä, Һatını kulında imçäk balası da bar ikän, ansı da kıçkırıp cılarga tütüngen. Mükıt atın kıynap tınlata almagaç, «tuktat balañnı!» dip Һatının tütıp kıynap taşlagan. Şunda Һatını:</p> <p>Cılıdır ülan, Uynıdır buran, Ni barmıydır at, Ni kıynıydır kart,— dip äytkän, imiş.</p>	<p>Mokıt amca karısı ile komşu köyden, toydan dönüyorlarmış. Çok sert bir fırtına çıkmış ve yollarını şaşırılmışlar. Atı da gitmeyip huysuzlanmaya başlamış. Yetmezmiş gibi karısının elinde emzikte bebeği varmış. O da bağırarak ağlamaya başlamış. Mokıt atını kamçılıyıp dinletemeyince “Durdur çocuğunu!” diyerek karısını azarlamış. O zaman karısı:</p> <p>Ağlıyordur oğlan, Oynuyordur boran, Niye gitmiyordur at, Niye azarlıyordur kart²⁰⁹, diye söylemiş imiş.</p>
806. «Uңgan» Һatın	806. “Hamarat” Kadın
<p>Bir Һatın irin tirgi, di:</p> <p>— Biz gıl arış ipiyi gınä pişiräbiz, budad unı alıp kayt äli,— dip.</p> <p>İri:</p> <p>— Min bit arış ipiyi yaratam,— di.</p> <p>Һatını:</p> <p>— Siñiñ alıp kaytuwıñ gına düris bulsın, min anı arıştan da kirı itip pişirirmın,—dip</p>	<p>Bir kadın, kocasını hor görüyormuş:</p> <p>— Biz hep arış ekmeği pişiriyoruz, buğday unu alıp dön ya, demiş.</p> <p>Kocası:</p> <p>— Ben arış ekmeğini seviyorum, demiş.</p> <p>Karısı:</p> <p>— Senin alıp geldiğin tek doğru olsun. Ben</p>

²⁰⁹ Kart: Yaşlı adam.

äytä, di.	onu arıştan da tekrar pişiririm, demiş.
807. Kaygırtuçan İr	807. Kaygılı Adam
<p>Küptän tügıl gınä üylängän biräw kibitkä kilip şälyawlık alğan.</p> <p>— Minim käläş büläknï bik talımlıy. Ägär münısın uşatmasa, ikınçığä almaştırıp bulırmı ikän?</p> <p>— Bulır.</p> <p>— Niçä tapkır almaştırırğa mümkün bulır ikän?..</p>	<p>Bir süre önce evlenen birisi mağazaya gelip eşarp almış.</p> <p>— Benim genç eşim hediye çok zor beğeniyor. Eğer bunu beğenmezse, başkasıyla değiştirmek olur mu acaba?</p> <p>— Olur.</p> <p>— Kaç kez değiştirmek mümkün olur acaba?</p>
808. Ul da Bulsa — Vayım	808. O da Olsa Kaygıdır
<p>Bir ir kişi, hatınına büläk alıp kaytmakçı bulıp, kibitkä kïrgän.</p> <p>— Sızdä yannan cüyli kaprın üyik yukmı?—digän. Kibitçi kız münnan rähätlanıp külgän:</p> <p>— Üyikniñ cüyı yanda bulmıy, abzıy kişi, artta bula,— digän. İr kişi äytkän:</p> <p>— Anısın üzim dä biläm, sıñılıım,— digän,—Läkin minim hatınnıñ üyigınnıñ yä cüyı, yä ükçäsı haman yanda yūri. Ägär yannan cüy-şısın tapsam, anıñ cüyı artka turı kilmäs idimï ikän dip yürüyim,— digän.</p>	<p>Bir adam, karısına hediye almak için mağazaya girmiş.</p> <p>— Sizde yandan dikişli kapron çorap yok mu, demiş. Mağazacı kız bundan hoşlanıp gülmüş:</p> <p>— Çorabın dikişi yanda olmuyor, amca, arkada oluyor, demiş. Adam:</p> <p>— Orasını kendim de biliyorum, kardeşim, demiş. Lakin benim karımın ya dikişi, ya ökçesi hep yanda geziyor. Eğer yandan dikişlisini bulursam, onun dikişi arkaya doğru gelmez miydi, diye geziyorum, demiş.</p>

<p>809. Nindilärin</p>	<p>809. Hangilerini</p>
<p>— Sızdä hatın-kız üyikları barmı? — Bar. — Kürsätigiz äli. — Sızgä nindilärin kürsätik: hatınıgız üçinmi, ällä yaşıraqlarınımı?</p>	<p>— Sizde kadın çorapları var mı? — Var. — Gösteriniz hele. — Size hangilerini gösterelim; karınız için mi yoksa güzelleri mi?</p>
<p>810. Yırtık Tişıktän Külü</p>	<p>810. Yırtık Deliğe Gülüyor</p>
<p>Bir agaynıñ hatını bik şapşak bula, hätta üstinä kigän külmäğın dä iki-üç ayga bir gınä yuwa ikän. Ä ataynıñ andıy işlärgä katnaşıp, vakçıl digän isimni alası kilmi. Şulay da birkünni tüzmäğän:</p> <p>— Kara äli, Gaynicamal, üstindäği külmäğınni yuwıp kisän idı içmasam, kişı külä bit,—digän.</p> <p>Tigı cavapka aptırap kalmagan:</p> <p>— Äy, yünsız, yırtık tişıktän külä, digändäy, üzıñniñ külmäğın nindi süñ, üzıñnikin kara,—dip äytkän, di.</p>	<p>Bir amcanın karısı çok pasaklıymış. Hatta üstüne giydiği gömleğini de iki üç ayda sadece bir kere yıkıyormuş. Amca ise öyle işlere karışıp lüzumsuz olarak anılmak istemiyormuş. Öyle olsa da bir gün dayanamamış:</p> <p>— Bak hele, Gaynicamal! Üstündeki gömleğini yıkayıp giyseydin hiç olmazsa, insanlar gülüyor, demiş.</p> <p>Bu, cevaba şaşırمامış:</p> <p>— Ey, akılsız yırtık deliğe güler, denildiği gibi, kendi gömleğin nasıl ya, kendininkine bak, demiş.</p>
<p>811. Äbi</p>	<p>811. Nine</p>
<p>Citmiş yaşlık bir äbi, ünıkları yanında utırganda, kinät kinä hişıldap külip cibärgän, di. Ünıkları muna:</p> <p>— Äbi, narsädän küldin? Bizgä dä süylä! —dip alcıtıp bitirgännär.</p> <p>Äbi:</p> <p>— Yuk, yuk, süylämim, kitigiz annan, andıynı sizgä süylärgä,— dip baş tartıp</p>	<p>Yetmiş yaşında bir nine torunlarının yanında otururken, ansızın kıkırdayarak gülmeye başlamış. Torunları buna:</p> <p>— Nine neden güldün? Bize de söyle, diye diye yormuşlar nineyi.</p> <p>Nine:</p> <p>— Yok yok, söylemiyorum, gidin oradan, öyle şeyler söylenmez, deyip vazgeçmiş. Ama</p>

<p>karagan. Ämma ünıkları tıngılık birmägäç, buldıra almagan.</p> <p>— Min kız çağında babamız märhüm bılän bülında pıçän cıyadır idik tä, şunda kabırgama türtkän idı. Şuğa kıtıgım kildı dä tüzä almyça külp cibärdım, günah şümlıgı,— digän.</p>	<p>torunları rahat vermeyince dayanamamış.</p> <p>— Benim kızlık çağında merhum dedeniz ile biçilmiş otları topluyorduk da o zaman kaburgama dürtmüştü. Ona gülesim geldi de dayanamayıp gülmeye başladım, günah bahanesi, demiş.</p>
<p>812. Ükünç</p>	<p>812. Pişmanlık</p>
<p>Hatın (irinä):</p> <p>— Bu asravıbiz Hämida bik uğan, aş pişirirgä üsta, äybırnı äräm-şäräm itmi, çıgıp yürmi, küp süylämi, süz äytmi!</p> <p>İr:</p> <p>— Kaşki, sinı alganga kadär bılğan bulsamçı!</p>	<p>Kadın (kocasına):</p> <p>— Bu beslememiz Hemide pek hamarat. Aş pişirmekte usta, hiçbir şey israf etmiyor, çıkıp gezmiyor, çok konuşmuyor, söz söylemiyor!</p> <p>Kocası:</p> <p>— Keşke seni almadan önce bunu bilmiş olsaydım.</p>
<p>813. Garantiya Kayda</p>	<p>813. Garanti Nerede</p>
<p>Bir kişı üzünñ hatının hıyanät itä dip şıklänä ikän. Künläşä türgaç, uyly-uyly bu avıruga sabışkan. Hälı bik naçarlangaç, hatının çakırıp süriy ikän, di, bu:</p> <p>— Hatın, min barıbir üläm indı, zinhar äyt äli, sin miña hıyanät ittıñmı? — dip.</p> <p>— Min äytüyın äytir idim dä bit, yarıy la sin ülsän, ä tırlä kalsan! — digän hatın.</p>	<p>Bir adam, karısının ihanet etmesinden şüpheleniyormuş. Şüphelenirken düşünmüş taşınmış ve hasta numarası yapmış. Durumu pek kötüleşince karısını çağırıp sormuş:</p> <p>— Hatun, ben herhâlde öleceğim artık. Lütfen söyle hele, sen bana ihanet ettin mi, demiş.</p> <p>— Ben söylemesine söyledim de, ölsen iyi de ya dirilirsən, demiş kadın.</p>

<p>814. Fikr Urtaklığı</p>	<p>814. Fikir Ortaklığı</p>
<p>Hästä yatuçı bir bay üziniñ hatınına:</p> <p>— Ägär üläkalsam şul üzibizniñ prikazçıgıbiz Hämidullaga baruwiñ muafik bulır,—digän ikän, hatını:</p> <p>— Äyi, üzim dä şulay isäpläp türamin,— digän.</p>	<p>Hasta yatan bir zengin, kendi karısına:</p> <p>—Eğer ölür kalırsam şu bizim satıcımız, Hemidulla'ya varman münasip olur, demiş.</p> <p>Karısı:</p> <p>— Evet, ben de öyle düşünüyordum, demiş.</p>
<p>815. Bik Sagıncaç</p>	<p>815. Çok Özleyince</p>
<p>Kargalınıñ Väliulla isimli bir sakaw yığıti Ädämsä avılınnan bir kızga üylängän. Bikäçkä bir barıp kaytkaç, yazgı taşu başlangan. Ädämsägä baru üçin Şuşma suwın çıgarta kiräk, su kuzgalgaç, barıp bulmy, di. Kiyäw bikäçin bik sagınca da, lapas tübäsinä mınıp, cırlap cibärgän:</p> <p>Säni anda yayattıñ,</p> <p>Mäni mında yayattıñ,</p> <p>İkibizniñ ayabızga</p> <p>Üluğ däyyä yayattıñ...</p> <p>Väliullanıñ atası çıkkän da kışkırgan:</p> <p>— Tüş annan, muyınıñ sığırı, atlanıp barıp bula bit, alaşağa atlan da ülak,— dip äytkän, di.</p>	<p>Kargalı'nın Veliulla isimli peltek bir delikanlısı, Edemse köyünden bir kızla evlenmiş. Bir seferinde eşine bir gidip dönerken, nehir taşmaya başlamış. Edemse'ye gitmek için Şuşma suyunu geçmek gerekmiş, su hareketlenince geçilmiyormuş. Güvey, eşini çok özlemiş ve evin çatısına çıkıp şarkı söylemeye başlamış:</p> <p>Seni orada yayattın²¹⁰,</p> <p>Beni burada yayattın,</p> <p>İkimizin aramıza</p> <p>Ulu derya yayattın...</p> <p>Veliulla'nın babası çıkmış ve bağırması:</p> <p>— İn oradan, boynun kırılınsın. Atlanıp gidilir ya, alaşaya bin de kaybol, demiş.</p>

²¹⁰ Yayattın: Sevdin anlamına gelen *yarattın* kelimesi burada peltek söylenmektedir.

816. Üziñniki Üzäktä	816. Kendininki Yürekte
<p>Bir kişi cıyılıştan käyifi büzılıp, bik bürçılıp kaytkan. Һatını irin kızganıp, aña kiñäş birirgä tütıngan:</p> <p>— Sin yäş kişi tügıl indı, yuk-barga kanıñnı büzma, närsä gınä äytsälär dä, isiñ kitmäsin, däşmi kala turgan bul,— digän.</p> <p>İri müña cavabında äytkän:</p> <p>— Bir dä tirgäşäsı tügıl dä bit, sıña äytäm, üzlärı kanga tüz salalar. «Һatınıñ şikıllı sin dä gıl tuzga yazmagannı lıgırdıysıñ», dip, tıñ kämä tiyälär,—digän.</p> <p>Mümü işitkäç, Һatın kişi nişlärın bilmiçä, bärilä-sugıla kıçkırırğa tütıngan:</p> <p>— Ähä! Şulay dilärmını äli? Minim yamanatımnı satalarmını? Alay bulgaç kıçkırışu gına tügıl, bugazlarına yabış, kıynaş, sugış, ämma läkin Һatınıñniñ avtütiritın tüşirttirmä! — digän.</p>	<p>Bir adamın toplantıda keyfi kaçmış. Canı çok sıkılıp dönmüş. Karısı, kocasına acıyıp ona akıl vermeye başlamış.</p> <p>— Sen genç adam değılsin artık, vara yoğa kalbini karartma, ne söylerlerse söylesinler, şaşırma, cevap vermeden dur, demiş.</p> <p>Kocası buna cevap vermiş:</p> <p>— Hiç tartışasım yoktu, sana söyleyeyim, kendileri benimle uğrasıyor. “Karın gibi sen de hep ağaç kabuğuna yazılmayı lakırdıyorsun” deyip canımı sıkıyorlar, demiş.</p> <p>Bunu duyunca karısı ne yapacağını bilememiş ve sağa sola vura vura bağırmaya başlamış:</p> <p>— Aha! Öyle mi diyorlar hele? Benim dedikodumu mu yapıyorlar? Öyleyse bağırmak değil, boğazlarına yapış, dövüş, vuruş ama asla karının otoritesini yere düşürtme, demiş.</p>

<p>817. Üz Başın Citmägäç</p>	<p>817. Kendi Aklın Yetmeyince</p>
<p>Bir kart üyünä kaytkaç:</p> <p>— Tıgı tübän üç Garifullası bılän açulanışıp kayttım äli. «Sinıñ atañ gümirlık karak bulgan», digän bula,— dip, hatınına zarlıana ikän.</p> <p>Hatını Müña karşı:</p> <p>— Sin däşmägänsıñ äli! «Çüpräk baş», «yuyış tarakan» diyäsıñ kalgan,— dip irin üyrätä başlagan.</p> <p>İri sikirip turgan da:</p> <p>— Çü, çü, karçık, tukta, sin aş häzirlägänçi, min barıp äytıp kaytıym äli,— dip dulap çıgıp kitkän, di.</p>	<p>Bir ihtiyar evine dönünce:</p> <p>— Bu aşığı tarafın Garifulla'sı ile tartışıp döndüm ya. “Senin baban ömrü boyunca hırsızlık yapmış” diyor, diye karısına dert yanıyormuş.</p> <p>Karısı buna karşı:</p> <p>— Sen cevap vermişsiniz herhâlde! “Paçavra baş”, “ıslak hamam böceği” demen gerekiyordu, diye kocasını öğretmeye başlamış.</p> <p>Kocası zıplamış ve:</p> <p>— Dinle, dinle, ihtiyar, dur sen aş hazırlayana kadar ben gidip söyleyip geleyim hele, diye bağırarak çıkıp gitmiş.</p>
<p>818. Zakün Bılnı Turganı Barmı İkän</p>	<p>818. Kanun Bilmeden Yaşayan Var Mıymış?</p>
<p>Bir ir hatın ala da ayıra, ala da ayıra ikän. Ämma härbir ayırılıp kitkän hatını, zakün buyınça dip, yurttağı malını gıl ikigä bölüp, yartısın üzünä algan, di. Şulay itip bu kişİ bölüp bitä yazgan. Birkünni üzünin dustın uçratıp:</p> <p>— Zakünni bılmägän birär hatın bılmisıñmı, şundıyga üylänir idim,— dip äytä, di.</p>	<p>Bir adam sürekli evlenip ayrılıyor, evlenip ayrılıyormuş. Ama her ayrıldığı kadın kanun gereği diyerek evdeki eşyaların hepsini ikiye bölüp yarısını kendine alıyormuş. Böylece bu adamın malı mülkü tükenmeye başlamış. Bir gün, bir arkadaşına rastlayıp:</p> <p>— Kanun bilmeyen bir hatun tanıyor musun? Onunla evlenirdim, demiş.</p>

<p>819. Sũldat Kulında Kũyãntã dã Ata</p>	<p>819. Asker Elinde Saka Sırığı da Atıyor</p>
<p>Hãliulla isimli bir kişi yigirmi biş yıl sũldatta hĩzmãt itip kaytkap. şunnan sũn anı «Hãliulla sũldat» dip kinã yũrtã başlagannar.</p> <p>Kũnnãrnĩn birĩndã Hãliulla karçığı bilãn ızgışkan da bik açuwu kilgãn bir minutta, kadakta ilĩnĩp tũrgan kũyãntãni alıp:</p> <p>— Atam! — dip kıçkırgan.</p> <p>Karçığı bik kurkıp:</p> <p>— Zinhar bu yulga gına kaldır indĩ,— dip yalvarırğa tũtingan, di.</p>	<p>Heliulla isimli bir adam, yirmi beş yıl asker olarak hizmet edip dũnmũř. Ondan sonra onu “Heliulla Asker” diye anmaya başlamışlar.</p> <p>Gũnlerden bir gũn Heliulla ile ihtiya karısı çekişmişler ve adam canının çok sıkıldığı bir anda, çivide asılı duran saka sırığını alıp:</p> <p>— Vuracağım, diye bağırımış.</p> <p>İhtiyarın karısı çok korkup:</p> <p>— Lũtfen bu kez yapma artık, diye yalvarmaya başlamış.</p>
<p>820. Turı Cavap</p>	<p>820. Doğru Cevap</p>
<p>Bĩrãwgã ũlim sışhavı tidĩ, hatını bar idĩ, dũrt irgã barıp bu bişinçi irĩ idĩ. İrĩnĩn başı ũçında utırıp yıladı:</p> <p>— İndĩ vafat bulasın, minĩ kĩmgã kaldırasın? — didĩ.</p> <p>İrĩ äytti:</p> <p>— Altınçĩ irgã kaldıram, yavız irgã,— didĩ.</p>	<p>Birisinin ũlũmũ yaklaşmış, bir karısı varmış. Dũrt kocaya varmış, bu beşinci kocasıymış. Kocasının başucunda oturup ağlamış:</p> <p>— şimdi vefat ediyorsun, beni kime bırakıyorsun, demiş.</p> <p>Kocası:</p> <p>— Altıncı kocaya bırakıyorum, kũtũ kocaya, demiş.</p>

<p>821. Həvifli Həbər</p>	<p>821. Belalı Haber</p>
<p>Bir kişi üzünün iptəşinə:</p> <p>— Hindstanda «Süydırgiç ülənı» digän bir ülən bar ikän. Ul ülänni kışäsinä salıp yürgän kişini süymäğän kişi bir dä bulmıy ikän. Sin anı iştkänin barmı? — digän.</p> <p>— İştkänim yuk yugin, läkiy sin anı yalgış minim hatinga ıçkındırıp taşlıy kürmä tagın, hindstanga barıp şul ülänni alıp kaytır da, üzimni hur itär,— digän iptəşi.</p>	<p>Bir adam arkadaşına:</p> <p>— Hindistan’da “sevdirgeç otu” denen bir ot varmış. O otu cebine koyup gezen insanı sevmeyen hiç kimse olmazmış. Sen onu duydun mu, demiş.</p> <p>— Hiç duymadım onu ama sen onu yanlışlıkla benim hatuna söyleme ya. Hindistan’a gidip o otu alıp döner de beni rezil eder, demiş arkadaş.</p>
<p>822. Balta Çapkançı, Tümgäk Yal İtä</p>	<p>822. Balta Vurana Kadar Tümsek Dinleniyor</p>
<p>Anaları kündiz yal itärgä yatkan. Kışkinä balalar kışkırışıp şawlaşıp uynıylar ikän.</p> <p>Ataları äytken:</p> <p>— Şıpırt uynagız, anagız yükly bit, uyatmagız!.. Atagızga biraz vakit tınıçlık bilän läzzätlängä fürsät birigiz,— digän.</p>	<p>Anneleri gündüz dinlenmek için yatmış. Küçük çocuklar bağırsa çağrışa oynuyorlarmış.</p> <p>Babaları:</p> <p>— Sessizce oynayınız, anneniz uyuyor ya, uyandırmayın! Babanıza huzur ile keyiflenmek için biraz fırsat verin, demiş.</p>

<p>823. İki Kamzul</p>	<p>823. İki Yelek</p>
<p>Ĥatın bİLän irİ talaşa başlagannar. İri tütkan da ĥatınının kamzulınnan tartkan. Kamzul ortalay üzİlİp çİkkan.</p> <p>— BÄy, MärĥÄb,— dip äyttİ, di, irİ,—bİr kamzul ikİ buldı iç! MÄ, Mullıy, bİrsİN sin ki! — dip kamzulnıĥ yartısın ulına suzgan, di.</p>	<p>Kadın ile kocası dalaşmaya başlamışlar. Kocası tutmuş karısının yeleĥini çekmiş. Yelek ortadan ikiye yırtılıp üzerinden çİkmiş.</p> <p>— Vay Merheb, demiş kocası. Bir yelek iki oldu ya! Al, Mullıy,²¹¹ birini sen giy, diyerek yeleĥinin yarısını oĥluna uzatmış.</p>
<p>824. PÄri Başka, CİN Başka</p>	<p>824. Peri Başka Cin Başka</p>
<p>RÄĥmi bİrkÜnnİ ĥatınına äytkän:</p> <p>— Tükmaç pişir!</p> <p>Ĥatını irİNİp tÜra ikän:</p> <p>— Yarar indİ, umaçkına pişirik,— digän.</p> <p>— Tükmaç yaĥıřarak bit.</p> <p>— Umaç ta tämlÄp piřİrgÄç bik yaĥıřı bula.</p> <p>— Min siĥa äyttİM, tükmaç pişir. Tatarça anlamasaĥ, urısça äytÄm — lapşa!</p> <p>— Äy, bar da bİr kamır tÜĥİlmİNİ sÜĥ? Tükmaç ni, umaç ni!</p> <p>RÄĥmi ĥatınının yukka tiskÄrİLÄnüyİNÄ İÇİ pÜşİp äytkän, di:</p> <p>— SÜĥ, cÜlÄr ĥatın bulmasaĥ, uylap kara: päri başka, cİN başka, umaç bulalmıy lapşa! — digän.</p>	<p>Rehmi bir gün karısına:</p> <p>— Erişte pişir, demiş.</p> <p>Karısı eriniyormuş:</p> <p>— İyi ya, umaç pişirelim,²¹² demiş.</p> <p>— Erişte daha iyi ya.</p> <p>— Umaç da lezzetlice pişirince pek güzel olur.</p> <p>— Ben sana söyledim, erişte pişir. Tatarca anlamıyorsan Rusça söyleyeyim, lapşa!²¹³</p> <p>— Ay, hepsi hamur deĥil mi ya? Erişte ne, umaç ne!</p> <p>Karısının boşuna zıtlaşmasına Rehmi'nin canı sıkılmış:</p> <p>— Deli kadın olmasana, düşün bak: peri başka, cin başka, umaç olamıyordur lapşa, demiş.</p>

²¹¹ Mullıy: Molla Gali isminin kısaltması

²¹² Umaç: Yemeĥe koymak üzere una süt veya su konularak yapılan karılan hamurdan yiyecek.

²¹³ Lapşa: Tutmacın biraz daha geniş türü. Tutmacın Ruscası olarak bilinir.

825. Salma Saldım Kazanga	825. Salma ²¹⁴ Koydum Kazana
<p>Kübra Ūlı Mängärniñ kart bayına kiçläp birilgäç, haman ilikkı yaratkan yığıtın taşlamagan. Kart işni sizgäç, Kübranıñ här işinä tıgılıp, bäylänirgä sıltaw izli başlagan. Birkünni Kübra aşka salma sala ikän. İri tagın kilip karap- turgan da:</p> <p>— Sala bilmisün,— digän.</p> <p>Kübra:</p> <p>— Min bilmäsäm, üzün sal,— dip arpka çigüngän. İri salmanı üzı salgan da:</p> <p>— Salma pişsä, batmıy ul,— digän.</p> <p>Kübra:</p> <p>— Karap tür alaysa, batar,— digän dä çıgıp kitkän. Kart, anı karşı üygä çıgıp kitti dip bilip, haman salmaga karap tura ikän.</p> <p>Kübra isä çulanda äzirläp kuygan tüyünçigın kütärgän dä irinüñ üyinnän gınä tügıl, avılınnan uk çıgıp, atalarına kaytıp kitkän. Mınä bırvakit munda salma kabarıp üskä yüzip çıkkın. İri pişkänin kabıp karagaç, süzin süz itü için işikni açıp kışkırın:</p> <p>— Äyttim bit minä, bir piştimi batmıy ul, änä kil dä kara,— dip karşı üygä çıksa, Kübradan cillär iskan. İri aptırap arı çapkan, biri kilgän, birazdan süñ äylänip kilip kazannı karasa, salmanıñ üstä yüzgäni</p>	<p>Kübra, Ulu Menger'in ihtiyar bir zenginiyle zorla evlendirilmiş. Bu eski sevdiği delikanlıyı hiç bırakmamış. İhtiyar işi sezince, Kübra'nın her işine karışıp her şeye burnunu sokma bahanesi aramaya başlamış. Bir gün Kübra, yemeğe salma koyuyormuş. Kocası yine gelip bakmış ve:</p> <p>— Koyabiliyor musun, demiş.</p> <p>Kübra:</p> <p>— Ben bilmiyorsam, sen koy, deyip geriye çekilmiş. Kocası salmayı kendi koymuş ve:</p> <p>— Salma pişse, batmayacak o, demiş.</p> <p>Kübra:</p> <p>— Baka dur öyleyse, batacak, demiş ve çıkıp gitmiş. İhtiyar onun karşı eve gittiğini sanıp, sürekli salmaya bakıp duruyormuş.</p> <p>Kübra ise merdiven altında hazırlayıp koyduğu çıkını almış ve sadece kocasının evinden değil, köyünden de çıkıp babasıgile dönmüş. İşte bir vakit burada salma kabarıp üste çıkmış. Kocası pişeni yiyip bakınca, sözünü ispatlamak için kapıyı açıp bağırır:</p> <p>— Söyledim ya işte, bir pişti mi batmıyor. İşte gel de bak, diyerek karşı eve çıksa ki, Kübra'nın yerinde yeller esiyormuş. Kocası şaşırıp öteye koşmuş, beriye gelmiş, biraz sonra dönüp gelmiş kazana baksa ki, salmanın üstünün</p>

²¹⁴Salma: Hamuru dört köşe keserek veya ufak parçalara ayırarak çorba içinde pişirilen bir yemek türü.

<p>kürinmi. Bu ni gacöp, dip kaşığı bılän butap karasa, salma, Kûbra äytkänçä, tûpkä başan di şul indī. Bukart şunda äytkän, imiş:</p> <p>Salma saldım Kazanga —</p> <p>Battı kitti tûbınä,</p> <p>Bähtiyärdän bir kız aldım —</p> <p>Kayttı kitti üyinä.</p>	<p>kabardığı görünmüyor. Acaba bu ne, diye kaşığı ile karıştırıp baksa ki, Kûbra'nın söylediği gibi, dibe çökmüş o artık, demiş. Bu ihtiyar orada demiş ki:</p> <p>Salma koydum kazana</p> <p>Battı gitti dibine,</p> <p>Bahtiyar'dan bir kız aldım</p> <p>Döndü gitti evine.</p>
<p>826. «Arbastır»</p>	<p>826. “Arbastır”²¹⁵</p>
<p>İlkkı zamanda bîrâwnıñ hatını ikinci ir bılän şayara başlagan, di. Bîr mälñi tıǵı ir münıñ täräzä turısına kilip küş bulıp sayrıy, imiş, di:</p> <p>— Arbastır, arbastır,—dip.</p> <p>Bu hatınıñ iri münü sizip algan da hatının bik katı ürişkan. Çıgıp yürı almasın dip hatınıñ ayagın tışawlap kuygan. Tıǵı kışi täräzädän «arbastır, arbastır» dip sayrawga, münıñ iri üy içinnän:</p> <p>— Ayagı tışawlı, barmastır, barmastır,—dip sayrap cibärdi, di.</p>	<p>Eski zamanda birinin karısı başka bir erkekle oynaşmaya başlamış. Bir gün bu adam bunun penceresinin yakınına gelip kuş gibi ötüyormüş:</p> <p>— Arbastır, arbastır, diye.</p> <p>Bu kadının kocası bunu anlamış ve karısını çok fena dövmüş. Çıkamasın diye karısının ayağını bağlamış. Bu adam pencereden “arbastır, arbastır” diye ötüyor, bunun kocası da evin içinden:</p> <p>— Ayağı bağlı, gelmezdir, gelmezdir, diye ötmeye başlamış.</p>

²¹⁵Arbastır: Herhangi bir kuşun ötme sesine benzeyen bir ses.

<p>827. Ziräklük</p>	<p>827. Zekilik</p>
<p>Ähtäm agay üziniñ ziräkligi turında bik şapırınıp süyläğän, di.</p> <p>— Äli dä üzim ziräk, hatın yanında Sälman kungan, irtä bilän çıgıp bara idı, täki şunu sizdim bit,— digän ul.</p> <p>Ähtäm abzıydan:</p> <p>— Hatınıñni nişlättin süñ? — dip süragannar.</p> <p>— Minim ziräklükte hatınıñni ni katnaşı bar! — dip cavap birgän Ähtäm.</p>	<p>Ehtem amca, kendi zekâsı hakkında pek abartılı konuşuyormuş.</p> <p>— Ben zekiyim ya, karım Selmen ile gecelemiş, erkenden çıkıp gidiyordu, yine de ben bunu sezdim ya, demiş.</p> <p>Ehtem amcaya:</p> <p>— Karımı ne yaptın sonra, diye sormuşlar.</p> <p>— Benim zekiliğimle karımın ne alakası var! diye cevap vermiş Ehtem.</p>
<p>828. Äytip Kararımın...</p>	<p>828. Söyleyip Bakarım...</p>
<p>Bir kartınıñ hatını üzinä karaganda bik yaş bulgan, di. Birkünni bularga kürşi hatını kïrgän dä, zarlanıp:</p> <p>— Babay, sinin hatınıñ minim irim bilän yŭri ikän, bir çarasın kürirgä idı,— di.</p> <p>— Yarar, balam, üzi suga kitkän idı, kaytkaç üytip kararımın,— digän kart.</p>	<p>Bir ihtiyarın karısı kendine göre pek gençmiş. Bir gün bunlara komşunun karısı gelmiş ve dertlenip:</p> <p>— Dede, senin karın benim kocamla geziyormuş, bir çaresini bulmamız gerek, demiş.</p> <p>— İyi, çocuğum, kendisi suya gitmişti, dönünce söyleyip bakarım, demiş ihtiyar.</p>
<p>829. Bu Kim Ulı</p>	<p>829. Bu Kimin Oğlu?</p>
<p>Mükıtın malayı uramda at yolında uynıy, Mükıt uzı dä kapka túbında utıra ikän.</p> <p>Uzıp baruçı bir atlı agay:</p> <p>— Taptala bit, alıgız, bu kim ulı?—dip Mükıtka karap kıçkırgan. Mükıt urınınan da kuzgalmıyça:</p> <p>— Anasınnan süra,—dip cavap birgän,</p>	<p>Mokıt'ın oğlu sokakta at yolunda oynuyormuş, Mokıt'ın kendisi de kapı önünde oturuyormuş.</p> <p>Oradan geçen atlı bir amca:</p> <p>— Ezilecek ya, alın. Bu kimin oğlu, deyip Mokıt'a bakarak bağırır. Mokıt yerinden hiç kıpırdamadan:</p>

imış.	— Annesine sor, diye cevap vermiş imiş.
830. Săbăp	830. Sevap
<p>Minzifa äbi bilän Ümmigülsim apa yulda üçraştılar. Uram urtasında tuktap, hâl-âhvällärni sūraşkaç, Ümmigülsim apa:</p> <p>— Niçik sün, Minzifa äbi, Azatlardan hat kilämi? — dip sūragan.</p> <p>Minzifa äbi:</p> <p>— Ulımnan akça kildı äli, tizdän posılka salırğa vägdä birgän,— digän.</p> <p>Ümmigülsim:</p> <p>— Bäräkät, hatının ayırmagandır bit? — dip bik gacäplängän.</p>	<p>Minzifa nine ile Ümmigülsim abla yolda rastlaşmışlar. Sokak ortasında durup, hâl hatır sorarken Ümmigülsim abla:</p> <p>— Nasıl ya, Minzifa nine. Azatlardan mektup geliyor mu, diye sormuş.</p> <p>Minzifa nine;</p> <p>— Oğlumdan akçe geldi ya. Tezden postaya vereceğine söz vermiş, demiş.</p> <p>Ümmigülsim:</p> <p>— Çok şükür. Kendisi de karısından ayrılmamıştır ya, diye çok şaşırılmış.</p>
831. Hiç İşandırıp Bulmıy	831. Hiç İnandırılmıyor
<p>Açuwı çıkkın hatın irin tuzdıra ikän:</p> <p>— Sūnga kalıp kaytkanda sin härçak nindidir siltaw tabasıñ? Bügün ni uylap çıgardın?</p> <p>— Hiçnindi siltavım yuk.</p> <p>— Häm sin minı şuna işana dip uylıysıñmı?</p>	<p>Öfkelenen kadın, kocasını bezdiriyormuş:</p> <p>— Geç kaldığında sen her zaman nasıl bir bahane buluyorsun? Bugün ne düşünüp buldun?</p> <p>— Hiçbir bahanem yok.</p> <p>— Ve sen benim buna inanacağımı mı düşünüyorsun?</p>

<p>832. Һатинга Кім Һуца</p>	<p>832. Hatunun Sahibi Kim?</p>
<p>Mükıtlar küyriginde tura turgan bir agay birkünni Mükıtka äytkän:</p> <p>— Mükıt agay, sizniñ tavıklar bizniñ bakçaga kırıp tütälni tibip yüri,— digän.</p> <p>— Nigä miña äytäsiñ? Tavıklarga Һatın Һуца, aña äyt.</p> <p>— Ä Һatınга кім Һуца?</p> <p>— Mükıt uylap turgan da ciñil ginä kütılırga uylap: «Bilmim»,— digän.</p> <p>— Şap ikän, kürşi-tirän bilädır, alardan süra,— digän, imiş, tiğisi.</p>	<p>Mokıtların yakınında oturan bir amca bir gün Mokıt'a:</p> <p>— Mokıt amca, sizin tavuklar bizim bahçeye girip tarlı tepip geziyor, demiş.</p> <p>— Neden bana söylüyorsun? Tavukların sahibi hatun, ona söyle.</p> <p>— Peki, hatunun sahibi kim?</p> <p>— Mokıt düşünmüş taşınmış ve kolayca kurtulmayı planlayıp: “Bilmiyorum” demiş.</p> <p>— Güzelmiş, konu komşu biliyordur. Onlara sor, demiş bu.</p>
<p>833. Vakıtlı Çara</p>	<p>833. Geçici Çare</p>
<p>Mükıtın Һatını nikahtan üç ay ütügä bala tapkaç, Mükıt bazarga barıp kiçkinä sänäskä (kul çanası) satıp alğan, di.</p> <p>Kayıp kilgändä kişilär üçrap:</p> <p>— Bu ni işkä? —dip süragaç, Mükıt:</p> <p>— Üç aydan tугan bala biş aydan sänäskä şуwa başlar, anıñ üçin aldım,— digän, di,</p>	<p>Mokıt'ın karısı nikâhtan üç ay sonra çocuk doğurunca, Mokıt pazara gidip küçük kızak satın almış.</p> <p>Dönerken insanlara rastlayıp:</p> <p>— Bu ne işe yarayacak, diye sorduklarında Mokıt:</p> <p>— Üç ayda doğan çocuk, beş ayda kızak kaymaya başlar. Onun için aldım, demiş.</p>

834. Sin Üziñ Sün Aldın	834. Sen Kendin Geç Aldın
<p>Mükıtnıñ üylänäsı kızı Cämilä yaştan bik matur da bik çaya bulgan. Alay da yigitlär bılän küp şayara tırğaç, işi müşkılğä kalgan. İşni tüzätirgä kiräk bulgaç, Mükıtnıñ aņırılığınan faydalanıp, aña kiyäwgä çıkkın. Çıgıp üç ay digändä tup ittirip balya da tapkan.</p> <p>Mükıt bik gacäplänip, Cämilägä akayıp:</p> <p>— Bu nindi iş bu? —dip süragan ikän, Cämilä bİR dä kawşamıyça äytän:</p> <p>— Nigä aña isin kitä? Üziñ isäplä: ikikuş ay, bİR buş ay, ütkän ay — bİR ay, tugan ay — iki ay, tuwası ay — üç ay, minä bula tugız ay!</p> <p>Mükıt ni äytirgä dä bİlmi aptırap, ul künnİ künnİ buyı barmakların sanaştırıp-karaştırıp yürsä dä, bİrni dä çıgaralmagan. Alay da munda bİR hikmät bar dip uylap, ikİnçİ künnİ tagın gayrätkä kilip, Cämilänİñ karşına uk kilip baskan:</p> <p>— Yuk, Cämilä, bİR dä sin äytänçä alay tugız ay bulıp çıkmıy bu! — digän.</p> <p>Cämilä küznİ dä yummıyça:</p> <p>— Alay çıkmasa, bİlay isäplä: sin alganga üç ay, min barganga üç ay, mart, aprİl, may,— minä buldı tugız ay,— dip cavap birgän.</p> <p>Mükıt şunğa işanıp kalgan. Baytak şulay yürgän. Tik sünrak kürşisi şayan Şaymi aña</p>	<p>Mokıt'ın evleneceği kız Cemile, gençlikten beri çok güzel ve cevvalmış. Öylece de delikanlılarla pek çok oynaşırken, işi müşküle düşmüş. İşini düzeltmek gerekince, Mokıt'ın aptallığından faydalanıp onunla evlenmiş. Evleneli üç ay olunca hop diyip çocuk da doğurmuş.</p> <p>Mokıt pek şaşırıp Cemile'ye sinirden gözü dönmüş:</p> <p>— Bu nasıl iş, diye sormuş. Cemile hiç afallamadan cevap vermiş:</p> <p>— Neden ona şaşıyorsun? Sen hesapla; iki çift ay, bir boş ay, geçen ay, bir ay, doğduğu ay, iki ay, doğacağı ay, üç ay, işte böyle dokuz ay!</p> <p>Mokıt ne söyleyeceğini bilemeden şaşırıp, o gün, gün boyu parmaklarını sayıp gezse de hiçbir şey çıkaramamış. Öyle olunca bunda bir hikmet var diye düşünüp ikinci gün yine cesaretini toplayıp, Cemile'nin karşısına dikilmiş:</p> <p>— Yok, Cemile! Hiç senin söylediğin gibi dokuz ay olmuyor bu, demiş.</p> <p>Cemile gözünü kırpmadan:</p> <p>— Öyle çıkmıyorsa şöyle hesapla: Sen alana kadar üç ay ben varana kadar üç ay, mart, nisan, mayıs, işte oldu dokuz ay, diye cevap vermiş.</p> <p>Mokıt ona inanmış. Uzun zaman öyle gezmiş. Yalnız daha sonra komşusu oyunbaz Şeymi onunla oynayıp şöyle demiş:</p>

<p>uynap äytkän bulıp:</p> <p>— Ay-yay, sin, kürşï, käläşniñ uñğanına tuş kildïñ, balanı da irtä taptı,— digäç kïnä, Mükït yañadan isinä kilgän. Tagın Cämiläsï aldına kilip baskan:</p> <p>— Sin tïläsäñ ni äyt, bïz bïlgän balalar tugız aydan süñ gına tuwa türgannar idï, äyt, sin niçik bülay irtä taptıñ? — dip sūragan.</p> <p>Cämilä aña karap tūrgan da anı kızganıp:</p> <p>— Həyır, canım, min irtä tapmadım, sin üzïñ minï bik sūn aldın,— digän, imiş.</p>	<p>— Ay ay, sen komşu, kızın marifetlisine denk geldin, çocuğunu da erken yaptı, deyince Mokıt'ın yeniden aklına gelmiş. Yine Cemile'sinin önüne gelip dikilmiş:</p> <p>— Sen ne istersen söyle, bizim bildiğimiz çocuklar dokuz aydan sonra doğarlar ya. Söyle sen nasıl böyle çabuk doğurdun, diye sormuş.</p> <p>Cemile ona bakmış ve acıyarak:</p> <p>— Hayır, canım, ben erken doğurmadım. Sen beni pek geç aldın, demiş.</p>
<p>835. Säbäpsiz Ülgän</p>	<p>835. Sebepsiz Ölmüş</p>
<p>İlik bulgan bu hâl. Bır hatınnıñ iri ülip kitkän. Kürşiläri, cıylıp:</p> <p>— İriñ ni säbäplï dünnya kuygandır, dip uylıysın, Hūppinisa? — dip sūragaç, kayğıdan aptıragan hatın:</p> <p>— Bır dä säbäbın kürmim şul. Açtan ülgän dip äytir idim, äli kuwırgan burçak bar idï, kuwırmaganı da bitmägän idï. Susap ülgän diyär idim, kaynagan su bar idï, kaynamaganı küp idï. Vakıtı citkän diyär idim, äli yıllık yaña paşpürtı bar idï,— dip, kıçkırap cılap cibärgän, imiş.</p>	<p>Bu olay eskiden olmuş. Bir kadının kocası ölmüş. Komşuları toplanıp:</p> <p>— Kocan ne sebeple dünyayı bırakmıştır, diye düşünüyorsun, Höppenisa, diye sorunca kayğıdan şaşırان kadın:</p> <p>— Hiçbir sebebini bulamıyorum onun. Açlıktan ölmüş derdim ama hâlâ kavurduğum burçak vardı, kavrulmayı da bitmemişti. Susayıp ölmüştür derdim ama kaynamış su vardı, kaynamayanı da çoktu. Vadesi yetmiş derdim, hâlâ yıllık yeni pasaportu vardı, diye hıçkırarak ağlamaya başlamış.</p>

<p>836. Sugamı</p>	<p>836. Vuruyor mu?</p>
<p>Biraw bik yuwaş hatının hām balaların taşlagan da, kürşī avılga barıp, bik usal bir hatınga yürtka kürgän. Şul kışi birkünni kiyäntä bilän suga barganda, anı yük üstün ä utırıp tıgirmängä baruçı iski dustı uçratıp:</p> <p>— Nihäl, malay? Sugamı? — dip sūragan.</p> <p>Tıgı münü üzünçä anlap:</p> <p>— Suguwın sukmiy da, illä mägär minä şulay işlätip canımnı ala,— dip cavap birgän, di.</p>	<p>Birisi çok miskin olan karısını ve çocuklarını terketmiş ve komşu köye gidip çok kötü bir kadınla evlenmiş. O adam bir gün saka sırığı ile suya giderken ona yük üstünde oturarak değirmene giden eski bir dostu rastlayıp:</p> <p>— Ne hâl oğlum? Suga mı²¹⁶, diye sormuş.</p> <p>Bu, bunu kendince anlayıp:</p> <p>— Dövmesine dövmüyor da ama velakin işte böyle çalıştırıp canımı alıyor, diye cevap vermiş.</p>
<p>837. Kişigä Süylärgä Yaramıy</p>	<p>837. İnsana Konuşmak Uygun Değil</p>
<p>Däwlät sirin birkimgä dä süylärgä yaramıy!—digännär bir hizmetkärğä.</p> <p>— Ul, üyinä kaytkaç, hatınına süylägän. Ä indī ul yükıdan turgançı däwlät sirī bütin şähärgä taralgan.</p> <p>Münüñ üçin hizmetkärni bik katı açulangannar. Ul äytän:</p> <p>— Min kişigä süylämädım, hatınımına süylägän idım bit,— digän.</p>	<p>Bir devlet sırrını kimseye söylemek uygun değil, demişler bir hizmetkâra.</p> <p>— O evine dönünce, karısına söylemiş. O uykudan uyanana kadar ise, devlet sırrı bütün şehire yayılmış.</p> <p>Bunun için hizmetkârlarına çok sert şekilde kızmışlar. O:</p> <p>— Ben insanlara söylemedim. Sadece karıma söyledim, demiş.</p>

²¹⁶ Suga mı: 1. Dövyüyor mu? 2. Suya mı? Burada komik sesteş kelimelerden faydalanılmıştır.

<p>838. Minim Hatın Ni Atl</p>	<p>838. Benim Karımın Adı Ne?</p>
<p>İlik irlär üziniñ hatınına isimi bilän däsmägän, bälki yä «sin», yä «hatın», yä «karçık», yä «änisi» dip yuri türğan bulğan. Müña şulkadär künikännär, hätta çın isimnärin ünita türğan bulgannar.</p> <p>Birvakıt Gaziz abıynıñ çittägi ulı ätisi bilän änisiniñ yaşı turında bilışmä sürap cibärgän, di.</p> <p>Gaziz bilışmä sürap vülüstka bargaç, anda hatınıniñ isimin sürıylar. Gaziz avızın açıp şakkatıp kala. Ul hatınıniñ isimin ünıtkan, imiş. Şunnan süñ Gaziz abzıy:</p> <p>— Tukta, hatınıniñ isimin sürap kilim äli,— dip, yigirmi çakırımğa yañadan atın kuwıp avılına kaytıp kitkän, di.</p>	<p>Eski erkekler karılarına ismi ile seslenmezlermiş, ya sen, ya hatun, ya yaşlı kadın, ya annesi diyorlarmış. Öyle ki, hatta gerçek isimlerini de unutturmuşlar.</p> <p>Bir gün Gaziz ağabeyin dışardaki oğlu, annesi ile babasının yaşı hakkında malumat sormaya başlamış.</p> <p>Gaziz, malumat almak için il merkezine gidince orada karısının ismini sormuşlar. Gaziz ağzını açıp şaşırılmış. O, karısının ismini unutmmuş. Ondan sonra Gaziz amca:</p> <p>— Dur, hatunun ismini sorup geleyim hele, deyip, yirmi kilometreyi yeniden atını koşturup köyüne dönmüş.</p>
<p>839. Äli Ginä Kürgän</p>	<p>839. Şimdi Görmüş</p>
<p>Bir kişi hatını bilän kızınıñ tuyına bargaç, tabında aşap-ıçıp utırganda, hatınına karap türğan-türğan da:</p> <p>— Bäräç, hatın, küziñä ak tüşkän tügilmä süñ? — dip kuygan.</p> <p>Hatını müñarga karşı:</p> <p>— Kız çağımnan uk şulay idi bit,— dip äytti, di.</p>	<p>Bir adam karısı ile kızının düğününe gidince, sofrada yiyip içip otururken karısına bakmış bakmış ve:</p> <p>— Aboo, hatun, gözüne ak düşmüş değil mi ya, demiş.</p> <p>Karısı buna karşılık:</p> <p>— Kızlık çağımdan beri öyleydi ya, demiş.</p>

<p>840. Kirisınçä</p>	<p>840. Tam Tersi</p>
<p>Akıllı dip tanılğan bir kişi akılga tuyar-tuyomasrak bir hatınga üylängän. Mũña bik gacäplängännär.</p> <p>— Nigä aña üyländiñ? Annan da tilimsäräk hatın taba almagansıñ şul,— dip külgännär.</p> <p>Tiği kişi äytän:</p> <p>— Min hatınnan ahmaklık işlämäskä üyränäm. Ägär birär citdi iş turında üzim bir tüplü fikirgä kilä almasam, hatınnan kiñäş sürıym da ul äytänniñ näk kirisın işlim. Şulay itkäç, düris kilip çığa, — digän.</p>	<p>Akıllı diye tanınan bir adam akılı kıt bir kadınla evlenmiş. Buna pek şaşırılmışlar.</p> <p>— Neden onunla evlendin? Ondan da daha delimsi bir kadın bulamamışsın ya, deyip gülmüşler.</p> <p>Bu adam:</p> <p>— Ben karımdan ahmaklık yapmamayı öğreniyorum. Eğer ciddi bir iş hakkında kendim bir türlü karara varamazsam, hatuna fikir soruyorum ve onun söylediğinin tam tersini yapıyorum. Öyle yapınca doğru oluyor, demiş.</p>
<p>841. Äştir –Üştir</p>	<p>841. Şöyle Böyle</p>
<p>Bir kişi bazarda satıp alırga dip, bik uzak sarık izläp yürgän.</p> <p>Biräw matur gına bir sarık satıp tura ikan. Bu kişi bir dä karap-nitäp türmagan, «Sarik bulgaç yarar», dip, şunu alğan da kaytkan. Hatınına bik maktagan:</p> <p>— Mınä bik yahşı, bik simiz sarık alıp kattım, — digän</p> <p>İrtä bilän irtük hatını, «Sarıknı aşatıp kırım» dip abzarga çıksa, kürä, iriniñ sarık dip alğanı piçkän tākä ikan urınınan sikirip türüp hatının bik katı ürışıp taşlagan:</p> <p>— Kahär ginä sukkan hatın ikänsiñ cıyın</p>	<p>Bir adam pazarda, satın almak için çok uzanca bir süre koyun aramış.</p> <p>Birisi çok güzel bir koyun satıyormuş. Bu adam hiç bakıp incelemeden “koyun olması yeter” deyip onu almış ve dönmüş. Karısına çok övünmüş:</p> <p>— İşte pek güzel, pek semiz bir koyun alıp geldim, demiş. Sabahleyin erkenden karısı “Koyunu doyurup geleyim” diye ağıra gitse ki ne görsün, kocasının koyun diye getirdiği tekeymiş. Karısı çabucak eve girip bunu kocasına söylemiş. Kocasını yattığı yerden sıçrayıp karısını çok sert bir şekilde azarlamış:</p> <p>— Allah’ın belası bir kadınmışsın. Hiç</p>

<p>kışi kürmägän härsäni sin kürip yürisin! — digän.</p>	<p>kimsenin görmediği şeyi, sen görüyorsun, demiş.</p>
<p>842. Üpkälägän</p>	<p>842. Öfkelenmiş</p>
<p>Bir hatın irinä bik katı üpkälägän. Aylar buyınça aña yaktı çıray kürsätmägän, cılı süz däşmägän. Ämma iri müña hiç igtibar itmi ikan. Üç aydan süñ hatın tüzmägän, irinä üzi ük äytip birgän:</p> <p>— Üç aydan birli üpkälöp yürim, sin bit şunu da bilmisñ! — digän.</p>	<p>Bir kadın, kocasına çok şiddetli bir şekilde öfkelenmiş. Aylar boyunca ona bir güleryüz göstermemiş. Tatlı söz de söylememiş. Ama kocası bunu hiç umursamıyormuş. Üç ay sonra kadın dayanamamış, kocasına kendi söyleyivermiş:</p> <p>— Üç aydan beri öfkelenip geziyorum. Sen onu bile görmüyorsun, demiş.</p>
<p>843. Anlaganga, Anırlık</p>	<p>843. Anlayana Anlayış</p>
<p>Brigadir hatın-kızlarga işkä barırğa nărät biri ikan. Añırda bir balalı hatın gına türüp kalgan. Brigadir aña äytkän:</p> <p>— Sin, sıñıl, äydä minim bilä, änä şul urman buyında kiskän çıbıqlarını üyimgä salırsıñ.</p> <p>Balalı hatın müña karşı:</p> <p>— İ, min sinñ bilän urmanga barırğa kurkam şul, — digän.</p> <p>Brigadir münü:</p> <p>— Hi, cülär, minnän kurkırga sinñ kuluñda balañ bar iç, — dip tınıçlandırırğa tilägän ikan, hatın äytkän:</p> <p>— Äy, abıy, ul vakıtta min balamı kuwak tübinä kuyam bit, — digän.</p>	<p>Takım başkanı, kadınlara işe gitmek için görev veriyormuş. En sona da çocuklu bir kadın kalmış. Başkan ona:</p> <p>— Sen, gel kardeşim haydi benimle işte şu orman boyunda kesilen çubukları evime koyarsın.</p> <p>Çocuklu kadın buna karşılık:</p> <p>— Ben seninle ormana gitmeye korkuyorum ya, demiş.</p> <p>Takım başkanı buna:</p> <p>— Hı, deli! Benden neden korkuyorsun? Senin elinde çocuğun var ya, deyip rahatlatmak istemiş. Kadın:</p> <p>— Ey ağabey, o zaman ben çocuğumu çalının dibine koyuyorum ya, demiş.</p>

4.13. Anne Baba ve Çocuklar ile İlgili Kazan Tatar Fıkraları

4. 13. Ata- Ana Häm Balalar	4. 13. Anne Baba ve Çocuklar
<p>844. Niçik Karıy</p>	<p>844. Nasıl Bakıyor?</p>
<p>Biräwniñ malayı ukıp çıkkannan sün, işli başlagan, di. Üzara süyläşip utırganda tanış kişisi münnan:</p> <p>— Malayıñ zur ukıp kişi buldı indı, üziniñ karıymı sün? — dip süragan.</p> <p>Äliği kişi:</p> <p>— Karın, bik karıy, akayıp karıy,—dip cavap birgän, di.</p>	<p>Birisinin oğlu okuyup mezun olduktan sonra çalışmaya başlamış. Kendi aralarında söyleşip otururken tanıştı buna:</p> <p>— Oğlun okuyup büyük adam oldu artık, sana bakıyor mu, diye sormuş.</p> <p>Bu adam:</p> <p>— Bakıyor, pek bakıyor, fal taşı gibi bakıyor, diye cevap vermiş.</p>
<p>845. Kaydan Üyränä</p>	<p>845. Nerden Öğreniyor</p>
<p>Bir hatın ikinci bir hatına zarlana ikän:</p> <p>— Kaydan üyränä bu hüzirgi bala äşakilikkä. Birkünni üzimä, şaytan apası, dip kıčkıra bit, şaytan balası.</p>	<p>Bir kadın, başka bir kadına yakınıyormuş:</p> <p>— Nerden öğreniyor şimdiki çocuklar kötülüğü. Bir gün bana şeytan ablası, diye bağırdı, şeytan çocuğu.</p>
<p>846. Ul da Cavap</p>	<p>846. O da Cevap</p>
<p>Agay çittägi malayına hat yazgan.</p> <p>«Ulım, üyni siplätäsi bar idı. Miña äzräk akça bilän yärdäm itä almassıñmı»,— digän.</p> <p>Malayı Müña karşı:</p> <p>— «Äti, min sinıñ akça sürap yazgan hatıñnı almadım bit»,— dip yazgan.</p>	<p>Amca uzaktaki oğluna mektup yazmış.</p> <p>“Oğlum, evin tadilatı var. Bana biraz akçe verip yardım edemez misin?” demiş.</p> <p>Oğlu buna karşılık:</p> <p>— Baba, ben senin akçe istemek için yazdığın mektubu almadım ya, diye cevap yazmış.</p>

<p>847. Familiyänï Kürban İtip</p>	<p>847. Soyadını Kurban Etmiş</p>
<p>Mägarif bölüginin inspektörü bilän mäktäp diriktürü uram buylap baralar ikän. Bara türgaç, uramdagı kuwaklarını sındırıp mataşuçı bir malayga küzlärü tüşkän. .</p> <p>— Tärtipsizlik!—digän inspektür.</p> <p>Diriktür kızarıngan, bürtüngän dä, malayga:</p> <p>— Hälitüv, nişläveñ bu?! — dip kışkırgan, di.</p> <p>— Äti, bızñıñ familiyä alay tügıl bit! — digän malay.</p>	<p>Maarif şubesinin görevlisi ile mektep müdürü sokak boyunca yürüyorlarmış. Yürürken sokaktaki çırpıları kırmakla uğraşan bir oğlana gözleri takılmış.</p> <p>— Tertipsizlik, demiş görevli.</p> <p>Müdür kızarmış bozarmış ve oğlana:</p> <p>— Helitov, ne yapıyorsun, diye bağırılmış.</p> <p>— Baba, bizim soyadımız öyle değil ya, demiş oğlan.</p>
<p>848. Yağşı Yığit İkan</p>	<p>848. İyi Delikanlıymış</p>
<p>Süyläşirgä yaratuçı bir passajir kupedagı bir kürşisinnän sūraştırı:</p> <p>— Sızñıñ balalarığız barmı?</p> <p>— Ulım bar.</p> <p>— Şäp! Tämäkı tartmıymı süñ?</p> <p>— Yuk.</p> <p>— Yağşı. Tämäkı — agu bit. Gafu itügiz, äkarta uynıymı.</p> <p>— Yuk, uynamıy.</p> <p>— Gacäp yağşı yığit ikän. Aña niçä yäş?</p> <p>— Bügün näk yartı yaş tuldı.</p>	<p>Konuşmayı seven bir yolcu, kompartmandaki bir komşusuna sormuş:</p> <p>— Sizin çocuğunuz var mı?</p> <p>— Oğlum var.</p> <p>— Güzel! Sigara içiyor mu peki?</p> <p>— Hayır.</p> <p>— İyi. Tütün zehir ya. Kusura bakmayınız, peki kâğıt oynuyor mu?</p> <p>— Hayır, oynamıyor.</p> <p>— Galiba, iyi delikanlıymış. O kaç yaşında?</p> <p>— Bugün yarım yaşı doldu.</p>

<p>849. Rüğatka</p>	<p>849. Sapan</p>
<p>— Ulı üçin mäktäpkä çakırtkannar äli. — Nişlägän? — Bırni dä işlämägän, kışkına ginä piyala vatkan. İçmasam, täräzä yäki küzgü bulsa idı... — Nindi piyala süj ul? — Äy, ukıtuçısımnıj küzlik piyalası, di...</p>	<p>— Oğlu için mektebe çağırmişlar. — Ne yapmış? — Hiçbir şey yapmamış, küçük bir cam kırmış. Hiç olmazsa, pencere ya da ayna olsaydı... — Nasıl cam o ya? — Ay, öğretmeninin gözlük camı, demiş...</p>
<p>850. Tüzälmilär</p>	<p>850. İyileşmiyorlar</p>
<p>Düktür: — Ni için sizniñ balalar bik küñilsiz? Hüzir cılap cibärlilär kibik. Ata: — Şulay şul, düktür iptäş, küpmi kıynap ta tüzätip bulmıy.</p>	<p>Doktor: — Niçin sizin çocuklarınız pek keyifsiz? Şimdi ağlamaya başlayacaklar gibi. Baba: — Doğru ya, doktor arkadaş, çok dövünce de düzeltilmiyor.</p>
<p>851. Uurlaşudan Bizdörgän</p>	<p>851. Hırsızlıktan Bezdirmiş</p>
<p>Bir agay bazar künni ulın çakırıp ala da: — Ulim, arbaga bir un püt igin sal da şähärgä iltip satıp kayt äli, akça kiräk,— digän. Malayı arbanı caylap kuya da igin tıyi başlıy. Ätisı ulın sınamakçı bulıp kaçıp kına karap tıra. Kürä, bu malayı 10 püt urınına 12 püt sala. Şunnan kart kilä dä: — Ulim, sin üydä başka işlär karıy tür, bazarga üzim barırğa buldım,— di.</p>	<p>Bir amca pazar günü oğlunu çağırmiş ve: — Oğlum arabaya on pot²¹⁷ kadar ekin koy da şehire götürüp, satıp dön hele, para lazım, demiş. Oğlu, arabayı hazırlayıp ekin yüklemeye başlamış. Babası oğlunu sınamak için saklanıp bakıyormuş. Bu oğlan, 10 put yerine 12 put koymuş. Bunun üzerine ihtiyar gelmiş ve: — Oğlum, sen evde başka işlere baka dur, pazara kendim gideceğim, demiş.</p>

²¹⁷ Pot: 16.3 kg'a denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü

<p>İğinnî satıp kaytkaç, kart ulın yanä çakırıp ala.</p> <p>— Sin nişläp iginnî sigiz pütıkına saldıñ, min bit siña unı salırğa kuşkan idim. İki püt citmäw säbäplı aluçılar minı minä şulay, minä büläy kıynadılar,—dip ulın uñlı-sullı çabaklıy başlıy.</p>	<p>Ekini satıp dönünce ihtiyar, oğlunu yine çağırıp karşısına almış:</p> <p>— Sen neden ekini sadece sekiz put koydun? Ben sana on put koymanı söylemişim. İki put yetmediği için alıcılar beni işte şöyle şöyle dövdüler, diyerek oğlunu sağlı sollu tokatlamaya başlamış.</p>
<p>852. Kirı Malay</p>	<p>852. Aksi Oğlan</p>
<p>Ul malay şundi y kirı bulgan, ata-anası äytkänni hiç tınlanmyça, gıl kirısın gınä işläp turgan, di. Şunlıktan aña kirısın äytip uñayğa işlätä turgan bulgannar. Utın kirtäsi bulsa:</p> <p>— Ulim, utın alıp kirmä! — dilär ikän. Malay alıp kırä, di.</p> <p>— Suga barma! — dilär ikän, çışmädän su alıp kayta, di.</p> <p>Şulay birkünni bular atası bilän yañğırdan süñ yılğa arkılı çıgalar ikän.</p> <p>Kinät taşu taşıp bular bata başlagannar. Atası aldabrak çıkkan da malayına kalın takta ırgıtkan:</p> <p>— Ulim, yabışma taktaga, yabışma!— dip kışkırgan.</p> <p>Malay: «Tukta, gümürimdä bir gınä tapkır bulsa da ätinıñ süzin tıñlıym äli»,— dip, taktanı itip cibärgän. Şunduk su astına</p>	<p>O oğlan öyle aksiymiş ki, anne babasının söylediğini hiç dinlemez, hep tersini yaparmış. O yüzden ona tersini söyleyip olurunu yaptırıyorlarmış. Odun gelecek olsa:</p> <p>— Oğlum, odun alıp gelme, diyorlarmış. Oğlan alıp geliyormuş.</p> <p>— Suya varma, diyorlarmış, çeşmeden su alıp dönüyormuş.</p> <p>Böylece bir gün, bunlar babası ile yağmurdan sonra ırmaktan geçiyorlarmış.</p> <p>Birdenbire ırmak taşınca bunlar batmaya başlamışlar. Babası daha önce çıkıp oğluna kalın tahta atarak:</p> <p>— Oğlum, yapışma tahtaya, yapışma, diye bağırmış.</p> <p>Oğlan: “Dur, ömrümde bir kez babamın sözünü dinleyim ya” diyerek tahtayı itelemiş. Hemen suyun altına batıp gitmiş.</p>

da tüşip kitkän, di.	
853. Çülmäk Bütün Kaldı İç...	853. Çömlek Bütün Kaldı ya...
<p>Bir hatın üziniñ kiçkinä ulına çülmäk tütürüp:</p> <p>— Mä äli, ulım, tiz ginä çışmädən su alıp kaytıp bir äli,— didi.</p> <p>Bala çülmäknï alıp suga kitti. Yulda barganda, ul, üzi kibik birniçä balanıñ uynap yurganlıkların kürip, kulındağı çülmäğin cirkä kuyıp, alar yanına tuktaldı. Bıraz çittän karap tırğaç, kızığıp, alarnıñ uynarına katnaşıp kitti. Uynıy tırğaç, ul üziniñ su alıp kaytasın da ünitti. Kiçin karangı tüşkänçi uynap, susız küri çülmäknï kütärip, üynä kayttı. Änisï aña açulanıp:</p> <p>— Suga bargan cirdä bu kadär uzak türü bulamı sñ, imgäk närsä, sin su alıp kaytır dip su salmıy gına kazan astına yakkan idim, kazanım yarıldı, kitir indï tizräk suwıñı! — didi.</p> <p>— Sin kazannı yarsañ da, min çülmäknï bütün küygä saklap kayttım äli,— dip, ulı änisinä küri çülmäknï kitirip tütürdi.</p>	<p>Bir kadın, küçük oğlunun eline çömlek tutuşturup:</p> <p>— Al oğlum, çabucak çeşmeden su alıp gel hele, demiş.</p> <p>Çocuk çömleği alıp suya gitmiş. Yolda giderken o, kendisi gibi birçok çocuğun oynadığını görüp, elindeki çömleğini yere koyup onların yanında duraklamış. Biraz dışarıdan bakıp durunca, heveslenip onların oyunlarına katılmış. Oynarken o, su alması gerektiğini unutmuş. Akşam karanlık çökene kadar oynayıp, susuz kuru çömleği kaldırıp evine dönmüş. Annesi ona kızarak:</p> <p>— Suya gittiğin yer bu kadar uzakta mıydı ya, sakat şey, sen su alıp döneceksin diye su koymadan kazan altını yakmıştım. Kazanım yarıldı, getir ya çabuk suyu, demiş.</p> <p>— Sen kazanı yarsan da ben çömleği sağlam şekilde koruyup döndüm, diyerek annesine kuru çömleği getirip vermiş.</p>

<p>854. Yümırka Bölü</p>	<p>854. Yumurta Bölmek</p>
<p>Ügi ana üziniñ iki ügi balasına birär yümırka pişirip birgän. Üziniñ dä bir balası bar ikän. Aña yümırka pişirmägän:</p> <p>— Avızı tıgılsın, birigiz şuna yartışarın kisip,— digän.</p>	<p>Üvey anne, iki üvey çocuğuna birer yumurta pişirip vermiş. Kendisinin de bir çocuğu varmış. Ona yumurta pişirmemiş:</p> <p>— Ağzı kapansın. Verin şuna yarımşarını bölüp, demiş.</p>
<p>855. Tişik Kala</p>	<p>855. Delik Kalıyor</p>
<p>Ukıtucu: Birdän birni algaç, närsä kala?</p> <p>Bala cevap birmi.</p> <p>Ukıtucu: Minä kışandä bir tiyin akça bar idi. Kışan tişik buldı da, tüşip kaldı, närsä kala?</p> <p>Bala: Akça tüşkän tişik kala.</p>	<p>Öğretmen: Birden bir çıkınca, ne kalır?</p> <p>Çocuk cevap vermiyormuş.</p> <p>Öğretmen: İşte, cebinde bir akçe vardı. Cebin delikmiş, düştü, ne kalır?</p> <p>Çocuk: Akçe düşünce delik kalır.</p>
<p>856. Şulay da Bula</p>	<p>856. Öyle de Oluyor</p>
<p>— Nigä sin ukıtucuğa küpä-kündiz «Häyirli kiç» didiñ?</p> <p>— Anı kürgän sayın küz allarım karañılana.</p>	<p>— Neden sen öğretmene güpegündüz “Hayırlı akşamlar” dedin?</p> <p>— Onu her gördüğümde gözümün önü kararıyor.</p>
<p>857. Tagın Siña Ni Kiräk</p>	<p>857. Daha Sana Ne Gerek!</p>
<p>Altı-cidı yaşlık bir malaynı abıstayga sabakka birgännär. Malay abıstayga atna kiç sayın bir kändi ün alıp bara turgan bulgan.</p> <p>Bir atna kiçni sabaktan kaytkaç, bu malaynı äti-ännsi takırın algannar da:</p> <p>— Yä äli, sabagıñnı tıñlat,— digännär.</p> <p>— Tigi malay başta äguzisın-fälänin</p>	<p>Altı yedi yaşında bir oğlanı, kadın öğretmene vermişler. Oğlan, hanımefendiye her perşembe bir küçük tabak un götürüyormuş.</p> <p>Haftanın bir günü, akşam dersten dönünce bu oğlanı anne babası çağırması ve:</p> <p>— Dersini anlat bakalım hele, demişler.</p> <p>— Bu oğlan önce euzüsünü filanını söyleyip dersini sıralamış:</p>

<p>äytip, sabagin tizip kitkän:</p> <p>— Basu artı väkabilätı, vak-vak çawkalık, pçüläyämüt!.. Ata-anası balalarınıñ şundıy tirän mägnälı kitap süzlärıñ ukıy başlavın bik täısirlänıp tıñlap türgannar, di.</p> <p>Tik alarga azrak kibik tüyılgan.</p> <p>— Barı Şuşı gınamı? — dip süragannar.</p> <p>Malay bir dä isı kitmiçä:</p> <p>— Citär, sinıñ bir kändi ünıña tagın ni kiräk?—dip cavap birgän.</p>	<p>— Tarla arkası vekabileti, ufak ufak çalılık pçüleyemüt... Annesi babası çocuklarının öyle derin manalı kitap sözlerini okumaya başlamasından çok etkilenip, dinliyorlarmış.</p> <p>Fakat onlara biraz az gelmiş.</p> <p>— Hepsi bu kadar mı, diye sormuşlar.</p> <p>Oğlan hiç şaşırmadan:</p> <p>— Yeter, senin küçük bir tabak ununa daha ne gerek, diye cevap vermiş.</p>
<p>858. Çın Küñildän</p>	<p>858. Gerçek Gönülden</p>
<p>Birınçı klassta dārıs bara ikän. Ukıtuçı balalarını alu gamälınä üyrätä başlagan. Mınä ul bir ukuçı malay yanına kilgän dä äytkän:</p> <p>— Mınä, Mähmüt, sinıñ abıyıñ dürt alma alıp kayttı da, şunıñ ikısın üzındä kaldırıp, bütännärın sinä birdı, di. Yä, uylap kara älı, abıyıñ sinä niçä alma birgän bula?</p> <p>Mähmüt küzın çilt-çilt itip türdı da:</p> <p>— Miña birämını ul anı,— dip yılap ta cibärdı, di.</p>	<p>Birinci sınıfta derse gidiyormuş. Öğretmen çocuklarına çıkarma işlemini öğretmeye başlamış. İşte o, öğrencinin yanına gelmiş ve:</p> <p>— İşte, Mehmüt, senin ağabeyin dört elma alıp döndü ve onun ikisini kendine bırakıp geri kalanını sana verdi. Ya, düşün hele, ağabeyin sana kaç elma vermiş oluyor?</p> <p>Mehmüt gözünü çipil çipil ettirmiş ve:</p> <p>— Bana verir mi ya o, diye ağlamaya başlamış.</p>

<p>859. Yulga Salgan</p>	<p>859. Yola Koymuş</p>
<p>Bik yalkaw bîr ukuçı dâftârın naçar yûrtâ ikân, yazası işlârñi yazmıy, yazsa da küp yalgışlar cibârâ ikân.</p> <p>— Tîl bîlân âytkännî ûnıta tûrgandır,— dip uylap, ukıtuçı «Dâftârıññi yulga sal!» dip balanıñ dâftârına ûk yazgan.</p> <p>İkinci künnî malay yazmıyça utıra ikân.</p> <p>Ukıtıçı:</p> <p>— Nigä yazmıysıñ? kayda dâftârıñ?— dip sûragaç, tîğî malay küzİN dâ yûmmıyça:</p> <p>— MİN kiçä kaytkanda anı yulga saldım,— dip cavap birgân.</p>	<p>Çok tembel bir öğrenci, defterini kötü kullanıyormuş. Yazması gereken ödevlerini yazmıyor, yazsa da çok yanlış yapıyormuş.</p> <p>— Dil ile söyleneni unutuluyordur, diye düşünen öğretmen, çocuğun defterine “Defterini yolu koy!” diye yazmış.</p> <p>İkinci gün oğlan yazmadan oturuyormuş.</p> <p>Öğretmen:</p> <p>— Neden yazmıyorsun? Nerede defterin, diye sorunca bu oğlan gözünü kırpmadan:</p> <p>— Ben akşam dönerken onu yola koydum, diye cevap vermiş.</p>
<p>860. Çitirlikli Sûraw</p>	<p>860. Hassas Soru</p>
<p>Birinci klassta bülü gamälİN üyränälär ikân. Ukıtıçı bîr baladan:</p> <p>— Altını ikigä bülgäç niçä bula? — dip sûragan. Ul bala äytä almagan.</p> <p>Şunnan ukıtıçı tatın da yaşıarak aŋlatu tîläğİ bîlân bütänçä äytkän:</p> <p>— MİNä ataŋ siŋa altı sum akça birdİ, di. Şul altı sumnın yartısın İniŋä bülİp birİrgä kuştı, di. Sin İniŋä yartısın bİrsäk, üzİñä küpmİ kala?</p> <p>Ukuçı uylap karagan da:</p> <p>— İnimä ikİ sumı, üzimä dürt sumı bula,— digän.</p>	<p>Birinci sınıfta bölme işlemini öğreniyorlarmış. Öğretmen, bir çocuğa:</p> <p>— Altıyı ikiye bölünce kaç olur, diye sormuş. O çocuk cevap verememiş.</p> <p>Ondan sonra öğretmen tekrar daha güzel anlatmak için topluca anlatmış:</p> <p>— İşte, baban sana altı lira para verdi. O altı liranın yarısını kardeşinle paylaşmanı söyledi. Kardeşine yarısını versek, sana ne kadar kalır?</p> <p>Öğrenci düşünmüş ve:</p> <p>— Kardeşimin iki lirası, benim dört liram olur, demiş.</p>

<p>861. Mäktäptä</p>	<p>861. Mektepte</p>
<p>Fizika dărisi bara ikän. Ukıtuçı balalardan cılı bilän salkınnıñ tabıgatkä nindi yügintı yasavı turında süran, şunu misallar bilän aqlatırğa kuşkan.</p> <p>Bir bala äytäkän:</p> <p>— Nigä, bık ansat ul, apa,—digän.—</p> <p>Kış küni hava salkın bulganlıktan, küñ kısıkara, ä cäy küni, kirisınçä, hava cılıngaç, küñ dä cılınıp üzinnän-üzi üzınayıp kitä.</p>	<p>Fizik dersi varmış. Öğretmen, çocuklara sıcak ile rüzgârın tabiata nasıl etki ettiği hakkında soru sormuş, onu örneklerle anlatmalarını istemiş.</p> <p>Bir çocuk konuşmuş:</p> <p>— Nedeni pek kolay onun, öğretmenim, demiş. Kış günü hava soğuk olduğundan gün kısalıyor, yaz günü ise, aksine, hava ısınınca gün de ısınıp kendi kendine uzayıp gidiyor.</p>
<p>862. Bıltırđı «A»</p>	<p>862. Geçen Yılki “A”</p>
<p>Bir yalkaw malay, naçar uku säbäplı, üzi ukıgan birinçi sınıfta ikınçi yılga utırıp kalgan. Mınä ikınçi uku yılı başlangan. Ukıtuçı apaları kara taktaga zur itip «A» ħäriifen yazıp kürsätkän. Bu malay bik gacäplänip karaş turgan-turgan da:</p> <p>— Apa, bıltırđı «A» bit bu! —dip kıçkırıp cibärgän.</p>	<p>Tembel bir oğlan, kötü okuduğu için, okuduğu birinci sınıfta ikinci yıla kalmış. İşte ikinci eğitim yılı başlamış. Öğretmenleri, kara tahtaya büyük harfle “A” harfini yazıp göstermiş. Bu oğlan çok şaşırarak bakmış bakmış ve:</p> <p>— Öğretmenin, geçen yılki “A” bu ya, diye bağırmaya başlamış.</p>

<p>863. Minim Äti Süyli</p>	<p>863. Benim Babam Söylüyor</p>
<p>İrik digän bir malaynıñ mäktäpkä bir dä barası kilmi ikän. Nişlärgä? Būlay gına barmıy kalsañ, ırışaçaklar. Anıñ başına bik şäp bir uy kilgän dä, İrik tılıfunnan şaltıratırğa bulgan.</p> <p>— Mäktäpmi bu? Ähä! Diriktür abıy. İrik bugün mäktäpkä bara almıy. Nişläpmi? Anıñ başı avırtıp tura. Kim süyli disizmi? Bu minim äti süyli.</p> <p>Läkin diriktür abıy tılıfunda İriknıñ atası süylägängä hiç igtibar itmästäñ, malayga häzır ük mäktäpkä kilirgä kuşkan.</p>	<p>İrik²¹⁸ adlı bir oğlanın hiç mektebe gidesi gelmiyormuş. Ne yapabilir? Böyle gitmezse kızacaklar. Onun aklına pek güzel bir fikir gelmiş ve İrik telefonla okulu aramış.</p> <p>— Mektep mi orası? Aha! Müdür Ağabey. İrik bugün mektebe gelemiyor. Niçin mi? Onun başı ağrıyor. Kim söylüyor mu diyorsunuz? Bunu benim babam söylüyor, demiş.</p> <p>Ama müdür telefonda İrik'in babasının konuştuğuna hiç inanmayınca, oğlana hemen mektebe gelmesini emretmiş.</p>
<p>864. Şuma Malay</p>	<p>864. Şımarık Oğlan</p>
<p>Ukıtıçı birinçi klassta ukuçı bir baladan:</p> <p>— Sin älifbanı biläsın indı. Şulay bit? — dip süragan.</p> <p>— Biläm,— dip cavap birgän bala.</p> <p>— «A» härife artınnan nindi härif kilä?</p> <p>— «A» härife artınnan barlık häriflär bir-bir artlı tizilip kilälär,— dip cavap birgän bala.</p>	<p>Öğretmen birinci sınıfta okuyan bir çocuğa:</p> <p>— Sen elifbayı biliyorsundur. Öyle mi, diye sormuş.</p> <p>— Biliyorum, diye cevap vermiş çocuk.</p> <p>— “A” harfinden sonra hangi harf gelir?</p> <p>— “A” harfinden sonra bütün harfler tek tek dizilip gelirler, diye cevap vermiş çocuk.</p>

²¹⁸ İrik: Hürriyet

<p>865. Ul da Kul Kütärgän</p>	<p>865. O da El Kaldırmış</p>
<p>Ukıtıçı üygä birgän işni sürıy başlağaç, birniçä ukuçı bılän birgä Hälim dä kulın kütärgän.</p> <p>— İä Hälim, süylä,— digän ukıtıçı.</p> <p>Ämma Hälim bir süz dä äytä almagan. Ukıtıçı añardan:</p> <p>— Därisiñni bilmägäç nigä kul kütärdiñ sün? — dip süraga Hälim äytäkän:</p> <p>— Sız bit başka vakıtta kul kütärgän ukuçıları süylär idigiz,— digän.</p>	<p>Öğretmen verdiği ev ödevini sorunca, birkaç öğrenci ile Helim de elini kaldırmış.</p> <p>— Ey Helim, söyle, demiş öğretmen.</p> <p>Ama Helim hiçbir şey söyleyememiş. Öğretmen ona:</p> <p>— Ödevini bilmiyorsan neden el kaldırdın peki, diye sormuş. Helim:</p> <p>— Siz başka zaman el kaldıran öğrencilere söyletmiyordunuz, demiş.</p>
<p>866. Sugan</p>	<p>866. Soğan</p>
<p>Ukıtıçı balalarga häreflär üyrätä ikän.</p> <p>— Bu nindi häreif?</p> <p>— A.</p> <p>— Busı nindi?</p> <p>— R.</p> <p>— Busı nindi?</p> <p>— B.</p> <p>— Ä süngısı nindi häreif?</p> <p>— A.</p> <p>— Cıyıp äytkäç nindi süz bula?</p> <p>— Ukuçı bala, uylap ta türmastan:</p> <p>— Sugan,— dip cavap birgän.</p> <p>— Niçik «sugan» bulsın indı, «s» häreife yuk iç mında!</p> <p>— Bulmasa ni! İrtä bılän sugan aşagan idim dä şul haman tılımnı açittirip, äyttiräsi kilip tura.</p>	<p>Öğretmen çocuklara harfleri öğretiyormuş:</p> <p>— Bu hangi harf?</p> <p>— A.</p> <p>— Bu hangisi?</p> <p>— R.</p> <p>— Bu hangisi?</p> <p>— B</p> <p>— Peki sonuncusu hangi harf?</p> <p>— A.</p> <p>— Toplayıp söyleyince hangi kelime oluyor? Öğrenci çocuk hiç düşünmeden:</p> <p>— Soğan, diye cevaplamış.</p> <p>— Neden “soğan” olsun ya, “s” harfi yok ki burada!</p> <p>— Olmasa ne! Sabahleyin soğan yemiştim de o sürekli dilimi acıtıyor, söylettiresi geliyor.</p>

<p>867. BİR ÜK BÜRİ</p>	<p>867. Aynı Kurt</p>
<p>Ukıtıçı Galiniñ inşasını ukıgannan sün bik gacäplänip:</p> <p>— Gali, sinin yazganın süzmä-süz Väliniknä üşşagan bit. Bu nindi iş? — digän.</p> <p>Gali äytän, imiş:</p> <p>— Biz bit ikibiz dä bir ük bürü turında yazgan idik.</p>	<p>Öğretmen, Gali'nin kompozisyonunu okuduktan sonra çok şaşırarak:</p> <p>— Gali, senin yazdığın kelimesi kelimesine Veli'ninkine benzemiş ya. Bu nasıl iş, demiş.</p> <p>Gali demiş ki:</p> <p>— Biz ikimiz de aynı kurtla ilgili yazmıştık.</p>
<p>868. Ukıtıçı Bilän Ukuçı</p>	<p>868. Öğretmen ile Öğrenci</p>
<p>Ukıtıçı balaga şındıy sūraw birgän:</p> <p>— Ni säbäplikış küni su büzga äylänä?</p> <p>Ukuçı bala äytti, di:</p> <p>— Timirayakta şuwarga yararlık bulsın üçin.</p>	<p>Öğretmen çocuğa şöyle soruvermiş:</p> <p>— Su kışın niçin buz oluyor?</p> <p>Öğrenci:</p> <p>— Patenle kaymaya uygun olması için, demiş.</p>
<p>869. Tartılmıy da, Suzılmıy da</p>	<p>869. Tartılmıy da, Suzılmıy da²¹⁹</p>
<p>Ukıtıçı dāristä bir malayga avazlarınin bölünışin süylärgä kuşkan. Malay:</p> <p>— Tartıklar b, v, g, d, j. Suzıklar a, ä, u, ü, i, äy, ni... dip tuktap kalgan.</p> <p>— Ä kalgannarı?</p> <p>— Kalgan avazlar, apa, tartılmıy da, suzılmıy da,—digän malay.</p>	<p>Öğretmen derste bir oğlandan seslerin hecelenişi söylemesini istemiş.</p> <p>— Tartıklar²²⁰ b, v, g, d,d j. Suzıklar²²¹ a, e, u, ü, i, ıııı, ne... demiş.</p> <p>— Kalganları?</p> <p>— Öğretmenim, kalan sesler, tartılmıy da suzılmıy da, demiş oğlan²²².</p>

²¹⁹ Tartılmıy da, Suzılmıy da: Çekilmıy da uzanmıy da

²²⁰ Tartıklar: Ünsüzler

²²¹ Suzıklar: Ünlüler

²²² Tartmak ve Suzmak köklerinden elde edilen farklı anlamda kelimeler aynı anda kullanılarak, söz sanatı yapıldığı için kelimeler Tatarca olarak kullanılmıştır.

<p>870. Nadanlık Bilgisi</p>	<p>870. Cehalet İşareti</p>
<p>Ukıtucu ukuçı balaga:</p> <p>— Nadanlığın zararı turında birer misal kitir,—dip äytkän.</p> <p>— Ägär çibin nadan bulmasa, «Çibinnärgä ülim!» dip yazılğan kâgazgä kilip kunmas idi,—digän ukuçı.</p>	<p>Öğretmen öğrenciye:</p> <p>— Cehaletin zararı hakkında bir örnek ver, demiş.</p> <p>— Eğer sinek cahil olmasa, “Sineklere ölüm!” yazan kâğıda gelip konmazdı, demiş.</p>
<p>871. Hätta Üzi dä Anlaşan</p>	<p>871. Hatta Kendi de Anlamış</p>
<p>Ukıtucu balalara dâristä yaña tıma anlata ikän. Bir tapkır anlatkan da süragan:</p> <p>— Anladığımızı, balalar?</p> <p>Balalar:</p> <p>— Anlamadık,— digännär. Tagın anlatkan. Balalar tagın anlamıy kalgannar. Ukıtucu üçinç tapkır anlatkan da äytkän:</p> <p>— Ähä, indı minä üzim dä anlap cittim.</p>	<p>Öğretmen öğrencilere derste yeni bir konu anlatıyormuş. Bir kez anlatmış ve sormuş:</p> <p>— Anladınız mı çocuklar?</p> <p>Çocuklar:</p> <p>— Anlamadık, demişler. Tekrar anlatmış. Çocuklar yine anlamamışlar. Öğretmen üçüncü kez anlatmış ve:</p> <p>— Aha, işte şimdi ben de anladım, demiş.</p>
<p>872. Çirat Timäğän</p>	<p>872. Sıra Gelmemiş</p>
<p>Biräw, ulına hat tütürüp: «Ulim, sabagını ukıgaç ta bu hatnı püçta tartmasına iltip sal»,— digän.</p> <p>İkinç künni yanä ulınan: «Balam, kiçä birgän hatnı püçtaga iltip saldı mı? — dip süragaç, bala:</p> <p>— Yuk, äti, min sabagımı ukımadım äli,— dip cavap birgän.</p>	<p>Birisi oğluna mektup verip: “Oğlum, dersini yapınca bu mektubu posta kutusuna götürüp bırak” demiş.</p> <p>İkinci gün yine oğluna: “Oğlum, dün verdiğim mektubu postaya götürüp bıraktın mı, diye sorunca çocuk:</p> <p>— Yok, baba, ben dersimi yapmadım ya, diye cevaplamış.</p>

<p>873. Çıpçıgı Kaysı</p>	<p>873. Serçesi Hangisi</p>
<p>— Sin mäktäptä dä ukıysıñ. Bızñıñ tirädägi Küşlarnı yañşı bilä türgansıñ indı. Şulay bit?</p> <p>— Şulay bulmıyça!</p> <p>— Alaysa äyt äli, änä tıgı ağaç bütäğındağı küşniñ kaysı pısnäk tä, kaysı çıpçık?</p> <p>— Hi, anı da bilmäsän! Bilgılı, pısnäk yanında utırğanı çıpçık indı anıñ.</p>	<p>— Sen mektepte de okuyorsun. Bizim çevredeki kuşları iyi biliyorsundur şimdi. Öyle mi?</p> <p>— Öyle olmaz mı!</p> <p>— Öyleyse söyle hele, işte bu ağacın dalındaki kuşun hangisi şakrak kuşu, hangisi serçe?</p> <p>— Hı, onu da bilmiyorsan! Belli işte, şakrak kuşunun yanında duran serçe ya.</p>
<p>874. Nailniñ Şatlıgı</p>	<p>874. Nail'in Mutluluğu</p>
<p>Kiçkinä Nail bik naçar ukıgan. Ul kün sayın ya «ikili», ya «üçli» gınä alıp, kayta ikän.</p> <p>Änisı, ulın üyaltmakçı bulıp:</p> <p>— Räu fä änä gıl «bişli»gä gınä ukıy. Räu fädän ürnäk al! — Digän.</p> <p>Birkünni Nail mäktäptän bik şatlanıp kaytıp kirkän.</p> <p>Änisı, gacäplänip:</p> <p>— İ ulım, avızın külagıña citkän, ällä <<bişli>> aldın mı?— dip süragan.</p> <p>— Yuk, äni, Räu fä «ikili» aldı! — digän malay.</p>	<p>Küçük Nail çok kötü okuyormuş. O gün yine ya “iki” ya da “üç” alıp dönüyormuş.</p> <p>Ninesi, oğlunu utandırmak için:</p> <p>— Reüfe, işte hep “beş” alıyor. Reüfe’yi örnek al, demiş.</p> <p>Bir gün Nail mektepten çok mutlu olarak dönmüş.</p> <p>Annesi şaşırıp:</p> <p>— Ey oğlum, ağzın kulaklarına gelmiş. Yoksa “beş” mi aldın, diye sormuş.</p> <p>— Yok, nine, Reüfe “iki” aldı, demiş oğlan.</p>
<p>875. İskä Alırlık Səbäp</p>	<p>875. Dikkate Alınacak Sebep</p>
<p>Mäktäpkä barır aldınnan anası ulın şiltälärgä tütınğan:</p> <p>— Äy, ulım, ulım, şındıy pıçrak külak</p>	<p>Mektebe gitmeden önce annesi oğlunu azarlamaya başlamış:</p> <p>— Ey oğlum, oğlum, böyle kirli kulakla nasıl</p>

<p>bılān niçik ũyalmıyça mākātpkā barasın?</p> <p>Ulı äytkān:</p> <p>— Bütān kũlagım bulmagaç, nişlim sũn, indī, āni?</p>	<p>utanmadan mektebe gidiyorsun?</p> <p>Oğlu:</p> <p>— Başka kulağım olmayınca ne yapayım ki anne, demiş.</p>
<p>876. ũy İşin ũti İkān...</p>	<p>876. Ev Ödevini Yapıyormuş.</p>
<p>— Āni, Āhmāt minī avızııı kıyşaytıp ũçikli! — digān kīçkinā Kārim.</p> <p>— Āhmāt, şayarıp utırma! — digān āniři.</p> <p>— ũygā birilgān işni ũtāp utıram iç,— digān Āhmāt,— ukıtuçı apa turı sũylāmnī kıyık sũylāmgā āylāndırıp kilirgā kuştı.</p>	<p>— Anne, Ehmet ağzını eğip benimle dalga geçiyor, demiş kũçũk Kerim.</p> <p>— Ehmet, şımarıp durma, demiş annesi.</p> <p>— Ev Ödevini yapıyorum ya, demiş Ehmet. Őđretmen doğru anlatımı, eğri anlatıma çevirip gelmemizi istedi.</p>
<p>877. Diktant Yazganda</p>	<p>877. Dikte Ederken</p>
<p>Birınciklass ukuçıları birınci mārābā diktant yazarga āzirlānālār. Ukıtuçı bũlay di: «Ĥāzır biz, balalar, kũrmiçā yazaçakbiz. Mũııa kadār kũrip yaza idũk».</p> <p>Bir malay diktant barışında ukıtuçıga:</p> <p>— Apa, karagız āli, Rādif kũzın açıp yaza,— digān.</p>	<p>Birinci sınıf Őđrencileri birinci derece dikte etmeye hazırlanıyormuş. Őđretmen şöyle demiş: “şimdi biz, çocuklar, bakmadan yazacağız. Bu zamana kadar bakarak yazdıık”</p> <p>Bir oğlan dikte yazılırken Őđretmene:</p> <p>— Őđretmenim, bakın hele! Redif gözünü açıp yazıyor, demiş.</p>
<p>878. ũtırlār Bulmasa</p>	<p>878. Virgũller Olmasa</p>
<p>Birvakıt kīçkinā Mũkıtıtan:</p> <p>— řāp ukıy alasııı mı? — dip sũragannar.</p> <p>Mũkıt alarga:</p> <p>— řāp. ũtırlār bulmasa, tagın da řābrāk ukır idim āli, dip cavap birgān.</p>	<p>Bir gũn kũçũk Mokıt’a:</p> <p>— Gũzel okuyabiliyor musun, diye sormuşlar.</p> <p>Mokıt onlara:</p> <p>— Gũzel. Vilgũller olmasa daha da gũzel okurdum, diye cevap vermiş.</p>

<p>879. Avır Häl</p>	<p>879. Zor Durum</p>
<p>Birınçï kün mäktäptä bulgan malay äti- änisinä:</p> <p>— Min bugün mäktäpkä barmıym! — digän.</p> <p>— Nişläp?</p> <p>— Ni ukıy, ni yaza bilmim, ä süyläşirgä rüşsät itmilär.</p>	<p>İlk gün okula giden bir oğlan, anne babasına:</p> <p>— Ben bugün okula gitmiyorum, demiş.</p> <p>— Ne yapacaksın?</p> <p>— Ne okumayı ne de yazmayı bilmiyorum. E konuşmama da izin vermiyorlar.</p>
<p>880. Cavabın Tapkan</p>	<p>880. Cevabını Bulmuş</p>
<p>Bir ukuçı bala gıl «ikili»gı gınä ukıy ikän. Änisı anı bik katı ürişkan.</p> <p>— Nigä «ikili» bilgı gınä alasıñ? — digän.</p> <p>Bala äytän:</p> <p>— Üziñ irtäräk uyatmıysıñ bit. Min bargançı «bişli», «dürtili», «üçliklärni alıp bitirälär dü mina «ikili» gınä kala,— digän.</p>	<p>Bir öğrenci hep “iki” alıyormuş. Annesi onu pek sert azarlamış.</p> <p>— Neden “iki” puan alıyorsun, demiş.</p> <p>Çocuk:</p> <p>— Sen erken uyandırmıyorsun ki. Ben gidene kadar “beş”, “dört” ve “üçleri” alıp bitiriyorlar bana sadece “iki” kalıyor, demiş.</p>
<p>881. Atası Bilän Malayı</p>	<p>881. Babası ile Oğlu</p>
<p>Ulı mäktäptän kaytıp kırügä, atası annan:</p> <p>— Yä äli, Färit, äyt äli, niçä ikilij bar? — dip süragan.</p> <p>Färit äytän:</p> <p>— Hi, äti, ir kişilər vaklanıp yuk-bar turında süyläşip mataşmıylar indı.</p>	<p>Oğlu mektepten dönüp gelince, babası ona:</p> <p>— Ya hele, Ferit, söyle hele! Kaç ikin var, diye sormuş.</p> <p>Ferit:</p> <p>— Hı, baba, erkek adamlar küçülüp, vara yoğa konuşup uğraşmazlar, demiş.</p>

<p>882. «Avıruwın» Ünitkan</p>	<p>882. “Hastalığını” Unutmuş</p>
<p>Bir yalkaw malay dārīskā barmas için işitmämışkä salışa ikän. Äti-änisi nikadär däşsä dä, bir süz bılän dä cavap birmi ikän. Birniçä künnän sün alarga vraç kilgän. Ul «avırunı» karagan da, pışıldap kına:</p> <p>— İnim, külagın şulay ukkatı avırtamını? — dip süragan.</p> <p>Ä aldakçı malay, «avıru» ikänliğin ünıtip:</p> <p>— Äyi şul, abıy, işitip bulmıy, külagım bik katı avırta,— digänin sizmi dä kalgan, di.</p>	<p>Tembel bir oğlan derse gitmemek için duymamış gibi yapıyormuş. Anne babası ne kadar seslense de tek kelime bile cevap vermiyormuş. Birkaç gün sonra onlara doktor gelmiş. O “hastalığına” bakmış ve fısıltıyla:</p> <p>— Kardeşim, kulağın o kadar çok mu ağrıyor, diye sormuş.</p> <p>Aldatan çocuk ise, “hasta” olduğunu unutup:</p> <p>— Evet ya, ağabey, duymuyor. Kulağım pek şiddetli ağrıyor, dediğini bile farketmemiş.</p>
<p>883. Tuyda</p>	<p>883. Toyda</p>
<p>Kiçkinä malay Rāşitni ata-anaları üzlärī bılän tuyga alıp bargannar. Tabındağı sıy-ğürmät Rāşitkä bik üşagan. Ulkıstaganı kütıp türmıyça sıpıra gına birgän. Ä agası münü haman kıstıy ikän.</p> <p>— Aşa, ulım, aşu,— di ikän.</p> <p>Rāşit ana:</p> <p>— Aşıym, äti, aşıym, äli çäynäp bula da, tik yütıp kına bulmıy indī,— digän.</p>	<p>Küçük Reşit’i anne babası kendileri ile birlikte düğüne götürmüşler. Sofradaki izzetüikram Reşit’in çok hoşuna gitmiş. O ısrar edilmesini beklemeden yemeği sıyırıvermiş. Babası ise buna hemen ısrar etmiş:</p> <p>— Ye oğlum, ye, demiş.</p> <p>Reşit ona:</p> <p>— Yiyorum, baba, yiyorum. Şimdi çiğnemeyi beceriyorum da yutamıyorum, demiş.</p>

<p>884. Yümüška Kïrgän</p>	<p>884. İşe Girmiş</p>
<p>Kız bala ünıtılıp uynap utırganda änisî ana:</p> <p>— Kızım, bar, kürşigä yümüška kırıp çık äli,— digän.</p> <p>Bala, änisinîñ ni üçin kürşigä cibäräsîñ tıñlap bitirmästäñ, yürüp çığıp ta kitkän. Kürşilärinîñ kap kalarinnan kilip kırügä ata kaz kızga uçıp kunıp, talıy başlagan.</p> <p>— Nigä tiyäsîñ, yümüška kıräm bit!— dip kız bik katı yılap cibärgän, di.</p>	<p>Bir kız çocuğu oyuna dalmışken annesi ona:</p> <p>— Kızım, komşuya iş için gidip gel hele, demiş.</p> <p>Çocuk, annesinin ne için komşuya gönderdiğini tamamen dinlemeden, çıkıp gitmiş. Komşularının kapılarına gelip içeri girmiş. Baba kaz, kıza doğru uçup üzerine konup saldırmaya başlamış.</p> <p>— Niçin vuruyorsun? İşe geldim ya, deyip kız çok şiddetli bir şekilde ağlamaya başlamış.</p>
<p>885. Kurıkma, Zülfiyâ</p>	<p>885. Korkma Zülfiye</p>
<p>Çit malay bïlän üz kızların äbi bik katı kisätip kuygan:</p> <p>— Şaytan çapmagız, çır-çu kilmägiz, yuksa allagız ürır, — digän.</p> <p>Bular uynıy, şayara başlagannar. İmmakız yügirmi dä, sıkır mi dä, tupnı da tütmiy, alla babay başıma sugar, dip kurka ikan. Tıgı malay akıllırak bulgan. Ul äytkän:</p> <p>— Kurıkma, Zülfiyâ! Mınä min sikirdim dä, çaptım da, alla minim başıma sukmadı. Suksa, avırtır idı,—digän.</p>	<p>Üvey oğlan ile öz kızlarını nine pek sert şekilde tehdit etmiş:</p> <p>— Şeytan gibi ortalığı karıştırmayın, gürültü yapmayınız yoksa Allah çarpar, demiş.</p> <p>Bunlar oynayıp şımarmaya başlamışlar. Ama kız koşmuyor da zıplamıyor da topunu da tutmuyormuş. Yoksa Allah dede başıma vurur, diye korkuyormuş. Bu oğlan daha akıllıymış. O:</p> <p>— Korkma, Zülfiye! İşte, ben sektim de koştum da. Benim başıma vurmadı. Vursa ağrıttırdı, demiş.</p>

886. Kaysı Küp BİLä	886. Hangisi Çok Biliyor?
<p>— Sin, malay aktığı, küp bİLä başladın äli!</p> <p>— Yuk, abıy, siz az bİlgängä gİnä şulay kürİnä ul.</p>	<p>— Sen, tekne kazıntısı²²³, çok bilmeye başladın ya!</p> <p>— Yok, ağabey, siz az bildiğinizden öyle görünüyor o.</p>
887. Üpkälägän	887. Öfkelenmiş
<p>Tabında yaşüsmİR kız aşamıy utira ikän. Yürt hucası:</p> <p>— Nik aşamıysın, kızım?— digän.</p> <p>Tİgİ cavap kaytarmagan. Şunnan süñ ul kızını bütİnläy ünİtkannar. Kunaklar aşap-İçkäch, tabınnı ciyä başlasalar, tİgİ kız yılap cibärgän.</p> <p>— Nik yılıysın, kızım? — digän huca.</p> <p>— Min üpkälägän idim bit, siz birİgİZ dä sizmädigİZ,— digän kız.</p>	<p>Sofrada genç kız²²⁴ yemek yemeden oturuyormuş. Ev sahibi:</p> <p>— Niçin yemiyorsun kızım, demiş.</p> <p>Bu, cevap vermemiş. Ondan sonra o kızı tamamen unutmuşlar. Misafirler yiyip içince sofrayı toplamaya başlasalar ki, bu kız ağlamaya başlamış.</p> <p>— Niçin ağlıyorsun, kızım, demiş ev sahibi.</p> <p>— Ben sinirlenmiştim ya, hiçbiriniz de farketmediniz, demiş kız.</p>
888. Tİlvizür Karaganda	888. Televizyon İzlerken
<p>Änisİ:</p> <p>— Kızım, kurçagıñ kayda?</p> <p>Kızı:</p> <p>— Min anı yüklarga yatkırdım. Üzİñ, bu kartınanı balalarga kararga yaramıy, disİñ bit.</p>	<p>Annesi:</p> <p>— Kızım, bebeğın nerede?</p> <p>Kızı:</p> <p>— Ben onu uykuya yatırdım. Sen bu filmi çocukların izlemesi yasak, diyorsun ya.</p>

²²³Tekne Kazıntısı: Burada, Allah'ın yarttığı son çocuk anlamında kullanılmıştır. Allah daha önceki çocuklara güzellikler vermiş ama son çocuğa iyi bir şey kalmamış.

²²⁴YeşüsmİR: 12 16 yaş aralığındaki delikanlı ya da genç kız anlamına gelmektedir. Dolayısıyla fıkrada bahsedilen genç kız 12 16 yaş aralığındadır.

<p>889. Maktalası Kilgän</p>	<p>889. Övünülesi Gelmiş</p>
<p>Birkünni ätisï iştan kaytkaç, ulınıñ bir savıtnı vatkanın kürgän dä:</p> <p>— Kim vattı? —dip süragan.</p> <p>Ulı kurkıp kına:</p> <p>— Min...— digän.</p> <p>Turısın äytkäni üçin ätisï anı bik maktagan. İkinçi küyni münüñ ulı üydägi savıt-sabanı kırıp bitirgän.</p> <p>Ätisï kaytıp:</p> <p>— Kim vattı bularnı? — dip süragan.</p> <p>Malayı, kukrayıp, kükräğin kıyırıp, ätisï aldına kilip baskan da:</p> <p>— Min vattım! — digän.</p>	<p>Bir gün babası işten dönünce oğlunun bir çanağı kırdığını görmüş ve:</p> <p>— Kim kırdı, diye sormuş.</p> <p>Oğlu korkarak:</p> <p>— Ben... demiş.</p> <p>Doğru söylediği için babası onu pek övmüş. Ertesi gün bunun oğlu evdeki tabak çanağın hepsini kırmış.</p> <p>Babası dönüp:</p> <p>— Kim kırdı bunları, diye sormuş.</p> <p>Oğlu, kükreğe kükreğe, babasının önüne dikilmiş ve:</p> <p>— Ben kırdım, demiş.</p>
<p>890. Tıçkan Tütü Mäçi İşi</p>	<p>890. Sıçan Tutmak Kedi İşi</p>
<p>— Änkäy! Süt çiläginä tıçkan tüşti,— dip bir kiçkinä bala kıçkırır. Änisï äytä:</p> <p>— Tüşsä ni. Annan tıçkannı tütüp alıp taşlagansındır bit?</p> <p>— Yuk, üzim tutarga kurıktım, tıçkannı tütsin dip, çiläkkä mäçini saldım.</p>	<p>— Anneciğim! Süt kovasına sıçan düştü, diye küçük bir çocuk bağırılmış. Annesi:</p> <p>— Düştüyse ne olmuş,. Oradan sıçanı tutup alıp atmışsındır ya, demiş.</p> <p>— Yok, ben tutmaya korktum. Sıçanı tutsun diye kovaya kedi koydum.</p>

<p>891. Bala Süzi dä Düris</p>	<p>891. Çocuk da Doğru Söylüyor</p>
<p>Bir bala yükıdan irtän türsın üçin, ätisi ügütlöp:</p> <p>— Ulım, sin vakıtınñ bıhasın, kadırın bilmisññ hām vakıt bılän adāmğä nikadär faydalar kilğänin bilmisin. Mınä min sina bir kiçkinä gınä hikäyät süylim. Künnärdän birkün bir tırış kişi irtük türıp hızmätkä barganda bir yançık altın akça tapkan. Mınä äğär dä ul irtük türmagan bulsa, ul yançık anğarga iläkmas idı, başka kişi alıp kitkän bulır idı,—digäç, bala atasına:</p> <p>— Ätkäy, sinñ bu hikäyätin irtä türü faydasın isbat kılmıy, bälki irtä türü zararlıgım isbat kıla. Çünkü ul yançık bılän akçanı yugaltuçı tabuçıdan da irtäräk türgan bulsa kiräk. Ul kadär irtä türmagan bulsa, yugaltmas idı,— digän.</p>	<p>Bir çocuğa uykudan erken kalkması için babası ögüt verip:</p> <p>— Oğlum, sen vaktinin kıymetini, kadrini bilmiyorsun ve vaktin insana ne kadar fayda getirdiğini bilmiyorsun. İşte, sana küçük bir hikâye anlatayım. Günlerden bir gün çalışkan biri, erkenden kalkıp işe giderken bir kese altın bulmuş. İşte, eğer o erken kalkmasaydı o kese onun eline geçmezdi. Başka biri alıp giderdi, deyince çocuk babasına:</p> <p>— Babacığım, senin bu hikâyen erken kalkmanın faydasını ispat etmiyor. Belki de erken kalkmanın zararını ispat diyor. Çünkü o kese ile parayı kaybeden, bulandan daha da erken kalkmış olsa gerek. O kadar erken kalkmasaydı kaybetmezdi, demiş.</p>
<p>892. Tapkır Bala</p>	<p>892. Akıllı Çocuk</p>
<p>Bir malay üstü yabık savıt kütärıp bara ikän. Kürşü hatını münü uçratıp tuktatkan da:</p> <p>— Ni iltäsññ, akıllı,— dip kızıkıngan.</p> <p>— Savıt içindä narsä barın härkimgä bılirgä yarasa, savıtınñ üstün yapmagan bulır idim,—dip cavap birgän malay.</p>	<p>Bir oğlan, üstü kapalı bir çanak taşıyormuş. Komşu kadın buna rastlayıp durdurmuş ve:</p> <p>— Ne götürüyorsun akıllı, diye merakla sormuş.</p> <p>— Çanağın içinde ne olduğunu herkesin bilmesi uygun olsa, çanağın üstünü kapamazdım, diye cevap vermiş oğlan.</p>

<p>893. Üzinä Kürä Yuwatu</p>	<p>893. Kendine Göre Tesellisi</p>
<p>Bir Һatın üzinñ bir kiçkinä balasına äytkän:</p> <p>— Ulım, bar äli, aşhanädän çümüçni kitirip bir äli,— digän. Kiç bulsa kiräk, balası äytkän:</p> <p>— Änkäy, min aşhanägä kırirgä kurkam,—dip.</p> <p>Anası äytkän:</p> <p>— Cülär bala, nidan kurkasıñ? Anda siña iptäşkä samüvar bar bit,— digän.</p>	<p>Bir kadın, küçük çocuğuna:</p> <p>— Oğlum, git hele, mutfaktan kepeyi getiriver hele, demiş. Gece olsa gerek, çocuğu:</p> <p>— Anneciğim, ben mutfağa girmeye korkuyorum, demiş.</p> <p>Annesi:</p> <p>— Deli çocuk, neden korkuyorsun? Orada sana arkadaş semaver var ya, demiş.</p>
<p>894. Bıtır Kıskanga...</p>	<p>894. Gecen Yıl Sıkıştırana...</p>
<p>— Һäyrulla bäbkäm, nik yılıysıñ? Siña ni buldı, bäbkäm? dip anası sürıy.</p> <p>— İşikkä başım bik katı bärilip tişildi.</p> <p>— Yälı kürsät, kayçan, kay tüştä tiştıñ?</p> <p>— Kiçä kiç bilän tişildi.</p> <p>— Sün alay bulgaç, nik bugün cılıysıñ?</p> <p>— Bit kiçä niçik cılıym, üydä bir kişı dä yuk idı.</p>	<p>— Heyrulla, göz bebeğim, niçin ağlıyorsun? Sana ne oldu, göz bebeğim, diye sormuş annesi.</p> <p>— Başım, kapıya pek sert çarpıp kanadı.</p> <p>— Hadi, göster bakayım, ne zaman, neresini kanattın?</p> <p>— Dün akşamleyin kanattım.</p> <p>— Peki öyleyse, niçin bugün ağlıyorsun?</p> <p>— Ya akşam niye ağlayayım, evde hiç kimse yoktu.</p>
<p>895. Tagın Tap</p>	<p>895. Tekrar Doğur</p>
<p>Mändinñ anası Güläp ciñgi tagın bir bala tapkaç, kürşi Һatınnarı, gadät buyınça, küymaklar kütärip kilälär ikän. Mändi dä anası yanına gına utırıp, bu küymaklarını sıptıra ikän. Şulay bir atna çaması ütkäç, küymaklar kilü dä bitkän. Mändi, anasına karap:</p>	<p>Mendi'nin annesi Gülep yenge, bir çocuk doğurunca, âdet gereği komşu kadınlar gelip kuymaklar getirmişler. Mendi de annesinin yanında o kuymakları silip süpürmüş. Böylece yaklaşık bir hafta geçince, kuymaklar da gelmiş ve bitmiş. Mendi, annesine bakıp:</p> <p>— Anne, sen böyle hep çocuk doğursan biz</p>

<p>— Äni, sin şulay gıl bala gına tabıp türsañ, bız da gılküymakkına aşap tırır idik, tagın tızrāk birmñ tap indı,— digän, di.</p>	<p>de hep kuymak yerdik tekrar çabucak bir tane daha doğur ya, demiş.</p>
<p>896. Çaç Alganda</p>	<p>896. Saç Keserken</p>
<p>Atası ulınıñ çaçın ala ikän. Päkı ütmäs bulganlıktan, malaynıñ başı bik avırtkan, di. Şulay da malay, kızlar şikillı yılak bulası kilmägänliktän, sır birmägän, tüzgän.</p> <p>Mınä bñ zaman tıšta sıyır bik kızganıç itip ükürp cibärgän. Malay şunda gına:</p> <p>— Äti, sıyırnıñ da çaçın alalarmı ikän ällä? — dip ıçkırdırgan.</p>	<p>Babası oğlunun saçını kesiyormuş. Ustura kesmediğinden oğlanın başını pek ağrıtmış. Oğlan, öyle kız gibi ağlak olmak istemediği için, sır vermeden, sabrediyormuş.</p> <p>İşte, bir vakit dışarda sığır pek acıklı bağırmaya başlamış. Oğlan oracıkta:</p> <p>— Baba, sığırın da saçlarını mı kesiyorlar yoksa, diye ağzından kaçırmış.</p>
<p>897. Gacäp İş</p>	<p>897. Acayıp İş</p>
<p>— Änkäy, sinkayda tudıñ? —dip bñ bala süragan.</p> <p>Änisı:</p> <p>— Kazanda tudım.</p> <p>— Ä ätkäy kayda tugan?</p> <p>— Atañ Mäskäwdä tugan.</p> <p>— Min kayda süñ?</p> <p>— Sin Pıtürburda tudıñ,— digän.</p> <p>Bala, gacäplänip:</p> <p>— Mınä gacäp iş, tñrlibiz tñrlı cirdä tuwıp, bız sñnkay arada bilışıp, üçibiz dä duslaştık,— digän.</p>	<p>— Anneciğim, sen nerede doğdun, diye sormuş bir çocuk.</p> <p>Annesi:</p> <p>— Kazan'da doğdum.</p> <p>— Peki, babacığım nerede doğmuş?</p> <p>— Baban Moskova'da doğmuş.</p> <p>— Ben nerede peki?</p> <p>— Sen Petersburg'da doğdun, demiş.</p> <p>Çocuk şaşırıp:</p> <p>— İşte, acaip iş, hepimiz farklı yerde doğup, sonra hangi arada tanışıp üçümüz dost olduk, demiş.</p>

<p>898. Äyläniç Bulsa da Yul Yahşı</p>	<p>898. Dönülecek Olsa da Yol İyi</p>
<p>Daçada un yaşlık bir bala ağaç başına mıngän dä, tüşkän çanda kiyimın yırtkan. Anasına kaytıp kürinirgä kurıkkän. Niçik tä yulsa kaytmıy hălî yuk. Üzinä bir häylä kürip başına cıygan da turı änkäsî yanına kaytkän. Alay da turıdan-turı kiyimniñ yırtık cirin kürsätmägän, yaşırıp äytkän:</p> <p>— Änkäy, biz tura turgan daçada zur-zur ağaçlar küp ikän häm unda minüçilär dä bar ikän. Alay-bulay anda mıngaç-yıgılıp tüşäkalsañ, ayak-kul sınıp kiyim yırtılakalsa, harap iş,—digän. Änkäsî äytkän:</p> <p>— Kiyim bir narsä tügıl, tağı da tabıla turgan narsä, ämma ayak-kulniñ tabılır urını yuk,— digän. Şunnan bala irkinläbräk äytkän:</p> <p>— Änkäy, ağaç başına min dä mıngän idim dä, bütakka ilägip kiyimim yırtıldı,— dip yırtık tüşin kürsätkän.</p>	<p>Sayfiyede on yaşında bir çocuk, ağaca çıkmış ve düştüğünde kıyafetini yırtmış. Dönüp annesine görünmekten korkmuş. Nasıl olsa dönmeye mecburmuş. Kendine bir plan kurup kafasını toplamış ve doğruca annesinin yanına dönmüş. Öyle dosdoğru kıyafetinin yırtık yerini göstermemiş, saklayıp:</p> <p>— Anneciğim, bizim durduğumuz bahçede büyük büyük ağaçlar çokmuş ve oraya çıkanlar da varmış. Öyle böyle çıkıp düşsen, elini ayağını kırıp kıyafetin yırtılrsa, harap iş, demiş. Annesi:</p> <p>— Kıyafet bir şey değil. Tekrar bulunur ama el ayak hiçbir yerde bulunmaz, demiş. Ondan sonra çocuk cesaretlenip konuşmuş:</p> <p>— Anneciğim, ağaca ben de çıkmıştım da dala takılıp kıyafetim yırtıldı, deyip kıyafetinin yırtık yerini göstermiş.</p>
<p>899. İşanıçlı Bilgi</p>	<p>899. Güvenli Bilgi</p>
<p>— Ulım, nik sin kaşığını kuymıysın, äli tuymagansıñ ahır,—dip änisî balasına äytkäç, bala cavap birä:</p> <p>— Ahırısı, tuymaganmındır şul, çünki äli iç bir dä avırtmıy.</p>	<p>— Annesi, oğlum, niçin sen kaşığını bırakmıyorsun? Herhâlde doymamışsın, deyince çocuk cevap vermiş:</p> <p>— Herhâlde, doymamışımdır ya. Çünkü hâlâ midem hiç ağrımıyor.</p>

<p>900. Dingä İşana Türgan Tavık Balsa</p>	<p>900. Dine İnanan Tavuksa</p>
<p>Cirgä tükürük tüşmäslük salkın kün. Bır malay tışka çıksa, abzar kapkası túbında salkınnan kikriklärı ağara başlagan tavık utıra ikän. Malay tavıknı bik kızgangan häm üylärinä alıp kırğan.</p> <p>— Biçara tavık üstäl ayak astına püşkan da, utıra da utıra ikän.</p> <p>Bırızdan:</p> <p>— İ mışkinkäy, üçmaħka kirdim dip uylıy türgandır indı bu üzın,— dip kuygan malaynıñ äbisı.</p> <p>Malay, şunda uk äbisinıñ süzin cüpläp:</p> <p>— Dingä ışana türgan tavık balsa, älbättä, şulay dip uylıy,— digän.</p>	<p>Yere tükürük düşmez, soğuk bir gün. Bır oğlan dışarı çıksa ki, ahır kapısının dibinde soğuktan ibikleri ağarmaya başlamış bir tavuk oturuyormuş. Oğlan tavuğa çok acımış ve onu alıp evlerine gelmiş.</p> <p>— Çaresiz tavuk masanın altına pusmuş ve oturuyor da oturuyormuş.</p> <p>Bırızdan:</p> <p>— Ey miskincik, şimdi bu kendinin cennete girdiğini düşünüyordur, demiş oğlanın ninesi.</p> <p>Oğlan hemen ninesinin sözünü onaylayıp:</p> <p>— Dine inanan bir tavuksa, elbette öyle düşünür, demiş.</p>
<p>901. İñ Zur Hiyäl</p>	<p>901. En Büyük Hayal</p>
<p>Malay atasına iyärıp bazarga bargan da, atası üz yümışı bilän yürgändä, kün buyı at saklagan. Kaytır aldınnan atası münıñ yanına kilgäç, malay:</p> <p>— Äy äti, kümäç tämlı dä bula ikän süñ! —digän.</p> <p>— Kayan biläsın? Ällä birärsı kümäç alıp birdimı?</p> <p>— Yuk, bır malaynıñ kümäç aşaganın karap türdim.</p> <p>Şunnan süñ ätisı tiz ğınä ulına kümäç alıp birgän, di.</p>	<p>Bır oğlan, babasının peşine takılıp pazara gitmiş. Babası kendi işiyle meşgul olmuş, gün boyu ata bakmış. Dönmeden önce babası bunun yanına gelince oğlan:</p> <p>— Ey baba, kömbe lezzetliymiş ya, demiş.</p> <p>— Nereden biliyorsun? Yoksa birisi kömbe mi alıp verdi?</p> <p>— Yok, bir oğlanın kömbe yediğini gördüm.</p> <p>Ondan sonra babası oğluna kömbe alıp vermiş.</p>

<p>902. Niçik İşanmıyşın</p>	<p>902. Nasıl İnanmıyorsun?</p>
<p>İki malay bähäs kürgannar — dñnyada nindi aş inj tämlı?</p> <p>— İnj tämlı aşkatık bılän bäränğı,— digän birsi.</p> <p>— Yuk,— digän ikınçısı,— inj tämlı aş yaña yazgan may bılän Äl gınä miçtän çıkkan ak kümäç.</p> <p>— Ällä aşaganıñ barmı?—dip süragan birınçısı.</p> <p>— Üzımniñ aşaganım yuk yugin da, büyar aşap utırgannı agay kürıp kaytkan, şul şüylädi,— digän ikınçısı.</p>	<p>İki oğlan “Dñnyada en lezzetli aş hangisi” diye bahse girmişler,</p> <p>— En lezzetli aş katık ile patates demiş biri.</p> <p>— Yok, demiş ikincisi. En lezzetli aş yeni yapılan yağ ile kızgın sobadan çıkan ak kömbe.</p> <p>— Yoksa daha önce yedin mi, diye sormuş birisi.</p> <p>— Ben daha önce yemedim de, asilzâde yerken amca görmüş, o söyledi, demiş.</p>
<p>903. Kakma Kışi Kapkasın...</p>	<p>903. Vurma Başkasının Kapısını</p>
<p>İki maktap balası şüyläşä:</p> <p>Birınçısı:</p> <p>— Atañ bik saran bulırğa kiräk, kävışçi²²⁵ bulsa da, siña yırtık kävış kigizä.</p> <p>İkınçısı:</p> <p>— Däris. Ämma siniki tagın da saranrak. Tış kuyuçı bula türıp, avızında bir gınä tişin bar.</p>	<p>İki mektepli çocuk konuşuyormuş:</p> <p>Birincisi:</p> <p>— Baban pek cimri olsa gerek, ayakkabıcı olsa da sana yırtık ayakkabı giydiriyor.</p> <p>İkincisi:</p> <p>— Doğru. Ama seninki yine de daha cimri, diş doktoru ama ağzında bir tane dişin var.</p>

²²⁵ Keviş: Yumuşak deriden dikilen konçsuz ayakkabı.

<p>904. Üziñä Yukni...</p>	<p>904. Kendine Olmayanı...</p>
<p>Bir häyirçi bik fäkır biräwniñ işiği tübinä kilip işik kakkan. Üy hucasınıñ balası işik aldında uynıy ikän, häyirçi:</p> <p>— Atañ-anañ kayda? — dip süragan.</p> <p>Bala:</p> <p>— Alar siña nigä kiräk? — dip süragan.</p> <p>Häyirçi:</p> <p>— Karınıñ aç, biraz aşarga sürıym,— digän. Bala müña:</p> <p>— Bir tılım ikmäk birsän, atım-anamniñ kaydalıgıñ äytirmän,— digän.</p>	<p>Bir dilenci, çok fakir birinin kapısının dibine gelip kapıyı çalmış. Ev sahibinin çocuğu kapının önünde oynuyormuş. Dilenci:</p> <p>— Annen baban nerede, diye sormuş. Çocuk:</p> <p>— Onlar sana neden gerekli, diye sormuş.</p> <p>Dilenci:</p> <p>— Karnım aç, biraz yiyecek istiyorum, demiş. Çocuk buna:</p> <p>— Bir dilim ekmek verirsen, annemin babamın nerede olduğunu söylerim, demiş.</p>
<p>905. Gakılı Bala</p>	<p>905. Akıllı Çocuk</p>
<p>Bir ata üziñiñ balasını yanına çakırıp: «Ulım, äğär min yäki anañ inigiz bilän ikigizgä urtak bir närsä alıp kaytıp birsäk, şunu bülgän vakıtta sin aňarga härvakit üziñnikinnän kübräk bir, yumartlık kürinip tursın»,— digän. Bala Müña karşı:</p> <p>— Äti, bu näsihätñi inimä süyläsäğiz, tağın da yaşıraq bulır idı,— digän.</p>	<p>Bir baba, oğlunu yanına çağırıp: “Oğlum, eğer ben ya da annen, kardeşinle ikinize ortak bir şey alıp verirsek, onu böyleceğin zaman sen her zaman kendininkinden daha fazla ver. Cömertlik olarak görünsün” demiş. Çocuk buna karşılık:</p> <p>— Baba, bu nasihatı kardeşime söylemeniz, daha da iyi olurdu, demiş.</p>
<p>906. Küzlik kayçan Kiräkmi</p>	<p>906. Gözlük Ne Zaman Gerekmıyor</p>
<p>Bir bala üziñiñ anasınıñ: «Änkäy, ni üçin küzlik kiyäsiñ?» dip süragan. Müña karşı anası: «Küzlik kiçkinä närsälärñi zur kürsätädır. Şunıñ üçin kiyäm»,— dip cavap birgän ikän, balası:</p> <p>— Alay bulsa, miña may birgändä anı küziñä kiyä kürmä,— digän.</p>	<p>Bir çocuk kendi annesine: “Anneciğim, niçin gözlük takıyorsun?” diye sormuş. Buna karşılık annesi: “Gözlük küçük şeyleri büyük gösteriyor. Onun için takıyorum” diye cevap verince oğlu:</p> <p>— Öyleyse, yağ verirken onu gözüne takma, demiş.</p>

<p>907. Yukka Yüğirdim</p>	<p>907. Boşuna Yürüdüm</p>
<p>Bir sabıy bala, kuyaşlı kün bir cirdä yürgändä, üziniñ külägäsın kürip, külägäsi artınnan citmäkçi buldı. Külägä artınnan citämın dip bara. Ul bargan sayın, külägä hamam alga kitä. Bu balanın açuwı kilip, külägäniñ üstinä basarga tılöp, yügirä başladı. Ul yügirsä, külägä häm yügirä. Bala tämam arıdı, äylänip, yanä kitkän urınına kaytıp barganda, artına äylänip karasa, külägä artınnan iyärıp kilä: «Hi, min yukka yügirdim, ul minnän üzi dä kalmıy ikän»,— didi.</p>	<p>Küçük bir çocuk, güneşli bir günde, bir yerde gezerken kendi gölgesini görüp peşinden yetişmek istemiş. Gölgenin arkasından tutacağım diye gidiyormuş. O yürüdükçe, gölge daima ileriye gidiyormuş. Bu çocuğun canı sıkılıp, gölgenin üstüne basmak isteyip koşmaya başlamış. O koşunca gölge de koşuyormuş. Çocuk çok yorulmuş, dönüp tekrar yerine geldiğinde, arkasına baksa ki, gölge peşinden geliyor: “Hi, ben boşuna koştum. O kendi de benden ayrılmıyormuş” demiş.</p>
<p>908. Üzigiz dä Sabır İtigiz</p>	<p>908. Kendiniz de Sabrediniz</p>
<p>Bir sabıy bala, ülilar bılän aşarga utırğaç, kaşığın kundı da yılıy başladı.</p> <p>— Nik yılıysıñ?—didilər.</p> <p>— Bik kaynar, avızımını pişirä,— didi.</p> <p>— Azrak sabır it, suwınsın,— didilər.</p> <p>— Min sabır itär idim, siz sabır itmisiz anda,— didi.</p>	<p>Bir küçük çocuk, yemeğe oturunca, kaşığını bırakmış ve ağlamaya başlamış.</p> <p>— Niçin ağlıyorsun, demişler.</p> <p>— Çok kaynar, ağzımı yakıyor, demiş.</p> <p>— Azcık sabret, soğusun, demişler.</p> <p>— Ben sabrederdim de siz sabretmiyorsunuz, demiş.</p>

<p>909. Atta Tügöl, Tärtädä...</p>	<p>909. Atta Değil, Okta...</p>
<p>Bir malaynı atka atlanırğa üyrätä başlagannar. Bu malay biraz bara da yığıla, biraz bara da yığılıp tüşä ikän. Aptırap bïtkännär.</p> <p>— Nişläp yığılasın, nık utır! — digännär.</p> <p>— Üzigiz atlandıra bïlmägäç, niçik yığılmıysın?—digän malay.</p>	<p>Bir oğlana ata binmeyi öğretmeye başlamışlar. Bu oğlan biraz gidiyor sonra düşüyor, biraz gidip düşüyormuş. Şaşırılmışlar.</p> <p>— Niçin düşüyorsun, sağlam otur, demişler.</p> <p>— Siz bindirmeyi bilmezseniz, nasıl düşmem, demiş oğlan.</p>
<p>910. Argayaştan da Zurmı</p>	<p>910. Argayaş'tan da Büyük mü?</p>
<p>Süldat, hïzmätin tutırıp, avılına kaytkaç:</p> <p>— Min Petürburgnı kürdim. Ul şundi matur, şundi kürkämkala, yürtları şundi biyik, üz şundi zur, küni buyı barsaŋ da, kırığına çıgıp citä almıysın,— dip süylägän.</p> <p>Şunda utırgan bïr yaşüsmir malay:</p> <p>— Süldat abıy, ällä ul bïznïŋ Argayaştan da zurmı? — dip süragan, di.</p>	<p>Bir asker, hizmetini bitirip köyüne dönünce:</p> <p>— Ben Petersburg'u gördüm. O öyle güzel, öyle görkemli şehir ki, evleri öyle büyük, kendi öyle büyük ki! Gün boyu gitsen de kıyısına ulaşamazsın, demiş.</p> <p>Orada oturan genç bir oğlan:</p> <p>— Asker ağabey, yoksa o bizim Argayaş'tan da mı büyük, diye sormuş.</p>
<p>911. Nindi Sıyrı Mayı</p>	<p>911. Hangi Sıyrı Yağı</p>
<p>Ätiläri şähärdän şüküladlangan may alıp kaytkaç, kïçkïnä kızı:</p> <p>— Äti, bukara sıyrı mayımını? — dip süragan.</p>	<p>Babasıgil şehirden çikolatalı yağ alıp dönünce küçük kızı:</p> <p>— Baba, bu karasığır yağı mı, diye sormuş.</p>

<p>912. Ükiniç Üstinä Ükiniç</p>	<p>912. Pişmanlık Üstüne Pişmanlık</p>
<p>Bir balanıñ uramda bik kıçkırıp yılanın kürüp, bir ütöp baruçı bu baladan ni üçin yılanın süragan. Bala: «Biş tiyın akçam bar idı, şunu cuydım»,—digäç, yulçı: «Alay bulsa zarar yuk mınä mä biş tiyın»,— dip biş tiyın akça birgän. Bu bala tagın da kıçkırıp yılıy başlagan. «İndi ni üçin yılıysın?» — dip süragaç, ul:</p> <p>— Äwvälgı biş tiyınım yugalmagan bulsa, häzır 10 tiyın akçam bulgan bulır idı,—digän.</p>	<p>Bir çocuğun sokakta hıçkıra hıçkıra ağladığını görüp, oradan geçen biri bu çocuğa niçin ağladığını sormuş. Çocuk: “Beş tiyin param vardı, onu kaybettim” deyince yolcu: “Öyleyse zararı yok, işte al beş tiyin” deyip beş tiyin para vermiş. Bu çocuk daha yüksek sesle ağlamaya11 başlamış. “Şimdi niçin ağlıyorsun?” diye sorunca, o:</p> <p>— Önceki beş tiyinin kaybolmasaydı, şimdi on tiyin param olurdu, demiş.</p>
<p>913. Siña da Ciñil Bulsın...</p>	<p>913. Sana da Kolay Olsun...</p>
<p>Birkün bir kiciknä bala ikmäk alır üçin ikmäkçigä kilgän. İkmäknı kulına algaç, ciñilligin tüyip, ikmäkçigä: «Bu ikmäk kim bulırğa kiräk»,— digän. İkmäkçi: «Äy tilı, kim bulsa tagın da yahşı, siña alıp kaytırga ciñil bulır»,— digäç, bala «bik yahşı» dip ikmäknı alıp, akçasın kimräk kuyıp kitä başlagan. İkmäkçi artınnan: «Kara, akçañnı kim birdiñ»,— digäç, bala:</p> <p>— Äy tilı, kim bulsa tagın da yahşı, ciñil dä, sanagan vakıtında mäşäkatsiz dä bulır,— digän.</p>	<p>Bir gün küçük bir çocuk, ekmek almak için ekmekçiye gitmiş. Ekmeği eline alınca, hafifliğini hissedip ekmekçiye: “Bu ekmek eksik sanırım” demiş. Ekmekçi: “Ey deli, eksik olsa daha da iyi, sana alıp taşınması kolay olur” deyince çocuk “Tamam” deyip ekmeği alıp, parasını da eksik bırakıp gitmeye hazırlamış. Ekmekçi arkasından: “Bak hele, paranı eksik verdin” deyince çocuk:</p> <p>— Ey deli, eksik olsa, daha iyi, sayarken zorluk da çekmezsın, demiş.</p>

<p>914. Gũmbä Cıyganda</p>	<p>914. Mantar Toplarcken</p>
<p>— Ansın al, ulım. Kışi aşiy tũrgan gũmbä ul...</p> <p>— Ätiyim, äydä kaytyk, min kurkam.</p>	<p>— Şunu al, oğlum. Kışi aşiy tũrgan²²⁶ mantar o...</p> <p>— Babacığım, haydi dönelim. Ben korkuyorum.</p>
<p>915. Sũry Bilmägäç Sũrama</p>	<p>915. Soruyu Bilmiyorsan Sorma</p>
<p>Kiçkinä Färittän sũragannar:</p> <p>— Siz kaysı uramda tũrasız?</p> <p>— Biz uramda tũrmıybız, ũydä tũrabız.</p>	<p>Küçük Ferit’e sormuşlar:</p> <p>— Siz hangi sokakta oturuyorsunuz?</p> <p>— Biz sokakta oturmuyoruz, evde oturuyoruz.</p>
<p>916. Tapkır Malay</p>	<p>916. Zeki Oğlan</p>
<p>Bũtka aşap utıralar ikän. Ana kiş, ulınıñ mayga kiräğinnän artık suzıluwın şäyläp, pũşına başlagan:</p> <p>— Ulım,—digän,—may tiräsində alay bik çuwalma, yugıysä küzlärin sukırayır.</p> <p>Malay aptırap kalmagan:</p> <p>— İ äni, minim küzlärim su kırayamı, yukmı äli, anısı bilgısiz, ämma sinin bũtkañın küzi hãzir ũk sukır indı,— digän.</p>	<p>Lapa yiyorlarmış. Annesi oğlunun yağa gereğinden fazla uzandığın görünce endişelenmeye başlamış:</p> <p>— Oğlum, yağ etrafında pek dolaşma yoksa gözlerin kör olur, demiş.</p> <p>Oğlan şaşırıp altta kalmamış:</p> <p>— Ey anne, benim gözlerim kör olacak mı olmayacak mı bu bilinmez ama senin lapanın gözü şimdiden kör, demiş.</p>
<p>917. Çäç Agarı Săbäbi</p>	<p>917. Saç Ağarmasının Sebebi</p>
<p>Bir hatın üzünin bik şuk malayına:</p> <p>— Bu tıñlawsızlığın bilän çäçlärinmi agartasın indı sin minim,— digän.</p> <p>Mũña karşı ulı:</p>	<p>Bir kadın, pek komik olan oğluna:</p> <p>— Bu yaramazlığınla saçlarımı ağartıyorsun sen benim, demiş.</p> <p>Buna karşılık oğlu:</p>

²²⁶ “Kışi aşiy tũrgan” ifadesi hem “insanın yediği” hem de “insan yiyen” manalarına gelmektedir. Fıkırada, baba ilk anlamda kullanmış ancak oğlu ikinci manada anladığı için korkmuştur.

<p>— Alay bulgaç, äniyim, kiçkinä çakta sin üzij dä bik tıjlawsız bulgansij ikän,— digän.</p> <p>— Nik?</p> <p>— Äbiyimniñ bir ginä, kara çäçi dä yuk iç.</p>	<p>— Öyleyse, küçükken sen de pek yaramazmışsın anneciğim, demiş.</p> <p>— Neden?</p> <p>— Ninemin bir tane bile kara saçı yok.</p>
918. Kurıkmiş, İmiş	918. Korkmuyormuş
<p>Anası kızına äytti, di:</p> <p>— Äy kızım, kızım, nindi zur üskänsij, ä üygä yalgız kırirgä hamam kurkasij.</p> <p>Kızı müña cavabında äytti, di:</p> <p>— Yuk, äni, min hüzir bir dä ginä dä kurıkmıym indä. Äydä minä kırık, kurıkmavımnı üzij dä kürirsij.</p>	<p>Annesi kızına:</p> <p>— Ey kızım, kızım, nasıl da büyüüp yetişmişsin, ama eve yalnız girmeye hâlâ korkuyorsun, demiş.</p> <p>Kızı buna cevap vermiş:</p> <p>— Yok, anne, ben şimdi hiç korkmuyorum ya. Haydi, girelim, korkmadığımı sen de görürsün.</p>
919. İşlikli Süraw	919. Pratik Soru
<p>Üniğı babasınnan süragan:</p> <p>— Babay, äytçi äli, sin kayçan babay buldij?</p> <p>— Sin tugaç, ulım.</p> <p>— Alay bulgaç, münij üçin sin miña närsä biräsij?</p>	<p>Torunu dedesine sormuş:</p> <p>— Dede, söyle hele sen ne zaman dede oldun?</p> <p>— Sen doğunca oldum.</p> <p>— Öyleyse, sen bunun için bana ne verirsin?</p>
920. Min Üydä Yuk	920. Ben Evde Yokum
<p>Mansur bugün uramga çıkmaska, bir dä kuzgalmıyça, dāris hüzirlärgä bulgan. Minä malaylar uramnan anı tışka çakırıp kıkırılar ikän. Mansur täräzägä kilgän dä:</p> <p>— Min äydä yuk. Üzigiz ginä uynagız!</p>	<p>Mansur bugün sokağa çıkmayı hiç istemiyormuş ve ders çalışıyormuş. İşte, onu oğlanlar sokaktan bağırıp dışarı çağırıyorlarmış. Mansur pencereye gelmiş ve:</p> <p>— Ben evde yokum, kendiniz oynayın, diye</p>

— dip kışkırgan.	bağırmiş.
921. Kirî Yakka Kitäsî Kalgan	921. Arka Tarafa Gitmesi Gerekmiş
<p>Kışkı buranlı kündä bir hatın malayı bilän bazardan kaytkanda; «Yul gazabı—gur gazabı, dip bilmi äytmägännär şul, bir adım alga atlasañ, iki adım artka kitäsîñ»,— dip zarlıana ikän. Münı tıñlap kaytkan malayı:</p> <p>— Äni, äni, alay bulgaç karşı yakka karap kitäsîkalgan. İndi küptän üydä bulır idik,— digän.</p>	<p>Kışın fırtınalı bir günde bir kadın oğlu ile pazardan dönerken: “Yol azabı, kabir azabı, diye boşuna söylememişler ya! Bir adım öne atsan, iki adım arkaya gidiyorsun” diye dert yanıyormuş. Onu dinleyip yürüyen oğlu:</p> <p>— Anne, anne, öyleyse aksi yöne bakarak gitmemiz gerek. Şimdi çoktan evde olurduk, demiş.</p>
922. Ay Tütülsa, Üzi Gayıplı	922. Ay Tutulursa, Kendi Suçlu
<p>— Tür, nişläp yatasıñ, änä anda ay tütülğan,— digän ätisî, uzaklarga yarata turgan malayın uyatırğa tırışıp.</p> <p>— Tütülsa, ikinci kiräk-kiräkmägän cirdä yürmäsin,— digän dä malay ikinci yagına äylänip yatkan.</p>	<p>— Kalk ne yapıyorsun? İşte, orada ay tutulmuş, demiş babası, çok uzun uyumayı seven oğlunu uyandırmaya çalışıp:</p> <p>— Tutulduysa bir daha gerekli gereksiz yerlerde gezmesin, demiş ve oğlan öbür tarafına dönüp yatmış.</p>
923. Sinîñ Uç Bilän Bir Uç Bulsın	923. Senin Avucun ile Bir Avuç
<p>Mükıtnıñ, änisî bir kârzin çiklävîk alıp kayta. Mükıt çiklävîk sürap, änisî yanına yığırıp kilä.</p> <p>— Bir uç al,— di aña änisî.</p> <p>— Alay bulgaç,—di Mükıt,— sin üzñ bir, sinîñ uç bilän bir uç bulsın.</p>	<p>Mokıt’ın annesi bir sepet ceviz alıp dönmüş. Mokıt ceviz isteyerek annesinin yanına koşup gelmiş.</p> <p>— Bir avuç al, demiş annesi ona.</p> <p>— Öyleyse, sen kendin ver, senin avucunla bir avuç olsun, demiş Mokıt.</p>

<p>924. Yüzgä Çaklı Sanap Yükiğa Kitä</p>	<p>924. Yüze Kadar Sayıp Uykuya Dalıyor</p>
<p>— Äni,— di bir malay,— uringa yatkaç ta tizräk yükiğa kitim dip, min härvakit yüzgä çaklı sanıym,— di.</p> <p>— Ul niçik iñdi? Sin yüzgä çaklı sanıy bilmisñ bit,— di änisı.</p> <p>— Bilmäsäm süñ... Min illigä çaklı sanagançı uk yükiğa kitkän bulam,— di malay.</p>	<p>— Anne, yatağa yatınca da çabucak uykuya dalayım diye ben her zaman yüze kadar sayıyorum, demiş bir oğlan.</p> <p>— O nasıl oluyor? Sen yüze kadar saymayı bilmiyorsun ki, demiş annesi.</p> <p>— Bilmesem ne... Ben elliye kadar sayana dek uykuya dalmış oluyorum, demiş oğlan.</p>
<p>925. Püçmakka Basam</p>	<p>925. Köşeye Basıyorum</p>
<p>Bir bäläkäy bala uynap utıra türgaç, stakanı vatkan. Şunda änisinä:</p> <p>— Äni, min püçmakka basıp türırğa kittim, ä sin stakan vatıkların cıyıp al,— digän.</p>	<p>Küçük bir çocuk oynarken bardağı kırmış. O zaman annesine:</p> <p>— Anne, ben köşeye basmaya²²⁷ gidiyorum, sen de kırıkların topla, demiş.</p>
<p>926. Bala Karawçı Malay</p>	<p>926. Bebek Bakan Oğlan</p>
<p>Bir kilin kaynanası bilän urak ura ikän. Urakka ul yaş balasın da alıp yüri ikän. Münñ kaynanası bik usal bulgan, kilin baş kalkıtmy işlätkän. Kilin bala imizgän vakıtta gına azrak yal itip ala ikän.</p> <p>Birkünni kilin üzincä häylä izläp tapkan. Bala karawçı malayına: </p> <p>— Sin, ulım, biraz türgaç balanı çimüt, bala yılıy başlaw bilän min sizniñ yanga kilirmın,— digän.</p>	<p>Bir gelin kaynanası ile orak biçiyormuş. Orağa o küçük bebeğini da götürüyormuş. Bunun kaynanası çok kötüymüş, gelinini başını kaldırmadan çalıştırıyormuş. Gelin sadece bebek emzirdiği zaman azıcık dinleniyormuş.</p> <p>Bir gün gelin kendince hile arayıp bulmuş. Bebek bakan oğluna:</p> <p>— Oğlum, sen biraz durunca bebeği çimdikle, bebeğin ağlamaya başlaması ile ben sizin yanınıza gelirim, demiş.</p>

²²⁷ Köşeye basmak: Tek ayak üstünde durmak.

<p>Birkadär vakıttan süñ malay änisï yanına yügürüp kilgän dä äbisï aldında:</p> <p>— Äni, çimittim! — dip kıçkırgan.</p>	<p>Bir süre sonra oğlan, annesinin yanına koşup gelmiş ve ninesinin önünde:</p> <p>— Anne, çimdirdim, diye bağırılmış.</p>
<p>927. Ahmak Tilinnän Tabar</p>	<p>927. Ahmak Dilinden Bulur</p>
<p>İki kişï süyläşip türganda bïrsï äytkän:</p> <p>— Hüzirgï zaman balaların bik ziräklär, bik küp bilälär dip alay bik şatlanmagız. Andıylar zur üsip kişï bulgaç aħmaklana.</p> <p>Tiğï kişïniñ malayı münü tıñlap türgan ikän. Şul äytkän:</p> <p>— Alaysa, abıy, siz bala çakta bik ziräk bulgansız,— digän.</p>	<p>İki adam sohbet ederken birisi:</p> <p>— Zamane çocukları çok akıllı, her şeyi biliyorlar diye öyle mutlu olmayınız. Öyleleri büyüyüp yetişkin adam olunca ahmaklaşıyor, demiş.</p> <p>Diğər adamın oğlu bunu dinliyormuş. O:</p> <p>— Öyleyse, ağabey, siz çocukken çok akıllıydınız, demiş.</p>
<p>928. Äniğä Üzüm Äytäm</p>	<p>928. Anneme Kendim Söyleyeceğim</p>
<p>Ätisï näni kızına:</p> <p>— İki atnadan sinïñ sıñılïñ yäki inïñ bulır,— digän.</p> <p>— Bik äybät, äti! Läkin kara anı, äniğä üzüm äytäm,— digän kızı.</p>	<p>Babası küçük kızına:</p> <p>— İki haftaya kadar senin kız ya da erkek kardeşin olacak, demiş.</p> <p>— Çok iyi baba! Fakat bak onu anneme ben söyleyeceğim, demiş.</p>
<p>929. Bulıştı</p>	<p>929. Yardım Etti</p>
<p>Ätisï iştan kaytkaç, ulınnan süraştıra:</p> <p>— Yä Sälim, bugün äniyiñä bulıştıñmı?</p> <p>— Yuk. Anıñ karavı sıñılım Märyämgä bulıştım.</p> <p>— Buldırgansın! Ä niçik itip?</p> <p>— Birgäläşip bir banka varınıñı aşap bitirdik.</p>	<p>Babası işten dönünce oğluna soruyormuş:</p> <p>— Ey Selim, bugün anneme yardım ettin mi?</p> <p>— Hayır. Onun yerine kız kardeşim Meryem'e yardım ettim.</p> <p>— İyi yapmışsın! Peki nasıl ettin?</p> <p>— Birlikte bir kavanoz reçeli yiyip bitirdik.</p>

<p>930. Ziräk Bala</p>	<p>930. Zeki Çocuk</p>
<p>Bir kişi malayınıñ ziräkligi bilän maktana ikän.</p> <p>— Üzi biş yaşında ginä, üzi unga çaklı sanıy bilä.</p> <p>— Annan yugarılarını da biläm,— digän malay.</p> <p>— Yälı, yälı.</p> <p>— Valıt, dama, kürül, tuz.</p>	<p>Bir adam, oğlunun zekiliği ile övünüyormuş.</p> <p>— Kendisi sadece beş yaşında, ona kadar saymayı biliyor.</p> <p>— Ondan yükseklerini da biliyorum, demiş oğlan.</p> <p>— Haydi, haydi.</p> <p>— Jilet, kız, papaz, as²²⁸.</p>
<p>931. İki Malay</p>	<p>931. İki Oğlan</p>
<p>İki malay sugışıp yatar ikän. Birsı sigiz yaşta, ikincisi—unda. Zurragi kiçkinäsın ükirtip kıynıy, di. Kiçkinäsi bik hurlangan. Şul äytän:</p> <p>— Min hazır sinnän iki yaşka kiçiräk äli. Tagın üç yıldan sinnän bir yaşka zurrak bulam. Mınä şunda min sinı akırtırınmın äli!</p> <p>— digän.</p>	<p>İki oğlan kavga edip duruyormuş. Biri sekiz yaşında, diğeri on yaşında. Büyüğü küçüğüne bağırip onu dövüyormuş. Küçüğü pek horlanmış. O:</p> <p>— Ben şimdi senden sadece iki yaş küçüğüm. Üç yıl sonra senden bir yaş daha büyük olacağım. İşte o zaman seni bağırtırım ya, demiş.</p>
<p>932. Pisi Bulsam</p>	<p>932. Kedi Olsam</p>
<p>Maktançık bir hatın kürşilärinä kirkän dä şapırına ikän:</p> <p>— Bizniñ pisi hiç kınä katı-kütı aşamıy, aşaganı gıl may bilän it,— di ikän.</p> <p>Bularınıñ kiçkinä malayı münü tıñlap turgan da:</p> <p>— İ-i-i-iğ, min sizniñ pisiyigiz bulsam!</p> <p>—dip kuygan.</p>	<p>Övüngen bir kadın komşularına gitmiş ve övünüyormuş:</p> <p>— Bizim kedi hiç kuru muru yemiyor. Yemeği hep yağ ile et, demiş.</p> <p>Bunların küçük oğlu bunları dinlerken:</p> <p>— Aaah, ben sizin kediniz olsam, demiş.</p>

²²⁸ Jilet, kız, papaz, as: Kağıt oyununda kullanılan tabirler.

<p>933. Änigä dä Bïrnï Bir</p>	<p>933. Anneme de Bir Tane Ver</p>
<p>Änisï kïçkïnä balasın tanışlarına alıp bargan ikän. Hıca balaga künfet birgän.</p> <p>— Kızım, apaga närsä äytïrgä kiräk? — dip, änisïniñ rähmät äyttïräsï kilgän. Bala aptırap änisïnä karap türgän-türgän da:</p> <p>— Änigä dä bïrnï bir indï,— digän.</p>	<p>Annesi küçük çocuğunu alıp tanıdıklarına gitmiş. Ev sahibi, çocuğa şeker vermiş.</p> <p>— Kızım, ablaya ne söylemek gerek, deyip annesi teşekkür ettirmek istemiş. Çocuk şaşırıp annesine bakmış bakmış ve:</p> <p>— Anneme de bir tane ver ya, demiş.</p>
<p>934. Äytmim</p>	<p>934. Söyledim</p>
<p>Malay bu yulı kinüga bïrkïmgä dä äytmiçä üzi gïnä barmakçı bulgan. Ämma üyïnä kaytkanda</p> <p>— Būgin kinüga barasımnı bïriğizgä dä äytmim!—dip kïçkïrgan.</p>	<p>Oğlan bu kez hiç kimseye söylemeden tek başına tiyatroya gitmek istemiş. Ama evine dönünce:</p> <p>— Bugün tiyatroya gittiğimi hiçbirinize de söylemeyeceğim, diye bağırmiş.</p>
<p>935. Urınlı Sūraw</p>	<p>935. Yerinde Soru</p>
<p>— Äni, şakal itmï, bürimï ul?</p> <p>— Ni üçin alay sūrıysıñ?</p> <p>— Äti äytä, «tïgi rïvizür-şakal tagın talap kittï, ikï kaznı bïr par ürdä knï tiri kilış aldı», di.</p>	<p>— Anne, çakal it mi, kurt mu?</p> <p>— Niçin böyle soruyorsun?</p> <p>— Babam “Bu çakal müfettiş yine dalayıp gitti. İki kazı, bir çift ördeği canlı canlı aldı.” diyor.</p>
<p>936. İñ Matur Äni</p>	<p>936. En Güzel Anne</p>
<p>Kïçkïnä bala bazarda yūri tūrğaç, anasınnan ayrılıp kalgan da yılıy başlagan. Şunda cıyılğan hālık baladan:</p> <p>— Anañ ni tūslïrāk, nindirāk kiyïngän idï? — dip sūraşalar ikän.</p> <p>Bala äytkän:</p> <p>— İñ matur kiyïngän iñ matur äni minim</p>	<p>Küçük çocuk, pazarda gezerken annesinin yanından ayrılmış ve ağlamaya başlamış. Orada toplanan halk çocuğa:</p> <p>— Annen hangi renk giyinmişti, diye sormuş.</p> <p>Çocuk:</p> <p>— En güzel giyinen, en güzel anne benim annemdir, demiş.</p>

äniyim bulır,— digän.	
937. Kīm Ülgän	937. Kim Ölmüş
<p>İki igizäkniñ birsi ülgäç, isän kalğanın uramda uçratıp biräw annan süragan:</p> <p>— Siz şulkadär bir-birigizgä uşşagan idigiz, kaysıgız ülgänni mınä kázır dä bilmim äli...— digän.</p> <p>Malay aptırap türmagan:</p> <p>— Min üldim bugay, ahrısı,— dip cavap birgän.</p>	<p>İkizlerden biri ölünce, sağ kalanına birisi sokakta rastlamış ve ona sormuş:</p> <p>— Siz birbirinize o kadar benziyordunuz ki, hanginizin öldüğünü hâlâ bilmiyorum ya, demiş.</p> <p>Oğlan hiç duraksamadan:</p> <p>— Ben öldüm, sanırım, diye cevap vermiş.</p>
938. Kīmnīñ Ätisī Nindi	938. Kimin Babası Nasıl?
<p>İki malay üzara süyläşä ikän. Birsı äytä, di:</p> <p>— Minim äti avırganda düktür kilgän idi, äti tılın kürsätti dä annan süñ düktür apa aña bilışmä yazıp birdi.</p> <p>İkinçisi äytä, di:</p> <p>— Ä minim äti alay itmädi. Ul başta bilışmä aldı, düktür apa çıgıp kitkäç kınä, tılın çıkarıp kürsätti.</p>	<p>İki oğlan kendi aralarında konuşuyormuş.</p> <p>Biri:</p> <p>— Benim babam hastalandığında doktor gelmişti. Babam dilini gösterdikten sonra doktor abla ona reçete yazıp verdi.</p> <p>İkincisi:</p> <p>— Benim babam ise öyle yapmadı. O önce reçeteyi aldı. Doktor abla çıkıp gidince dilini çıkarıp gösterdi.</p>

939. KİM Bulup	939. Ne Olarak?
<p>İrtä bİLän barısı da aşığıp İşkä barırğacıyınalar. Kİçkinä kız Sälimä bülay di:</p> <p>— Min dä İşkä baram.</p> <p>— Ä kayda İşlisİN sÜŋ sin?</p> <p>— Balalar bakçasında.</p> <p>— KİM bulup?</p> <p>— Bala bulup.</p>	<p>Sabahleyin, herkes aceleyle işe gitmek için toplanmış. Küçük kız Selime şöyle demiş:</p> <p>— Ben de işe gidiyorum.</p> <p>— Peki, nerede çalışıyorsun sen?</p> <p>— Çocuk bahçesinde.</p> <p>— Ne olarak?</p> <p>— Çocuk olarak.</p>

5. DEYİMLER SÖZLÜĞÜ

açı tıllı: acımasız, türtmä dilli, (İsenbet 2001: 39) acı dilli, zehir dilli.

açıkavız: itibarsız, gamsız, kaygısız, aptal, ahmak, bön (İsenbet 2001: 39) ağzı açık, dikkatsiz aklı bir karış havada

akça tuzdır-: parayı boşuna harcamak (Häkimcan, 2004: 244). para savurmak.

akçañmı kısıbrak tüt-: tutumlu olmak (s.y.a.).

akılga say: derin temel düşünmeyi bilmeyen, üstün düşünme, iş yapma, bilim tecrübe sahibi olmayan kişi, bilimsiz, cahil, akıldan noksan (İsenbet 2001: 19) .

akılga tuyar-tuymasrak: azıcık deli (s.y.a.).

akılga utırt-: 1. insanı akla uygunla fikre getirmek, ders vermek, hayat tecrübesi öğretmek. 2.akılsızın haddini bildirip, cezalandırmak, ders vermek, 3. ahmak bir kişiye aldanmamayı öğretmek İsenbet (2001: 20)aklına yerleştirmek, döverek veya başka bir yolla.

akılınnan şaş: aklını oynatmak (s.y.a.).

akılga ciñeläy-: 1.üstün bir şekilde düşünen, bir çok işi birden yapabilen. 2. doğru düşünememeye başlayan, şaşakalan, önce akıllı olsa bile bahsedilen zamanda aptalca, hafif akıllı davranmak. (İsenbet 2001: 20)aklını yitirmek.

altıga al da bişkä sat-: zararına uğraşmak (s.y.a.).

amin tüt-: dua etmek (TTAS I, 1977: 55).

ara büz-: karşılıklı beraberliği, dostluğu bozmak, çekişmek, bozuşmak. (İsenbet 2001: 27). ara bozulmak

ata kazın kükây salanı: bir dünür söy bulamayayınca diğesine söyler. sözyöklüğünde söylenen söz (İsenbet 2001: 35) erkek kazın yumurtluyor mu? sorusu tatarlarda konuşulacak şey kalmadığında sorulur.

avız it-: aşın suyun tadına bakmak, yemeğe yetişmek, (İsenbet 2001: 9) tadına bakmak.

avızın açsa, üpkâsî kürîn-: aç çıplak, pek fakir ya da zayıf cılız insan (İsenbet 2001: 11) çok fakir olmak,

avızga su kap-: sorulana cevap vermemek, konuşmadan oturmak (İsenbet 2001: 8) susup kalmak.

avızıñnı açıp utırıp açkal-: agzını açıp aç kalmak. /avızıñnı açıp tūr- (utır-):şaşakalmak, hayran kalıp bakmak (Häkımcan, 2004: 7)

avızñı açıyk: avız aç-: oruç açmak anlamında sadece dini (TTAS I, 1977: 7)

avtūrītññı tūşır-: itibarını zedelemek sarsmak (s.y.a.).

ayak ta bas-: arayı koparmak, gidip gelmemek, hiç gitmemek (İsenbet 2001: 44) ayak başmak

äytıp salgan: kestirip atmak (s.y.a.).

azap (gazap) çik-: azap çekmek (Ähätüv, 1982:43)

bar da al da gül: Pek güzel, iyi (Häkımcan, 2004: 71) her şey yolunda

barmagı bilän silk-: uyarmak. (Ähätüv, 1982:28)

baş tūrt-: biraz uyumak, şekerleme yapmak (s.y.a.).

baş tūrtıp al-: pek az uyumak (İsenbet, 1989: 148)

baş vat-: herhangi bir şeye kaygılanıp, defalarca düşünmek, bir şekilde hâletmeye çalışmak, duçar olmak, şevkle uğraşmak (İsenbet 2001: 54) kafa patlatmak

başına cit-: insanın başını belaya sokmak, helak olmak, öldürmek, bitirmek. (İsenbet 2001: 55) başına çökmek, öldürmek, bitirmek vs.

başlı kişi: akıllı, ilimli, zeki, anlayışlı kişi (İsenbet 2001: 56) Tatarca'da akıl kelimesi var ama bu iki anlamlı oluyor kötü kurnaz kişi anlamına da geliyor.

bİR TIYİN DÄ TÜRMA-: beş kuruş bile etmemek. /**BİR TIYİNGÄ DA KIRÄKMI:** hiçbir kıymeti, önemi yok (İsenbet 1989:170)

bİR TIYİN DÄ AKÇA KILMIY: hiç para gelmemek (s.y.a.).

bİR TIYİNGÄ DÄ ALMIYLAR: beş para etmemek (s.y.a.).

bir avız süz: bir kerede söylenecek söz, bir iki söz, birkaç söz. (İsenbet 2001: 59)

bİRKATLI KİŞİ: Hilesiz, basit, sıradan, saf, insanın her sözüne inanan kişi (İsenbet, 1989: 163) saf, her şeye inanan, her şeyi doğru olarak kabul eden,

biyäläy içinnän nıgıtıp bİR yÜDRİĞİMMİ KÜRSÄT-: biyäläy içinnän yÜDRİK KÜRSÄT-: Doğrudan vurmaya hücum etmeye gücü yetmediğinden alttan tehdit etmek gözünü korkutmak, Kavga çıkarmak (İsenbet, 1989: 183). Öç alma isteği.

bÜRÇAK SİBÄ: yalandan atıp söylemek, fazla böbürlenip övünmek (İsenbet 2001: 67) palavra atmak

bÜRİNİM ÇÜY-: boşuna havalanmak, büyüklenmek, kibirli durmak, çalım satmak, böbürlenmek, kibirlenmek (İsenbet 2001: 67) burnunu havaya dikmek.

buş kaytırğa: boş dönmek, istediğini bulamamak (s.y.a.).

buş süz: temelsiz, dayanaksız, manasız söz, safsata yalan. (İsenbet 2001: 71) boş söz.

büt buyı: boy olarak dik durup yetişmeye başlayan, yaş (çocuklar hakkında kullanılan söz (İsenbet 2001: 68) bacak kadar.

can bir-: ölmek (İsenbet 2001: 93), can vermek, ölmek.

cılı süz: insana yumuşak, iltifat gösterip söylenen gönül okşayıcı, hoş söz. (İsenbet 2001: 98), hoş söz.

cilgä uç-: ziyan olmak (İsenbet 2001: 96), boşa gitmek.

cillär is-: Bir şeylerin ansızın ortadan kaybolması, yok olmak (İsenbet, 1990: 357) kaybolmak, yerinde yeller esmek.

çiläginä kürä kapkaçı: biri diğerine denk olan, çok iyi anlaşanlar için kullanılır.(İsenbet 2001: 222) denk olanı seçmek almak.

çüpräk baş: Ahmak, akılsız (İsenbet, 1990:244). Kafası çalışmayan, biraz ahmak kişi

dan tüt-: ismi yayılmak (İsenbet, 1989: 229) meşhur olmak.

danı kitkän: İsim şöhret tutmak, şanı şöhreti yayılmak (İsenbet, 1989: 229), şanı yayılmak.

dünya küt-: hayat geçirmek, dünyayı beklemek, yaşamak, aileye bakmak (İsenbet, 1989: 240).

dürt küz bilän küt-: çok özleyip, beklemekten sabırsızlanmak (İsenbet, 1989: 249), dört gözle beklemek.

faş it-: her ne ise ayıbı, niyeti açığa çıkarmak (İsenbet 2001: 216) gün yüzüne çıkarmak, hatasını göstermek.

gakılı başında bul-: akılı başında olmak (s.y.a.).

gäp sat-: ne söylemek isterse, söze heveslenmek, dile getirmek, varı yoğu söylemek (İsenbet 2001: 82)boş söz, laf söylemek

gaybät sat-: insanın arkasından ayıbını kusurunu söylemek (İsenbet 2001: 79) arkasından konuşmak, dedikodu yapmak.

häyrannar kal-: haran kalmak (Ähätöv, 1982:86)

hur bul-: aşağılanmak, hor görülmek (Ähätöv, 1982: 145)

hur it-: hor görmek, aşağılamak (TTAS III, 1981: 374).

içi püş-: canı sıkılmak, içi yanmak (Ähätöv, 1982: 156).

İs-akıl kit-: Şaşakalmak, hayran olmak (İsenbet, 1989: 292), şaşırmak

isikä tüş-: yanlışı sonradan aklına düşüp pişmanlık göstermek (İsenbet, 1989:295)aklına gelmek, aklına düşmek, hatırlamak.

it tä çıga turgan tügöl: kötü, yağmurlu fırtınalı hava (İsenbet 2001: 228)çok soğuk hava

kakma kiş kapkasın: burada başkasının kapısını çalmak, onun hakkında dedikodu yapmak anlamında kullanılmaktadır. Başkasının dedikodusunu yapma senin de dedikodun yapılır.

kanga tüz sal-: rencide etmek, horlamak, küçümsemek, (İsenbet 2001: 134)ortalığı karıştırmak.

kanıñ büz-: kanını bozmak: çok kötü duruma getirmek, gelmek, keyifsizlenmek (Ähätöv, 1982:68).

karakñ büriği yan-: genel bir şey hakkında konu açılınca, o şeyle ilgili bir ayıbı olan kişinin, sözünün özü ile ilgilidir diye düşünmek, ayıbını sezdiren, (İsenbet 2001: 135-136), hırsız kendini belli eder.

käyîfi kırıl-: gönlünün keyfi bozulmak, keyifsizlenmek, kaygılanmak (İsenbet 2001: 160), keyfi kaçmak.

käyîfi kit-: keyfi kaçmak (Ähätöv, 1982:86).

kahär sukkırı: İlahi kötülük, Allah'ın kahrına uğramak (İsenbet, 1989: 364). Beddua, Allah kahretsin! kahrolası

kızıl mal: dokuma ürünleri, (İsenbet 2001: 157) değerli mal, cin ipeği.

kızım, siña äytäm, kilinim, sin tıñla: kızım sana söylüyorum gelinim sen anla (s.y.e.)

kım çanasına utırsañ ... : kimin arabasına oturursan onun şarkısını söylersin. Kimin hakimiyetindeysen, onun isteğini yaparsın (s.y.a.).

kım kımni: ava giderken avlanmak (s.y.e.)

kiräğın bir-: pek sert dövmek, işkence etmek, eziyet etmek. 2. insanın bir ayıbı için sert azarlamak, kınamak, hakaret etmek (İsenbet 2001: 148). Gereğini yapmak, vurmak, dövmek, yumruk atmak,

kiri bıtқан: inatçı, dediğim dedik, söz dinlemez (İsenbet 2001: 146) inatçı, muhalefet olan, inadından dönmeyen kişi

kısä tüpläri tişik: kısä tişik: “o adamda para yok, olsa da kalmıyor (İsenbet, 1989: 368). Cepleri delik, fakir, hiç parası olmayan insan.

kışi bul-: adam olmak (TTAS II, 1979: 90)

kışi cilkäsində yaşä-: 1. İnsanın işini gücünü hizmetini kendisi için kullanır, dostluk, kardeşlik bahanesi ile parasını, malını mülkünü kendi eline alıp kullanmak. 2 başkasının sırtından geçinmek (İsenbet, 1989: 375).

kiyäwgä çık-: 1 görücüye çıkmak. 2. Evlenmek (TTAS II, 1979: 118)

kul kuy-: herhangi bir işi desteklemek, tasvip etmek, onaylamak, makul bulmak, olması için kuvvetli hâle getirmek, destek vermek (İsenbet, 1989: 410).

kul kütär-: el kaldırıp vurmak, dövmek (İsenbet, 1989:411). el kaldırmak

kulak kak-: malından olmak, malını kaybetmek (Ähätöv, 1982:78)

kulga tüşir-: ele geçirmek, esir etmek Ähätöv, 1982:83)

küt alın-: ansızın pek çok korkmak (İsenbet 2001: 153) aklı çıkmak, çok korkmak.

küñil küzï: görünüşünü, ahvalini dışarıdan görmeyen, içini, ruhunu manasını anlayıp gönül ile sezme, duymak, anlamak (İsenbet 2001: 172) gönül gözü görmemek

küñilï niçkärïp: tamahkârlık duygusu, acıma, şefkat, zevk ve muhabbet sevgi, gibi ya da türkü münacat gibi hisler ile hislenmek, Kedere teslim olmak bağlanmak, (İsenbet 2001: 172) içi rahatlamak.

küñilï tul-: Sevgi şefkat, merhamet etmek, ince gönüllü adamların hislenip gözlerinin dolup yaşlarının akmaya başlaması (İsenbet 1989: 494). Gönlü dolmak, heyecanlanmak.

küp tïlnä salın-: diline güç vermek, çok konuşmak, hızlı ve çok konuşmayı sevmek, konuşmak için konuşmak, konuşmak için konuşmak (İsenbet, 1990:128). Çok konuşmak.

kürşinï, mäçisï dä kuyan tūta: komşunun tavuğu kaz görünür (s.y.a.).

küz açıp-yümgançı: pek cabuk zamanda, dakika içerisinde, saniyesinde (İsenbet 2001: 163) göz açıp yumana kadar

küz tüş-: isteyerek bakmak, ümitlenip, imrenip bakmak; hoşla gitmek, kendinin olsun istemek (İsenbet, 1989: 475). Göz atmak, dikkatlice bakmak, gözü takılmak, gözü düşmek.

küz-kūlak bul-: Gözetmek, kontrol etmek (İsenbet, 1989: 468). Göz kulak olmak.

läçtit sat-: varı yoğu söylemek, dedikodu yapmak, lak lak etmek (İsenbet 2001: 173)

malay aktığı: oğlanların sonuncusu, sona kalan, sondan artakalan (İsenbet, 1990: 13).
Tekne kazıntısı

māngīlik yurtka küç-: Ölmek, kabire gömülmek (İsenbet, 1990: 32). Öbür dünya.

may kap-: seslenme, kimseyle konuşmama, (İsenbet 2001: 174).susmak

mıyık astınnan gına kül-: dıştan bir türlü, içten bir türlü olmak (İsenbet, 1990: 27). Bıyık altından gülmek

mükibbän kit-: Bir yönetici önünde başını alını, yere vuracak derecede eğilip bükülmek, bir işi ya da kişiyi aşırı sevmek (İsenbet, 1990: 32) hayranlık duymak.

päri başka, cın başka: bir şeyler hakkında “hepsi aynı” yargısına karşı çıkan deyim. (İsenbet, 1990: 57). İki şeyin birbirinden farklı olduğunu anlatan deyim.

pıçak bulamını: zarar gelmez **pıçagım da(pıçak ta):** hiçbir şey, hiç kimse, hiç (İsenbet, 1990: 55)

pır tuz-: Tertipsiz kaynaşmak, koşuşup, karışıp, yanılmak hakkında. (İsenbet 2001: 185) kavga çıkarmak, birbirlerine girmek.

say yüzüçü: meseleyi derinden anlamamak, üstün görmek (İsenbet, 1990: 62). Az bilen, sığ bilgiye sahip.

sır birmä-: başkasının önünde kendini sınıtmamak, yumuşak tarafını göstermemek, gerçek hâlini sezdirmemek, uymak (İsenbet, 1990: 70). Sır vermemek, kendi hakkındaki fikirlerin değişmesini istememek.

suga sal-: boşa gitmek, havaya savrulmak (Ähätöv, 1982: 117).

sukır tavıkka bar da būday: Atasözü: Cahil, anlamayan insana her şey aynı. Fıkırada, dervişin fikri ne ise fikri de o olur olarak çevrilir (s.y.a.).

süz başka, iş başka: söz başka iş başka, yaptığı ile söylediği tutmamak (s.y.a.).

süz bürçagın küp siptir-: palavra atmak, kandırmak, aldatmak (s.y.a.).

süzkat-: Seslenip söze başlamak, söz söylemek, takdim etmek (İsenbet, 1990: 94).laf atmak.

şakkatıp kal-: Şaşıarak baka kalmak, hayran olmak (İsenbet, 1990: 248). Şaşırmak

şaytan apası: şeytanın ablası olmaz, şımarık, düzensiz tertipsiz anlamında kullanılır, muzip (s.y.a.).

şaytan çap-: pek hızlı koşup, kudurarak oynamak, şeytan gibi koşmak (İsenbet, 1990: 247) şeytan gibi ortalığı karıştırmak.

şuk küñilli: şen şakrak (s.y.a.).

şuma tilli: dilbaz (s.y.e.)

talkanı kûrı bul- : sert, katı (İsenbet, 1990: 104) tavrı sert olmak, katı, sert kızgın.

tamak çılatkala-: azıcık sarhoş edecek kadar içmek (İsenbet, 1990: 107). Boğazını ıslatmak, çok az içki içmek.

tamak kır- : 1. öksürür gibi ses çıkarıp şu veya bu olaya sert ve kesin tepkisini ve münasebetini bildirmek, 2. Kesilen münasebeti bildirir (İsenbet, 1990: 106). Susup kalmak

tamak yalga-: İş arasında bölünüp hızlıca hafif bir yemek yemek. (İsenbet 2001: 195)yemek atıştırmak.

tasma tili: çok tatlı dilli ama hüneri yok, iş bilmeyen kişi, güzel dili ile abartıp işi bozan (İsenbet, 1990: 113) yumuşak sözlü, yalaka kişi.

tavış çigar-: kavga çıkarmak, bağırmaya başlamak (İsenbet, 1990: 102).

tigilây dâ, bûlay: Bir türlü değil, bir öyle bir böyle olan (İsenbet, 1990: 121). Her açıdan, her taraftan

tığışın-münısın hăstârli başla-: öteberi hazırlamak (s.y.a.).

tıl bistâsî: Dilini kullanmakta usta, çok konuşan kişi. (İsenbet 2001: 198) geveze.

tîlkıymıldat-: tek kelime etmemek (TTAS III, 1981: 71)

tıl tidir-: büyük kişilere, hatırı kalacak, rencide edici sözler söylemek (İsenbet, 1990: 134) söz açmak, söze başlamak söylemek.

tîlgä ilăkmăgâni kalmagan: her şeyi söylemek (s.y.a.).

tîlîğä huca bul-: diline sahip olmak (s.y.a.).

tîllârın şartlat-: hayretler içinde kalmak (TTAS III, 1981: 72).

tîğ kăğä ti-: çekmek, şiddetli kaygı içerisinde olmak, keyif kaçırmak (İsenbet, 1990: 139). canımıza yetti.

tîşî-tîşkâ ti-: 1. Pek şiddetli üşüyüp, dişlerinin birbirine değene kadar birbirlerinden tekrar sekerek değmeleri. 2. Çiğnemededen sıcak sıcak yemek. (İsenbet 2001: 200) Çok üşüme.

tüçî tîllî bul-: sahte nezaket göstermek, sahteleşme, kendi ana diline, hiç gerekmeden, başka dillerle ağırlamak, fingirdek konuşma (İsenbet, 1990: 181). Tatlı dilli, yumuşak dilli olmak.

tükîrik tüşmäslîk: tükruk yere düşene kadar buz olacak derecede soğuk, (İsenbet, 1990:174), havada donar, zemheri soğuşu.

tüs itîp tüt-: hatıra olarak saklamak (İsenbet, 1990: 179). hatıra yapmak, etmek.

tütîn çığara al-: ömür sürmek, hayat geçirmek (s.y.a.).

tuzga yazmagannı lığırda-: Kanuna kaideye sığmayan, doğruluğu bulunmayan, imişi mimişi, söyleme diyen deyim. (İsenbet 2001: 203). Dünyada olmayan şeyleri söylemek.

tügäräk-tugäräk süzlär: yuvarlak söz, gönlüne hoş gelen sözler (s.y.a.).

urta barmaktay çağ: en güzel çağ (s.y.a.).

urta kul: orta hälli, akıl bilim derecesi orta (İsenbet, 1990: 194). Orta seviye.

üyatka kal-: kötü durumda kalma, hor görülme (s.y.a.).

üz süzİN [süz] it-: kendi sözünü üste çıkarmak (İsenbet, 1990: 336). Sözünü söz etmek, son sözü kendisi söylemek istemek.

Yaman atımnı sat-: Dedikodunu yapmak, kıymetini bozmak, bitirmek. (İsenbet 2001: 234) dedikodusunu yapmak

yağasına bİrnİ tamız-: tokat atmak (s.y.a.).

yağasına ikİ tap çıltırata: tokat atmak (s.y.a.).

yugalıp kala tūr-: Ne söyleyeceğini bilmeden şaşırıp afallayıp kalmak (İsenbet, 1990: 285). Lafın altında kalmak.

yuk-bar nārsä: ehemmiyeti olmayan nesne ya da söz (İsenbet, 1990: 286). Vara yoğa olu olmaz işe.

yulga sal-: yoluna koymak, düzene sokmak (s.y.a.).

yüräksİz bul-: korkak, cesaretsiz olmak (s.y.a.).

yürt başı: evin reisi (s.y.a.).

yuyış tarakan: utanılacak kişi, utandıran kişi. Haşerat, iğrenilen sey (s.y.a.).

yüz yırt-: yüze gelmek, utanmamak (İsenbet, 1990: 125).

yağasına salıp ta cibär-: yumruk atmak (s.y.a.).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşadıkları olaylar, insanlar üzerinde çeşitli duygusal ve psikolojik etkilere, bu etkiler de fizyolojik olarak tepkimeye yol açmaktadır. Bu tepkimelerden biri de gülmedir. Gülmeye yol açan, gülmece unsurları ile bezeli en temel edebî türlerden biri de fıkradır.

Kazan Tatar Türklerini tanımak için gülme kuramları da bir araçtır. Kuramlar aracılığıyla onların neye güldüklerini, başka bir ifadeyle nelere kızdıkları hâlde tepkilerini açıkça gösterecek cesaret veya gücü bulamadıkları ya da başka sebeplerle mizahın en uygun yol olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Doğu toplumlarında, toplumsal eleştiri daha çok fıkra tipleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Örnek olarak IV. Murat dönemindeki içki yasağına toplumsal tepkinin “Bekri Mustafa” gibi bir tip üzerinden gerçekleştirilmesi gösterilebilir. Mizah perdesi arkasındaki toplum gerçeğini açıklığa kavuşturmak için dört gülme kuramı aracılığıyla Kazan Tatar fıkraları incelenmiştir. Bu kuramlar; üstünlük, rahatlama, uyumsuzluk ve duygu karmaşası kuramlarıdır. Kazan Tatar Türklerinin mizah anlayışları kuramlar aracılığıyla değerlendirildiğinde, üzerinde çalışılan fıkraların üç yüz doksan üç tanesi uyumsuzluk kuramı, iki yüz yetmiş beş tanesi duygu karmaşası kuramı, iki yüz dokuz tanesi üstünlük kuramı, altmış iki tanesi ise rahatlama kuramı ile açıklanmıştır. İstatistiksel olarak Kazan Tatar Türklerinin mizah anlayışları en fazla uyumsuzluk kuramı ile açıklanabilmiştir.

Üstünlük kuramının etkin olduğu fıkralar genelde toplumsal aksaklıklar, sınıfsal çatışmalar ve kuşaklar arası mücadelelerin yanında bazen birbirine denk insanlar arasındaki çekişmeleri de yansıtmaktadır. Tüm bu mücadelenin ardında, ezilmiş halkın, aşağılanan komşunun, genç tarafından horlanan yaşlının, zengin tarafından küçük görülen fakirin haksızlığa başkaldırarak galip gelmesi görülmektedir.

Rahatlama kuramının hâkim olduğu fıkralarda, insanların ilmî eksiklikleri, devlet yöneticileriyle ve hayatla mücadeleler göze çarpsa da ağırlıklı olarak dini yanlış yorumlama, eksik veya bilinçli olarak kötüye kullanma durumları baskındır. Kazan Tatar Türkleri dini, inançları, ibadetleri önemli görmekte ve dolayısıyla günah işleyenlerin, yaptıkları hatalardan kurtulma yolları aramaları alaya alınarak eleştirilmektedir.

Duygu karmaşası kuramının etkin olduğu fıkralarda kurnazlık, zenginliğin ve zenginliğin yüceltilmesi, gündelik telaşlardaki absürtlükler, çıkarıcılıklar, adaletsizlikler gibi birçok konu yer almaktadır. Bu konuların eleştirilme yönteminin bireyde şaşkınlık, korku, acıma, alay, üstünlük, rahatlama gibi birden çok duyguya sebep olduğu görülmektedir.

Uyumsuzluk kuramının baskın olduğu fıkralarda ise aslında diğer kuramlarda işlenen konuların hepsi yer almaktadır. Bu kuram çerçevesinde yer alan fıkralarda eleştirilen konunun hayatın olağan akışına ters oluşu, absürtlüklerin ön plana çıkarılması dikkat çekmektedir.

Mizahın en dikkat çekici yanlarından biri göreceli olmasıdır. Bu bakımdan çalışmanın ister istemez inceleyicinin baktığı mercekten değerlendirildiğini belirtmek gerekir. Daha önce de belirtildiği gibi aynı ortamdaki iki kişinin aynı durumlara gülmemesi olağan bir durumdur. Bununla birlikte yine aynı koşullara maruz kalarak büyümüş kişilerin aynı olayın farklı yönlerini komik bulması da beklenen bir durumdur. Ele alınan fıkralar, ifade edildiği gibi aynı anda birden fazla gülme kuramıyla açıklanabilmektedir. Ancak en baskın kuramın hangi kuram olduğu seçimi inceleyicinin mizahî algısıyla ilişkilidir.

Çalışmada değerlendirilen fıkralarda aynı anda birden fazla kuramla açıklanabilecek fıkralar mevcut olmasına rağmen en baskın olan kuramla açıklanması uygun görüldü. Ancak çalışmada ele alınan gülme kuramları, dört ana başlık altında toplanmakla birlikte tüm fıkralarda uyumsuzluğun ortak bir değer olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; üstünlük kuramı bağlamında değerlendirilen *Eşek Nasıl Yürüyor? (6)* başlıklı fıkraya bakacak olursak eşek üzerinde ilerleyen yaşlı bir adamın, at ile aynı yolda ilerleyen, zenginliğiyle onu aşağılamaya çalışan bir gence verdiği zekice cevap sayesinde üstünlük durumu oluşmuştur. Bu açıdan bakıldığında gülmenin üstünlük kuramı bağlamında ortaya çıktığı söylenebilir. Ancak genç adam zenginliğiyle kazandığı üstünlüğü vurgulamak için “Eşek nasıl gidiyor dede?” diye sormuş, yaşlı adam ise; “At üstünde.” cevabını vermiştir. Bir eşeğin at üzerinde bir yerden bir yere ulaşması hayatın olağan akışına ters olduğundan dolayı, üstünlük yanında uyumsuzluk durumunun da mevcut olduğu görülmektedir. Fıkroda, üstünlük durumu sağlanırken, dinleyicinin zihninde kulaklı ve dört ayaklı bir insan veya at üzerinde ilerleyen bir eşek görüntüsünün belirmesiyle oluşan uyumsuzlukla desteklendiği aşikârdır.

Rahatlama kuramı açısından incelenen *Balta Buldum (198)* başlıklı fıkrada, yolda bulduğu baltayı beğenen adam baltanın kendisinin olmasını ister ancak bu isteği toplumsal açıdan ayıp, dinî kurallara göre ise günah sayılmaktadır. Ancak bir yol vardır. O da üç kez bağırma kuralıdır. Yani topluluk içerisinde bağırarak bir balta bulduğunu söyleyip sahibinin kim olduğunu sorması gerekmektedir. Bu adam da baltaya sahip olmak için bunu fısıltıyla söyler. Böylece başvurduğu hile sayesinde gınahtan ve horlanmaktan korunduğunu düşünerek kendini rahatlamış hisseder. Bunun yanında bahsedilen ritüeli gerçekleştirirken başvurduğu yöntem toplum algısının tam aksi yönde olmasıyla oluşan uyumsuzluk durumu da gülmenin oluşumunu desteklemektedir.

Duygu karmaşası kuramında ise uyumsuzluğun etkisi daha açık görülmektedir. Örnek olarak *Hırsız (582)* başlıklı fıkrada hâkim tarafından sorgulanan hırsız, suçunu kabul etmemektedir. Ancak hâkimin bir görgü şâhidi olduğunu söylemesiyle hırsız bu durumu inkâr eder. “O kandırıyor. Ben bu şeyi alırken orada kimse yoktu.” cevabıyla suçsuzluğunu ispatlamaya çalışırken suçunu itiraf etmesi dinleyicide/okuyucuda şok hissi yaratır. Ayrıca, “Şecaat arz ederken merd-i kıptî sirkatin söyler.” sözünün ispatı olarak kendini ele veren şaşkın hırsızın yerinde olmamak dinleyicide/okuyucuda üstünlük hissi yaratmıştır. İlk şokun ardından üstünlük, acıma gibi hislerin uyanmasıyla oluşan gülme durumu, çalışmada duygu karmaşası kuramı bağlamında değerlendirilmiştir. Ancak şokun oluşmasını sağlayan cevap, yani suçsuzluk ispat edilmeye çalışılırken suçun itiraf edilmesi, hayatın olağan akışına ters bir durum olduğundan, uyumsuzluk kuramı bağlamında da açıklanabilmektedir. Dolayısıyla bu kuramla açıklanan fıkralarda da uyumsuzluğun etkisi açıkça görülmektedir.

Bu bilgilere dayanarak ele alınan tüm fıkraların uyumsuzluk içerdiği söylenebilir. Dolayısıyla diğer kuramların uyumsuzluk kuramı çatısı altında incelenmesinin daha uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Çünkü her fıkra komik olmayabilir ancak hepsi mantık üzerine kurulduğundan dolayı her fıkra bir nebze uyumsuzluk barındırmaktadır.

Çalışmada ele alınan Kazan Tatar fıkralarının yer aldığı başlıklar ve içerdiği örneklerin sayısı şu şekildedir: hâkim sınıflar ve hüküm, idare işleri ile ilgili 23; zenginler ve fakirler ile ilgili 52; din ve dinî gelenekler, ruhanîler ile ilgili 108; zeki, hazırcevap, hilekâr kişiler ile ilgili 32; tembeller, çalışma disiplinine sahip olmayanlar, eğitimsizler, cahillerle ilgili 104; yabancı dil bilmeyenlerle ilgili 42; ahmak, deli, toy, boş, hayalperest

kişiler ile ilgili 105; övünge yalancı korkak kişiler ile ilgili 42; cimri, açgözlü ve arsız kişiler, hırsızlar, alkolikler ile ilgili 85; yaşlılık, hastalık, yoksullukla ilgili 54; aşk sevdâ, kızlar delikanlılar, gelinler güveyle, dünür ve dünürçüyle ilgili 112; kadın ve erkeklerle ilgili, 73; anne, baba ve çocuklarla ilgili 95 fıkra mevcuttur. Bu verilere göre çok aşk sevdâ, kızlar delikanlılar, gelinler güveyle, dünür ve dünürçüyle ilgili fıkraların yer alması, Kazan Tatar Türklerinin aile hayatına verdiği değeri işaret etmektedir.

Kaynaklarda daha önce tip kategorisinde detaylı bir değerlendirilmesine rastlanmayan Kazan Tatar fıkra tipleri belirlenmeye çalışılmış ve tiplerin belirgin özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda önerdiğimiz fıkra tasnifi ve bu tiplere göre tespit edilen yüz doksan üç Kazan Tatar fıkra tipinin dağılımı şu şekildedir:

1.Ortak Ferdî Temsil Yeteneği Kazanan Ferdî Tipler;

1.1. Türkçe'nin konuşulduğu coğrafi alan içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler (Bu tipe giren tek örnek Nasrettin Hoca'dır. Biz bu çalışmada Nasrettin Hoca fıkralarını Giriş kısmında açıkladığımız nedenlerden dolayı değerlendirmedik.)

1.1. Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler; 2

1.2. Aydınlar arasından çıkan tipler;3

1.3. Mahallî tipler; 12

2. Zümre tipleri; 1

3. Azınlık tipleri;3

4. Bölge ve yöre tipleri; 4

5. Yabancı fıkra tipleri; 2

6. Gündelik fıkra tipleri; 16

6.1. Aile fertleriyle alakalı tipler; 16

6.2. Hastalıklı ve kötü tipler; 20

6.3. Sanat ve meslekleri temsil eden tipler; 59

6.4. Halk arasında rastlanan ferdî tipler; 46

6.5. Herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler; 23

6.6. Maddî ve manevî olarak kötü durumda olan tipler; 2

7. Moda Tipler; 2

8. Yönetici ve üst düzey tipleri; 5

9. Eş kahramanlı tipler; 11

Bu çalışmadan daha sonra başka çalışmalar için faydalanılabileceğini düşünüldüğünden dolayı bazı fıkra tipleri, taşıdığı özelliklerden dolayı birden çok madde içinde gösterilmiştir. Fıkra tiplerinin değerlendirilmesinde, birden çok maddede yer alma sebepleri değerlendirme kısmında açıklanmıştır. Bu gruba giren on üç fıkra tipi bulunmaktadır. On iki fıkra tipi iki maddede, bir tip üç maddede yer almaktadır.

Aynı isimle adlandırılan bazı tiplerin, farklı fıkralarda bazen eleştirilen bazen de kabul gören, onaylanan karakterlere sahip oldukları görülmektedir. Çift karakterli tiplere genellikle kadın, gelin, güvey, adam gibi günlük fıkra tipleri arasında rastlanmaktadır.

Bir mesaj barındıran fıkralar toplumsal bir faydayı korumak amacıyla ahlaki bir ders veya öğüt verebileceği gibi politik bir araç olarak kullanılıp ideolojik bir yönlendirme de yapabilmektedir. Mesela, fıkralarda molla gibi İslam dinine mensup din görevlileri mesleki yetersizlikleri ve yetkilerini kötüye kullanmaları gibi yönleriyle işlenirken, toplumsal bir faydaya hizmet edildiği algısı oluşturulmaktadır. Ancak incelenen fıkralarda, Hristiyanlığa mensup din adamı piskopos tipi olumlu tip olarak yansıtılmaktadır. Dolayısıyla bu tipler, Hristiyanlığın onaylanarak ön plana çıkması ya da din olgusunun zihinlerden silinmesi için devlet tarafından uygulanan ideolojik yaklaşımlara hizmet etmektedir. Din propagandası ile Hristiyan dini taraftarlığı yapılması, bu fıkraların en azından piskopos tipinin Sovyet etkisiyle oluşturulduğunun kanıtı olabilir. Rusya'nın dil politikasına hizmet etmek için Rusça bilmeyenlerin ötekileştirilmesi de İslam dinine mensup din görevlilerinin eleştirisi gibi Rusların asimilasyon politikaları doğrultusunda yaptıkları propagandalar olarak değerlendirilebilir.

Fıkra tipleri nasıl adlandırılmış olursa olsun, fıkralar, halkın düşüncesini ve kimi zaman da doğrudan söylemeye çekindiklerini yansıtmaktadır. Mensup olduğu toplumun dertlerini anlatmak için çeşitli sınıflardan tipler vasıta durumundadır. Halkın tarafında olmayan tipler, toplumda kabul görmeyen kişiler olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yönetici sınıfın eleştirisi de fıkralar vasıtasıyla yapılmıştır. Yöneticilik vasfı yetersiz olan padişahlar tipeştirilerek içten içe hanlıklar dönemi tenkit edilmiştir. Diğer taraftan Sovyet etkisiyle ortaya çıkan kolhoz reisinin olumlu, örnek bir tip olarak verilmiş olması, hanlıklar

döneminin olumsuz propagandası yapılırken, Sovyetler Birliği dönemi için pozitif bir algı yerleştirilmeye çalışıldığının göstergesi durumundadır. Bu durum, fıkraların Sovyet ideolojisini benimsetme ve hizmet etmede etkili şekilde kullanılmak istendiğini göstermektedir.

Çalışmamızda incelenen fıkraların hepsinin, tam olarak ortaya çıktıkları dönemi belirlemek mümkün olmasa da bazı fıkralarda dönemsel ipuçlarına rastlanmaktadır. “Yalçı/hizmetçi” gibi tipler XVIII. yüzyıl Rusyasındaki kölelik düzenini çağrıştırırken, askerî rütbe manasında kullanılan *starşina/çavuş* tipi, *Starşina* kelimesine askerî rütbe manasının Sovyet rejimi sırasında, 1935’te (TTAS,1979:670) verildiği göz önüne alındığında, bu tipin yer aldığı fıkraların Sovyet dönemi fıkralarından olduğu düşünülmektedir. Başka bir ipucu, Abdullah Tukay’ın *Şürelî* adlı eserinden alınan bir kısmın fıkranın başlığı olmasıdır. Bu ipucu ile “Bıltır Kıskanga...” adlı fıkranın 1900’lü yılların ilk çeyreğinde veya sonrasında yazıldığı düşünülebilir. Ayrıca, general harbi, büyük vatan savaşı gibi ifadelerin geçtiği fıkralar da bize yine 1900’lü yılları işaret etmektedir.

Genel isimlerle anılan tipler toplumun geneline veya sisteme dikkat çekmektedir. Mesela, öğrenci tiplerinin eleştirisi aynı zamanda dönemin eğitim sistemine bir gönderme olarak yorumlanabilir. Genel bir isimle ifade edilen sarhoş tipi de, toplumda aşırı alkol tüketen tüm insanlara dikkati yöneltmektedir.

Fıkra tipleri vasıtasıyla, toplum üyelerinin geleneksel ilişkilerini yorumlamak da mümkündür. Mesela, kan bağı ile oluşan birinci dereceden akrabalık bağları bulunan tiplerin birbirlerine karşı daha ılımlı oldukları görülürken; dünür, kayınbaba vb. gibi aile bağlarının kan bağı ile değil de sonradan yapay bir bağ ile kurulan akrabalıklarda kültürel uyumsuzluklar karşısında ılımlı davranışlar sergilenmediği karşılaşılmaktadır.

Fıkralarda, kötü, zalim kaynanalara vicdanı, tembel gelinlere, patavatsız, pısrık kocalara iyi eş olmayı öğütlerken, ailelere de çocuklarını yaşları gelince evlendirmeleri, güzeli çirkine vermemeleri, konusunda yol gösterilmektedir. Genel itibarıyla fıkralardan Kazan Tatar Türklerinin temiz, titiz bonkör, eğitilmiş, çalışkan, dürüst, kimseyi hor görmeyen, zeki, terbiyeli bireyler yetiştirmeyi önemstedikleri anlaşılmaktadır.

Fıkralar değerlendirildiğinde dikkat çeken başka bir husus ise cinselliği çağrıştıran fıkraların sadece birkaç fıkroda (bkz; 614, 659, 811, 843) yer almasıdır. Bu durumun sebebi Sovyetler Döneminde basılan kitapların bir kurul tarafından incelenerek yayın izninin verilmesi olabilir.

Fıkralarda yer alan hastalıklı tiplerin, fiziki kusur ve eksikliklerinin aksine karakteristik olarak genelde pozitif özelliklere sahip oldukları görülmektedir.

Fıkraların genelinde güçsüz olanın güç kazanması, ezilenin galip gelmesi gibi durumlar toplumsal ve kültürel yapıya bağlanabilir.

Tipler, fıkralarda genellikle kendisinin tam aksi özelliklere sahip karakterlerle bir mücadele, çatışma içerisindedir. Zengin tipi de yoksulla çatışmasında daima yenik düşmektedir. Bu tipler ise yine Sovyet rejiminin tek tip yaratma, zenginliğe karşı olma politikalarının araçlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Tek tip yaratma politikasına bir başka örnek, Rusça bilmeyenlerin eleştirildiği fıkralar olarak gösterilebilir. Bu fıkralardan, Rusça bilmemenin sosyal hayatın en temel gereksinimlerinden biri olan iletişimi kısıtladığı, insanların gündelik işlerinin aksadığı, karınlarını doyurmak ve hayatta kalmak için yapmaya çalıştıkları ticarete de başarısız olunacağı algısı yaratılmaya çalışıldığı, Rusça bilmeyenlerin toplumda cahil muamelesi gördükleri, Rusça konuşmanın ve bilmenin üstünlük olarak algılandığı sonuçlarına ulaşmak mümkündür. Fıkralarda Tatar dilinin olumlularak Rusça konuşan kişilerle alay edildiği de görülmekle birlikte, ele alınan fıkralarda bu tür tepki fıkralarının yalnızca beş tane olduğu tespit edilmiştir. Bu fıkra tipleri vasıtasıyla kendi kültüründen kopma ve özenti içinde olma tenkit edilmektedir. Dil politikaları bağlamında Rus etkisinin gözlemlendiği otuz sekiz Kazan Tatar fıkrası tespit edilmiştir. Tespit edilen bu fıkralarda komik, genel olarak uyumsuzluk kuramı bağlamında açıklanabilse de üstünlük ve rahatlama kuramları ile de açıklanabilen fıkraların mevcut olduğu görülmektedir. Fıkralardan anlaşıldığı üzere Tatar toplumu dil dayatmasına maruz kalmıştır.

Sakaoğlu'nun hem makalesinde hem de kitabında değindiği, fıkraların bir kısmının hiç değişmeden başka bir ada bağlanarak anlatılması (2012: 46) konusu, Beşirov tarafından da, Kazan Tatarlarının Çuvaş, Azerbaycan, Başkurt vb. Türk soylu halklarla, Rus ve

Ukraynalılarla bir arada yaşamaları sonucu “fikraların da halk gibi kaynaştığı” şeklinde dile getirilmiştir (1963: 392). Birbiriyle etkileşimde olan halkların kültürel ürünlerinin birbirine karışması, yayılması ve zaman içerisinde diğer kültür tarafından sahiplenilmesi doğaldır. Aynı yayılma, tiplerde de karşımıza çıkmaktadır. Beşirov, Ekim Devrimine kadar çok yaygın olan fikraların sonraki dönemlerde de halk arasında sevildiğini, ancak sıradan bir halk fikrasının da Nasreddin Hoca tipi ile ilişkilendirilerek anlatılabildiğini, bunun için gerçek Nasreddin Hoca fikralarının diğerlerinden ayrılabilmesinin zorlaştığını belirtmektedir (1963: 388). Bu çalışmada Nasreddin Hoca fikraları ele alınmadığı için rastlanan durum tam tersidir. Değerlendirilen fıkralar arasında, sıradan bir ana tipe bağlanan, ancak Türk boylarının edebiyatlarında Nasreddin Hoca fikrası olarak geçen yedi fikra tarafımızca tespit edilmiştir (bkz. 6, 377, 407, 422, 507, 791, 833 numaralı fıkralar). Bu tespitlere ek olarak Ercan Alkaya çalışmasında 133, 204, 382, 583, 591 numaralı fikraların da aslında Nasreddin Hoca fikrası olmasına rağmen küçük farklılıklarla başka tiplere bağlı olarak anlatıldığını belirtmektedir (Alkaya, 2005: 10). Bunların hangisinin özgün olduğunu belirlemek başka bir çalışmanın alanıdır. Nasreddin Hoca'nın Tatar fikralarının oluşmasında etkili olduğu ancak zaman içinde onun unutulması aynı fikranın başka fikra tiplerine bağlanarak anlatıldığını veya Anadolu'daki bu fikraların daha sonra doğduğunu iddia eden araştırmacılar olabilir. Anadolu'da kaleme alınan el yazması Nasrettin Hoca letaifnâmelerinin Çağatay Türkçesine çevrilerek çoğaltılması veya İstanbul, Kahire gibi Osmanlı Dönemi matbaalarında basılan letaifnâmelerin kısa bir müddet sonra Kazan'daki matbaada basılması, bu etkilenmenin Anadolu'dan Kazan coğrafyasına doğru daha kuvvetli olduğunu gösterir mahiyettedir. Ancak ifade edildiği gibi, bu konuda kesin bir söz söylemek için tarihî coğrafi yöntemle bu fikraların her birinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmanın amacı bu olmadığından, Türk Dünyası'nın herhangi bir coğrafyasında Nasrettin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan ancak değerlendirdiğimiz fıkralar içinde başka bir tipe bağlanan fikraların konularını değerlendirmekle yetinilmiştir. Bunlardan 6 numaralı fikra, Anadolu anlatmalarında aslında Nasrettin Hoca ile Timur arasında geçerken, Tatar fikrası sıradan bir ihtiyar ile bir mirza arasında geçmektedir. Nasrettin Hoca tipi yerine ihtiyar, Timur yerine ise mirza geçmiştir. Bu değişimin nedeni Tatar coğrafyasında Timur'un Anadolu coğrafyasındaki konumundan daha farklı bir yere sahip olması olarak düşünülebilir. 377 numaralı fıkroda etini köpeğe kaptıran ama tarifi bende diye sevinen Nasrettin Hoca'nın yerini, sucuğu kaptırıp tarifi onda olduğu için aldırış etmeyen ihtiyar almıştır. Burada Nasrettin Hoca tipinin sıradanlaştırıldığı düşünülebilir. 407 numaralı fıkroda eşeğinin üstüdeyken ve yerdeyken farklı sayılar bulan

Hoca'nın yerini *Mokıt* isimli mahallî tip, eşeğin yerini de at almıştır. Fıkranın mahallileştirildiği söylenebilir. 422 numaralı fıkra, Uygur Türklerinde Nasrettin Hoca, eşi, pilav, kadı anlatması üzerine kuruluyken, burada bir kadın ve kocası, kuymak ve odunculuk üzerine kurularak asıl tip sıradanlaştırılmıştır. 507 numaralı fıkrada yoksul ama zeki bir adam kendisini kandıramayacağını söyleyen zengin adamı “ağaç eğiliyor, sen benim yerime yaslanıp bekle, ben zekâ kesemi getireyim.” diye kandırırken Anadolu fıkrasında küçük Nasrettin, kendisini kandırmayacağını söyleyen arkadaşını, biraz beklese geri gelip kendisini kandıracağı şeklinde kandırarak bekletir. Tatar fıkrasında temanın fakir ama zeki, zengin ama ahmak çatışması üzerine kurulu olduğu söylenebilir. 791. fıkranın olay örgüsü aynen Nasrettin Hoca fıkrası gibidir; ev yanar, Anadolu fıkrasında Hoca, Tatar fıkrasında Mokıt evden eşinin sorumlu olduğunu söyler. Karısının evlendikten üç ay sonra doğurmasıyla ilgili 833. fıkrada yine Hoca ile Mokıt yer değiştirmiştir. Nasrettin Hoca alalecele çocuk için okul malzemesi alırken, Mokıt üç ayda doğduysa beş ayda kaymaya başlar diyerek kızak alır. Bu örnekler fıkralar arasındaki tip göçüşmelerini açık bir şekilde göstermektedir. Tatar fıkralarında bu göçüşme sonucunda Nasrettin Hoca'nın yerini Mokıt'ın almasının yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Muzip bir ruha sahip olan fıkra türünün en önemli özelliklerinden biri de ansızın ortaya çıkan kıvrak zekâ ve cin fikirliliktir. Halkın dertlerinin, tasalarının, kederlerinin mizahın temelini oluşturduğu göz önüne alındığında en çok cahilliği, görevi kötüye kullanmayı, ahmaklığı, beceriksizliği, bilgisizliği eleştiren fıkralarda hicvin baskın olması olağan karşılanmaktadır. Fıkralarda yer alan, espri, nükte, hiciv, alay gibi unsurların amacı aslında toplum düzenine katkı sağlamaktır. Örneğin bazı fıkralarda, evlilik öncesi adetlerde erkek annelerinin oğullarına münasip bir eş seçme motifi mevcuttur. Fıkroda, müstakbel kayınvalide, şaşırtmalı bir soru ile genç kızlar içerisinde en temiz olanı oğluna eş, kendine gelin olarak seçmektedir. Burada insanları güldürürken toplumda kabul gören gelin tipi de yansıtılarak gelinlik kızlara yol gösterilmektedir. Aynı yol gösterisi, geleneğe göre eşinin ailesinin evine gittiğinde sunulan ikramları yerken aceleci davranması veya çok yemesi, dikkatsizlikleri, kabalıkları gibi utanç verecek hususlar eleştirel bir üslupla aktarılırken damatlar için de yapılmaktadır. Bunlarla birlikte, değerlendirilen fıkralarda anne babaya ve büyüklere saygılı olma, akrabalık, kardeşlik, dostluk gibi konuların, toplumsal düzene hizmet edecek şekilde işlendiği görülmektedir. Buradan Kazan Tatar Türkleri için toplumda birlik ve huzur içerisinde, dostça, iyi ilişkilerle yaşamalarının önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Toplumsal konular ele alınırken, onların zaman içinde geliştiğini ve değiştiğini göz önünde tutmak gereklidir. Her canlının doğasında gelişmenin olduğu da aşikâr olduğundan toplumsal sıkıntılara karşı göğüs germek ve mücadele etmek olağandır. Bu bağlamda fıkralar vasıtasıyla güçsüzlerin güçlülerle, ahlaklıların ahlaksızlarla, ezilenlerin ezenlerle mücadelesine dikkat çekilir. Bireyleri, insanların hakkını yemeyen, adaletli, çalışkan, dürüst, insanları seven kişiler hâline getirmek temel amaçtır. Fıkralar kuramlarla değerlendirilen gülme ölçütlerini sağlarken bir yandan da bu konular üzerinde düşündürür.

Gülme, mutluluğun temel anahtarlarından biridir. Buradan yola çıkacak olursak fıkralar insan yaşamında temel ihtiyaç sayılır. Çünkü dert anlatmak hayati bir gereksinimdir. Dertini anlatmayan bir insanın nasıl ki günden güne sağlığını kaybetmesi kaçınılmazsa, toplumlar da buhrana girip tamamen çöküntüye uğramamak için, belki de hayata tutunmanın bir yolunu bulmak üzere dertlerini anlatırlar. Fıkralar, toplumların sorunlarını, sıkıntılarını anlatmakta kullanılan en etkili araçlardan biridir. Anlatım sırasında kullanılan metaforlar ise anlatımı güçlendirip fikrayı fikra yapan özelliklerin başında geldiği gibi cankurtaran niteliği de taşımaktadır. Söylenmek istenen şeyler dolaysız, açık açık ifade edildiğinde bazen bizi zor duruma düşürür, ancak mecaz yoluyla süslenerek anlatıldığında çoğunlukla daha yumuşak tepkiler alırız. Dolayısıyla fıkralar savaşmanın en güvenli silahı ve aynı zamanda kalkandır. Örneğin *Yiğitlik Değil (44)* başlıklı fıkroda bir ev sahibi hizmetçisine para vermeden, eline bir küp verip gaz yağı doldurup getirmesini istemiş. Ev sahibinden para istediğinde “Para ile alıp gelmek marifet değil, onu herkes yapar.” cevabını alan hizmetçi zor durumda kalmıştır. Bu durum karşısında hizmetçi boş küple dönerek, yağı soran ev sahibine “Gaz yağı ile lambayı yakmak marifet değil, sen gaz yağı olmadan yak.” cevabını vermiştir. Böylece mizahı silah olarak kullanmış, ev sahibini kendi silahı ile vurmuştur. *Rahata Dayanamadı (57)* başlıklı fikra ise mizahın kalkan olarak kullanımına örnek verilebilir; fıkroda evlendikten kısa süre sonra karısı kaçan bir delikanlıya komşuları, karısının neden gittiğini sormuşlar. Bunun üzerine delikanlı, “Bende tan vakti uyanıp sığır sağmak, sürü gütmek, kümese girip yumurta almak yok. Kazan etrafında terleyip yemek pişirmek yok, rahatça yaşıyor. Ona dayanamadı.” cevabını vermiş. Ancak bu delikanlı çok yoksulmuş ve verdiği cevapla yoksulluğunu gizlemeye çalışarak kendini küçük düşmekten ve suçlu bulunmaktan koruduğu anlaşılmaktadır.

Fıkralarda mantıksızlık temel unsurlardan biri olduğundan dolayı doğru anlaşılma açısından dinleyiciye de büyük iş düşmektedir. Fıkra tiplerinde karşılaşılan keskin zekâ,

okuyucudan/dinleyiciden de beklenmektedir. Fıkranın mesajını, onun arkasındaki gizemi anlamak, çözümlenmek okuyucuya bırakılmaktadır. Okuyucudan sezgilerinin açık olmasının yanında, akıl, tecrübe ve gülme etkisinin oluşması için kısa zamanda fıkranın problemini çözebilecek keskin bir zekâ beklenmektedir.

Okuyucu/dinleyici kendi kültüründen çıkan bir fikrayla karşılaştığında sonda gizlenen mesajı daha çabuk bulacaktır. Çünkü fıkra içerisinde yer alan kinaye, mecaz, ironi vb. örtülü anlatıma katkı sağlayan kelime gurupları, o kültüre ait bireylerin zihninde kodlanmıştır. Mesela *Olmayacak Hayal (70)* adlı fıkra, başlığından da anlaşıldığı üzere olmayacak bir hayal üzerine kurulmuştur. Kültürel kodlara ihtiyacımız olan kısım ise padişah olması durumunda ilk ne yapacağı sorulan köylünün verdiği cevaptır. Bu soruya köylü: “En önce Kereke gölünde araba oku ile karıştırma karıştırma bulamaç pişirirdim, sonra onu bitene kadar yerdim.” demiş. Göle ismini veren *Kereke*, sazangillerden bir tatlı su balığıdır. Sazan balığının Türkiye Türklerinin kültürel algısında da bir yeri vardır, araba oku da karıştırma işinde kullanılmak için uygun olabilir. İlk bakışta gölde bir şey pişirmek de bizim için oldukça ilginç ve uyumsuz görüldüğünden mizahi unsurun burada gizli olduğu düşünür. Ancak mizahi gizemi Tatar kültürüne göre çözmek için, Tatarların göl boyunda balık yakalayıp balık çorbası yaptığı bilgisini edinmek gerekmektedir. Bu bilgi sayesinde, olmayacak iş diye kastedilenin gölde yemek pişirmek değil, bulamaç pişirmek olduğu anlaşılmaktadır.

Fıkra anlatmak, söz ustalığı gerektirmektedir. Dolayısıyla fıkra anlatan kişilerin dile, kültüre hâkim olması gerekliliği kadar hitabet gücü de oldukça önemlidir. Tatar fıkraları incelendiğinde, zengin hayat tecrübesinin, kültürel açıdan donanımlı ve zeki insanlar tarafından aktarıldığı göze çarpmaktadır.

Aksaklıklarla müdahale, kötüye eleştiri, başkaldıramadığı olaylara başkaldırma insanların kendilerini her zaman iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında fıkralarda da masallardaki gibi çoğu zaman iyiler ve zekiler kazanır. Bu değişmez özellik, Tatar fıkralarında da yer almaktadır. Örneğin, *Devlet Kör Olmasa (1)* başlıklı fıkra, Devlet adındaki kör şair ile Bulgar şehrini ele geçiren Aksak Timur arasındaki olaylardan oluşmuştur. İşgal sonrası Aksak Timur, hikmet sahibi bir esir olup olmadığını sormuş ve netice olarak Devlet adındaki kör şairi huzuruna getirtmiştir. Ancak kör şair, Timur’a dombrasıyla Bulgar şehrinin kahramanlıklarını ve zenginliklerini öven hikâyeler anlatınca,

Aksak Timur ona ismini sormuş, şair isminin Devlet olduğunu söylediğinde sivri dilli, kurnaz Aksak Timur onu küçümsemek için “Böyle devlet kör olur mu?” demiş; şair ise buna “Eğer devlet kör olmasa aksak eline düşmezdi.” cevabını vermiş ve zekâsı sayesinde Timur’u alt etmiştir.

Her kazancın bir intikam olduğu yanılığısından uzaklaşıldığında anlaşılıyor ki, görünüşte, bir durum beyanı veya sitem gibi görünen fıkralarda da bir zafer mevcuttur. Örneğin *Ben de Bittim, Padişah da Bitti* (7) başlıklı fıkrada borçları dolayısıyla evindeki yırtık minder de dâhil olmak üzere, ıvır zıvır tüm eşyaları haczedilen Mokıt, bu olay üzerine “Ben de bittim, padişah da bitti” demiş. Padişahın bitmesine ise, “İşte bak, benim yırtık mindere kalmış!” cevabı ile sitemli bir delil göstermiştir. Bu cevap padişahın kudretini zedelerken bir yandan da Mokıt’ın kendinden çok üstün gördüğü padişahı karşısına alıp derdini açığa vurması da ayrıca bir başarı, zafer olarak değerlendirilebilir. Bir başka örnek vermek gerekirse *Beklenen Hırsız* (66) başlıklı fıkrada, altlarına ve üstlerine serdikleri şeylerden başka eşyaları olmayan iki yoksulun, eve hırsız girdiğinde, hırsızın bir şey düşürmesini umut etmeleri hem acı bir haykırış hem de derdini anlatabilme başarısını yansıtmaktadır.

Son olarak şunu söylemek gerekir ki, fıkralar vasıtasıyla ortaya çıkan gülme durumu ağırlıklı olarak bazen acı bir çığlık bazen de bir zaferin yansımasıdır.

Öneriler

1. Tatar fıkra tasniflerine eklenmesi önerilen maddeler;

Bu çalışmada tipler, Dursun Yıldırım’ın tasnifi esas alınarak sınıflandırılmış ancak incelenen fıkralarda karşılaşılan farklılıklardan dolayı, söz konusu tasnife eklemeler ve çıkarmalar yapılmıştır. Tasnife eklediklerimiz iki ana, dört alt tiptir. Tasnife eklediğimiz tipler; *yönetici tipler* (ana tip) , *halk arasında rastlanan ferdî tipler* (alt tip); *herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler* (alt tip); *maddi ve manevi olarak kötü durumda olan tipler* (alt tip); *eş kahramanlı fıkralar* (ana tip) şeklindedir. Bu eklemelerden *yönetici tipleri*, *herhangi bir şahıs ya da isme bağlı olmayan tipler*; *maddi ve manevi olarak kötü durumda olan tipler* başlıkları fıkralardan hareketle bizim önerdiğimiz tip tasnifleridir. *Eş kahramanlı fıkralar* ise *Saim Sakaoglu’nun fıkra çalışmasından* alınıp kendi çalışmamızda gerekli olduğu düşünülerek tasnife alınmıştır.

2. Tatar fıkra tasniflerinden çıkartılması önerilen maddeler;

Tasniften çıkarılması önerilen tipler Türk boyları arasında tanınan tipler ve belli bir devrin kültürü içerisinde yaratılan tiplerdir. Dursun Yıldırım tarafından yapılan tasnifte yer alan “Türk boyları arasında tanınan tipler” başlığı altındaki tipler ile “Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler” başlığı altında yer alabilecek farklı tipler olmadığı kanaati oluşmaktadır. Bu sebeple, tasnifte bu maddeye giren örneklerin, Yıldırım’ın da Aldar Köse’yi bu başlık altında ele almasından dolayı, “Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler” şeklinde ele alınması uygun olacaktır.

“Belli bir devrin kültürü içerisinde yaratılan tip” örneğine ise (Yıldırım’a göre, Karagöz metninden doğan Bekri Mustafa gibi), bu dönemin moda tipleri ile benzer özellikler içerdiği için, bu başlığın Tatar fıkra tasniflerinden çıkarılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa(2000). *Lehçe-i Osmânî* (Haz. Recep Toparlı), Ankara: TDK yayınları.
- Alkaya, E. (2005). “Nasreddin Hoca Fıkralarının Tatar Edebiyatındaki Yeri” *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (6-7 Temmuz 2005 Akşehir/Konya). Akşehir Belediyesi Yayınları.* 353-364. Konya 2005.
- Alkaya, E. (2014). *Mişer Tatar Türkçesi*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Alkaya, E. Kirillova, Z. (2018). *Kreşin Tatar Türkçesi (Dil, Tarih, Kültür)*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Bakirov, M. H. (2008). *Tatar Folklorı*. Kazan: Megarig Neşriyatı.
- Bayazitova, F. S., Ramazanüva, D. B., Sadıykova, Z.R., Äyritdinova, T. H. (2009). *Tatar Tiliniñ Zur Diyalektologik Süzligi*. Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.
- Bergson, H. (2013). *Gülme* (Çev.: Tolga Güner). İstanbul: Mitra Yay.
- Beşirov, G. (1963). *Min de Bir Mezek*. Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.
- Celeliyeva, M. Ş. (vd.) (1991). *Edebiyat*. Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.
- Devellioğlu, F. (2006). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (23. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ehetov G. H. (1982) *Tatar Tiliniñ Fraziolejik Eytilmeler Süzligi*. Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı, 176.
- Ehmedullin, A. (1990). *Edebiyet Bilimi Süzligi*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Ehmetyanov, R. G. (2015). *Tatar Tiliniñ Etimologik Süzligi*. Tom I (A-L). Kazan: Mägarif – Bakıt Neşriyatı.
- Ehmetyanov, R. G. (2015). *Tatar Tiliniñ Etimologik Süzligi*. Tom II (M-Ya). Kazan: Mägarif – Bakıt Neşriyatı.
- Emeksiz, A. (2010). *Bir İstanbul Kahramanı Bekri Mustafa (İnceleme-Metin)* İstanbul: Mühür Kitaplığı.
- Ercilasun, A. B., Akkoyunlu, Z. (haz.), (2014). *Kâşgarlı Mahmud, Dîvanû Lugât't Türk Giriş- Metin-Çeviri- Notlar- Dizin*. Ankara: TDK Yay.
- Ercilasun, A., B. (vd.)(1991) *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü C. 1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Erimbetova, D. (2003). *Aldar Köse Fıkraları*. İstanbul: Yesevi Yayıncılık.
- Feinberg, L. (2014). *Mizahın Sırrı* (Çev: Ali Çelik-F. Gül Yazıcıoğlu Koçsoy). Halkbiliminde Kuramlar ve yaklaşımlar 2. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Ganiyev, F., Ehmetyanov, R., Gözü açık, H. (1997). *Tatarça-Türkçe Sözlük*. Kazan-Moskova: İnsan Yayınevi.

Gültek, V. (2004). *Rusça Türkçe Sözlük*. Ankara: Bilim ve Sanat Yay.

Hakov, V. H., İslamüv, F. F. (1993). *Tugan Til Kitabı*. Kazan: Mägarif Neşriyatı.

Hanbikova, Ş. S., Safiullina, F.S. (2014). *Tatar Tiliniñ Sinonimnar Sözligi*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Hatipov, Färit (1973). *Epik Janrlar*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Hekimcan F. Hekimcan D. (2004). *1001Eytim*. Kazan: Gumaniterya. 244.

Hippokrates. (2008). *Gülmeye ve Deliliğe Dair* (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: Ayraç Kitapevi.

İnternet:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cb803a2edfa66.47870135 (18.04.2019/08:26).

İsenbet N. (1989). *Tatar Tiliniñ Fraziolojik Sözligi*. İki Tümda: 1 Tom. Kazan; Kitap Neşr.

İsenbet N. (1990). *Tatar Tiliniñ Fraziolojik Sözligi*. İki Tümda: 2 Tom. Kazan; Kitap Neşr.

Lopatin, V., Lopatina, L., E. (1998). *Russkiy Tolkoby Slovar*. İstanbul Multilingual Yay.

Mahmutova, L. T., Möhemediyev, M. G., Sabirov, K. S., Hanbikova, Ş. S. (red.), (1977). *Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü, Tom I*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Mahmutova, L. T., Möhemediyev, M. G., Sabirov, K. S., Hanbiküva, Ş. S. (red.), (1979). *Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü, Tom II*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Mahmutova, L. T., Möhemediyev, M. G., Sabirov, K. S., Hanbiküva, Ş. S. (red.) (1981). *Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü, Tom III*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Mehmütov, H. Ş., Sadıykova, A. İ. (1979). *Tatar Halık İcatı, Mezek*. Kazan: Kazan; Kitap Neşr.

Minnullin, K. M. (vd.) (2004). *Künjil Açkıçı: Mezekler*. Kazan: Megarif Neşriyatı.

Morreall, J. (1997). *Gülmeyi Ciddiye Almak*. (çev. Kubilay Aysevener, Şenay Soyer) İstanbul: İris Yay.

Mustafayev, E - E., M., Şerbinin, V. G., (1996). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yay.

Nesin, A. (1973). *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*. İstanbul: Akbaba Yayınları, 480.

- Öğüt Eker, G. (2003). **Fıkralar. Türk dünyası Edebiyat Tarihi**, cilt-3. Ankara: AKM Yayınları, 63-130.
- Öğüt Eker, G. (2014). **İnsan Kültür Mizah** (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yay.
- Öner, M. (1998). **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**. Ankara: TDK Yayınları.
- Öner, M. (2009). **Kazan – Tatar Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: TDK Yay.
- Öngören, F. (1998). **Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi**. İstanbul: İşbankası Kültür Yay.
- Özkan, İsa (1999). **Nasreddin Hoca Fıkraları (Türkiye ve Tatar Türkçesiyle)**. Ankara: TİKA.
- Özşahin (2017). **Başkurt Türkçesi Sözlüğü**. (1. Baskı) Ankara TDK Yay.
- Parlatır, İ. (2009). **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü (İkinci Baskı)**. Ankara: Yargı yayınevi.
- Ramazanova. D. B. (2014). **Atamalarda Tuganlık hem Gaile Mönasebetleri**. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Rozenthal, F. (1997). **Erken İslam'da Mizah** (çev. Ahmet Arslan). İstanbul: İris Yay.
- Sakaoğlu, S. (2012). “Kalıp Fıkra Üzerine Düşünceler”. **Milli Folklor**, S.93, 42-52.
- Sakaoğlu, Saim (1992). **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca**. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Sami, Şemseddin (2010) **Kamus-ı Türkî** (Haz. Paşa Yavuzarslan), Ankara: TDK Yayınları
- Sami, Şemseddin (2010). **Kâmûs-ı Türkî**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sattar Mulillî, Gümer (1998). **Tatar İsimleri Ni Söyli?** Kazan: Rannur Neşriyatı.
- Sattarov, G. F. (1981). **Tatar İsimleri Sözlüğü**. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Sibgatullina, E. (2009). Tataristan ve Rusya’da, Kazan Tatar Lehçesi ile Diğer Lehçeler Arasında Gerçekleştirilen Aktarma Çalışmaları, Yayınlar ve Karşılaşılan Sorunlar. **Türk Lehçeleri arasındaki Aktarma Çalışmalarının Bugünkü Durumu ve Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu ve Çalışma Atölyesi**. Maltepe Üniversitesi İstanbul, Sempozyum:31 Mart-01.Nisan 2009, Uygulama Atölyesi: 02-05 Nisan 2009.
- Sibgatullina, E. (2011). Son Yıllarda Çağdaş Kazan Tatar Edebiyatında Yapılan Aktarmalara Bir Bakış. II Türk Lehçeleri Arası Çeviri Sempozyumu ve Atölyesi, Yalova, 13-15. Eylül 2011 ([TÜRKSOY](#), [Avrasya Yazarlar Birliği](#), [TİKA](#)).
- Şentürk, Rıdvan. (2016). **Gülme Teorileri**. İstanbul: Küre yayınları.

- Tahir, Mahmut. (1983). Kazan Türkleri Halk Edebiyatından Latifeler, *Kardaş Edebiyatlar Dergisi*, S.7, 23-26, Erzurum.
- Timirgalin, Adlir K. (2016). *Milliyet Sözlüğü* (1Tom A-İ). Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.
- Timirgalin, Adlir K. (2017). *Milliyet Sözlüğü* (2Tom Y-R). Kazan: Tataristan Kitap Neşriyatı.
- Türkmen, F. (2013). *Seyyid Burhaneddin Çelebi Nasreddin Latifeleri (Burhaniye Tercümesi)* (2. Baskı). İstanbul: Büyüyenay Yay.
- Usta, Ç. (2009). *Mizah Dilinin Gizemi* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yay.
- Yahin, A. G., Bakirov, M. H. (1979). *Folklor Janlarını Sistima İtip Tiksirüv Tecribesi (Mezekler, Beyitler)*. Kazan: Kazan Üniversitesi Neşriyatı.
- Yıldırım, Dursun (2016). *Türk Edebiyatında Bektâşi Fıkraları* (Üçüncü Baskı). Ankara: AKÇAĞ Yayınları.
- Yusupov, R. (2008). *Tercime hem Söylem Kulturası*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Gülşah YILMAZ
 Uyuğu : Türkiye Cumhuriyeti
 Doğum tarihi ve yeri : 1988 / ANKARA
 Medeni hâli : Bekâr
 Telefon : 05074960440
 e-posta : gulsahyilmaz4048@gmail

Eğitim Derecesi	Okul	Mezuniyet yılı
Yüksek Lisans	Niğde Üniversitesi	2013
Lisans	Muğla Üniversitesi	2010
Lise	Sincan İbn-i Sina Lisesi	2005
İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev

2014- devam ediyor	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
--------------------	-----------------------------	---------------------

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar

1. YILDIZ NACİYE, YILMAZ GÜLŞAH (2018). Dil Politikaları Bağlamında Rus Etkisinin Kazan Tatar Fıkralarına Yansımaları. Milli Folklor(118), 27-38.
2. YILMAZ GÜLŞAH (2017). Kuşaklar Arası Bir Öğüt yolu olan Atasözleri ile İlgili İdil Ural Kıpçak Dillerinde Atasözleri. Türkoloji Üzerine Araştırmalar(14), 30-42.
3. YILMAZ GÜLŞAH (2017). Soy Nesil Konulu Tatar Atasözleri. Türkoloji Üzerine Araştırmalar(13), 66-71.
4. YILMAZ GÜLŞAH (2015). KAZAN TATAR TÜRKLERİNDE DÜĞÜN İLE İLGİLİ ATASÖZLERİ. Siberian Studies (SAD) Dergisi, 3(7), 1-11., Doi: 10.7816/sad-03-07-01.

5. YILMAZ GÜLŞAH (2013). Türkiyedeki Kazan Tatar Türkçesi Çalışmaları Üzerine Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi. Türk Dergisi(2), 289-321., Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK72>
6. YILMAZ GÜLŞAH (2017). Tatar Folklorunda Fıkralar. International Scientific Conference "Traditional Culture of the Turkic Peoples in the Changing World" (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).
7. YILMAZ GÜLŞAH (2017). Tatar Atasözlerinde Baba Kavramı. IV. International Farabi Readings "International Scientific Conference of Students and Young Scientists" (Özet Bildiri/Sözlü Sunum).
8. YILMAZ GÜLŞAH (2016). Kazan Tatar Bilmecelerinin Dil ve Üslup Özellikleri. 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 3134-3162. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).
9. YILMAZ GÜLŞAH (2016). Kazan Tatar Türklerinde Anne ile İlgili Atasözleri. III. Halıkaralık Farabi Okuvları Studentder men Jas Galımdardın "Farabi Alemi" Attı Halıkaralık Gılımiy Konferentsiya, 6-8. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).
10. YILMAZ GÜLŞAH (2015). Şecere i Terakime de Ölüm. X. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, 280-284. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).
11. Kazakça Türkçe Türkçe Kazakça El Sözlüğü (2014)., SÜLEYMENOVA jarkın,BALTABAEVA Janalık,YILMAZ GÜLŞAH,SARBALİNA Araylym,SOYDAN SERPİL,SAMETOVA Janagul, Niğde Üniversitesi-Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Basım sayısı: 1, Sayfa Sayısı 218, ISBN:978-601-224-499-1, Kazakça(Bilimsel Kitap).
12. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II, Bölüm adı:(Cahansuz) (2017)., YILMAZ GÜLŞAH, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Basım sayısı:1, Türkçe(Ansiklopedi Maddesi).
13. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II, Bölüm adı:(Penah Penahov) (2017)., YILMAZ GÜLŞAH, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Basım sayısı:1, Türkçe(Ansiklopedi Maddesi).
14. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II, Bölüm adı:(Püste Şikar Kızı) (2017)., YILMAZ GÜLŞAH, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Basım sayısı:1, Türkçe(Ansiklopedi Maddesi).
15. Tomris Katun dan Nene Hatun a Türk Tarihinde İz Bırakan Kadınlar, Bölüm adı:(Erzurumlu Karafatma) (2016)., YILMAZ GÜLŞAH, Milliyetçi Hareket Partisi Yayınları, Editör:Doğan Çolak, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 96, ISBN:978-605-60500-1-5, Türkçe(Araştırma (Tez Hariç) Kitabı).
16. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Bölüm adı:(ABBAS MOLLA Maddesi) (2015)., YILMAZ GÜLŞAH, İnternet Yayını, Editör: Oğuz Özal, EKİCİ Metin, ALPTEKİN Ali Berat, ÇAYIR TEKE Selcan, ERDOĞAN Hilal, YAKICI Ali, ÇAKIR Emine, SALTİK ÖZKAN Tuğba, KUTLAR OĞUZ Fatma Sabiha, ÜST Sibel, GÜRBÜZ Mehmet, İSEN Mustafa , KILIÇ Filiz , BÜLBÜL Tuncay , DURMUŞ, Tuba, AKSOYAK İsmail Hakkı,

KILIÇ Atabey, YILDIZ Ayşe, HORATA Osman, KÖKSAL M. Fatih, ARSLAN Mehmet, ERDOĞAN Mehtap, Türkçe(Ansiklopedi Maddesi).

17. YILMAZ GÜLŞAH (2011). ÖNER, Mustafa (2009) Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 358s. ISBN: 978 975 16 2151 1. Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (4), 513-522).

18. YILMAZ GÜLŞAH (2015). Kazan Tatar Türklerinde Kadın ve Erkek Konulu Atasözleri. Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi III. Genç Akademisyenler Sempozyumu, 3-10. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).

19. YILMAZ GÜLŞAH (2013). Kazan Tatar Atasözlerinde Çocuk. Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi I. Genç Akademisyenler Sempozyumu, 347-361. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum).

20. YILMAZ GÜLŞAH (2016). Güner Galip Kuman Bilmeceleri Üzerine Notlar Zametki o Kumanskih Zagadkah. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016, 168s. Rossiyskaya Tyurkologiya, 1(14), 84-85. (Uluslararası) (Hakemli) (MAKALE /Kitap Kritiği).

21. YILMAZ GÜLŞAH (2014). Karahan, Akartürk (2013). Divanu Lugati't Türk'e Göre XI. Yüzyıl Türk Lehçe Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları, 657s. ISBN: 978 975 16 2577 9. Dil Araştırmaları Dergisi (15), 287-292. (Uluslararası) (Hakemli) (MAKALE/Kitap Kritiği).

Hobiler

Kazan Tatar Kültürü, Türkoloji, folklor, Müzik.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

